

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายการสร้างเสถียรภาพและ ความเข้มแข็งทางการค้าสินค้าพืชไร่

(มันสำปะหลังและข้าวโพดเลี้ยงสัตว์)

จัดทำโดย

สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า
กระทรวงพาณิชย์

ดร. วิโรจน์ ณ ระนอง และคณะ
สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย
(ทีดีอาร์ไอ)

กันยายน 2568

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายการสร้างเสถียรภาพและความเข้มแข็ง ทางการค้าสินค้าพืชไร่ (มันสำปะหลังและข้าวโพดเลี้ยงสัตว์)

เสนอต่อ

กองนโยบายและยุทธศาสตร์การค้าสินค้าเกษตร

สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า

กระทรวงพาณิชย์

โดย

ดร.วิโรจน์ ณ ระนอง และคณะ

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI)

ข้อมูลพื้นฐานของโครงการ

ชื่อโครงการ	โครงการจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายการสร้างเสถียรภาพและความเข้มแข็งทางการค้าสินค้าพืชไร่ (มันสำปะหลังและข้าวโพดเลี้ยงสัตว์)	
หน่วยงานเจ้าของโครงการ	กองนโยบายและยุทธศาสตร์การค้าสินค้าเกษตร สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า (สนค.) กระทรวงพาณิชย์	
หน่วยงานที่ปรึกษาโครงการ	สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI)	
ระยะเวลาดำเนินการ	270 วัน	
คณะผู้วิจัย	<u>รายชื่อคณะผู้วิจัย</u>	
	ดร.วิโรจน์ ณ ระนอง	(หัวหน้าโครงการ)
	พันปรีชา ภูทอง	(นักวิจัย)
	วุฒิพงษ์ ตันยุทธ์	(นักวิจัย)
	อรุณพร พรพูนสวัสดิ์	(ผู้ช่วยวิจัย)
	เทียนสว่าง ธรรมวณิช	(เลขานุการโครงการ)
	ศิราภรณ์ รูปเทียน	(เลขานุการโครงการ)

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

โครงการจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายการสร้างเสถียรภาพและความเข้มแข็งทางการค้าสินค้าพืชไร่ (มันสำปะหลังและข้าวโพดเลี้ยงสัตว์)

ดร.วิโรจน์ ณ ระนอง และคณะ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI)

1. วัตถุประสงค์และข้อมูลพื้นฐาน

โครงการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อทำความเข้าใจสถานการณ์ของพืชไร่ที่สำคัญของไทยโดยเฉพาะมันสำปะหลังและข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ โดยศึกษาศักยภาพ ความท้าทาย และโอกาสในการพัฒนาให้มีความยั่งยืน และสามารถแข่งขันได้ในตลาดโลก กระบวนการวิจัยประกอบด้วย การทบทวนงานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติ การทบทวนกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่า และประเมินปัจจัยขับเคลื่อนที่สำคัญ เพื่อนำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการพัฒนาศักยภาพของพืชไร่สองชนิดนี้และผลิตภัณฑ์ต่อเนื่อง

ภาคเกษตรกรรมของไทยมีโครงสร้างและปัญหาที่ท้าทาย โดยในปี 2567 ภาคเกษตรมีมูลค่าทางเศรษฐกิจ 1.62 ล้านล้านบาท หรือ 8.7% ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ในขณะที่สัดส่วนของแรงงานในภาคเกษตรประมาณ 30.5% ของกำลังแรงงานทั้งหมด ประชากรภาคเกษตร (ผู้ที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมหรือเกี่ยวข้องกับการเกษตร) 29.60 ล้านคน (หรือ 44.81% ของประชากรของประเทศ) สถานการณ์เหล่านี้ชี้ให้เห็นภัยของความเหลื่อมล้ำทางรายได้ ซึ่งแรงงานในภาคเกษตรมีรายได้เฉลี่ยที่ต่ำกว่าแรงงานนอกภาคเกษตรมาก ซึ่งอาจเป็นผลมาจากมีแรงงานในภาคเกษตรจำนวนมากที่ทำงานในระดับต่ำระดับ (Under-employment) และมีผลผลิตของแรงงานโดยเฉลี่ยที่ต่ำกว่านอกแรงงานภาคเกษตรมาก ทั้งหมดนี้สะท้อนโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นอยู่ของประเทศไทยในปัจจุบัน นอกจากนี้ การที่กิจกรรมทางการเกษตรใช้พื้นที่มากถึง 148 ล้านไร่ (46% ของประเทศ) ย่อมส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งประเด็นเหล่านี้จำเป็นต้องได้รับการพิจารณาไปด้วยกันในการกำหนดนโยบายต่าง ๆ สำหรับพืชไร่ทั้งสองและผลิตภัณฑ์ที่สำคัญของพืชไร่สองชนิดนี้ในระยะยาว

ไทยเป็นผู้ผลิตมันสำปะหลังรายใหญ่อันดับ 3 และเป็นผู้ส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังอันดับ 1 ของโลกตั้งแต่ทศวรรษ 1980 ถึงแม้ว่าตลาดยุโรปจะลดการนำเข้าหลังจากการเปลี่ยนแปลงนโยบาย แต่ไทยก็สามารถส่งออกไปจีนและเอเชียทดแทนได้ ในระยะหลัง ผลผลิตหัวมันของไทยลดลงจากการระบาดของโรคใบด่าง ขณะที่ความต้องการใช้ภายในประเทศเพิ่มขึ้นจากการขยายอุตสาหกรรมแปรรูปและเอทานอล ทำให้ไทยนำเข้ามันสำปะหลังเข้ามาจากประเทศเพื่อนบ้านด้วย ในขณะที่ไทยมีต้นทุนการผลิตมันสำปะหลังสูงกว่าหลายประเทศเพื่อนบ้านที่หันมาปลูกมันสำปะหลังหลังไทย

ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เคยเป็นธัญพืชส่งออกของไทย แต่ปัจจุบันเป็นวัตถุดิบหลักในอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ ซึ่งความต้องการใช้ในประเทศเติบโตตามภาคปศุสัตว์ ทำให้ไทยกลายเป็นผู้นำเข้าสุทธิ โดยนำเข้าข้าวโพดจากประเทศเพื่อนบ้านซึ่งได้รับยกเว้นภาษีนำเข้าตามข้อตกลง AFTA ปีละ 1-2 ล้านตัน และยังนำเข้าพืชทดแทนอย่างข้าวสาลีอีกปีละ 2-3.5 ล้านตัน ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์มีปัญหาค่าความท้าทายในการผลิต

หลายประการ เช่น การระบาดของหนอนกระทุ้งลายจุด มีต้นทุนการผลิตที่สูงจากการปลูกในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม และมีปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการบุกรุกพื้นที่ป่าและการเผาตอซังหลังเก็บเกี่ยว ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งของปัญหาฝุ่น PM 2.5 ของไทยและเพื่อนบ้าน และปัญหาสิ่งแวดล้อมยังมีความเสี่ยงที่จะถูกใช้เป็นข้อกีดกันทางการค้า

ปัญหาโครงสร้างของภาคเกษตรกรรมไทยที่รองรับแรงงานจำนวนมากแต่มีผลิตภาพและรายได้เฉลี่ยต่ำ ทำให้รัฐบาลต้องเข้ามาแทรกแซงด้วยนโยบายราคาและเงินอุดหนุนเพื่อเพิ่มรายได้ของเกษตรกร นโยบายเหล่านี้เป็นนโยบายบิดเบือนตลาด และมีโอกาสถูกใช้เป็นข้ออ้างในการกีดกันทางการค้าจากต่างประเทศในอนาคต โครงการวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาปัญหาและศักยภาพในการแข่งขัน และเสาะหาแนวทางการเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของสินค้าเกษตรเหล่านี้ รวมถึงอุตสาหกรรมแปรรูปและอุตสาหกรรมต่อเนื่อง

2. ห่วงโซ่คุณค่าและมาตรการการค้ำประกันสำหรับประเทศไทย

2.1 ภาพรวมห่วงโซ่คุณค่ามันสำปะหลัง

ห่วงโซ่คุณค่ามันสำปะหลังของไทยสามารถแบ่งออกเป็น 3 ระดับที่เชื่อมโยงกัน ได้แก่:

ต้นน้ำ: ประกอบด้วยเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังและผู้ผลิต/จำหน่ายปัจจัยการผลิต เกษตรกรเป็นผู้ผลิตหัวมันสำปะหลังสด (Cassava Roots) ซึ่งเป็นวัตถุดิบหลักที่สำคัญ และยังมีการนำเข้าหัวมันสดจากประเทศเพื่อนบ้าน (ลาวและกัมพูชา) มาใช้เป็นวัตถุดิบเสริมสำหรับอุตสาหกรรมมันสำปะหลังของไทย

กลางน้ำ: เป็นกระบวนการแปรรูปจากหัวมันสำปะหลังสดเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ โดยผู้ประกอบการลานมันจะผลิตมันเส้นหรือมันแผ่น (Cassava Chip) หรือนำไปทำมันอัดเม็ด (Cassava Pellets) ส่วนโรงงานแป้งจะแปรรูปเป็นแป้งฟลาวมันสำปะหลัง (Cassava Flour) แป้งมันสำปะหลังดิบ (Cassava Starch) และแป้งมันสำปะหลังดัดแปร (Modified Starch)

ปลายน้ำ: ผลิตภัณฑ์จากมันสำปะหลังมีทั้งที่เป็นสินค้าและวัตถุดิบที่นำไปใช้ในอุตสาหกรรมอาหาร อาหารสัตว์ และอุตสาหกรรมอื่น เช่น ผงชูรส กรดมะนาว สารให้ความหวาน เอทานอล พลาสติกชีวภาพ ยา และเคมีภัณฑ์ต่าง ๆ เป็นต้น

2.2 ข้อมูลสถิติที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมมันสำปะหลัง

ด้านการผลิต:

ไทยเป็นประเทศผู้ผลิตมันสำปะหลังรายใหญ่อันดับ 3 ของโลก โดยมีผลผลิตต่อไร่เฉลี่ย 3.18 ตัน/ไร่ (จากพื้นที่เก็บเกี่ยว 8.42 ล้านไร่ในปี 2567) ซึ่งต่ำกว่าประเทศคู่แข่งบางประเทศ รวมทั้งได้รับผลกระทบจากโรคใบด่าง พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังส่วนใหญ่ของไทยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลาง โดยมีจังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิ และกำแพงเพชร เป็นแหล่งผลิตที่สำคัญที่สุดของประเทศ

ด้านราคาและต้นทุน:

ราคามันสำปะหลังที่เกษตรกรได้รับมีความผันผวนมากเมื่อเทียบกับประเทศคู่แข่งและคู่ค้าอย่างจีน อินโดนีเซีย และเวียดนาม ซึ่งน่าจะสะท้อนโครงสร้างการผลิตที่มีรอบการเก็บเกี่ยวที่กระจุกตัวในช่วงเดือน

พฤศจิกายน-เมษายน และผลของมาตรการแทรกแซงราคาของรัฐ ต้นทุนการผลิตต่อไร่ของเกษตรกรมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง โดยส่วนใหญ่เป็นต้นทุนผันแปร เช่น ค่าแรงงาน

การประมาณการจากข้อมูลของ สศก. บ่งชี้ว่าในช่วง 28 ปีที่ผ่านมา มีเพียงแค่ 14 ปีเท่านั้นที่เกษตรกรมีกำไรสุทธิต่อไร่เกิน 500 บาท อีก 9 ปี มีกำไรน้อยกว่านั้น และขาดทุนในอีก 5 ปี

ด้านการค้า:

ไทยเป็นผู้นำด้านการส่งออกมันสำปะหลังของโลก โดยมีมูลค่าส่งออกในปี 2567 สูงกว่า 100,000 ล้านบาท ตลาดส่งออกหลักของไทยคือ จีน ผลิตภัณฑ์ที่ส่งออกมากที่สุดได้แก่ แป้งมันสำปะหลังและมันเส้น ในขณะที่การนำเข้ามันสำปะหลังของไทยส่วนใหญ่มาจากประเทศเพื่อนบ้านเพื่อใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตและส่งออก

2.3 การวิเคราะห์ปัจจัยที่สำคัญของมันสำปะหลังของไทย และการวิเคราะห์ด้วย SWOT Analysis

อุตสาหกรรมมันสำปะหลังของไทยมีความสามารถในการแข่งขันสูงจากจุดเด่นในด้านการแปรรูปและโลจิสติกส์ ซึ่งช่วยให้ไทยเป็นผู้นำการส่งออกมายาวนาน แต่ในปัจจุบัน อุตสาหกรรมนี้ประสบปัญหาทั้งในด้านการผลิต (การระบาดของโรคใบด่าง ผลผลิตต่อไร่ต่ำ และต้นทุนการผลิตสูง) และด้านการค้า ซึ่งมีความเสี่ยงจากการพึ่งพาตลาดส่งออกหลักเพียงรายเดียวคือ จีน ซึ่งกำลังหันไปผลิตเอทานอลจากถั่วเหลือง และมีแนวโน้มที่จะหันมาลงทุนทำโรงแป้งในประเทศเพื่อนบ้านของไทยมากขึ้น

นอกจากนี้ รัฐบาลยังมักพยายามปกป้องเกษตรกรด้วยการควบคุมหรือห้ามนำเข้าหัวมันสำปะหลัง ซึ่งอาจส่งผลทำให้อุตสาหกรรมกลั่นน้ำและปลายน้ำของไทยขาดแคลนวัตถุดิบราคาถูก และอาจสูญเสียความสามารถในการแข่งขัน โดยบางโรงงานต้องหยุดหรือเลิกกิจการไปในช่วงที่วัตถุดิบขาดแคลน ทั้งนี้ การห้ามนำเข้าวัตถุดิบมักส่งผลกระทบต่อราคาวัตถุดิบภายในประเทศเพียงระยะสั้นและไม่มากเท่าที่มักเชื่อกัน เพราะวัตถุดิบเหล่านั้นก็จะยังถูกนำไปผลิต (หรือถูกส่งออกไปใช้ผลิต) สินค้าที่อาจแข่งกับสินค้าส่งออกของไทย (เช่น แป้งมัน) ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อราคาส่งและราคาหัวมันสำปะหลังสดในประเทศไทยอยู่ดี

การวิเคราะห์อุตสาหกรรมมันสำปะหลังของไทยด้วย SWOT Analysis พบว่ามีจุดแข็งที่สำคัญคือการเป็นผู้นำในการส่งออกของโลกที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาอุตสาหกรรมแปรรูปและอุตสาหกรรมต่อเนื่องที่ครบวงจรตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ โดยสามารถพัฒนาเทคโนโลยีที่ไม่สูงมากเองในประเทศและความร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศ มีกลไกกำหนดนโยบายและการบริหารที่รวบรวมฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาร่วมกัน และมีการรวมกลุ่มของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นสมาคมที่เข้มแข็งในการเคลื่อนไหวผลักดันนโยบาย

จุดอ่อนของไทยคือ ผลผลิตต่อไร่ที่ต่ำเมื่อเทียบกับคู่แข่งจากความเสี่ยงของดิน และต้องพึ่งน้ำฝน ต้นทุนการผลิตที่สูง การขาดแคลนแรงงาน การระบาดของโรคใบด่างอย่างต่อเนื่องและความล่าช้าและขาดการสนับสนุนที่เพียงพอในการแก้ปัญหาฉุกเฉินนี้ ราคาในประเทศที่ผันผวนสูง และการสนับสนุน/ลงทุนการวิจัยและพัฒนาที่ไม่มากนัก

อุตสาหกรรมนี้มีโอกาสพัฒนาต่อไปในการวิจัยและพัฒนา เช่น แป้งมันสำปะหลังดัดแปรใหม่ ๆ พลาสติคชีวภาพ และเนื้อจากพืช (Plant-based Meat) นอกจากนี้ไทยมีโอกาสสูงในการเป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมมันสำปะหลัง และสามารถใช้กลไกทางการค้าขยายตลาดส่งออกใหม่ ๆ ที่หลากหลายมากขึ้น

อุปสรรคที่สำคัญคือการส่งออกยังพึ่งพาสหรัฐจีนมาก จึงมีความเสี่ยงสูงในกรณีที่จีนเปลี่ยนนโยบาย อีกทั้งจีนไปลงทุนในประเทศคู่แข่ง ทำให้การเติบโตของประเทศคู่แข่งอย่างเวียดนาม ลาว และกัมพูชาเพิ่มขึ้น ความไม่ชัดเจนของนโยบายรัฐเกี่ยวกับการนำเข้าวัตถุดิบ ความเสี่ยงจากนโยบายอุดหนุนของรัฐ และความเสี่ยงจากมาตรฐานด้านการค้ากับสิ่งแวดล้อมที่น่าจะเข้มงวดมากขึ้นในอนาคต

3. ห่วงโซ่คุณค่าและมาตรการทางการค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของไทย

3.1 ภาพรวมห่วงโซ่คุณค่าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของไทย

ห่วงโซ่คุณค่าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของไทยสามารถแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่:

ต้นน้ำ: ประกอบด้วยผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ (ทั้งภาครัฐและเอกชน) และเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ซึ่งมีทั้งการปลูกแบบพันธสัญญา (Contract Farming) และการปลูกเพื่อขายผลผลิตในตลาด

กลางน้ำ: เป็นขั้นตอนการรวบรวมผลผลิต โดยมีพ่อค้าคนกลาง ลานรับซื้อ และสหกรณ์การเกษตร ทำหน้าที่รับซื้อจากเกษตรกรและปรับปรุงคุณภาพก่อนส่งต่อไปยังโรงงานแปรรูป

ปลายน้ำ: โรงงานอาหารสัตว์เป็นผู้ซื้อรายใหญ่ที่สุดในประเทศ ซึ่งมีอำนาจในการกำหนดราคาและมาตรฐานการรับซื้อสูง นอกจากนี้ยังมีผู้ส่งออกซึ่งมีบทบาทรองลงมา

3.2 ข้อมูลสถิติสำคัญที่เกี่ยวข้องกับข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

ด้านการผลิต

ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เคยเป็นธัญพืชส่งออกสำคัญของไทย ซึ่งขยายพื้นที่ปลูกจนมากถึง 12 ล้านไร่ในปี 2528 ลดลงเหลือ 6.3 ล้านไร่ในปี 2550 แล้วผลผลิตมีความผันผวนระหว่าง 6-7 ล้านไร่มาจนถึงปัจจุบัน ในขณะที่ผลผลิตต่อไร่ก็เพิ่มขึ้นในอัตราเฉลี่ยที่ต่ำ (จาก 389 กิโลกรัม/ไร่ในปี 2527 เป็น 748 กิโลกรัม/ไร่ในปี 2567 ด้วยอัตราเพิ่มเฉลี่ย 1.6% ต่อปี) โดยปลูกในเขตน้ำฝนเป็นหลักจนถึงปัจจุบัน ซึ่ง 96.3% ของพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เป็นการปลูกนอกเขตชลประทาน ซึ่งมีผลผลิตต่อไร่ต่ำกว่าในเขตชลประทานประมาณ 9.6%

ด้านราคาและต้นทุน

ต้นทุนการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะต้นทุนค่าแรงงานและค่าปัจจัยการผลิตอื่น ๆ ต้นทุนการผลิตต่อกิโลกรัมของเกษตรกรอยู่ที่ประมาณ 7.28 บาทในปี 2567 ซึ่งค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับราคาที่เกษตรกรได้รับ

ด้านการค้า

ในระยะหลังไทยมีความต้องการใช้ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในประเทศสูงกว่าที่ผลิตได้มาก สำหรับส่วนที่ขาดมีการนำเข้าโดยปลอดภาษีจากประเทศเพื่อนบ้าน (ตามข้อตกลง AFTA) ปีละ 1.3-2.0 ล้านตัน โดยประมาณ

90% นำเข้าจากเมียนมา และมีการนำเข้าวัตถุดิบอื่นมาทดแทน โดยเฉพาะข้าวสาลี ซึ่งเคยนำเข้าเฉลี่ย 3.5 ล้านตันในปี 2558-2559 แต่ตั้งแต่ปลายปี 2559 ผู้นำเข้าข้าวสาลีต้องซื้อข้าวโพดในประเทศ 3 เท่าของที่นำเข้า ทำให้นำเข้าข้าวสาลีได้น้อยลง ในปี 2566-2567 มีการนำเข้าข้าวสาลี 2.1-2.5 ล้านตันต่อปี

3.3 การวิเคราะห์ปัจจัยที่สำคัญสำหรับข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของไทย และการวิเคราะห์ด้วย SWOT Analysis

ที่ผ่านมาข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของไทยมีความต้องการภายในประเทศที่สูงกว่าที่ผลิตได้ ทำให้ไม่ค่อยมีปัญหาด้านการขาย แต่ก็มีต้นทุนการผลิตสูง และมีประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมทั้งเรื่องการบุกรุกป่าและการเผาตอซังซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งทำให้เกิดฝุ่นควัน PM 2.5 เป็นปัญหาเร่งด่วนที่สร้างความกังวลทั้งในประเทศและอาจกลายเป็นข้ออ้างในการกีดกันทางการค้าในอนาคต

“มาตรการ 3:1” ซึ่งกำหนดให้ผู้ที่จะขอนำเข้าข้าวสาลีต้องซื้อข้าวโพดในประเทศ 3 เท่าของปริมาณที่จะขอนำเข้า ออกมาเพื่อสร้างหลักประกันว่าข้าวโพดในประเทศจะขายได้ทั้งหมด แต่เป็นไปได้ที่การใช้อัตรานี้ทำให้นำเข้าข้าวสาลีได้น้อยกว่าความต้องการใช้จริง และอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ขาดแคลนวัตถุดิบ ส่งผลต่อการเติบโตและความสามารถแข่งขันของอุตสาหกรรมปลายน้ำ/ปศุสัตว์ที่น่าจะมีมูลค่าสูงกว่าข้าวโพด

นอกจากนี้ การไม่รับซื้อข้าวโพดที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ แล้วหันไปพึ่งการนำเข้าจากประเทศเพื่อนบ้านแทน ก็อาจไม่ได้ช่วยแก้ปัญหา PM 2.5 ได้มากนัก เนื่องจากมีรายงานการเผาในประเทศเพื่อนบ้านจำนวนมาก ซึ่งมีโอกาสที่รัฐบาลไทยคงจะพิจารณานำเข้าจากสหรัฐอเมริกาที่มีต้นทุนต่ำกว่าและไม่มีปัญหาการเผาที่จะกระทบไทย ซึ่งถ้าใช้แนวทางนี้โดยมีมาตรการแก้ปัญหาที่จะตามมาได้อย่างเหมาะสม ก็จะช่วยแก้ปัญหาของอุตสาหกรรมปลายน้ำและน่าจะลดปัญหา PM 2.5 ในไทยลงได้

การวิเคราะห์ด้วย SWOT Analysis พบว่าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของไทยมี**จุดแข็ง**จากการที่มีความต้องการใช้ภายในประเทศสูงและต่อเนื่อง ทำให้ไม่ค่อยมีปัญหาการขายในประเทศ และที่ผ่านมา ไทยยังเป็นแหล่งผลิตและส่งออกเมล็ดพันธุ์ มีระบบโลจิสติกส์ที่ดี และข้าวโพดเป็นพืชอายุสั้นที่ปลูกง่าย

อย่างไรก็ตาม อุตสาหกรรมนี้ก็มี**จุดอ่อน**ที่สำคัญคือ ต้นทุนการผลิตที่สูงและผลผลิตต่อไร่ที่ต่ำในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม/ลาดชัน นอกจากนี้ยังมีปัญหาด้านคุณภาพและความชื้นของเมล็ดที่มักเก็บเกี่ยวในหน้าฝน และเกษตรกรจำนวนมากขาดเอกสารสิทธิ์ที่ดิน และไม่สามารถขยายพื้นที่ปลูกโดยไม่สร้างปัญหาสิ่งแวดล้อม

ในด้าน**โอกาส** ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ยังมีศักยภาพในการเติบโตอย่างต่อเนื่องจากอุตสาหกรรมอาหารสัตว์และปศุสัตว์ภายในประเทศ นอกจากนี้ ยังมีความเป็นไปได้ในการนำเข้าจากสหรัฐอเมริกา จะช่วยปัญหาการขาดแคลนได้อย่างมีนัยสำคัญ และยังสามารถสร้างโอกาสในการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุนในระยะยาว แต่อุตสาหกรรมนี้ก็ต้องเผชิญกับ**อุปสรรค**ที่สำคัญคือ ข้อจำกัดด้านพื้นที่ปลูกที่เหมาะสม ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมอย่าง PM 2.5 และการบุกรุกป่า ซึ่งอาจนำไปสู่มาตรการกีดกันทางการค้าที่เข้มงวดขึ้นจากประเทศคู่ค้าในอนาคต นอกจากนี้ มาตรการแทรกแซงตลาดอย่างมาตรการ 3:1 ก็อาจส่งผลกระทบต่อความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมปลายน้ำที่มีมูลค่าสูงกว่า

4. สรุปและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

4.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับมันสำปะหลัง

ด้านการผลิต

- **เร่งขยายพันธุ์ด้านทานโรคใบด่างอย่างเป็นระบบ:** ปัญหาโรคใบด่างที่ระบาดต่อเนื่องกว่า 7-8 ปี ทำให้ผลผลิตต่อไร่ลดลงอย่างมีนัยสำคัญ รัฐควรสนับสนุนงบประมาณที่เพียงพอและเป็นระบบเพื่อสนับสนุนการขยายพันธุ์ "ด้านทาน" (โดยเฉพาะพันธุ์อิทธิ 1 และ 2) ด้วยวิธีการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ (Tissue Culture) อย่างเร่งด่วน โดยควรกำหนดเป้าหมายขยายพันธุ์ด้านทานให้ครอบคลุมทั้งประเทศภายใน 5-6 ปี นอกจากนี้ **ควรมีการปรับกติกา** เพื่อให้การเคลื่อนย้ายต้นพันธุ์เพื่อการวิจัยและพัฒนาสายพันธุ์มันสำปะหลังมีความสะดวกมากขึ้น
- **เร่งวิจัยพัฒนาพันธุ์ด้านทานที่ให้ผลผลิตและเปอร์เซ็นต์แป้งสูง** โดยเริ่มจากนำใช้พันธุ์ด้านทานที่มีอยู่มาผสมกับพันธุ์หลักของไทย เพื่อให้ได้พันธุ์ด้านทานที่มีผลผลิตและเปอร์เซ็นต์แป้งสูงขึ้นกว่าพันธุ์อิทธิ 1 และ 2 (รวมทั้งพันธุ์พิเศษอย่างพันธุ์แว็กซ์ ซึ่งมีคุณสมบัติคล้ายแป้งข้าวเหนียว ทำให้สามารถนำไปทำแป้งพรีเมียมได้โดยไม่ต้องผ่านกระบวนการทางเคมีแบบการทำแป้งตัดแปรง)
- สำหรับพันธุ์แว็กซ์ ซึ่งต้องดูแลเป็นพิเศษนั้น เมื่อผสมและได้พันธุ์ด้านทานแล้ว ควรใช้ระบบเกษตรพันธสัญญา (Contract Farming) โดยมูลนิธิสถาบันพัฒนามันสำปะหลังแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นเจ้าของพันธุ์อาจช่วยกำกับดูแลสัญญากลาง
- **ควรทบทวนนโยบายการรวมกลุ่มเกษตรกร** โดยเปลี่ยนชื่อและปรับโครงการเกษตรแปลงใหญ่ให้สอดคล้องกับการปฏิบัติจริงที่ปกติจะไม่มีกรรวมแปลงของเกษตรกร โดยเสนอให้มีการรวมกลุ่มในรูปแบบธุรกิจและระดับที่เหมาะสมที่เกษตรกรจะได้รับประโยชน์ที่ชัดเจนมากที่สุดจากการรวมกลุ่ม
- **กระจายอำนาจการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมและผังเมือง** สนับสนุนงานวิจัยต้นแบบในการจัดการ/บำบัด/ใช้ประโยชน์จากผลพลอยได้และของเสียจากโรงงานแปรรูป (เช่นกากมัน) โดยนำมาผลิตปุ๋ยหรือวัสดุบำรุงดิน และในกรณีที่สามารถพิสูจน์และรับรองความปลอดภัยได้แล้ว เสนอให้แก้กฎหมายผังเมืองให้อำนาจท้องถิ่นในการอนุญาตให้ตั้งโรงงานแปรรูปใกล้แหล่งผลิตภายใต้เงื่อนไขด้านสิ่งแวดล้อม และส่งเสริมให้โรงงานผลิตปุ๋ยหรือวัสดุบำรุงดินตามแนวทางเศรษฐกิจหมุนเวียน เพื่อใช้ประโยชน์จากของเสียแทนการส่งออกไปกำจัด/บำบัดนอกโรงงาน

ด้านราคาและการค้า

- **ปรับโครงสร้างราคารับซื้อมันสำปะหลังเป็นการรับซื้อตามปริมาณแบ่งล้วน ๆ** เพื่อจูงใจเกษตรกรหันไปปลูกมันสำปะหลังที่มีเปอร์เซ็นต์แป้งสูง โดยในระยะแรกอาจจำกัดการหักราคาไว้ไม่เกิน 0.1 บาทต่อทุก 1 เปอร์เซ็นต์แป้งที่ต่ำกว่า 25%
- **ลดมาตรการแทรกแซงราคา:** ในระยะยาว ควรลดการแทรกแซงราคาลง รวมทั้งโครงการประกันรายได้ ซึ่งในรูปแบบที่เคยใช้เข้าข่ายอุดหนุนการส่งออกที่อาจสร้างปัญหาทางการค้าในอนาคตได้ โดยอาจสนับสนุนการประกันภัยผลผลิตและราคา ซึ่งรัฐอาจพิจารณาอุดหนุนเบี้ยประกันบางส่วนแทน

- **สนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมแป้งมันสำปะหลังและอุตสาหกรรมต่อเนื่องอื่น ๆ:** ซึ่งจะสร้างมูลค่าเพิ่มได้มากขึ้นจากความได้เปรียบของอุตสาหกรรมมันสำปะหลังของไทยในปัจจุบัน โดยควรมีนโยบายอนุญาตให้นำเข้าหัวมันสำปะหลังสดจากประเทศเพื่อนบ้าน (อาจยกเว้นเฉพาะเมื่อมีปัญหาโรคระบาด) เพื่อให้โรงงานอุตสาหกรรมมันสำปะหลังของไทยมีวัตถุดิบที่ต่อเนื่องและสามารถแข่งขันกับคู่แข่งในภูมิภาคได้ในระยะยาว
- **เพิ่มความโปร่งใส:** ขึ้นทะเบียนลานมัน-รถชุดเพื่อควบคุมมาตรฐานการดำเนินการ และยกระดับการสุ่มตรวจเครื่องชั่งและการวัดเปอร์เซ็นต์แป้งเพื่อให้เกิดความมั่นใจในช่วงที่เตรียมการเปลี่ยนระบบมากำหนดราคามันสำปะหลังตามเปอร์เซ็นต์แป้ง
- **ขยายตลาดและพัฒนาฐานข้อมูล:** ใช้กลไกของสำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศหรือทูตพาณิชย์ เพื่อขยายตลาดส่งออกไปยังภูมิภาคใหม่ๆ เช่น อินเดีย ตะวันออกกลาง และแอฟริกา

4.2 ข้อเสนอเชิงนโยบายสำหรับข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

ด้านการผลิต

- **พัฒนาเทคโนโลยีเมล็ดพันธุ์:** สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาเมล็ดพันธุ์ รวมถึงการใช้เทคโนโลยีการตัดต่อยีน (Genome Editing, GE) ซึ่งไทยรับรองแล้ว เพื่อเพิ่มผลผลิตและต้านทานศัตรูพืช
- **ทบทวนจุดยืนเรื่องการผลิตข้าวโพด GMO** ซึ่งพัฒนามาแล้ว 30 ปี และมีใช้เป็นหลักในประเทศจำนวนมากปัจจุบัน (รวมผู้ส่งออกหลายประเทศที่สำคัญ และบางประเทศเพื่อนบ้านของไทย) ซึ่งที่ผ่านมาไม่ได้มีปัญหาความปลอดภัยที่ชัดเจน ในขณะที่มีคุณสมบัติที่ทิ้งห่างเมล็ดพันธุ์แบบเดิมมากขึ้น
- **ควรยกเว้น พ.ร.บ. ความปลอดภัยทางชีวภาพ** เพื่อให้ไทยมีกรอบกฎหมายที่รัดกุมในการพิจารณาอนุญาตหรือไม่อนุญาต GMO และมีมาตรการควบคุมในกรณีที่อนุญาตปลูกพืช GMO ในอนาคต)
- **พิจารณานโยบายลดการปลูกข้าวโพดในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม** ปัจจุบันไทยมีพื้นที่ปลูกข้าวโพดที่ไม่เหมาะสมในสัดส่วนที่สูง ซึ่งนอกจากจะมีผลผลิตที่ต่ำแล้ว ยังมีความเสี่ยงในการใช้วิธีการจัดการซากพืชที่ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมและปัญหาฝุ่น PM 2.5
- **ควรส่งเสริมการเปลี่ยนไปปลูกพืชเศรษฐกิจอื่นที่เหมาะสมหรือฟื้นฟูพื้นที่สูงให้เป็นป่าเศรษฐกิจ** เพื่อแก้ปัญหาการบุกรุกป่าและปัญหาฝุ่น PM 2.5 โดยรัฐบาลควรพัฒนาตลาดคาร์บอนเครดิตที่มีต้นทุนการตรวจสอบต่ำ เพื่อให้คุ้มสำหรับเกษตรกรในการเปลี่ยนจากการปลูกพืชที่ได้ผลตอบแทนต่ำในตลาดชั้น

ด้านราคาและการค้า

- **ลดมาตรการแทรกแซงราคา:** ในระยะยาว ควรลดการแทรกแซงราคารอง รวมทั้งโครงการประกันรายได้ ซึ่งวิธีที่เคยใช้เข้าข่ายอุดหนุนการส่งออกที่อาจสร้างปัญหาทางการค้าในอนาคตได้ รัฐอาจสนับสนุนการประกันภัย**ผลผลิตและราคา** โดยรัฐอาจพิจารณาอุดหนุนเบี้ยประกันบางส่วนแทน

- **ยกระดับคุณภาพผลผลิต:** สนับสนุนการพัฒนาและให้ความรู้แก่เกษตรกรเรื่องการเก็บเกี่ยวที่ครบอายุ เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพและราคาดีขึ้น และลดปัญหาการปนเปื้อนพิษอะฟลาทอกซิน (Aflatoxin)
- **ใช้มาตรการควบคุมสิ่งแวดล้อมที่เข้มงวดสำหรับข้าวโพดที่นำเข้าจากประเทศเพื่อนบ้าน** ซึ่งเป็นการสร้างมาตรฐานใหม่ที่สอดคล้องกับแนวโน้มการค้าโลกที่ให้ความสำคัญกับประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืน

5. สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะหลัก

5.1 สรุปแนวทงนโยบายที่สำคัญ

จากผลการศึกษาทั้งหมด คณะผู้วิจัยได้สังเคราะห์ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่สำคัญไว้ดังนี้:

- **การปรับเปลี่ยนนโยบายภาครัฐ:** ควรปรับเปลี่ยนบทบาทจากผู้แทรกแซง/ควบคุมราคา ไปเป็นผู้สนับสนุนการพัฒนาเชิงโครงสร้าง เช่น พัฒนากลไกสนับสนุนการวิจัยพัฒนาและแก้ปัญหาพันธุ์พืชที่ยืดหยุ่นขึ้น สร้างระบบตรวจสอบย้อนกลับ (Traceability) ให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล และลดมาตรการกีดกันการนำเข้า เพื่อให้อุตสาหกรรมต่อเนื่องที่มีศักยภาพมีโอกาสพัฒนาและแข่งขันได้
- **การส่งเสริมเทคโนโลยีและนวัตกรรม:** ควรเน้นการวิจัยและพัฒนาพันธุ์พืชที่ต้านทานโรค/ศัตรูพืชและให้ผลผลิตสูง สนับสนุนเทคโนโลยีที่คุ้มค่าและปลอดภัย รวมทั้งเทคโนโลยีชีวภาพอย่าง Genome Editing และทบทวนจุดยืนด้านการผลิตพืช GMO ซึ่งมีศักยภาพในการปรับปรุงคุณสมบัติได้กว้างขวางกว่า และเป็นที่ยอมรับมากขึ้นในประเทศผู้ส่งออก/นำเข้า/รวมทั้งประเทศเพื่อนบ้านที่เริ่มเป็นคู่แข่งของไทย โดยพัฒนากฎหมายที่ชัดเจน/เป็นสากลมากำกับดูแล
- **การแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม:** ควรส่งเสริมการเปลี่ยนพืชและปลูกป่าในพื้นที่สูงเพื่อแก้ปัญหาการบุกรุกป่าและฝุ่น PM 2.5 โดยรัฐบาลควรพัฒนาตลาดคาร์บอนเครดิตที่มีต้นทุนการตรวจสอบต่ำ เพื่อให้คุ้มค่าสำหรับเกษตรกรในการเปลี่ยนจากการปลูกพืชที่ได้ผลตอบแทนต่ำในที่ลาดชัน

ข้อเสนอเหล่านี้มุ่งหวังที่จะเป็นแนวทางให้ประเทศไทยสามารถพัฒนาการเกษตรและอุตสาหกรรมแปรรูปและต่อเนื่องจากให้เป็นแหล่งรายได้ที่คุ้มกับการลงทุนทางเศรษฐกิจ มีความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม และยังสามารถแข่งขันในตลาดโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากและรวดเร็ว

5.2 แนวทางการปรับการดำเนินการของ สนค. ในการส่งเสริมนโยบายพืชไร่

สนค. เป็นหน่วยงานนโยบายของกระทรวงพาณิชย์ ซึ่งเป็นกระทรวงหลักในคณะกรรมการนโยบายและบริหารจัดการมันสำปะหลัง (นบมส.) และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (นบขพ.) ซึ่งเมื่อคณะผู้วิจัยพิจารณาประกอบกับพันธกิจหลัก 5 ข้อของ สนค. แล้ว ก็เสนอให้ สนค. มุ่งพัฒนาองค์กรให้มีความเข้มแข็งด้านวิชาการที่จะ **ทำหน้าที่ออกแบบยุทธศาสตร์การค้าสินค้าเกษตรสำคัญของประเทศ** และเป็นผู้เชื่อมประสานหลักในการสร้างความเข้าใจและผลักดันยุทธศาสตร์กับทุกฝ่ายใน นบมส. นบขพ. และสาธารณะ โดยออกแบบ

ยุทธศาสตร์และแผนที่นำทางที่เน้นภาพใหญ่ และเน้นการแก้ปัญหาด้วยวิธีที่สอดคล้องกับแนวทางที่ประเทศไทยควรจะไปในระยะยาว เช่น การช่วยให้เกษตรกรเข้าถึงแหล่งความรู้และมีทางเลือกในการทำเกษตรอย่างเหมาะสม หรือมีทางเลือกในการเปลี่ยนไปประกอบอาชีพที่ทำให้ทั้งเขาและสังคมได้ประโยชน์สุทธิมากขึ้น และเชื่อมประสานให้หน่วยงานรัฐหันมาทำสิ่งที่คุ้มค่ากับการใช้เงินภาษีของประชาชนจริง ๆ มากกว่าการใช้มาตรการอุดหนุนที่ไม่คุ้มหรือไม่สอดคล้องกับทิศทางของประเทศในระยะยาว

ในด้านการศึกษาวิเคราะห์และติดตามสถานการณ์ ควรวิเคราะห์เชิงรุกโดยใช้เทคโนโลยี Big Data และ AI มาช่วยพยากรณ์ผลผลิตและแนวโน้มตลาด รวมถึงพัฒนาเครื่องชี้วัดที่สะท้อนแนวโน้มความเปลี่ยนแปลงมาตรฐานการค้าระหว่างประเทศใหม่ ๆ เช่น Carbon Footprint CBAM

สนค. ยังตั้งเป้าที่จะเป็นศูนย์กลางระบบฐานข้อมูลเชิงลึก (Central Data Hub) ซึ่งควรเป็นศูนย์ที่ทั้งภาคเอกชนและสาธารณะเข้าถึงข้อมูลพื้นฐานที่จะช่วยในการวางแผนธุรกิจและการค้าเป็นอย่างน้อย นอกจากนี้ สนค. ยังควรมีบทบาทเป็นผู้เชื่อมประสานและสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ท้องถิ่น และเกษตรกร เพื่อสื่อสารและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นไปกลับ ซึ่งทั้งหมดนี้จะทำให้ สนค. สามารถมีบทบาทเป็น "ศูนย์กลางนโยบาย" ที่ทำหน้าที่กำหนดยุทธศาสตร์และประสานกับทั้งหน่วยงานรัฐ เอกชน ผู้มีส่วนได้เสียกลุ่มต่าง ๆ และสาธารณะ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สารบัญ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	3
สารบัญ	12
สารบัญตาราง	15
สารบัญรูป	21
คำย่อ/ศัพท์เฉพาะ	23
ส่วนที่ 1 หลักการและวัตถุประสงค์ของการวิจัย	26
1. หลักการและเหตุผล	26
1.1 ภาพรวม	26
1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ.....	31
1.3 หลักคิดในการออกแบบวิธีการศึกษาวิจัยของโครงการ.....	32
ส่วนที่ 2 ระเบียบวิธีวิจัย.....	34
2. กรอบการวิจัยและแผนกิจกรรมการศึกษาตลอดช่วงโครงการ	34
2.1 กรอบการวิจัยและความเชื่อมโยง	34
2.2 แผนการศึกษาและกำหนดระยะเวลาการส่งมอบงาน	38
ส่วนที่ 3 การทบทวนเอกสาร.....	58
3. การทบทวนข้อกฎหมายและความเปลี่ยนแปลงด้านกฎหมายและกฎระเบียบที่สำคัญ	58
3.1 กฎหมายที่สำคัญ: กรณีมันสำปะหลัง.....	58
3.2 กฎหมายที่สำคัญ: กรณีข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	62
4. การทบทวนความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของธุรกิจพืชไร่ที่ศึกษา.....	69
4.1 ความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญสำหรับมันสำปะหลัง.....	69
4.2 ความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญสำหรับข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	84
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในอดีต.....	95
5.1 โครงการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับห่วงโซ่คุณค่าและนโยบายการค้า: กรณีสินค้าเกษตร	96
5.2 โครงการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับห่วงโซ่คุณค่าและนโยบายการค้า: กรณีมันสำปะหลัง.....	114

5.3	โครงการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับห่วงโซ่คุณค่าและนโยบายการค้า: กรณีข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ...	131
6.	ทฤษฎีสำคัญที่ใช้วิเคราะห์ความเข้มแข็งทางการค้า	158
6.1	การวิเคราะห์ความเข้มแข็งทางการค้า	158
6.2	ฤดูกาลสินค้าเกษตรของไทย	161
ส่วนที่ 4	การวิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่าและมาตรการการค้าของมันสำปะหลัง	163
7.	ภาพรวมห่วงโซ่คุณค่ามันสำปะหลัง	163
7.1	ต้นน้ำ: การผลิตและการจัดหาหัวมันสำปะหลัง	165
7.2	กลางน้ำ: การแปรรูปมันสำปะหลังในรูปแบบมันสำปะหลังแห้ง แป้งมันสำปะหลัง และ กากมันสำปะหลัง	166
7.3	ปลายน้ำ: การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากมันสำปะหลังใน 4 ด้านหลัก (4F).....	170
8.	ข้อมูลสถิติที่เกี่ยวข้องกับมันสำปะหลัง	171
8.1	ข้อมูลด้านการผลิตมันสำปะหลัง.....	171
8.2	ข้อมูลด้านราคาและต้นทุนของมันสำปะหลัง	184
8.3	ข้อมูลด้านการค้ามันสำปะหลัง	191
9.	นโยบายรัฐที่สำคัญสำหรับมันสำปะหลัง	207
9.1	นโยบายด้านการผลิตมันสำปะหลัง.....	208
9.2	นโยบายด้านราคาและต้นทุนมันสำปะหลัง	212
9.3	นโยบายด้านการค้ามันสำปะหลัง.....	214
10.	ความเข้มแข็งทางการค้าของมันสำปะหลัง	221
11.	การวิเคราะห์ปัจจัยที่สำคัญสำหรับมันสำปะหลัง	225
ส่วนที่ 5	การวิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่าและมาตรการทางการค้าของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์.....	240
12.	ภาพรวมห่วงโซ่คุณค่าของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	240
12.1	ต้นน้ำ: ผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์และเกษตรกร	240
12.2	ระดับกลางน้ำ: สหกรณ์การเกษตร ลานรับซื้อ และพ่อค้าคนกลาง	242

12.3 ระดับปลายน้ำ: โรงงานอาหารสัตว์และผู้ส่งออก	243
13. ข้อมูลสถิติที่เกี่ยวข้องกับข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	246
13.1 ข้อมูลด้านการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	246
13.2 ข้อมูลด้านราคาและต้นทุนข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	266
13.3 ข้อมูลด้านการค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	272
14. นโยบายรัฐที่สำคัญสำหรับข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	291
14.1 นโยบายด้านการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	291
14.2 นโยบายด้านราคาและต้นทุนสำหรับข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	292
14.3 นโยบายด้านการค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	293
15. ความเข้มแข็งทางการค้าของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	298
16. การวิเคราะห์ปัจจัยสำคัญสำหรับข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	319
ส่วนที่ 6 สรุปและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	327
17. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับมันสำปะหลัง	327
18. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	355
ส่วนที่ 7 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะหลัก	367
19. สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะหลัก	367
19.1 สรุปผลการทบทวนวรรณกรรม กฎหมาย และนโยบายที่เกี่ยวข้อง	368
19.2 สรุปข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่สำคัญ	371
20. ข้อเสนอแนะทางการดำเนินงานของ สนค. ในด้านพืชไร่	378
เอกสารอ้างอิง	383
ภาคผนวก ก องค์การที่มีความสำคัญในธุรกิจมันสำปะหลังและข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	388
ภาคผนวก ข ข้อมูลของที่ปรึกษา	394
ภาคผนวก ค การเผยแพร่ผลการศึกษากับมันสำปะหลัง	403
ภาคผนวก ง การเผยแพร่ผลการศึกษากับข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	408

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1 สรุปข้อมูลกฎหมายสำคัญที่เกี่ยวข้องกับค่าบริการตรวจสอบมาตรฐานสินค้า.....	58
ตารางที่ 2 สรุปข้อมูลกฎหมายสำคัญที่เกี่ยวข้องกับหลักเกณฑ์และวิธีปฏิบัติหากมันสำปะหลังคุณภาพ.....	59
ตารางที่ 3 สรุปข้อมูลกฎหมายสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดคุณภาพและมาตรฐานมันเส้นสะอาด.....	59
ตารางที่ 4 สรุปข้อมูลกฎหมายสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง.....	59
ตารางที่ 5 สรุปข้อมูลกฎหมายสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดให้มันสำปะหลังต้องขออนุญาตก่อนส่งออก..	59
ตารางที่ 6 สรุปข้อมูลกฎหมายสำคัญที่เกี่ยวข้องกับหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข การส่งออก	60
ตารางที่ 7 สรุปข้อมูลกฎหมายสำคัญที่เกี่ยวข้องกับหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการนำเข้า.....	61
ตารางที่ 8 สรุปข้อมูลกฎหมายสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดให้มันสำปะหลังต้องผ่านด่านตรวจพืช.....	62
ตารางที่ 9 สรุปข้อมูลกฎหมายสำคัญที่เกี่ยวข้องกับอัตราค่าธรรมเนียมพิเศษการนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	62
ตารางที่ 10 สรุปข้อมูลกฎหมายสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ภายใต้เขตการค้าเสรีอาเซียน	63
ตารางที่ 11 สรุปข้อมูลกฎหมายสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้าและส่งออกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ภายใต้ความตกลงการค้าเสรี ไทย - ออสเตรเลีย	66
ตารางที่ 12 สรุปข้อมูลกฎหมายสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ภายใต้ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิระวดี - เจ้าพระยา - แม่น้ำโขง.....	68
ตารางที่ 13 ประเด็นเรื่องนโยบายช่วยเหลือทางด้านราคา	70
ตารางที่ 14 ประเด็นเรื่องนโยบายช่วยเหลือเกษตรกรด้านสินเชื่อ.....	74
ตารางที่ 15 ประเด็นเรื่องนโยบายช่วยเหลือโรคใบด่าง.....	76
ตารางที่ 16 ประเด็นเรื่องการลักลอบนำเข้ามันสำปะหลัง	78
ตารางที่ 17 ประเด็นเรื่องนโยบายสนับสนุนการปลูกมันสำปะหลัง.....	79
ตารางที่ 18 ประเด็นเรื่องการค้าต่างประเทศ	80
ตารางที่ 19 ประเด็นอื่นที่เกี่ยวข้อง	83
ตารางที่ 20 ประเด็นเรื่องมาตรการสัดส่วนการนำเข้าข้าวสาลีต่อการแลกซื้อข้าวโพดเลี้ยงสัตว์.....	84
ตารางที่ 21 ประเด็นเรื่องนโยบายประกันรายได้เกษตรกร	86
ตารางที่ 22 ประเด็นเรื่องนโยบายประกันภัยให้เกษตรกร	88
ตารางที่ 23 ประเด็นเรื่องนโยบายช่วยเหลือเกษตรกร.....	88

ตารางที่ 24 ประเด็นเรื่องนโยบายสนับสนุนการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	92
ตารางที่ 25 ประเด็นด้านการค้าระหว่างประเทศ	92
ตารางที่ 26 ประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม	94
ตารางที่ 27 สรุปงานวิจัยในอดีต โครงการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับห่วงโซ่คุณค่าและนโยบายการค้า สินค้าเกษตร.....	96
ตารางที่ 28 สรุปงานวิจัยในอดีต โครงการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับห่วงโซ่คุณค่าและนโยบายการค้า มันสำปะหลัง.....	114
ตารางที่ 29 สรุปงานวิจัยในอดีต โครงการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับห่วงโซ่คุณค่าและนโยบายการค้า ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	131
ตารางที่ 30 อัตราการแปรรูปเทียบกับมันสำปะหลังสด 1 กิโลกรัม	169
ตารางที่ 31 พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังของประเทศต่าง ๆ.....	171
ตารางที่ 32 ปริมาณผลผลิตมันสำปะหลังของประเทศต่าง ๆ	172
ตารางที่ 33 สถิติการปลูกมันสำปะหลังของไทย ปี พ.ศ. 2567	175
ตารางที่ 34 จังหวัดที่มีจำนวนทุนจดทะเบียนนิติบุคคลที่ทำธุรกิจเกี่ยวกับมันสำปะหลังมากที่สุด ปี 2567..	179
ตารางที่ 35 จังหวัดที่มีจำนวนทุนจดทะเบียนนิติบุคคลที่ทำธุรกิจเกี่ยวกับมันสำปะหลังมากที่สุด (ธุรกิจเกษตร) ปี 2567	180
ตารางที่ 36 จังหวัดที่มีจำนวนทุนจดทะเบียนนิติบุคคลที่ทำธุรกิจเกี่ยวกับมันสำปะหลังมากที่สุด (ธุรกิจการผลิต) ปี 2567	181
ตารางที่ 37 จังหวัดที่มีจำนวนทุนจดทะเบียนนิติบุคคลที่ทำธุรกิจเกี่ยวกับมันสำปะหลังมากที่สุด (ธุรกิจการค้า) ปี 2567	182
ตารางที่ 38 จังหวัดที่มีจำนวนทุนจดทะเบียนนิติบุคคลที่ทำธุรกิจเกี่ยวกับมันสำปะหลังมากที่สุด (ธุรกิจบริการอื่น ๆ) ปี 2567	183
ตารางที่ 39 ราคาส่งออกเฉลี่ยของผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง.....	185
ตารางที่ 40 ราคามันสำปะหลังที่เกษตรกรได้รับรายเดือน	186
ตารางที่ 41 ต้นทุนมันสำปะหลังต่อไร่ที่ประมาณการโดยศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจ การเกษตร.....	187
ตารางที่ 42 ราคานำเข้าเฉลี่ยของผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง	190
ตารางที่ 43 ปริมาณส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง	193

ตารางที่ 44 มูลค่าส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง	194
ตารางที่ 45 ปริมาณนำเข้าผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง	195
ตารางที่ 46 มูลค่านำเข้าผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง.....	196
ตารางที่ 47 TOP 5 ประเทศผู้ส่งออก หัวมันสำปะหลังสด มันเส้นและมันสำปะหลังอัดเม็ด ปี พ.ศ 2567..	197
ตารางที่ 48 TOP 5 ประเทศผู้นำเข้า หัวมันสำปะหลังสด มันเส้นและมันสำปะหลังอัดเม็ด ปี พ.ศ 2567 ...	197
ตารางที่ 49 TOP 5 ประเทศผู้ส่งออก หัวมันสำปะหลังสด มันเส้นและมันสำปะหลังอัดเม็ด มาয়ัังไทย ปี พ.ศ 2567	198
ตารางที่ 50 TOP 5 ประเทศผู้นำเข้า หัวมันสำปะหลังสด มันเส้นและมันสำปะหลังอัดเม็ด จากไทย ปี พ.ศ 2567	198
ตารางที่ 51 TOP 5 ประเทศผู้ส่งออก แป้งฟลาวมันสำปะหลัง ปี พ.ศ 2567	199
ตารางที่ 52 TOP 5 ประเทศผู้นำเข้า แป้งฟลาวมันสำปะหลัง ปี พ.ศ 2567	199
ตารางที่ 53 TOP 5 ประเทศผู้ส่งออก แป้งฟลาวมันสำปะหลัง มาয়ัังไทย ปี พ.ศ 2567	200
ตารางที่ 54 TOP 5 ประเทศผู้นำเข้า แป้งฟลาวมันสำปะหลัง จากไทย ปี พ.ศ 2567	200
ตารางที่ 55 TOP 5 ประเทศผู้ส่งออกแป้งมันสำปะหลังดิบ ปี พ.ศ 2567	201
ตารางที่ 56 TOP 5 ประเทศผู้นำเข้าแป้งมันสำปะหลังดิบ ปี พ.ศ 2567.....	201
ตารางที่ 57 TOP 5 ประเทศผู้ส่งออกแป้งมันสำปะหลังดิบมาয়ัังไทย ปี พ.ศ 2567	202
ตารางที่ 58 TOP 5 ประเทศผู้นำเข้าแป้งมันสำปะหลังดิบจากไทย ปี พ.ศ 2567	202
ตารางที่ 59 TOP 5 ประเทศผู้ส่งออกแป้งมันสำปะหลังดัดแปร ปี พ.ศ 2567	203
ตารางที่ 60 TOP 5 ประเทศผู้นำเข้าแป้งมันสำปะหลังดัดแปร ปี พ.ศ 2567	203
ตารางที่ 61 TOP 5 ประเทศผู้ส่งออกแป้งมันสำปะหลังดัดแปรมาয়ัังไทย ปี พ.ศ 2567	204
ตารางที่ 62 TOP 5 ประเทศผู้นำเข้าแป้งมันสำปะหลังดัดแปรจากไทย ปี พ.ศ 2567	204
ตารางที่ 63 TOP 5 ประเทศผู้ส่งออกกากมันสำปะหลัง ปี พ.ศ 2567	205
ตารางที่ 64 TOP 5 ประเทศผู้นำเข้ากากมันสำปะหลัง ปี พ.ศ 2567.....	205
ตารางที่ 65 TOP 5 ประเทศผู้ส่งออกกากมันสำปะหลังมาয়ัังไทย ปี พ.ศ 2567.....	206
ตารางที่ 66 TOP 5 ประเทศผู้นำเข้ากากมันสำปะหลังจากไทย ปี พ.ศ 2567.....	206
ตารางที่ 67 ข้อตกลงทางการค้าผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังในกรณีที่ยัังไทยนำเข้าจากประเทศคู่ภาคี	215
ตารางที่ 68 ข้อตกลงทางการค้าผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังในกรณีที่ยัังไทยนำเข้าจากประเทศคู่ภาคี	217
ตารางที่ 69 ปัจจัยที่สำคัญสำหรับมันสำปะหลัง	225

ตารางที่ 70 ผลผลิตข้าวโพดของโลก 2563/2564-2567/2568	247
ตารางที่ 71 ความต้องการใช้ข้าวโพดของโลก ปี 2563/2564-2567/2568	248
ตารางที่ 72 ปริมาณการส่งออกข้าวโพดของโลก ปี 2563/2564-2567/2568	249
ตารางที่ 73 ปริมาณการนำเข้าข้าวโพดของโลก ปี 2563/2564-2567/2568	249
ตารางที่ 74 ผลผลิตและการบริโภคข้าวโพดของประเทศกลุ่มอาเซียน 2563/2564-2567/2568	250
ตารางที่ 75 สถิติการเพาะปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ปี พ.ศ. 2567	256
ตารางที่ 76 พื้นที่เพาะปลูก พื้นที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ แยกตามเขตชลประทาน ระดับประเทศ ภาค ปีเพาะปลูก 2565/66	258
ตารางที่ 77 จังหวัดที่มีจำนวนทุนจดทะเบียนนิติบุคคลที่ทำธุรกิจเกี่ยวกับข้าวโพดเลี้ยงสัตว์มากที่สุด ปี 2567.....	261
ตารางที่ 78 จังหวัดที่มีจำนวนทุนจดทะเบียนนิติบุคคลที่ทำธุรกิจเกี่ยวกับข้าวโพดเลี้ยงสัตว์มากที่สุด (ธุรกิจเกษตร) ปี 2567	262
ตารางที่ 79 จังหวัดที่มีจำนวนทุนจดทะเบียนนิติบุคคลที่ทำธุรกิจเกี่ยวกับข้าวโพดเลี้ยงสัตว์มากที่สุด (ธุรกิจการผลิต) ปี 2567	263
ตารางที่ 80 จังหวัดที่มีจำนวนทุนจดทะเบียนนิติบุคคลที่ทำธุรกิจเกี่ยวกับข้าวโพดเลี้ยงสัตว์มากที่สุด (ธุรกิจการค้า) ปี 2567	264
ตารางที่ 81 จังหวัดที่มีจำนวนทุนจดทะเบียนนิติบุคคลที่ทำธุรกิจเกี่ยวกับ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มากที่สุด (ธุรกิจบริการอื่น ๆ) ปี 2567	265
ตารางที่ 82 ราคาข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่เกษตรกรได้รับรายเดือน (บาท/กิโลกรัม).....	267
ตารางที่ 83 ต้นทุนรวมการผลิตและผลตอบแทนสุทธิข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ปี 2558-2567	269
ตารางที่ 84 ต้นทุนรวมการผลิตและผลตอบแทนสุทธิข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ แยกตามภาค ปี 2558 2563 และ 2567.....	270
ตารางที่ 85 สัดส่วนต้นทุนการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ปี 2558 และ 2567.....	271
ตารางที่ 86 ความต้องการใช้ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของไทย.....	273
ตารางที่ 87 ปริมาณนำเข้าเมล็ดข้าวโพดสำหรับทำอาหารเลี้ยงสัตว์ของไทย (HS Code: 10059099001) ปี 2553-2567.....	275
ตารางที่ 88 มูลค่าการนำเข้าเมล็ดข้าวโพดสำหรับทำอาหารเลี้ยงสัตว์ของไทย (HS Code: 10059099001) ปี 2553-2567.....	276

ตารางที่ 89 ปริมาณส่งออกเมล็ดข้าวโพดสำหรับทำอาหารเลี้ยงสัตว์ของไทย (HS Code: 10059099001)	
ปี 2553-2567	277
ตารางที่ 90 มูลค่าการส่งออกเมล็ดข้าวโพดสำหรับทำอาหารเลี้ยงสัตว์ของไทย (HS Code: 10059099001)	
ปี 2553-2567	278
ตารางที่ 91 มูลค่าการส่งออกเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ใช้สำหรับการเพาะปลูกจากไทย (HS Code: 100510) ปี 2553-2567	281
ตารางที่ 92 ประเทศผู้ส่งออกเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์สำหรับการเพาะปลูกหลักของโลก และมูลค่าการส่งออก ปี 2563-2567	282
ตารางที่ 93 มูลค่าส่งออกอาหารเลี้ยงสัตว์ของไทย แยกตามประเทศปลายทาง (HS Code: 230990) ปี 2553-2567	283
ตารางที่ 94 ประเทศผู้ส่งออกอาหารสัตว์หลักของโลก และมูลค่าการส่งออก (ล้านดอลลาร์ สรอ.) ปี 2563-2567	284
ตารางที่ 95 ปริมาณการนำเข้าข้าวสาลีที่ใช้เป็นวัตถุดิบอาหารสัตว์ (HS Code: 10019999) ปี 2558-2567	286
ตารางที่ 96 มูลค่าการนำเข้าข้าวสาลีที่ใช้เป็นวัตถุดิบอาหารสัตว์ (HS Code: 10019999) ปี 2558-2567	287
ตารางที่ 97 ปริมาณการนำเข้ากากถั่วเหลือง (HS Code: 23040029) ปี 2558-2567	288
ตารางที่ 98 มูลค่าการนำเข้ากากถั่วเหลือง (HS Code: 23040029) ปี 2558-2567	289
ตารางที่ 99 ปริมาณการนำเข้าปลาป่นที่มีโปรตีน 60 เปอร์เซ็นต์ขึ้นไปตามน้ำหนัก (HS Code: 23012020) ปี 2558-2567	290
ตารางที่ 100 มูลค่าการนำเข้าปลาป่นที่มีโปรตีน 60 เปอร์เซ็นต์ขึ้นไปตามน้ำหนัก (HS Code: 23012020) ปี 2558-2567	290
ตารางที่ 101 อัตราส่วนที่จะทำให้ผู้ซื้อข้าวโพดสามารถนำเข้าข้าวสาลีมาทดแทนส่วนที่ขาดได้ทั้งหมด	295
ตารางที่ 102 อัตราภาษีนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของไทยภายใต้กรอบความตกลงต่าง ๆ	295
ตารางที่ 103 สรุปนโยบายและมาตรการการค้าอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง	296
ตารางที่ 104 อัตราการหักลดน้ำหนักเมล็ดข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่มีความชื้นสูงกว่า 14.5%	305
ตารางที่ 105 ปัจจัยที่สำคัญสำหรับข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	319
ตารางที่ 106 สรุปการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ข้อเสนอเชิงนโยบายกรณีน้ำมันสำปะหลัง	329
ตารางที่ 107 รายละเอียดข้อเสนอเชิงนโยบายตลาดมันสำปะหลัง	330

ตารางที่ 108 สรุปการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ข้อเสนอเชิงนโยบายกรณีข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	357
ตารางที่ 109 รายละเอียดข้อเสนอเชิงนโยบายกรณีข้าวโพดเลี้ยงสัตว์.....	358
ตารางที่ 111 องค์กรที่มีความสำคัญในธุรกิจพืชไร่ที่เกี่ยวข้อง	388

สารบัญรูป

รูปที่ 1 ตัวอย่างปฏิทินสินค้าเกษตรปีการเพาะปลูก 2567/68	161
รูปที่ 2 ห่วงโซ่คุณค่ามันสำปะหลังไทย	164
รูปที่ 3 หัวมันสำปะหลัง (Cassava Roots).....	165
รูปที่ 4 มันเส้น (Cassava Chip).....	166
รูปที่ 5 มันสำปะหลังอัดเม็ด (Cassava Pellets)	167
รูปที่ 6 แป้งฟลาวมันสำปะหลัง (Cassava Flour) และ แป้งมันสำปะหลังดิบ (Cassava Starch)	168
รูปที่ 7 พื้นที่ปลูกและเก็บเกี่ยว และผลิตมันสำปะหลังของไทย	173
รูปที่ 8 ผลผลิตต่อไร่มันสำปะหลังของไทยเทียบกับประเทศคู่แข่ง	174
รูปที่ 9 พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังของไทย	177
รูปที่ 10 ปริมาณผลผลิตมันสำปะหลังของไทย	178
รูปที่ 11 ราคามันสำปะหลังที่เกษตรกรได้รับเฉลี่ยรายปี	184
รูปที่ 12 ค่าสัมประสิทธิ์ของการแปรผัน (ค่า CV) ของราคามันสำปะหลังที่เกษตรกรได้รับในแต่ละปี	186
รูปที่ 13 โครงสร้างต้นทุนมันสำปะหลังต่อไร่.....	188
รูปที่ 14 ผลตอบแทนต่อไร่ในการปลูกมันสำปะหลังของเกษตรกร	188
รูปที่ 15 โครงสร้างต้นทุนมันสำปะหลังต่อไร่โดยละเอียด	189
รูปที่ 16 มูลค่าการส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง	191
รูปที่ 17 มูลค่าส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง จำแนกตามสินค้า	192
รูปที่ 18 ค่า RCA การส่งออกหัวมันสำปะหลังสด มันเส้น และมันสำปะหลังอัดเม็ด	222
รูปที่ 19 ค่า RCA การส่งออกแป้งฟลาวมันสำปะหลัง	222
รูปที่ 20 ค่า RCA การส่งออกแป้งมันสำปะหลังดิบ	223
รูปที่ 21 ค่า RCA การส่งออกแป้งมันสำปะหลังดัดแปร.....	223
รูปที่ 22 ค่า RCA การส่งออกกากมันสำปะหลัง	224
รูปที่ 23 ห่วงโซ่คุณค่าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของไทย	244
รูปที่ 24 พื้นที่เพาะปลูก พื้นที่เก็บเกี่ยว และผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ปี 2527-2567	252
รูปที่ 25 ผลผลิตต่อไร่เฉลี่ยของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของไทย ปี 2527-2567	252
รูปที่ 26 สัดส่วนพื้นที่เพาะปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์รุ่นที่ 1 และ รุ่นที่ 2 2538-2567	254

รูปที่ 27 สัดส่วนผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์รุ่นที่ 1 และ รุ่นที่ 2 2538-2567	254
รูปที่ 28 ผลผลิตภาพข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เปรียบเทียบรุ่นที่ 1 และ รุ่นที่ 2 2538-2567	255
รูปที่ 29 พื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	259
รูปที่ 30 ปริมาณผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	260
รูปที่ 31 ค่าสัมประสิทธิ์ของการแปรผัน (ค่า CV) ของราคาข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่เกษตรกรได้รับในแต่ละปี....	267
รูปที่ 32 วงจรปริมาณผลผลิตและราคาข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เฉลี่ย ปี 2561-2565	268
รูปที่ 33 แนวโน้มต้นทุนการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ แยกตามประเภท ปี 2558-2567	270
รูปที่ 34 ประมาณการสัดส่วนการใช้วัตถุดิบอาหารสัตว์ของไทยในปี 2566	273
รูปที่ 35 เปรียบเทียบปริมาณนำเข้าและปริมาณส่งออกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ปี 2553-2566	274
รูปที่ 36 ราคาขายปลีกเฉลี่ยปุ๋ยเคมีสูตรที่สำคัญของไทย	300
รูปที่ 37 เปรียบเทียบผลผลิตต่อไร่ของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในประเทศผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่สำคัญ.....	301
รูปที่ 38 ประเทศที่มีการปลูกข้าวโพดดัดแปลงพันธุกรรม (GMO) ในเชิงพาณิชย์.....	308
รูปที่ 39 สถานะด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีการตัดต่อยีนในพืช (Genome Editing) ของโลก ...	310

คำย่อ/ศัพท์เฉพาะ

คำย่อ/ศัพท์เฉพาะ	ความหมาย
AFTA	ASEAN Free Trade Area คือ เขตการค้าเสรีอาเซียน
AJCEP	ASEAN-Japan Comprehensive Economic Partnership Agreement คือ ความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจอาเซียน – ญี่ปุ่น
AKFTA	ASEAN - Korea Free Trade Agreement คือ ความตกลงการค้าเสรีอาเซียน-เกาหลี
DDGs	Distillers Dried Grains with Solubles คือ กากที่เหลือจากกระบวนการผลิตแอลกอฮอล์ เช่น ข้าวโพด ข้าวไรย์ ข้าวฟ่าง ข้าวสาลี ข้าวบาร์เลย์ ซึ่งยังคงมีสารอาหาร สามารถนำไปผลิตเป็นอาหารสัตว์ต่อได้
FAO	Food and Agriculture Organization of the United Nations คือ องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ
FTA	Free Trade Area คือ เขตการค้าเสรี
JTEPA	Japan – Thailand Economic Partnership Agreement คือ ความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น
MOU	Memorandum of Understanding คือ หนังสือบันทึกความเข้าใจร่วมกัน
Starch	สตาร์ช คือ แป้งที่สกัดโปรตีนและสารอื่น ๆ ออกไปแล้ว เหลือแต่ส่วนที่เป็นคาร์โบไฮเดรต
TAFTA	Thailand-Australia Free Trade Agreement คือ ความตกลงการค้าเสรีไทย-ออสเตรเลีย
TNZCEP	Thailand – New Zealand Closer Economic Partnership คือ ความตกลงการค้าเสรีไทย-นิวซีแลนด์
TCFTA	Thailand - Chile Free Trade Agreement คือ ความตกลงการค้าเสรีไทย - ชิลี

คำย่อ/ศัพท์เฉพาะ	ความหมาย
TSIC	Thailand Standard Industrial Classification คือ รหัสมาตรฐานอุตสาหกรรมประเทศไทย
WTO	World Trade Organization คือ องค์การการค้าโลก

ส่วนที่ 1 หลักการและวัตถุประสงค์ ของการวิจัย

- ที่มาและความสำคัญของโครงการ
- วัตถุประสงค์ของการวิจัย
- หลักการแนวความคิดการดำเนินโครงการ

โครงการจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายการสร้างเสถียรภาพและความเข้มแข็ง ทางการค้าสินค้าพืชไร่ (มันสำปะหลังและข้าวโพดเลี้ยงสัตว์)

ดร.วิโรจน์ ณ ระนอง และคณะ¹

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI)

ส่วนที่ 1 หลักการและวัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. หลักการและเหตุผล

1.1 ภาพรวม

แม้ว่าภาคเกษตรกรรมของไทยจะมีบทบาทที่สำคัญต่อเศรษฐกิจของไทยมาโดยตลอด แต่ก็ยังมีประเด็นที่เป็นปัญหาใหญ่ของประเทศ คือการที่รายได้จากภาคเกษตรมีสัดส่วนที่น้อยเมื่อเทียบกับจำนวนสัดส่วนแรงงานที่อยู่ในภาคเกษตร ข้อมูลจากธนาคารโลกระบุว่าในปี 2567 ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Gross Domestic Product: GDP) ภาคเกษตรกรรมไทยมีมูลค่าทางเศรษฐกิจประมาณ 1.62 ล้านล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนประมาณ 8.7% ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ขณะที่ข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติระบุว่าในปี 2567 ไทยมีแรงงานในภาคเกษตร (อาชีพที่มีชั่วโมงทำงานมากที่สุด คือ อาชีพทางเกษตรกรรม) ประมาณ 30.5% ของกำลังแรงงานทั้งหมด ขณะที่ข้อมูลจากรายงานสถานการณ์ครัวเรือนเกษตรและแรงงานภาคเกษตรของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรปีล่าสุด คือ ปี 2566 ระบุว่าประเทศไทยมีประชากรภาคเกษตร (ผู้ที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมหรือเกี่ยวข้องกับการเกษตร) 29.60 ล้านคน (หรือ 44.81% ของประชากรของประเทศ) และมีจำนวนแรงงานภาคเกษตร 19.72 ล้านคน (หรือ 48.49% ของจำนวนแรงงานทั้งหมดของประเทศ) ถึงแม้ว่าในความเป็นจริงคนเหล่านี้มักมีรายได้จากนอกภาคเกษตรในสัดส่วนที่มีนัยสำคัญด้วย แต่แรงงานในภาคเกษตรก็มีรายได้เฉลี่ยที่น้อยกว่าแรงงานนอกภาคเกษตรมาก และรายได้ของแรงงานในภาคเกษตรยังเพิ่มในอัตราที่ต่ำกว่าด้วย

ประเทศไทยมีพื้นที่ทั้งหมด 320.6 ล้านไร่ เป็นพื้นที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตร 147.73 ล้านไร่ (46.07%) กิจกรรมต่าง ๆ ทางเกษตรจึงส่งผลกระทบต่อการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ และส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอยู่ไม่น้อย ซึ่งบางประเด็นก็กลายมาเป็นปัญหาที่จำเป็นต้องพิจารณาในการกำหนดยุทธศาสตร์และข้อเสนอเชิงนโยบายสินค้าเกษตร รวมทั้งการสร้างเสถียรภาพและความเข้มแข็งทางการค้าสำหรับสินค้าเกษตร โดยเฉพาะสินค้าพืชไร่ที่สำคัญอย่างมันสำปะหลังและข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่เป็นพืชเป้าหมายของโครงการวิจัยนี้

¹ ติดต่อหัวหน้าโครงการ ดร.วิโรจน์ ณ ระนอง ผู้อำนวยการวิจัยด้านนโยบายสาธารณสุขและการเกษตร

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) ได้ที่ viroj@tdri.or.th หรือโทร 081-382-7846

หรือติดต่อผู้ประสานงานโครงการ คุณวุฒิพงษ์ ดันยฤทธิ์ ได้ที่ wuttipong@tdri.or.th หรือโทร 02-718-5460 ต่อ 383

1.1.1 มันสำปะหลัง

มันสำปะหลังเป็นพืชหัว (Tuber) ที่มีแป้งในปริมาณสูง (Carbohydrate-Rich Crops) ซึ่งที่ผ่านมา มีการนำมันสำปะหลังไปใช้ประโยชน์ใน 4 ด้านหลัก ได้แก่

- 1) อาหารสำหรับมนุษย์ มันสำปะหลังมักมีราคาถูกกว่าพืชอาหารที่ให้แป้งประเภทอื่น ๆ (ราคา ที่ไทยส่งออกในรูปแป้งฟลาวมันสำปะหลังและแป้งมันสำปะหลังดิบ ปี พ.ศ. 2550-2567 เฉลี่ยที่ 10-20 บาท/กิโลกรัม) จึงเป็นที่นิยมใช้เป็นอาหารหลักในหลายประเทศ ถึงแม้ว่าจะ ไม่ค่อยนิยมในประเทศที่มีรายได้สูงที่มักนิยมบริโภคธัญพืชมากกว่า แต่บางประเทศในเอเชีย และอาเซียนก็มีนโยบายส่งเสริมการบริโภคมันสำปะหลังแทนข้าว (เช่น การรณรงค์ One Day, No Rice และต่อมา One Meal, No Rice ของอินโดนีเซียที่เริ่มขึ้นเมื่อปี 2560)
- 2) อาหารสัตว์ มันสำปะหลังถูกใช้กันแพร่หลายในหลายทวีป รวมทั้งในไทยด้วย แต่การใช้ใน ประเทศก็มีจำกัด โดยเฉพาะการผลิตอาหารสัตว์มักจะต้องที่ผสมกับพืชอื่นเพื่อให้มีโปรตีนใน ปริมาณที่เพียงพอ (เช่น ใช้มันเส้นผสมกับกากถั่วเหลืองในสัดส่วน 87:13 เพื่อให้ได้คุณค่า ทางอาหารเทียบเท่ากับข้าวโพด)
- 3) วัตถุดิบในการผลิตเอทานอลเพื่อใช้เป็นพลังงานชีวภาพ ซึ่งสำหรับไทยมีโรงงานเอทานอลจาก มันสำปะหลังและกากน้ำตาล (โมลาสจากอ้อย) เป็นหลัก ซึ่งที่ผ่านมาต้นทุนการผลิต เอทานอลจากมันสำปะหลังมักจะสูงกว่าต้นทุนการผลิตเอทานอลจากกากน้ำตาลหรือจาก น้ำอ้อยโดยตรง² การผลิตเอทานอลจากมันสำปะหลัง จึงอาจได้รับความนิยมน้อยกว่าผลิต จากอ้อย และอาจน้อยลงอีกในอนาคตซึ่งน่าจะหันไปใช้วัตถุดิบพลังงานไฟฟ้ามากขึ้น
- 4) การใช้ในภาคอุตสาหกรรมต่อเนื่อง เช่น ผลิตผงชูรส กรดมะนาว เครื่องนุ่งห่ม ยา กระดาษ และเคมีภัณฑ์ เป็นต้น

มันสำปะหลังเป็นพืชที่ปลูกได้ง่ายในหลายประเทศรวมทั้งไทย จากสถิติขององค์การอาหารและ การเกษตรแห่งสหประชาชาติ (Food and Agriculture Organization of the United Nations: FAO) ในปี พ.ศ. 2561-2566 ไทยเป็นประเทศผู้ผลิตมันสำปะหลังที่มีปริมาณมากเป็นอันดับที่ 3 ของโลก (รองจากไนจีเรีย และสาธารณรัฐประชาธิปไตยคองโก) โดยในแต่ละปีไทยมีปริมาณผลผลิตรวมประมาณหรือมากกว่า 30 ล้าน ตัน (ประมาณ 9-10% ของผลผลิตมันสำปะหลังของโลก) มีพื้นที่เพาะปลูกประมาณ 10 ล้านไร่ ในกว่า 54 จังหวัดทั่วประเทศ

² การศึกษาโดย สถาบันวิทยาการพลังงาน (2559) ประมาณการต้นทุนการผลิตเอทานอล 1 ลิตร กรณีใช้กากน้ำตาลจะมี ต้นทุนค่าวัตถุดิบประมาณ 12-16 บาท กรณีใช้มันสำปะหลังเส้นจะมีต้นทุนค่าวัตถุดิบประมาณ 12-18 บาท

แม้ว่าประเทศไทยจะเป็นผู้ผลิตมันสำปะหลังมากเป็นอันดับที่ 3 ของโลกในปัจจุบัน แต่ประเทศไทยยังคงครองตำแหน่งประเทศผู้ส่งออกมันสำปะหลังและผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังมากที่สุดในโลกอย่างต่อเนื่องยาวนานกว่า 4 ทศวรรษ ในอดีต ประเทศไทยเคยส่งออกมันสำปะหลังอัดเม็ด (Pellet) ไปยังสหภาพยุโรปเป็นตลาดหลัก โดยมีสัดส่วนสูงถึง 70% ของการส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังทั้งหมดของประเทศในปี พ.ศ. 2543 อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากที่สหภาพยุโรปได้ดำเนินการปฏิรูปนโยบายการเกษตรร่วม (The Common Agricultural Policy Reform) ในปี พ.ศ. 2548 ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อขยายพื้นที่เพาะปลูกธัญพืชภายในภูมิภาคเพื่อลดการนำเข้ามันสำปะหลัง ส่งผลให้ราคาธัญพืชในตลาดยุโรปลดลง และทำให้ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมปศุสัตว์ของสหภาพยุโรปปรับเปลี่ยนสูตรอาหารสัตว์จากการใช้มันสำปะหลังอัดเม็ดมาเป็นการใช้ธัญพืชชนิดอื่นและมันฝรั่ง ปัจจุบันดังกล่าวได้ผลักดันให้ผู้ประกอบการไทยในอุตสาหกรรมมันสำปะหลังอัดเม็ดปรับกลยุทธ์ โดยหันมาผลิตมันเส้นเพื่อการส่งออกไปยังตลาดเอเชีย ซึ่งต่อมาได้กลายเป็นตลาดส่งออกหลักของประเทศไทยในระยะหลัง

ในช่วงเดียวกันนี้ ยังมีความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือความต้องการใช้มันสำปะหลังของไทยที่เพิ่มมากขึ้นตามการผลิตเอทานอลและการผลิตแป้งมันสำปะหลัง (รวมทั้งแป้งมันสำปะหลังดัดแปรหรือ Modified Starch) และนักธุรกิจไทยก็ปรับตัวโดยการไปลงทุนและนำเข้ามันสำปะหลังจากประเทศเพื่อนบ้านเพิ่มขึ้น ทำให้ในปี พ.ศ. 2565 ไทยยังสามารถส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังมากเป็นอันดับ 1 ของโลก ในปริมาณมากกว่า 11 ล้านตัน (ใกล้เคียงกับปริมาณส่งออกน้ำตาลทรายในปีที่ผลผลิตดี) และนำรายได้เข้าประเทศเป็นมูลค่ากว่า 150,000 ล้านบาท แม้ว่าปริมาณการส่งออกในปี พ.ศ. 2566 และ 2567 จะลดลงไปจากปัญหาด้านผลผลิตภายในประเทศที่ลดลงจากทั้งภาวะแล้งและโรคระบาด โดยในปี 2567 ไทยยังคงเป็นผู้ส่งออกอันดับ 1 ด้วยปริมาณมากกว่า 6.4 ล้านตัน และสร้างรายได้กว่า 100,000 ล้านบาท

การที่ไทยประสบความสำเร็จในการส่งออกมันสำปะหลังในหลายสิบปีที่ผ่านมา นั้นไม่เพียงแต่เป็นเพราะในช่วงต้นไทยมีผลผลิตมันสำปะหลังมากพอสำหรับส่งออกด้วยเรือเดินสมุทรขนาดใหญ่เท่านั้น แต่เป็นเพราะความสามารถในด้านโลจิสติกส์ของผู้ส่งออกไทยในการจัดหาเรือเดินสมุทรขนาดใหญ่ จนทำให้ไทยมีต้นทุนค่าระวางเรือที่ต่ำพอ (จากการประหยัดต่อขนาด) จนสามารถส่งออกสินค้าที่มีมูลค่าต่อปริมาตรต่ำข้ามทวีปไปถึงครึ่งโลก และในปัจจุบันที่ไทยใช้มันสำปะหลังมาแปรรูปและผลิตสินค้าเองมากขึ้น ไทยก็สามารถปรับตัวด้วยการลงทุนปลูกและนำเข้ามันสำปะหลังจากประเทศเพื่อนบ้านมากขึ้น ถึงแม้ว่าไทยคงจะต้องระวังเรื่องคุณภาพของมันสำปะหลังที่ไทยนำเข้า และคงต้องระวังด้วยว่าประเทศที่เป็นเป้าหมายการส่งออกหลักของไทยซึ่งคือจีน อาจเป็นตลาดที่เป็นเป้าหมายการส่งออกของประเทศเพื่อนบ้านของไทยอย่างเวียดนามและกัมพูชา ซึ่งอาจกลายเป็นประเทศคู่แข่งของไทยในอนาคตอาจที่มีต้นทุนการผลิตที่ต่ำกว่าไทย

ในปัจจุบัน ถึงแม้อุตสาหกรรมเอทานอลที่ใช้มันสำปะหลังเป็นวัตถุดิบอาจมีปัญหามาจากการมีต้นทุนการผลิตที่สูงกว่าโรงงานที่ผลิตเอทานอลจากกากน้ำตาลหรือจากน้ำอ้อยโดยตรง ประกอบกับการที่ภาครัฐอาจเลือกที่จะอุดหนุนเอทานอลน้อยลง ส่งผลให้ธุรกิจการผลิตเอทานอลที่ใช้มันสำปะหลังเป็นวัตถุดิบมีแนวโน้มการเติบโตที่ไม่มั่นคงในอนาคต อย่างไรก็ตามผลกระทบในภาพรวมก็อาจไม่ได้รุนแรงมากนัก เพราะนอกจากมี

แนวโน้มที่ไทยจะมีการวิจัยพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ จากมันสำปะหลัง (ซึ่งโรงงานเอทานอลจากมันสำปะหลังในไทยบางส่วนน่าจะสามารถปรับเปลี่ยนไปทำผลิตภัณฑ์ใหม่ หรือผลิตภัณฑ์อื่นจากมันสำปะหลังที่มีอยู่แล้วในปัจจุบันได้โดยไม่ยากนัก) การส่งออกมันสำปะหลังก็น่าจะยังเป็นที่ต้องการของอีกบางประเทศในเอเชียที่นอกเหนือจากจีนด้วย

เพราะฉะนั้นการศึกษานี้จึงมุ่งเน้นหาข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อสร้างเสถียรภาพและความเข้มแข็งทางการค้าแก่มันสำปะหลังและสินค้าที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เป็นแหล่งรายได้ที่มีความมั่นคงให้แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องทั้งเกษตรกรและผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมมันสำปะหลังและสินค้าที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะสร้างประโยชน์แก่อุตสาหกรรมต้นน้ำ และอุตสาหกรรมต่อเนื่องอีกด้วย เช่น เครื่องจักรกลและอุปกรณ์ทางการเกษตร อาหารสัตว์ ผลิตภัณฑ์อาหาร และเคมีภัณฑ์ เป็นต้น รวมถึงการวิเคราะห์บทบาทของ สทนค. ในการเสนอแนะนโยบายและมาตรการในการเพิ่มความสามารถการแข่งขันสินค้ามันสำปะหลังและสินค้าที่เกี่ยวข้องให้สามารถเติบโตได้อย่างยั่งยืนในระยะยาว

1.1.2 ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ถือเป็นอีกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของไทย ในอดีตนั้นข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ช่วยสร้างรายได้ให้ประเทศและเกษตรกรจากการส่งออก และมีการผลิตเพื่อจำหน่ายภายในประเทศมาเป็นเวลายาวนาน โดยเฉพาะใช้เป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรมอาหารสัตว์เช่นเดียวกับมันสำปะหลัง นอกจากนี้ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ยังเป็นวัตถุดิบสำคัญของบางอุตสาหกรรมที่ถือว่าเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น พลาสติกชีวภาพ และเอทานอล (เช่นในสหรัฐอเมริกาที่นิยมผลิตเอทานอลจากข้าวโพด) และสามารถนำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ที่สร้างมูลค่าเพิ่มได้อีกหลายผลิตภัณฑ์ อย่างไรก็ตามการวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มจากข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในประเทศไทยก็ยังมีจำกัดมาก

อย่างไรก็ตามข้าวโพดเลี้ยงสัตว์มีปัญหาความท้าทายหลายประการ รวมทั้งในด้านการระบาดของศัตรูพืชที่รุนแรง เช่น หนอนกระทู้ ในปี พ.ศ. 2564-2566 และในด้านสิ่งแวดล้อมซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความยั่งยืนในระยะยาวด้วย ทั้งนี้ความต้องการข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในประเทศไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามการเติบโตของอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ที่เติบโตตามการขยายตัวของภาคปศุสัตว์ โดยเฉพาะการเลี้ยงไก่และสุกร ซึ่งข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เป็นวัตถุดิบหลักที่ไทยใช้ในปริมาณมากกว่าพืชอาหารสัตว์ชนิดอื่น ๆ (ประมาณ 2 เท่าของกากถั่วเหลือง และประมาณ 5 เท่าของมันสำปะหลัง) โดยในช่วงปี พ.ศ. 2560-2566 ไทยมีความต้องการข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ปีละ 8.1-8.6 ล้านตัน³

ข้อมูลจากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรระบุว่าไทยมีพื้นที่เพาะปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ประมาณ 7 ล้านไร่ และมีผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ 4-5 ล้านตันในแต่ละปี ซึ่งน้อยกว่าความต้องการข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ปีละมากกว่า 8-9 ล้านตัน ซึ่งที่ผ่านมาไทยจึงมักต้องพึ่งพาการนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์จากต่างประเทศ ถึงแม้ว่าในบางสถานการณ์ไทยอาจจะสามารถลดการนำเข้าข้าวโพดโดยปรับสูตรอาหารสัตว์ได้ในระดับหนึ่ง เช่น นำเข้าข้าวสาลี ข้าวบาร์เลย์ หรือกากข้าวโพดจากการผลิตเอทานอล (Dried Distillers Grains with Solubles:

³ วรณวิษา ศรีรัตนะ และ อิศราวดี เหมะ (2567)

DDGS) เข้ามาทดแทนในบางปี ในระหว่างปี พ.ศ. 2563-2566 นอกจากนี้ไทยนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ประมาณ 1.3-1.8 ล้านตันต่อปี โดยนำเข้ามาจากประเทศเพื่อนบ้านในกลุ่ม CLM เกือบล้วน ๆ แต่ในระยะหลังนำเข้าจากเมียนมามากถึง 87-93% ที่เหลือนำเข้าจากลาวและกัมพูชา ประเทศละประมาณ 3-7%

การนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์จากประเทศเพื่อนบ้านนี้เป็นไปตามข้อตกลง ASEAN Trade in Goods Agreement (ATIGA) ภายใต้ความตกลง AFTA ซึ่งผู้นำเข้าได้รับการยกเว้นภาษีนำเข้า อย่างไรก็ตาม ที่ผ่านมาไทยได้กำหนดกติกาการนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ภายใต้กรอบ AFTA ที่พยายามลดผลกระทบของการนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์จากประเทศเพื่อนบ้านต่อเกษตรกรผู้ปลูกในประเทศ โดยกำหนดช่วงเวลาให้ผู้นำเข้าสามารถนำเข้าจากเพื่อนบ้านได้ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์-สิงหาคมของแต่ละปี (ซึ่งเป็นช่วงหลังจากการเก็บเกี่ยวข้าวโพดส่วนใหญ่ของไทย) และยังออกมาตรการให้ผู้นำเข้าข้าวสาลีจากต่างประเทศต้องรับซื้อข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในประเทศ 3 เท่าของปริมาณข้าวสาลีที่นำเข้า โดยหวังว่าจะช่วยยกระดับราคาข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในประเทศ

นอกจากนี้ ในแต่ละปีภาครัฐได้ออกมาตรการที่พยายามทำให้ราคาข้าวโพดเลี้ยงสัตว์สูงขึ้น เช่น การกำหนดมาตรการให้สมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์ไทยรับซื้อข้าวโพดเลี้ยงสัตว์จากเกษตรกรในราคาขั้นต่ำที่กำหนด โครงการสินเชื่อเพื่อรวบรวมข้าวโพดเลี้ยงสัตว์และสร้างมูลค่าเพิ่มโดยสถาบันเกษตรกร ซึ่งธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) สนับสนุนสินเชื่อแก่สถาบันเกษตรกรนำไปใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียนรับซื้อข้าวโพดเลี้ยงสัตว์จากเกษตรกร โครงการเพิ่มช่องทางการตลาดข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ โดยองค์การคลังสินค้า (อคส.) เข้าไปรับซื้อในพื้นที่ที่มีผลผลิตออกมาก การเปิดช่องทางพิเศษให้สถาบันเกษตรกรสามารถนำผลผลิตมาจำหน่ายได้โดยตรง และส่งเสริมการปรับเปลี่ยนพื้นที่ปลูกในเขตที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ เป็นต้น

ในด้านความสามารถในการแข่งขัน มีรายงานที่ระบุว่าเกษตรกรข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของไทยมีต้นทุนการผลิตสูงกว่าต้นทุนของเกษตรกรในประเทศเพื่อนบ้าน⁴ และเกษตรกรบางส่วนก็หันไปปลูกพืชอื่นที่ให้ผลตอบแทนดีกว่า (เช่น มันสำปะหลัง และอ้อยโรงงาน) ซึ่งส่งผลต่อผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของไทยซึ่งเดิมก็ไม่เพียงพอับความต้องการใช้ภายในประเทศอยู่แล้วด้วย ในขณะเดียวกันเกษตรกรจำนวนหนึ่งก็มีปัญหาคุณภาพข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ไม่ได้มาตรฐาน หรือความชื้นสูง ทำให้มีความเสี่ยงที่ข้าวโพดที่เก็บไว้จะขึ้นรา ซึ่งปัญหานี้เกิดขึ้นกับข้าวโพดเลี้ยงสัตว์นำเข้าที่ต้องเก็บไว้รอการนำเข้าเฉพาะในช่วงเวลาที่กำหนดเท่านั้นด้วย

ในประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม การขยายพื้นที่เพาะปลูกยังนำไปสู่การบุกรุกพื้นที่ป่า โดยเฉพาะในพื้นที่ต้นน้ำ ซึ่งกระทบต่อระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพ นอกจากนี้ เกษตรกรยังมีการเผาเศษซากพืชหลังการเก็บเกี่ยวเพื่อเตรียมพื้นที่เพาะปลูก ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญของฝุ่นละออง PM 2.5 โดยเฉพาะในภาคเหนือของประเทศไทย การเผาทำให้เกิดปัญหามลพิษอากาศที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของคนทั้งในและนอกพื้นที่ ยังเพิ่มระดับฝุ่นควันในอากาศ ทำให้ประเทศไทยต้องเผชิญกับปัญหาฝุ่น PM 2.5 ที่รุนแรงแทบทุกปี ซึ่งแม้ว่าในระยะหลังไทยจะลดการปลูกและใช้ข้าวโพดในประเทศลง โดยหันไปนำเข้าจาก

⁴ กลุ่มส่งเสริมพืชไร่อุตสาหกรรม (2567)

ประเทศเพื่อนบ้านโดยเฉพาะจากเมียนมา แต่การนำเข้าจากประเทศเพื่อนบ้าน ก็คงไม่ได้ช่วยลดปัญหาฝุ่น PM 2.5 ในไทยที่มีแนวโน้มรุนแรงขึ้นแทบทุกปีได้มากนัก เมื่อเทียบกับการนำเข้าจากทวีปอื่น เช่น ทวีปอเมริกา

นอกจากนี้ผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์จากพื้นที่ที่มีการบุกรุกป่า ก็อาจถูกนำมาใช้เป็นข้อกีดกันทางการค้าด้านสินค้าเกษตรและปศุสัตว์ โดยเฉพาะจากประเทศพัฒนาแล้วผู้นำเข้าเนื้อสัตว์ที่เป็นประเทศพัฒนาที่มีแนวโน้มที่ให้ความสำคัญกับประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมมากขึ้น

การศึกษานี้จึงให้ความสำคัญในการแนวทางเพื่อสร้างเสถียรภาพทางการค้าของสินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ซึ่งจะช่วยเพิ่มศักยภาพของสินค้าอาหารสัตว์และสินค้าปศุสัตว์ของไทยในการแข่งขันในตลาดโลก อีกทั้งยังมุ่งเน้นการเสริมสร้างความยั่งยืนของห่วงโซ่อุปทานทั้งระบบ โดยการส่งเสริมการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่มีคุณภาพและสอดคล้องกับมาตรฐานสากล การพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงการสร้างกลไกที่สามารถปรับตัวได้ตามการเปลี่ยนแปลงของตลาดและปัจจัยภายนอก เพื่อให้ทั้งเกษตรกรและอุตสาหกรรมมีความสามารถในการเติบโตอย่างยั่งยืนในระยะยาว

1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ

1.2.1 เพื่อศึกษา รวบรวมข้อมูล สถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการค้าสินค้าพืชไร่ (มันสำปะหลังและข้าวโพดเลี้ยงสัตว์) เช่น โครงสร้างต้นทุนการผลิต มาตรฐานการผลิต สถานการณ์การค้าทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ ราคาสินค้าเกษตรตลอดห่วงโซ่อุปทาน วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของภาคเกษตร เพื่อนำไปสู่แนวทางการพัฒนาสินค้าเกษตรของไทยให้เข้มแข็งและมีศักยภาพในการแข่งขัน

1.2.2 เพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบาย แนวทางการสร้างเสถียรภาพ เพิ่มโอกาส ช่องทางการตลาด และศักยภาพในการแข่งขันทางการค้าให้กับสินค้าพืชไร่ (มันสำปะหลังและข้าวโพดเลี้ยงสัตว์) ของไทยให้เติบโตทั้งตลาดภายในประเทศและตลาดต่างประเทศ

1.2.3 เพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลผลการศึกษา และข้อเสนอเชิงนโยบาย การสร้างเสถียรภาพ และความเข้มแข็งทางการค้าสินค้าพืชไร่ (มันสำปะหลังและข้าวโพดเลี้ยงสัตว์) ต่อหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน วิสาหกิจ ตลอดจนอุตสาหกรรมต่อเนื่อง ให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

1.3 หลักคิดในการออกแบบวิธีการศึกษาวิจัยของโครงการ

เมื่อพิจารณาจากพันธกิจของสำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า (สนค.) กระทรวงพาณิชย์ ในการขับเคลื่อนและส่งเสริมระบบการค้าของประเทศ ซึ่งมีพันธกิจขององค์กร 5 ประการดังต่อไปนี้

- 1) จัดทำและขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การค้าแห่งชาติให้มีทิศทางชัดเจนเป็นเอกภาพ ทั้งยุทธศาสตร์รายสินค้า รายประเทศ และการพัฒนาขีดความสามารถทางการแข่งขัน
- 2) ศึกษา วิเคราะห์ ติดตามสถานการณ์และมาตรการทางการค้าที่สำคัญ เพื่อเสนอแนะนโยบาย และมาตรการให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง
- 3) จัดทำและพัฒนาเครื่องชี้วัดทางเศรษฐกิจการค้าเพื่อสนับสนุนการออกแบบนโยบาย และยุทธศาสตร์ พร้อมทั้งเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการด้านเศรษฐกิจการค้าของประเทศ
- 4) เป็นศูนย์กลางระบบฐานข้อมูลสารสนเทศเชิงลึกด้านเศรษฐกิจการค้า
- 5) สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

การออกแบบวิธีการศึกษาวิจัยของโครงการนี้ จึงประกอบด้วยกระบวนการต่าง ๆ ที่จะนำไปสู่การจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาขีดความสามารถทางการแข่งขันของสินค้าพืชไร่มันสำปะหลังและข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ทั้งในภาพรวมของพืชไร่และในรายสินค้า จากการศึกษา วิเคราะห์ ติดตามสถานการณ์และมาตรการทางการค้าที่สำคัญที่ผ่านมาในอดีตและที่คาดการณ์ว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต ผ่านการประมวลข้อมูลและความเห็นจากภาคส่วนต่าง ๆ ประกอบกับการวิเคราะห์ SWOT Analysis และดัชนีชี้วัดทางเศรษฐกิจการค้าบางตัว เช่น ดัชนีความสามารถในการแข่งขันเชิงเปรียบเทียบที่ปรากฏ (Revealed Comparative Advantage: RCA) และการเปลี่ยนแปลงของค่าตัวชี้วัดต่าง ๆ นอกจากนี้ โครงการนี้ยังจะจัดทำสื่อสารสนเทศในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งรายงานข้อมูลสถิติ สื่อประชาสัมพันธ์เนื้อหาต่าง ๆ ในรูปแบบที่สาธารณชนและผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถเข้าถึงได้ รวมทั้งให้ความสำคัญกับการระดมข้อมูลและความเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้องในธุรกิจสินค้าพืชไร่เหล่านี้ผ่านกิจกรรมการสัมภาษณ์ การประชุมปฏิบัติการ และการเผยแพร่ผลการศึกษาทั้งในกรุงเทพมหานครและในส่วนภูมิภาคที่เป็นแหล่งผลิตและแหล่งการค้าที่สำคัญของมันสำปะหลังและข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของไทย

ส่วนที่ 2 ระเบียบวิธีวิจัย

- กรอบการวิจัยและแผนกิจกรรมการศึกษาตลอดช่วงโครงการ

ส่วนที่ 2 ระเบียบวิธีวิจัย

2. กรอบการวิจัยและแผนกิจกรรมการศึกษาตลอดช่วงโครงการ

2.1 กรอบการวิจัยและความเชื่อมโยง

โครงการนี้เป็นการวิจัยที่ใช้วิธีแบบผสมผสานการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยเริ่มจากการประมวลข้อมูลพื้นฐานของธุรกิจและการค้ามันสำปะหลังและข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ การระดมข้อมูลและความเห็นจากหน่วยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง การประมวลข้อมูลและความเห็นทั้งหมดที่ได้รับ เพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อสร้างเสถียรภาพและความเข้มแข็งทางการค้าสินค้าพืชไร่ทั้งมันสำปะหลังและข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

คณะผู้วิจัยออกแบบการศึกษานี้โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 7 ส่วน (และเอกสารประกอบรายงานต่าง ๆ) ที่สอดคล้องและครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยตามหัวข้อ 1.2 ในส่วนที่ 1 ทั้ง 3 ข้อ ซึ่งคณะผู้วิจัยได้สรุปเค้าโครงรายงานการศึกษาที่ออกแบบให้สอดคล้องกันตามตารางต่อไปนี้

เค้าโครงรายงานการศึกษา	วัตถุประสงค์ของการวิจัย
ส่วนที่ 1 หลักการและวัตถุประสงค์ของการวิจัย - เนื้อหาในส่วนนี้เป็นการอธิบายที่มาและความสำคัญของปัญหา ภาพรวมจุดที่เป็นปัญหา (Pain Points) ของธุรกิจ และวัตถุประสงค์ของการดำเนินโครงการ - ในส่วนนี้จะมีการ “หลักคิดในการออกแบบวิธีการศึกษาวิจัยของโครงการ” เพื่อให้ผู้อ่านได้เข้าใจบทบาทของ สนค. และความเชื่อมโยงกับหน่วยงานต่าง ๆ ในการกำหนดยุทธศาสตร์และนโยบายส่งเสริมธุรกิจพืชไร่มันสำปะหลังและข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เพื่อความสะดวกในการนำผลการศึกษาไปใช้ประโยชน์ร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ ต่อไป ส่วนที่ 2 ระเบียบวิธีวิจัย - ส่วนนี้จะอธิบายวิธีการวิจัยที่ใช้ในการศึกษานี้ ซึ่งจะครอบคลุมตั้งแต่ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และตัวแปรที่จะใช้ในการวิเคราะห์ จะถูกอธิบายอย่างละเอียดเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจถึงกระบวนการและความน่าเชื่อถือของผลลัพธ์ที่จะได้จากโครงการวิจัยนี้ ส่วนที่ 3 การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง - ส่วนที่สาม จะทำการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย โดยเริ่มจากการศึกษาภาพรวมเพื่อให้เข้าใจบริบทพื้นฐานของภาคเกษตรและพืชไร่ของไทย จากนั้นจะเจาะลึกไปที่การศึกษาห่วงโซ่อุปทาน	วัตถุประสงค์ของการวิจัย ข้อที่ 1

เค้าโครงรายงานการศึกษา	วัตถุประสงค์ของการวิจัย
และมาตรการการการค้าของพืชที่สำคัญสองชนิด คือมันสำปะหลังและข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ - การศึกษาในส่วนนี้จะครอบคลุมยุทธศาสตร์และนโยบายปัจจุบันที่เกี่ยวข้อง และความเคลื่อนไหวของพืชที่สำคัญสองชนิดนี้ในช่วงที่ผ่านมา ทั้งในด้านการผลิต การตลาด และการส่งออก เพื่อสร้างความเข้าใจที่ครอบคลุมก่อนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกในส่วนถัดไป ส่วนที่ 4 การวิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่าและมาตรการการค้าของมันสำปะหลัง - ส่วนนี้เป็นการวิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่าและมาตรการการค้าของมันสำปะหลัง โดยเริ่มต้นจากการศึกษาโครงสร้างต้นทุนการผลิตและมาตรฐานการผลิต รวมถึงสถานการณ์การค้าในตลาดภายในประเทศ และตลาดระหว่างประเทศ นอกจากนี้จะวิเคราะห์ราคาสินค้าที่สำคัญทุกตัวตลอดห่วงโซ่อุปทาน และปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อราคา - นอกจากนี้ ส่วนนี้จะสรุปความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อระบุ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) รวมทั้งสรุป Pain Points ที่สำคัญในห่วงโซ่อุปทานของมันสำปะหลัง ส่วนที่ 5 การวิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่าและมาตรการการค้าของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ - การวิเคราะห์ในส่วนนี้จะครอบคลุมห่วงโซ่คุณค่าและมาตรการการค้าของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ซึ่งจะมีโครงสร้างที่คล้ายคลึงกับมันสำปะหลัง โดยจะพิจารณาโครงสร้างต้นทุนการผลิตและมาตรฐานการผลิต วิเคราะห์สถานการณ์การค้าทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ รวมถึงราคาสินค้าที่สำคัญทุกตัวตลอดห่วงโซ่อุปทาน ซึ่งข้อมูลที่ได้จะช่วยให้เข้าใจความท้าทายและโอกาสของการผลิตข้าวโพดในประเทศ - นอกจากนี้ ส่วนนี้จะสรุปความคิดเห็นจากผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อระบุ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) และสรุป Pain Points ที่สำคัญในห่วงโซ่อุปทานการผลิตและการตลาดของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	
ส่วนที่ 6 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย - ส่วนนี้เป็นการนำเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ที่ได้จากการวิเคราะห์ข้างต้น โดยแบ่งเป็นกรณีมันสำปะหลังและข้าวโพด - สำหรับแต่ละพืชจะประกอบด้วยข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในระดับประเทศ เช่น การส่งเสริมการผลิตและการพัฒนามาตรฐาน	วัตถุประสงค์ของการวิจัย ข้อที่ 2

เค้าโครงรายงานการศึกษา	วัตถุประสงค์ของการวิจัย
สินค้า รวมทั้งนโยบายด้านการค้าที่มุ่งเน้นการเปิดตลาดและเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย - นอกจากนี้ยังมีการสรุปบทบาทของสำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า (สนค.) ในการเสนอนโยบายเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อเกษตรกรและผู้ประกอบการ รวมถึงข้อเสนอเชิงนโยบายสำหรับพืชไร่ในภาพรวม ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการปรับปรุงนโยบายพืชไร่ตัวอื่นและภาคเกษตรของไทยในภาพรวม ส่วนที่ 7 สรุปผลและอภิปรายผลการศึกษา - ส่วนสุดท้ายของรายงานนี้เป็นการสรุปผลการศึกษา โดยจะนำเสนอข้อสรุปที่สำคัญจากการวิเคราะห์ในส่วนต่าง ๆ รวมถึงข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาห่วงโซ่อุปทานของมันสำปะหลังและข้าวโพด พร้อมทั้งอภิปรายผลที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการปรับปรุงนโยบายเพื่อพัฒนาภาคเกษตร - นอกจากนี้ก็จะมีอภิปรายถึงข้อจำกัดของการวิจัย และเสนอแนะแนวทางในการศึกษาต่อไปในอนาคต เพื่อให้สามารถนำผลจากโครงการวิจัยนี้ไปเป็นแนวทางในการพัฒนาการศึกษาเชิงลึกสำหรับพืชอื่นในการศึกษาในทำนองเดียวกัน หรือนำไปปรับใช้ในการศึกษาวิจัยพัฒนาภาคเกษตรของประเทศไทยได้อย่างยั่งยืน	
เอกสารประกอบรายงาน เพื่อความสมบูรณ์ของการดำเนินโครงการ คณะผู้วิจัยจะจัดทำเอกสารประกอบรายงาน (โดยอาจแยกจากเล่มรายงานการศึกษา หรือแนบท้ายเป็นภาคผนวกของรายงานการศึกษาตามเหมาะสมและ สนค. เห็นชอบ) เพื่อให้ สนค. และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องสามารถใช้ประโยชน์ได้สะดวกตามภารกิจของแต่ละหน่วยงาน ทั้งนี้ เอกสารประกอบรายงานจะประกอบด้วย - เอกสารสรุปผลการวิจัยภาคสนาม - เอกสารสรุปผลการประชุมเชิงปฏิบัติการ - เอกสารสรุปผลการประชุมเผยแพร่ผลการศึกษา - เอกสารสรุปผลการประชุมเผยแพร่ผลการศึกษาต่อต่างประเทศ - หนังสือเผยแพร่ (Booklet) สรุปผลการศึกษา - อินโฟกราฟิก - คลิปวิดีโอเพื่อเป็นสื่อประชาสัมพันธ์	วัตถุประสงค์ของการวิจัย ข้อที่ 3

เค้าโครงรายงานการศึกษา	วัตถุประสงค์ของการวิจัย
- ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมสัมมนาในการประชุม ทุกครั้ง - บันทึกภาพในการประชุมทุกครั้ง - สื่อเผยแพร่ผลการศึกษาและข่าวประชาสัมพันธ์ - เอกสารอื่น ๆ ตามที่ตกลงกับ สนค. ทั้งนี้ เอกสารประกอบรายงานจะเผยแพร่สู่สาธารณะ และ/หรือ แนบท้ายรายงานฉบับสมบูรณ์ ตามวิธีที่ สนค. เห็นชอบ	

2.2 แผนการศึกษาและกำหนดระยะเวลาการส่งมอบงาน

2.2.1 แผนปฏิบัติงานในแต่ละกิจกรรม (Work Plan)

คณะผู้วิจัยกำหนดจำนวนของกิจกรรมการศึกษาตามที่ระบุในรายละเอียดขอบเขตของงาน (TOR) แต่จะมีข้อเสนอรายละเอียดวิธีการศึกษาในแต่ละกิจกรรมที่เพิ่มเติมจาก TOR ซึ่งจะระบุในหัวข้อถัดไป โดยแต่ละกิจกรรมจะมีกำหนดแผนปฏิบัติงานตามตารางต่อไปนี้

กิจกรรม	เดือนที่									
	ธ.ค.-ม.ค.	ก.พ.		มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.
จำนวนวันทำงาน	39	6	22	31	30	31	30	31	31	19
กิจกรรมที่ 1 จัดทำแผนการดำเนินโครงการฯ										
กิจกรรมที่ 2 ทบทวนวรรณกรรมและวิเคราะห์ข้อมูลฯ										
** นำส่งรายงานขั้นต้น (45 วัน) (รายงานส่วนที่ 1-5)		*								
** ร่างชุดข้อเสนอเชิงนโยบาย รอบที่ 1 (ร่างส่วนที่ 6)		*								
กิจกรรมที่ 3 สัมภาษณ์เชิงลึกส่วนภูมิภาคฯ (ช่วงวันที่ 10 มี.ค. 68 – 4 เม.ย. 68 รายละเอียดตามภาคผนวก ข)										
กิจกรรมที่ 4 Workshop ระดมความคิดเห็น วันพฤหัสบดีที่ 15 พฤษภาคม พ.ศ. 2568 เวลา 09.00 – 16.00 น. ณ โรงแรม แกรนด์ ริชมอนด์ สโตนีส์ คอนเวนชั่น โฮเทล จังหวัดนนทบุรี										
กิจกรรมที่ 5 ประมวลและสรุปผลฯ										
** นำส่งรายงานขั้นกลาง (180 วัน) (รายงานส่วนที่ 1-5 เพิ่มเติม ส่วนของข้อมูลความเห็นจากการวิจัยภาคสนาม)							*			

กิจกรรม	เดือนที่									
	ธ.ค.-ม.ค.	ก.พ.		มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.
จำนวนวันทำงาน	39	6	22	31	30	31	30	31	31	19
** ร่างชุดข้อเสนอเชิงนโยบาย รอบที่ 2 (ร่างส่วนที่ 6)							*			
กิจกรรมที่ 6 เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลการศึกษาในกรุงเทพฯ และปริมณฑลฯ วันจันทร์ที่ 21 กรกฎาคม พ.ศ. 2568 เวลา 09.00 – 12.00 น. ณ โรงแรม แกรนด์ ริชมอนด์ สไตล์ช คอนเวนชัน โฮเทล จังหวัดนนทบุรี										
กิจกรรมที่ 7 จัดงานเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลการศึกษาในส่วนภูมิภาคฯ วันพุธที่ 30 กรกฎาคม พ.ศ. 2568 เวลา 11.00 – 16.30 น. ณ โรงแรมเซ็นทารา โคราช จังหวัดนครราชสีมา										
กิจกรรมที่ 8 จัดทำรายงานผลการดำเนินโครงการ และสื่อประชาสัมพันธ์ฯ										
** นำส่งรายงานขั้นสุดท้าย (270 วัน)									*	
** ชุดข้อเสนอเชิงนโยบายของโครงการ										*
** เอกสารประกอบรายงาน										*
ปรับปรุงรายละเอียดผลการศึกษา										

หมายเหตุ

- 1) ระยะเวลาดำเนินการภายใน 270 วัน นับถัดจากวันลงนามในสัญญา
- 2) คือ ระยะเวลาดำเนินกิจกรรมการศึกษา คือ ระยะเวลาจัดทำรายงาน * คือ กำหนดการนำส่ง
- 3) กำหนดการอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม

จากแผนการดำเนินโครงการที่แบ่งออกเป็น 3 ส่วนดังกล่าวข้างต้น สามารถกำหนดระยะเวลาส่งมอบงานได้ดังต่อไปนี้

งานงวด	กำหนดส่งงาน	สิ่งที่ส่งมอบ
งานงวดที่ 1	6 ก.พ. 2568 (ภายใน 45 วัน นับถัดจากวัน ลงนามในสัญญา)	รายงานการศึกษาขั้นต้น (Inception Report) ซึ่ง ครอบคลุมกิจกรรม 1-2 จำนวน 6 เล่ม เป็น อย่างน้อย รวมทั้งไดรฟ์บันทึกข้อมูลพกพา (USB Flash Drive) จำนวน 6 ชุด เป็นอย่างน้อย บรรจุไฟล์เอกสารและข้อมูลในรูปแบบ Microsoft Word, Excel, PDF หรือรูปแบบอื่น ๆ
งานงวดที่ 2	21 มิ.ย. 2568 (ภายใน 180 วัน นับถัดจากวัน ลงนามในสัญญา)	รายงานการศึกษาขั้นกลาง (Interim Report) ซึ่ง ครอบคลุมกิจกรรมที่ 3-5 จำนวน 6 เล่ม เป็น อย่างน้อย รวมทั้งไดรฟ์บันทึกข้อมูลพกพา (USB Flash Drive) จำนวน 6 ชุด เป็นอย่างน้อย บรรจุไฟล์เอกสารและข้อมูลในรูปแบบ Microsoft Word, Excel, PDF หรือรูปแบบอื่น ๆ
งานงวดที่ 3	19 ก.ย. 2568 (ภายใน 270 วัน นับถัดจากวัน ลงนามในสัญญา)	รายงานฉบับสมบูรณ์ (Final Report) ซึ่ง ครอบคลุมกิจกรรมที่ 1-8 โดยบรรจุข้อมูลทั้งหมด ในไดรฟ์บันทึกข้อมูลพกพา (USB Flash Drive) จำนวน 10 ชุด เป็นอย่างน้อย บรรจุไฟล์เอกสาร และข้อมูลในรูปแบบ Microsoft Word, Excel, PDF หรือรูปแบบอื่น ๆ

2.2.2 รายละเอียดวิธีการศึกษาในแต่ละกิจกรรม

ในการวิจัยครั้งนี้มีรายละเอียดของวิธีการศึกษาในแต่ละกิจกรรม ดังนี้

กิจกรรมที่ 1 จัดทำแผนการดำเนินโครงการ

วิธีการดำเนินงาน	● จัดทำแผนการดำเนินโครงการ และวิธีการดำเนินโครงการโดยละเอียดให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์และขอบเขตของงาน ตลอดระยะเวลาตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดโครงการ และกำหนดรายชื่อคณะที่ปรึกษา โดยระบุชื่อบุคคลที่รับผิดชอบในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ
ผลผลิตของกิจกรรม	● แผนการดำเนินโครงการและวิธีการดำเนินโครงการ ● วัตถุประสงค์และขอบเขตของงาน ● รายชื่อคณะที่ปรึกษา
ผู้รับผิดชอบหลัก	● ดร.วิโรจน์, พันปรีชา, วุฒิพงษ์

กิจกรรมที่ 2 ทบทวนวรรณกรรมและวิเคราะห์ข้อมูล

วิธีการดำเนินงาน	● ศึกษา รวบรวม วิเคราะห์ข้อมูล ให้ครอบคลุมประเด็นที่เกี่ยวข้อง เช่น สถานการณ์การผลิตของโลกและของไทย ความได้เปรียบเสียเปรียบของการผลิตของไทยและประเทศคู่แข่งที่สำคัญ (ถ้ามี) กฎหมาย/กฎระเบียบ มาตรการทางการค้า การเปิดตลาด (หรือกีดกันการนำเข้า) ของไทยภายใต้ความตกลงการค้าพหุภาคี ทั้งในระดับโลก (เช่น WTO) และภูมิภาค (เช่น AFTA) ประเด็นด้านสังคม สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยี พฤติกรรมผู้บริโภค รวมถึงปัจจัยที่ส่งผลกับโอกาสในการสร้างมูลค่าเพิ่ม (เช่น แป้งมันสำปะหลังดัดแปร) แนวโน้มความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อการปลูกและการค้ามันสำปะหลังและผลิตภัณฑ์ และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของไทย รวมทั้งวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค ในการสร้างเสถียรภาพ และพัฒนาสินค้ามันสำปะหลังและผลิตภัณฑ์ และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของไทย และนโยบายการค้าที่สอดคล้องกับศักยภาพในการแข่งขันของทั้งสองพืชและผลิตภัณฑ์กับต่างประเทศ รวมถึงศึกษาประเด็นที่อาจจะเป็นอุปสรรคที่สำคัญ (Pain Points)

วิธีการดำเนินงาน (ต่อ)	สำหรับสองพืชนี้และผลิตภัณฑ์ ในอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องทั้งอุตสาหกรรมต้นน้ำ และอุตสาหกรรมต่อเนื่อง เช่น เอทานอล
ประเด็นที่จะพิจารณาเพิ่มเติมจาก TOR	● ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสินค้าเกษตรคู่แข่ง เช่น ข้าวสาลี ● ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสินค้าเกษตรที่อาจจะเป็นทางเลือกของเกษตรกร เช่น อ้อยโรงงาน
ผลผลิตของกิจกรรม	● ข้อมูลและความรู้ในประเด็นที่เกี่ยวข้อง ● ข้อมูลจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค ในการสร้างเสถียรภาพและพัฒนาสินค้ามันสำปะหลังและผลิตภัณฑ์ และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของไทย
ผู้รับผิดชอบหลัก	● ดร.วิโรจน์, พันปรีชา, วุฒิพงษ์

กิจกรรมที่ 3 สัมภาษณ์เชิงลึกส่วนภูมิภาค

วิธีการดำเนินงาน	● เลือกพื้นที่ที่จะสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เก็บข้อมูล รับฟังความเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ/เกษตรกร/ผู้ประกอบการ/ผู้ที่เกี่ยวข้องกับสินค้ามันสำปะหลังและผลิตภัณฑ์ และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์และผลิตภัณฑ์ ในส่วนภูมิภาคในพื้นที่ผลิตที่สำคัญของสินค้านั้น ๆ โดยได้รับความเห็นชอบจากสำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า อย่างน้อย 4 ครั้ง ครั้งละอย่างน้อย 10 ราย และจัดเตรียมของที่ระลึกสำหรับผู้ให้ข้อมูลในแต่ละครั้งให้เพียงพอกับจำนวนผู้เข้าร่วมให้ข้อมูล โดยมีผู้แทนของสำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้าเข้าร่วมอย่างน้อย 5 ราย ● หากี้อาร่วมกับคณะทำงานจาก สนค. โดยจะเร่งประสานงานกับหน่วยงานและบุคคลในพื้นที่เป้าหมายโดยเร็วที่สุด รวมถึงรายละเอียดของวิธีการเดินทาง ห้องพัก กลุ่มเป้าหมายและกำหนดการในแต่ละครั้ง ● กลุ่มเป้าหมาย ○ หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงพาณิชย์ สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตต่าง ๆ ภายใต้

วิธีการดำเนินงาน (ต่อ)	กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และสำนักงานคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า ○ ผู้แทนเกษตรกร เช่น ผู้แทนกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ต่าง ๆ สมาคม/สหพันธ์ที่เกี่ยวข้อง ○ ผู้ประกอบการเอกชนทั้งในด้านการผลิต การค้าและบริการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ หรือผู้แทนจากสมาคม/สหพันธ์ที่เกี่ยวข้อง ○ นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้อง ● การวิจัยภาคสนามแต่ละครั้งใช้ระยะเวลาประมาณ 3 วัน 2 คืน (อาจปรับเปลี่ยนแผนตามความเหมาะสมของแต่ละรอบ) ● พื้นที่เป้าหมาย ○ (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) นครราชสีมาและชัยภูมิ ■ นครราชสีมาและชัยภูมิ เป็นพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังอันดับ 1 และ 2 ของประเทศมาอย่างยาวนาน ■ นครราชสีมาและชัยภูมิ เป็นจังหวัดที่มีทุนจดทะเบียนนิติบุคคลที่ทำธุรกิจเกี่ยวกับมันสำปะหลังอันดับ 1 และ 5 ของประเทศหากไม่รวมกรุงเทพฯ ■ นครราชสีมา เป็นพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์อันดับ 2 ของประเทศ ■ นครราชสีมาและชัยภูมิ เป็นที่ตั้งของหน่วยงาน/สมาคมสำคัญ เช่น สมาคมโรงงานผู้ผลิตมันสำปะหลังภาคตะวันออกเฉียงเหนือ วิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ระเรียง ศูนย์วิจัยมันสำปะหลังและผลิตภัณฑ์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ○ (ภาคตะวันออก) ชลบุรีและระยอง ■ ชลบุรีและระยอง เป็นพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังที่สำคัญของพื้นที่ภาคตะวันออก

วิธีการดำเนินงาน (ต่อ)	■ ระยอง เป็นจังหวัดที่มีทุนจดทะเบียนนิติบุคคลที่ทำธุรกิจเกี่ยวกับมันสำปะหลัง 1 ใน 10 อันดับของประเทศ ■ ชลบุรี เป็นจังหวัดที่มีทุนจดทะเบียนนิติบุคคลที่ทำธุรกิจเกี่ยวกับมันสำปะหลัง (ในกลุ่มธุรกิจเกษตร และ ในกลุ่มธุรกิจการค้า) 1 ใน 10 อันดับของประเทศ ■ ระยอง เป็นจังหวัดที่มีทุนจดทะเบียนนิติบุคคลที่ทำธุรกิจเกี่ยวกับมันสำปะหลัง (ในกลุ่มธุรกิจการผลิต และ ในกลุ่มธุรกิจบริการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง) 1 ใน 10 อันดับของประเทศ ■ ชลบุรี เป็นจังหวัดที่มีทุนจดทะเบียนนิติบุคคลที่ทำธุรกิจเกี่ยวกับข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ 1 ใน 10 อันดับของประเทศ ■ ชลบุรี เป็นจังหวัดที่มีทุนจดทะเบียนนิติบุคคลที่ทำธุรกิจเกี่ยวกับข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (ในกลุ่มธุรกิจการผลิต และกลุ่มธุรกิจการค้า) 1 ใน 10 อันดับของประเทศ ■ ชลบุรีและระยอง เป็นที่ตั้งของหน่วยงาน/สมาคมสำคัญ เช่น สมาคมโรงงานผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังไทย คณะวิทยาศาสตร์มหาวิทยาลัยบูรพา ที่มีการวิจัยด้านอุตสาหกรรมต่อเนื่องของทั้งมันสำปะหลังและข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ รวมทั้งเป็นเขตที่มีโรงงานแปรรูปสินค้าเกษตรต่าง ๆ ○ (ภาคกลางตอนบนและเหนือตอนใต้) เพชรบูรณ์ และกำแพงเพชร ■ เพชรบูรณ์ เป็นพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์อันดับ 1 ของประเทศ

วิธีการดำเนินงาน (ต่อ)	■ กำแพงเพชร เป็นพื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง อันดับ 3 ของประเทศ เพชรบูรณ์ เป็นพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังอันดับ 9 ของประเทศ ■ กำแพงเพชร เป็นจังหวัดที่มีทุนจดทะเบียนนิติบุคคลที่ทำธุรกิจเกี่ยวกับมันสำปะหลัง อันดับ 4 ของประเทศหากไม่รวมกรุงเทพฯ ■ เพชรบูรณ์ เป็นจังหวัดที่มีทุนจดทะเบียนนิติบุคคลที่ทำธุรกิจเกี่ยวกับข้าวโพดเลี้ยงสัตว์อันดับ 10 ของประเทศหากไม่รวมกทม. ■ เพชรบูรณ์ และกำแพงเพชร เป็นที่ตั้งของหน่วยงาน/สมาคมสำคัญ เช่น สมาคมพืชไร่จังหวัดเพชรบูรณ์ กลุ่มเกษตรกรชาวไร่ข้าวโพดเพชรบูรณ์ วิสาหกิจแปลงใหญ่ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ รวมถึงมหาวิทยาลัยพื้นที่มีผลการวิจัยเกี่ยวกับการเกษตรและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง ○ (ภาคเหนือตอนบน) เชียงใหม่และลำพูน ■ เชียงใหม่ เป็นพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ อันดับ 8 ของประเทศ ■ แม้ลำพูนจะยังไม่ใช่พื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่สำคัญเท่าจังหวัดอื่น แต่เป็นพื้นที่ทำปศุสัตว์ที่สำคัญซึ่งเป็นอุตสาหกรรมต่อเนื่อง ซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลที่รอบด้านมากขึ้น ■ เชียงใหม่เป็นศูนย์กลางการศึกษาของภาคเหนือตอนบนที่มีการวิจัยที่เกี่ยวข้องจำนวนมาก ■ เชียงใหม่เป็นจังหวัดที่มีทุนจดทะเบียนนิติบุคคลที่ทำธุรกิจเกี่ยวกับมันสำปะหลัง (ในกลุ่มธุรกิจเกษตร) อันดับ 9

วิธีการดำเนินงาน (ต่อ)	■ ลำพูน และเชียงใหม่ เป็นจังหวัดที่มีทุนจดทะเบียนนิติบุคคลที่ทำธุรกิจเกี่ยวกับข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ อันดับ 6 และ 7 ของประเทศ หากไม่รวมกรุงเทพฯ ■ เชียงใหม่และลำพูน เป็นที่ตั้งของหน่วยงาน/สมาคมสำคัญ เช่น สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) สมาคมผู้เลี้ยงสุกรภาคเหนือ มหาวิทยาลัยในพื้นที่ ■ เชียงใหม่และลำพูน เป็นกรณีศึกษาที่มีความน่าสนใจแตกต่างจาก พื้นที่อื่น ๆ ใน 3 กลุ่มก่อนหน้า เพราะเป็นการทำเกษตรในพื้นที่สูง มีเงื่อนไขการผลิตและการค้าที่แตกต่างจากพื้นที่อื่น และด้วยสภาพภูมิประเทศทำให้ได้รับผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมจากการทำการเกษตร โดยเฉพาะข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ จากทั้งในพื้นที่ พื้นที่ใกล้เคียงและประเทศเพื่อนบ้าน ○ ทั้งนี้ สามารถปรับเปลี่ยนจังหวัดที่เป็นเป้าหมายโดยการหารือร่วมกับ สนค. ● เพิ่มเติมการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งในกรุงเทพและปริมณฑล และจังหวัดอื่น ๆ ที่ไม่ได้ถูกกำหนดให้เป็นพื้นที่เป้าหมายในข้อก่อนหน้า แต่คณะผู้วิจัยพิจารณาแล้วว่าอาจเป็น Key Informant ที่จะช่วยให้ข้อมูลที่สามารถมาเสริมการสัมภาษณ์ในพื้นที่ให้ได้ข้อมูลครบถ้วนมากขึ้น โดยสัมภาษณ์ทางช่องทางที่ผู้ให้สัมภาษณ์สะดวกที่สุด (ซึ่งอาจรวมถึงการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์หรือทางออนไลน์) โดยคณะผู้วิจัยจะสรุปบันทึกการสัมภาษณ์เพิ่มเติมทุกรายเช่นเดียวกับการสรุปผลการวิจัยและสัมภาษณ์ในภาคสนาม
ประเด็นที่จะพิจารณาทำเพิ่มเติมจาก TOR	● สืบค้นรายชื่อและที่อยู่ขององค์กรที่มีความสำคัญในอุตสาหกรรมไว้แล้วในบทที่ 8 โดยจะเร่งประสานงานตั้งแต่ช่วงต้นของโครงการ เนื่องจากมีระยะเวลาดำเนินโครงการที่ค่อนข้างสั้น

ประเด็นที่จะพิจารณาเพิ่มเติมจาก TOR (ต่อ)	● การเลือกพื้นที่เป้าหมายในการศึกษาภาคสนามที่ระบุไว้ข้างบน คณะผู้วิจัยได้พิจารณาจากข้อมูลสถิติการเพาะปลูก ข้อมูลการจดทะเบียนนิติบุคคล ข้อมูลสถานที่ทำการของหน่วยงานที่สำคัญและเกี่ยวข้อง แต่ถ้าหาก สนค. มีพื้นที่เป้าหมายที่สนใจอื่น ก็สามารถหารือร่วมกันและปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสมได้ ● เพิ่มเติมการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง ที่ไม่อยู่ในพื้นที่วิจัยภาคสนาม เพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วนมากขึ้นโดยเฉพาะนักวิชาการในสาขาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และสมาคมหน่วยงานต่าง ๆ ที่สำคัญที่อาจจะมีที่ตั้งที่ไม่ได้อยู่ในพื้นที่ที่คณะผู้วิจัยได้เลือกเอาไว้
ผลผลิตของกิจกรรม	● ข้อมูลความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ เกษตรกร ผู้ประกอบการ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับสินค้ามันสำปะหลังและผลิตภัณฑ์ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ● ข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ เกษตรกร ผู้ประกอบการ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับสินค้ามันสำปะหลังและผลิตภัณฑ์ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์
ผู้รับผิดชอบหลัก	● ดร.วิโรจน์, วุฒิพงษ์, เทียนสว่าง

กิจกรรมที่ 4 Workshop ระดมความคิดเห็น

วิธีการดำเนินงาน	● จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อระดมความคิดเห็นต่อแนวทางการสร้างเสถียรภาพและความเข้มแข็งทางการค้าสินค้ามันสำปะหลังและผลิตภัณฑ์ และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ กับผู้เชี่ยวชาญ/ผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างน้อย 1 ครั้ง โดยจัดประชุมในกรุงเทพฯ หรือปริมณฑล มีจำนวนผู้เข้าร่วมประชุมอย่างน้อย 50 คน รวมทั้งจัดให้ผู้สนใจสามารถร่วมประชุมทางออนไลน์ ให้ครอบคลุมผู้เข้าร่วมประชุมฯ วิทยากร และคณะกรรมการ/เจ้าหน้าที่จากสำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

วิธีการดำเนินงาน (ต่อ)	○ จัดหาผู้ดำเนินการประชุมที่เหมาะสม และจัดเตรียมเจ้าหน้าที่ให้เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน ○ จัดหาและจัดเตรียมสถานที่ อุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ที่จำเป็นต่อการประชุมเชิงปฏิบัติการในรูปแบบ onsite และ online ที่เหมาะสม โดยมีจำนวนเพียงพอกับผู้เข้าร่วมประชุม ○ จัดหาอาหารว่างและเครื่องดื่ม และอาหารกลางวันสำหรับผู้เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ อย่างน้อย 50 คน ○ จัดทำแบบประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมสัมมนา โดยแบบประเมินต้องได้รับความเห็นชอบจากสำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ○ สํารวจข้อคิดเห็นของผู้เข้าร่วมประชุมฯ รวมทั้งประมวลผลแบบประเมินดังกล่าว ○ จัดทำรายงานสรุปผลการประชุมฯ ● หัวข้อ “ประชุมเชิงปฏิบัติการ ร่วมคิด ร่วมสร้าง: ยุกระดับเสถียรภาพทางการค้าของสินค้าประมงและข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ไทย” ทั้งนี้ อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามความเหมาะสม
ประเด็นที่จะพิจารณาทำเพิ่มเติมจาก TOR	● ในขั้นตอนของการทำ Workshop จะเน้นการนำเสนอร่างข้อเสนอนโยบาย และบทบาทของ สนค. ให้ผู้เข้าร่วมเสวนาร่วมให้ข้อมูลความเห็นเพื่อเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงร่างรายงานการวิจัยของโครงการ
ผลผลิตของกิจกรรม	● การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อระดมความคิดเห็น ● ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมสัมมนา ● ข้อมูลความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมประชุม ● รายงานสรุปผลการประชุม
ผู้รับผิดชอบหลัก	● ดร.วิโรจน์, พันปรีชา, ศิราภรณ์

กิจกรรมที่ 5 ประมวลและสรุปผล

วิธีการดำเนินงาน	● ประมวลผล สรุปผล โครงการจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบาย การสร้างเสถียรภาพและความเข้มแข็งทางการค้าสินค้าพืชไร่ (มันสำปะหลังและข้าวโพดเลี้ยงสัตว์) พร้อมทั้งจัดทำ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย การสร้างเสถียรภาพและความเข้มแข็งทางการค้าสินค้าพืชไร่ (มันสำปะหลังและข้าวโพดเลี้ยงสัตว์) ● จัดทำข้อเสนอเพื่อการดำเนินการในระยะต่อไป ในการพัฒนา และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน และสร้างเสถียรภาพ และความเข้มแข็งทางการค้าสินค้าพืชไร่ (มันสำปะหลังและข้าวโพดเลี้ยงสัตว์) รวมทั้งเกิดประโยชน์ต่ออุตสาหกรรมต่อเนื่อง (อาทิ อุตสาหกรรมผลิตอาหาร อุตสาหกรรมอาหารสัตว์ และอุตสาหกรรมชีวภาพ) และเศรษฐกิจการค้าของประเทศไทยในภาพรวม
ประเด็นที่จะพิจารณาทำเพิ่มเติมจาก TOR	● เพิ่มเติมเนื้อหาเกี่ยวกับ “บทบาทของ สทนค.” ในการประสานงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานภาคเอกชนในการขับเคลื่อนข้อเสนอเชิงนโยบายให้สามารถปฏิบัติได้จริง ● จัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายโดยการวิเคราะห์และระบุหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในแต่ละข้อเสนอ
ผลผลิตของกิจกรรม	● ผลสรุปของโครงการ ● ข้อเสนอเชิงนโยบายการสร้างเสถียรภาพและความเข้มแข็งทางการค้าสินค้าพืชไร่ (มันสำปะหลังและข้าวโพดเลี้ยงสัตว์) ซึ่งระบุหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในแต่ละข้อเสนอด้วย
ผู้รับผิดชอบหลัก	● ดร.วิโรจน์, วุฒิพงษ์, ศิราภรณ์

กิจกรรมที่ 6 เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลการศึกษาในกรุงเทพฯ และปริมณฑล

วิธีการดำเนินงาน	● จัดงานเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลการศึกษาผ่านการจัดสัมมนาในพื้นที่กรุงเทพฯ หรือ ปริมณฑล 1 ครั้ง เพื่อให้หน่วยงานภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชนได้รับทราบและนำผลการศึกษาและข้อเสนอเชิงนโยบายไปปรับใช้หรือขับเคลื่อนให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม โดยมีผู้เข้าร่วมสัมมนาอย่างน้อย 100 คน ครอบคลุมผู้เข้าร่วมสัมมนาวิทยากร และคณะกรรมการ/เจ้าหน้าที่จากสำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งจัดให้มีการเข้าร่วมสัมมนาทางออนไลน์ โดยมีรายละเอียด ดังนี้ ○ จัดหาวิทยากรที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ เพื่อนำเสนอผลการศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์ ศักยภาพ โอกาส ปัจจัยขับเคลื่อนแนวโน้ม และทิศทางการค้าสินค้าพืชไร่ (มันสำปะหลัง และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์) การเปลี่ยนแปลงในอนาคตของสภาพแวดล้อมในมิติต่าง ๆ รวมทั้งข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย การส่งเสริมการค้าสินค้านี้ เพื่อพัฒนาและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน สร้างเสถียรภาพและความเข้มแข็งทางการค้าสินค้านี้ ○ จัดเตรียมสถานที่และอุปกรณ์ประกอบการจัดสัมมนาที่เหมาะสม ทั้งในรูปแบบ Onsite และ Online โดยจัดหาห้องสัมมนา ที่สามารถรองรับคนอย่างน้อย 100 คน และบริหารจัดการการลงทะเบียน การต้อนรับผู้เข้าร่วมสัมมนา การออกแบบตกแต่งเวทีและพื้นที่หลังที่มีรูปแบบ ขนาดที่เหมาะสม โดยได้รับความเห็นชอบจากสำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า รวมทั้งจัดหาและบริหารระบบโสตทัศนูปกรณ์ อาทิ ระบบไฟ แสง เสียง พร้อมทั้ง ชุดโซฟาที่นั่งสำหรับรับรองประธานเปิดงานสัมมนา แขก VIP และวิทยากร และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการบันทึก/ถ่ายภาพภายในงาน

วิธีการดำเนินงาน (ต่อ)	และจัดเตรียมเจ้าหน้าที่ให้เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน พร้อมรับผิดชอบค่าดำเนินการขนส่ง ติดตั้ง รื้อถอน และ ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ○ จัดหาอาหารว่างและเครื่องดื่ม และอาหารกลางวัน สำหรับผู้เข้าร่วมสัมมนา อย่างน้อย 100 คน ○ จัดเตรียมของที่ระลึก สำหรับผู้เข้าร่วมสัมมนา อย่างน้อย 100 ชิ้น ○ จัดทำแบบประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมสัมมนา โดยแบบประเมินต้องได้รับความเห็นชอบจากสำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ○ สํารวจข้อคิดเห็นของผู้เข้าร่วมสัมมนา รวมทั้ง ประมวลผลแบบประเมินดังกล่าว ○ จัดทำรายงานสรุปผลการสัมมนา ○ จัดทำสรุปข่าวประชาสัมพันธ์ เพื่อเผยแพร่ผลการ จัดกิจกรรมสัมมนาอย่างน้อย 1 ชิ้น พร้อมทั้งเผยแพร่ ไปยังสื่อต่าง ๆ ทั้งทาง Online และ Offline ทั้งนี้ ต้องได้รับความเห็นชอบจากสำนักงานนโยบายและ ยุทธศาสตร์การค้าก่อนการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์
ประเด็นที่จะพิจารณาเพิ่มเติม จาก TOR	● ในขั้นตอนของการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลการศึกษาใน กรุงเทพฯ และปริมณฑลจะเน้นการนำเสนอร่างข้อเสนอ นโยบาย (ที่ปรับปรุงจากข้อก่อนหน้า) และบทบาทของ สนค. ให้ผู้เข้าร่วมเสวนาร่วมให้ข้อมูลความเห็นเพื่อเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงข้อเสนอโครงการ
ผลผลิตของกิจกรรม	● งานสัมมนาเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลการศึกษา ● ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมสัมมนา ● ข้อมูลความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมประชุม ● รายงานสรุปผลการสัมมนา ● สรุปข่าวประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ผลการจัดกิจกรรมสัมมนา
ผู้รับผิดชอบหลัก	● ดร.วิโรจน์, วุฒิพงษ์, ศิราภรณ์, เทียนสว่าง

กิจกรรมที่ 7 จัดงานเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลการศึกษาในส่วนภูมิภาค

วิธีการดำเนินงาน	● จัดงานเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลการศึกษาผ่านการจัดสัมมนาในส่วนภูมิภาคจำนวน 1 ครั้ง เพื่อให้หน่วยงานภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชนได้รับทราบและนำผลการศึกษา โดยมีรายละเอียด ดังนี้ ○ จัดหาวิทยากรที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ เพื่อนำเสนอผล การศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์ ศักยภาพ โอกาส ปัจจัยขับเคลื่อน แนวโน้ม และทิศทางการค้าสินค้าพืชไร่ (มันสำปะหลังและข้าวโพดเลี้ยงสัตว์) การเปลี่ยนแปลงในอนาคตของสภาพแวดล้อมในมิติต่าง ๆ รวมทั้ง ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการส่งเสริมการค้าสินค้านี้ดังกล่าว เพื่อพัฒนาและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน สร้างเสถียรภาพและความเข้มแข็งทางการค้าสินค้านี้ดังกล่าว ○ จัดเตรียมสถานที่และอุปกรณ์ประกอบการจัดสัมมนาที่เหมาะสม ทั้งในรูปแบบ Onsite และ Online โดยจัดหาห้องสัมมนา ที่สามารถรองรับคนอย่างน้อย 50 คน และบริหารจัดการ การลงทะเบียน การต้อนรับ ผู้เข้าร่วมสัมมนา การออกแบบตกแต่งเวทีและพื้นที่หลังที่มีรูปแบบ ขนาดที่ เหมาะสม โดยได้รับความเห็นชอบจากสำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า รวมทั้งจัดหาและบริหารระบบโสตทัศนูปกรณ์ อาทิ ระบบไฟ แสง เสียง พร้อมทั้ง ชุดโซฟาที่นั่งสำหรับรับรองประธานเปิดงาน สัมมนาแขก VIP และวิทยากร และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการบันทึก/ถ่ายภาพภายในงาน และจัดเตรียมเจ้าหน้าที่ให้เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน พร้อมรับผิดชอบค่าดำเนินการขนส่ง ติดตั้ง รื้อถอน และ ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ○ จัดหาอาหารว่างและเครื่องดื่ม และอาหารกลางวันสำหรับผู้เข้าร่วมสัมมนา อย่างน้อย 50 คน

วิธีการดำเนินงาน (ต่อ)	○ จัดเตรียมของที่ระลึก สำหรับผู้เข้าร่วมสัมมนา อย่างน้อย 50 ชิ้น ○ จัดทำแบบประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมสัมมนา โดยแบบประเมินต้องได้รับความเห็นชอบจากสำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ○ สํารวจข้อคิดเห็นของผู้เข้าร่วมสัมมนา รวมทั้ง ประมวลผลแบบประเมินดังกล่าว ○ จัดทำรายงานสรุปผลการสัมมนาฯ ○ จัดทำสรุปข่าวประชาสัมพันธ์ เพื่อเผยแพร่ผลการจัดกิจกรรมสัมมนาอย่างน้อย 1 ชิ้น พร้อมทั้งเผยแพร่ไปยังสื่อต่าง ๆ ทั้งทาง Online และ Offline ทั้งนี้ ต้อง ได้รับความเห็นชอบจาก สำนักงานนโยบายและ ยุทธศาสตร์การค้าก่อนการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์
ประเด็นที่จะพิจารณาทำเพิ่มเติม จาก TOR	● เลือกพื้นที่เป้าหมายจัดงานเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผล การศึกษาจากจังหวัดที่ได้ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกในขั้นตอน ก่อนหน้า โดยจะพิจารณาเลือกจากประเด็นปัญหาและ ข้อเสนอของพื้นที่นั้น ๆ เช่น ในกรณีเมื่อดำเนินการศึกษาไป แล้วพบว่าประเด็นด้านการแปรรูปเป็นประเด็นปัญหาหลักของ พี่ไไร่ที่ศึกษา ก็อาจจะเลือกพื้นที่ที่เป็นเขตอุตสาหกรรม เช่น ชลบุรี เป็นพื้นที่จัดงานเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลการศึกษา ซึ่งอาจช่วยให้เข้าถึงพื้นที่ที่น่าจะมีกลุ่มเป้าหมายที่มีโอกาส ตอบรับข้อเสนอแนะของโครงการวิจัยได้มากขึ้น ● ในการเผยแพร่/ประชาสัมพันธ์ผลการศึกษาในส่วนภูมิภาค จะเน้นการนำเสนอร่างข้อเสนอนโยบาย (ที่ปรับปรุงจากข้อ ก่อนหน้านี้) และบทบาทของ สนค. ให้ผู้เข้าร่วมเสวนาร่วมให้ ข้อมูลและความเห็นเพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงข้อเสนอ เิงนโยบายจากโครงการให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายที่ โครงการต้องการสื่อสารไปถึงได้มากขึ้น

ผลผลิตของกิจกรรม	● งานสัมมนาเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลการศึกษา ● ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมสัมมนา ● ข้อมูลความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมประชุม ● รายงานสรุปผลการสัมมนา ● สรุปข่าวประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ผลการจัดกิจกรรมสัมมนา
ผู้รับผิดชอบหลัก	● ดร.วิโรจน์, พันปรีชา, ศิราภรณ์, เทียนสว่าง

กิจกรรมที่ 8 จัดทำรายงานผลการดำเนินโครงการ และสื่อประชาสัมพันธ์

วิธีการดำเนินงาน	● จัดทำรายงานผลการดำเนินโครงการ ผลการศึกษาฉบับสมบูรณ์ บทสรุปผู้บริหาร หนังสือเผยแพร่ (Booklet) อินโฟกราฟิก คลิปวิดีโอ เพื่อเป็นสื่อประชาสัมพันธ์ ประกอบด้วย ○ จัดทำรายงานผลการศึกษาโครงการจัดทำข้อเสนอ เชิงนโยบายการสร้างเสถียรภาพ และความเข้มแข็งทาง การค้าสินค้าพืชไร่ (มันสำปะหลังและข้าวโพด เลี้ยงสัตว์) ฉบับสมบูรณ์ ขนาด A4 จำนวน 20 เล่ม และบทสรุปผู้บริหาร ขนาด A4 พิมพ์สี จำนวน 20 เล่ม พร้อม USB จำนวน 10 ชิ้น เป็นอย่างน้อย ○ จัดทำเอกสารเผยแพร่ในรูปแบบ Booklet ขนาด A5 พิมพ์ 4 สี จำนวน 300 เล่ม เป็นอย่างน้อย เพื่อเผยแพร่ ให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้ประโยชน์ และ เผยแพร่ไฟล์เอกสาร ผ่านสื่อ ออนไลน์ช่องทางต่าง ๆ อาทิ Facebook และ/หรือ Line Application ทั้งนี้ ต้องได้รับความเห็นชอบจาก สำนักงานนโยบายและ ยุทธศาสตร์การค้าก่อนการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ○ จัดทำอินโฟกราฟิก จำนวน 2 ชิ้น เป็นอย่างน้อย ประกอบด้วย ผลการดำเนิน การศึกษา และ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการสร้างเสถียรภาพและความ เข้มแข็งทางการค้าสินค้าพืชไร่ ของสินค้ามันสำปะหลัง และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และเผยแพร่ไฟล์เอกสาร ผ่านสื่อ ออนไลน์ช่องทางต่าง ๆ อาทิ Facebook และ/หรือ Line Application ทั้งนี้ ต้องได้รับความเห็นชอบจาก สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ก่อนการ เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ○ จัดทำคลิปวิดีโอ เผยแพร่ผลการดำเนินการศึกษา การจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายการสร้างเสถียรภาพและ ความเข้มแข็งทางการค้าสินค้าพืชไร่ (มันสำปะหลังและ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์) และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการ สร้างเสถียรภาพและความเข้มแข็งทางการค้า พืชไร่ (มันสำปะหลังและข้าวโพดเลี้ยงสัตว์) และ

วิธีการดำเนินงาน (ต่อ)	เผยแพร่ไฟล์เอกสารผ่านสื่อออนไลน์ช่องทางต่าง ๆ อาทิ Facebook และ/หรือ Line Application ทั้งนี้ ต้องได้รับความเห็นชอบจากสำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้าก่อนการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ○ จัดทำสรุปข่าวประชาสัมพันธ์ เพื่อเผยแพร่ผลการศึกษาและดำเนินโครงการ ส่วนของอุตสาหกรรมมันสำปะหลัง อย่างน้อย 1 ชิ้น พร้อมทั้งเผยแพร่ไปยังสื่อต่าง ๆ ทั้งทาง Online และ Offline ทั้งนี้ ต้องได้รับความเห็นชอบจาก สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้าก่อนการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ○ จัดทำสรุปข่าวประชาสัมพันธ์ เพื่อเผยแพร่ผลการศึกษาและดำเนินโครงการ ส่วนของอุตสาหกรรมข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ อย่างน้อย 1 ชิ้น พร้อมทั้งเผยแพร่ไปยังสื่อต่าง ๆ ทั้งทาง Online และ Offline ทั้งนี้ ต้องได้รับความเห็นชอบจาก สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้าก่อนการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์
ผลผลิตของกิจกรรม	● รายงานผลการศึกษานับสมบูรณ์ ขนาด A4 จำนวน 20 เล่ม ● บทสรุปผู้บริหาร ขนาด A4 พิมพ์สี จำนวน 20 เล่ม ● USB จำนวน 10 ชิ้น ● เอกสารเผยแพร่ในรูปแบบ Booklet ขนาด A5 พิมพ์ 4 สี จำนวน 300 เล่ม ● อินโฟกราฟิก จำนวน 2 ชิ้น ● คลิปวิดีโอเผยแพร่ผลการดำเนินการศึกษา ● งานเผยแพร่ผลการศึกษาผ่าน Facebook ของ TDRI ● สรุปข่าวประชาสัมพันธ์ การเผยแพร่ผลการศึกษาและดำเนินโครงการส่วนของอุตสาหกรรมมันสำปะหลัง 1 ชิ้น ● สรุปข่าวประชาสัมพันธ์ การเผยแพร่ผลการศึกษาและดำเนินโครงการส่วนของอุตสาหกรรมข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ 1 ชิ้น
ผู้รับผิดชอบหลัก	● ดร.วิโรจน์, ศิราภรณ์, เทียนสว่าง

ส่วนที่ 3 การทบทวนเอกสาร

- การทบทวนข้อกฎหมายและความเปลี่ยนแปลงด้านกฎหมายและกฎระเบียบที่สำคัญ
- การทบทวนความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของธุรกิจพีชไรท์ที่ศึกษา
- งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในอดีต
- ทฤษฎีสำคัญที่ใช้ในการวิเคราะห์ความเข้มแข็งทางการค้า

ส่วนที่ 3 การทบทวนเอกสาร

เนื้อหาในส่วนนี้เป็นผลการสรุป/ทบทวนข้อกฎหมาย/กฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของกฎหมาย/กฎระเบียบเหล่านั้น เพื่อระบุประเด็นปัญหาของยุทธศาสตร์ นโยบาย และการดำเนินการที่ผ่านมาสำหรับสินค้ามันสำปะหลังและข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และผลการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในอดีต

3. การทบทวนข้อกฎหมายและความเปลี่ยนแปลงด้านกฎหมายและกฎระเบียบที่สำคัญ

3.1 กฎหมายที่สำคัญ: กรณีมันสำปะหลัง

สรุปประเด็นที่สำคัญ:

- มันสำปะหลังเป็นสินค้าเกษตรที่มีการกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์สินค้าประเภทต่าง ๆ ไว้อย่างชัดเจน ซึ่งโดยหลักการแล้ว ผู้ที่ครอบครองมันสำปะหลังที่ไม่ได้มาตรฐานจะต้องทำลายทิ้ง
- การส่งออกมันสำปะหลังของไทยเคยกำหนดปริมาณขั้นสูงที่สามารถส่งออกมันสำปะหลังได้ (โดยมักอ้างอิงจากปริมาณมันสำปะหลังที่ครอบครองในเดือนที่ผ่านมา) แต่ปัจจุบันหลักเกณฑ์นี้ได้ถูกยกเลิกไปแล้ว
- การนำเข้ามันสำปะหลังต้องมีหนังสือรับรอง และมันสำปะหลังที่นำเข้าต้องผ่านด่านตรวจโรค

ตารางที่ 1 สรุปข้อมูลกฎหมายสำคัญที่เกี่ยวข้องกับค่าบริการตรวจสอบมาตรฐานสินค้า

ประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง กำหนดอัตราค่าบริการการตรวจสอบมาตรฐานสินค้าและการออกใบรับรองมาตรฐานสินค้าผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง ลงวันที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2524	
สถานะ	มีผลบังคับใช้
ประเด็นที่สำคัญ	● กำหนดอัตราค่าบริการการตรวจสอบมาตรฐานสินค้า และการออกใบรับรองมาตรฐานมันสำปะหลัง โดยอัตราค่าบริการเป็นแบบขั้นบันไดตามน้ำหนักของสินค้า

ตารางที่ 2 สรุปข้อมูลกฎหมายสำคัญที่เกี่ยวข้องกับหลักเกณฑ์และวิธีปฏิบัติหากมันสำปะหลังคุณภาพไม่เป็นไปตามมาตรฐาน

ประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังที่คุณภาพไม่เป็นไปตามมาตรฐานสินค้าที่กำหนด (ฉบับที่ 2) ลงวันที่ 18 พฤษภาคม พ.ศ. 2526	
สถานะ	มีผลบังคับใช้
ประเด็นที่สำคัญ	● ระบุมาตรฐานของมันสำปะหลัง ได้แก่ ○ ไม่มีวัตถุอื่นเจือปนในลักษณะที่ทำให้สินค้านั้นผิดไปจากมาตรฐานสินค้าผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังที่กำหนด ○ ไม่มีสารตัวเชื่อมเกินกว่าที่กำหนดไว้ ● หากมันสำปะหลังไม่ได้ตามมาตรฐานที่กำหนด ต้องทำลายทิ้ง

ตารางที่ 3 สรุปข้อมูลกฎหมายสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดคุณภาพและมาตรฐานมันเส้นสะอาด

ประกาศกรมการค้าต่างประเทศ เรื่อง การกำหนดคุณภาพและมาตรฐานมันเส้นสะอาด ลงวันที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ. 2544	
สถานะ	มีผลบังคับใช้
ประเด็นที่สำคัญ	● กำหนดคุณภาพและมาตรฐานมันเส้นสะอาด

ตารางที่ 4 สรุปข้อมูลกฎหมายสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง

ประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง กำหนดให้ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังเป็นสินค้ามาตรฐานและมาตรฐานสินค้าผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2545 ลงวันที่ 15 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2545	
สถานะ	มีผลบังคับใช้
ประเด็นที่สำคัญ	● กำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง

ตารางที่ 5 สรุปข้อมูลกฎหมายสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดให้มันสำปะหลังต้องขออนุญาตก่อนส่งออก

ประกาศกระทรวงพาณิชย์ ว่าด้วยการส่งสินค้าออกไปนอกราชอาณาจักร (ฉบับที่ 50) พ.ศ. 2532	
สถานะ	มีผลบังคับใช้
ประเด็นที่สำคัญ	● กำหนดให้มันสำปะหลังเป็นสินค้าที่ต้องขออนุญาตก่อนส่งออก

ตารางที่ 6 สรุปข้อมูลกฎหมายสำคัญที่เกี่ยวข้องกับหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข การส่งออก
มันสำปะหลัง

ระเบียบกระทรวงพาณิชย์ ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการอนุญาตให้ส่งผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังออกไปนอกราชอาณาจักร สำหรับปี 2551 พ.ศ. 2550 ลงวันที่ 22 พฤศจิกายน พ.ศ. 2550	
สถานะ	มีผลบังคับใช้
ประเด็นที่สำคัญ	● การส่งออกมันสำปะหลังตั้งแต่เดือน ม.ค. ถึง 31 มี.ค. ให้ส่งออกตามปริมาณผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังที่ผู้ส่งออกมีอยู่ในความครอบครองในเดือนก่อนหน้าที่จะขอรับใบอนุญาตส่งออก ● เดือนก่อนหน้ามีในครอบครอง 1 ส่วน ให้ส่งออกได้ 2 ส่วน ● การส่งออกช่วงเวลาอื่นไม่มีการจำกัดปริมาณ
การปรับเปลี่ยน	● ระเบียบกระทรวงพาณิชย์ ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการอนุญาตให้ส่งผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังออกไปนอกราชอาณาจักร สำหรับปี 2556 พ.ศ. 2555 (มีผลบังคับใช้ในปี 2556) ○ การส่งออกมันสำปะหลังตั้งแต่เดือน ม.ค. ถึง เม.ย. 56 ให้ส่งออกตามปริมาณผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังที่ผู้ส่งออกมีอยู่ในความครอบครองในเดือนก่อนหน้าที่จะขอรับใบอนุญาตส่งออก ○ เดือนก่อนหน้ามีในครอบครอง 1 ส่วน ให้ส่งออกได้ 2 ส่วน ○ การส่งออกช่วงเวลาอื่นไม่มีการจำกัดปริมาณ ● ระเบียบกระทรวงพาณิชย์ ว่าด้วยการอนุญาตให้ส่งผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังออกไปนอกราชอาณาจักร สำหรับปี 2557 พ.ศ. 2556 (มีผลบังคับใช้ในปี 2557) ○ การส่งออกมันสำปะหลังตั้งแต่เดือน ม.ค. ถึง เม.ย. 57 ให้ส่งออกตามปริมาณผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังที่ผู้ส่งออกมีอยู่ในความครอบครองในเดือนก่อนหน้าที่จะขอรับใบอนุญาตส่งออก ○ เดือนก่อนหน้ามีในครอบครอง 1 ส่วน ให้ส่งออกได้ 2 ส่วน ○ การส่งออกช่วงเวลาอื่นไม่มีการจำกัดปริมาณ ● ระเบียบกระทรวงพาณิชย์ ว่าด้วยการอนุญาตให้ส่งผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังออกไปนอกราชอาณาจักร สำหรับปี 2558 พ.ศ.2557 (มีผลบังคับใช้ในปี 2558)

ระเบียบกระทรวงพาณิชย์ ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการอนุญาตให้ส่งผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังออกไปนอกราชอาณาจักร สำหรับปี 2551 พ.ศ. 2550 ลงวันที่ 22 พฤศจิกายน พ.ศ. 2550	
การปรับเปลี่ยน (ต่อ)	○ การส่งออกมันสำปะหลังตั้งแต่เดือน ม.ค. ถึง เม.ย. 58 ให้ส่งออกตามปริมาณผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังที่ผู้ส่งออกมีอยู่ในความครอบครองในเดือนก่อนหน้าที่จะขอรับใบอนุญาตส่งออก ○ เดือนก่อนหน้ามีในครอบครอง 1 ส่วน ให้ส่งออกได้ 2 ส่วน ○ การส่งออกช่วงเวลาอื่นไม่มีการจำกัดปริมาณ ● ระเบียบกระทรวงพาณิชย์ ว่าด้วยการอนุญาตให้ส่งผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังออกไปนอกราชอาณาจักร สำหรับปี 2559 พ.ศ.2558 (มีผลบังคับใช้ในปี 2559) ○ การส่งออกมันสำปะหลังตั้งแต่เดือน ม.ค. ถึง เม.ย. 59 ให้ส่งออกตามปริมาณผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังที่ผู้ส่งออกมีอยู่ในความครอบครองในเดือนก่อนหน้าที่จะขอรับใบอนุญาตส่งออก ○ เดือนก่อนหน้ามีในครอบครอง 1 ส่วน ให้ส่งออกได้ 2 ส่วน ○ การส่งออกช่วงเวลาอื่นไม่มีการจำกัดปริมาณ ● ระเบียบกระทรวงพาณิชย์ ว่าด้วยการอนุญาตให้ส่งผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังออกไปนอกราชอาณาจักร สำหรับปี 2560 พ.ศ.2559 (มีผลบังคับใช้) ○ ตั้งแต่วันที่ 1 ม.ค. 61 ไม่มีการจำกัดปริมาณส่งออกมันสำปะหลัง

ตารางที่ 7 สรุปข้อมูลกฎหมายสำคัญที่เกี่ยวข้องกับหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการนำเข้ามันสำปะหลัง

ประกาศกรมการค้าต่างประเทศ เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการขึ้นทะเบียนเป็นผู้นำเข้าการรายงานและตรวจสอบการนำมันสำปะหลังหรือผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังเข้ามาในราชอาณาจักร พ.ศ. 2556	
สถานะ	มีผลบังคับใช้
ประเด็นที่สำคัญ	● การนำเข้ามันสำปะหลังต้องขึ้นทะเบียนและมีหนังสือรับรอง

ตารางที่ 8 สรุปข้อมูลกฎหมายสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดให้มันสำปะหลังต้องผ่านด่านตรวจพืชก่อนนำเข้า

ประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง กำหนดให้มันสำปะหลังและผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังเป็นสินค้าที่ต้องปฏิบัติตามมาตรการนำผ่านราชอาณาจักร พ.ศ. 2559	
สถานะ	มีผลบังคับใช้
ประเด็นที่สำคัญ	กำหนดให้มันสำปะหลังต้องผ่านด่านตรวจพืช
การปรับเปลี่ยน	- ประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง กำหนดให้มันสำปะหลังและผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังเป็นสินค้าที่ต้องมีหนังสือรับรอง และต้องปฏิบัติตามมาตรการจัดระเบียบในการนำเข้ามาในราชอาณาจักร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2562 (มีผลบังคับใช้) - การนำเข้ามันสำปะหลังต้องมีหนังสือรับรอง และปฏิบัติตามมาตรการจัดระเบียบ

3.2 กฎหมายที่สำคัญ: กรณีข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

สรุปประเด็นที่สำคัญ:

- การนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์จากเขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) กำหนดอัตราค่าธรรมเนียมพิเศษเมตริกตันละ 0 บาท มาเป็นเวลานาน แต่มีการปรับเปลี่ยนรายละเอียดหลักเกณฑ์ ขั้นตอน และเอกสารบางประการ เป็นประจำ
- สำหรับผู้นำเข้าทั่วไป การนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์จากเขตการค้าเสรีอาเซียนเพื่อให้ได้สิทธิพิเศษทางด้านภาษีศุลกากรจะต้องนำเข้าเฉพาะภายในระยะเวลาที่กำหนด ซึ่งในปี 2567 กำหนดให้นำเข้าได้เฉพาะระหว่างวันที่ 1 ก.พ. ถึง 31 ส.ค.

ตารางที่ 9 สรุปข้อมูลกฎหมายสำคัญที่เกี่ยวข้องกับอัตราค่าธรรมเนียมพิเศษการนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

ประกาศกระทรวงพาณิชย์ ว่าด้วยการกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมพิเศษการนำเข้าข้าวโพด ปลาป่น และกากถั่วเหลือง (ฉบับที่ 19) พ.ศ.2540	
สถานะ	มีผลบังคับใช้
ประเด็นที่สำคัญ	- บังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2541 - ยกเลิกประกาศกระทรวงพาณิชย์ ว่าด้วยการกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมพิเศษการนำเข้า ข้าวโพด ปลาป่น และกากถั่วเหลือง (ฉบับที่ 18) พ.ศ. 2539

ประกาศกระทรวงพาณิชย์ ว่าด้วยการกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมพิเศษการนำเข้าข้าวโพด ปลาป่น และกากถั่วเหลือง (ฉบับที่ 19) พ.ศ.2540	
ประเด็นที่สำคัญ (ต่อ)	● กำหนดอัตราค่าธรรมเนียมพิเศษสำหรับการนำสินค้าดังต่อไปนี้เข้ามาในราชอาณาจักร คือ ○ ข้าวโพดที่ใช้เป็นวัตถุดิบอาหารสัตว์ ที่มีถิ่นกำเนิดและส่งมาจากประเทศสมาชิกองค์การการค้าโลก (WTO) หรือภาคีแกตต์ 1947 หรือสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว หรือราชอาณาจักรกัมพูชา สำหรับปริมาณนอกโควตาภาษี น้ำหนักสุทธิเมตริกตันละ 180 บาท ○ ข้าวโพดที่ใช้เป็นวัตถุดิบอาหารสัตว์ ที่มีถิ่นกำเนิดหรือส่งมาจากประเทศที่มีใช้ประเทศสมาชิกองค์การการค้าโลก (WTO) หรือภาคีแกตต์ 1947 ยกเว้นประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และราชอาณาจักรกัมพูชา น้ำหนักสุทธิเมตริกตันละ 1,000 บาท

ตารางที่ 10 สรุปข้อมูลกฎหมายสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ภายใต้เขตการค้าเสรีอาเซียน

ประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง การนำเข้าข้าวโพดที่ใช้เป็นวัตถุดิบอาหารสัตว์ และกากถั่วเหลืองเข้ามาในราชอาณาจักร ภายใต้เขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) พ.ศ. 2546	
สถานะ	ยกเลิก
ประเด็นที่สำคัญ	● การนำเข้าข้าวโพดที่ใช้เป็นวัตถุดิบอาหารสัตว์จากประเทศภาคีความตกลงว่าด้วยการใช้มาตรการกำหนดอัตราอากรร่วมเพื่อจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน (Agreement on the Common Effective Preferential Tariff (CEPT) Scheme for the ASEAN Free Trade Area (AFTA)) ให้กำหนดอัตราค่าธรรมเนียมพิเศษเมตริกตันละ 0 บาท
การปรับเปลี่ยน	● ประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง การนำเข้าข้าวโพดที่ใช้เป็นวัตถุดิบอาหารสัตว์เข้ามาในราชอาณาจักร ภายใต้เขตการค้าเสรีอาเซียน พ.ศ. 2554 (ยกเลิกแล้ว) ○ การนำเข้าเพื่อให้ได้สิทธิพิเศษทางด้านภาษีศุลกากร ต้องนำเข้า 1 มี.ค. – 30 มิ.ย. ○ ยังคงค่าธรรมเนียมพิเศษเมตริกตันละ 0 บาท ○ มีการปรับเปลี่ยนหลักเกณฑ์ ขั้นตอน และเอกสารบางประการ

ประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง การนำเข้าวัตถุดิบที่ใช้เป็นวัตถุดิบอาหารสัตว์ และกากถั่วเหลืองเข้ามาในราชอาณาจักร ภายใต้เขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) พ.ศ. 2546

การเปลี่ยนแปลง
(ต่อ)

- ประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง การนำเข้าวัตถุดิบที่ใช้เป็นวัตถุดิบอาหารสัตว์ เข้ามาในราชอาณาจักรตามความตกลงภายใต้เขตการค้าเสรีอาเซียน สำหรับปี พ.ศ. 2555 (ยกเลิกแล้ว)
 - การนำเข้าเพื่อให้ได้สิทธิพิเศษทางด้านภาษีศุลกากร องค์การ คลังสินค้าสามารถนำเข้าได้ทั้งปี
 - การนำเข้าเพื่อให้ได้สิทธิพิเศษทางด้านภาษีศุลกากร ผู้นำเข้าทั่วไป ต้องนำเข้าระหว่างวันที่ 1 มี.ค. ถึง 31 ก.ค.
 - ยังคงค่าธรรมเนียมพิเศษเมตริกตันละ 0 บาท
 - มีการเปลี่ยนแปลงหลักเกณฑ์ ขั้นตอน และเอกสารบางประการ
- ประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง การนำเข้าวัตถุดิบที่ใช้เป็นวัตถุดิบอาหารสัตว์ เข้ามาในราชอาณาจักรตามความตกลงภายใต้เขตการค้าเสรีอาเซียน สำหรับปี พ.ศ. 2556 (ยกเลิกแล้ว)
 - การนำเข้าเพื่อให้ได้สิทธิพิเศษทางด้านภาษีศุลกากร องค์การ คลังสินค้าสามารถนำเข้าได้ทั้งปี
 - การนำเข้าเพื่อให้ได้สิทธิพิเศษทางด้านภาษีศุลกากร ผู้นำเข้าทั่วไป ต้องนำเข้าระหว่างวันที่ 1 มี.ค. ถึง 31 ก.ค.
 - ยังคงค่าธรรมเนียมพิเศษเมตริกตันละ 0 บาท
 - มีการเปลี่ยนแปลงหลักเกณฑ์ ขั้นตอน และเอกสารบางประการ
- ประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง การนำเข้าวัตถุดิบที่ใช้เป็นวัตถุดิบอาหารสัตว์ เข้ามาในราชอาณาจักรตามความตกลงภายใต้เขตการค้าเสรีอาเซียน สำหรับปี พ.ศ. 2556 (ฉบับที่ 2) (ยกเลิกแล้ว)
 - การนำเข้าเพื่อให้ได้สิทธิพิเศษทางด้านภาษีศุลกากร ผู้นำเข้าทั่วไป ต้องนำเข้าระหว่างวันที่ 1 มี.ค. ถึง 31 ส.ค.
 - ยังคงค่าธรรมเนียมพิเศษเมตริกตันละ 0 บาท
 - มีการเปลี่ยนแปลงหลักเกณฑ์ ขั้นตอน และเอกสารบางประการ
- ประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง การนำเข้าวัตถุดิบที่ใช้เป็นวัตถุดิบอาหารสัตว์ เข้ามาในราชอาณาจักรตามความตกลงภายใต้เขตการค้าเสรีอาเซียน สำหรับปี พ.ศ. 2557 (ยกเลิกแล้ว)
 - การนำเข้าเพื่อให้ได้สิทธิพิเศษทางด้านภาษีศุลกากร องค์การ คลังสินค้าสามารถนำเข้าได้ตั้งแต่ประกาศนี้ใช้บังคับ ถึง 31 ธ.ค.

ประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง การนำเข้าวัวโคตที่ใช้เป็นวัตถุดิบอาหารสัตว์ และกากถั่วเหลืองเข้ามาในราชอาณาจักร ภายใต้เขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) พ.ศ. 2546

การปรับเปลี่ยน
(ต่อ)

- การนำเข้าเพื่อให้ได้สิทธิพิเศษทางด้านภาษีศุลกากร ผู้นำเข้าทั่วไป
ต้องนำเข้าตั้งแต่ประกาศนี้ใช้บังคับ ถึง 31 ส.ค.
- ยังคงค่าธรรมเนียมพิเศษเมตริกตันละ 0 บาท
- มีการปรับเปลี่ยนหลักเกณฑ์ ขั้นตอน และเอกสารบางประการ
- ประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่องการนำเข้าวัวโคตเลี้ยงสัตว์ เข้ามาใน
ราชอาณาจักร ภายใต้เขตการค้าเสรีอาเซียน พ.ศ. 2558 ถึง 2560
(ยกเลิกแล้ว)
 - การนำเข้าเพื่อให้ได้สิทธิพิเศษทางด้านภาษีศุลกากร องค์การ
คลังสินค้าสามารถนำเข้าได้ทั้งปี
 - การนำเข้าเพื่อให้ได้สิทธิพิเศษทางด้านภาษีศุลกากร ผู้นำเข้าทั่วไป
ต้องนำเข้าระหว่างวันที่ 1 ก.พ. ถึง 31 ส.ค.
 - ยังคงค่าธรรมเนียมพิเศษเมตริกตันละ 0 บาท
 - มีการปรับเปลี่ยนหลักเกณฑ์ ขั้นตอน และเอกสารบางประการ
- ประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง การนำเข้าวัวโคตที่ใช้เป็นวัตถุดิบอาหารสัตว์
เข้ามาในราชอาณาจักร ตามความตกลงภายใต้เขตการค้าเสรีอาเซียน
สำหรับปี พ.ศ. 2561 ถึง ปี พ.ศ. 2563 (ยกเลิกแล้ว)
 - การนำเข้าเพื่อให้ได้สิทธิพิเศษทางด้านภาษีศุลกากร องค์การ
คลังสินค้าสามารถนำเข้าได้ทั้งปี
 - การนำเข้าเพื่อให้ได้สิทธิพิเศษทางด้านภาษีศุลกากร ผู้นำเข้าทั่วไป
ต้องนำเข้าระหว่างวันที่ 1 ก.พ. ถึง 31 ส.ค. ในแต่ละปี
 - ยังคงค่าธรรมเนียมพิเศษเมตริกตันละ 0 บาท
 - มีการปรับเปลี่ยนหลักเกณฑ์ ขั้นตอน และเอกสารบางประการ
- ประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง การนำเข้าวัวโคตที่ใช้เป็นวัตถุดิบอาหารสัตว์
เข้ามาในราชอาณาจักรตามความตกลงภายใต้เขตการค้าเสรีอาเซียน
สำหรับปี พ.ศ. 2564 ถึงปี พ.ศ. 2566 (ยกเลิกแล้ว)
 - การนำเข้าเพื่อให้ได้สิทธิพิเศษทางด้านภาษีศุลกากร องค์การ
คลังสินค้าสามารถนำเข้าได้ทั้งปี
 - การนำเข้าเพื่อให้ได้สิทธิพิเศษทางด้านภาษีศุลกากร ผู้นำเข้าทั่วไป
ต้องนำเข้าระหว่างวันที่ 1 ก.พ. ถึง 31 ส.ค. ในแต่ละปี
 - ยังคงค่าธรรมเนียมพิเศษเมตริกตันละ 0 บาท

ประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง การนำเข้าข้าวโพดที่ใช้เป็นวัตถุดิบอาหารสัตว์ และกากถั่วเหลืองเข้ามาในราชอาณาจักร ภายใต้เขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) พ.ศ. 2546	
การปรับเปลี่ยน (ต่อ)	○ มีการปรับเปลี่ยนหลักเกณฑ์ ขั้นตอน และเอกสารบางประการ ● ประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง การนำเข้าข้าวโพดที่ใช้เป็นวัตถุดิบอาหารสัตว์ เข้ามาในราชอาณาจักรตามความตกลงภายใต้เขตการค้าเสรีอาเซียน สำหรับปี พ.ศ. 2567 (ยกเลิกแล้ว) ○ การนำเข้าเพื่อให้ได้สิทธิพิเศษทางด้านภาษีศุลกากร องค์การ คลังสินค้าสามารถนำเข้าได้ทั้งปี ○ การนำเข้าเพื่อให้ได้สิทธิพิเศษทางด้านภาษีศุลกากร ผู้นำเข้าทั่วไป ต้องนำเข้าระหว่างวันที่ 1 ก.พ. ถึง 31 ส.ค. ○ ยังคงค่าธรรมเนียมพิเศษเมตริกตันละ 0 บาท ○ มีการปรับเปลี่ยนหลักเกณฑ์ ขั้นตอน และเอกสารบางประการ ● ประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง การนำเข้าข้าวโพดที่ใช้เป็นวัตถุดิบอาหารสัตว์ เข้ามาในราชอาณาจักรตามความตกลงภายใต้เขตการค้าเสรีอาเซียน สำหรับปี พ.ศ. 2568 (มีผลบังคับใช้) ○ การนำเข้าเพื่อให้ได้สิทธิพิเศษทางด้านภาษีศุลกากร องค์การ คลังสินค้าสามารถนำเข้าได้ทั้งปี ○ การนำเข้าเพื่อให้ได้สิทธิพิเศษทางด้านภาษีศุลกากร ผู้นำเข้าทั่วไป ต้องนำเข้าระหว่างวันที่ 1 ก.พ. ถึง 31 ส.ค. ○ ยังคงค่าธรรมเนียมพิเศษเมตริกตันละ 0 บาท ○ มีการปรับเปลี่ยนหลักเกณฑ์ ขั้นตอน และเอกสารบางประการ

ตารางที่ 11 สรุปข้อมูลกฎหมายสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้าและส่งออกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ภายใต้ความตกลงการค้าเสรี ไทย - ออสเตรเลีย

ระเบียบกระทรวงพาณิชย์ ว่าด้วยการออกหนังสือรับรองแสดงการได้รับสิทธิชำระภาษีนอกโควตา ตามความตกลงการค้าเสรี ไทย-ออสเตรเลีย (TAFTA) สำหรับสินค้าเกษตร 8 รายการ พ.ศ. 2547	
สถานะ	มีผลบังคับใช้
ประเด็นที่สำคัญ	● รายละเอียดเพื่อขยายความและกำหนดหลักเกณฑ์ ประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง การได้รับสิทธิชำระภาษีนอกโควตาสำหรับการนำสินค้าเข้ามาในราชอาณาจักรตามความตกลงการค้าเสรี ไทย – ออสเตรเลีย พ.ศ. 2547

ระเบียบกระทรวงพาณิชย์ ว่าด้วยการออกหนังสือรับรองแสดงการได้รับสิทธิชำระภาษีนอกโควตา ตามความตกลงการค้าเสรี ไทย-ออสเตรเลีย (TAFTA) สำหรับสินค้าเกษตร 8 รายการ พ.ศ. 2547

การปรับเปลี่ยน

- ระเบียบกระทรวงพาณิชย์ ว่าด้วยการออกหนังสือรับรองแสดงการได้รับสิทธิชำระภาษีในโควตาตามความตกลงการค้าเสรี ไทย - ออสเตรเลีย (TAFTA) สำหรับปี 2550 (สินค้าเกษตร 8 รายการ) พ.ศ. 2550
 - ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2550 เป็นต้นไปจนถึงวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2550
 - มีการปรับเปลี่ยนหลักเกณฑ์ ขั้นตอน และเอกสารบางประการ
- ระเบียบกระทรวงพาณิชย์ ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการออกหนังสือรับรองแสดงการได้รับสิทธิในการยกเว้นภาษีทั้งหมด หรือบางส่วนตามความตกลงการค้าเสรีไทย-ออสเตรเลีย สำหรับภาษีในโควตา สินค้าเกษตร 4 รายการ ปี 2556 พ.ศ. 2556
 - ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2556
 - มีการปรับเปลี่ยนหลักเกณฑ์ ขั้นตอน และเอกสารบางประการ
- ระเบียบกระทรวงพาณิชย์ ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการออกหนังสือรับรองแสดงการได้รับสิทธิในการยกเว้นภาษี ตามความตกลงการค้าเสรี ไทย-ออสเตรเลีย สินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ปี 2557 พ.ศ. 2557 (ยกเลิก)
 - ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2557
 - มีการปรับเปลี่ยนหลักเกณฑ์ ขั้นตอน และเอกสารบางประการ
- ระเบียบกระทรวงพาณิชย์ ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการออกหนังสือรับรองแสดงการได้รับสิทธิในการยกเว้นภาษีทั้งหมดหรือบางส่วนตามความตกลงการค้าเสรีไทย-ออสเตรเลีย สำหรับภาษีในโควตา สินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ปี 2558 ถึงปี 2560 (พ.ศ. 2557 ยกเลิก)
 - ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2558
 - มีการปรับเปลี่ยนหลักเกณฑ์ ขั้นตอน และเอกสารบางประการ
 - ปริมาณข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่จะออกหนังสือรับรองให้แก่ผู้นำเข้า สำหรับปี 2558 มีปริมาณรวม 8,923.33 เมตริกตัน ปี 2559 มีปริมาณรวม 9,355.56 เมตริกตัน และปี 2560 มีปริมาณรวม 9,823.33 เมตริกตัน

ตารางที่ 12 สรุปข้อมูลกฎหมายสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ภายใต้ยุทธศาสตร์
ความร่วมมือทางเศรษฐกิจจิระวัตติ - เจ้าพระยา - แม่น้ำโขง

ประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง การนำเข้าข้าวโพดที่ใช้เป็นวัตถุดิบอาหารสัตว์เข้ามาในราชอาณาจักร ภายใต้ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจจิระวัตติ - เจ้าพระยา - แม่น้ำโขง (ACMECS) สำหรับปี 2551 พ.ศ. 2550	
สถานะ	มีผลบังคับใช้
ประเด็นที่สำคัญ	● การนำเข้าข้าวโพดที่ใช้เป็นวัตถุดิบอาหารสัตว์จากสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ราชอาณาจักรกัมพูชา และสหภาพเมียนมา มีอัตราอากรนำเข้า 0% ● ให้นำเข้าโดยไม่จำกัดปริมาณและช่วงเวลานำเข้า ● ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2551 เป็นต้นไปจนถึงวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2551

4. การทบทวนความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของธุรกิจพืชไร่ที่ศึกษา

ในการศึกษานี้คณะผู้วิจัยให้ความสำคัญกับการติดตามนโยบายภาครัฐในพืชมันสำปะหลังและข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ซึ่งเป็นการสรุปสภาพปัญหาและการดำเนินการที่ผ่านมาของภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ประกอบพิจารณาช่องว่างทางนโยบายต่อไปในอนาคต

4.1 ความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญสำหรับมันสำปะหลัง

สรุปประเด็นที่สำคัญ:

- ผลการศึกษาพบว่ากรณีมันสำปะหลังจะมีประเด็นสำคัญเกี่ยวกับนโยบายช่วยเหลือทางด้านราคานโยบายช่วยเหลือเกษตรกรด้านสินเชื่อ นโยบายช่วยเหลือโรคใบด่าง การลักลอบนำเข้ามันสำปะหลัง การส่งเสริมการปลูก การค้าระหว่างประเทศและการสร้างมูลค่าเพิ่ม
- ภาครัฐมีนโยบายความช่วยเหลือทางด้านราคามันสำปะหลังอย่างต่อเนื่อง โดยมีนโยบายที่สำคัญได้แก่นโยบายประกันรายได้เกษตรกร (เฉพาะปีที่ราคามันสำปะหลังต่ำกว่าราคาอ้างอิง) และมักจะเริ่มจ่ายเงินงวดแรกในวันที่ 1 ธันวาคม ของทุกปี
- นอกจากความช่วยเหลือทางด้านราคาแล้ว ภาครัฐยังได้ให้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์และสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ช่วยเหลือทางด้านสินเชื่อแก่เกษตรกร และสถาบันเกษตรกรทั้งการให้สินเชื่อเพื่อการรวบรวมและจัดเก็บมัน การให้สินเชื่อเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต
- ปัญหาใหญ่สำคัญในการปลูกมันสำปะหลังของเกษตรกรไทยคือ โรคใบด่าง ซึ่งส่งผลให้มันสำปะหลังมีผลผลิตต่อไร่ที่ลดลงและเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งในไทยและประเทศเพื่อนบ้าน ทำให้การตรวจโรคในการนำเข้ามันสำปะหลังน่าจะช่วยลดโอกาสนำเข้ามันสำปะหลังที่ติดเชื้อ แต่อาจจะไม่ได้ช่วยแก้ปัญหาในไทยได้มากนัก
- ปัจจุบันที่มีความต้องการมันสำปะหลังมากกว่าที่ผลิตได้ จนทำให้มีการนำเข้ามันสำปะหลังเป็นประจำทุกปี การลักลอบนำเข้ามันสำปะหลังจากต่างประเทศ จึงอาจจะไม่ได้เป็นสาเหตุที่ทำให้อุปทานมันสำปะหลังภายในประเทศเพิ่มมากขึ้นจนทำให้ราคาตกต่ำ แต่ก็ยังอาจสร้างความเสียหายต่อรัฐบาลไทยในกรณีที่สามารถนำผลผลิตที่ลักลอบนำเข้ามาสวมสิทธิรับความช่วยเหลือจากรัฐบาลไทย
- การค้ำมันสำปะหลังของไทยในปัจจุบันมีเงินเป็นตลาดหลัก แต่ปัจจุบันเงินเริ่มลงทุนตั้งโรงงานที่ประเทศลาวแล้วเนื่องจากต้นทุนวัตถุดิบและค่าแรงถูก
- จีนมีแนวโน้มที่จะผลิตเอทานอลจากถ่านหินมาทดแทนการผลิตจากมันสำปะหลัง ซึ่งส่งผลให้ความต้องการมันสำปะหลังจากจีนลดลงในอนาคต
- สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า (สนค.) ให้ความสำคัญกับการศึกษาการเพิ่มมูลค่าให้กับมันสำปะหลัง และที่ผ่านมามีการติดตามและออกข้อเสนอแนะนโยบายเพื่อการสร้างเสถียรภาพและพัฒนาผลิตภาพของอุตสาหกรรมมันสำปะหลังอย่างต่อเนื่อง

ตารางที่ 13 ประเด็นเรื่องนโยบายช่วยเหลือทางด้านราคา

วันที่	ประเด็นที่สำคัญ	แหล่งข้อมูล
23 ต.ค. 56	กระทรวงพาณิชย์ เตรียมเปิดรับจำนำมันสำปะหลังปี 56/57 ช่วยเหลือเกษตรกร ราคา กิโลกรัม ละ 2.60 บาท	5
1 ธ.ค. 62	โครงการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลัง ปี 2562/2563 ครั้งที่ 1 เริ่มจ่ายเงินแล้ว ในวันที่ 1 ธันวาคม	6
24 ก.ค. 63	- คณะกรรมการนโยบายบริหารจัดการมันสำปะหลัง (นบมส.) เห็นชอบโครงการประกันรายได้มันสำปะหลัง ปี 2563/64 - ประกันรายได้ที่หวั่นมันสำปะหลังสด เชื้อแป้ง 25% ในพื้นที่เพาะปลูกทั่วประเทศ กำหนดราคาและปริมาณประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลัง ปี 2563/64 ที่กิโลกรัมละ 2.50 บาท ไม่เกินครัวเรือนละ 100 ตัน - เกษตรกรที่มีสิทธิ์ได้รับเงินส่วนต่างดังกล่าว ต้องขึ้นทะเบียนผู้ปลูกมันสำปะหลังกับกรมส่งเสริมการเกษตร หลังจากปลูกมันสำปะหลังไปแล้ว 15 วัน เริ่มตั้งแต่วันที่ 1 เม.ย. 2563 – 31 มี.ค. 2564 เป็นเกษตรกรผู้ผลิตมันสำปะหลังด้วยตนเอง และกรรมสิทธิ์เป็นของเกษตรกร แจ้งระยะเวลาเก็บเกี่ยวกับกรมฯ นับจากวันที่เพาะปลูกไม่น้อยกว่า 8 เดือน	7
27 พ.ย. 63	- คณะอนุกรรมการกำกับดูแลและกำหนดเกณฑ์กลางอ้างอิงโครงการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลัง ได้เห็นชอบการกำหนดราคาเกณฑ์กลางอ้างอิงและการชดเชยส่วนต่างราคาให้กับเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลัง ปี 63/64 งวดที่ 1 - ชดเชยส่วนต่างให้กับเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนกับกรมส่งเสริมการเกษตรและระบุวันเพาะปลูกตั้งแต่วันที่ 1 เม.ย.63 และระบุวันคาดว่าจะเก็บเกี่ยวก่อนวันที่ 1 ธ.ค. 63	8

⁵ <https://www.sanook.com/money/165386/>

⁶ <https://www.sanook.com/news/7969754/>

⁷ <https://www.thailandplus.tv/archives/190670>

⁸ <https://www.infoquest.co.th/2020/50548>

วันที่	ประเด็นที่สำคัญ	แหล่งข้อมูล
27 พ.ย. 63	● ราคา กิโลกรัมละ 0.26 บาท ซึ่งเป็นส่วนต่างระหว่างราคาประกัน กิโลกรัมละ 2.50 บาทต่อกิโลกรัม และราคาตลาดล่าสุดที่ กิโลกรัมละ 2.24 บาท ซื้อแป้ง 25% ● จ่ายเงินส่วนต่างวันที่ 1 ของเดือน เป็นเวลา 12 เดือน งวดแรกจะจ่ายในวันที่ 1 ธ.ค. 63	
29 พ.ย. 63	● ที่ปรึกษารัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ยืนยันจ่ายประกันรายได้มันสำปะหลังงวดแรกวันที่ 1 ธ.ค. 63	9
19 มิ.ย. 64	● รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์จะผลักดันนโยบายประกันรายได้มันสำปะหลังต่อคณะรัฐมนตรีเป็นปีที่ 3	10
21 ก.ย. 65	● เลขาธิการสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (สศก.) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เปิดเผยว่าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) จะจ่ายเงินประกันรายได้มันสำปะหลังงวดแรกเข้าบัญชีเกษตรกร ในวันที่ 1 ธันวาคม	11
27 ก.ย. 65	● กรมการค้าภายในได้ออกประกาศที่เกี่ยวข้องกับโครงการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลัง ● ราคาเกณฑ์กลางอ้างอิงประจำวัน 1 ตุลาคม 2565 เพื่อใช้ในการชดเชยส่วนต่างตามโครงการ "ประกันรายได้เกษตรกร" ผู้ปลูกมันสำปะหลัง ปี 2564/65 (งวดที่ 11) อยู่ที่ 3.04 บาทต่อกิโลกรัม สูงกว่าราคาเป้าหมาย 2.50 บาทต่อกิโลกรัม ● จึงไม่มีการจ่ายเงินส่วนต่างให้เกษตรกร	12
7 พ.ย. 66	● คณะรัฐมนตรีอนุมัติมาตรการรักษาเสถียรภาพราคามันสำปะหลัง ปี 2566/67 โดยมี ○ โครงการชดเชยดอกเบี้ยในการเก็บสต็อกมันสำปะหลัง ปี 2566/67 วงเงิน 300,000,000 บาท จากงบประมาณงบกลาง รายการเงินสำรองจ่ายเพื่อกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็น	13

⁹ <https://www.thansettakij.com/business/458574>

¹⁰ <https://www.newtv.co.th/news/84113>

¹¹ <https://www.thansettakij.com/economy/trade/541151>

¹² https://www.bangkokbiznews.com/business/economic/1029232#google_vignette

¹³ <https://region3.prd.go.th/th/content/category/detail/id/2438/iid/230370>

วันที่	ประเด็นที่สำคัญ	แหล่งข้อมูล
	○ โครงการยกระดับศักยภาพการแปรรูปมันสำปะหลัง (เครื่องสับมันสำปะหลัง) วงเงินรวมทั้งสิ้น 10,000,000 บาท ○ โครงการสินเชื่อเพื่อรวบรวมมันสำปะหลังและสร้างมูลค่าเพิ่มโดยสถาบันเกษตรกร ปี 2566/67 (1) โดยใช้ อัตราดอกเบี้ย 4.85% (รัฐบาลรับภาระชดเชยดอกเบี้ยในอัตรา 3.85% สถาบันเกษตรกรรับภาระดอกเบี้ยในอัตรา 1%) วงเงินงบประมาณ 19,250,000 บาท ○ โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการเพาะปลูกมันสำปะหลัง ปี 2566/67 โดยใช้อัตราดอกเบี้ยตามโครงการฯ ในอัตรา MRR (ปัจจุบัน 6.975%) โดยคงอัตราดอกเบี้ยที่รัฐบาลรับภาระ 3% และเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ รับภาระ ในอัตรา MRR – 3% วงเงินงบประมาณ 41,400,000 บาท	
17 ต.ค. 67	● นายกสมาคมชาวไร่มันสำปะหลังแห่งประเทศไทย เข้าพบรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ เพื่อขอให้รัฐบาลช่วยพยุงราคารับซื้อไม่ต่ำกว่ากิโลกรัม 2.70 บาท เพื่อแก้ไขปัญหาราคามันสำปะหลังตกต่ำ มิเช่นนั้นชาวไร่มันสำปะหลังจะเดินขบวนมาที่ทำเนียบรัฐบาล	14
21 พ.ย. 67	● รัฐบาลเตรียมความพร้อมดูแลราคามันสำปะหลัง จัดสายตรวจเฉพาะกิจลงพื้นที่ดูแลการซื้อขายมันสำปะหลังทั่วประเทศป้องกันพ่อค้ากดราคาเกษตรกร	15
24 ธ.ค. 67	● สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยหารือร่วมกับกรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์ และสมาคมผู้ผลิตมันสำปะหลังภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เตรียมผลักดันการใช้มันเส้นผลิตอาหารสัตว์ เพื่อแก้ไขปัญหาสินค้ามันเส้นล้นตลาดและราคาตกต่ำ และเพื่อป้องกันความเสี่ยงของตลาดส่งออกในอนาคต	16

¹⁴ <https://www.thansettakij.com/business/trade-agriculture/609547>

¹⁵ <https://www.prd.go.th/th/content/category/detail/Id/33/iid/341620>

¹⁶ <https://www.bangkokbiznews.com/business/economic/1159244>

วันที่	ประเด็นที่สำคัญ	แหล่งข้อมูล
29 ม.ค. 68	● กระทรวงพาณิชย์ได้เปิดจุดรับซื้อน้ำมันสำปะหลังจากเกษตรกรในพื้นที่นำร่องที่จังหวัดกาญจนบุรีเป็นครั้งแรก โดยได้รับความร่วมมือจากภาคเอกชนเข้ามาช่วยซื้อผลผลิตเกษตรกรในราคา 2 บาท/กิโลกรัมที่เชื่อแปง 25% ซึ่งสูงกว่าราคาในพื้นที่ที่ซื้อขายอยู่ที่ 1.60-1.70 บาท/กิโลกรัม	17
31 ม.ค. 68	● คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบมาตรการรักษาเสถียรภาพราคามันสำปะหลัง ปี 67/68 จำนวน 4 โครงการ รวมงบประมาณทั้งสิ้น 368.90 ล้านบาท ประกอบด้วย ○ ขุดเขยดอกเบี้ยให้ผู้ประกอบการเก็บสต็อกมันสำปะหลัง วงเงิน 300 ล้านบาท ○ ขุดเขยดอกเบี้ยให้สถาบันเกษตรกร รวบรวมมันสำปะหลัง วงเงิน 17.50 ล้านบาท ○ สนับสนุนการแปรรูปหัวมันสำปะหลังเป็นมันเส้น วงเงิน 10 ล้านบาท ○ โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการเพาะปลูกมันสำปะหลัง ปี 67/68 วงเงิน 41.40 ล้านบาท	18

¹⁷ https://www.matichon.co.th/news-monitor/news_5022613

¹⁸ <https://www.posttoday.com/politics/domestic/718923>

ตารางที่ 14 ประเด็นเรื่องนโยบายช่วยเหลือเกษตรกรด้านสินเชื่อ

วันที่	ประเด็นที่สำคัญ	แหล่งข้อมูล
3 มี.ค. 67	● รัฐบาลได้มอบหมายให้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ดำเนินมาตรการรักษาเสถียรภาพผลผลิตมันสำปะหลัง ปีการผลิต 66/67 ผ่านโครงการสินเชื่อเพื่อรวบรวมมันสำปะหลังและสร้างมูลค่าเพิ่มโดยสถาบันเกษตรกร ปี 2566/67 วงเงินรวม 500 ล้านบาท	19
14 พ.ค. 67	● คณะรัฐมนตรี (ครม.) มีมติเห็นชอบมาตรการชะลอการเก็บเกี่ยวมันสำปะหลัง ปี 2566/67 วงเงินงบประมาณ 56.96 ล้านบาท ● เริ่มต้นโครงการทันทีจนถึง 30 เมษายน 2568 ● ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) จะให้สินเชื่อกับเกษตรกร ครั้วเรือนละไม่เกิน 50,000 บาท หรือไม่เกิน 20 ไร่/ครั้วเรือน ไร่ละไม่เกิน 2,500 บาท	20
17 ธ.ค. 67	● ที่ประชุมคณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติมาตรการรักษาเสถียรภาพราคามันสำปะหลังตามที่กระทรวงพาณิชย์เสนอซึ่งเป็นไปตามมติคณะกรรมการนโยบายและบริหารจัดการมันสำปะหลัง (นบมส.) รวมทั้งสิ้น 4 โครงการ วงเงิน 368 ล้านบาท ○ สนับสนุนดอกเบี้ยแก่ผู้ประกอบการลานมัน โรงแปรรู้งานเอทานอลที่กู้ยืมเงินจากธนาคารพาณิชย์หรือธนาคารของรัฐ 300 ล้านบาท ○ ธ.ก.ส.สนับสนุนสินเชื่อแก่สถาบันเกษตรกร (สหกรณ์การเกษตร กลุ่มเกษตรกร และวิสาหกิจชุมชน) 17.50 ล้านบาท ○ สนับสนุนสินเชื่อแก่เกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังเพื่อเป็นเงินทุนในการพัฒนาการผลิตโดยใช้เทคโนโลยี 41.40 ล้านบาท	21

¹⁹ <https://www.thansettakij.com/finance/financial-banking/58992>

²⁰ <https://www.thansettakij.com/business/trade-agriculture/596030>

²¹ https://www.matichon.co.th/economy/news_4959137

วันที่	ประเด็นที่สำคัญ	แหล่งข้อมูล
	○ สนับสนุนเงินทุนให้กลุ่มเกษตรกรเพื่อจัดหาเครื่องสูบน้ำสำหรับขนาดเล็กพร้อมเครื่องยนต์ และอุปกรณ์สำหรับตากมันเส้น 10 ล้านบาท	
21 ธ.ค. 67	● ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ออกโครงการสินเชื่อใหม่ 2 โครงการ ○ สินเชื่อพัฒนาผลผลิตของเกษตรกร ○ สินเชื่อให้สถาบันเกษตรกรรวบรวมมันสำปะหลัง	22
8 ก.พ. 68	● ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ปล่อยสินเชื่อให้แก่เกษตรกรตามโครงการชะลอการเก็บเกี่ยวมันสำปะหลัง ปี 2567/68 ของนโยบายรัฐบาล วงเงินสินเชื่อรวม 10,787.50 ล้านบาท โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ ○ สินเชื่อรายละไม่เกิน 50,000 บาท (คิดเป็น 2,500 บาท/ไร่ สูงสุด 20 ไร่) เฉพาะพื้นที่ที่ยังไม่ได้ดำเนินการเก็บเกี่ยว ○ ดอกเบี้ยเพียง 1% ต่อปี ส่วนที่เหลือรัฐบาลรับภาระชดเชยดอกเบี้ยแทนเกษตรกร ○ ระยะเวลาผ่อนชำระ 6 เดือน ภายในวันที่ 30 กันยายน 2568	23

²² <https://www.bangkokbiznews.com/news/news-update/1158786>

²³ <https://www.thansettakij.com/economy/trade-agriculture/619083>

ตารางที่ 15 ประเด็นเรื่องนโยบายช่วยเหลือโรคใบด่าง

วันที่	ประเด็นที่สำคัญ	แหล่งข้อมูล
20 ก.ย. 62	การประชุมคณะกรรมการนโยบายและบริหารจัดการมันสำปะหลัง (นบมส.) ครั้งที่ 3/2562 มีมติเห็นชอบในการของบประมาณกลาง เพื่อชดเชยให้กับเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังที่ได้รับผลกระทบจาก โรคใบด่าง ประมาณ 286 ล้านบาท โดยคาดว่าจะเสนอเข้าสู่ที่ประชุมคณะรัฐมนตรี (ครม.) ได้ภายในสัปดาห์หน้า โดยคาดว่าจะสามารถเริ่มโครงการระหว่าง 1 ต.ค. 2562 ถึง 30 ก.ย. 2563	24
28 ก.พ. 65	การประชุมคณะกรรมการนโยบายและบริหารจัดการมันสำปะหลัง (นบมส.) ครั้งที่ 1/2565 เห็นชอบแผนการจัดการกับโรคใบด่าง 5 ปี ปี 2566 - 2570	25
1 ก.ค. 65	กรมส่งเสริมการเกษตร ได้ลงนามบันทึกความเข้าใจร่วมมือกับ ภาคเอกชนในความร่วมมือหาแนวทางช่วยเหลือเกษตรกรผู้ปลูก มันสำปะหลัง ซึ่งประสบปัญหาในเรื่องโรคใบด่าง	26
7 ธ.ค. 65	การประชุมขับเคลื่อนการดำเนินงานของกระทรวงเกษตรและ สหกรณ์ในปี 2566 เน้นย้ำนโยบายการพัฒนาฐานข้อมูล Big Data ข้อมูลพื้นที่ระบาดของโรคใบด่างมันสำปะหลัง	27
24 ส.ค. 67	นายกสมาคมชาวไร่มันสำปะหลังแห่งประเทศไทย เรียกร้องให้ ภาครัฐให้ความช่วยเหลือเกษตรกร หลังเผชิญกับโรคใบด่างมาอย่าง ยาวนานกว่า 3 ปี	28
3 ก.ย. 67	กรมวิชาการเกษตรพัฒนาพันธุ์มันสำปะหลังที่ต้านทานต่อโรค ใบด่างได้ โดยจะจัดสรรให้แก่เกษตรกรผ่านธนาคารท่อนพันธุ์ชุมชน ในฤดูกาลเพาะปลูกใหม่	29
27 ก.ย. 67	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ เป็นประธานในงานสัมมนา “มหันตภัยโรคใบด่าง วิกฤตมันสำปะหลังไทย...ไม่มีทางรอด”	30

²⁴ https://www.sentangsedtee.com/today-news/article_126514

²⁵ <https://www.bangkokbiznews.com/business/990828>

²⁶ <https://www.kaohoon.com/pr/542368>

²⁷ <https://www.thansettakij.com/business/trade-agriculture/549468>

²⁸ <https://www.prachachat.net/economy/news-1636949>

²⁹ <https://www.bangkokbiznews.com/business/economic/1143034>

³⁰ <https://www.prachachat.net/economy/news-1662434>

วันที่	ประเด็นที่สำคัญ	แหล่งข้อมูล
	พร้อมกับร่วมหารือกับสมาคมการค้ามันสำปะหลังไทย สมาคมโรงงานผลิตภัณท์มันสำปะหลังไทย สมาคมแป้งมันสำปะหลังไทย และสมาคมโรงงานผู้ผลิตมันสำปะหลังภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในการแก้ปัญหาโรคใบด่าง	
9 ธ.ค. 67	กรมส่งเสริมการเกษตรเตือนเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังทุกภาคของประเทศไทยให้เฝ้าระวังการระบาดของโรคและแมลงที่ติดไปกับท่อนพันธุ์มันสำปะหลัง เนื่องจากปัจจุบันอยู่ในช่วงปลูกมันสำปะหลังปลายฝนหรือฤดูแล้ง ได้แก่ โรคใบด่าง โรคพุ่มแจ้ และเพลี้ย	31
6 ม.ค. 68	- คณะกรรมการนโยบายและบริหารจัดการมันสำปะหลัง (นบมส.) เห็นชอบนำเสนอโครงการบริหารจัดการพันธุ์มันสำปะหลังเพื่อการควบคุมโรคใบด่างและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตมันสำปะหลังใช้ปลูกกว่า 852 ล้านบาท ต่อคณะรัฐมนตรี - โรคใบด่างมันสำปะหลัง เป็นโรคอุบัติใหม่ในประเทศไทย พบครั้งแรกในเดือนสิงหาคม ปี 2561 แพร่ระบาดโดยท่อนพันธุ์ที่มีโรคและแมลงหิวข้าวเป็นพาหะโดยไม่มียาป้องกันหรือรักษาโดยตรง และเมื่อเป็นแล้วจะทำให้ผลผลิตหัวมันสำปะหลังลดลง 40-80%	32
3 ก.พ. 68	บริษัท อุบลชั่นฟลาวเวอร์ จำกัด มูลนิธิสถาบันพัฒนามันสำปะหลังแห่งประเทศไทย (TTDI) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และสำนักงานเกษตรจังหวัดอุบลราชธานี ได้ร่วมมือกันเพื่อขยายท่อนพันธุ์มันสำปะหลังต้านโรคใบด่างอทธิ 1 2 และ 3 เป้าหมาย 20,000 ไร่ ภายในปี 2570	33

³¹ <https://today.line.me/th/v2/article/KwPYmJa>

³² <https://www.thansettakij.com/business/trade-agriculture/616258>

³³ <https://www.kaohoon.com/news/730576>

ตารางที่ 16 ประเด็นเรื่องการลักลอบนำเข้ามันสำปะหลัง

วันที่	ประเด็นที่สำคัญ	แหล่งข้อมูล
8 เม.ย. 67	อธิบดีกรมการค้าต่างประเทศยกระดับการคุมเข้มคุณภาพ สกัดไม่ให้มันเส้นด้อยคุณภาพเข้าประเทศ	34
15 พ.ค. 67	กระทรวงพาณิชย์โดยกรมการค้าต่างประเทศ กรมการค้าภายใน ผู้แทนเกษตรกรมันสำปะหลัง เข้าพบรองแม่ทัพภาคที่ 1 เมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม 2567 เพื่อแก้ไขปัญหาการนำเข้ามันสำปะหลังที่ไม่ถูกต้องตามแนวชายแดนติดประเทศเพื่อนบ้านโดยเฉพาะจังหวัดสระแก้ว จังหวัดจันทบุรี และจังหวัดกาญจนบุรี	35
26 ต.ค. 67	รองอธิบดีกรมการค้าภายในสนธิกำลังกับเจ้าหน้าที่สำนักงานพาณิชย์จังหวัดและนายด่านซึ่งตรวจวัด ตรวจสอบการรับซื้อ มันสำปะหลังและเฝ้าระวังการลักลอบนำเข้ามันสำปะหลังตามแนวชายแดน เนื่องจากขณะนี้ใกล้เข้าสู่ฤดูเก็บเกี่ยว	36
14 ธ.ค. 67	กรมการค้าภายในได้ทำการส่งสายตรวจเฉพาะกิจคุมเข้มการลักลอบนำเข้ามันสำปะหลังมาขายในประเทศไทยบริเวณชายแดนสืบเนื่องจากราคามันสำปะหลังตกต่ำในช่วงเดือนพฤศจิกายนที่ผ่านมาจากปัญหาการลักลอบการนำเข้า	37
4 ก.พ. 68	กรมการค้าต่างประเทศตรวจพบผู้นำเข้ามันเส้นคุณภาพต่ำ 2 ราย ที่จังหวัดอุบลราชธานีและบึงกาฬ	38
11 มี.ค. 68	กรมการค้าภายในจับกุมผู้ขนย้ายหัวมันสำปะหลังสด จำนวน 30,500 กิโลกรัม จากประเทศกัมพูชาเข้ามาทางช่องทางด่านพรมแดนช่องจอม จังหวัดสุรินทร์ โดยไม่มีหนังสืออนุญาตการขนย้ายหัวมันสำปะหลังสดและมันเส้น	39
22 มี.ค. 68	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ลงพื้นที่ด่านฯ ช่องเม็ก อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี พร้อมกำชับให้เจ้าหน้าที่เพิ่มความ	40

³⁴ <https://www.bangkokbiznews.com/business/economic/1121096>

³⁵ <https://www.thailandplus.tv/archives/823660>

³⁶ https://www.innnews.co.th/news/politics/news_794341/

³⁷ <https://www.thansettakij.com/business/economy/614472>

³⁸ <https://mgronline.com/business/detail/9680000011277>

³⁹ <https://www.prachachat.net/economy/news-1770928>

⁴⁰ <https://www.prachachat.net/economy/news-1778324>

วันที่	ประเด็นที่สำคัญ	แหล่งข้อมูล
	เข้มงวดกวดขันในการตรวจสอบมาตรฐานมันสำปะหลังที่นำเข้า รวมถึงการขนย้ายข้ามเขตชายแดน	

ตารางที่ 17 ประเด็นเรื่องนโยบายสนับสนุนการปลูกมันสำปะหลัง

วันที่	ประเด็นที่สำคัญ	แหล่งข้อมูล
12 ก.ย. 61	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เผยว่า ปีงบประมาณ 2562 จะวางเป้าหมายบริหารจัดการมันสำปะหลัง พัฒนาศักยภาพ กระบวนการผลิตสินค้า ให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน ตรงตามตลาดต้องการ	41
24 ก.พ. 66	- รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ เผยในการเป็นประธานเปิดงานประชุมสัมมนามันสำปะหลังโลกปี 2566 ว่าประเทศไทยให้ความสำคัญกับมันสำปะหลังเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นพืชเศรษฐกิจที่ปลูกมากเป็นลำดับที่ 3 ของโลก - มีการลงนามบันทึกความเข้าใจร่วมกัน (MOU) ซื้อขาย มันสำปะหลังนั้น ได้ลงนามกับ 3 ประเทศ ได้แก่ ฮองกง ตุรกี และ จีน คิดเป็นปริมาณมันสำปะหลังสดเกือบ 5 ล้านตัน มูลค่าเกือบ 20,000 ล้านบาท	42
26 ก.พ. 68	กรมวิชาการเกษตรเปิดตัว AI Chatbot ช่วยให้เกษตรกรและผู้สนใจ เข้าถึงข้อมูลงานวิจัยทุเรียนและมันสำปะหลังได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และแม่นยำ	43

⁴¹ https://www.technologychaoban.com/bullet-news-today/article_75997

⁴² <https://www.prachachat.net/economy/news-1213608>

⁴³ <https://www.sanook.com/hitech/1609991/>

ตารางที่ 18 ประเด็นเรื่องการค้าต่างประเทศ

วันที่	ประเด็นที่สำคัญ	แหล่งข้อมูล
7 พ.ย. 66	● สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า (สนค.) กระทรวงพาณิชย์ เปิดเผยแพร่การค้ำประกันสำหรับประเทศไทยในช่วง 9 เดือนแรก (มกราคม – กันยายน 2566) ● มีมูลค่าการส่งออกรวม 2,907.25 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ลดลง 15.30% เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีก่อนหน้า ซึ่งเกิดจากการปรับตัวลดลงของปริมาณการส่งออก ● ไทยมีส่วนแบ่งในตลาดโลกเป็นอันดับ 1 คิดเป็นสัดส่วน 36.69%	44
15 พ.ค. 67	● ผู้อำนวยการสำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า (สนค.) กระทรวงพาณิชย์ รายงานข้อมูลสถานการณ์การผลิตและการส่งออกน้ำมันสำหรับประเทศไทย ○ การส่งออกน้ำมันสำหรับดิบ มีมูลค่ารวม 18,116.19 ล้านบาท ขยายตัว 49.12% น้ำมันสำหรับแปรรูป มีมูลค่ารวม 8,578.13 ล้านบาท ขยายตัว 4.99% ○ ผลิตภัณฑ์น้ำมันสำหรับประเทศไทยในช่วงไตรมาสแรกของปี 2567 (ม.ค. – มี.ค.) มูลค่าการส่งออกรวม 33,167.38 ล้านบาท หดตัว 16.39% เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีก่อนหน้า ซึ่งเกิดจากปริมาณการส่งออกน้ำมันเส้นลดลง ○ ในช่วงต้นปี ไทยยังคงครองส่วนแบ่งตลาดโลกเป็นอันดับ 1 โดยมีส่วนแบ่งตลาด 18.70% ของมูลค่าการส่งออกของทั้งโลก รองลงมาได้แก่ เวียดนาม ลาว สหรัฐอเมริกา และจีน ○ ตลาดส่งออกที่สำคัญของไทย ได้แก่ จีน ซึ่งไทยส่งออกผลิตภัณฑ์น้ำมันสำหรับทั้งหมดไปตลาดจีนถึง 48.00% ของมูลค่าการส่งออกจากไทยไปโลก และไทยเป็นแหล่งนำเข้าผลิตภัณฑ์น้ำมันสำหรับอันดับหนึ่งของจีน ○ ผลผลิตปี 2567 ได้ทยอยออกสู่ตลาดตั้งแต่ ต.ค. 2566 ไปจนถึงก.ย. 2567 โดยมีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่อยู่ที่ 3,096	45

⁴⁴ <https://www.thansettakij.com/business/trade-agriculture/580499>

⁴⁵ <https://www.thaipbs.or.th/news/content/340047>

วันที่	ประเด็นที่สำคัญ	แหล่งข้อมูล
	กิโลกรัม/ไร่ (ลดลง 6.27% เมื่อเทียบกับปีก่อนหน้า) และ คาดว่าตลอดปี 2567 จะมีผลผลิต 26.88 ล้านตัน (ลดลง 12.21% เมื่อเทียบกับปีก่อนหน้า)	
24 ส.ค. 67	● ผู้อำนวยการสำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า (สนค.) กระทรวงพาณิชย์ เปิดเผยว่าช่วงหลายปีที่ผ่านมา ราคาพืชเศรษฐกิจในตลาดโลกปรับตัวสูงขึ้นต่อเนื่อง ทำให้เงินเร่งพัฒนาการผลิตเอทานอลโดยใช้ถ่านหินซึ่งเป็นวัตถุดิบที่มีมากในจีน	46
2 ต.ค. 67	● สมาคมการค้ามันสำปะหลังไทยได้ออกมาเปิดเผยว่า การส่งออกมันเส้นช่วง 8 เดือนแรกของปี 2567 มีปริมาณเพียง 1.6 ล้านตัน ลดลงจากช่วงเดียวกันของปีที่แล้วที่ส่งออกได้ 3.9 ล้านตัน เนื่องจากปัจจุบันเหลือผู้ซื้อมันเส้นในจีนเพียง 3 ราย จากเดิมประมาณ 10 ราย ● นอกจากนี้จีนยังตั้งโรงงานผลิตแป้งมันสำปะหลังในประเทศลาวประมาณ 20 โรงงาน เนื่องจากวัตถุดิบและค่าแรงถูก	47
19 ธ.ค. 67	● รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ได้ส่งไปยังกรมการค้าภายในและกรมการค้าต่างประเทศ เพื่อประสานให้ทางการจีนเข้ามาช่วยรับซื้อผลผลิตจากมันสำปะหลังเป็นการเร่งด่วน	48
6 ม.ค. 68	● กรมการค้าต่างประเทศจัดคณะผู้แทนการค้ามันสำปะหลังทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเดินทางไปขยายตลาดมันสำปะหลังไทยในประเทศจีนที่เมืองเฉิงไฮ่ สามารถสร้างยอดขายได้ 1.2 แสนตัน คิดเป็นมูลค่ากว่า 1.7 พันล้านบาท เตรียมเดินทางไปเฉิงตูเป็นเมืองถัดไป	49
8 ม.ค. 68	● กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ ได้แจ้งผลการจัดกิจกรรมปลูกตลาดนำเข้ามันสำปะหลัง ณ สาธารณรัฐประชาชนจีนว่ามีผู้ประกอบการรายใหญ่ในอุตสาหกรรมอาหารสัตว์สนใจนำเข้ามันสำปะหลังของไทยเป็นจำนวนมาก มีการลงนามทำสัญญา MOU และเจรจาธุรกิจซื้อขายมันสำปะหลังกับภาคเอกชนกว่า 440,000	50

⁴⁶ https://www.bangkokbiznews.com/business/economic/1141428#google_vignette

⁴⁷ <https://www.thansettakij.com/business/trade-agriculture/608343>

⁴⁸ <https://www.thansettakij.com/business/trade-agriculture/614909>

⁴⁹ <https://mgronline.com/business/detail/9680000001462>

⁵⁰ <https://www.ejan.co/economics/2278a29xj8vn>

วันที่	ประเด็นที่สำคัญ	แหล่งข้อมูล
	ตัน คิดเป็น 1.68 ล้านตันหัวมันสำปะหลังสด คาดว่าจะสร้างรายได้ให้ประเทศไทยกว่า 5,315 ล้านบาท	
9 ม.ค. 68	ช่วง ม.ค.- พ.ย.67 ไทยได้ส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังไปยังจีนรวม 3.87 ล้านตัน มูลค่า 53,334 ล้านบาท	51
16 ม.ค. 68	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ได้ร่วมมือกับบริษัทนำเข้ารายใหญ่ของจีนสร้างยอดสั่งซื้อสินค้ามันสำปะหลังมูลค่า 8,000 ล้านบาท ปริมาณ 980,000 ตัน คิดเป็นปริมาณหัวมันสำปะหลังสดกว่า 3 ล้านตัน	52
22 ม.ค. 68	- การส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังของประเทศไทยเดือนธันวาคม 2567 เพิ่มขึ้น 7.8% ถือเป็นการขยายตัวในรอบ 14 เดือน - ตลาดส่งออกหลักได้แก่ จีน รองลงมาได้แก่ ญี่ปุ่น อินโดนีเซีย ไต้หวัน และมาเลเซีย	53
18 ก.พ. 68	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์เปิดเผยว่าตั้งแต่ได้ทำความร่วมมือกับบริษัท COFCO BIOTECHNOLOGY CO.,LTD หน่วยงานนำเข้ายักษ์ใหญ่ด้านการค้าสินค้าเกษตรของจีนช่วงเดือนมกราคมที่ผ่านมาสามารถส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังปริมาณ 871,575 ตัน มูลค่ากว่า 5 พันล้านบาท สามารถดูดซับหัวมันสำปะหลังสดในประเทศได้กว่า 2 ล้านตัน	54
15 พ.ค. 68	สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า (สนค.) ร่วมมือกับสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) จัดงานประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อระดมความคิดเห็นภายใต้ “โครงการศึกษาเพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายการสร้างเสถียรภาพและความเข้มแข็งทางการค้าสินค้าพืชไร่: มันสำปะหลัง และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์” เพื่อหารือในการทำข้อเสนอเชิงนโยบายลดต้นทุนและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันบนเวทีโลก	55

⁵¹ <https://ratchaburi.prd.go.th/th/content/category/detail/id/57/iid/353957>

⁵² <https://www.thaipbs.or.th/news/content/348258>

⁵³ <https://www.thaipbs.or.th/news/content/348444>

⁵⁴ <https://www.thansettakij.com/economy/trade-agriculture/619883>

⁵⁵ <https://www.thansettakij.com/economy/trade-agriculture/627533>

วันที่	ประเด็นที่สำคัญ	แหล่งข้อมูล
17 พ.ค. 68	● กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ ได้จัดคณะเดินทางไปร่วมเจรจาเปิดตลาดอาหารสัตว์ ณ กรุงริยาด และเมืองเจดดาห์ ประเทศซาอุดีอาระเบีย ซึ่งถือเป็นตลาดใหม่ที่มีโอกาสของสินค้ามันสำปะหลังไทย	56
22 พ.ค. 68	● กรมการค้าต่างประเทศเตรียมจัดงาน World Tapioca Conference (WTC) กำหนดจัดวันที่ 29-31 ก.ค. 2568 ที่กรุงเทพฯ	57
24 พ.ค. 68	● กรมการค้าต่างประเทศเปิดเผยว่าจากการนำคณะผู้แทนภาครัฐและเอกชนขยายตลาดส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังไทยในอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ที่มีศักยภาพ ณ กรุงริยาด และเมืองเจดดาห์ ประเทศซาอุดีอาระเบีย ล่าสุดได้รับความสนใจสั่งซื้อผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังในเบื้องต้นปริมาณกว่า 20,000 ตัน คิดเป็นมูลค่าประมาณ 136 ล้านบาท	58

ตารางที่ 19 ประเด็นอื่นที่เกี่ยวข้อง

วันที่	ประเด็นที่สำคัญ	แหล่งข้อมูล
19 ธ.ค. 67	● ผู้อำนวยการสำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า (สนค.) กระทรวงพาณิชย์ ได้ทำศึกษาการเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้ามันสำปะหลังของไทย พบว่ามันสำปะหลังสามารถนำไปใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตสินค้าที่มีมูลค่าเพิ่มได้มากมาย เช่น พลาสติกชีวภาพ และผลิตภัณฑ์เนื้อสัตว์จากพืช	59
12 ก.พ. 68	● ให้รถบรรทุกที่วิ่งออกจากด่านอำเภอท่าลี่ จังหวัดเลย จะต้องคลุมผ้าใบให้มิดชิด เมื่อไปถึงโกดังให้ขนถ่ายมันสำปะหลังในโกดังห้ามขนถ่ายกลางลานกลางแจ้ง ให้โกดังกันแสลมสูงกันฝุ่นออกมาให้สูงประมาณ 6 เมตรและให้ทำอุโมงค์น้ำเวลารถวิ่งออกจากโกดังเพื่อป้องกันปัญหาฝุ่นจากรถมันสำปะหลัง	60

⁵⁶ <https://www.infoquest.co.th/2025/496100>

⁵⁷ <https://mgronline.com/business/detail/9680000047744>

⁵⁸ <https://www.ch7.com/sports/804503>

⁵⁹ <https://mgronline.com/business/detail/9670000121865>

⁶⁰ <https://www.naewna.com/local/860714>

4.2 ความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญสำหรับข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

สรุปประเด็นที่สำคัญ:

- ความต้องการข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในไทยมีมากกว่าที่ผลิตได้มานานแล้ว แต่ที่ผ่านมามีการนำเข้าจากประเทศเพื่อนบ้านเท่านั้น ซึ่งทั้งหมดเป็นการนำเข้าโดยปลอดภาษีภายใต้ข้อตกลง AFTA โดยนำเข้าข้าวโพด 1–2 ล้านตันต่อปี (90% จากเมียนมาและที่เหลือจากประเทศเพื่อนบ้านอื่น) เนื่องจากการนำเข้านอกโควตาตามกรอบ WTO มีอัตราภาษีที่สูงมากจนไม่คุ้ม
- ผู้ผลิตอาหารสัตว์หันไปนำเข้าพืชอื่นมาทดแทน เช่น ข้าวสาลีและกากถั่วเหลือง แต่ตั้งแต่ปลายปี 2559 ภาครัฐโดยคณะกรรมการนโยบายและบริหารข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (นบขพ.) มีมาตรการกำหนดสัดส่วนการนำเข้าข้าวสาลีต่อการซื้อข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในประเทศ 1 ต่อ 3 ในราคาที่ใช้ราคาประกันรายได้เป็นฐาน (เช่นที่ 8.50 บาท ต่อกิโลกรัม) โดยมีการผ่อนปรนเป็นบางช่วง
- ในปัจจุบันโควตาการนำเข้าข้าวสาลีไม่สามารถสะสมข้ามปีได้แล้ว และเคยมีความพยายามของกลุ่มผู้ผลิตอาหารสัตว์ให้ลดสัดส่วนนี้เหลือ 1 ต่อ 2 แต่กลุ่มเกษตรกรต้องการให้คงมาตรการนี้ต่อไป
- ภาครัฐมักมีนโยบายประกันรายได้เกษตรกร นโยบายประกันภัยให้เกษตรกร และมีมาตรการอื่นเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เป็นระยะ ๆ โดยเฉพาะมาตรการด้านสินเชื่อ และนโยบายสนับสนุนการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์หลังนา
- ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์กลายเป็นหนึ่งในพืชที่ถูกวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อมทั้งจากการเผาแปลงและการบุกรุกป่า ประเด็นนี้มีแรงกดดันทางสังคมมากขึ้นในระยะหลังที่ไทยประสบปัญหาฝุ่นละอองในอากาศ
- ประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมมีโอกาที่จะถูกนำมาอ้างมากขึ้นในการกีดกันการค้าระหว่างประเทศในอนาคต

ตารางที่ 20 ประเด็นเรื่องมาตรการสัดส่วนการนำเข้าข้าวสาลีต่อการแลกซื้อข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

วันที่	ประเด็นที่สำคัญ	แหล่งข้อมูล
14 พ.ค. 61	● รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์กำลังจะทบทวนข้อเสนอของผู้ผลิตอาหารสัตว์ที่ต้องการให้ลดสัดส่วนการนำเข้าข้าวสาลีต่อการแลกซื้อข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในอัตราส่วนเหลืออัตรา 1 ต่อ 2 หมายถึงการนำเข้าข้าวสาลี 1 ส่วน ต้องซื้อข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในประเทศ 2 ส่วน แต่เกษตรกรต้องการให้ใช้มาตรการเดิม คือ 1 ต่อ 3 ต่อไป ● การนำเข้าข้าวสาลีจากต่างประเทศต้องซื้อข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในประเทศจากเกษตรกรในราคาไม่ต่ำกว่ากิโลกรัมละ 8 บาท	61

⁶¹https://www.thairath.co.th/money/economics/thailand_econ/1280794

วันที่	ประเด็นที่สำคัญ	แหล่งข้อมูล
	ตามสัดส่วนที่คณะกรรมการนโยบายและบริหารข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (นบขพ.) กำหนด	
17 มี.ค. 65	● ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และปลัดกระทรวงพาณิชย์ ได้หารือร่วมกับฝ่ายต่าง ๆ และมีความเห็นให้ผ่อนปรนมาตรการกำหนดสัดส่วนการนำเข้าข้าวสาลีต่อการซื้อข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในประเทศ 1 ต่อ 3 เป็นการชั่วคราว เพื่อแก้ปัญหาการค้าวัตถุดิบอาหารสัตว์ที่สูงขึ้นจากสงครามรัสเซีย-ยูเครน แต่ข้อเสนอยังไม่ได้ออกยัติ เพราะต้องเสนอให้ที่ประชุมคณะกรรมการนโยบายและบริหารจัดการข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (นบขพ.) และคณะกรรมการนโยบายอาหาร (อาหารสัตว์) พิจารณาก่อน ● ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ปกติกิโกรัมละ 6-7 บาท รัฐบาลประกันรายได้ไว้ที่ กิโลกรัมละ 8.50 บาท แต่ล่าสุด กิโลกรัมละ 11-12 บาท	62
3 พ.ค. 65	● คณะกรรมการนโยบายและบริหารจัดการข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (นบขพ.) ได้มีมติในการประชุมครั้งที่ 2/2565 ผ่อนปรนเงื่อนไขการนำเข้าข้าวสาลี โดยยกเว้นการซื้อข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในประเทศ 3 ส่วนต่อการนำเข้าข้าวสาลี 1 ส่วน เป็นการชั่วคราว ระหว่างเดือน พ.ค.-ก.ค. 65 นี้ ● แต่หากมีการนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ข้าวสาลี ข้าวบาร์เลย์ นับตั้งแต่เดือน เม.ย. 65 รวมทุกช่องทางในปริมาณ 1.2 ล้านตันให้สิ้นสุดการผ่อนปรนแล้วกลับไปใช้มาตรการเดิม ● ผ่อนปรนมาตรการภาษีนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ภายใต้ WTO ในโควตา โดยองค์การคลังสินค้า (อคส.) และผู้นำเข้าทั่วไปเป็นผู้นำเข้าได้ ระหว่างเดือน พ.ค.-ก.ค. 65 (3 เดือน) ในอัตรภาษี 0% ปริมาณไม่เกิน 6 แสนตัน หรือ 50% ของความต้องการใช้ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์และวัตถุดิบทดแทน จากเดิมที่ให้ อคส. เป็นผู้นำเข้าเพียงผู้เดียว ในอัตรภาษี 20% ปริมาณไม่เกิน 54,700 ตัน	63

⁶² https://www.thairath.co.th/money/economics/thailand_econ/2343597

⁶³ <https://www.sanook.com/money/867343/>

วันที่	ประเด็นที่สำคัญ	แหล่งข้อมูล
7 ต.ค. 67	การประชุมคณะกรรมการนโยบายและบริหารจัดการข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (นบขพ.) วันที่ 27 กันยายน มีมติในการจัดระเบียบซื้อข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในประเทศ 3 ส่วน สามารถได้สิทธิ์นำเข้าข้าวสาลีได้ 1 ส่วน รูปแบบใหม่ จากเดิมที่ไม่ได้กำหนดเวลาการนำเข้าข้าวสาลี หากในปีนั้นไม่สามารถนำเข้าได้หมดก็จะสะสมโควตาไว้นำเข้าในปีถัดไป เปลี่ยนเป็นให้ทำการนำเข้าข้าวสาลีให้แล้วเสร็จตามระยะเวลาที่กำหนด หากนำเข้าไม่หมด จะถูกตัดโควตาทิ้ง	64

ตารางที่ 21 ประเด็นเรื่องนโยบายประกันรายได้เกษตรกร

วันที่	ประเด็นที่สำคัญ	แหล่งข้อมูล
11 ธ.ค. 62	- คณะรัฐมนตรีมีมติ กำหนดประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ปี 2562/63 ที่ความชื้น 14.5% กิโลกรัมละ 8.50 บาท ไม่เกินครัวเรือนละ 30 ไร่ ที่เริ่มเพาะปลูกระหว่างวันที่ 1 กรกฎาคม 2562 – วันที่ 31 พฤษภาคม 2563 - การจ่ายเงิน รัฐบาลจะเริ่มจ่ายเงินงวดแรกในวันที่ 20 ธันวาคม 2562 สำหรับเกษตรกรที่เก็บเกี่ยวตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม – 19 ธันวาคม 2562 และจะจ่ายต่อไปในทุกวันที่ 20 ของเดือน จนถึงระยะเวลาสิ้นสุดการรับสิทธิตามโครงการฯ คือ 31 ตุลาคม 2563 โดยมี ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์เป็นผู้โอนเงินเข้าบัญชีเกษตรกรโดยตรง - เห็นชอบโครงการสินเชื่อเพื่อรวบรวมข้าวโพดเลี้ยงสัตว์และสร้างมูลค่าเพิ่มโดยสถาบันเกษตรกร ปี 2562/63 วงเงิน 1,500 ล้านบาท - กำหนดสัดส่วนการนำเข้าข้าวสาลีต่อการรับซื้อข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เป็น 1 ต่อ 3 - ตรวจสอบการลักลอบการนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์จากประเทศเพื่อนบ้าน - ดูแลความเป็นธรรมในการซื้อขายข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ - เพิ่มช่องทางขายให้กับผู้รับซื้อข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	65

⁶⁴ <https://www.thansettakij.com/business/trade-agriculture/608686>

⁶⁵ <https://www.prachachat.net/economy/news-400474>

วันที่	ประเด็นที่สำคัญ	แหล่งข้อมูล
24 ก.ค. 63	- คณะกรรมการนโยบายบริหารจัดการข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (นบขพ.) เห็นชอบโครงการประกันรายได้ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ปี 2563/64 - ราคาประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ณ ความชื้น 14.5% เท่ากับปีที่ผ่านมาคือ กิโลกรัมละ 8.50 บาท ไม่เกินครัวเรือนละ 30 ไร่ และไม่ซ้ำแปลง - เกษตรกรผู้มีสิทธิได้รับการชดเชย ต้องขึ้นทะเบียนเป็นผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์กับกรมส่งเสริมการเกษตร โดยแจ้งเพาะปลูกตั้งแต่วันที่ 1 มิ.ย. 2563 – 31 พ.ค. 2564 และสามารถขึ้นทะเบียนได้แปลงละ 1 ครั้งเท่านั้นในรอบการผลิตดังกล่าว ระยะเวลาชดเชยส่วนต่างวันที่ 20 พ.ย. 2563 – 31 ต.ค. 2564	66
13 ส.ค. 64	คณะกรรมการนโยบายและบริหารจัดการข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (นบขพ.) มีมติเห็นชอบให้จัดทำโครงการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์และปาล์มน้ำมัน ฤดูกาลผลิตปี 64/65 ต่อเนื่องเป็นปีที่ 3 โดยใช้เงื่อนไขเดียวกับโครงการฤดูกาลผลิตปี 63/64 หรือปีที่ 2	67
22 ส.ค. 65	- การประชุมคณะกรรมการนโยบายและบริหารจัดการข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (นบขพ.) ครั้งที่ 3/65 มีข้อสรุปใน 3 เรื่อง - เห็นชอบโครงการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ปีที่ 4 ซึ่งหลักเกณฑ์ทั้งหมดยังคงเหมือนปีที่ 1-3 - เห็นชอบโครงการส่งเสริมการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์หลังฤดูทำนา - เห็นชอบยุทธศาสตร์ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ปี 65-67 เป็นเวลา 3 ปี	68
30 มี.ค. 66	คณะรัฐมนตรีได้มีมติ เมื่อวันที่ 14 มีนาคม 2566 เห็นชอบในหลักการโครงการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ปี 2565/66	69

⁶⁶ <https://www.thailandplus.tv/archives/190670>

⁶⁷ https://www.thairath.co.th/money/economics/thailand_econ/2165191

⁶⁸ <https://www.infoquest.co.th/2022/227423>

⁶⁹ <https://www.nationtv.tv/economy-business/378909983>

วันที่	ประเด็นที่สำคัญ	แหล่งข้อมูล
	- วันที่ 30 มีนาคม 2566 เป็นการประกาศราคาเกณฑ์กลางอ้างอิง งวดที่ 1 – 5 สำหรับเกษตรกรที่แจ้งวันคาดว่าจะเก็บเกี่ยวก่อนวันที่ 20 พฤศจิกายน 2565 ถึงวันที่ 19 มีนาคม 2566 - ทั้ง 5 งวด มีราคาสูงกว่าราคาประกันที่ กิโลกรัม ละ 8.50 บาท จึงไม่มีส่วนต่างชดเชยให้แก่เกษตรกร	

ตารางที่ 22 ประเด็นเรื่องนโยบายประกันภัยให้เกษตรกร

วันที่	ประเด็นที่สำคัญ	แหล่งข้อมูล
11 พ.ค. 65	สำนักงาน คปภ. ในฐานะหน่วยงานกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย ได้เตรียมความพร้อมและเดินทางขับเคลื่อนโครงการประกันภัยข้าวนาปี ปีการผลิต 2565 และโครงการประกันภัยข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ปีการผลิต 2565 ตามนโยบายของรัฐบาล	70
7 มี.ค. 67	กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เร่งดำเนินการโครงการประกันภัยข้าวนาปี พ่วงข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ปี 2567 เข้าที่ประชุมคณะรัฐมนตรีให้ทันก่อนฤดูเพาะปลูกเมษายน	71

ตารางที่ 23 ประเด็นเรื่องนโยบายช่วยเหลือเกษตรกร

วันที่	ประเด็นที่สำคัญ	แหล่งข้อมูล
25 ส.ค. 66	สำนักงานพาณิชย์จังหวัดราชบุรี ประชาสัมพันธ์รายชื่อสถานประกอบการที่รับซื้อข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของโรงงานผลิตอาหารสัตว์ ประจำปี 2566	72
26 ต.ค. 66	คณะกรรมการนโยบายและบริหารจัดการข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (นบขพ.) พิจารณามาตรการรักษาสีเขียวราคาข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ 2 มาตรการ เพื่อรองรับผลผลิตปี 2566/67	73

⁷⁰ <https://www.posttoday.com/business/682771>

⁷¹ <https://www.thansettakij.com/business/economy/590356>

⁷² <https://ratchaburi.prd.go.th/th/content/category/detail/id/9/iid/208872>

⁷³ <https://www.thaipbs.or.th/news/content/333244>

วันที่	ประเด็นที่สำคัญ	แหล่งข้อมูล
	○ 1) โครงการชดเชยดอกเบี้ยในการเก็บสต็อกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ปี 2566/67 โดยชดเชยดอกเบี้ยให้ 4% เพิ่มจากโครงการปีที่ผ่านมาที่ 3% เนื่องจากในภาวะปัจจุบันอัตราดอกเบี้ยของธนาคารพาณิชย์ได้ปรับตัวสูงขึ้น ○ 2) สินเชื่อเพื่อรวบรวมข้าวโพดเลี้ยงสัตว์และสร้างมูลค่าเพิ่มโดยสถาบันเกษตรกร ปี 2566/67 เป็นการเพิ่มสภาพคล่องแก่สถาบันเกษตรกร โดยสถาบันฯ รับภาระดอกเบี้ย 1% ส่วนต่างอัตราดอกเบี้ยภาครัฐจะเป็นผู้ชดเชย	
7 พ.ย. 66	● คณะรัฐมนตรีอนุมัติมาตรการรักษาเสถียรภาพราคาข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ปี 2566/67 จำนวน 2 โครงการ ○ 1) โครงการชดเชยดอกเบี้ยในการเก็บสต็อกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ปีการผลิต 2566/67 ○ 2) โครงการสินเชื่อเพื่อรวบรวมข้าวโพดเลี้ยงสัตว์และสร้างมูลค่าเพิ่มโดยสถาบันเกษตรกร ปี 2566/67	74
26 ธ.ค. 66	● คณะกรรมการนโยบายอาหารพิจารณากำหนดนโยบายและมาตรการนำเข้าวัตถุดิบอาหารสัตว์ (ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ กากถั่วเหลือง และปลาป่น) ระยะเวลา 1 ปี เพื่อบริหารวัตถุดิบให้มีปริมาณเพียงพอกับความต้องการใช้ในประเทศ พร้อมกำหนดมาตรการดูแลคุ้มครองเกษตรกรและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในระบบอุตสาหกรรมให้ได้รับความเป็นธรรม โดยให้คงนโยบายและมาตรการนำเข้าเช่นเดียวกับปี 2564-2566 ทุกกรอบการค้าและจากประเทศนอกความตกลง ● รัฐบาลได้ตัดเวลาโควตาจาก 3 ปี เหลือ 1 ปี โดยจะประเมินมาตรการปีต่อปี หลังรัฐบาลมีแผนขยายพื้นที่ปลูกข้าวโพด และกากถั่วเหลืองเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกร	75
29 ก.พ. 67	● รัฐบาลได้มอบหมายให้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ดำเนินมาตรการรักษาเสถียรภาพผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์และมันสำปะหลัง ปีการผลิต 66/67	76

⁷⁴ <https://www.bangkokbiznews.com/business/economic/1097602>

⁷⁵ <https://mgronline.com/politics/detail/9660000115790>

⁷⁶ https://www.matichon.co.th/economy/news_4448187

วันที่	ประเด็นที่สำคัญ	แหล่งข้อมูล
	○ 1) โครงการสินเชื่อเพื่อรวบรวมข้าวโพดเลี้ยงสัตว์และสร้างมูลค่าเพิ่มโดยสถาบันเกษตรกร ○ 2) โครงการสินเชื่อเพื่อรวบรวมมันสำปะหลังและสร้างมูลค่าเพิ่มโดยสถาบันเกษตรกร ○ 3) โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการเพาะปลูกมันสำปะหลัง	
27 ก.ย. 67	● ที่ประชุม คณะกรรมการนโยบายและบริหารจัดการข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (นบขพ.) ครั้งที่ 1/2567 เห็นชอบมาตรการรักษาเสถียรภาพราคาข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ปี 67/68 และเพิ่มช่องทางการตลาด เพื่อช่วยเหลือสภาพคล่องของสถาบันเกษตรกรและผู้ประกอบการ - รับซื้อข้าวโพดเลี้ยงสัตว์จากเกษตรกรไม่เร่งระบายผลผลิต รวม 5 มาตรการ ○ 1) โครงการชดเชยดอกเบี้ยในการเก็บสต็อกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ○ 2) โครงการสินเชื่อเพื่อรวบรวมข้าวโพดเลี้ยงสัตว์และสร้างมูลค่าเพิ่มโดยสถาบันเกษตรกร ○ 3) โครงการเพิ่มช่องทางการตลาดข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ○ 4) โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการเพาะปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ○ 5) โครงการส่งเสริมพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ประเทศไทย	77
28 ต.ค. 67	● รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ตอบกระทู้สดในการประชุมวุฒิสภา โดยชี้แจงว่า ○ ราคาข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ความชื้น 14.5% อยู่ที่ 9.23 บาท/กิโลกรัม และโรงงานอาหารสัตว์รับซื้ออยู่ที่ 9.80 บาท/กิโลกรัม ซึ่งเมื่อเทียบกับราคาเฉลี่ยย้อนหลัง 3 ปี คือ ปี 62-64 อยู่ที่ 8.60 บาท/กิโลกรัม และ 9.29 บาท/กิโลกรัม ซึ่งมีสถานการณ์ปกติ ไม่ได้รับผลกระทบ	78

⁷⁷ <https://www.thaipbs.or.th/news/content/344692>

⁷⁸ https://www.khaosod.co.th/monitor-news/news_9479299

วันที่	ประเด็นที่สำคัญ	แหล่งข้อมูล
	จากวิกฤตสงครามรัสเซีย-ยูเครน พบว่าราคายังสูงกว่า 7% และ 5% ตามลำดับ ○ สำหรับราคาที่มีแนวโน้มลดลงตั้งแต่ต้นเดือนกันยายน 2567 นั้น เกิดจากผลกระทบฝนตกหนักและน้ำท่วมในหลายพื้นที่ ○ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ ได้สั่งการให้กรมการค้าภายใน และสำนักงานพาณิชย์จังหวัด ติดตามสถานการณ์อย่างใกล้ชิด และเตรียมความพร้อมในการดำเนินการแก้ไขปัญหาการรับซื้อข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่ออกสู่ตลาดมาก	
16 พ.ย. 67	● กรมการค้าภายในได้ให้เจ้าหน้าที่สายตรวจพิเศษ สำนักงานพาณิชย์จังหวัด และนายตรวจซึ่งตรวจวัด ออกตรวจผู้ประกอบการรับซื้อข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อป้องกันไม่ให้เกษตรกรถูกกดราคารับซื้อ	79
1 ธ.ค. 67	● รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ได้เปิดเผยว่าคณะรัฐมนตรีมีมติมาตรการรักษาเสถียรภาพราคาข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มาตรการเพิ่มช่องทางการตลาด ปี 67/68 ดังนี้ ○ สินเชื่อเพื่อรวบรวมข้าวโพดเลี้ยงสัตว์และสร้างมูลค่าเพิ่มโดยสถาบันเกษตรกร ○ ขดเชยดอกเบี้ยให้ผู้ประกอบการเก็บสต็อก ○ โครงการเพิ่มช่องทางการตลาดข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ปี 67/68 ○ โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการเพาะปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ปี 67-68 ○ โครงการส่งเสริมพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ประเทศไทย (ปีที่ 1)	80

⁷⁹ <https://www.nationtv.tv/economy-business/economy/378951539>

⁸⁰ <https://www.thansettakij.com/business/trade-agriculture/613323>

ตารางที่ 24 ประเด็นเรื่องนโยบายสนับสนุนการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

วันที่	ประเด็นที่สำคัญ	แหล่งข้อมูล
12 ก.ย. 61	● รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เผยว่าปีงบประมาณ 2562 จะวางเป้าหมายบริหารจัดการข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ พัฒนา ศักยภาพ กระบวนการผลิตสินค้า ให้มีคุณภาพได้มาตรฐานตรงตาม ที่ตลาดต้องการ	81
10 ก.ย. 67	● การประชุมคณะกรรมการส่งเสริมพัฒนาประสิทธิภาพการผลิต ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ประเทศไทย ครั้งที่ 2/2567 มีมติเห็นชอบร่าง โครงการส่งเสริมการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ฤดูแล้ง ปี 2567/68 โดยมี วัตถุประสงค์ เพื่อเพิ่มปริมาณผลผลิต ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในประเทศ ลดการนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์จากต่างประเทศ และส่งเสริมให้มีการ ปรับเปลี่ยนการปลูกพืชเป็นข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ฤดูแล้ง เป้าหมายพื้นที่ ดำเนินการ จำนวน 1 ล้านไร่	82

ตารางที่ 25 ประเด็นด้านการค้าระหว่างประเทศ

วันที่	ประเด็นที่สำคัญ	แหล่งข้อมูล
17 ธ.ค. 67	● ที่ประชุมคณะรัฐมนตรี (ครม.) มีมติอนุมัติในหลักการร่างประกาศ กระทรวงพาณิชย์ เรื่อง การนำเข้าข้าวโพดที่ใช้เป็นวัตถุดิบอาหารสัตว์ เข้ามาในราชอาณาจักร ตามความตกลงภายใต้เขตการค้าเสรี อาเซียน สำหรับ พ.ศ. 2568 ตามที่กระทรวงพาณิชย์เสนอ ● ขยายระยะเวลาการนำเข้าข้าวโพดที่ใช้เป็นวัตถุดิบอาหารสัตว์ ตาม ความตกลงภายใต้เขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area: AFTA) สำหรับปี 68 พิกัดอัตราศุลกากร ประเภทย่อย 1005.90.99 รหัสสถิติ 001 ซึ่งมีถิ่นกำเนิดและส่งตรงมาจากประเทศ สมาชิกสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ● สำหรับผู้นำเข้า จะได้รับสิทธิพิเศษทางด้านภาษีศุลกากร ในอัตรา 0% ในกรณีองค์การคลังสินค้าเป็นผู้นำเข้า ต้องนำเข้าระหว่างวันที่ 1	83

⁸¹ https://www.technologychaoban.com/bullet-news-today/article_75997

⁸² <https://www.bangkokbiznews.com/business/economic/1144101>

⁸³ <https://www.infoquest.co.th/2024/454303>

วันที่	ประเด็นที่สำคัญ	แหล่งข้อมูล
	ม.ค. – 31 ธ.ค. 68 และต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดมาตรฐานควบคุมการนำเข้าตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์	
24 ธ.ค. 67	● ที่ประชุมคณะรัฐมนตรี (ครม.) มีมติอนุมัติขยายระยะเวลาการนำเข้าข้าวโพดที่ใช้เป็นวัตถุดิบอาหารสัตว์สำหรับปี 2568 ● ผู้นำเข้าข้าวโพดที่ผ่านมาตรฐานและเอกสารตามข้อกำหนด จะได้รับสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรในอัตรา 0% และหากองค์การคลังสินค้าเป็นผู้นำเข้า จะต้องดำเนินการระหว่างวันที่ 1 มกราคม ถึง 31 ธันวาคม 2568 โดยเสียค่าธรรมเนียมพิเศษในอัตรา 0 บาทต่อเมตริกตัน และต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดการควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ รวมถึงนำเข้าทางด่านศุลกากรที่มีด่านตรวจพืชและด่านกักสัตว์ พร้อมทั้งเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจประจำด่าน	84
15 พ.ค. 68	● สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า (สนค.) ร่วมมือกับสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) จัดงานประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อระดมความคิดเห็นภายใต้ “โครงการศึกษาเพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายการสร้างเสถียรภาพและความเข้มแข็งทางการค้าสินค้าพืชไร่: มันสำปะหลัง และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์” เพื่อหารือในการทำข้อเสนอเชิงนโยบายลดต้นทุนและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันบนเวทีโลก	85

⁸⁴ <https://nakornchiangrainews.com/corn-import-policy-asean-2024/>

⁸⁵ <https://www.thansettakij.com/economy/trade-agriculture/627533>

ตารางที่ 26 ประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม

วันที่	ประเด็นที่สำคัญ	แหล่งข้อมูล
27 ก.ย. 66	กรมวิชาการเกษตรได้คัดเลือกพื้นที่เป้าหมาย จำนวน 10 หมู่บ้าน 7 ตำบล อำเภอแม่แจ่ม เกษตรกร 2,048 ครัวเรือน พื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ กว่า 20,000 ไร่ โดยบริษัทเอกชนจะรับซื้อผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการทั้งหมด และกรมวิชาการเกษตรจะถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการผลิตพืชและให้การตรวจรับรอง GAP PM 2.5 Free ซึ่งเกษตรกรต้องไม่มีการเผาต้นข้าวโพด ก่อน และหลังการเก็บเกี่ยว	86
31 ต.ค. 67	สมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์ไทย และสมาคมภาคปศุสัตว์ ได้ร่วมกันสนับสนุนนโยบายรัฐบาลแก้ปัญหาฝุ่น PM 2.5 ประกาศไม่รับซื้อผลผลิตข้าวโพดอาหารสัตว์จากแปลงเผาทั้งในประเทศและต่างประเทศ	87
4 พ.ย. 67	เครือเจริญโภคภัณฑ์ประกาศนโยบายไม่รับซื้อและนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์จากเมียนมาที่ปลูกจากพื้นที่ที่บุกรุกป่าหรือที่มาจากการเผา พร้อมยกระดับมาตรการตรวจสอบย้อนกลับ	88
28 ม.ค. 68	กรมการค้าต่างประเทศ (คต.) กระทรวงพาณิชย์ ได้ส่งหนังสือถึงผู้นำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ จำนวน 82 ราย ขอความร่วมมือไม่ให้นำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์จากแหล่งที่มีการเผา	89
30 ม.ค. 68	- กรมการค้าต่างประเทศหารือร่วมกับภาครัฐและเอกชนเห็นชอบ 2 แนวทางการแก้ปัญหาฝุ่นข้ามแดนจากประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ ○ ให้ผู้นำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ต้องแสดงเอกสารการรับรองจากหน่วยงานประเทศผู้ส่งออก ว่ามาจากแหล่งการเพาะปลูกที่ไม่มีการเผา ○ ให้ผู้นำเข้าไทยซื้อข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่ไม่ใช้วิธีการเผาจากรายชื่อผู้ส่งออกของเมียนมาที่สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ เมืองย่างกุ้ง เป็นผู้รวบรวม	

⁸⁶<https://www.thansettakij.com/sustainable/zero-carbon/577111>

⁸⁷ <https://www.bangkokbiznews.com/environment/1151545>

⁸⁸ <https://thaipublica.org/2024/11/cp-implements-strict-measures-on-myanmar-corn-with-traceability-system/>

⁸⁹ https://www.matichon.co.th/economy/news_5021453

วันที่	ประเด็นที่สำคัญ	แหล่งข้อมูล
4 ก.พ. 68	• เครือเจริญโภคภัณฑ์ (ซีพี) ร่วมมือกับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ใช้แพลตฟอร์มตรวจสอบย้อนกลับเพื่อไม่รับซื้อและไม่นำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์จากพื้นที่เผาและรุกรป่า	90

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในอดีต

คณะผู้วิจัยได้สืบค้นข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วย ระบบคลังข้อมูลการวิจัยไทย (Thai National Research Repository: TNRR) ทั้งกรณีโครงการที่แล้วเสร็จและโครงการที่กำลังดำเนินการ ระบบ E-library เดิม ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ซึ่งปัจจุบันเปลี่ยนเป็นสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ระบบศูนย์กลางข้อมูลการวิจัยการเกษตรของประเทศ (Thailand Agricultural Research Repository: TARR) ระบบ EPMS ของ สวก. ฐานข้อมูล ThaiLIS Digital Collection ฐานข้อมูลวิจัยของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) รวมถึงการใช้ Search Engine ต่าง ๆ

ผลการสืบค้น พบตัวอย่างโครงการวิจัยที่น่าสนใจ ซึ่งคณะผู้วิจัยทำการทบทวนวรรณกรรม โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ โครงการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับห่วงโซ่คุณค่าและนโยบายการค้าสินค้าเกษตร โครงการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับห่วงโซ่คุณค่าและนโยบายการค้าสินค้าปศุสัตว์ และโครงการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับห่วงโซ่คุณค่าและนโยบายการค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ตามตารางดังต่อไปนี้

⁹⁰ <https://www.thansettakij.com/sustainable/environment/618743>

5.1 โครงการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับห่วงโซ่คุณค่าและนโยบายการค้า: กรณีสินค้าเกษตร

ตารางที่ 27 สรุปงานวิจัยในอดีต โครงการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับห่วงโซ่คุณค่าและนโยบายการค้าสินค้าเกษตร

ลำดับ	ปี	คณะผู้วิจัย	ประเด็นสำคัญ	ข้อเสนอแนะ
1	2550	วิศาล บุปผเวส และคณะ ⁹¹	- ในปี 2548 แหล่งผลิตมันสำปะหลังที่สำคัญของโลก ได้แก่ ไนจีเรีย บราซิล อินโดนีเซีย และไทย โดยประเทศไทยมีผลิภาพการผลิตมันสำปะหลัง (กิโลกรัม/ไร่) เป็นอันดับ 2 ของโลก รองจากประเทศอินเดีย - ในปี 2548 ผลิภาพการปลูก พื้นที่เพาะปลูก และพื้นที่เก็บเกี่ยวมันสำปะหลังของไทยมีแนวโน้มลดลง ส่วนปริมาณผลผลิตมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น - การส่งออกมันสำปะหลังของไทยมีแนวโน้มขยายตัวมากกว่าประเทศผู้ส่งออกรายอื่น และเผชิญกับการแข่งขันกับประเทศต่าง ๆ น้อย - ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังที่ไทยส่งออกเป็นหลัก ได้แก่ มันสำปะหลังเส้น สตาร์ชทำจากมันสำปะหลัง เด็กซ์ตริน (Dextrin) และโมดิไฟด์สตาร์ช (Modified	- จัดตั้งกองทุนเพื่อรองรับความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นจากความผันผวนของราคาสินค้าเกษตรและราคาวัตถุดิบที่เกี่ยวข้อง - จัดตั้งหน่วยงานที่ทำหน้าที่ให้ความช่วยเหลือที่รวดเร็วและทันต่อการเปลี่ยนแปลง - สนับสนุนให้เกิดการพัฒนาอุตสาหกรรมแปรรูปการเกษตรอย่างจริงจัง - สนับสนุนให้เกิดการรวมกลุ่มของเกษตรกร - พัฒนาโครงสร้างและระบบตลาดกลางสินค้าเพื่อการกระจายสินค้า

⁹¹ โครงการศึกษาและสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อกำหนดแนวทางการลดผลกระทบการแก้ไขป้องกันปัญหาและเพื่อเพิ่มศักยภาพด้านการเกษตร ภายใต้ข้อตกลงเขตการค้าเสรี (FTA) (https://tdriooffice-my.sharepoint.com/:b:/g/personal/aroornporn_tdri_or_th/EVQp_HotVFZMhroLyq3o0kcB3X35mu7rmZw0o7a38YiGxw?e=iYPcf7)

ลำดับ	ปี	คณะผู้วิจัย	ประเด็นสำคัญ	ข้อเสนอแนะ
1	2550	วิศาล บุปผเวส และคณะ	Starch)อื่น ๆ มันสำปะหลังอัดเม็ด และแป้งมันสำปะหลัง โดยแนวโน้มการส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังชนิดมันเส้น สตาร์ชทำจากมันสำปะหลัง และเด็กซ์ตริน (Dextrin) และโมดิไฟด์สตาร์ช (Modified Starch) อื่น ๆ มีแนวโน้มการส่งออกเพิ่มขึ้นในช่วงตั้งแต่ปี 2544 – 2549 ● สำหรับการส่งออกมันสำปะหลังอัดเม็ดของไทยมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง ● ราคาดมันสำปะหลังที่เกษตรกรขายได้ในปี 2549 กิโลกรัมละ 1.33 บาท และแนวโน้มของราคาที่เกษตรกรขายได้เพิ่มขึ้นเล็กน้อยในช่วงปี 2547 – 2549 ● ต้นทุนผันแปรในการผลิตมันสำปะหลังต่อไร่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในอัตราที่ค่อนข้างสูง แต่เมื่อพิจารณาต้นทุนผันแปรในการผลิตต่อกิโลกรัมพบว่าแนวโน้มเพิ่มขึ้นเล็กน้อย กำไรในการผลิตมันสำปะหลังมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น	● ทดแทนมาตรการส่งเสริม เปลี่ยนมาให้ความสำคัญกับมาตรการอุดหนุน ● บูรณาการการทำความตกลง ด้านสินค้าเกษตรของไทยสำหรับการเจรจาในทุกเวทีการค้า ● สนับสนุนให้เกิดความสมดุลของการพัฒนาระหว่างภาคอุตสาหกรรมและภาคการเกษตร ● ส่งเสริมให้เกษตรกร รวมทั้งผู้เกี่ยวข้อง เข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของมาตรฐานสินค้า และมาตรการสุขอนามัยพืชและสัตว์ ● พัฒนาองค์ความรู้ และขีดความสามารถของบุคลากรในภาคการเกษตรให้สามารถปรับตัวรองรับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากปัจจัยภายนอก

ลำดับ	ปี	คณะผู้วิจัย	ประเด็นสำคัญ	ข้อเสนอแนะ
1	2550	วิศาล บุปผเวส และคณะ	● ภายใต้ข้อตกลงเขตการค้าเสรี ประเทศไทยไม่ได้รับผลกระทบทางด้านการนำเข้ามันสำปะหลัง แต่ได้ประโยชน์ในการส่งออกมันสำปะหลังไปยังประเทศจีน แต่ไม่มีผลกระทบต่อการส่งออกไปยังประเทศออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และญี่ปุ่น ● ในช่วงปี 2537 - 2549 แนวน้อมพื้นที่เพาะปลูกพื้นที่เก็บเกี่ยว และผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของไทยลดลงอย่างต่อเนื่อง แต่ผลิตภาพการผลิตมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ● ประเทศผู้ส่งออกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่สำคัญของโลก ได้แก่ สหรัฐฯ จีน อาร์เจนตินา ฝรั่งเศส ประเทศที่เป็นผู้นำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์รายสำคัญ ได้แก่ ประเทศญี่ปุ่น เกาหลี และเม็กซิโก ● ปริมาณการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ภายในประเทศปี 2549 ไม่เพียงพอต่อการใช้ภายในประเทศ ● ราคาข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่เกษตรกรขายได้ ราคาขายส่งภายในประเทศ (ราคาที่โรงอาหารสัตว์รับซื้อ) และราคาส่งออกมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น โดยที่ราคา	

ลำดับ	ปี	คณะผู้วิจัย	ประเด็นสำคัญ	ข้อเสนอแนะ
1	2550	วิศาล บุปผเวส และคณะ	ส่งออกและราคาขายส่งภายในประเทศใกล้เคียงกันมาก - ช่วงปี พ.ศ. 2544 – 2549 ต้นทุนผันแปรในการผลิต ต้นทุนการผลิต และผลิภาพการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ปรับตัวเพิ่มสูงขึ้น กำไรที่เกษตรกรได้รับค่อนข้างคงที่ - ภายใต้ข้อตกลงเขตการค้าเสรี (FTA) ประเทศไทยไม่ค่อยได้รับผลกระทบในการนำเข้าและส่งออกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ต่อประเทศออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ จีน อินเดีย และญี่ปุ่น	
2	2552	วิศาล บุปผเวส และคณะ ⁹²	- สินค้าเกษตรเผชิญกับปัญหาความผันผวนทางด้านราคาทั้งราคาสินค้าและวัตถุดิบเพิ่มมากขึ้น ทำให้เกษตรกรมีความเสี่ยงเพิ่มขึ้น ต้องอาศัยข้อมูลข่าวสาร เทคโนโลยี และการวางแผนที่ดีเพื่อช่วยรับมือต่อความเสี่ยงที่เพิ่มขึ้น - สินค้าเกษตรหลายรายการมีแนวโน้มต้องเผชิญกับการแข่งขันจากต่างประเทศเพิ่มสูงขึ้น	พัฒนาฐานข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์ที่เป็นระบบ และสะดวกต่อการนำมาใช้ประโยชน์ในการวิเคราะห์เพื่อกำหนดนโยบาย และเพื่อการตัดสินใจของเกษตรกร

⁹² โครงการศึกษาวิจัยการพัฒนาศักยภาพในการแข่งขันด้านการเกษตรของประเทศไทยสู่ความเป็นเลิศ (https://tdriooffice-my.sharepoint.com/:f:/g/personal/wuttipong_tdri_or_th/EjM1TTEB3jhJorlnN4buQ4ABbltz1ERLcGW0oqU9Ro5fPw?e=vtvYj5)

ลำดับ	ปี	คณะผู้วิจัย	ประเด็นสำคัญ	ข้อเสนอแนะ
2	2552	วิศาล บุปผเวส และคณะ	• ดันทุนการผลิตสินค้าเกษตรมีแนวโน้มปรับตัวเพิ่มขึ้นและบางรายการมีแนวโน้มปรับตัวเพิ่มขึ้นในอัตราที่เร็วกว่าการปรับตัวเพิ่มขึ้นของราคาสินค้าเกษตรเอง • สินค้าเกษตรของไทยมีการแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าน้อย • สินค้าเกษตรหลายรายการมีการส่งออกไปยังต่างประเทศที่เป็นคู่แข่งเพียงรายเดียวในสัดส่วนที่สูงมาก • สินค้าเกษตรหลายชนิดยังไม่มีหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรง ทำให้การพัฒนามีข้อจำกัด	• จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์เทคนิคการผลิตจากเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จ เพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยี • สร้างเสถียรภาพทางด้านรายได้ของเกษตรกร ทดแทนมาตรการแทรกแซงราคาสินค้าเกษตรโดยตรง • ศึกษาความเป็นไปได้ และความจำเป็นของการมีตลาดกลางสำหรับซื้อ-ขาย • ศึกษาความเป็นไปได้ และความจำเป็นของการจัดตั้ง Silo กลางของท้องถิ่นที่มีคุณภาพ • ศึกษาวิจัยการจัดการทรัพยากรน้ำ • ปรับมาตรการด้านการเกษตรให้ถูกต้อง มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และสอดคล้องกับกติกาสากล โดยพิจารณาถึงผลกระทบที่เกี่ยวข้องกับภาคอื่น

ลำดับ	ปี	คณะผู้วิจัย	ประเด็นสำคัญ	ข้อเสนอแนะ
2	2552	วิศาล บุปผเวส และคณะ		● มาตรการอุดหนุนเกษตรกรไม่ควรบิดเบือนกลไกการค้า ● สร้างมาตรฐานสินค้าเกษตรของไทยให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล และประเทศคู่ค้า ● จัดทะเบียนเกษตรกร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินนโยบายทางด้านการเกษตร ● อำนวยความสะดวกให้เกิดการแปรรูปสินค้าเกษตร และการพัฒนาบรรจุภัณฑ์
3	2561	อัมมาร สยามวาลา และคณะ ⁹³	● ประเทศอาเซียนไม่ได้ปฏิบัติตามข้อตกลง AEC อย่างเคร่งครัด (หรือบางกรณีข้อตกลงไม่มีผลใด ๆ) ● การค้าสินค้าเกษตรระหว่างสมาชิกอาเซียนเพิ่มเร็วกว่าการค้าสินค้าอื่น ๆ	● การเปิดการค้าเสรีจะส่งผลต่อการกระจายสวัสดิการภายในสังคม แต่ควรมีมาตรการเพื่อบรรเทาผลกระทบเพื่อดูแลผู้ที่ได้รับผลกระทบทางลบ

⁹³ โครงการศึกษาแนวทางการปรับตัวของภาคเกษตรเพื่อรองรับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขันของไทย (https://tdriooffice-my.sharepoint.com/:b:/g/personal/aroornporn_tdri_or_th/EQhx-zXXeZ9ApAlnS16qcGEBVgp8mfWdJg469E9gKUbySg?e=ewSy3s)

ลำดับ	ปี	คณะผู้วิจัย	ประเด็นสำคัญ	ข้อเสนอแนะ
3	2561	อัมมาร สยามวาลา และคณะ	- พืชสำคัญในอาเซียนมีความคล้ายคลึงกัน คือ ข้าว ยางพารา ปาล์มน้ำมัน ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และ มันสำปะหลัง - หลังข้อตกลง AFTA และ AEC ระดับการเปิดประตูการค้าสินค้าเกษตรและอาหารของอาเซียนกว้างขึ้น โดยทุกประเทศมีแนวโน้มเปิดประตูการค้ามากขึ้น - สัดส่วนการส่งออกสินค้าเกษตรระหว่างอาเซียนต่อการส่งออกสินค้าเกษตรทั้งหมดของอาเซียนยังต่ำแค่ 23% ซึ่งต่ำกว่าการค้าสินค้าอื่น ๆ ระหว่างอาเซียน เพราะอาเซียนยังมีการกีดกัน ทั้งด้วยภาษี และ NTMs - เวียดนามอาจเริ่มเข้มแข็งกว่าไทย - มาตรการลดภาษีมีผลกระทบน้อยเพราะปัจจุบันรายการภาษีที่มีอัตราสูงมีจำนวนน้อย - การสร้างความสะดวกในทางการค้าจะมีผลกระทบต่อการค้ามากที่สุด แต่สมาชิกส่วนใหญ่ยังไม่ยอมให้สัตยาบันเกี่ยวกับกรอบกฎศีกาการค้ากับ การควบคุม ด้านการขนส่ง และคมนาคม	- การกำหนดนโยบายด้านการเกษตรของภาครัฐควรเน้น เพื่อส่งเสริมการปรับตัวไม่ใช่เพื่อการอนุรักษ์ - ภาครัฐควรให้ความสนใจกับการยกระดับความสามารถในการแข่งขันผ่านการจัดสรรทรัพยากรโดยกลไกตลาด มากกว่าการยกระดับผลผลิตต่อไร่ - ภาครัฐควรมีมาตรการในการบริหารจัดการระบบน้ำของประเทศให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น - เพิ่มงบประมาณวิจัยและรักษาระดับงบประมาณวิจัยเกษตร มิให้ผันผวนขึ้นลงมากเหมือนในอดีต - เปลี่ยนวิธีการให้ทุนวิจัยจากเดิมที่สนับสนุนเป็น “รายโครงการ” มาเป็น “รายแผนงาน” ที่ใช้เวลา 5-8 ปี เป็นส่วนใหญ่

ลำดับ	ปี	คณะผู้วิจัย	ประเด็นสำคัญ	ข้อเสนอแนะ
3	2561	อัมมาร สยามวาลา และคณะ	● การลงทุนในภาคเกษตรมีสัดส่วนต่ำเมื่อเทียบกับการลงทุนในภาคอื่น ๆ ● กฎหมายและนโยบายการลงทุนของแต่ละประเทศมีความสำคัญกว่าข้อตกลง ACIA ทำให้นักลงทุนของบางประเทศ เช่น ไทย สิงคโปร์ มาเลเซีย เป็นต้น ตัดสินใจไปลงทุนในประเทศสมาชิกอาเซียน ● การเปิดเสรีสินค้าเกษตรสำคัญหลายชนิด จะทำให้ราคาสินค้าเกษตรในประเทศไทยลดต่ำลง ผู้บริโภคจะได้ประโยชน์แต่เกษตรกรจะเสียประโยชน์ และอาจต้องปรับตัวหันไปทำอย่างอื่น สวัสดิการสังคมโดยรวมจะสูงขึ้นเล็กน้อย ● AEC มีข้อตกลงเรื่องความมั่นคงด้านอาหารและสิ่งแวดล้อม แต่ไม่มีข้อผูกพันให้สมาชิกปฏิบัติความสลับซับซ้อนของต้นตอของปัญหา ทำให้ไม่อาจแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ● สินค้าเกษตรไทยที่มีความสามารถในการแข่งขันเริ่มลดลงเมื่อเทียบกับคู่แข่ง สาเหตุหลักเพราะต้นทุนการผลิตของไทยสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว	● ปฏิรูประบบวิจัยในหน่วยงานรัฐ และสร้างระบบแรงจูงใจแก่นักวิจัยในหน่วยงาน ● ปฏิรูปข้อมูลภาคการเกษตร ● ศึกษาความต้องการของตลาดหลัก ๆ ของไทย แล้วทำแผนงานวิจัยปรับปรุงพันธุ์ ขยายพันธุ์ และการส่งเสริม ● รัฐบาลควรว่าจ้างให้มหาวิทยาลัยต่าง ๆ ศึกษาติดตามแนวโน้มความก้าวหน้าของการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ทั้งในประเทศพัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนา ● สร้างแผนงานการทดลองนำร่องเทคโนโลยีสมัยใหม่มาปรับใช้ในประเทศ ● ลดต้นทุนของเกษตรกร/กลุ่มเกษตรกรที่ต้องการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่

ลำดับ	ปี	คณะผู้วิจัย	ประเด็นสำคัญ	ข้อเสนอแนะ
3	2561	อัมมาร สยามวาลา และคณะ	● ห่วงโซ่คุณค่าของสินค้าหลายชนิดมีความทันสมัยมากขึ้น ห่วงโซ่สั้นลงเพื่อลดต้นทุนการค้าการเกษตร ในช่วง 30 ปีที่ผ่านมา ไม่มีการเปลี่ยนแปลง โครงสร้างการใช้ที่ดิน พื้นที่ส่วนใหญ่ใช้เพื่อปลูกข้าว มันสำปะหลัง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ อ้อยโรงงาน ยางพารา และปาล์มน้ำมัน ● ในช่วงประมาณ 30 ปี ที่ผ่านมา กลุ่มพืชที่ขยายการผลิตอย่างต่อเนื่องได้แก่ ข้าว อ้อยโรงงาน ปาล์มน้ำมัน และยางพารา กลุ่มพืชที่ลดการผลิตอย่างต่อเนื่องได้แก่ กาแฟ พริกไทย ถั่วเหลือง และกลุ่มพืชผักต่าง ๆ ● อุปทานสินค้าเกษตรของไทยมีการตอบสนองต่อการเพิ่มของราคาสินค้าเกษตรโดยผ่านการขยายพื้นที่เพาะปลูกเป็นหลัก ● ราคาของ ข้าว มันสำปะหลัง และอ้อย ส่งผลต่อการตัดสินใจในการเลือกปลูกพืชทั้งสามชนิดซึ่งกันและกัน ชี้ให้เห็นว่า ในประเทศไทยพืชทั้งสามชนิดนี้มีการใช้ที่ดินร่วมกันในระดับหนึ่งการขยาย	● ปรับเปลี่ยนบทบาทของภาครัฐในการส่งเสริมภาคเกษตร ● สนับสนุนงบประมาณให้แก่สถาบันส่งเสริมคุณภาพเกษตรไทย (หรือสถาบัน Thai GAP) ของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ● ส่งเสริมบริษัทเอกชนในการเป็นผู้ออกใบรับรองมาตรฐาน ภาครัฐควรปรับบทบาทของตนจากผู้ให้บริการมาเป็นผู้ให้บริการด้านห้องทดลอง และมีหน้าที่รับรองบริษัทเอกชนที่เป็นผู้ออกใบรับรองมาตรฐาน ● สนับสนุนให้กลุ่มประชาสังคมจัดตั้งเครือข่ายความร่วมมือกับภาครัฐกิจและหน่วยงานรัฐ ● ประเทศไทยควรทำตามข้อตกลง AEC ให้เป็นตัวอย่างแก่สมาชิกอื่น ● ภาครัฐควรจำกัดการแทรกแซงตลาดสินค้าเกษตร

ลำดับ	ปี	คณะผู้วิจัย	ประเด็นสำคัญ	ข้อเสนอแนะ
3	2561	อัมมาร สยามวาลา และคณะ	พื้นที่เพาะปลูกพืชชนิดใดชนิดหนึ่ง อาจจะส่งผลกระทบต่อพื้นที่เพาะปลูกพืชอีกสองชนิด - ปัจจัยหลักที่เป็นตัวกำหนดผลผลิตต่อไร่ที่มีนัยสำคัญ คือ ปัจจัยด้านทรัพยากรน้ำ ทั้งปริมาณน้ำฝน และพื้นที่ชลประทาน - การเปิดการค้าเสรีนำไปสู่การลดลงของราคาสินค้าเกษตร ส่งผลกระทบต่อเกษตรกร แต่ส่งผลดีต่อผู้บริโภคและอุตสาหกรรมที่ใช้สินค้าเหล่านั้นเป็นวัตถุดิบ โดยรวมจึงมีผลดีต่อสวัสดิการสังคม - พืชกลุ่มเสี่ยงที่จะได้รับผลกระทบด้านลบจากการเปิดการค้าเสรี ได้แก่ พืชกลุ่มที่มีระดับราคาภายในประเทศสูงกว่าภายนอกประเทศ ซึ่งปกติสินค้าเกษตรจะไม่มีปัญหานี้ ยกเว้นพืชที่รัฐบาลมีมาตรการปกป้องพิเศษ และพืชที่รัฐบาลไปแทรกแซงตลาด	- โยกย้ายแรงงานออกจากภาคเกษตรไปสู่ภาคเศรษฐกิจอื่นที่ใช้ความรู้ความสามารถมากขึ้น - กำหนดยุทธศาสตร์และแผนรองรับการผลิตและการลงทุนด้านการเกษตรอย่างยั่งยืน (Sustainable production) - รัฐบาลไทยควรเริ่มใช้ถึงทางการทูตผลักดันให้สมาชิกทุกประเทศปฏิบัติตามข้อตกลงเรื่อง NTMs - จัดอุปสรรคที่มีใช้ภาษี - ให้บริการด้านข่าวสารข้อมูลเชิงลึกทั้งด้านการค้าและการลงทุน ในประเทศเพื่อนบ้านแก่นักลงทุนไทยขนาดเล็กและกลาง

ลำดับ	ปี	คณะผู้วิจัย	ประเด็นสำคัญ	ข้อเสนอแนะ
4	2565	F. Erixon <i>et al.</i> ⁹⁴	● ประเทศจีนมีการรวมศูนย์การจัดซื้อจัดจ้างเทคโนโลยีทางการแพทย์ ทำให้รัฐกลายเป็นผู้ซื้อรายใหญ่ที่สุด (Monopsony) ในตลาด ● รัฐบาลมีเป้าหมายลดการพึ่งพาการนำเข้าด้วยการสนับสนุนอุตสาหกรรมภายในประเทศ ● ใช้กฎเกณฑ์ที่เข้มงวดกับผู้ขายต่างชาติเพื่อเพิ่มโอกาสให้ผู้ผลิตภายในประเทศ ● รัฐมีอำนาจกำหนดราคาให้ต่ำกว่าราคาตลาด ส่งผลให้ผู้ผลิตที่ไม่สามารถลดต้นทุนหรือยอมรับเงื่อนไขได้ต้องออกจากตลาด กดดันให้ผู้ผลิตลดคุณภาพของสินค้า ผู้ผลิตมีแรงจูงใจคิดค้นผลิตภัณฑ์ใหม่ลดลง แทนที่ด้วยการผลิตสินค้าเดิมที่ต้นทุนต่ำ ผู้ผลิตต่างชาติต้องตัดสินใจไม่ขายสินค้าให้จีน ● อุตสาหกรรมทางการแพทย์ของจีนชะลอตัว ● เกิดความล่าช้าในการปรับตัวต่อความต้องการของตลาด	● จีนควรเปิดโอกาสให้บริษัททั้งในและนอกประเทศแข่งขันกันได้อย่างเท่าเทียม ● ลดการกำหนดราคาโดยรัฐ ● ควรใช้ระบบประเมินคุณภาพสินค้าร่วมกับหลักเกณฑ์อื่นในการจัดซื้อ ● รัฐควรสร้างกระบวนการประมูลที่โปร่งใสและยุติธรรม ● เพิ่มการมีส่วนร่วมจากผู้ผลิตหลากหลายกลุ่ม ● สร้างแรงจูงใจให้เกิดการลงทุนวิจัยและพัฒนา เช่น ลดหย่อนภาษี ให้เงินอุดหนุน

⁹⁴ When the State Becomes the Only Buyer: Monopsony in China's Public Procurement of Medical Technology
(https://www.researchgate.net/publication/362093040_When_the_State_Becomes_the_Only_Buyer_Monopsony_in_China's_Public_Procurement_of_Medical_Technology)

ลำดับ	ปี	คณะผู้วิจัย	ประเด็นสำคัญ	ข้อเสนอแนะ
5	2565	นิพนธ์ พัวพงศกร และคณะ ⁹⁵	• โครงสร้างภาคเกษตรเปลี่ยนจากระบบเกษตรยังชีพในสมัย ร.4 กลายเป็นส่วนสำคัญของการเติบโตของระบบเศรษฐกิจไทยในทศวรรษ 2500-2510 • ปลายทศวรรษ 2520 - 2530 เกิดการเคลื่อนย้ายหนุ่มสาวจำนวนมากจากชนบทสู่เมือง เศรษฐกิจภาคเกษตรเชื่อมยังกับเศรษฐกิจมหภาคมากขึ้น • กลางทศวรรษ 2530 มีการเปิดเสรีทางการเงิน ทำให้อัตราดอกเบี้ยนอกระบบลดลง ภาคเกษตรจึงกลายเป็นส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจมหภาค • กลางทศวรรษ 2540 ภาคเกษตรปรับโครงสร้างสู่เกษตรอุตสาหกรรม รายได้ต่อหัวของภาคเกษตรกับภายนอกภาคเกษตรแคบลง การปรับตัวของภาคเกษตรหยุดชะงัก ความสามารถในการแข่งขันของสินค้าเกษตรไทยลดลงอย่างชัดเจน โดยเฉพาะข้าวทุกชนิด • คาดคะเนจำนวนประชากรบนที่สูง พบว่าใน 20 ปีข้างหน้า จำนวนประชากรบนที่สูงจะยังมีแนวโน้ม	• รัฐควรมีนโยบายที่สามารถสร้างนวัตกรรมด้านการเพิ่มผลผลิตภาพการผลิตต่อไร่ และผลผลิตภาพการผลิตต่อแรงงาน • นโยบายด้านการอุดหนุนในปัจจุบันควรปรับเปลี่ยนเป็นการอุดหนุนแบบมีเงื่อนไขที่จะทำให้เกษตรกรทำนาอย่างมีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน • ส่งเสริมการแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย • รวมกลุ่มเป็นหุ้นส่วนทางธุรกิจระหว่างเกษตรกรรายเล็ก (ซึ่งชำนาญด้านการผลิต) กับผู้ประกอบการที่รู้จักตลาดและมีเทคโนโลยีการแปรรูป • การปลูกข้าวระบบอินทรีย์ ควรมีการส่งเสริมทั้งระบบตั้งแต่เมล็ดพันธุ์

⁹⁵ โครงการวิจัย อนาคตชาวนา-ชาวนวนรายเล็ก (https://tdriooffice-my.sharepoint.com/:b:/g/personal/aroornporn_tdri_or_th/ERmOomOEq15IgGfXfLpLFABFSf1b9ccH3X9MoHBF_LzgQ?e=LBIKcM)

ลำดับ	ปี	คณะผู้วิจัย	ประเด็นสำคัญ	ข้อเสนอแนะ
5	2565	นิพนธ์ พัวพงศกร และคณะ	เพิ่มขึ้น แต่เพิ่มค่อนข้างช้าเมื่อเทียบกับอดีต บนที่สูงจะมีแรงงานวัยฉกรรจ์มากที่สุด ทำให้การเกษตรบนที่สูงยังจะสามารถใช้วิธีการผลิตที่อาศัยแรงงานต่อทุนในสัดส่วนที่ค่อนข้างสูงได้ ● การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ ฉากทัศน์กลาง ๆ ที่มีโอกาสเป็นไปได้มากที่สุดคือ ก๊าซเรือนกระจกที่ปล่อยสู่บรรยากาศจะสูงสุดภายในปี ค.ศ. 2040 และจะลดลงครึ่งหนึ่งในระหว่าง ค.ศ. 2050-2100 ● ผลผลิตการเกษตรจะมีความแปรปรวนเพิ่มขึ้นมาก โดยเฉพาะในพื้นที่เกษตรน้ำฝน ● อนาคตชาวนารายเล็ก ฉากทัศน์ที่ 1 ใกล้เคียงกับปัจจุบันคือ ชาวนารายเล็กส่วนใหญ่จ้างคนอื่นทำนา ส่วนตนเองหันไปประกอบอาชีพนอกภาคเกษตร หรือไม่ก็อายุมากแล้วไม่สามารถทำเองได้ ฉากทัศน์ที่ 2 ชาวนาไฮเทครายใหญ่ ทำนาในที่ดินขนาดใหญ่ ใช้ความรู้ เทคโนโลยี ทำเกษตรแม่นยำ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานที่เพิ่มผลผลิตและลดต้นทุน ฉากทัศน์ที่ 3 วิสาหกิจชาวนาแบบเศรษฐกิจพอเพียง	การเพาะปลูก การสีข้าว การแปรรูปอื่น ๆ ไปจนถึงการจัดจำหน่าย ● ระวังเรื่องสารตกค้าง ● ส่งเสริมสภาพคล่องให้เกษตรกรที่มีความเข้มแข็ง สามารถผลิตข้าวที่มีต้นทุนต่ำลง ● ส่งเสริมการเพิ่มช่องทางตลาดให้หลากหลาย และกระจายสู่ตลาดในระดับท้องถิ่นด้วย ● ลดเงินอุดหนุนและเปลี่ยนวัตถุประสงค์ของการอุดหนุน ● ส่งเสริมการลงทุนพัฒนาเทคโนโลยีการผลิต ● ขจัดอุปสรรคทางกฎหมายที่ทำให้เกษตรกรไม่สามารถเช่าที่นา ● ปรับเปลี่ยนนโยบายการส่งเสริมภาคเกษตร โดยการเน้นการส่งเสริมด้านการให้ความรู้และเทคโนโลยี ส่วนการ

ลำดับ	ปี	คณะผู้วิจัย	ประเด็นสำคัญ	ข้อเสนอแนะ
5	2565	นิพนธ์ พัวพงศกร และคณะ	กระจายทั่วประเทศ ฉากทัศน์ที่ 4 พันธมิตรธุรกิจข้าวสมัยใหม่ด้วยองค์กรธุรกิจเพื่อสังคม	ตัดสินใจว่าควรทำเกษตรแบบใด ควรเป็นการตัดสินใจของเกษตรกรเอง • สร้างงานให้กับคนหนุ่มสาวที่ไม่ประสงค์จะทำงานในภาคเกษตร • การเพิ่มการลงทุนเพื่อพัฒนาพันธุ์ข้าวและพืชสวน • ส่งเสริมความรู้ด้านการทำนาและทำสวนสมัยใหม่ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
6	2565	วิโรจน์ ณ ระนอง และคณะ ⁹⁶	• บราซิลมีข้อพิพาทกับไทยเรื่องการอุดหนุนน้ำตาลของรัฐบาลไทย จนบราซิลได้ยื่นเรื่องต่อองค์การการค้าโลก (WTO) • ตั้งแต่ 4 เมษายน 2559 บราซิลและไทยเข้าสู่ขั้นตอนแรกของการระงับข้อพิพาท ซึ่งหากการหารือไม่เป็นที่พอใจของบราซิล บราซิลสามารถ	• ไทยควรเจรจาต่อรองกับบราซิล และปฏิรูประบบของไทยให้สอดคล้องกับกฎกติกาของ WTO โดยยกเลิกมาตรการส่วนที่เป็นการอุดหนุนการส่งออก (ซึ่งขัด WTO)

⁹⁶ โครงการติดตาม ประเมิน และเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหากรณีพิพาทเรื่องอ้อยและน้ำตาลกับบราซิลในองค์การการค้าโลก (WTO) และจัดทำแผนการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมอ้อยและน้ำตาล ตามข้อผูกพันกับ WTO ที่ให้ลำดับความสำคัญกับการรักษาสันติภาพของเกษตรกร ปีที่สอง (<https://tdri.or.th/2022/02/sugar-industry-between-brazil-and-thailand-in-the-wto-second-year/>)

ลำดับ	ปี	คณะผู้วิจัย	ประเด็นสำคัญ	ข้อเสนอแนะ
6	2565	วิโรจน์ ณ ระนอง และคณะ	ขอให้ WTO ตั้งคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทมาตัดสินคดีได้ - ไทยรับปากจะดำเนินการตามคำเรียกร้อง โดยมีการออกประกาศและระเบียบหลายฉบับ ทำให้บราซิลชะลอการดำเนินการฟ้องร้องในชั้นตอนต่อไป (ในขณะที่ไปฟ้องอินเดียต่อ WTO ในปีต่อมา) - รัฐบาลเสนอแก่ พ.ร.บ. อ้อยและน้ำตาลทราย พ.ศ. 2527 ในปี 2563 และผ่านทั้ง 2 สภาในปี 2565 - แต่การดำเนินการที่ผ่านมาของไทยก็แทบจะไม่ได้ทำให้ระบบเปลี่ยนไปจากเดิม (ก่อนที่บราซิลฟ้อง) ในทิศทางที่สอดคล้องกับกติกาของ WTO มากขึ้นนัก	- แต่ไทยไม่จำเป็นต้องแก้ พ.ร.บ. อ้อยและน้ำตาลทราย พ.ศ. 2527 ตามที่บราซิลเรียกร้องทั้งหมด (ซึ่งบราซิลต้องการไม่ให้รัฐบาลเข้ามาเกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมนี้เลย) เพราะจะทำให้ระบบขาดเสถียรภาพ - ไทยควรแก้ไข พ.ร.บ. ให้สอดคล้องกับกติกาของ WTO และควรปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมและสูตรกำหนดราคาอ้อยให้สะท้อนกับความเปลี่ยนแปลงใน 4 ทศวรรษที่ผ่านมา ซึ่งจะสามารถจูงใจให้ชาวไร่อ้อยส่วนใหญ่พอใจที่จะปลูกอ้อยต่อไป
7	2567	วิศาล บุปผเวส และคณะ ⁹⁷	การเข้ามาของล้งจีน ส่งส่งผลให้พ่อค้าคนกลางไทยมีบทบาทน้อยลง และก่อให้เกิดความกังวลเกี่ยวกับการผูกขาดตลาดและอำนาจต่อรองของล้งต่างชาติ	การขยายตลาดผลไม้ไปยังตลาดอื่น แสวงหาตลาดใหม่ ทำตลาดผลไม้เชิงรุกมากขึ้น และเพิ่มงบประมาณ

⁹⁷ โครงการศึกษาแนวทางส่งเสริมศักยภาพธุรกิจการค้าที่เกี่ยวข้องกับสินค้าเกษตร: ล้งผลไม้ (<https://tdriooffice.sharepoint.com/sites/Research-Database/Shared%20Documents/Forms/AllItems.aspx?id=%2Fsites%2FResearch%2DDatabase%2FShared%20Documents%2F2024%5F09%5FIER%5F211300%2Epdf&parent=%2Fsites%2FResearch%2DDatabase%2FShared%20Documents&p=true&ga=1>)

ลำดับ	ปี	คณะผู้วิจัย	ประเด็นสำคัญ	ข้อเสนอแนะ
7	2567	วิศาล บุปผเวส และคณะ	• ล้งที่มีผู้ถือหุ้นเป็นต่างชาติทั้งหมดและล้งที่มีผู้ถือหุ้นส่วนใหญ่เป็นต่างชาติรวมกันมีสัดส่วนรายได้ที่สูง • ล้งต่างชาติช่วยเพิ่มราคาผลผลิต การขยายตลาดสร้างโอกาสให้เกษตรกร พัฒนาผลผลิตตามมาตรฐานที่สูงขึ้นเพื่อการส่งออก ช่วยแก้ไขปัญหาการขาดแคลนแรงงาน สร้างรายได้จากการเสียภาษีเงินได้ให้กับประเทศ • ล้งต่างชาติมีอำนาจในการกำหนดราคาซื้อขายสูง ส่งผลให้เกษตรกรและล้งไทยมีอำนาจต่อรองน้อยลง ประเทศไทยพึ่งพาตลาดส่งออกไปจีนในสัดส่วนที่สูง การเข้ามาทำธุรกิจล้งต่างชาติประเภทบุคคลธรรมดาหรือรูปแบบนักท่องเที่ยงที่เข้ามาซื้อผลไม้ในช่วงฤดูกาลผลผลิตออกสู่ตลาดมาก ไม่ได้เสียภาษีให้กับประเทศไทย มีข้อกังวลเรื่องล้งต่างชาติเข้ามาซื้อที่ดินและเป็นเจ้าของพื้นที่ปลูกผลไม้และทำการเกษตรในลักษณะใช้ตัวแทนคนไทย	และกิจกรรมในการประชาสัมพันธ์ผลไม้ไทยในตลาดต่างประเทศ • เพิ่มความเข้มงวดในการบังคับใช้กฎหมายที่มีอยู่แล้ว การตรวจสอบคุณภาพผลไม้ที่ออกสู่ตลาด • เพิ่มศักยภาพโรงคัดบรรจุผลไม้ไทย สนับสนุนการรวมกลุ่มของโรงคัดบรรจุผลไม้ สนับสนุนความรู้และการลงทุนด้านเทคโนโลยี สนับสนุนให้ล้งไทยปรับตัวในเรื่องการพัฒนามาตรฐานการผลิต สนับสนุนให้ล้งไทยมีความสามารถในการส่งออกผลไม้เองได้ สนับสนุนการพัฒนาและทักษะของทีมเก็บเกี่ยวหรือมือตัด • เชื่อมโยงฐานข้อมูลโรงคัดบรรจุผลไม้ในแต่ละแหล่งข้อมูลตลอดห่วงโซ่อุปทานธุรกิจล้งผลไม้

ลำดับ	ปี	คณะผู้วิจัย	ประเด็นสำคัญ	ข้อเสนอแนะ
8	2567	วิโรจน์ ณ ระนอง และคณะ ⁹⁸	● หมากเป็นพืชที่สร้างรายได้ให้เกษตรกร แรงงาน และนักธุรกิจไทย รวมปีละหลายพันล้านบาท แต่ทั้งสาธารณชนและหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องของไทยต่างก็มีข้อมูลเกี่ยวกับหมากไม่มากนัก ทั้งตลาดโลกและการส่งออกหมากเติบโตขึ้นเป็นอย่างมากในช่วง 60 กว่าปีที่ผ่านมา ● หมากสามารถปลูกแซมในพื้นที่เกษตรต่าง ๆ ได้ดี ในภาคใต้จึงมีเกษตรกรจำนวนมากที่ปลูกหมากแซมสวนยางพาราและสวนผลไม้หลายชนิด โดยเกษตรกรนิยมทำหมากแห้งในช่วงฤดูแล้งที่เป็นช่วงพักการกรีดยาง ซึ่งการทำหมากแห้งตามแบบแผนนี้ยังมีส่วนช่วยสร้างรายได้ให้ผู้สูงอายุในพื้นที่ ● ความท้าทายสำคัญของธุรกิจและอุตสาหกรรมหมากของไทยในปัจจุบัน จึงประกอบด้วยความสามารถในการเจรจาทางการค้า การอุดช่องว่างด้านข้อมูลและความรู้เรื่องหมาก การวิจัยพัฒนาเพื่อเพิ่มมูลค่า และ	● ไทยควรเร่งเจรจาทางการค้าและร่วมมือกับประเทศผู้นำเข้าหมากที่สำคัญ โดยเฉพาะอินเดียและจีน ● ไทยควรหาตลาดใหม่โดยเฉพาะในยุโรปและตะวันออกกลางที่ในระยะหลังมีการเคลื่อนย้ายและอพยพแรงงานจากเอเชียใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เข้าไปมากขึ้น ● ไทยควรส่งเสริมการศึกษาวิจัยเพื่ออุดช่องว่างด้านความรู้และระบบข้อมูลหมากของประเทศ และส่งเสริมการวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีการแปรรูปหมากเพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์และสารสกัดจากหมากที่อาจนำมาใช้ประโยชน์ในอุตสาหกรรม อาหาร และยาได้ ● ภาครัฐของไทยควรยกระดับการกำกับดูแลระบบตลาดและมาตรฐาน

⁹⁸ การวิเคราะห์โครงสร้างห่วงโซ่คุณค่าของหมากไทย และแนวทางส่งเสริมการสร้างมูลค่าและความยั่งยืน (<https://tdri.or.th/2024/11/940200/>)

ลำดับ	ปี	คณะผู้วิจัย	ประเด็นสำคัญ	ข้อเสนอแนะ
8	2567	วีโรจน์ ณ ระนอง และคณะ	การพัฒนาระบบการกำกับดูแลตลาดหมาก ภายในประเทศ	สินค้าหมากเพื่อส่งเสริมให้เกิดการค้า ที่เป็นธรรมกับทุกฝ่าย

5.2 โครงการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับห่วงโซ่คุณค่าและนโยบายการค้า: กรณีมันสำปะหลัง

ตารางที่ 28 สรุปงานวิจัยในอดีต โครงการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับห่วงโซ่คุณค่าและนโยบายการค้ามันสำปะหลัง

ลำดับ	ปี	คณะผู้วิจัย	ประเด็นสำคัญ	ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย
1	2535	อัมมาร สยามวาลา และคณะ ⁹⁹	- ในปี 2544 โควต้ามันสำปะหลังที่สหภาพยุโรปจะให้กับไทยนั้นไม่เปลี่ยนไปจากเดิม แต่ราคาคงไม่กลับไปสูงอย่างในปี 2534 - คาดว่าในปี 2544 จะมีความต้องการแป้งมันสำปะหลัง 1.2 ล้านตัน หรือหัวมันสำปะหลังสด 5.9 ล้านตัน - ตลาดแป้งมันสำปะหลังจะมีการกีดกันมากไม่น้อยกว่าสินค้าเกษตรอื่น - คาดว่าในปี 2544 ปริมาณส่งออกแป้งมันสำปะหลังจะประมาณ 1.4 ล้านตัน หรือคิดเป็นหัวมันสำปะหลังสด 7 ล้านตัน - ปริมาณมันสำปะหลังที่ใช้เป็นอาหารสัตว์จะไม่อยู่ในสูงมากนัก ความต้องการจะเริ่มมีมากเมื่อราคาหัวมันสำปะหลังสดลดลงมาต่ำกว่า 0.80 บาทต่อกิโลกรัม	-

⁹⁹ มันสำปะหลัง: ภาพในสิบปีข้างหน้า (<https://www.openbase.in.th/files/tdri063.pdf>)

ลำดับ	ปี	คณะผู้วิจัย	ประเด็นสำคัญ	ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย
1	2535	อัมมาร สยามวาลา และคณะ	● ราคาหัวมันสำปะหลังสดที่จะทำให้โรงกลั่นเอทานอลอยู่รอดได้ในปี 2544 ต้องไม่เกิน 0.39 บาทต่อกิโลกรัม (จึงมีโอกาสคุ้มทุนน้อยในความเป็นจริงที่ราคามักสูงกว่านั้น) ● ปัจจัยการผลิตพื้นฐานที่ใช้ในการผลิตมันสำปะหลังถูกโยกย้ายออกจากการผลิตมันสำปะหลัง ● ภาพสำหรับมันสำปะหลังในปี 2544 ไม่แจ่มใสนัก แต่ก็ไม่เลวร้ายเกินไป ● พื้นที่เพาะปลูก และราคามันสำปะหลังจะลดลงจากปี 2534 ● ปริมาณมันสำปะหลังอัดเม็ดที่ถูกส่งไปสหภาพยุโรปจะลดลง ไม่ใช่เพราะการกีดกันจากสหภาพยุโรป แต่เป็นเพราะการผลิตมันสำปะหลังลดลง และความต้องการมันสำปะหลังในด้านอื่นเพิ่มขึ้น ● ผู้ที่จำหน่ายมันสำปะหลังอัดเม็ดให้กับสหภาพยุโรปเป็นหลักอาจจะต้องหันไปทำอย่างอื่น ● ในธุรกิจมันสำปะหลังทั้งหมด มีเพียงโรงงานผลิตแป้งมันสำปะหลังเท่านั้นที่จะได้ประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลง	

ลำดับ	ปี	คณะผู้วิจัย	ประเด็นสำคัญ	ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย
2	2536	นิพนธ์ พัวพงศกร และคณะ ¹⁰⁰	● นโยบายการเกษตรร่วม ทำให้ราคาธัญพืชประชาคมยุโรปสูงกว่าตลาดโลก การใช้ธัญพืชเพื่อเลี้ยงสัตว์ในประชาคมยุโรป ทำให้ประชาคมยุโรปต้องดำเนินการปฏิรูปนโยบายการเกษตรร่วม ● วัตถุประสงค์ของการปฏิรูปนโยบายการเกษตรร่วม ได้แก่ การลดการอุดหนุนด้วยราคาประกัน อุดหนุนด้วยการชดเชย เลิกส่งเสริมการเพิ่มผลผลิต และยึดหลักการค้าเสรีของสินค้าเกษตรในตลาดโลก ● สาระสำคัญของนโยบายการปฏิรูปนโยบายการเกษตรร่วมคือ ยกเลิกการใช้ราคาแทรกแซงที่แตกต่างกันตามชนิดของธัญพืช แล้วใช้ราคาแทรกแซงราคาเดียวสำหรับธัญพืชทุกชนิด เปลี่ยนแปลงวิธีคำนวณภาษีนำเข้า จ่ายชดเชยให้เกษตรกรจากการลดราคาแทรกแซง ให้เกษตรกรขนาดกลางและขนาดใหญ่ลดพื้นที่เพาะปลูกลงอย่างน้อย 15% ของพื้นที่ปลูกธัญพืช โดยจ่ายชดเชย ● การปฏิรูปนโยบายการเกษตรของประชาคมยุโรปและข้อตกลงกับสหรัฐอเมริกา สอดคล้องกับมาตรการที่เกิดจากการเจรจาอบูรุกวัยของ GATT	● กรณีการเจรจาอบูรุกวัยของ GATT สิ้นสุดลงในวันที่ 15 ธันวาคม 2536 ○ บอกเลิกข้อตกลงปี 2534-2537 ก่อน 31 ธันวาคม 2536 ○ ลงนามข้อตกลง ให้ไทยเป็นผู้บริหารการส่งออกมันสำปะหลังไปยังประชาคมหรือให้ความยืดหยุ่นในการยืมโควต้าข้ามปี ○ เจรจาท่อตกลงใหม่ ● กรณีการเจรจาอบูรุกวัยไม่ยุติ ○ บอกเลิกข้อตกลงปี 2534 และลงนามในข้อตกลงใหม่ภายใต้กรอบมาตรา 28 ของ GATT ○ บอกเลิกข้อตกลงปี 2534 และลงนามในข้อตกลงจำกัด

¹⁰⁰ รายงานความเหมาะสมในการต่ออายุความตกลงว่าด้วยมันสำปะหลัง ไทย-ประชาคมยุโรป (<https://www.openbase.in.th/files/tdri064.pdf>)

ลำดับ	ปี	คณะผู้วิจัย	ประเด็นสำคัญ	ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย
2	2536	นิพนธ์ พัวพงศกร และคณะ	● การปฏิรูปนโยบายการเกษตรร่วมจะทำให้ราคาธัญพืชที่ใช้เป็นอาหารสัตว์ลดลง ส่งผลให้การบริโภคเนื้อหมูและเนื้อไก่เพิ่มขึ้น ● ไทยจะสามารถส่งออกมันสำปะหลังไปยังประชาคมยุโรปได้ หากสามารถคงราคามันสำปะหลังให้ต่ำกว่าราคาธัญพืชได้ ● การส่งออกมันสำปะหลังไปยังเยอรมัน เนเธอร์แลนด์ และโปรตุเกส จะคงจำนวนเท่าเดิม ส่วนสเปน และเบลเยียม จะลดปริมาณการใช้มันสำปะหลังลงบ้าง ฝรั่งเศสจะลดใช้มากที่สุดเพราะเป็นเขตปลูกธัญพืช ● มันสำปะหลังแข่งกับธัญพืชได้ เพราะมีราคาต่ำ และมีคุณสมบัติอื่น เช่น มีสีขาวเป็นที่นิยมของชาวยุโรป เป็นที่ชื่นชอบของสุกรมากกว่าธัญพืช เป็นต้น ● ตั้งแต่ปี 2525 เป็นต้นมา ไทยและประชาคมยุโรปได้ลงนามในข้อตกลงการค้ามันสำปะหลังมาแล้วรวม 3 ฉบับ คือ 2525-29 2530-33 และ 2534-37 ● ต้นทุนการผลิตมันสำปะหลังที่จังหวัดนครราชสีมาปี 2536 เฉลี่ยตันละ 550-770 บาท ต้นทุนผลิตมันเส้นตันละ 100 บาท มันสำปะหลังอัดเม็ดตันละ 200 บาท	การส่งออกโดยสมัครใจนอกกรอบของ GATT ○ บอกลีกข้อตกลงโดยไม่มี - การเจรจาใหม่ ○ ต่ออายุข้อตกลงโดยไม่แก้ไขข้อความใด ● ควรลดต้นทุนการส่งออก ● รัฐไม่จำเป็นต้องมีมาตรการช่วยเหลือทั้งในระยะสั้นและระยะยาว นอกจากการลดหรือยกเว้นภาษีพืชผลชั่วคราว และหา - มาตรการลดค่าใช้จ่ายของผู้ประกอบการขนส่งสินค้าเกษตร ● ลดต้นทุนการผลิตต่อกิโลกรัม เช่น ให้เกษตรกรเปลี่ยนพันธุ์จากพันธุ์พื้นเมืองไปใช้พันธุ์ระยะยง 60 แล้วใส่ปุ๋ยประมาณ 50 กิโลกรัม/ไร่ ● ส่งเสริมการใช้มันสำปะหลังในอุตสาหกรรมการเลี้ยงสัตว์

ลำดับ	ปี	คณะผู้วิจัย	ประเด็นสำคัญ	ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย
2	2536	นิพนธ์ พัวพงศกร และคณะ	การปฏิรูปนโยบายการเกษตรร่วมจะมีผลให้ราคามันสำปะหลังลดลง ตั้งแต่ปี 2537/38 เป็นต้นไป ไทยจะส่งออกได้ไม่เต็มโควตาการส่งออก โรงงานแปรรูปมันสำปะหลังจำนวนมากต้องเลิกกิจการ	- อุดหนุนด้านการวิจัย - ขยายพันธุ์ที่ให้ผลผลิตสูง - ลดภาษีนำเข้าวัตถุดิบ
3	2550	นิพนธ์ พัวพงศกร และคณะ ¹⁰¹	- ช่วง 5 ปีที่ผ่านมาอุปสงค์มันสำปะหลังของสหภาพยุโรปลดลง แต่มีอุปสงค์จากตลาดใหม่ในประเทศจีน ซึ่งเกิดจากความต้องการบริโภคแอลกอฮอล์ และเอทานอล ทำให้ไทยต้องพึ่งตลาดจีนเป็นหลัก - ความต้องการมันสำปะหลังในประเทศเพิ่มขึ้นจากการเลี้ยงหมู อุตสาหกรรมสารความหวาน และผงชูรส - ราคาหัวมันสำปะหลังสดเฉลี่ยสูงกว่า 1 บาทต่อกิโลกรัม ติดต่อเนื่องกันมาหลายปี - การส่งออกส่วนใหญ่อยู่ในรูปมันเส้นที่มีมูลค่าเพิ่มค่อนข้างต่ำ - โครงการรับจำนำหัวมันสำปะหลังใน 2548/49 และ 2549/50 ไม่ได้สร้างต้นทุนทางเศรษฐกิจหรือความเสียหายอย่างร้ายแรงต่อตลาดมันสำปะหลัง	- สนับสนุนการใช้มันสำปะหลังเพื่อการเลี้ยงสัตว์ และอุตสาหกรรมอาหารเพิ่มขึ้น - หาตลาดส่งออกใหม่ - เจรจา FTA ลดการกีดกันในอุตสาหกรรมแป้ง - ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเพื่อเพิ่มมูลค่าของสินค้า - ควรมีนโยบายด้านพลังงานทดแทนที่ชัดเจนมากขึ้น - ปรับปรุงกฎระเบียบเกี่ยวกับการจำหน่ายเอทานอลทั้งภายในประเทศและการส่งออก

¹⁰¹ อุตสาหกรรมมันสำปะหลัง : แนวโน้มตลาดและการแทรกแซงของรัฐ (https://tdriooffice-my.sharepoint.com/:b:/g/personal/aroonporn_tdri_or_th/EeAsVKGRY-dDsCOg8nQRxbsBOdQzCJii9c1tN4-izreetw?e=XEgBOu)

ลำดับ	ปี	คณะผู้วิจัย	ประเด็นสำคัญ	ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย
3	2550	นิพนธ์ พัวพงศกร และคณะ		● ส่งเสริมและแนะนำให้ปลูกมันสำปะหลังเพื่อให้เก็บเกี่ยวได้ช่วงหลังเดือนมีนาคมซึ่งหวัมน้ำสำปะหลังยังมีเชื้อแป้งสูง ● สร้างตลาดซื้อขายมันสดล่วงหน้า ● สนับสนุนให้มีความต้องการใช้หวัมน้ำสำปะหลังตลอดปี ● หามาตรการเพิ่มพื้นที่เพาะปลูกและผลผลิตต่อไร่ ● ปรับปรุงสถิติการผลิต พื้นที่เพาะปลูก และราคาให้ดีขึ้น ● ปรับปรุงกระบวนการดำเนินโครงการรับจำนำหวัมน้ำสำปะหลังเพื่อลดการทุจริต ● ควรกำหนดแผนการรับจำนำล่วงหน้า ● สร้างระบบข้อมูลภูมิอากาศ

ลำดับ	ปี	คณะผู้วิจัย	ประเด็นสำคัญ	ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย
3	2550	นิพนธ์ พัวพงศกร และคณะ		สนับสนุนให้กลุ่มเกษตรกรและ ธกส. ร่วมกันทดลองสร้างระบบ จำนำหัวมันสำปะหลังในดิน
4	2550	ศาสน์ สุขประเสริฐ และคณะ ¹⁰²	- รูปแบบการขนส่งและกระจายสินค้าในอุตสาหกรรม มันสำปะหลังคือการขนส่งทางรถบรรทุก รถไฟ และเรือ - ขนส่งที่มีประสิทธิภาพขององค์กรขึ้นอยู่กับการบริหาร จัดการโลจิสติกส์ที่มีประสิทธิภาพ ประหยัดเวลา และ ต้นทุน - การพัฒนาระบบการขนส่งต้องได้รับความร่วมมือจาก ทุกส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งผู้ประกอบการผลิต ผู้ประกอบการให้บริการด้านการจัดส่งสินค้า และ หน่วยงานภาครัฐ	- ต้องมีการดำเนินงานทางด้านการ ขนส่งที่ประสานกันในทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐและเอกชน - ผู้ประกอบการด้านการให้บริการ ขนส่งสินค้าต้องมีการบริหาร จัดการโลจิสติกส์ที่มีประสิทธิภาพ เพื่อลดต้นทุน - การขนส่งหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ การรถไฟแห่งประเทศไทยต้องมีการกำหนดแผนพัฒนาจากภาครัฐ การทำเรือแห่งประเทศไทยควร สร้างคุณค่าในการบริการใหม่

¹⁰² การศึกษาระบบการขนส่งในการผลิตและส่งออก ของอุตสาหกรรมแป้งมันสำปะหลัง (http://sutir.sut.ac.th:8080/jspui/bitstream/123456789/2307/2/bib1527_F.pdf)

ลำดับ	ปี	คณะผู้วิจัย	ประเด็นสำคัญ	ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย
5	2552	Vuttha, H., and Vathana ¹⁰³	● ผลผลิตมันสำปะหลังของประเทศกัมพูชา จีน ไทย และ เวียดนาม (GMS-4) เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในช่วงปี 2539-2550 ● ต้นทุนการผลิตมันสำปะหลังเพิ่มสูงขึ้น จากการอพยพของแรงงานซึ่งทำให้ค่าแรงเพิ่มขึ้น ต้นทุนค่าปุ๋ย และค่าเช่าที่ดินก็เพิ่มสูงขึ้นเช่นกัน ● ต้นทุนของสินเชื่อเพิ่มสูงขึ้น ● เกษตรกรไม่ได้รับข้อมูลทางด้านราคาเพียงพอ จึงเป็นเพียงผู้รับราคา มีอำนาจต่อรองต่ำ ● เทคโนโลยีทางการเกษตรล้าสมัย ● อุปสงค์และอุปทานไม่สมดุลกัน เกิดผลผลิตมันสำปะหลังล้นตลาดบ่อยครั้ง ● กระบวนการเพิ่มมูลค่าของมันสำปะหลังยังคงทำได้ไม่ดีพอ ● โครงสร้างพื้นฐานทางการขนส่งยังไม่มีดีเพียงพอ ทำให้ต้นทุนการขนส่งสูง	● ถ่ายทอดความรู้ ทักษะ และเทคโนโลยี แก่เกษตรกร ● ปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานทางการค้า ● ลดอุปสรรคทางด้านต้นทุนทางการค้า ● เพิ่มมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้ามันสำปะหลัง ● สนับสนุนเกษตรกรรายย่อย ● ขยายตลาดมันสำปะหลัง เพิ่มฐานลูกค้า

¹⁰³ AGRICULTURAL TRADE IN THE GREATER MEKONG SUBREGION (https://tdriooffice-my.sharepoint.com/:b:/g/personal/aroornporn_tdri_or_th/EVDAXp3OfOhEhAHC9yxPdlsBy5_CiVDIvyj7SEHrpreOVw?e=khTKXW)

ลำดับ	ปี	คณะผู้วิจัย	ประเด็นสำคัญ	ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย
			● ความต้องการเชื้อเพลิงชีวภาพเพิ่มสูงขึ้น ● ความต้องการมันสำปะหลังของประเทศจีนเพิ่มสูงขึ้น ● มีการขยายตัวของอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับมันสำปะหลัง ● ความนิยมปลูกมันสำปะหลังพันธุ์ที่ให้ผลผลิตสูงเพิ่มขึ้น	
6	2554	นิชาภัทร วงศ์ขุ่ม ¹⁰⁴	● ผู้ส่งออกแป้งมันสำปะหลังรายสำคัญของโลก ได้แก่ ไทย และเวียดนาม ผู้นำเข้าแป้งมันสำปะหลังรายสำคัญของโลก ได้แก่ จีน อินโดนีเซีย ญี่ปุ่น ไต้หวัน และมาเลเซีย ● แป้งมันสำปะหลังของไทยส่วนใหญ่ถูกส่งออกไปยังต่างประเทศ ตลาดหลักของไทยอยู่ที่เอเชียเป็นหลัก ตั้งแต่ปี 2548-2553 ปริมาณและมูลค่าการส่งออกมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ● จากการวิเคราะห์เชิงปริมาณพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่ออุปสงค์แป้งมันสำปะหลังในประเทศ ได้แก่ ราคาแป้งมันสำปะหลังที่ขายได้ในประเทศ จำนวนประชากร และปริมาณผลผลิตแป้งมันสำปะหลังในประเทศ	● รัฐบาลควรมีส่วนในการกำหนดอุปสงค์ โดยอาจจะกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการส่งเสริมการปลูกมันสำปะหลังเพื่อเพิ่มผลผลิตและให้เงินอุดหนุนชดเชยเมื่อเกิดภัยพิบัติหรือโรคระบาด ● รัฐบาลควรใช้ราคาส่งออกในการกำหนดนโยบายให้เหมาะสม

¹⁰⁴ การวิเคราะห์อุปสงค์แป้งมันสำปะหลังของไทย (<https://searchlib.utcc.ac.th/library/onlinethesis/263441.pdf>)

ลำดับ	ปี	คณะผู้วิจัย	ประเด็นสำคัญ	ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย
6	2554	ณิชารัทร วงศ์ขุ่ม	- จากการวิเคราะห์เชิงปริมาณพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อปริมาณการส่งออกแบริ่งมันสำปะหลัง ได้แก่ ราคาส่งออกแบริ่งมัน และจำนวนประชากรในประเทศจีน - จากการสัมภาษณ์ผู้ผลิตและผู้ส่งออก พบว่าปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อปริมาณขายแบริ่งมันสำปะหลังในประเทศ ได้แก่ ราคาแบริ่งมันสำปะหลัง การขยายตัวหรือหดตัวของอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง ภัยธรรมชาติและโรคระบาดต่าง ๆ - จากการสัมภาษณ์ผู้ผลิตและผู้ส่งออก พบว่าปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อปริมาณการส่งออกแบริ่งมันสำปะหลัง ได้แก่ ราคาส่งออกแบริ่งมันสำปะหลัง อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ และคุณภาพแบริ่งมันสำปะหลัง	ควรให้มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไปให้ข้อมูลความรู้ต่าง ๆ แก่เกษตรกรผู้ผลิต และผู้ส่งออก เพื่อให้ได้ผลผลิตแบริ่งมันสำปะหลังที่มีคุณภาพ
7	2555	สวลี ดีประเสริฐ และคณะ ¹⁰⁵	- ปี 2554 ประเทศไทยมีพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังประมาณ 7.17 ล้านไร่ มีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 2.97 ตัน มีผลผลิตมันสำปะหลังทั้งหมด 21.31 ล้านตัน คิดเป็นอันดับ 3 ของโลก - อุตสาหกรรมแบริ่งมันสำปะหลังในประเทศไทยมีจำนวน 73 แห่ง และมีปริมาณกากมันสำปะหลังจาก	-

¹⁰⁵ การใช้ประโยชน์จากกากมันสำปะหลังเพื่อผลิตเป็นน้ำตาล (<https://ph02.tci-thaijo.org/index.php/tsujournal/article/viewFile/68906/56096>)

ลำดับ	ปี	คณะผู้วิจัย	ประเด็นสำคัญ	ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย
7	2555	สวลี ดีประเสริฐ และคณะ	กระบวนการผลิตแป้งมันสำปะหลังปริมาณ 2.36 ล้านตันต่อปี ● กากมันสำปะหลัง มีปริมาณเซลลูโลส 15.25% ของน้ำหนักแห้ง ปริมาณแป้ง 72% ของน้ำหนักแห้ง และความชื้น 13.06% ● การแปรรูปกากมันสำปะหลังเป็นน้ำตาลประกอบด้วย 2 ขั้นตอน ได้แก่ ย่อยแป้งจากเซลลูโลส และเปลี่ยนแป้งเป็นน้ำตาล ● ประสิทธิภาพการย่อยแป้งเป็นน้ำตาลได้ 89.45% ● น้ำตาลที่ผลิตได้จากกากมันสำปะหลังสามารถนำไปใช้เป็นสารตั้งต้นในอุตสาหกรรมอาหาร อุตสาหกรรมพลังงาน สารให้ความหวาน และอุตสาหกรรมอื่น ๆ ได้	

ลำดับ	ปี	คณะผู้วิจัย	ประเด็นสำคัญ	ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย
8	2561	Watananonta and Howeler ¹⁰⁶	● ผลิตภัณฑ์จากมันสำปะหลังของไทยถูกนำไปแปรรูปเป็นมันเส้น มันสำปะหลังอัดเม็ด และแป้งมันสำปะหลัง โดยส่งออกไปยังสหภาพยุโรปและจีนเป็นหลัก ● ช่วงทศวรรษที่ผ่านมาพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังของไทยลดลง แต่ผลผลิตเพิ่มสูงขึ้น จากประสิทธิภาพที่ดีขึ้น ● ปัญหาการปลูกมันสำปะหลังในอดีตของไทยคือความอุดมสมบูรณ์ของดิน หน้าที่ดินพังทลาย และความหลากหลายของพันธุ์ที่จำกัด แต่ล่าสุดกรมวิชาการเกษตรสามารถพัฒนาพันธุ์ท้องถิ่น เช่น ระยอง 1 ให้สามารถให้ผลผลิตสูง มีแป้งมาก และสามารถเก็บเกี่ยวได้เร็ว ● ตลาดในประเทศสำหรับมันสำปะหลังส่วนใหญ่ใช้ผลิตเป็นอาหารสัตว์ แปรรูปเป็นแป้งเพื่อเป็นอาหารหรือเป็นวัตถุดิบให้อุตสาหกรรมอื่น และการผลิตเป็นเอทานอล ● รัฐบาลประกาศที่จะรักษาระดับราคาหัวมันสำปะหลังสดไว้ที่ 1.50 บาท/กิโลกรัม แต่จะไม่	● พัฒนามันสำปะหลังพันธุ์ใหม่ที่ทำให้แป้งมากขึ้น

¹⁰⁶ Present situation and future potential of cassava production and utilization in Thailand

(https://www.researchgate.net/publication/322255037_Present_situation_and_future_potential_of_cassava_production_and_utilization_in_Thailand)

ลำดับ	ปี	คณะผู้วิจัย	ประเด็นสำคัญ	ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย
8	2561	Watananonta and Howeler	ควบคุมการส่งออก และปริมาณผลผลิต รวมทั้งจะลดกฎระเบียบทางการค้าให้เหลือน้อยที่สุด	
9	2561	วนิดา พิมพ์โคตร ¹⁰⁷	● ในตลาดอาเซียน+3 ไทยยังเป็นผู้ส่งออกรายใหญ่ที่มีส่วนแบ่งตลาดมันสำปะหลังและผลิตภัณฑ์มากที่สุด แต่ศักยภาพการแข่งขันของไทยจะมีแนวโน้มลดลง ● การค้ามันสำปะหลังและผลิตภัณฑ์ของไทยในประเทศอาเซียน+3 ช่วง พ.ศ. 2555-2559 เมื่อพิจารณาจากมูลค่าการส่งออกเป็นรายผลิตภัณฑ์ พบว่าไทยส่งออก HS 071410 (หัวมันสำปะหลัง มันเส้น มันสำปะหลังอัดเม็ด) มากที่สุด ● จากการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT) ของประเทศไทย พบว่าจุดแข็งคือมีปริมาณการผลิตมันสำปะหลังและผลิตภัณฑ์มากเพียงพอกับความต้องการใช้ในประเทศและส่งออกได้ จุดอ่อนคือมีผู้ส่งออกเกิดขึ้นระหว่างการขนส่งมันเส้นเพื่อส่งออก โอกาสคือมีความต้องการนำเข้ามันสำปะหลังและผลิตภัณฑ์จากประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น อุปสรรคคือเกษตรกรไทยบางส่วนหันไปปลูกพืชชนิดอื่นทำให้	● ควรปรับปรุงวิธีการหรือขั้นตอนการผลิตเพื่อให้มีผู้ส่งออกน้อยลง ● ภาครัฐและเอกชนควรส่งเสริมให้เกษตรกรหันมาผลิตมันเส้นเพิ่มขึ้นแทนการขายหัวมันสำปะหลังสดอย่างเดียว เพื่อลดปัญหาราคาหัวมันสำปะหลังตกต่ำในช่วงที่ผลผลิตออกมาจำนวนมาก ● ควรศึกษาศักยภาพและความสามารถในการผลิตของประเทศไทยและกัมพูชา ว่าสามารถเป็นฐานผลิตวัตถุดิบให้ได้หรือไม่ในอนาคต ● ภาครัฐควรสนับสนุนการเพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน

¹⁰⁷ การศึกษาศักยภาพในการแข่งขันของอุตสาหกรรมมันสำปะหลัง และผลิตภัณฑ์ของไทยในอาเซียน+3 (<http://www.eco.ru.ac.th/images/document/par/article-61-4.pdf>)

ลำดับ	ปี	คณะผู้วิจัย	ประเด็นสำคัญ	ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย
9	2561	วนิดา พิมพ์โคตร	ปริมาณผลผลิตมันสำปะหลังบางช่วงไม่เพียงพอกับความต้องการ	● ภาครัฐควรส่งเสริมและสนับสนุนภาคเอกชนในการหาตลาดใหม่เพื่อลดการพึ่งพิงการส่งออกไปประเทศจีน
10	2563	พรชัย ตั้งกิจรัตน์ ¹⁰⁸	● ปัจจัยที่มีผลต่อการลดพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังมากที่สุดคือราคารับซื้อมันสำปะหลังต่ำลง รองลงมาได้แก่ราคาพืชไร่อื่นสูงขึ้น ผู้รับซื้อจำกัดปริมาณรับซื้อ และเกิดภาวะภัยแล้ง ตามลำดับ ● ปัจจัยที่มีผลต่อการกำหนดราคามันสำปะหลังสด ได้แก่ นโยบายรัฐบาลประเทศผู้นำเข้า ปริมาณส่งออกมันสำปะหลังและผลิตภัณฑ์ ช่วงเวลาในการเก็บเกี่ยว คุณภาพมันสำปะหลัง ปริมาณผลผลิตมันสำปะหลังในประเทศ ความต้องการมันสำปะหลังในประเทศ นโยบายรัฐบาล ราคาสินค้าทดแทน ราคาส่งออกมันสำปะหลังและผลิตภัณฑ์ ตามลำดับ ● โครงสร้างห่วงโซ่อุปทานมันสำปะหลังในประเทศไทยแบ่งได้เป็น 3 ส่วน คือ อุตสาหกรรมต้นน้ำ อุตสาหกรรมกลางน้ำ และอุตสาหกรรมปลายน้ำ	● ลดพ่อค้าคนกลางเพื่อให้ราคารามันสำปะหลังสดไม่เกิดการผันผวนมากนัก ● ศึกษาการพัฒนากระบวนการจัดการห่วงโซ่อุปทานเพื่อขยายขอบเขตของภาคเกษตรสมัยใหม่ จะช่วยให้ภาครัฐสามารถกำหนดนโยบายการปรับโครงสร้างภาคเกษตรที่ลดความซ้ำซ้อนลงได้

¹⁰⁸ นวัตกรรมการสร้างมูลค่าเพิ่มของห่วงโซ่อุปทานมันสำปะหลังในประเทศไทย (<https://so05.tci-thaijo.org/index.php/pacific/article/download/243562/165271>)

ลำดับ	ปี	คณะผู้วิจัย	ประเด็นสำคัญ	ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย
10	2563	พรชัย ตั้งกิจรัตน์	ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการห่วงโซ่อุปทานมันสำปะหลังในประเทศไทย มาจากด้านคุณภาพของวัตถุดิบ นโยบายแทรกแซงราคาหัวมันสำปะหลังสด ราคาวัตถุดิบที่ใช้ทดแทนกันได้ การเปลี่ยนนโยบายรัฐบาลของประเทศผู้ซื้อผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง ปริมาณหัวมันสำปะหลังสดในประเทศ ราคาผลผลิตทางการเกษตรเกิดจากกลไกการตลาดไม่สมบูรณ์ ราคารับซื้อมันสำปะหลังจะพิจารณาจากราคารับซื้อของลานมันอื่น การขาดช่วงการรับซื้อ และมีตลาดหลักตลาดเดียว	
11	2567	Wongpit <i>et al.</i> ¹⁰⁹ (วิจัยในลาว)	- ในประเทศลาว มันสำปะหลังเป็นเป็นพืชที่มีการปลูกมากที่สุดเป็นอันดับสองรองจากข้าว - ตั้งแต่ปี 2563 ผลผลิตต่อไร่ลดลง - ราคาส่งออกมันสำปะหลังเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในระยะเวลา 5 ปี - แขวงจำปาศักดิ์เป็นศูนย์กลางทางด้านสำปะหลังของประเทศไทย	- เพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดินเพื่อขยายพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังให้มีผลผลิตต่อไร่เพิ่มสูงขึ้น ทำโรงงานแปรรูป หรือลานตากแห้ง - ปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการตั้งโรงงานแปรรูปมันสำปะหลัง

¹⁰⁹ Enhancing the Cassava Value Chain: Policy Recommendations and Strategies for Sustainable Development
(https://www.researchgate.net/publication/384204756_Enhancing_the_Cassava_Value_Chain_Policy_Recommendations_and_Strategies_for_Sustainable_Development)

ลำดับ	ปี	คณะผู้วิจัย	ประเด็นสำคัญ	ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย
11	2567	Wongpit <i>et al.</i>	● ผู้ที่เกี่ยวข้องในห่วงโซ่คุณค่าของน้ำมันสำปะหลังในแขวงจำปาศักดิ์ได้แก่ ○ เกษตรกรปลูกมันสำปะหลัง ○ พ่อค้าคนกลางซื้อมันสำปะหลังจากเกษตรกรไปขายต่อ ○ พ่อค้าคนกลางที่มีพื้นที่สำหรับตากแห้งมันสำปะหลัง อาจจะซื้อมันสำปะหลังจากเกษตรกรหรือพ่อค้าคนกลางไปแปรรูปขั้นต้นเพื่อเพิ่มมูลค่าก่อนนำไปขายต่อ ○ ผู้ส่งออกจะซื้อมันสำปะหลังจากเกษตรกรหรือพ่อค้าคนกลางแล้วนำไปดำเนินการส่งออกขายต่างประเทศ ส่วนใหญ่แล้วผู้ส่งออกมักจะเป็นกิจการขนาดใหญ่และมีพื้นที่หรือสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการแปรรูปมันสำปะหลังเบื้องต้นด้วย ○ โรงงานแปรรูป ในแขวงจำปาศักดิ์มีโรงงานแปรรูปมันสำปะหลังเพียง 1 โรงงาน ซึ่งเปิดมานานกว่า 13 ปี แป้งมันสำปะหลังที่แปรรูปแล้วสามารถส่งออกได้ราคาดีกว่าขายในประเทศ	● จัดให้เกษตรกรเข้าถึงเมล็ดพันธุ์คุณภาพสูง ปุ๋ย และปัจจัยการผลิตที่จำเป็นอื่น ๆ รวมทั้งให้ความรู้เกษตรกรเกี่ยวกับการปลูกพืชสมัยใหม่ ● สร้างเครือข่ายธุรกิจเชื่อมโยงเกษตรกร พ่อค้าคนกลาง ผู้ส่งออก และโรงงานแปรรูป ● ปรับปรุงกฎหมายการขนส่งให้สอดคล้องกับเงื่อนไขภายในประเทศและระหว่างประเทศ

ลำดับ	ปี	คณะผู้วิจัย	ประเด็นสำคัญ	ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย
11	2567	Wongpit <i>et al.</i>	○ ผู้สนับสนุน เช่น รัฐบาล ร้านขายอุปกรณ์การเกษตร สมาคมมันสำปะหลัง สถาบันการเงิน เป็นต้น ● ห่วงโซ่คุณค่ามันสำปะหลังในแขวงจำปาศักดิ์มีส่วน สำคัญต่อเศรษฐกิจท้องถิ่น ช่วยสร้างรายได้และการจ้าง งาน ● ปัญหาหลักของเกษตรกรคือความแห้งแล้งและการ ระบาดของศัตรูพืช ● พ่อค้าคนกลางที่ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการ ตากแห้งจะเสียโอกาสในการรวบรวมและแปรรูป มันสำปะหลังในปริมาณที่เพิ่มขึ้น ทำให้เสียโอกาสทำ กำไร ● พ่อค้าคนกลางจำนวนมากไม่มีใบอนุญาตประกอบธุรกิจ และการเป็นพ่อค้าคนกลางทำได้ไม่ยากส่งผลให้เกิดการ แข่งขันทางด้านราคา ● ราคาซื้อเพลิงและค่าผ่านทางที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลต่อต้นทุนและกำไรของเกษตรกร	

5.3 โครงการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับห่วงโซ่คุณค่าและนโยบายการค้า: กรณีข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

ตารางที่ 29 สรุปงานวิจัยในอดีต โครงการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับห่วงโซ่คุณค่าและนโยบายการค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

ลำดับ	ปี	คณะผู้วิจัย	ประเด็นสำคัญ	ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย
1	2556	สฤณี อาชวานันทกุล และคณะ ¹¹⁰	- เกษตรกรรายย่อยมีอำนาจการต่อรองน้อยที่สุดในห่วงโซ่อุปทาน โดยเกษตรกรที่ปลูกในพื้นที่ชั้นมีอำนาจการต่อรองและทางเลือกน้อยกว่าเกษตรกรที่ปลูกในพื้นที่ราบ เนื่องจากพื้นที่ชั้นไม่เหมาะสมต่อการเพาะปลูก และอยู่ห่างไกลแหล่งรับซื้อผลผลิต ส่งผลให้เกษตรกรในพื้นที่ชั้นมักประสบปัญหาต้นทุนและหนี้สินสูงกว่าเกษตรกรในพื้นที่ราบ - โรงงานอาหารสัตว์ขนาดใหญ่ เช่น เครือเบทาโกรและซีพี มีบทบาทสำคัญในตลาด โดยราคารับซื้อของสองบริษัทนี้ใช้เป็นราคาอ้างอิงสำหรับผู้เลี้ยงรายอื่น - เครือเบทาโกรมีส่วนแบ่งตลาดในพื้นที่สูงกว่าเครือซีพี (40.55% เทียบกับ 27.97%) อย่างไรก็ตาม ซีพีมีอิทธิพลต่อเกษตรกรสูงกว่า เนื่องจากซีพีครอบคลุมธุรกิจที่เกี่ยวข้องเนื่อง (เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ยเคมี และยาฆ่าหญ้า) ครบวงจร ในขณะที่เบทาโกรรับซื้อผลผลิตเพียงอย่างเดียว	- ส่งเสริมการปลูกในพื้นที่เหมาะสม โดยการสร้างกลไกตรวจสอบและควบคุมไม่ให้มีการเพาะปลูกในพื้นที่ผิดกฎหมาย เช่น ป่าสงวน - สนับสนุนการพัฒนาระบบจัดการน้ำและโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่ราบเพื่อเพิ่มผลผลิต - ยกระดับความยั่งยืนในห่วงโซ่อุปทาน โดยกำหนดเงื่อนไขการรับซื้อข้าวโพดที่คำนึงถึงความยั่งยืน เช่น การตรวจสอบแหล่งที่มาของผลผลิต จัดตั้งโครงการสนับสนุนเงินทุนและองค์ความรู้เพื่อเปลี่ยนวิธีการเพาะปลูกไปสู่ความยั่งยืน

¹¹⁰ ห่วงโซ่อุปทานอุตสาหกรรมข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ จ.น่าน (https://salforest.com/knowledge/full_research_maize)

ลำดับ	ปี	คณะผู้วิจัย	ประเด็นสำคัญ	ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย
1	2556	สฤณี อาชวานันทกุล และคณะ	● การปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่ป่าสงวนเป็นหนึ่งในปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อการทำลายสิ่งแวดล้อม เช่น การลดพื้นที่ป่า การเผาป่าซึ่งก่อให้เกิดหมอกควัน และการใช้สารเคมีเกินขนาด ● ข้อมูลจากดาวเทียม Landset (จากระบบ GIS ของ GISTDA) ใน 4 ตำบลในสองอำเภอของจังหวัดน่าน แสดงให้เห็นว่า พื้นที่ปลูกข้าวโพดที่เพิ่มขึ้น 70% ระหว่างปี 2545 และ 2556 นั้น 60.9% เป็นพื้นที่ซึ่งบุกรุกป่า หรือคิดเป็น 23% ของพื้นที่อุทยานในแถบนั้น ● ห่วงโซ่อุปทานข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในจังหวัดน่านยังขาดมิติด้านความยั่งยืน ทั้งในแง่สิ่งแวดล้อมและความเป็นธรรมต่อเกษตรกร ● ตัวอย่างการจัดการห่วงโซ่อุปทานอย่างยั่งยืนในต่างประเทศเน้นการเพาะปลูกในพื้นที่เหมาะสม การกำหนดราคาซื้อขายที่เป็นธรรม และการสนับสนุนเงินทุนและความรู้เพื่อเปลี่ยนวิถีการเพาะปลูก	● ปรับปรุงระบบราคารับซื้อให้เป็นธรรมต่อเกษตรกรรายย่อย ● ส่งเสริมการรวมกลุ่มของเกษตรกรเพื่อเพิ่มอำนาจการต่อรองในตลาด ● สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมการเกษตรที่ลดการใช้สารเคมี ● สร้างความตระหนักและให้ความรู้เกี่ยวกับผลกระทบจากการเผา และการบุกรุกป่า

ลำดับ	ปี	คณะผู้วิจัย	ประเด็นสำคัญ	ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย
2	2559	Pupphavesa <i>et al.</i> ¹¹¹	● การผลิตข้าวโพดในประเทศไทยมีความท้าทายจากปัจจัยต่าง ๆ ● ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ส่วนใหญ่ปลูกในพื้นที่ไม่มีระบบชลประทาน ทำให้ได้รับผลกระทบจากภัยแล้งและน้ำท่วม ● การเก็บเกี่ยวส่วนใหญ่ในฤดูฝน (80%) ทำให้เกิดปัญหาความชื้นสูงและเชื้อรา Aflatoxin ● การเพาะปลูกในพื้นที่ลาดชันและลุ่มน้ำผิดกฎหมาย ก่อให้เกิดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การพังทลายของดินและน้ำป่าไหลหลาก และการเผาตอซังหลังการเก็บเกี่ยวก่อให้เกิดปัญหาหมอกควันและมลพิษทางอากาศ ● เกษตรกรขาดความรู้เกี่ยวกับ การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) ทำให้ใช้ปุ๋ยเกินความจำเป็น ส่งผลต่อความเสื่อมโทรมของดินและน้ำ ● เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้เมล็ดพันธุ์คุณภาพต่ำ ปลูกยาวนานกว่า 120 วัน และให้ผลผลิตต่ำ ส่งผลต่อค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้นและรายได้ลดลง	● การลดอุปสรรคที่ไม่ใช่ภาษีจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการค้าและทำให้ข้าวโพดไทยสามารถแข่งขันในตลาดต่างประเทศได้ดีขึ้น ● ยกเลิกข้อจำกัดที่อนุญาตเฉพาะองค์การคลังสินค้า (PWO) ให้นำเข้าข้าวโพดจากประเทศในอาเซียน (AMS) โดยเปิดเสรีให้นำเข้าจากทุกประเทศ รวมถึง CLM ตลอดทั้งปี โดยไม่ต้องอยู่ภายใต้แผนการจัดซื้อประจำปี ● ปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งและโลจิสติกส์ เช่น ถนน ทางรถไฟ ทางน้ำ คลังสินค้า และระบบโทรคมนาคม โดยเฉพาะในจังหวัด

¹¹¹ Promoting Regional Economic Integration in South-East Asia by Addressing NTBs: A Case Study of Maize in Thailand (https://tdri.or.th/wp-content/uploads/2016/08/NTB_Maize.pdf)

ลำดับ	ปี	คณะผู้วิจัย	ประเด็นสำคัญ	ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย
2	2559	Pupphavesa <i>et al.</i>	● การเพาะปลูกข้าวโพดต่อเนื่องโดยไม่มีการพักฟื้นดิน ทำให้พืชอ่อนแอและเสี่ยงต่อการเกิดโรคที่แพร่ระบาดในพื้นที่ต่าง ๆ ● เกษตรกรเผชิญกับค่าจ้างแรงงานที่เพิ่มขึ้นจากปัญหาขาดแคลนแรงงาน และราคาปุ๋ยเคมีที่สูงเนื่องจากตลาดไม่แข่งขัน ● เกษตรกรจำนวนมากไม่มีโฉนดที่ดิน เพราะพื้นที่ปลูกส่วนใหญ่เป็นพื้นที่บุกรุกป่าสงวน ขาดแรงจูงใจในการดูแลรักษาความอุดมสมบูรณ์ของดิน ● เกษตรกรจำนวนมากติดกับดักหนี้สินในตลาดการเงินนอกระบบ ● เฉลี่ยราคาข้าวโพดที่ไม่แข่งขัน และต้นทุนปัจจัยการผลิตที่สูง ทำให้ไม่สามารถหลุดพ้นจากวงจรหนี้ได้ ● การแทรกแซงของรัฐทำให้เกิดโครงสร้างการผลิตที่ไม่แข่งขัน และไม่ได้ส่งเสริมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) หรือสนับสนุนความยั่งยืน ● การค้าข้าวโพดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีการเติบโต แต่ยังมีอุปสรรคที่ไม่ใช่ภาษี (NTBs) ที่ส่งผลกระทบต่อการนำเข้าและส่งออก เช่น ข้อกำหนดด้าน	ชายแดนที่มีความสำคัญต่อการค้าข้าวโพดระหว่างไทยกับ CLM ● ส่งเสริมการลงทุนในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับห่วงโซ่คุณค่าข้าวโพดในเขตเศรษฐกิจพิเศษบริเวณชายแดนติดกับ CLM ● อำนวยความสะดวกด้านกฎระเบียบและพิธีการศุลกากรลดใบอนุญาตและเอกสารที่ไม่จำเป็น เช่น ใบอนุญาตนำเข้าสินค้าห้าม ใบรับรองการชำระภาษีตาม WTO ใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้า และใบอนุญาตที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้าข้าวโพดสำหรับอาหารสัตว์

ลำดับ	ปี	คณะผู้วิจัย	ประเด็นสำคัญ	ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย
			คุณภาพและมาตรฐานที่แตกต่างกันในแต่ละประเทศ และกฎระเบียบและขั้นตอนที่ไม่ชัดเจน	
3	2559	เศรษฐ์ สัมภิตตะกุล ¹¹²	● การปล่อยก๊าซเรือนกระจก (GHG) ในพื้นที่เพาะปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ มีขั้นตอนที่ปล่อยก๊าซสูงสุดคือ การเตรียมพื้นที่และบำรุงรักษา (75%) รองลงมาคือการเพาะปลูก (15%) การเผาเศษวัสดุการเกษตรในที่โล่ง (10%) และขั้นตอนการเก็บเกี่ยว (0.07%) ● การปล่อยฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM10 สูงสุดเกิดจาก การเผาเศษวัสดุการเกษตร (86%) ซึ่งส่งผลให้เกิดมลพิษทางอากาศอย่างรุนแรง รองลงมาคือการเพาะปลูก (14%) และการเก็บเกี่ยว (0.22%) ● ในภาพรวม อำเภอแม่แจ่มมีการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ 2,976.538 ตันคาร์บอนไดออกไซด์เทียบเท่า และการปล่อยฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM10 เทียบเท่า 26.539 ตัน ผลกระทบดังกล่าวสร้างมลพิษทางอากาศและส่งผลเสียต่อสุขภาพของประชาชนในพื้นที่มาก	● ใช้ผลการศึกษานี้เป็นข้อมูลสำหรับพัฒนาแนวทางการจัดการเศษวัสดุการเกษตรที่เหมาะสมในอำเภอแม่แจ่มและพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ● นำข้อมูลไปวิเคราะห์ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมชั้นปลายเพื่อประเมินความรุนแรงของผลกระทบจากการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM10 ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและสุขภาพของประชาชน

¹¹² การวิเคราะห์การปล่อยก๊าซเรือนกระจกและฝุ่นละอองขนาดเล็ก จากกิจกรรมการเพาะปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ในพื้นที่อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ (<http://repository.cmu.ac.th/handle/6653943832/66512?mode=full>)

ลำดับ	ปี	คณะผู้วิจัย	ประเด็นสำคัญ	ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย
				● สามารถต่อยอดผลการศึกษาเพื่อจัดทำข้อมูลเชิงนโยบายที่มุ่งเน้นการจัดการคุณภาพอากาศและเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนในอนาคต
4	2560	นิอร สิริมงคลเลิศกุล ¹¹³	● เกษตรกรในตำบลลาวี อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย มีต้นทุนเฉลี่ยในการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์อยู่ที่ 33,056.43 บาทต่อไร่ต่อการปลูก โดยต้นทุนหลักคือ ค่าแรงในการดูแลข้าวโพด 24,000 บาทต่อไร่ (72.60%) และต้นทุนรองคือ ค่าใช้จ่ายในการขนส่ง 7,250 บาทต่อไร่ (21.93%) ● คราวเรือนในพื้นที่สามารถผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ได้ 10,000 กิโลกรัมต่อการปลูกต่อครัวเรือน รวมทั้งตำบลลาวีสามารถผลิตได้ประมาณ 156,860,000 กิโลกรัมต่อปี ● ความต้องการข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (อุปสงค์) มีจำนวนไม่จำกัด ในขณะที่ศักยภาพการผลิตในพื้นที่ (อุปทาน)	● ควรวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินบนพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน เพื่อลดการขยายพื้นที่เกษตรในพื้นที่ป่า ● ให้ความรู้แก่เกษตรกรเกี่ยวกับการอนุรักษ์ดินและการเพิ่มผลผลิตโดยไม่ต้องเพิ่มพื้นที่ปลูก ● ส่งเสริมการเกษตรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพื่อรักษาทรัพยากรธรรมชาติและลดปัญหาสิ่งแวดล้อม

¹¹³ การศึกษาต้นทุนและห่วงโซ่อุปสงค์-อุปทาน การค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์บนพื้นที่สูง ตำบลลาวี จังหวัดเชียงราย (<https://so01.tci-thaijo.org/index.php/FEU/article/view/66958>)

ลำดับ	ปี	คณะผู้วิจัย	ประเด็นสำคัญ	ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย
4	2560	นอร์ สิริมงคลเลิศกุล	มีจำกัด ซึ่งไม่สามารถตอบสนองความต้องการในตลาดได้อย่างเพียงพอ	● ศึกษาพืชทดแทนหรือพืชที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่เพื่อสนับสนุนการใช้ที่ดินอย่างยั่งยืน ● ลดการขยายพื้นที่เกษตรด้วยการเผา เพื่อลดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม
5	2561	World Wide Fund for Nature ¹¹⁴	● การปลูกข้าวโพดในพื้นที่สูงทำให้เกิดการเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติจากการใช้ที่ดินอย่างไม่เหมาะสม ● การบุกรุกป่าเพื่อการเกษตรและการปนเปื้อนของทรัพยากรน้ำจากการใช้สารเคมีเข้มข้นส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ● ปัญหาดังกล่าวส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เช่น อุณหภูมิที่สูงขึ้น ปริมาณฝนที่ลดลง รวมถึงน้ำท่วมและภัยแล้งที่เพิ่มขึ้น ● การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในพื้นที่ป่าและการลดพื้นที่ป่าส่งผลกระทบต่อความสามารถในการดูดซับก๊าซเรือนกระจก	● ลดพื้นที่ปลูกข้าวโพดในพื้นที่ลาดชัน โดยจัดสรรพื้นที่ที่เหมาะสมให้เกษตรกรและส่งเสริมการปลูกพืชทางเลือกในพื้นที่สูง เช่น เกษตรผสมผสาน และส่งเสริมตลาดสำหรับพืชทดแทนและให้แรงจูงใจทางการเงินเพื่อสนับสนุนการย้ายจากพื้นที่ลาดชัน

¹¹⁴ โครงการศึกษาสถานการณ์การบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืนของห่วงโซ่อุปทานข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของประเทศไทย

(https://wwfasia.awsassets.panda.org/downloads/executive_summary_1.pdf)

ลำดับ	ปี	คณะผู้วิจัย	ประเด็นสำคัญ	ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย
5	2561	World Wide Fund for Nature	● ประเทศไทยมีการปล่อยก๊าซเรือนกระจกเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยการปลูกข้าวโพดปล่อยก๊าซเรือนกระจก 256.12 กิโลกรัมคาร์บอนไดออกไซด์/ตัน เป็นอันดับสองรองจากการปลูกปาล์มน้ำมัน ● การปลูกข้าวโพดในพื้นที่สูง (มากกว่าครึ่งหนึ่งของพื้นที่ปลูกข้าวโพดในประเทศไทย) มีผลกระทบต่ออัตราการดูดซับก๊าซเรือนกระจกอย่างมีนัยสำคัญ ● แม้ว่าในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2540-2544) มีการดำเนินนโยบายเพื่อส่งเสริมเกษตรกรรมอย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตาม การดำเนินนโยบายจำกัดอยู่เฉพาะในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ทำให้ยากต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งภาคเกษตรกรรมของประเทศไทยไปสู่ความยั่งยืน	● กระตุ้นการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำและอาหาร โดยการแบ่งปันผลประโยชน์จากทรัพยากรให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในท้องถิ่น ● บูรณาการนโยบายการผลิตและการบริโภคข้าวโพดทั่วทั้งห่วงโซ่ ● กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ส่งเสริมการจัดพื้นที่เกษตรที่เหมาะสมและเทคโนโลยีการผลิตที่ยั่งยืน ● กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สนับสนุนการอนุรักษ์และลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ● กระทรวงการคมนาคม พัฒนาระบบโลจิสติกส์ ● กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเกษตรที่ลดการใช้สารเคมี

ลำดับ	ปี	คณะผู้วิจัย	ประเด็นสำคัญ	ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย
5	2561	World Wide Fund for Nature		● ส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมของภาคเอกชน ● บริษัทจัดจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ควรหลีกเลี่ยงการขายให้เกษตรกรที่ไม่มีใบอนุญาตครอบครองที่ดิน ● ส่งเสริมการตลาดและการค้าผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรทดแทนข้าวโพดเพื่อสร้างทางเลือกให้เกษตรกร
6	2561	นันทมน ธีระกุล และ พิมพิมล แก้วมณี ¹¹⁵	● โครงสร้างตลาดข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เป็นตลาดผู้ซื้อน้อยรายในระดับโรงงานอาหารสัตว์ ระดับการแข่งขันสูงขึ้นในตลาดท้องถิ่นและตลาดท้องถิ่น แต่การแข่งขันในตลาดท้องถิ่นมีจำกัดเนื่องจากเกษตรกรขายให้พ่อค้าท้องถิ่นมากกว่าแหล่งอื่น ● ตลาดมี 3 ระดับ ตลาดท้องถิ่น ตลาดท้องถิ่น และตลาดปลายทาง ข้าวโพดจากเกษตรกรถูกจำหน่ายโดยผู้รวบรวม (คนกลาง/หัวสี/ขนส่ง) ไปยังผู้รับซื้อขนาดใหญ่	● เสนอให้ใช้ระบบการจัดการอุปทาน (Supply Management System: SMS) ที่เป็นระบบตลาดเป็นเครือข่ายโซ่อุปทานบริหารจัดการแบบ Vertical Integration เพื่อทำให้สินค้าและข้อมูลข่าวสารมีการไหลเวียนได้ดี โดยให้อยู่ในการดูแลของ

¹¹⁵ โครงการ แนวทางการปรับโครงสร้างการผลิต การตลาด และนโยบายรัฐบาลสู่ความยั่งยืนของอุตสาหกรรมข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในประเทศไทย (<https://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/309113>)

ลำดับ	ปี	คณะผู้วิจัย	ประเด็นสำคัญ	ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย
6	2561	นัทธมน ธีระกุล และ พิมพ์มล แก้วมณี	กว่า (ลานตาก ไซโล สหกรณ์ ทั้งในและต่างจังหวัด) จากนั้นจะถูกขายต่อไปยังผู้ซื้อปลายทางที่สำคัญตามลำดับ ได้แก่ โรงงานอาหารสัตว์ ฟาร์มขนาดใหญ่และผู้ส่งออก ● ปริมาณผลผลิตไม่เพียงพอต่อความต้องการใช้ แม้ว่าจะมีการนำเข้าผ่านด่านศุลกากร 6 หมื่นตัน (1.36% ของผลผลิตในตลาด) แต่คาดว่าจะมีการลักลอบนำเข้า 5.4 แสนตัน โดยข้าวโพดที่ลักลอบนำเข้าจะถูกนำมาปรับปรุงคุณภาพ และนำผลผลิตของไทยมาปนจนไม่สามารถจำแนกแหล่งที่มาได้ ● การกำหนดราคารับซื้อข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในตลาดท้องถิ่น พ่อค้าผู้รับซื้อมีอำนาจในการกำหนดราคารับซื้อข้าวโพดจากเกษตรกร การตั้งราคารับซื้อ พิจารณาจากราคารับซื้อหน้าโรงงานที่สมาคมอาหารสัตว์ประกาศในช่วงเย็นของทุกวัน หักด้วยต้นทุน ในการเจรจาต่อรองราคา ระหว่างเกษตรกรกับพ่อค้าพบว่าพ่อค้าผู้รวบรวมจะเป็นผู้กำหนดราคารับซื้อขั้นสุดท้ายเสมอ ● ราคารับซื้อหน้าโรงงานอาหารสัตว์เป็นในทิศทางเดียวกับข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในตลาดโลกในเดือนก่อน และราคา	คณะกรรมการนโยบายและบริหารจัดการข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (นบขพ.) มีเป้าหมายกำกับดูแลให้เกิดความสมดุลระหว่างอุปทานและอุปสงค์ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และกำหนดราคาล่วงหน้า ● สนับสนุนให้เกษตรกรรวมตัวกันในรูปแบบ สหกรณ์การเกษตร และรวมกันขายผลผลิตให้โดยตรงกับโรงงานอาหารสัตว์ เพื่อสร้างอำนาจต่อรองในตลาด และจัดหาปัจจัยการผลิตและให้บริการการจัดการตลาดให้แก่สมาชิก ● ควรมีการส่งเสริมเงินลงทุนจากภาครัฐในด้าน คลังสินค้า เครื่องมือและยานพาหนะ โดยอาจเป็นในรูปแบบการลงทุนร่วมกันระหว่างภาครัฐและประชาชน และให้สามารถ

ลำดับ	ปี	คณะผู้วิจัย	ประเด็นสำคัญ	ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย
6	2561	นัทธมน ธีระกุล และ พิมพ์มล แก้วมณี	ปลายข้าว ราคาร้าข้าว และราคามันสำปะหลัง แต่เป็นไปในทิศทางตรงข้ามกับปริมาณการนำเข้าข้าวสาลี ● ในกรณีที่เกิดเหตุการณ์ผิดปกติ (Shock) ในตลาด ความผันผวนของระดับราคาข้าวโพดในไทย จะได้รับอิทธิพลจากปัจจัยในประเทศโดยเฉพาะความผันผวนของราคาในประเทศ เนื่องจากอุปสงค์ที่มีมากกว่าอุปทาน ซึ่งล้าหน้าอิทธิพลของราคาข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในซีกาโก ความผันผวนของราคาเอทานอล และความผันผวนของราคาน้ำมันดิบ ● นโยบายด้านราคาทั้งการจําแนและการประกันราคา แม้ว่าเกษตรกรจะพอใจในนโยบายดังกล่าว แต่การศึกษาพบว่านโยบายเหล่านี้บิดเบือนตลาดและมีช่องว่างให้เกิดการทุจริต ● สำหรับนโยบายการกำหนดช่วงเวลานำเข้า หลายฝ่ายเห็นด้วยว่ามีผลดีกับเกษตรกรด้านราคาผลผลิต แต่พ่อค้ารับซื้อบางรายมีความเห็นว่านโยบายดังกล่าวไม่สามารถลดหรือจัดการลักลอบนำเข้าได้ เนื่องจากการลักลอบนำเข้าเกิดขึ้นในช่วงเก็บเกี่ยว (พ.ย.-ธ.ค.) จึงย่อมมีผลต่อราคาของเกษตรกร และเมื่อยังมีการลักลอบนำเข้าอยู่อย่าง	ใช้ร่วมกันของสหกรณ์ต่าง ๆ โดยรอบ ให้เต็มกำลังผลิตเพื่อให้คุ้มค่าในการลงทุน ● บทบาทของภาคีแต่ละฝ่าย ควรให้สมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์ไทย ประเมินการความต้องการใช้ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ล่วงหน้าปีต่อปี เพื่อให้ทราบถึงประมาณการความต้องการการใช้ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์และราคาที่โรงงานสามารถรับซื้อได้ เพื่อหารือร่วมกัน 4 ฝ่าย (ตัวแทนภาครัฐ ผู้ประกอบการอาหารสัตว์ พ่อค้ารับซื้อ และเกษตรกร) และจัดทำ MOU ร่วมกันเกี่ยวกับปริมาณและราคาซื้อขาย การจัดการโซนนิ่ง การกำหนดหลักเกณฑ์การปลูกที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสิ่งแวดล้อม

ลำดับ	ปี	คณะผู้วิจัย	ประเด็นสำคัญ	ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย
6	2561	นัทธมน ธีระกุล และ พิมพ์พิมล แก้วมณี	ต่อเนื่องและมาตรการภาครัฐในการสกัดการลักลอบยังไม่มีประสิทธิภาพ การดำเนินมาตรการกำหนดช่วงเวลานำเข้าโดยไม่เสียภาษีจะไม่เกิดประโยชน์ต่อเกษตรกร - นอกจากนี้ ช่วงเวลาที่อนุญาตให้นำเข้าได้ (ก.พ.-ส.ค.) เป็นช่วงที่ผลผลิตในประเทศเพื่อนบ้านเหลือน้อยและคุณภาพด้อยลง เทคโนโลยีการเก็บรักษาของประเทศเพื่อนบ้านยังไม่ดีเท่าที่ควร - ในด้านต้นทุน ผลตอบแทน พบว่า เกษตรกรมีการขาดทุน โดยมีรายรับรวมโดยเฉลี่ย 4,619 บาทต่อไร่ ในขณะที่ต้นทุนรวมทางเศรษฐศาสตร์ 5,020 บาทต่อไร่ เนื่องจากมีต้นทุนที่ไม่เป็นตัวเงิน เช่น การใช้แรงงานในครัวเรือน และแรงงานแลกเปลี่ยนค่อนข้างสูง - ในด้านประสิทธิภาพในการผลิต พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการเพิ่มผลิตภาพ ได้แก่ เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย และแรงงาน รวมถึงการปลูกในที่เหมาะสมระดับปานกลางขึ้นไปจะมีผลทำให้ปริมาณผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติประมาณ 85 กิโลกรัม/ไร่ - ในประเด็นเรื่องการเผา เกษตรกรส่วนมาก (93%) รับรู้ถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมและหมอกควัน แต่ยังมีเกษตรกร	- ดำเนินการระบบ SMS ภายใต้การเปิดเสรีทางการค้า โดยควรยกเลิกมาตรการกำหนดช่วงเวลานำเข้าโดยไม่เสียภาษี ดังนั้นอุปทานข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในตลาดภายใต้การจัดการ จะประกอบด้วยอุปทานข้าวโพดไทย อุปทานข้าวโพดจากต่างประเทศ (ทั้งนำเข้าและลงทุนในประเทศเพื่อนบ้าน) ผลผลิตที่นำเข้ามาจะถูกเก็บรักษาไว้โดยองค์การคลังสินค้า เพื่อป้องกันราคาตกต่ำในช่วงที่มีผลผลิตออกสู่ตลาดมาก - เปิดเสรีนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์สำหรับผู้นำเข้าทั่วไปในกลุ่มประเทศอาเซียนและสมาชิก WTO แต่ต้องอยู่ภายใต้การดูแลของ นบขพ. และมี อคส. ทำหน้าที่เก็บสต็อกสินค้า เพื่อ

ลำดับ	ปี	คณะผู้วิจัย	ประเด็นสำคัญ	ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย
6	2561	นัทธมน ธีระกุล และ พิมพ์มล แก้วมณี	บางส่วน (34%) ไม่คิดว่าจะปรับตัวหรือไม่มีความเห็นต่อปัญหา โดยเกษตรกร 39% มีการเผาไร่หลังเก็บเกี่ยว โดยมีเหตุผลเห็นว่ามีความประโยชน์ในการกำจัดแมลงและวัชพืช ประหยัดเวลาและง่ายต่อการเตรียมดิน ข้า้ถ้าเป็นปุ๋ยให้ข้าวโพดเติบโตดี ● เกษตรกร 32% เห็นด้วยในกรณีพ่อค้าไม่รับซื้อข้าวโพดเลี้ยงสัตว์จากไร่ที่เผา แต่บางส่วน (14%) ไม่เห็นด้วย เหตุผลว่าไม่เป็นธรรมชาติ เพราะการปลูกในที่ลาดชันไม่สามารถไถกลบเพื่อเตรียมดินได้	ควบคุมปริมาณการระบายสินค้าเข้าสู่ตลาดในประเทศ ● แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ○ ควรปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในที่ที่เหมาะสมปานกลางขึ้นไป ○ การส่งเสริมการปลูกในพื้นที่ราบลุ่ม ○ การมีระบบการจัดการน้ำ ป้องกันโรคและแมลง ○ การส่งเสริมการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ทดแทนข้าวนาปรัง ควรมีมาตรการเสริม เช่น การเลือกพื้นที่ที่เหมาะสม การสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ราคาพิเศษ การประกันภัยพืชผล เพื่อลดความเสี่ยงในระยะแรกของการปรับเปลี่ยน ○ การส่งเสริมการลดการปลูกข้าวโพดในพื้นที่ป่า

ลำดับ	ปี	คณะผู้วิจัย	ประเด็นสำคัญ	ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย
6	2561	นันทมน ธีระกุล และ พิมพ์มล แก้วมณี		● แนวทางการลดการเผา ○ ปรับทัศนคติของเกษตรกร ○ ประกาศการบังคับใช้ GAP ให้จริงจัง ○ มาตรการจูงใจ ได้แก่ การสนับสนุนการปรับตัวในด้านการจัดการผลผลิตและอุดหนุนอุปกรณ์การผลิต มาตรการจูงใจด้านราคา เช่น ให้ราคาสูงกว่าสำหรับผลผลิตที่ได้มาตรฐาน GAP
7	2561	สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย ¹¹⁶	● การรับซื้อข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของผู้รวบรวมมี 2 รูปแบบหลักคือ การซื้อเหมา และการซื้อที่ให้ราคาตามความชื้น ซึ่งเกษตรกรมักมีส่วนในการเลือกว่าจะขายในรูปแบบใดให้ผู้ซื้อรายใด ● การซื้อขายข้าวโพดเลี้ยงสัตว์มี 3 วิธีหลัก ได้แก่ การทำสัญญา (กำหนดราคา/ปริมาณ/คุณภาพ) การขาย	● แนวทางการปรับตัวของผู้ที่เกี่ยวข้อง ○ <u>ผู้ผลิตพันธุ์ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์</u> ○ พัฒนาเป็นศูนย์กลางการพัฒนาสายพันธุ์ในภูมิภาค และหาตลาดส่งออกใหม่ ๆ

¹¹⁶ โครงการศึกษาแนวทางการปรับตัวของภาคเกษตรเพื่อรองรับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขันของไทย (<https://tdri.or.th/2018/01/aec-agri-adaptation/>)

ลำดับ	ปี	คณะผู้วิจัย	ประเด็นสำคัญ	ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย
7	2561	สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย	รายวัน (ทำในช่วงมีผลผลิตมาก) และการสต็อกสินค้า (นิยมทำช่วงปลายฤดูการ เก็บได้ 1 ปี แต่คุณภาพจะแยกลง ข้าวโพดที่สต็อกไว้จะนำออกขายช่วง มี.ค.-มิ.ย.) ● การกำหนดราคารับซื้อของโรงงานมาจากการประชุมของสมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์ ด้วยการสำรวจปริมาณความต้องการ และปริมาณข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในประเทศ รวมถึงราคาในตลาดโลก เพื่อใช้กำหนดราคาอ้างอิง ส่วนผู้รวบรวมจะกำหนดราคารับซื้อจากเกษตรกรโดยอ้างอิงราคารับซื้อของโรงงานอีกที ● ต้นทุนหลักของเกษตรกร ได้แก่ ค่าจ้างแรงงาน ค่าปุ๋ย และค่าเช่าที่ดิน โดยต้นทุนเฉลี่ยของเกษตรกรอยู่ที่ 5.5 บาท/กิโลกรัม ● ต้นทุนของผู้รวบรวมผลผลิต แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ วัตถุดิบข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และ ค่าการจัดการ (ค่านวม จากค่าตาก/อบ ค่าน้ำหนักหาย และค่าขนส่ง) โดยรวมจะไม่เกิน 2 บาท/กิโลกรัม ● ต้นทุนโรงงานอาหารสัตว์ แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ต้นทุนวัตถุดิบ ต้นทุนค่าสารเสริมคุณภาพ และ ต้นทุนค่าการจัดการ	○ <u>เกษตรกร</u> ○ ลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มผลผลิตต่อไร่ โดยการวางแผนปลูกและเก็บเกี่ยวให้เหมาะสม ปรับปรุงกระบวนการปลูก และปฏิบัติตามแนวทางการเพาะปลูกที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ○ เกษตรกรที่เพาะปลูกในที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ์ ควรปรับเปลี่ยนไปเพาะปลูกพืชชนิดอื่น ○ <u>โรงงานอาหารสัตว์</u> ○ เน้นสร้างความมั่นคงด้านวัตถุดิบ เช่น การส่งเสริมการปลูก และเพิ่มผลผลิตต่อไร่ให้เกษตรกร ● สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ควรปรับปรุงการประเมินผลผลิตต่อไร่ให้แม่นยำมากขึ้น

ลำดับ	ปี	คณะผู้วิจัย	ประเด็นสำคัญ	ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย
7	2561	สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย	● นโยบายกำหนดราคารับซื้อข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของโรงงานฯ ในราคาไม่ต่ำกว่า 8 บาท/กิโลกรัม เป็นประโยชน์กับพ่อค้าคนกลาง/ผู้รวบรวมที่สามารถวางแผนจัดการต้นทุนและราคารับซื้อจากเกษตรกรได้ ส่วนเกษตรกรไม่ค่อยได้ประโยชน์เนื่องจากขายให้ผู้รวบรวม ไม่ได้ขายตรงแก่โรงงานฯ ● ปัญหาและความท้าทายต่อห่วงโซ่คุณค่าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ○ ไทยเป็นผู้ส่งออกเมล็ดพันธุ์อันดับ 12 ของโลก แต่ปัจจุบันมีคู่แข่งที่สำคัญคือเวียดนาม และประเทศคู่ค้าเริ่มมีนโยบายให้บริษัทผลิตเมล็ดพันธุ์เข้าไปผลิตและจำหน่ายในประเทศมากขึ้น ○ ราคาที่เกษตรกรขายได้จริงค่อนข้างต่ำ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะถูกหักค่าความชื้นในอัตราสูง จากการที่เกษตรกรส่วนใหญ่มักจะรีบเก็บเกี่ยวก่อนระยะเวลาแนะนำ (ที่ 120 วัน) จากหลายสาเหตุ เช่น สภาพอากาศ การเก็บเกี่ยวและเพาะปลูกให้พร้อมกับแปลงอื่น ๆ ในพื้นที่เพื่อลดต้นทุนการจ้างแรงงาน การรีบปลูกรอบสอง การหมุนเงิน การไม่มีพื้นที่เก็บรักษาผลผลิตเพื่อลดความชื้น	เพื่อวางแผนกำหนดปริมาณการนำเข้าได้อย่างเหมาะสม ● ในระยะสั้น การเปิดเสรีข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ควรเป็นไปอย่างมีเงื่อนไข เช่น กำหนดปริมาณนำเข้า เนื่องจากปัจจุบันต้นทุนเกษตรกรไทยยังไม่สามารถแข่งขันได้ ● หน่วยงานในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร สำนักงานเกษตรจังหวัด ควรมีบทบาทในการให้คำแนะนำแก่เกษตรกรในการเพาะปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่ที่เหมาะสม ● ภาครัฐร่วมมือเอกชน ในการพัฒนาแนวทางการเพาะปลูก เทคโนโลยี เพื่อเพิ่มผลผลิตต่อไป

ลำดับ	ปี	คณะผู้วิจัย	ประเด็นสำคัญ	ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย
7	2561	สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย	○ แนวโน้มการให้ความสำคัญกับประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้โรงงานอาหารสัตว์ขนาดใหญ่ ออกแนวทางปฏิบัติในการใช้เอกสารสิทธิ์เพื่อยืนยันแหล่งที่มาของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ โดยอาศัยความร่วมมือจากพ่อค้าคนกลางและเกษตรกร นอกจากนี้ ในอนาคตไทยอาจมีปัญหการส่งออกเนื้อสัตว์จากการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์บนป่าเขา ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาหมอกควัน ○ การนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์จากประเทศเพื่อนบ้านสามารถนำเข้าได้ช่วง ก.พ.-ส.ค. ของทุกปี ส่วนใหญ่จะนำเข้าเป็นข้าวโพดสด โดยคุณภาพข้าวโพดจะขึ้นอยู่กับกระบวนการปรับปรุงคุณภาพ อย่างไรก็ตาม ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์จากประเทศเพื่อนบ้านส่วนใหญ่คุณภาพต่ำ และในบางกรณีถูกนำเข้ามาเพื่อส่งออกอีกทอดหนึ่ง ○ ช่วงเวลาผลผลิตของเพื่อนบ้านจะเหลื่อมกับไทย ดังนั้นการเปิดช่วงเวลานำเข้าทั้งปี ไม่น่าจะส่งผลกระทบต่อข้าวโพดเลี้ยงสัตว์โดยรวมในประเทศ แต่อาจจะกระทบในส่วน of ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่	

ลำดับ	ปี	คณะผู้วิจัย	ประเด็นสำคัญ	ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย
7	2561	สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย	ผู้รวบรวมผลผลิตได้สต็อกไว้ที่จะนำออกขายช่วง มี.ค.-มิ.ย. ○ การลดภาษีนำเข้าข้าวสาลีให้เหลือ 0 ในปี 2550 ทำให้บางช่วงราคาข้าวสาลีนำเข้าต่ำกว่าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ โรงงานจำนวนมากหันไปใช้ข้าวสาลีแทนข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ทำให้ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ล้นตลาด และราคาคง ในปลายปี 2559 ภาครัฐออกมาตรการ กำหนดสัดส่วนการนำเข้าข้าวสาลีต่อข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เป็น 1:3 อย่างไรก็ตาม โรงงานอาหารสัตว์ บางแห่งระบุว่า การใช้ข้าวสาลีไม่สามารถทดแทน ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ได้ 100% จำเป็นต้องใส่สารเสริมอื่น เพิ่มเติม รวมทั้งต้องใช้ข้าวสาลีในปริมาณที่สูงกว่า ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	

ลำดับ	ปี	คณะผู้วิจัย	ประเด็นสำคัญ	ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย
8	2561	วีระศักดิ์ สมยานะ ¹¹⁷	● ในด้านเศรษฐกิจ ระบบพันธสัญญาช่วยลดความเสี่ยงด้านการตลาดและสนับสนุนด้านปัจจัยการผลิต แต่ยังมีข้อจำกัดด้านต้นทุนผันแปรสูง โดยเฉพาะในพื้นที่ที่ต้องลงทุนเพิ่ม เช่น การซื้อเครื่องจักรหรือการบุกเบิกพื้นที่ใหม่ ● ผลประโยชน์เชิงสวัสดิการที่ได้รับยังคงเหมือนเดิมเมื่อเปรียบเทียบกับ การปลูกพืชอื่น ๆ ในทุกประเด็น แต่ประโยชน์ที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจนคือ สภาพเศรษฐกิจของชุมชนดีขึ้น และเป็นทางเลือกใหม่ของเกษตรกร ทำให้ไม่ต้องย้ายถิ่นฐานเพื่อแสวงหาทางเลือกอื่นนอกชุมชน นอกจากนี้ผู้ที่เกี่ยวข้องยังได้รับความมั่นใจเรื่องผลผลิต	● บริษัทคู่สัญญาควรสนับสนุนวิธีการปฏิบัติดูแลการผลิตเพื่อเพิ่มผลผลิต ลดอัตราดอกเบี้ยในสินเชื่อปัจจัยการผลิตเพื่อลดต้นทุนต่อหน่วย และสร้างแรงจูงใจให้เกษตรกรผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์อย่างต่อเนื่องโดยเพิ่มผลตอบแทนจากการผลิต ● ภาครัฐควรกำหนดนโยบายสนับสนุนการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในระบบพันธสัญญาให้ยั่งยืน สนับสนุนการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมที่ช่วยลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิต ● ส่งเสริมความร่วมมือข้ามพรมแดน โดยรักษาความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการไทยและเกษตรกร

¹¹⁷ การผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในระบบพันธสัญญาระหว่าง สปป.ลาว กับประเทศไทย:ผลตอบแทนและประโยชน์ที่เกษตรกรได้รับ (<https://li01.tci-thaijo.org/index.php/agkasetkaj/article/view/250209>)

ลำดับ	ปี	คณะผู้วิจัย	ประเด็นสำคัญ	ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย
				ใน สป.ลาว และสร้างกลไกความร่วมมือระหว่างภาครัฐของทั้งสองประเทศในระยะยาว
9	2565	สมพงษ์ พรหมที และคณะ ¹¹⁸	● ปัญหาของเกษตรกรที่พบจากการศึกษา ได้แก่ ○ ปัญหาหลักด้านการปลูกและการดูแล ได้แก่ปัจจัยการผลิตมีราคาแพง โดยเฉพาะปุ๋ยเคมีและสารเคมี รองลงมาเป็นการระบาดของโรคและแมลงเป็นปัญหา ○ แหล่งน้ำไม่เพียงพอตลอดฤดูกาลและการเกิดฝนทิ้งช่วงเป็นปัญหาที่พบมากที่สุด ○ เมล็ดพันธุ์ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์มีราคาสูงและขนาดเมล็ดพันธุ์ไม่สม่ำเสมอ เมล็ดพันธุ์มีสัดส่วนความงอกต่ำและการคลุกเมล็ดพันธุ์ด้วยสารเคมีมีความยุ่งยาก ○ การรับซื้อผลผลิตไม่เป็นไปตามราคาประกันและขาดแหล่งสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ ○ ขาดเครื่องจักรเก็บเกี่ยวและผลผลิตมีความชื้นสูง ○ ไม่ได้วางแผนการผลิตตามฤดูกาลและความต้องการของตลาด	● ระดับเกษตรกร ○ ส่งเสริมการติดต่อกับเจ้าหน้าที่เกษตรเพื่อรับข้อมูลข่าวสารและนำข้อมูลทางวิชาการมาปรับใช้ให้มีประสิทธิภาพ ● ระดับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ○ ศึกษาบริบทของแต่ละพื้นที่ เพื่อให้ทราบปัญหาและข้อเสนอแนะ นำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยใช้ข้อมูลทางวิชาการมาแก้ไข และใช้วิธีการส่งเสริมที่เหมาะสม ● ระดับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเกษตร

¹¹⁸ แนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกร ในอำเภออินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี (<https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/255990>)

ลำดับ	ปี	คณะผู้วิจัย	ประเด็นสำคัญ	ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย
9	2565	สมพงษ์ พรหมที และคณะ	○ ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำและพื้นที่ปลูกไม่เหมาะสม การเก็บตัวอย่างดินเพื่อวิเคราะห์ความยุ่งยากและขาดอุปกรณ์เตรียมดิน ○ การส่งเสริมผ่านสื่อมวลชนขาดความชัดเจนและต่อเนื่อง ○ เจ้าหน้าที่เยี่ยมเกษตรกรไม่ทั่วถึงและไม่สามารถให้คำแนะนำได้ทันเวลา ○ เกษตรกรไม่ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการประชุมหรือฝึกอบรมอย่างทั่วถึง ● แนวทางการส่งเสริมที่เกษตรกรต้องการ ○ โครงการประกันรายได้ให้ผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ○ การสนับสนุนแหล่งสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำและปัจจัยการผลิตสำหรับเกษตรกร ○ ภาครัฐควรบูรณาการสนับสนุนการบริหารจัดการกลุ่มและเชื่อมโยงตลาด ○ ควรจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนเครื่องจักรและวัสดุอุปกรณ์การผลิต ○ การให้ความรู้ด้านพันธุ์ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ การเตรียมเมล็ดพันธุ์ การเก็บเกี่ยว การป้องกันโรคและแมลง	○ ส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่ม เช่น แปลงใหญ่ วิสาหกิจชุมชน ○ สนับสนุนความรู้และปัจจัยการผลิตตามภารกิจของหน่วยงาน ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ ● ระดับนโยบาย ○ กำหนดนโยบายการสนับสนุนตลอดห่วงโซ่อุปทาน ○ โครงการประกันรายได้ แหล่งเงินทุน ปัจจัยการผลิต เครื่องจักร การเชื่อมโยงตลาด

ลำดับ	ปี	คณะผู้วิจัย	ประเด็นสำคัญ	ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย
9	2565	สมพงษ์ พรหมที และคณะ	และการบริหารจัดการแหล่งน้ำ การวางแผนการผลิต การเตรียมดิน การให้น้ำ และการกำจัดวัชพืช ○ การส่งเสริมแบบกลุ่ม เช่น การจัดทำแปลงสาธิต การศึกษาดูงาน และการอบรมความรู้ ○ การส่งเสริมรายบุคคล เช่น การเยี่ยมเยียนและติดตาม สถานการณ์การผลิตโดยเจ้าหน้าที่ ○ การส่งเสริมผ่านสื่อมวลชน เช่น การเผยแพร่เอกสาร ความรู้ การใช้สื่อออนไลน์ เช่น ไลน์ เฟซบุ๊ก และยูทูบ ○ การเพิ่มช่องทางข่าวสารผ่านโทรศัพท์สนววิทยุกระจายเสียง และเสียงตามสาย	
10	2567	International Food Policy Research Institute ¹¹⁹	● การเผาเศษซากข้าวโพดในเมียนมายังคงเกิดขึ้นแต่มีแนวโน้มลดลง: ○ การเผาเศษซากข้าวโพดเป็นวิธีที่นิยมเนื่องจากต้นทุนต่ำและมีประสิทธิภาพ ○ สัดส่วนของเกษตรกรที่เผาลดลงจาก 44% ในปี ค.ศ. 2013 เหลือ 34% ในปี ค.ศ. 2023 โดยเกษตรกรเริ่มหันมาใช้วิธีอื่น เช่น การเก็บเศษซากไว้ในดิน	● ควรมีการวิจัยเพิ่มเติมเพื่อทำความเข้าใจปัจจัยเบื้องหลังการตัดสินใจของเกษตรกร โดยเฉพาะการศึกษาที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นเกี่ยวกับปัจจัยที่ผลักดันการจัดการเศษซากข้าวโพด

¹¹⁹ Maize Residue Management in Myanmar (<https://cgspace.cgiar.org/server/api/core/bitstreams/d56daa0c-a21d-44ab-93b8-bc16f7023d2f/content#:~:text=Burning%20maize%20residues%20is%20not,retaining%20residues%20in%20the%20soil.>)

ลำดับ	ปี	คณะผู้วิจัย	ประเด็นสำคัญ	ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย
10	2567	International Food Policy Research Institute	● ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการค้าสินค้าเกษตร: ○ การลดลงของแรงงานและการเลี้ยงปศุสัตว์เพิ่มแรงจูงใจให้เกษตรกรใช้วิธีเผา ○ ตลาดสำหรับเศษซากข้าวโพดมีการเติบโต แต่ยังมีเกษตรกรน้อยกว่า 20% ที่สามารถขายเศษซากได้ ● ทักษะของเกษตรกร: ○ เกษตรกรเห็นว่าการจัดการเศษซากทั้งการเผาและการเก็บไว้ในดินช่วยปรับปรุงความอุดมสมบูรณ์ของดิน ○ เกษตรกรที่ไม่เผาส่วนใหญ่ไม่เชื่อว่าการเผาช่วยปรับปรุงดิน ในขณะที่เกษตรกรที่เผาส่วนใหญ่เชื่อเช่นนั้น ○ เกษตรกรเกือบทั้งหมดเห็นว่าการเก็บเศษซากไว้ในดินช่วยเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดิน ● แม้เกษตรกรส่วนใหญ่รับรู้ผลกระทบต่อสุขภาพจากการเผาเศษซาก แต่ยังมีมากกว่าหนึ่งในสี่ที่ไม่เห็นด้วยว่าการเผามีผลเสียต่อสุขภาพของผู้อื่น	เพื่อออกแบบนโยบายและแนวทางแก้ไขที่เหมาะสม ● ควรมุ่งเน้นให้ความรู้เกี่ยวกับประโยชน์ในระยะยาวของการเก็บเศษซากไว้ในดิน ซึ่งช่วยเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดินมากกว่าการเผา ● ไทยควรพิจารณาวิธีการอื่น เช่น การสนับสนุนด้านการศึกษา การให้สิ่งจูงใจด้านราคา หรือ การลดภาษีนำเข้าแก่ประเทศที่ไม่มีการเผา แทนการห้ามนำเข้าโดยเด็ดขาด ซึ่งอาจไม่มีผลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรในระดับฟาร์ม

ลำดับ	ปี	คณะผู้วิจัย	ประเด็นสำคัญ	ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย
			● ความคาดหวังของชุมชนอาจเป็นปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจเผาเศษซาก โดยเกษตรกรที่เผาส่วนใหญ่ยอมรับว่าชุมชนคาดหวังให้พวกเขาทำเช่นนั้น	
11	2567	วรรณวิษา ศรีรัตนะ และ อิศราวดี เหมะ ¹²⁰	● ความต้องการใช้ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในประเทศไทยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะจากอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ที่ยังคงเติบโตควบคู่กับภาคปศุสัตว์ โดยมีความต้องการอาหารสัตว์เฉลี่ยปีละ 20 ล้านตัน ซึ่งส่วนใหญ่ใช้ในอุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่และสุกร โดยข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เป็นวัตถุดิบที่มีสัดส่วนการใช้สูงสุดเมื่อเทียบกับพืชอาหารสัตว์ชนิดอื่น ● ปัจจุบัน ประเทศไทยมีความต้องการข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เฉลี่ยปีละประมาณ 8 ล้านตัน แต่สามารถผลิตได้ในประเทศเพียง 4-5 ล้านตัน ทำให้ต้องนำเข้าจากต่างประเทศ ศูนย์วิจัยกสิกรไทยประเมินว่า ในปี 2567 ปริมาณการนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของไทยจะเพิ่มขึ้นประมาณ 5.2% เมื่อเทียบกับปีก่อน โดยเกือบทั้งหมดนำเข้าจากกัมพูชา สปป.ลาว และเมียนมา (CLM)	

¹²⁰ ปี 2567 คาดไทยนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพิ่มขึ้น 5.2% และนำเข้าจากประเทศ CLM เกือบทั้งหมด (<https://www.kasikornresearch.com/th/analysis/k-econ/business/Pages/Corn-CIS3477-28-03-2024.aspx>)

ลำดับ	ปี	คณะผู้วิจัย	ประเด็นสำคัญ	ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย
11	2567	วรรณวิษา ศรีรัตนะ และ อิศราวดี เหมะ	● การลดการพึ่งพาการนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์จากประเทศ CLM ยังคงเป็นความท้าทาย เนื่องจากปริมาณการผลิตภายในประเทศยังไม่เพียงพอ นอกจากนี้ การนำเข้าจาก CLM ยังได้รับประโยชน์จากการยกเว้นภาษีนำเข้าตามความตกลง ASEAN Trade in Goods Agreement (ATIGA) รวมถึงต้นทุนค่าขนส่งที่ต่ำกว่าประเทศอื่น จึงทำให้มีความได้เปรียบทางการแข่งขัน ● แม้พืชทดแทนอย่างข้าวสาลีจะเป็นอีกทางเลือก แต่ราคายังสูงกว่าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ถึงแม้ในปี 2566 ราคานำเข้าข้าวสาลีจะลดลงจนใกล้เคียงกับข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ อย่างไรก็ตาม ในปี 2567 คาดว่าราคาข้าวโพดเลี้ยงสัตว์จะปรับตัวลดลงจากปริมาณผลผลิตที่เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในเมียนมา ที่คาดว่าผลผลิตจะเพิ่มขึ้นประมาณ 8% เมื่อเทียบกับปีก่อน ส่วนการนำเข้าข้าวสาลีอาจยังมีข้อจำกัดจากมาตรการ 3:1 ที่เชื่อมโยงกับปริมาณผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในประเทศที่ลดลง	

ลำดับ	ปี	คณะผู้วิจัย	ประเด็นสำคัญ	ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย
12	2564	นัทธมน อีระกุล และ พิมพ์มล แก้วมณี ¹²¹	● เกษตรกร 69.5% มีประสิทธิภาพทางเทคนิคอยู่ในระดับปานกลาง (0.63) และยังมีเกษตรกรเกือบ 1 ใน 3 ที่มีโอกาสเพิ่มประสิทธิภาพทางเทคนิคได้โดยเพิ่มการใช้เมล็ดพันธุ์และแรงงานในปริมาณที่เหมาะสม ● การเพาะปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่ที่มีความเหมาะสมระดับปานกลางขึ้นไปทำให้ผลผลิตต่อไร่สูงขึ้น 0.11% (หรือ 94 กิโลกรัม/ไร่ จากผลผลิตเฉลี่ย 859 กิโลกรัม/ไร่) ● การปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่ที่มีความชันน้อยกว่า 20 องศา ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้นการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่เหมาะสมตาม DashboardLDD Zoning และปลูกในที่ราบลุ่ม เป็นแนวทางที่เหมาะสมในการเพิ่มผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในประเทศ ● ปัจจัยด้านการจัดการการผลิตที่ทำให้เกษตรกรมีประสิทธิภาพลดลง ได้แก่ ระดับการศึกษาสูงสุดของสมาชิกในครัวเรือน การมีปัญหาการผลิต การเก็บเกี่ยวแบบใช้แรงงานอย่างเดียว และขนาดพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ทั้งหมดของครัวเรือน	● การส่งเสริมการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ทดแทนข้าวนาปรัง ควรมีมาตรการดังนี้ ● เลือกสภาพพื้นที่ราบลุ่มที่เหมาะสมต่อการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ● สร้างแรงจูงใจด้วยการสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ราคาพิเศษเพื่อลดต้นทุนการผลิต ● ให้เงินทุนจูงใจในการปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิต ● ประกันภัยพืชผลเพื่อลดความเสี่ยงในระยะแรกของการปรับเปลี่ยน ● ให้ความรู้แก่เกษตรกรเพื่อปรับตัวเปิดใจเรียนรู้เทคโนโลยีการจัดการการผลิตในพื้นที่ราบลุ่ม

¹²¹ ประสิทธิภาพทางเทคนิคของการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในประเทศไทย (<https://li01.tci-thaijo.org/index.php/agkasetkaj/article/view/250840/171565>)

ลำดับ	ปี	คณะผู้วิจัย	ประเด็นสำคัญ	ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย
12	2564	นันทมน ธีระกุล และ พิมพ์มล แก้วมณี		ซึ่งแตกต่างจากการผลิตบน พื้นที่สูง ส่งเสริมพืชหลังนาที่มีความ เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่อย่าง แท้จริง เพื่อที่มาตรการส่งเสริมพืช หลังนาซึ่งมีหลายมาตรการจะไม่ แข่งขันกันเอง
13	2557	อัศนีย์ เครือดวงคำ ¹²²	ความสามารถในการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของไทยเพื่อ ทดแทนการนำเข้าอยู่ในระดับต่ำ โดยเฉพาะปริมาณ ผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่ผลิตได้สุทธิที่เพิ่มขึ้น ภายในประเทศจะถูกใช้ไปเพื่อทดแทนการนำเข้าเพียงแค่ 19%	ปัจจัยที่มีผลต่อการเพิ่ม ความสามารถในการผลิตข้าวโพด เลี้ยงสัตว์ของไทยเพื่อทดแทนการ นำเข้าให้สูงขึ้น คือการเพิ่ม ผลผลิตต่อไร่ให้สูงขึ้น

¹²² ความสามารถในการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของประเทศไทยเพื่อทดแทนการนำเข้า (<http://repository.cmu.ac.th/handle/6653943832/39715?mode=full>)

6. ทฤษฎีสำคัญที่ใช้วิเคราะห์ความเข้มแข็งทางการค้า

6.1 การวิเคราะห์ความเข้มแข็งทางการค้า

การวิเคราะห์ความเข้มแข็งทางการค้าสามารถทำได้หลายวิธี ซึ่งในที่นี้จะเสนอตัวอย่างวิธีที่นิยมใช้ในงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2 วิธี คือ

1) การทำ SWOT Analysis

การทำ SWOT Analysis เป็นการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ที่ใช้ในการประเมินสถานการณ์ขององค์กร โครงการหรืออุตสาหกรรม เพื่อหาจุดแข็ง (Strengths) จุดอ่อน (Weaknesses) โอกาส (Opportunities) และ อุปสรรค (Threats) โดยการวิเคราะห์เป็นการวิเคราะห์เชิงคุณภาพเป็นหลัก โดยอาจจะพิจารณาจากข้อมูลเชิงปริมาณประกอบ ซึ่งการทำ SWOT Analysis จะประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้

- **กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์** ก่อนเริ่มต้นทำ SWOT Analysis จำเป็นต้องระบุวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน เช่น การวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขันขององค์กร การหากลยุทธ์สำหรับโครงการใหม่ หรือการวางแผนเพื่อปรับปรุงกระบวนการดำเนินงาน
 - **เก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง** การทำ SWOT Analysis ให้มีประสิทธิภาพต้องอาศัยข้อมูลที่ถูกต้องและครบถ้วน เช่น ข้อมูลการตลาด สถิติการดำเนินงาน ความคิดเห็นของลูกค้า หรือ แนวโน้มของอุตสาหกรรม ข้อมูลเหล่านี้สามารถนำมาใช้ในการประเมินปัจจัยภายในและภายนอกได้
 - **ระบุและจัดประเภทข้อมูลในแต่ละด้านของ SWOT**
 - Strengths (จุดแข็ง): ระบุความสามารถหรือทรัพยากรที่เป็นจุดแข็งภายในขององค์กร เช่น ความเชี่ยวชาญของบุคลากร เทคโนโลยีที่ล้ำสมัย หรือชื่อเสียงที่ดีของแบรนด์
 - Weaknesses (จุดอ่อน): ระบุข้อบกพร่องหรือข้อจำกัดภายในที่ต้องปรับปรุง เช่น การขาดทรัพยากร ความล่าช้าของกระบวนการ หรือการขาดความหลากหลายของผลิตภัณฑ์
 - Opportunities (โอกาส): ประเมินโอกาสจากปัจจัยภายนอกที่สามารถใช้ประโยชน์ได้ เช่น แนวโน้มตลาดใหม่ การเปลี่ยนแปลงนโยบายภาครัฐ หรือการพัฒนาเทคโนโลยีใหม่
 - Threats (อุปสรรค): วิเคราะห์ปัจจัยภายนอกที่อาจก่อให้เกิดปัญหา เช่น การแข่งขันที่รุนแรง การเปลี่ยนแปลงกฎระเบียบ หรือความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจ
 - **การนำผลการวิเคราะห์ไปใช้ในการวางแผนกลยุทธ์** นำผลการวิเคราะห์ SWOT มาพิจารณาในการวางแผนและตัดสินใจ เช่น การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ การขยายตลาด หรือ การปรับปรุงกระบวนการผลิต
- #### 2) การวัดดัชนีสะท้อนความเข้มแข็งทางการค้า
- หนึ่งในดัชนีสะท้อนความเข้มแข็งทางการค้าที่สำคัญตัวหนึ่งคือ ดัชนีความสามารถในการแข่งขันเชิงเปรียบเทียบที่ปรากฏ (Revealed Comparative Advantage: RCA)

- ดัชนีความสามารถในการแข่งขันเชิงเปรียบเทียบที่ปรากฏ (RCA) เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการวิเคราะห์ความได้เปรียบในการค้าระหว่างประเทศ โดยใช้ข้อมูลการส่งออกของประเทศหนึ่งในสินค้าเฉพาะเจาะจงเปรียบเทียบกับสินค้าส่งออกสินค้าดังกล่าวในระดับโลก การใช้ RCA ช่วยให้ประเทศและองค์กรสามารถวางกลยุทธ์เพื่อเสริมสร้างศักยภาพการแข่งขันในตลาดโลกได้อย่างชัดเจน ทั้งนี้ เราสามารถนำ RCA มาใช้ในงานวิเคราะห์เพื่อระบุสินค้าและอุตสาหกรรมที่ประเทศมีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ และใช้ข้อมูลเหล่านี้ในการพัฒนากลยุทธ์เพื่อส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ
- การทำ RCA จะประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้
 - **กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์** การวิเคราะห์ด้วย RCA ควรเริ่มจากการกำหนดวัตถุประสงค์อย่างชัดเจน เช่น การค้นหาสินค้าส่งออกที่ประเทศมีศักยภาพในการแข่งขันสูง การระบุสินค้าที่ควรลงทุนเพิ่มเติม หรือการพัฒนานโยบายการค้าระหว่างประเทศ
 - **การเก็บรวบรวมข้อมูลการส่งออก** จำเป็นต้องเก็บข้อมูลการส่งออกของสินค้าทั้งในประเทศและในระดับโลก เช่น ข้อมูลจาก International Trade Centre หรือฐานข้อมูลขององค์การการค้าโลก (WTO) เพื่อใช้คำนวณดัชนี RCA โดยการเก็บข้อมูลควรมีความครบถ้วนและเป็นปัจจุบัน เพื่อให้การวิเคราะห์มีความถูกต้องและเชื่อถือได้
 - **การคำนวณดัชนี RCA** การคำนวณ RCA ทำได้โดยใช้สูตรดังนี้:

$$RCA = \frac{X_{ij}/X_{it}}{X_{wj}/X_{wt}}$$

- X_{ij} คือ มูลค่าการส่งออกสินค้าประเภท j ของประเทศ i
 - X_{it} คือ มูลค่าการส่งออกรวมของประเทศ i
 - X_{wj} คือ มูลค่าการส่งออกสินค้าประเภท j ของทั้งโลก
 - X_{wt} คือ มูลค่าการส่งออกรวมของโลก
- **การวิเคราะห์และตีความผล RCA**
 - $RCA > 1$: แสดงว่าประเทศมีศักยภาพในการส่งออกสินค้าในกลุ่มนี้และสามารถใช้เป็นสินค้าหลักในการสร้างรายได้
 - $RCA < 1$: แสดงว่าประเทศไม่มีความได้เปรียบในสินค้าเหล่านี้และอาจต้องพิจารณาลดการลงทุนหรือเปลี่ยนกลยุทธ์
 - การวิเคราะห์ RCA สามารถใช้เป็นแนวทางในการระบุสินค้าที่ควรส่งเสริมการส่งออกและพัฒนาขีดความสามารถในการผลิต
- สามารถใช้ RCA ในการประเมินความสามารถในการแข่งขันของสินค้า เช่น มันสำปะหลัง และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ โดยอาจเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งต่าง ๆ เพื่อเป็นการระบุตัวอย่างของต่างประเทศที่มีความน่าสนใจและเป็นการติดตามผลของนโยบายส่งเสริมการค้าต่าง ๆ

ทั้งนี้ RCA อาจจะมีจุดที่ต้องพิจารณาในการตีความ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือการที่ RCA จะรวมผลของนโยบายอุดหนุนต่าง ๆ ซึ่งอาจจะทำให้ค่า RCA ไม่ได้สะท้อนความสามารถในการแข่งขันอย่างแท้จริง ทำให้ต้องวิเคราะห์เพิ่มเติมต่อไปว่าค่า RCA ที่ประเมินได้เป็นผลจากการพัฒนาความสามารถในการผลิตหรือเป็นผลจากนโยบายการอุดหนุน นอกจากนี้ การพิจารณา RCA อาจจะต้องพิจารณาสินค้าอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย เพราะการที่ RCA ของแต่ละสินค้าของแต่ละประเทศเปลี่ยนแปลงอาจเกิดจากนโยบายการเปลี่ยนแปลงการผลิตสินค้าจากชนิดหนึ่งไปอีกชนิดหนึ่ง

การศึกษานี้ได้ออกแบบให้มีการรวบรวมข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลความเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้กำหนดนโยบายของพืชไร่ทั้งมันสำปะหลังและข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ทั้งข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณจึงมีการใช้ทั้ง 2 เครื่องมือประกอบการสรุปการวิเคราะห์

6.2 ฤดูกาลสินค้าเกษตรของไทย

การศึกษาข้อมูลการผลิตและการค้าสินค้าเกษตรมีความจำเป็นต้องมีความรู้และความเข้าใจฤดูกาลสินค้าเกษตรต่าง ๆ ซึ่งส่งผลต่อการจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบาย เช่น ในทั้งกรณีมันสำปะหลังและข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ รัฐบาลมักใช้มาตรการปกป้องและส่งเสริมการค้าในแต่ละช่วงฤดูที่ต่างกัน เช่น รัฐบาลจะอนุญาตให้นำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ภายใต้ AFTA ในหน้าแล้งเป็นหลัก (โดยส่วนใหญ่ จะอนุญาตให้เอกชนนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ได้ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ถึงสิงหาคม)

ทั้งนี้ สามารถบอกฤดูกาลเพาะปลูกพืชผลต่าง ๆ ของไทย ได้จากสถิติการเพาะปลูก และปฏิทินการเกษตร (หรือ “ปฏิทินผลผลิตสินค้าเกษตรรายเดือนระดับจังหวัด”) ของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ตามตัวอย่างในรูปที่ 1

รูปที่ 1 ตัวอย่างปฏิทินสินค้าเกษตรปีการเพาะปลูก 2567/68

สินค้า	ปี 2567												ปี 2568												ผลผลิต
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	(ตัน)
ข้าวนาปี							0.35	7.00	8.11	8.00	65.55	8.49	1.54	0.55	0.16	0.20	0.05								27,006,767
ข้าวนาปรัง		9.03	33.68	35.40	13.65	5.11	2.53	0.26	0.31	0.03															6,560,319
ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์						0.07	0.55	6.64	12.47	23.35	33.22	11.40	1.04	0.35	4.46	5.57	0.88								4,742,139
มันสำปะหลังโรงงาน										4.74	6.62	10.92	17.24	21.21	18.78	7.12	4.34	2.31	2.04	2.20	2.48				27,196,487
สับปะรดปัตตาเวีย	7.39	7.29	7.14	8.74	11.83	12.69	7.32	3.39	3.87	9.40	11.31	9.63													1,150,594
ถั่วเหลือง							0.09	0.29	0.39	8.04	8.61	2.36	0.18	0.31	55.34	13.70	0.69								18,713

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ส่วนที่ 4 การวิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่าและ มาตรการการค้าของน้ำมันสำปะหลัง

- ภาพรวมห่วงโซ่คุณค่า
- ข้อมูลสถิติที่เกี่ยวข้อง
- ตัวอย่างนโยบายภาครัฐที่สำคัญ
- ความเข้มแข็งทางการค้า
- การวิเคราะห์ปัจจัยที่สำคัญ

ส่วนที่ 4

การวิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่าและมาตรการการค้าของมันสำปะหลัง

7. ภาพรวมห่วงโซ่คุณค่ามันสำปะหลัง

มันสำปะหลัง (Cassava ชื่อวิทยาศาสตร์ คือ *Manihot esculenta* Crantz) เป็นหนึ่งในพืชไร่ที่เป็นพืชเศรษฐกิจที่มีความสำคัญในภาคเกษตรกรรมของไทย โดยในระยะหลัง (5 ปี พ.ศ. 2562-2566) ถึงแม้ว่าผลผลิตมันสำปะหลังของไทยจะลดลงจาก 31.1 ล้านตันเป็น 30.6 ล้านตัน มูลค่ามันสำปะหลัง (เฉพาะส่วนของหัวมันสำปะหลังสดที่ผ่านการทำความสะอาดเบื้องต้นแล้ว) เพิ่มขึ้นจาก 67,444 ล้านบาท เป็น 86,514 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้น 28.3% ในระยะเวลา 5 ปี¹²³ สะท้อนศักยภาพในการสร้างมูลค่าเพิ่มที่เติบโตขึ้นของมันสำปะหลังในไทย ถึงแม้ไทยจะเผชิญกับปัญหาโรคระบาดและความเปลี่ยนแปลงของตลาดอย่างต่อเนื่อง

ในปัจจุบัน มันสำปะหลังเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีมูลค่าสูงและเป็นลำดับต้น ๆ ของประเทศไทย โดยมูลค่าผลผลิตมันสำปะหลังอยู่ในลำดับที่รองจากพืชเศรษฐกิจหลักของไทยเพียงไม่กี่ชนิด อันได้แก่ ข้าว (ซึ่งประกอบด้วยข้าวนาปี 272,553 ล้านบาท และข้าวนาปรัง 70,370 ล้านบาท) ยางพารา (215,444 ล้านบาท) ทุเรียน (144,746 ล้านบาท) และอ้อยโรงงาน (104,772 ล้านบาท) ในปี พ.ศ. 2567 ไทยมีมูลค่าการส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังรวม 3,133.4 ล้านเหรียญสหรัฐ หรือประมาณ 110,276 ล้านบาท¹²⁴ โดยเป็นการส่งออกในรูปของมันเส้น มันสำปะหลังอัดเม็ด แป้งมันสำปะหลัง แป้งมันสำปะหลังดัดแปร และผลิตภัณฑ์แปรรูปอื่น ๆ

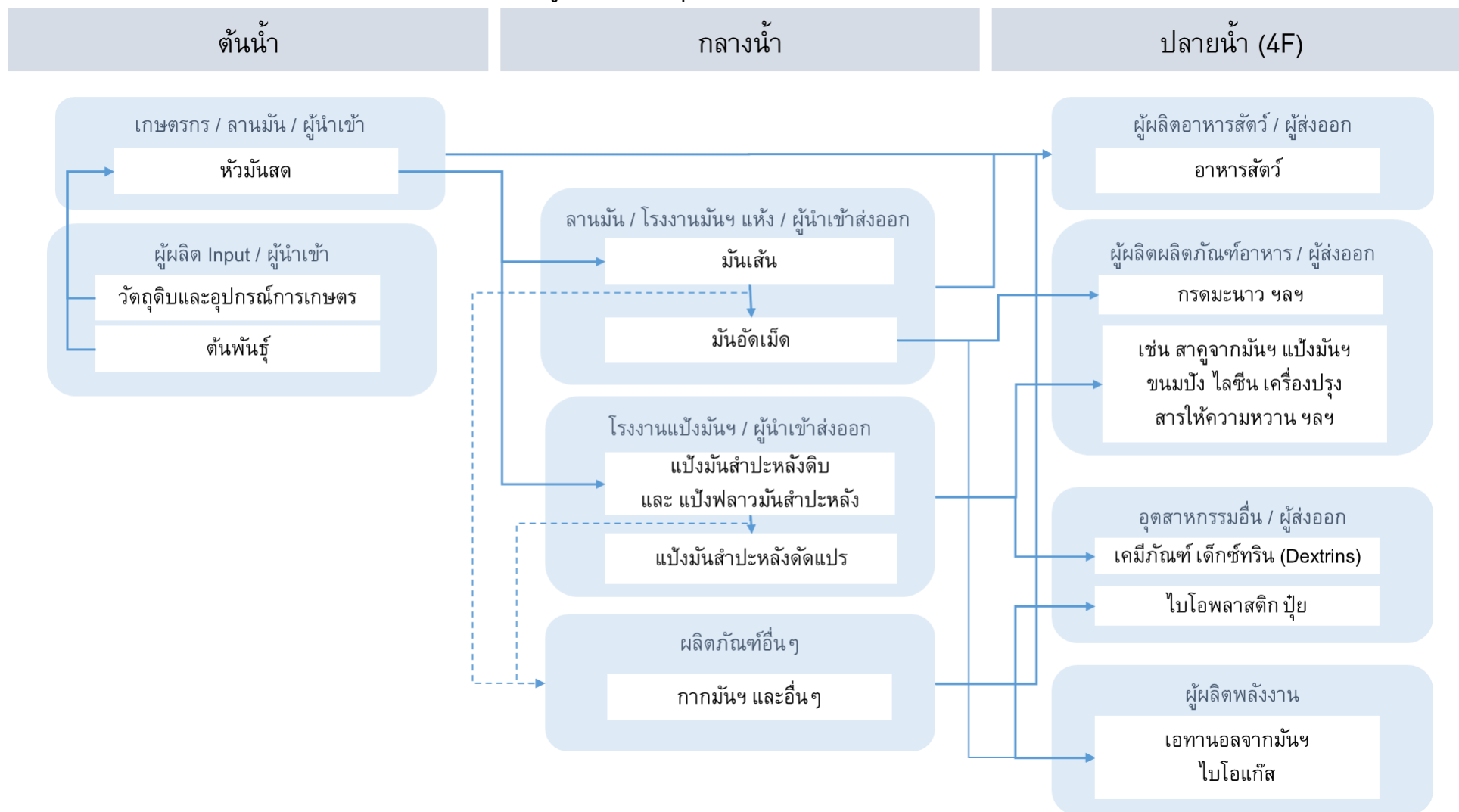
โครงสร้างห่วงโซ่คุณค่าของมันสำปะหลังในประเทศไทยอาจแบ่งตามกระบวนการออกเป็น 3 ช่วงหลัก คือ ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ซึ่งแต่ละช่วงมีสินค้าและผู้ที่เกี่ยวข้องแตกต่างกัน สรุปได้ตามรูปที่ 2 ทั้งนี้ มันสำปะหลังเป็นพืชหัว (tuber) ที่มีแป้งสูง (Carbohydrate-rich) ซึ่งสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในหลายด้าน โดย ชัยวัฒน์ สวเจริญสุข (2567) แบ่งการใช้ประโยชน์จากมันสำปะหลังในช่วงปลายน้ำออกเป็น 4 ด้านหลัก เรียกโดยย่อว่า 4F อันได้แก่ อาหาร (Food) อาหารสัตว์ (Feed) ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (Factory) และพลังงาน (Fuel)

¹²³ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2567) คำนวณจากปริมาณผลผลิตสินค้าเกษตรคูณด้วยราคาที่เกษตรกรขายได้ที่ไร้อัตราเติบโต = (มูลค่าปีล่าสุด-มูลค่าปีฐาน)/(มูลค่าปีฐาน)

<https://oae.go.th/uploads/files/2025/04/30/fd747711b82231d4.pdf>

¹²⁴ สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า (2568)101F <https://tpso.go.th/news/2501-0000000014>

รูปที่ 2 ห่วงโซ่คุณค่ามันสำปะหลังไทย

ที่มา: ประมวลโดยคณะผู้วิจัย

7.1 ต้นน้ำ: การผลิตและการจัดหาหัวมันสำปะหลัง (Cassava Roots)

ในระดับต้นน้ำ หรือในชั้นผลผลิตทางการเกษตร สินค้าหลักที่มีความสำคัญในอุตสาหกรรมมันสำปะหลัง คือ หัวมันสำปะหลัง (Cassava Roots) (ภายในรหัสสินค้า HS Code: 071410) หัวมันสำปะหลัง (ตัวอย่างในรูปที่ 3) เป็นผลผลิตที่ได้จากการเพาะปลูกโดยเกษตรกรในประเทศ และการนำเข้าจากประเทศเพื่อนบ้าน โดยมีแหล่งนำเข้าหลัก คือลาวและกัมพูชา เกษตรกรผู้เพาะปลูกมันสำปะหลังจำเป็นต้องใช้ปัจจัยการผลิตที่สำคัญ ได้แก่ วัตถุดิบและอุปกรณ์การเกษตร เช่น ปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืช เครื่องมือการเพาะปลูก ต้นพันธุ์มันสำปะหลัง

ผลผลิตหัวมันสำปะหลังสดจะถูกรวบรวมโดยลานมัน ซึ่งจะนำไปใช้ในสองส่วนหลัก โดยส่วนหนึ่งจะนำไปใช้เป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ ในขณะที่อีกส่วนหนึ่งจะถูกส่งต่อไปยังชั้นกลางน้ำ เพื่อผ่านกระบวนการแปรรูปต่อไป

รูปที่ 3 หัวมันสำปะหลัง (Cassava Roots)

ที่มา: รูปจาก <https://www.prachachat.net/economy/news-1483794> สืบค้นเมื่อ 15 ธ.ค. 2567

7.2 กลางน้ำ: การแปรรูปมันสำปะหลังในรูปแบบมันสำปะหลังแห้ง แป้งมันสำปะหลัง และกากมันสำปะหลัง

ในระดับกลางน้ำ การแปรรูปมันสำปะหลังจะแบ่งออกเป็น 3 ส่วนหลัก ได้แก่ การแปรรูปในรูปแบบมันสำปะหลังแห้ง (Dried Cassava) การแปรรูปในรูปแป้งมันสำปะหลัง (Cassava Flour and Starch) และการจัดการกับส่วนที่เหลือจากกระบวนการผลิต โดยแต่ละส่วนมีบทบาทสำคัญในการเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังในหลากหลายอุตสาหกรรม

การแปรรูปในรูปแบบมันสำปะหลังแห้ง (Dried Cassava) เริ่มต้นจากการทำเป็นมันเส้นหรือมันแผ่น (Cassava Chip) (รหัสสินค้า HS Code: 07141011) (ตัวอย่างในรูปที่ 4) กระบวนการผลิตมันเส้นเริ่มจากการนำหัวมันสำปะหลังสดมาหั่นเป็นชิ้นเล็ก ๆ แล้วนำไปตากแดดให้แห้งโดยลานมันหรือโรงงานผลิตมันสำปะหลังแห้ง นอกจากนี้ ไทยยังนำเข้ามันเส้นจากประเทศเพื่อนบ้าน โดยมีแหล่งนำเข้าหลักคือ ลาว กัมพูชาและเมียนมา มันเส้นสามารถนำไปใช้เป็นอาหารสัตว์ภายในประเทศหรือแปรรูปต่อเป็นมันสำปะหลังอัดเม็ดเพื่อลดความชื้น โดยไทยส่งออกมันเส้นไปต่างประเทศโดยมีตลาดหลักคือจีน

รูปที่ 4 มันเส้น (Cassava Chip)

ที่มา: รูปจาก <https://www.ccetapioca.com/tapioca-residue-pellet-domestic/> สืบค้นเมื่อ 15 ธ.ค. 2567

มันสำปะหลังอัดเม็ด (Cassava Pellets) (รหัสสินค้า HS Code: 07141019001) (ตัวอย่างในรูปที่ 5) ผลิตจากการอัดมันเส้นด้วยเครื่องอัดภายใต้ความร้อนและความดัน โดยทั่วไปจะผลิตให้มีลักษณะเป็นท่อนยาวประมาณ 2-3 ซม. เส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 1 ซม. และมีความชื้นต่ำ มันสำปะหลังอัดเม็ดมีปริมาณแป้งสูง เหมาะสำหรับการส่งออกเพื่อใช้เป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ นอกจากนี้ยังสามารถ

นำไปใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตเอทานอลได้ โดยไทยส่งออกมันสำปะหลังอัดเม็ดไปต่างประเทศโดยมีตลาดหลักคือ เนเธอร์แลนด์ จีน และญี่ปุ่น

รูปที่ 5 มันสำปะหลังอัดเม็ด (Cassava Pellets)

ที่มา: รูปจาก <https://www.ccetapioca.com/tapioca-residue-pellet-domestic/> สืบค้นเมื่อ 15 ธ.ค. 2567

การแปรรูปในรูปแป้งมันสำปะหลัง (Cassava Flour and Starch) เริ่มต้นจากการที่โรงงานแป้งมันสำปะหลัง จะนำหัวมันสำปะหลังสดหรือมันเส้นจากลานมาทำเป็น**แป้งฟลาวมันสำปะหลัง (Cassava Flour)** (รหัสสินค้า HS Code: 110620) (ตัวอย่างในรูปที่ 6) ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่ได้ยังคงมีองค์ประกอบตามธรรมชาติของหัวมันสำปะหลัง เช่น แป้ง เส้นใย โปรตีน และสารอาหารอื่น ๆ สามารถนำไปใช้บริโภคโดยตรงในครัวเรือน เช่น การประกอบหรือปรุงอาหารโดยเฉพาะการใช้ในการทำอาหารที่ต้องการความเหนียว เช่น ขนม หรืออาหารทอด

หรือแปรรูปเป็น **แป้งมันสำปะหลังดิบ (Cassava Starch)** (รหัสสินค้า HS Code: 11081400) (ตัวอย่างในรูปที่ 6) ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่กรองเอาส่วนที่ไม่ใช่แป้งออกไปผ่านขั้นตอนต่าง ๆ เช่น การขูด การแช่น้ำ การกรอง และการตกตะกอน ทำให้สามารถใช้เป็นวัตถุดิบในอาหารที่ต้องการความเหนียวและใส เช่น ซอส ขนม นอกจากนี้ยังใช้ในอุตสาหกรรมอื่น ๆ เช่น กาว กระดาษ และสิ่งทอ ที่ต้องการแป้งบริสุทธิ์ โดยไทยส่งออกแป้งมันสำปะหลังดิบไปต่างประเทศโดยมีตลาดหลักคือ จีน อาเซียน และญี่ปุ่น

รูปที่ 6 แป้งฟลาวมันสำปะหลัง (Cassava Flour) และ แป้งมันสำปะหลังดิบ (Cassava Starch)

ที่มา: รูปจาก <https://easybrazilianfood.com/cassava-flour-vs-tapioca-starch/> สืบค้นเมื่อ 15 ธ.ค. 2567

นอกจากนี้ ยังมีการนำแป้งมันสำปะหลังจากชั้นก่อนหน้ามาทำปฏิกิริยาเคมีแปลงเป็น แป้งมันสำปะหลังดัดแปร (Modified Starch) (รหัสสินค้า HS Code: 350510) ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น เดกซ์ทรีน (รหัสสินค้า HS Code: 35051010) หรือ โมดิไฟด์สตาร์ชอื่น ๆ เช่น พรีเยลาติไนส์สตาร์ช (Pregelatinized Starch) หรือเอสเตอริไฟด์สตาร์ช (Esterified Starch) เป็นต้น (HS Code: 35051090)

แป้งมันสำปะหลังดัดแปรเป็นผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการนำแป้งมันสำปะหลังมาทำปฏิกิริยาเคมีเปลี่ยนโครงสร้างทางโมเลกุลเพื่อให้มีคุณสมบัติที่ต้องการ เช่น มีความคงตัวของความหนืด มีความสามารถในการละลาย มีความทนทานต่อความร้อนและกรด-ด่าง ลดการคืนรูปของแป้งหลังจากถูกใช้งาน เพื่อให้เหมาะกับการใช้งานในอุตสาหกรรมต่าง ๆ เช่น อุตสาหกรรมอาหาร ยา เครื่องสำอาง กระดาษ และกาว โดยไทยส่งออกแป้งมันสำปะหลังดัดแปรไปต่างประเทศโดยมีตลาดหลักคือ ญี่ปุ่น จีน อาเซียน และเกาหลีใต้

กระบวนการผลิตมันสำปะหลังแห้งและแป้งมันสำปะหลังจะมีผลพลอยได้หรือส่วนที่เหลือ เช่น กากมันสำปะหลัง (Tapioca Residue) (รหัสสินค้า HS Code: 23031010) ซึ่งอาจจะอยู่ในรูปผงหรือนำไปแปรรูปต่อเป็นกากมันสำปะหลังอัดเม็ด (Tapioca Residue Pellets) กากมันอบแห้ง (Tapioca Residue) กากมันสำปะหลังสามารถนำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าเพิ่ม เช่น การผลิตปุ๋ยชีวภาพ การผสมในอาหารสัตว์ และการแปรรูปเป็นไบโอพลาสติก ซึ่งเป็นวัตถุดิบที่กำลังได้รับความนิยมในอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเทคโนโลยีที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยไทยส่งออกกากมันสำปะหลังไปต่างประเทศโดยมีตลาดหลักคือ เกาหลีใต้ นิวซีแลนด์และจีน

ตารางที่ 30 แสดงอัตราการแปรรูปของผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังในรูปแบบต่าง ๆ เทียบกับมันสำปะหลังสด 1 กิโลกรัม

ตารางที่ 30 อัตราการแปรรูปเทียบกับมันสำปะหลังสด 1 กิโลกรัม

สินค้า	หัวมันสำปะหลังสด 1 กิโลกรัม จะแปลงเป็นสินค้า X กิโลกรัม	สินค้า X 1 กิโลกรัม ใช้หัวมันสำปะหลังสด ... กิโลกรัม
หัวมันสำปะหลังสด (Cassava Roots)	1	1
มันเส้น (Cassava Chip)	0.40	2.50
มันสำปะหลังอัดเม็ด (Cassava Pellets)	0.36 – 0.37	2.69 – 2.81
แป้งฟลาวมันสำปะหลัง (Cassava Flour)	0.24	4.20
แป้งมันสำปะหลังดิบ (Cassava Starch)	0.23	4.40
แป้งมันสำปะหลังดัดแปร (Modified Starch)	0.22	4.52
กากมันสำปะหลัง (Tapioca Residue)	0.40 – 0.90	1.11 – 2.50

ที่มา: คำนวณโดยคณะผู้วิจัย โดยใช้ข้อมูลจาก กรมวิทยาศาสตร์บริการ (ม.ป.ป.), มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี (2551), มูลนิธิสถาบันพัฒนามันสำปะหลังแห่งประเทศไทย (ม.ป.ป.), สมาคมแป้งมันสำปะหลังไทย (ม.ป.ป.) และสำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า (2567)

7.3 ปลายน้ำ: การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากมันสำปะหลังใน 4 ด้านหลัก (4F)

ในขั้นปลายน้ำ การใช้ประโยชน์จากมันสำปะหลังมีการแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าและนำไปใช้ในอุตสาหกรรมหลากหลายประเภท ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ด้านหลัก หรือที่เรียกว่า 4F ดังนี้

อาหาร (Food) มันสำปะหลังเป็นวัตถุดิบสำคัญในการผลิตอาหารหลากหลายประเภท โดยแป้งมันสำปะหลังและแป้งมันสำปะหลังดัดแปรสามารถนำมาใช้ในกระบวนการผลิตอาหารที่ต้องการความหนืด ความยืดหยุ่น และการคืนรูปต่ำ ตัวอย่างผลิตภัณฑ์ที่มีความสำคัญ เช่น กรดมะนาวซึ่งได้จากการใช้มันสำปะหลังแห้งหรือกากมันมาหมัก หรือการใช้แป้งมันสำปะหลังรูปแบบต่าง ๆ มาทำเป็นแป้งมันสำปะหลังสำหรับทำขนม เช่น สาคุ ขนมโมจิ ขนมไทยต่าง ๆ เส้นบะหมี่และวุ้นเส้น สารให้ความหวาน ผลิตภัณฑ์เบเกอรี่ และขนมปังบางชนิด

อาหารสัตว์ (Feed) สามารถใช้มันสำปะหลังในขั้นก่อนหน้าได้หลายอย่าง เช่น มันเส้น มันสำปะหลังอัดเม็ด และกากมันสำปะหลัง เป็นแหล่งพลังงานที่สำคัญในอาหารสัตว์เนื่องจากมีคาร์โบไฮเดรตสูง โดยมักจะผสมกับสารอาหารอื่น ๆ ที่ให้โปรตีนมากกว่า พบการใช้ทั้งในอาหารสัตว์ปีก สุกร โคเนื้อ และสัตว์น้ำ

ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (Factory) แป้งมันสำปะหลังและแป้งมันสำปะหลังดัดแปรถูกนำไปใช้ในหลากหลายอุตสาหกรรม โดยเฉพาะอุตสาหกรรมเคมีและสิ่งทอ เนื่องจากมีคุณสมบัติที่เหมาะสมในการเป็นสารเพิ่มความหนืดและสารยึดเกาะ ตัวอย่างผลิตภัณฑ์ ได้แก่

- อุตสาหกรรมเคมี: การผลิตกาว สารเคลือบ และสารเพิ่มความข้นในสีทาบ้าน
- อุตสาหกรรมสิ่งทอ: การใช้เป็นสารเคลือบเส้นใยในกระบวนการผลิตผ้า
- อุตสาหกรรมกระดาษ: การใช้แป้งมันสำปะหลังดัดแปรเพื่อเพิ่มความแข็งแรงและการยึดเกาะในกระบวนการผลิตกระดาษ
- อุตสาหกรรมเครื่องสำอาง: การใช้ในผลิตภัณฑ์บำรุงผิว เช่น ครีม และโลชั่น
- อุตสาหกรรมไบโอพลาสติก: การผลิตพลาสติกชีวภาพที่สามารถย่อยสลายได้จากแป้งมันสำปะหลังดัดแปร
- อุตสาหกรรมปุ๋ย: ใช้กากมันเพื่อเพิ่มแร่ธาตุในดิน

พลังงาน (Fuel) มันสำปะหลังเป็นวัตถุดิบสำคัญในการผลิตพลังงานชีวภาพ โดยเฉพาะเอทานอล ซึ่งเป็นพลังงานทดแทนที่ได้รับความนิยมในอุตสาหกรรมพลังงาน รวมถึงไบโอแก๊สซึ่งได้จากการหมักกากมันสำปะหลังเพื่อผลิตแก๊สชีวภาพสำหรับใช้ในโรงงานและชุมชน

8. ข้อมูลสถิติที่เกี่ยวข้องกับมันสำปะหลัง

8.1 ข้อมูลด้านการผลิตมันสำปะหลัง

ประเทศไทยมีพื้นที่เพาะปลูกและผลผลิตมันสำปะหลังมากเป็นอันดับ 3 ของโลก รองจากไนจีเรียและสาธารณรัฐประชาธิปไตยคองโก (ตารางที่ 31-ตารางที่ 32) โดยไทยมีพื้นที่เพาะปลูกและผลผลิตมันสำปะหลังเป็นอันดับ 1 ของภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ซึ่งมีประเทศที่มีผลผลิตรองลงมาคือ กัมพูชา เวียดนาม อินโดนีเซีย และลาว โดยไทยมีผลผลิตมากกว่าประเทศในภูมิภาคนี้ที่มีผลผลิตรองลงมาคือกัมพูชาประมาณ 2 เท่า และไทยมีการนำเข้ามันสำปะหลังทั้งในรูปหัวมันสำปะหลังสดและมันเส้นจากประเทศเพื่อนบ้านเพื่อเข้ามาแปรรูปเป็นสินค้าขั้นสูงขึ้น

ตารางที่ 31 พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังของประเทศต่าง ๆ (หน่วย: เฮกตาร์)

อันดับ	ประเทศ	พ.ศ. 2553		พ.ศ. 2566	
	โลก	21,441,536	100%	32,217,712	100%
1	ไนจีเรีย	3,481,900	16%	9,878,773	31%
2	สาธารณรัฐประชาธิปไตยคองโก	3,864,000	18%	5,541,174	17%
3	ไทย	1,184,827	6%	1,482,873	5%
4	โกตดิวัวร์	349,521	2%	1,351,756	4%
5	บราซิล	1,789,769	8%	1,201,440	4%
6	ยูกันดา	490,819	2%	1,152,305	4%
7	แองโกลา	889,619	4%	1,119,071	3%
8	กานา	875,013	4%	1,056,216	3%
9	สาธารณรัฐแทนซาเนีย	873,000	4%	984,122	3%
10	โมซัมบิก	1,254,294	6%	873,953	3%

ที่มา: FAO Stat สืบค้นเมื่อ 28 มิ.ย. 2568

ตารางที่ 32 ปริมาณผลผลิตมันสำปะหลังของประเทศต่าง ๆ (หน่วย: ตัน)

อันดับ	ประเทศ	พ.ศ. 2553		พ.ศ. 2566	
	โลก	252,337,408	100%	333,681,184	100%
1	ไนจีเรีย	42,533,180	17%	62,690,092	19%
2	สาธารณรัฐประชาธิปไตยคองโก	31,268,812	12%	45,173,584	14%
3	ไทย	22,005,740	9%	30,616,586	9%
4	กานา	13,504,086	5%	26,520,780	8%
5	บราซิล	24,967,052	10%	18,514,316	6%
6	อินโดนีเซีย	23,918,118	9%	17,213,042	5%
7	กัมพูชา	4,247,419	2%	13,885,310	4%
8	แองโกลา	13,858,681	5%	11,240,420	3%
9	เวียดนาม	8,595,600	3%	10,377,129	3%
10	โมซัมบิก	5,700,000	2%	7,610,852	2%

ที่มา: FAO Stat สืบค้นเมื่อ 28 มิ.ย. 2568

ข้อมูลปี พ.ศ. 2567 (รูปที่ 7-รูปที่ 8) ประเทศไทยมีพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังกว่า 9.24 ล้านไร่ พื้นที่เก็บเกี่ยว 8.42 ล้านไร่ และปริมาณผลผลิตรวม (เฉพาะส่วนของหัวมันสำปะหลังสด) 26.8 ล้านตัน แม้จะมากกว่าปี พ.ศ. 2566 แต่พื้นที่ปลูกและผลิตก็มีแนวโน้มที่จะลดลงในช่วงหลายปีหลังมานี้ โดยหากพิจารณาจากอัตราเติบโตเฉลี่ยต่อปี (CARG) จะพบว่า

○ พ.ศ. 2540 จนถึง พ.ศ. 2567

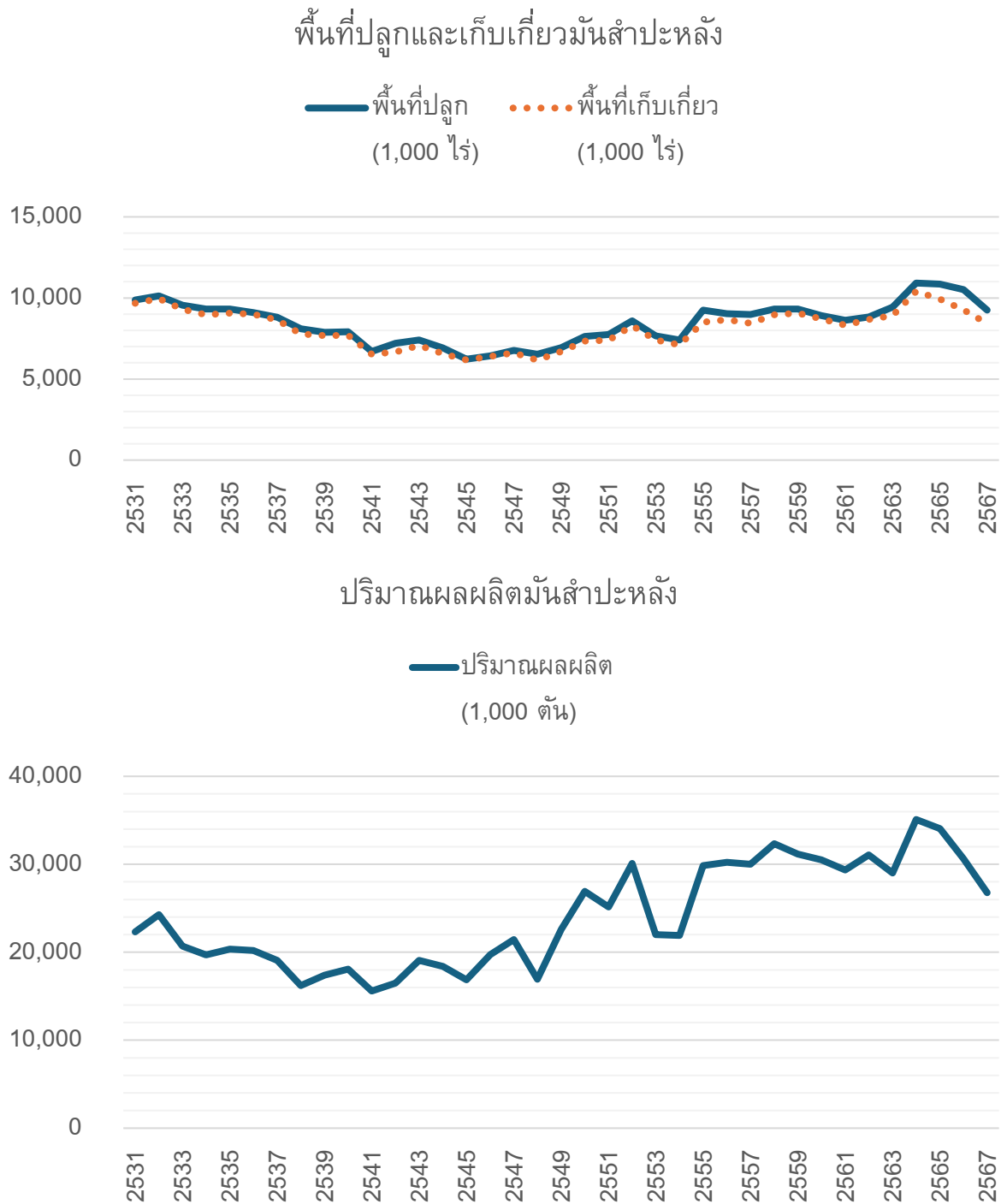
- พื้นที่ปลูกเติบโตเฉลี่ยปีละ 0.58%
- พื้นที่เก็บเกี่ยวเติบโตเฉลี่ยปีละ 0.34%
- ปริมาณผลผลิตเติบโตเฉลี่ยปีละ 1.47%
- ผลผลิตต่อไร่ (ต่อพื้นที่ปลูก) เติบโตเฉลี่ยปีละ 0.88%
- ผลผลิตต่อไร่ (ต่อพื้นที่เก็บเกี่ยว) เติบโตเฉลี่ยปีละ 1.12%

○ พ.ศ. 2563 จนถึง พ.ศ. 2567 (CARG เฉพาะ 4 ปีหลังสุด)

- พื้นที่ปลูกหดตัวเฉลี่ยปีละ -0.5%
- พื้นที่เก็บเกี่ยวหดตัวเฉลี่ยปีละ -1.42%
- ปริมาณผลผลิตหดตัวเฉลี่ยปีละ -1.97%
- ผลผลิตต่อไร่ (ต่อพื้นที่ปลูก) หดตัวเฉลี่ยปีละ -1.45%
- ผลผลิตต่อไร่ (ต่อพื้นที่เก็บเกี่ยว) หดตัวเฉลี่ยปีละ -0.55%

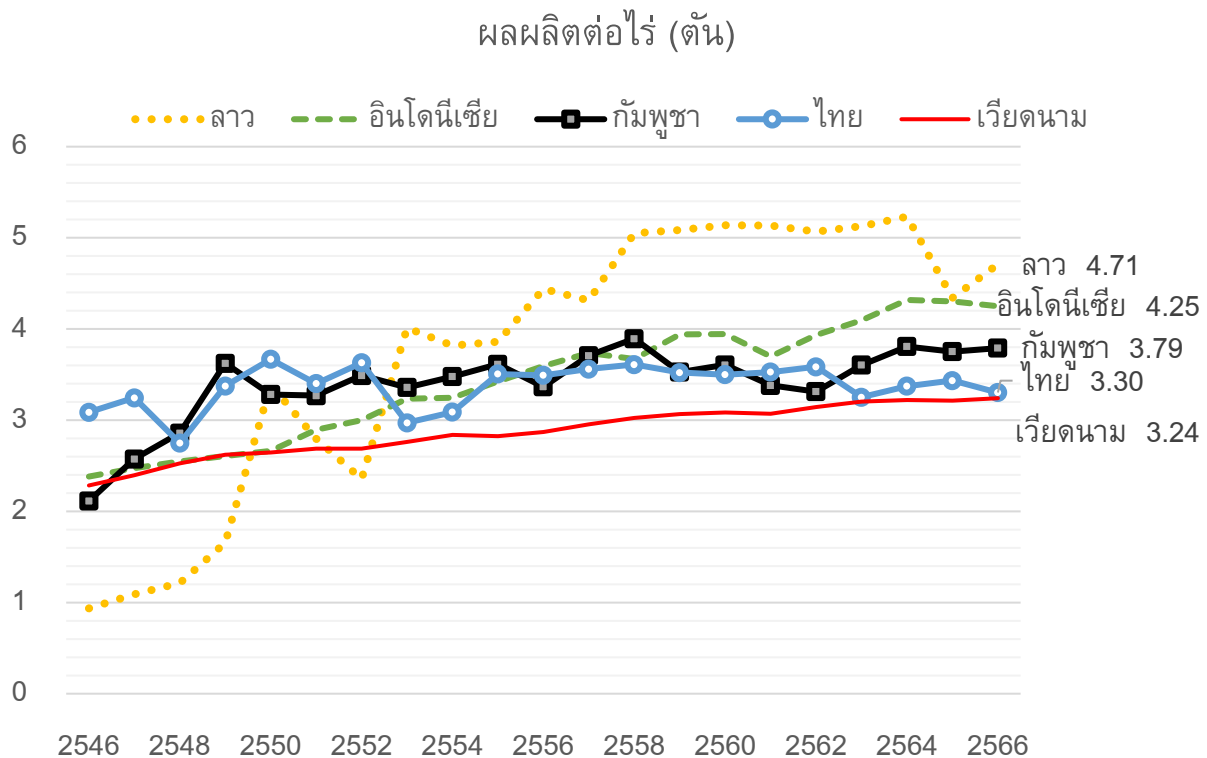
สะท้อนว่า ที่ผ่านมามีผลผลิตมันสำปะหลังของไทยเติบโตในอัตราเฉลี่ยที่ค่อนข้างต่ำในสองทศวรรษเศษที่ผ่านมา และมีแนวโน้มที่หดตัวลงในช่วง 4 ปีหลัง ซึ่งมีผลจากทั้งข้อจำกัดด้านพื้นที่ปลูก โรคระบาด การเปลี่ยนแปลงของตลาด และอาจรวมถึงความผันผวนของราคา ฯลฯ ซึ่งคณะผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ในส่วนถัดไป

รูปที่ 7 พื้นที่ปลูกและเก็บเกี่ยว และผลผลิตมันสำปะหลังของไทย

ที่มา: ประมวลจากข้อมูลของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

รูปที่ 8 ผลผลิตต่อไร่มันสำปะหลังของไทยเทียบกับประเทศคู่แข่ง

ที่มา: FAO Stat สืบค้นเมื่อ 28 มิ.ย. 2568

หากพิจารณาพื้นที่การปลูกมันสำปะหลังในประเทศไทย (ตารางที่ 33 และ รูปที่ 9-รูปที่ 10) จะพบว่า การปลูกมันสำปะหลังกระจายตัวอย่างกว้างขวางในแทบทุกภาค ยกเว้นภาคใต้ เหตุผลหลักน่าจะเป็นเพราะ มันสำปะหลังเป็นพืชที่ปลูกง่าย มีต้นทุนการผลิตต่ำเมื่อเทียบกับพืชไร่และพืชยืนต้นชนิดอื่น ๆ พื้นที่เพาะปลูกหลักของประเทศได้แก่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคเหนือตอนล่าง ภาคตะวันออก และ ภาคตะวันตก นอกจากนี้ ยังมีการปลูกในบางพื้นที่ของภาคเหนือตอนบน ซึ่งลักษณะการเพาะปลูกอาจ แตกต่างออกไปเนื่องจากภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นพื้นที่สูง จังหวัดสำคัญที่เป็นแหล่งเพาะปลูกมันสำปะหลัง ได้แก่ นครราชสีมา ชัยภูมิ กำแพงเพชร กาญจนบุรี อุบลราชธานี นครสวรรค์ อุตรธานี ลพบุรี และเพชรบูรณ์

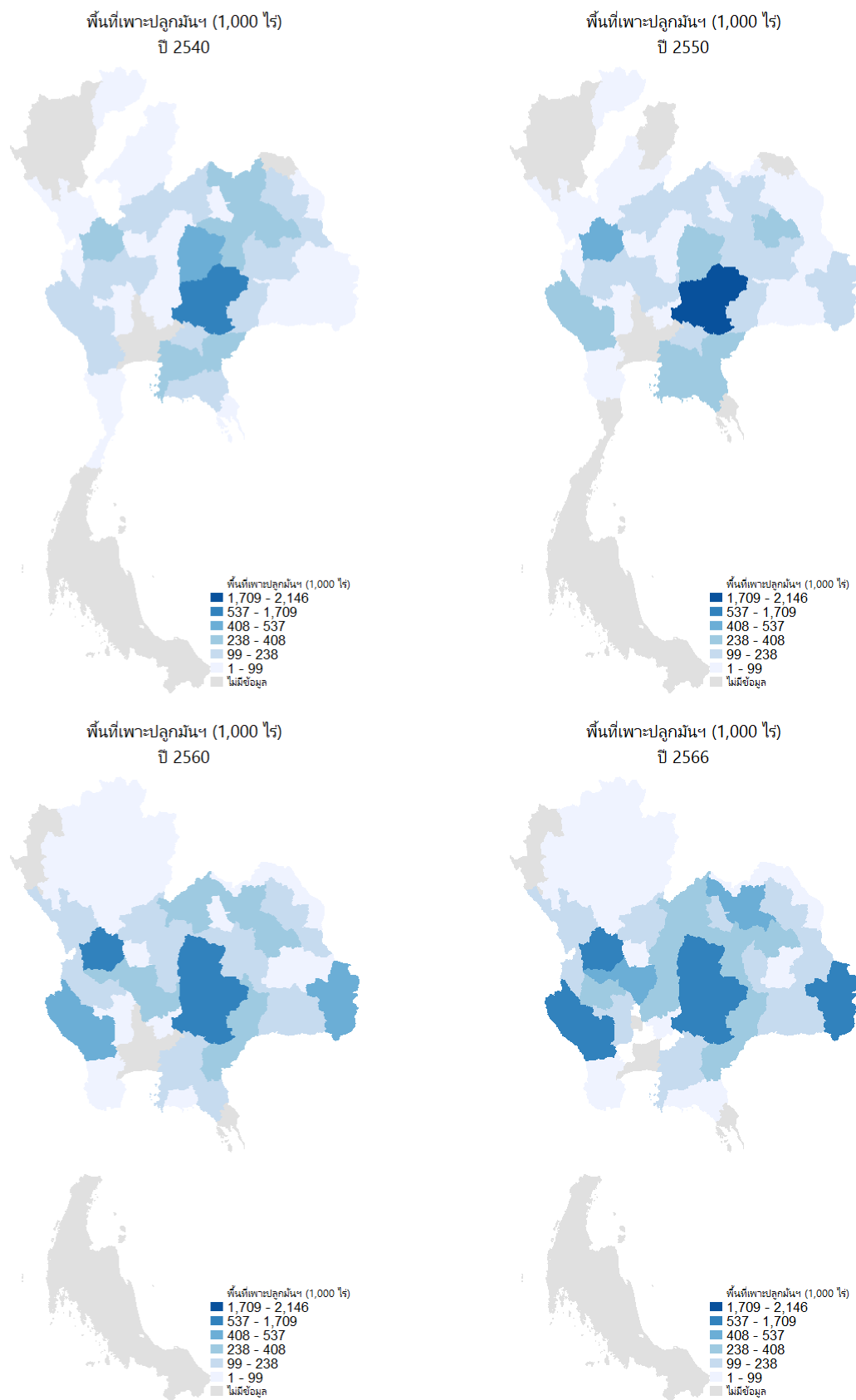
ตารางที่ 33 สถิติการปลูกมันสำปะหลังของไทย ปี พ.ศ. 2567

จังหวัด	พื้นที่ปลูก (1,000 ไร่)	พื้นที่เก็บเกี่ยว (1,000 ไร่)	ปริมาณ ผลผลิต (1,000 ตัน)	ผลผลิต มันสำปะหลังต่อไร่ (ตัน/ไร่ (พื้นที่ปลูก))	ผลผลิต มันสำปะหลังต่อไร่ (ตัน/ไร่ (พื้นที่เก็บเกี่ยว))
รวมทั้งประเทศ	9,244	8,421	26,783	2.90	3.18
นครราชสีมา	1,151	1,026	3,411	2.96	3.33
ชัยภูมิ	805	638	2,046	2.54	3.20
กำแพงเพชร	645	600	1,859	2.88	3.10
กาญจนบุรี	561	537	1,624	2.89	3.02
อุบลราชธานี	497	455	1,512	3.04	3.32
นครสวรรค์	438	368	1,098	2.51	2.99
อุดรธานี	374	366	1,328	3.55	3.63
ลพบุรี	312	281	855	2.74	3.05
สระแก้ว	283	218	622	2.20	2.85
อุทัยธานี	275	236	742	2.70	3.14
กาฬสินธุ์	269	263	922	3.42	3.51
เลย	265	262	807	3.04	3.07
บุรีรัมย์	258	248	943	3.65	3.81
เพชรบูรณ์	250	229	699	2.80	3.05
ขอนแก่น	248	229	714	2.88	3.12
ฉะเชิงเทรา	192	183	525	2.74	2.88
พิษณุโลก	175	158	455	2.60	2.88
ตาก	174	162	498	2.86	3.08
อำนาจเจริญ	158	140	425	2.69	3.03
ศรีสะเกษ	152	141	457	3.00	3.24
สกลนคร	148	143	422	2.85	2.95
มหาสารคาม	144	136	424	2.95	3.11
สุรินทร์	140	137	498	3.56	3.63
ชลบุรี	129	127	444	3.45	3.51
มุกดาหาร	125	121	402	3.21	3.34
ปราจีนบุรี	95	89	265	2.77	2.98

จังหวัด	พื้นที่ปลูก (1,000 ไร่)	พื้นที่เก็บเกี่ยว (1,000 ไร่)	ปริมาณ ผลผลิต (1,000 ตัน)	ผลผลิต มันสำปะหลังต่อไร่ (ตัน/ไร่ (พื้นที่ปลูก))	ผลผลิต มันสำปะหลังต่อไร่ (ตัน/ไร่ (พื้นที่เก็บเกี่ยว))
ยโสธร	95	91	320	3.36	3.52
สุพรรณบุรี	92	86	262	2.86	3.04
ราชบุรี	81	80	242	2.97	3.03
สุโขทัย	81	73	205	2.53	2.79
ชัยนาท	80	71	187	2.32	2.63
หนองบัวลำภู	76	74	240	3.17	3.23
ลำปาง	72	70	173	2.41	2.47
น่าน	63	63	179	2.83	2.85
ร้อยเอ็ด	54	53	171	3.20	3.26
สระบุรี	43	41	134	3.10	3.28
อุดรดิตถ์	40	35	103	2.57	2.96
ระยอง	34	33	125	3.63	3.79
เชียงราย	33	28	78	2.36	2.76
นครพนม	28	28	78	2.77	2.80
แพร่	26	24	67	2.60	2.79
พะเยา	24	22	60	2.43	2.69
หนองคาย	16	16	49	3.00	3.02
พิจิตร	11	11	32	2.92	3.02
บึงกาฬ	8	8	22	2.79	2.79
เพชรบุรี	7	7	21	2.77	2.81
ลำพูน	6	5	13	2.25	2.50
เชียงใหม่	6	6	14	2.47	2.50
จันทบุรี	3	3	9	2.92	3.09
ประจวบคีรีขันธ์	1	1	3	3.62	3.62

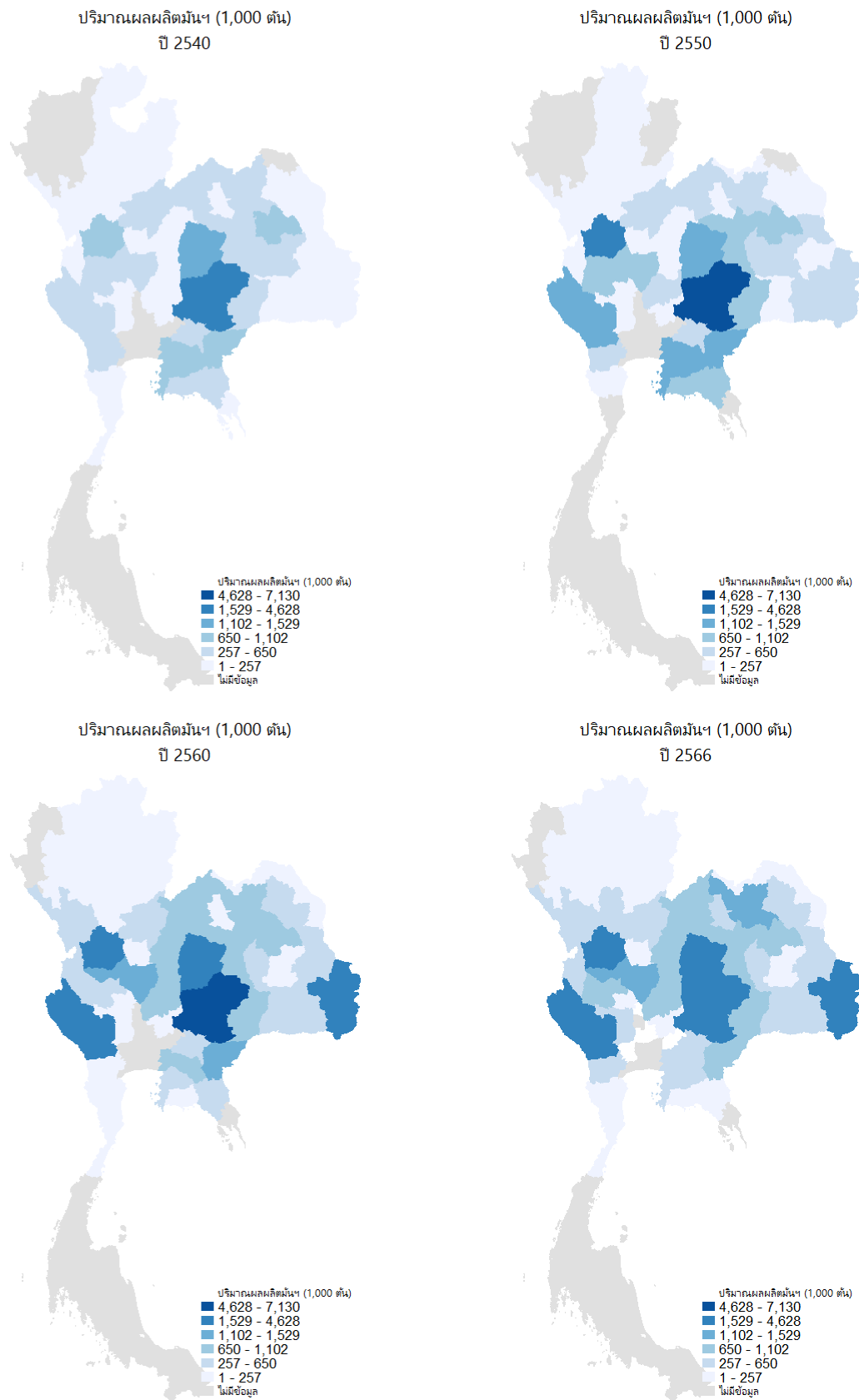
ที่มา: ประมวลจากข้อมูลของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

รูปที่ 9 พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังของไทย

ที่มา: ประมวลจากข้อมูลของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

รูปที่ 10 ปริมาณผลผลิตมันสำปะหลังของไทย

ที่มา: ประมวลจากข้อมูลของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

เมื่อพิจารณาข้อมูลการจดทะเบียนนิติบุคคล (ตารางที่ 34-ตารางที่ 38) จะพบว่าจังหวัดที่มีมูลค่าทุนจดทะเบียนของนิติบุคคลที่ดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับมันสำปะหลังในระดับสูงสุด ได้แก่ กรุงเทพมหานคร นครราชสีมา สมุทรปราการ อุบลราชธานี กำแพงเพชร ชัยภูมิ นครปฐม จันทบุรี ระยอง และอุดรธานี จังหวัดเหล่านี้ถือเป็นศูนย์กลางสำคัญในการแปรรูปและการค้ามันสำปะหลังของประเทศ โดยเป็นที่ตั้งของลานมัน โรงงานผลิตมันสำปะหลังอบแห้ง โรงงานแป้งมันสำปะหลัง และสถานประกอบการที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ที่มีความสำคัญต่ออุตสาหกรรมมันสำปะหลังของไทย

ตารางที่ 34 จังหวัดที่มีจำนวนทุนจดทะเบียนนิติบุคคลที่ทำธุรกิจเกี่ยวกับมันสำปะหลังมากที่สุดปี 2567

หน่วย: ล้านบาท

อันดับ	จังหวัด	จำนวนนิติบุคคล	ทุนจดทะเบียน	รายได้รวม	กำไรสุทธิ	สินทรัพย์รวม	ส่วนของผู้ถือหุ้น
	รวมทั่วประเทศ	814	53,211	179,225	2,094	136,658	69,163
1	กรุงเทพมหานคร	174	17,254	55,445	957	43,105	24,159
2	นครราชสีมา	69	9,165	38,931	507	29,171	13,628
3	สมุทรปราการ	21	5,628	20,310	672	18,363	11,654
4	อุบลราชธานี	33	3,703	5,906	-233	7,017	2,817
5	กำแพงเพชร	31	2,355	20,145	55	9,684	2,264
6	ชัยภูมิ	48	1,262	4,116	97	2,921	2,008
7	นครปฐม	7	1,207	916	-85	1,282	660
8	จันทบุรี	6	1,152	60	-27	590	-459
9	ระยอง	13	1,134	368	-6	517	252
10	อุดรธานี	20	1,028	1,439	-22	1,364	843
11	กาฬสินธุ์	21	903	2,105	-22	2,133	877
12	มุกดาหาร	6	835	1,731	139	2,606	2,263
13	ฉะเชิงเทรา	7	756	453	-128	664	459
14	ยโสธร	8	705	20	-1	407	258
15	สุรินทร์	10	704	2,479	-30	1,627	687
16	ศรีสะเกษ	9	697	2,531	42	1,219	710
17	ร้อยเอ็ด	6	653	2,009	64	905	771
18	ขอนแก่น	36	579	1,261	-25	1,193	442
19	ชลบุรี	30	497	2,823	-16	1,662	154
20	ราชบุรี	7	469	1,344	-96	1,548	579

ที่มา: ประมวลจากข้อมูลของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า สืบค้นเมื่อ 28 มิ.ย. 2568

หมายเหตุ: สืบค่าจากคำบรรยายประเภทธุรกิจและคำบรรยายวัตถุประสงค์ของนิติบุคคล ที่ระบุว่างนิติบุคคลมีการทำธุรกิจเกี่ยวข้องกับ “มันสำปะหลัง” แม้บางนิติบุคคลอาจไม่ได้จดทะเบียนรหัสประเภทธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับ “มันสำปะหลัง” โดยตรง

ตารางที่ 35 จังหวัดที่มีจำนวนทุนจดทะเบียนนิติบุคคลที่ทำธุรกิจเกี่ยวกับมันสำปะหลังมากที่สุด
(ธุรกิจเกษตร) ปี 2567

หน่วย: ล้านบาท

อันดับ	จังหวัด	จำนวนนิติบุคคล	ทุนจดทะเบียน	รายได้รวม	กำไรสุทธิ	สินทรัพย์รวม	ส่วนของผู้ถือหุ้น
	รวมทั่วประเทศ	145	956.85	160.42	-33.06	992.24	643.88
1	กรุงเทพมหานคร	7	822.10	7.78	1.16	743.96	579.53
2	เชียงราย	2	36.00	NA	NA	NA	NA
3	อุบลราชธานี	7	20.60	6.54	-60.89	30.97	-67.64
4	ชลบุรี	1	15.00	0.19	-1.21	49.73	49.61
5	ขอนแก่น	14	10.74	0.85	-1.90	10.95	5.16
6	นครราชสีมา	15	10.60	57.45	0.26	23.93	11.05
7	อุดรธานี	6	6.19	0.20	0.06	5.68	5.65
8	สระแก้ว	9	5.16	1.60	0.29	5.52	3.89
9	ระยอง	1	5.00	0.00	0.00	0.00	0.00
10	เชียงใหม่	1	5.00	NA	NA	NA	NA

ที่มา: ประมวลจากข้อมูลของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า สืบค้นเมื่อ 28 มิ.ย. 2568

หมายเหตุ: เช่นเดียวกับตารางก่อนหน้านี้ จากนั้นจึงเลือกนิติบุคคลที่มีรหัสประเภทธุรกิจ = 01111 – 03229
NA คือ ไม่มีข้อมูล เนื่องจากไม่ปรากฏข้อมูลงบการเงินของนิติบุคคลในกลุ่มนี้

ตารางที่ 36 จังหวัดที่มีจำนวนทุนจดทะเบียนนิติบุคคลที่ทำธุรกิจเกี่ยวกับมันสำปะหลังมากที่สุด
(ธุรกิจการผลิต) ปี 2567

หน่วย: ล้านบาท

อันดับ	จังหวัด	จำนวนนิติบุคคล	ทุนจดทะเบียน	รายได้รวม	กำไรสุทธิ	สินทรัพย์รวม	ส่วนของผู้ถือหุ้น
	รวมทั้งประเทศ	209	42,365.02	140,218.40	1,926.09	118,083.08	60,440.39
1	กรุงเทพมหานคร	66	11,044.96	42,706.26	803.66	36,222.34	19,242.53
2	นครราชสีมา	28	7,843.62	33,940.02	439.72	26,410.39	12,081.72
3	สมุทรปราการ	9	5,584.93	20,310.03	672.10	18,363.05	11,658.69
4	อุบลราชธานี	5	2,446.60	5,178.67	-106.66	5,602.36	2,235.97
5	กำแพงเพชร	11	1,507.01	6,041.69	31.59	4,342.79	1,306.44
6	ชัยภูมิ	6	1,206.50	4,106.27	98.59	2,871.05	1,997.20
7	นครปฐม	3	1,201.00	853.11	-85.87	1,260.87	662.14
8	จันทบุรี	5	1,151.00	24.75	-27.31	583.98	-465.16
9	ระยอง	8	1,075.73	367.72	-6.15	516.64	251.94
10	อุดรธานี	7	1,003.00	1,330.06	-21.87	1,336.35	818.82

ที่มา: ประมวลจากข้อมูลของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า สืบค้นเมื่อ 28 มิ.ย. 2568

หมายเหตุ: เช่นเดียวกับตารางก่อนหน้านี้ จากนั้นจึงเลือกนิติบุคคลที่มีรหัสประเภทธุรกิจ = 10111 – 43909
NA คือ ไม่มีข้อมูล เนื่องจากไม่ปรากฏข้อมูลงบการเงินของนิติบุคคลในกลุ่มนี้

ตารางที่ 37 จังหวัดที่มีจำนวนทุนจดทะเบียนนิติบุคคลที่ทำธุรกิจเกี่ยวกับมันสำปะหลังมากที่สุด
(ธุรกิจการค้า) ปี 2567

หน่วย: ล้านบาท

อันดับ	จังหวัด	จำนวนนิติบุคคล	ทุนจดทะเบียน	รายได้รวม	กำไรสุทธิ	สินทรัพย์รวม	ส่วนของผู้ถือหุ้น
	รวมทั้งประเทศ	414	9,682.52	38,841.35	202.69	17,365.42	7,879.73
1	กรุงเทพมหานคร	96	5,233.70	12,730.61	151.84	5,935.95	4,137.87
2	นครราชสีมา	23	1,309.03	4,933.05	66.64	2,735.22	1,534.37
3	อุบลราชธานี	21	1,235.30	720.81	-65.12	1,383.29	648.63
4	กำแพงเพชร	14	846.17	14,103.27	23.42	5,338.01	956.31
5	ชลบุรี	20	364.00	1,608.75	-16.12	553.05	-1.78
6	สระแก้ว	12	78.05	967.73	22.08	243.86	146.29
7	ตาก	7	57.50	211.63	0.49	87.68	46.77
8	เพชรบูรณ์	6	54.41	35.31	0.00	145.39	45.48
9	ชัยภูมิ	13	54.31	2.23	-0.40	19.67	11.90
10	สมุทรปราการ	12	43.50	NA	-0.02	0.24	-4.81

ที่มา: ประมวลจากข้อมูลของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า สืบค้นเมื่อ 28 มิ.ย. 2568

หมายเหตุ: เช่นเดียวกับตารางก่อนหน้านี้ จากนั้นจึงเลือกนิติบุคคลที่มีรหัสประเภทธุรกิจ = 45101 - 53200

NA คือ ไม่มีข้อมูล เนื่องจากไม่ปรากฏข้อมูลงบการเงินของนิติบุคคลในกลุ่มนี้

ตารางที่ 38 จังหวัดที่มีจำนวนทุนจดทะเบียนนิติบุคคลที่ทำธุรกิจเกี่ยวกับมันสำปะหลังมากที่สุด
(ธุรกิจบริการอื่น ๆ) ปี 2567

หน่วย: ล้านบาท

อันดับ	จังหวัด	จำนวนนิติบุคคล	ทุนจดทะเบียน	รายได้รวม	กำไรสุทธิ	สินทรัพย์รวม	ส่วนของผู้ถือหุ้น
	รวมทั่วประเทศ	46	206.32	4.43	-1.53	217.65	198.64
1	กรุงเทพมหานคร	5	153.00	0.55	-0.03	202.26	199.17
2	ระยอง	1	50.00	NA	NA	NA	NA
3	นครราชสีมา	3	1.50	0.51	0.13	0.97	0.94
4	กำแพงเพชร	1	0.90	0.01	0.00	0.92	0.91
5	ชัยภูมิ	13	0.62	2.68	-1.56	12.99	-2.67
6	ศรีสะเกษ	3	0.15	0.21	0.01	0.19	0.19
7	กาฬสินธุ์	1	0.10	NA	-0.01	0.09	0.08
8	อุทัยธานี	1	0.03	0.31	0.00	0.13	0.12
9	ราชบุรี	1	0.02	0.17	-0.07	0.09	-0.09
10	ขอนแก่น	1	0.003	NA	-0.01	0.00	-0.02

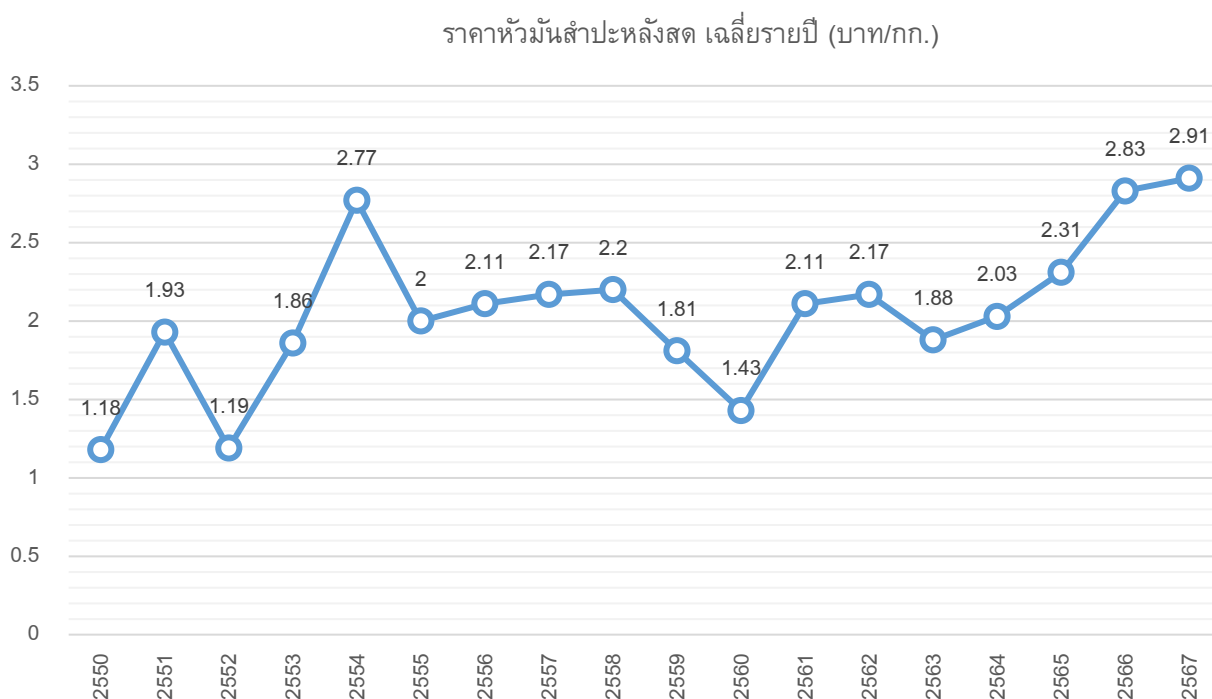
ที่มา: ประมวลจากข้อมูลของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า สืบค้นเมื่อ 28 มิ.ย. 2568

หมายเหตุ: เช่นเดียวกับตารางก่อนหน้านี้ จากนั้นจึงเลือกนิติบุคคลที่มีรหัสประเภทธุรกิจ = 55101 – 99009
NA คือ ไม่มีข้อมูล เนื่องจากไม่ปรากฏข้อมูลงบการเงินของนิติบุคคลในกลุ่มนี้

8.2 ข้อมูลด้านราคาและต้นทุนของมันสำปะหลัง

แม้ว่าข้อมูลการผลิตในช่วง 5 ปีก่อน (พ.ศ. 2563 ถึง พ.ศ. 2567) จะแสดงให้เห็นถึงแนวโน้มการลดลงของผลผลิตและพื้นที่เพาะปลูกมันสำปะหลังในประเทศไทย แต่ราคาที่เกษตรกรได้รับเฉลี่ยต่อปีกลับมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจนถึงปี พ.ศ. 2567 ซึ่งเกษตรกรได้รับราคาหัวมันสำปะหลังสดเฉลี่ยอยู่ที่ 2.91 บาทต่อกิโลกรัม เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2550 ซึ่งเคยอยู่ที่ 1.18 บาทต่อกิโลกรัม โดยมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยสะสมต่อปี (CAGR) เท่ากับ 5.45% นอกจากนี้ เมื่อเปรียบเทียบกับปี พ.ศ. 2563 ซึ่งเกษตรกรได้รับเฉลี่ยที่ 1.88 บาทต่อกิโลกรัม พบว่าเติบโตด้วยอัตรา CAGR สูงถึง 11.54% ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (รูปที่ 11)

รูปที่ 11 ราคามันสำปะหลังที่เกษตรกรได้รับเฉลี่ยรายปี (บาท/กิโลกรัม)

ที่มา: ประมวลข้อมูลของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

เมื่อพิจารณาข้อมูลราคาส่งออกเฉลี่ยของผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังในรูปแบบต่าง ๆ (ตารางที่ 39) ได้แก่ หัวมันสำปะหลังสด มันเส้น มันสำปะหลังอัดเม็ด แป้งฟลาวมันสำปะหลัง (Cassava Flour) แป้งมันสำปะหลังดิบ (Cassava Starch) แป้งมันสำปะหลังดัดแปร (Modified Starch) และกากมันสำปะหลัง พบว่าราคาสินค้าแทบทุกประเภทมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น โดยเฉพาะในช่วงระยะหลังที่ราคาส่งออกมีอัตราเพิ่มสูงขึ้นมากในแทบทุกชนิดสินค้าที่ไทยส่งออกมาก (ยกเว้นกลุ่มหัวมันสำปะหลังสด มันเส้น มันสำปะหลังอัดเม็ด และกากมันสำปะหลัง ซึ่งไทยมีแนวโน้มที่จะส่งออกสินค้ากลุ่มนี้ลดลงอยู่แล้ว)

ตารางที่ 39 ราคาส่งออกเฉลี่ยของผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง (ดอลลาร์ สรอ. ต่อ กิโลกรัม)

สินค้า	2552	2563	2564	2565	2566	2567	CARG 52-67	CARG 52-67
มันสำปะหลัง: หัวมันสด	0.14	0.23	0.25	0.26	0.26	0.24	3.61%	1.19%
มันเส้น มันอัดเม็ด ฯลฯ								
แป้งฟลาวมันสำปะหลัง	0.26	0.44	0.47	0.48	0.53	0.53	4.77%	5.10%
(Cassava Flour)								
แป้งมันสำปะหลังดิบ	0.27	0.42	0.46	0.49	0.53	0.51	4.30%	5.24%
(Cassava Starch)								
แป้งมันสำปะหลังดัดแปร	0.54	0.73	0.76	0.84	0.91	0.89	3.39%	5.20%
(Modified Starch)								
กากมันสำปะหลัง	0.07	0.14	0.18	0.20	0.23	0.17	5.76%	3.77%

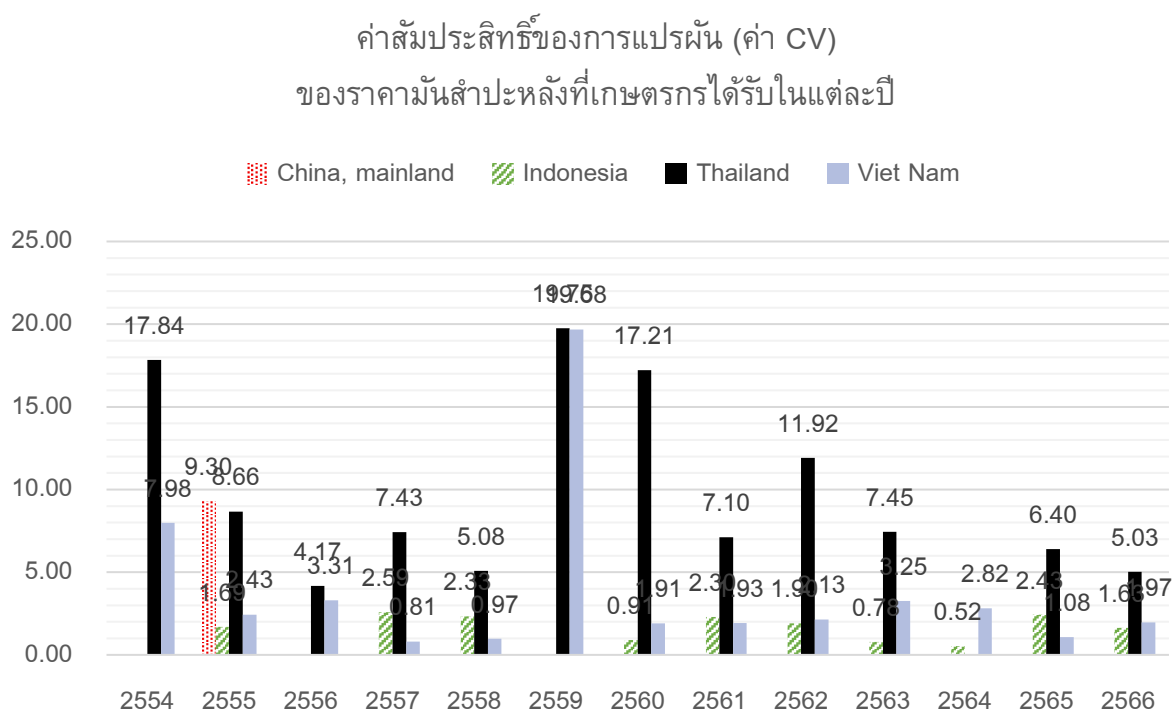
ที่มา: ประมวลโดยใช้ข้อมูลจากศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร สืบค้นเมื่อ 28 มิ.ย. 2568 โดยใช้ข้อมูลมูลค่าส่งออก/ปริมาณส่งออก
หมายเหตุ: มันสำปะหลัง: หัวมันสด มันเส้น มันอัดเม็ด ฯลฯ (HS Code: 071410) แป้งฟลาวมันสำปะหลัง (HS Code: 11062010) แป้งมันสำปะหลังดิบ (HS Code: 110814) แป้งมันสำปะหลังดัดแปร (HS Code: 350510) กากมันสำปะหลัง (HS Code: 23031010) ทั้งนี้ การจัดกลุ่มผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังอาจจะแตกต่างกันในแต่ละการศึกษา

แต่นอกจากราคามันสำปะหลังในประเทศไทยจะมีอัตราเพิ่มที่สูงแล้ว ระดับความผันผวนของราคาในแต่ละปี ซึ่งพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ของการแปรผัน (Coefficient of Variation: CV) ของราคามันสำปะหลังรายเดือนที่เกษตรกรได้รับในแต่ละปีจากข้อมูลของ FAO แล้วนำมาเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งและคู่ค้าหลักอย่างจีน อินโดนีเซีย และเวียดนาม (รูปที่ 12) ก็พบว่าราคามันสำปะหลังในประเทศไทยมีค่า CV สูงกว่าประเทศอื่นค่อนข้างมาก บ่งชี้ว่าราคามันสำปะหลังในประเทศไทยมีความผันผวนมากกว่าราคาในประเทศเพื่อนบ้านที่เป็นคู่แข่งและประเทศจีนที่เป็นผู้ซื้อรายใหญ่ออย่างชัดเจน

ความผันผวนของราคาดังกล่าวน่าจะมีสาเหตุหลักมาจากโครงสร้างการผลิตและ/หรือตลาดที่เป็นลักษณะเฉพาะของประเทศไทย ซึ่งลักษณะหนึ่งที่น่าสังเกตคือ ไทยมีรอบการเก็บเกี่ยวผลผลิตที่กระจุกตัวอยู่ในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเมษายน ซึ่งแตกต่างจากบางประเทศ เช่น เวียดนาม ที่มีรอบการเก็บเกี่ยวกระจายตลอดทั้งปี อีกทั้งประเทศไทยยังพึ่งพาตลาดส่งออกเป็นหลัก แต่ก็มีผู้ซื้อรายใหญ่มากเพียงรายเดียว คือ จีน

นอกจากนี้ จากการวิเคราะห์ข้อมูลราคารายเดือนในแต่ละปีของไทย (ตารางที่ 40) ยังพบว่า ช่วงราคาสูงสุดและต่ำสุดไม่สอดคล้องกับฤดูกาลผลิต ซึ่งน่าจะสะท้อนถึงอิทธิพลของมาตรการแทรกแซงหรือการบริหารราคาของภาครัฐที่ดำเนินการแตกต่างกันไปในแต่ละปีด้วย (ดูรายละเอียดในหัวข้อถัดไป)

รูปที่ 12 ค่าสัมประสิทธิ์ของการแปรผัน (ค่า CV) ของราคามันสำปะหลังที่เกษตรกรได้รับในแต่ละปี

ที่มา: ประมวลจาก FAO Stat สืบค้นเมื่อ 28 มิ.ย. 2568

ตารางที่ 40 ราคามันสำปะหลังที่เกษตรกรได้รับรายเดือน (บาท/กิโลกรัม)

ปี	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เฉลี่ย มค.-มีค.	*เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	เฉลี่ย มค.-มิย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	เฉลี่ย มค.-กย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	เฉลี่ย มค.-ธค.	เฉลี่ยปีเพาะปลูก ต.ค. - ก.ย.
2550	1.12	1.16	1.23	1.17	1.21	1.25	1.35	1.18	1.52	1.72	1.79	1.24	1.72	1.62	1.82	1.38	1.18
2551	1.99	2.09	2.20	2.09	2.23	2.13	2.00	2.10	1.93	1.76	1.53	2.06	1.40	1.28	1.14	1.73	1.93
2552	1.16	1.16	1.19	1.17	1.13	1.11	1.13	1.16	1.21	1.25	1.20	1.17	1.24	1.45	1.79	1.32	1.19
2553	1.93	1.78	1.88	1.85	2.10	2.16	2.28	2.16	2.61	2.95	2.55	1.94	2.40	2.57	2.73	2.08	1.86
2554	2.82	2.96	2.93	2.91	2.77	2.55	2.20	2.57	2.02	2.00	1.92	2.82	1.73	2.22	2.45	2.69	2.77
2555	2.25	1.88	1.75	1.95	1.80	1.89	1.97	1.87	1.90	2.07	2.21	1.95	2.10	2.25	2.12	1.99	2.00
2556	2.01	2.04	2.19	2.07	2.25	2.22	2.20	2.09	2.14	2.16	2.13	2.09	1.96	2.09	2.17	2.09	2.11
2557	2.13	2.26	2.21	2.21	2.21	2.15	1.98	2.20	1.83	1.87	2.01	2.18	2.04	2.24	2.31	2.19	2.17
2558	2.28	2.15	2.18	2.19	2.16	2.12	2.18	2.19	2.18	2.28	2.31	2.19	2.09	1.99	1.95	2.15	2.20
2559	1.87	1.76	1.80	1.80	1.92	1.78	1.49	1.80	1.41	1.25	1.13	1.76	1.06	1.28	1.51	1.67	1.81
2560	1.48	1.53	1.50	1.51	1.27	1.18	1.15	1.48	1.17	1.20	1.30	1.46	1.41	1.67	1.95	1.52	1.43
2561	2.01	2.12	2.36	2.15	2.51	2.55	2.47	2.19	2.38	2.38	2.49	2.21	2.57	2.41	2.30	2.25	2.11
2562	2.20	2.17	2.15	2.17	2.11	1.83	1.65	2.15	1.65	1.72	1.62	2.11	1.70	1.87	1.99	2.07	2.17
2563	1.94	1.92	1.89	1.92	1.73	1.67	1.62	1.89	1.64	1.73	1.76	1.88	1.74	1.85	2.05	1.89	1.88
2564	2.03	2.07	2.13	2.07	2.08	1.92	1.91	2.07	1.97	2.02	2.12	2.07	2.08	2.19	2.28	2.09	2.03
2565	2.29	2.28	2.31	2.29	2.40	2.51	2.57	2.31	2.71	2.71	2.68	2.34	2.60	2.58	2.60	2.39	2.31
2566	2.70	2.86	3.05	2.87	3.15	3.09	2.79	2.89	2.74	2.78	2.95	2.89	2.82	2.94	3.00	2.90	2.83
2567	3.01	3.08	3.03	3.05	2.65	2.41	1.99	2.98	1.90	1.84	2.03	2.91	2.01	2.05	1.97	2.72	2.91
2568	1.81	1.84	1.72	1.80	1.53	1.42	1.36	1.76	1.51			1.76				1.76	1.81

ที่มา: ประมวลข้อมูลของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

เมื่อพิจารณาโครงสร้างต้นทุนการปลูกมันสำปะหลังต่อไร่ที่ประมาณการโดยศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (ตารางที่ 41) พบว่าต้นทุนส่วนใหญ่เป็นต้นทุนผันแปร ซึ่งมีสัดส่วนประมาณ 80-85% ของต้นทุนรวม (รูปที่ 13) โดยอัตราเพิ่มของต้นทุนการปลูกมันสำปะหลังเฉลี่ยอยู่ที่ 4-6% ต่อปี ซึ่งใกล้เคียงกับอัตราการเพิ่มของราคามันสำปะหลัง และเมื่อพิจารณาผลตอบแทนต่อไร่ของเกษตรกรในระหว่างปี 2540-2567 ก็จะมีถึง 5 ปีที่เกษตรกรโดยเฉลี่ยน่าจะประสบภาวะขาดทุน และยังมีอีก 4 ปีที่มีกำไรไม่ถึง 400 บาทต่อไร่ (รูปที่ 14) ถึงแม้ว่าในปีส่วนใหญ่อีก 19 ปี ที่เกษตรกรโดยเฉลี่ยยังน่าจะจะมีกำไรจากการทำมันสำปะหลังมากกว่า 500 บาทต่อไร่ และมีเพียง 14 ปี จาก 28 ปี ที่เกษตรกรโดยเฉลี่ยยังน่าจะจะมีกำไรจากการทำมันสำปะหลังมากกว่า 500 บาทต่อไร่

ทั้งนี้ปัจจัยสำคัญที่ควรพิจารณาประการหนึ่งด้วยคือมันสำปะหลังเป็นสินค้าที่มักได้รับการอุดหนุนจากภาครัฐ การที่เกษตรกรไม่ขาดทุนในหลายปีก็อาจเป็นผลจากการมีมาตรการอุดหนุนจากภาครัฐด้วย

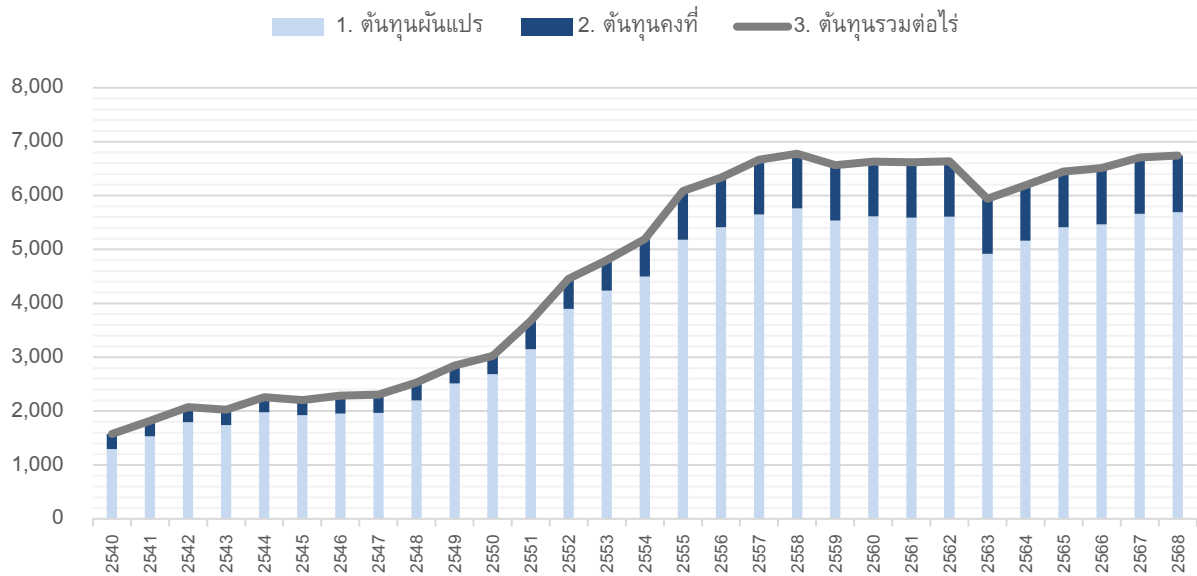
ตารางที่ 41 ต้นทุนมันสำปะหลังต่อไร่ที่ประมาณการโดยศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

รายการ	2550	2563	2565	2566	2567	CARG 50-67
1. ต้นทุนผันแปร	2,687.94	4,915.91	5,413.62	5,465.86	5,659.31	4.48%
2. ต้นทุนคงที่	335.11	1,026.31	1,030.51	1,043.14	1,050.34	6.95%
3. ต้นทุนรวมต่อไร่	3,023.05	5,942.22	6,444.13	6,509.00	6,709.65	4.80%
4. ต้นทุนรวมต่อกิโลกรัม	0.82	1.83	1.88	1.97	2.11	5.71%
5. ผลตอบแทนสุทธิต่อไร่	1,305.19	204.06	1,488.41	2,838.49	2,737.92	4.45%
6. ผลตอบแทนสุทธิต่อกิโลกรัม	0.36	0.06	0.43	0.86	0.86	5.26%

ที่มา: ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

รูปที่ 13 โครงสร้างต้นทุนมันสำปะหลังต่อไร่

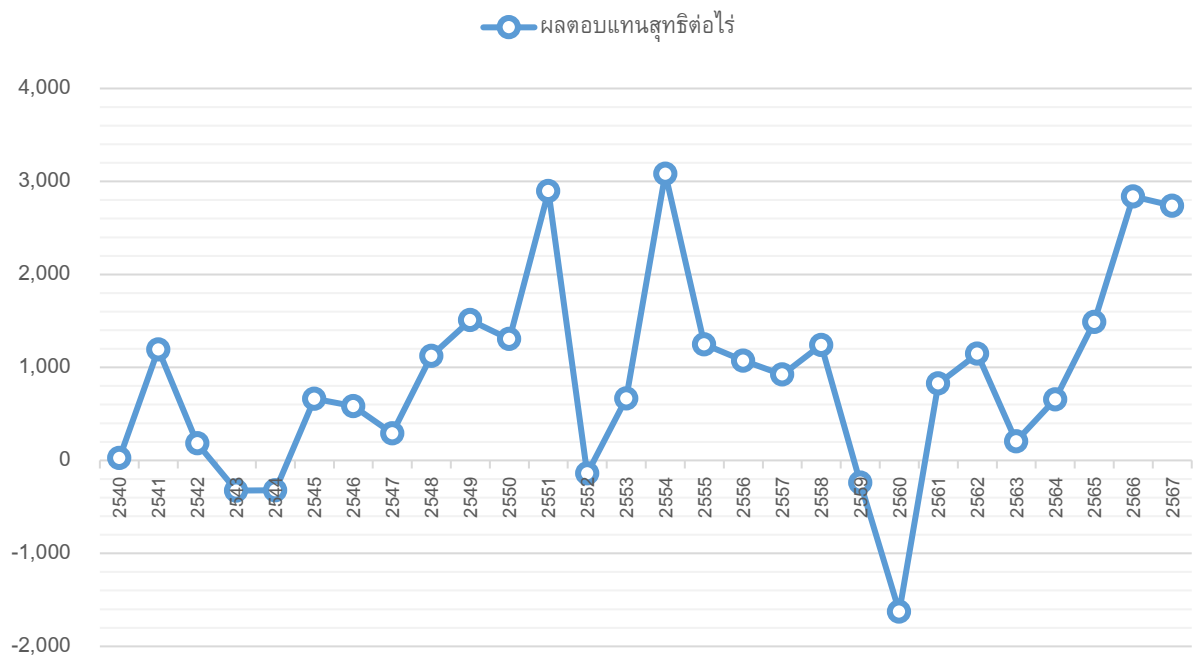
ต้นทุนการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกร

ที่มา: ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

รูปที่ 14 ผลตอบแทนต่อไร่ในการปลูกมันสำปะหลังของเกษตรกร

ผลตอบแทนต่อไร่ในการปลูกมันสำปะหลังของเกษตรกร

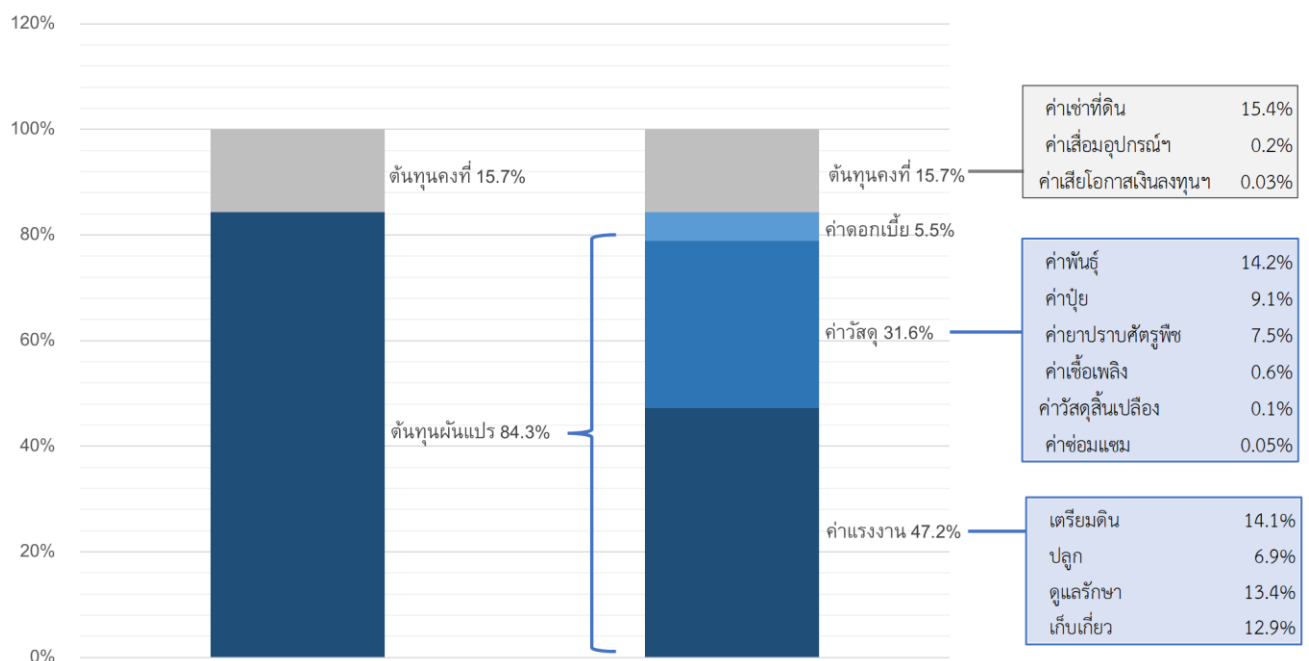

ที่มา: ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

เมื่อพิจารณารายละเอียดของต้นทุนในปี พ.ศ. 2567 (รูปที่ 15) ก็จะพบว่าต้นทุนผันแปรที่สำคัญที่สุดคือค่าแรงงาน ซึ่งคิดเป็น 56% ของต้นทุนผันแปร และ 47% ของต้นทุนรวม โดยต้นทุนส่วนนี้มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องตามค่าจ้างแรงงาน อีกหนึ่งต้นทุนที่มีอัตราเพิ่มสูงคือค่าต้นทุนพันธุ์มันสำปะหลัง ซึ่งคิดเป็น 14% ของต้นทุนรวม ทั้งนี้ในปัจจุบันประเทศไทยมีปัญหาขาดแคลนต้นทุนพันธุ์จากปัญหาการระบาดของโรคใบด่างด้วย สำหรับต้นทุนคงที่เกือบทั้งหมดเป็นค่าเช่าที่ดินเพื่อการเกษตร ซึ่งคิดเป็นประมาณ 15% ของต้นทุนรวม อย่างไรก็ตาม ต้นทุนการผลิตสินค้าเกษตรแต่ละพืชก็มีความผันผวนมากกว่าต้นทุนการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมโดยทั่วไปอยู่แล้ว

รูปที่ 15 โครงสร้างต้นทุนมันสำปะหลังต่อไร่โดยละเอียด

โครงสร้างต้นทุนมันสำปะหลังต่อไร่โดยละเอียด พ.ศ. 2567

ที่มา: ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

นอกจากมันสำปะหลังที่ปลูกในไทยแล้ว ไทยยังนำเข้าหัวมันสำปะหลังและมันเส้นเข้ามาแปรรูปเพิ่มเติมจากผลผลิตมันสำปะหลังในไทยด้วย ซึ่งราคาหัวมันมันสำปะหลังและมันเส้นที่นำเข้ามามีแนวโน้มสูงขึ้น โดยในระหว่าง พ.ศ. 2552 จนถึง พ.ศ. 2567 มีอัตราเพิ่มเฉลี่ยถึงปีละ 6.36% อย่างไรก็ตาม ในช่วง 4 ปีหลัง (พ.ศ. 2563 ถึง พ.ศ. 2567) ราคามันสำปะหลังนำเข้ามีราคาค่อนข้างคงที่

ตารางที่ 42 ราคานำเข้าเฉลี่ยของผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง (ดอลลาร์ สรอ. ต่อ กิโลกรัม)

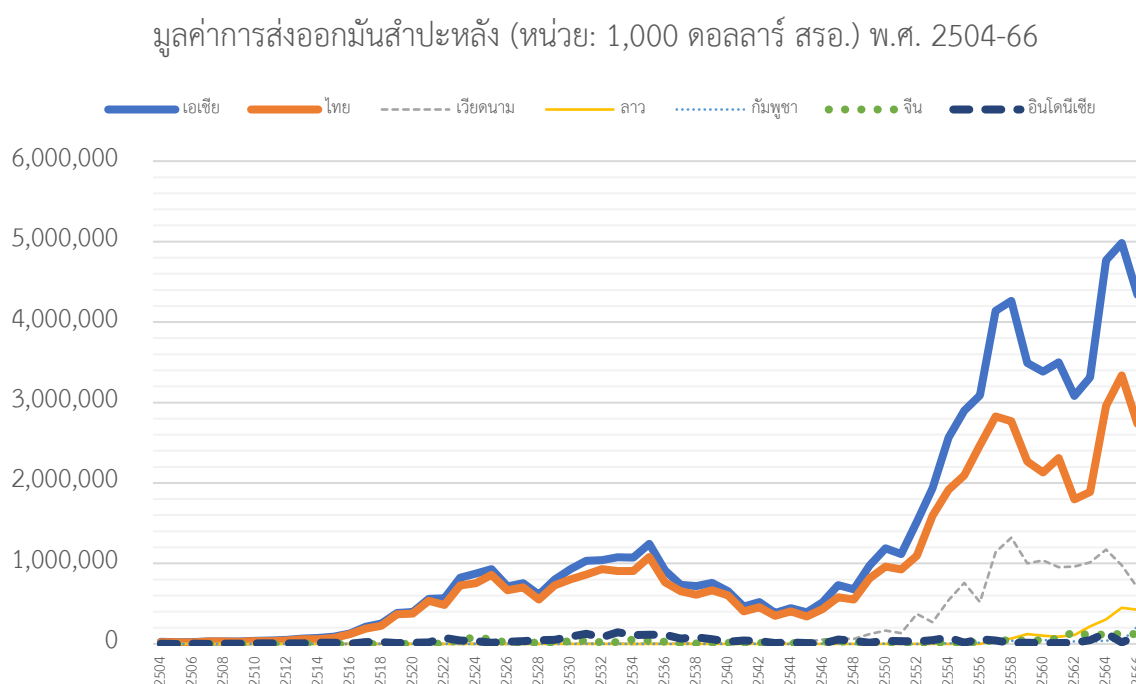
สินค้า	2552	2563	2564	2565	2566	2567	CARG 52-67	CARG 52-67
มันสำปะหลัง: หัวมันสด มันเส้น	0.05	0.14	0.15	0.14	0.14	0.13	6.36%	-1.17%
มันอัดเม็ด ฯลฯ								

ที่มา: ประมวลโดยใช้ข้อมูลจากศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร สืบค้นเมื่อ 28 มิ.ย. 2568 โดยใช้ข้อมูลมูลค่าส่งออก/ปริมาณส่งออก
หมายเหตุ: มันสำปะหลัง: หัวมันสด มันเส้น มันอัดเม็ด ฯลฯ (HS Code: 071410) ทั้งนี้ การจัดกลุ่มผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังอาจจะแตกต่างกันในแต่ละการศึกษา

8.3 ข้อมูลด้านการค้ามันสำปะหลัง

ประเทศไทยเป็นผู้ส่งออกมันสำปะหลังอันดับ 1 ของโลกมาอย่างยาวนาน จากเดิมที่มีศักยภาพในการผลิตที่สูงกว่าความต้องการใช้ภายในประเทศมาก และในระยะหลังตั้งแต่ประมาณปี พ.ศ. 2552 เป็นต้นมา ไทยมีการนำเข้ามันสำปะหลังบางส่วนจากประเทศเพื่อนบ้านเข้ามาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังเพื่อการส่งออกด้วย ซึ่งในระดับภูมิภาคเอเชียนั้น มูลค่าการส่งออกมันสำปะหลังของไทยคิดเป็นสัดส่วนสูงถึง 63.7% ของมูลค่าการส่งออกรวมของเอเชีย (รูปที่ 16) โดยมีเวียดนาม ลาว จีน กัมพูชา และอินโดนีเซียเป็นประเทศส่งออกอันดับรองลงมา แต่ก็ยังเป็นคู่แข่งที่ส่งออกได้น้อยกว่าไทยมาก

รูปที่ 16 มูลค่าการส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง

ที่มา: ประมวลจาก FAO Stat สืบค้นเมื่อ 28 มิ.ย. 2568

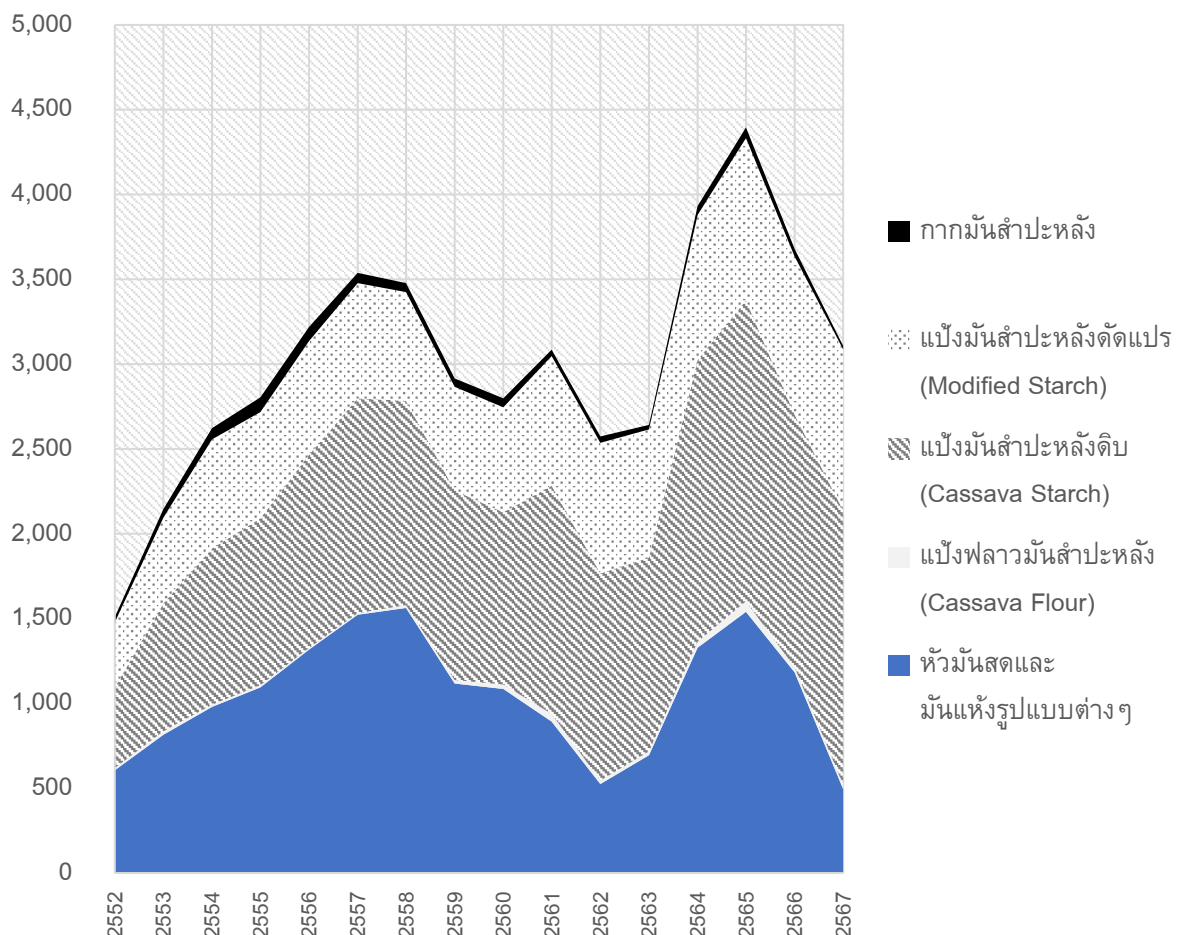
เมื่อพิจารณาโครงสร้างสินค้ามันสำปะหลังที่ไทยส่งออก จะพบว่ามีหลากหลาย โดยมีทั้งผลิตภัณฑ์ในกลุ่มต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ซึ่งประกอบด้วยสินค้าสำคัญหลายชนิด ตั้งแต่หัวมันสำปะหลังสด มันเส้น มันสำปะหลังอัดเม็ด แป้งฟลาวมันสำปะหลัง แป้งมันสำปะหลังดิบ แป้งมันสำปะหลังดัดแปร และกากมันสำปะหลัง

ข้อมูลในรูปที่ 17 แสดงให้เห็นว่าในช่วงหลายปีมานี้ไทยมีสัดส่วนการส่งออกผลิตภัณฑ์ในกลุ่มหัวมันสำปะหลังสด มันเส้น และมันสำปะหลังอัดเม็ดลดลง โดยได้ปรับเปลี่ยนไปสู่การส่งออกสินค้าแปรรูปขั้นสูง เช่น แป้งมันสำปะหลังในรูปของแป้งมันสำปะหลังดิบและแป้งมันสำปะหลังดัดแปรเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน โดยในปี พ.ศ. 2567 ไทยส่งออกผลิตภัณฑ์กลุ่มแป้งมันสำปะหลังดิบและแป้งมันสำปะหลังดัดแปรรวมเป็น 52.3%

ของมูลค่าการส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังทั้งหมด ขณะที่การส่งออกหัวมันสำปะหลังสด มันเส้น และมันสำปะหลังอัดเม็ดลดลงเหลือ 15.7% ของมูลค่ารวม

รูปที่ 17 มูลค่าส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง จำแนกตามสินค้า

มูลค่าส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง (ล้าน ดอลลาร์ สหรัฐ.) พ.ศ. 2552-67

ที่มา: ประมวลโดยใช้ข้อมูลจากศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร สืบค้นเมื่อ 28 มิ.ย. 2568

ในช่วงปี พ.ศ. 2552-2567 มูลค่าการส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังของไทย (ตารางที่ 43-ตารางที่ 44) มีอัตราเพิ่มเฉลี่ยต่อปีอยู่ที่ 4.93% โดยเฉพาะแป้งมันสำปะหลังดิบซึ่งมีอัตราเพิ่มเฉลี่ยปีละ 8.51% และแป้งมันสำปะหลังดัดแปรมีอัตราเพิ่มเฉลี่ยปีละ 6.22% ซึ่งสูงกว่ามีอัตราเพิ่มเฉลี่ยต่อปีของผลิตภัณฑ์ในกลุ่มหัวมันสำปะหลังสด มันเส้น มันสำปะหลังอัดเม็ด แป้งฟลาวมันสำปะหลัง และกากมันสำปะหลัง

การเปลี่ยนแปลงไปสู่การส่งออกสินค้าแปรรูปที่มีมูลค่าเพิ่มมากขึ้นนี้ ส่งผลให้ไทยมีการนำเข้าหัวมันสำปะหลังสด มันเส้น และมันสำปะหลังอัดเม็ดจากประเทศเพื่อนบ้านเพิ่มขึ้นหลายเท่าตัวในทศวรรษที่ผ่านมา

ตารางที่ 43 ปริมาณส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง (พันตัน)

สินค้า	2552	2563	2564	2565	2566	2567	%	CARG 52-67
มันสำปะหลัง: หัวมันสด มันเส้น มันอัดเม็ด ฯลฯ	4,357	3,081	5,327	5,989	4,555	2,093	32.3%	-4.77%
แป้งฟลาวมันสำปะหลัง (Cassava Flour)	52	51	75	128	58	47	0.7%	-0.74%
แป้งมันสำปะหลังดิบ (Cassava Starch)	1,743	2,730	3,608	3,631	2,812	3,159	48.7%	4.04%
แป้งมันสำปะหลังดัดแปร (Modified Starch)	708	1,038	1,125	1,141	1,026	1,063	16.4%	2.74%
กากมันสำปะหลัง	435	190	284	316	198	120	1.8%	-8.24%
รวม	7,296	7,091	10,419	11,206	8,649	6,481	100%	-0.79%

ที่มา: ประมวลโดยใช้ข้อมูลจากศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร สืบค้นเมื่อ 28 มิ.ย. 2568

หมายเหตุ: มันสำปะหลัง: หัวมันสด มันเส้น มันอัดเม็ด ฯลฯ (HS Code: 071410) แป้งฟลาวมันสำปะหลัง (HS Code: 11062010) แป้งมันสำปะหลังดิบ (HS Code: 110814) แป้งมันสำปะหลังดัดแปร (HS Code: 350510) กากมันสำปะหลัง (HS Code: 23031010) ทั้งนี้ การจัดกลุ่มผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังอาจจะแตกต่างกันในแต่ละการศึกษา

ตารางที่ 44 มูลค่าส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง (ล้านดอลลาร์ สหรัฐ.)

สินค้า	2552	2563	2564	2565	2566	2567	%	CARG 52-67
มันสำปะหลัง: หัวมันสด มันเส้น มันอัดเม็ด ฯลฯ	605	695	1,329	1,540	1,183	495	15.9%	-1.33%
แป้งฟลาวมันสำปะหลัง (Cassava Flour)	14	22	36	62	31	25	0.8%	3.99%
แป้งมันสำปะหลังดิบ (Cassava Starch)	475	1,141	1,661	1,774	1,489	1,619	52.1%	8.51%
แป้งมันสำปะหลังดัดแปร (Modified Starch)	384	756	855	956	932	949	30.5%	6.22%
กากมันสำปะหลัง	31	27	52	64	45	20	0.6%	-2.96%
รวม	1,509	2,642	3,932	4,396	3,679	3,107	100%	4.93%

ที่มา: ประมวลโดยใช้ข้อมูลจากศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร สืบค้นเมื่อ 28 มิ.ย. 2568

หมายเหตุ: มันสำปะหลัง: หัวมันสด มันเส้น มันอัดเม็ด ฯลฯ (HS Code: 071410) แป้งฟลาวมันสำปะหลัง (HS Code: 11062010) แป้งมันสำปะหลังดิบ (HS Code: 110814) แป้งมันสำปะหลังดัดแปร (HS Code: 350510) กากมันสำปะหลัง (HS Code: 23031010) ทั้งนี้ การจัดกลุ่มผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังอาจจะแตกต่างกันในแต่ละการศึกษา

ตารางที่ 45 ปริมาณนำเข้าผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง (ตัน)

สินค้า	2552	2563	2564	2565	2566	2567	%	CARG 52-67
มันสำปะหลัง: หัวมันสด มันเส้น มันอัดเม็ด ฯลฯ	324	3,012	2,849	4,276	4,028	4,520	99.36%	19.20%
แป้งฟลาวมันสำปะหลัง (Cassava Flour)	0.0	0.00	0.00	0.14	0.03	0.11	0.00%	30.36%
แป้งมันสำปะหลังดิบ (Cassava Starch)	0.2	4.88	3.89	5.48	4.07	3.40	0.07%	19.74%
แป้งมันสำปะหลังดัดแปร (Modified Starch)	20	11.71	14.92	14.44	15.59	17.30	0.38%	-0.82%
กากมันสำปะหลัง	0.00	0.00	0.00	0.54	7.15	8.46	0.19%	-
รวม	344	3,028	2,868	4,296	4,055	4,549	100%	19%

ที่มา: ประมวลโดยใช้ข้อมูลจากศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร สืบค้นเมื่อ 28 มิ.ย. 2568

หมายเหตุ: มันสำปะหลัง: หัวมันสด มันเส้น มันอัดเม็ด ฯลฯ (HS Code: 071410) แป้งฟลาวมันสำปะหลัง (HS Code: 11062010) แป้งมันสำปะหลังดิบ (HS Code: 110814) แป้งมันสำปะหลังดัดแปร (HS Code: 350510) กากมันสำปะหลัง (HS Code: 23031010) ทั้งนี้ การจัดกลุ่มผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังอาจจะแตกต่างกันในแต่ละการศึกษา

ตารางที่ 46 มูลค่านำเข้าผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง (ล้านดอลลาร์ สหรัฐ)

สินค้า	2552	2563	2564	2565	2566	2567	%	CARG 52-67
มันสำปะหลัง: หัวมันสด มันเส้น มันอัดเม็ด ฯลฯ	17.23	422.96	434.77	581.30	557.31	605.65	95.0%	26.78%
แป้งฟลาวมันสำปะหลัง (Cassava Flour)	0.00	0.02	0.01	0.08	0.01	0.03	0.0%	13.58%
แป้งมันสำปะหลังดิบ (Cassava Starch)	0.14	2.55	1.98	3.00	2.19	2.23	0.3%	20.37%
แป้งมันสำปะหลังดัดแปร (Modified Starch)	16.84	18.98	22.16	27.95	28.63	29.12	4.6%	3.72%
กากมันสำปะหลัง	0.00	0.00	0.00	0.04	0.33	0.82	0.1%	-
รวม	34	445	459	612	588	638	100%	22%

ที่มา: ประมวลโดยใช้ข้อมูลจากศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร สืบค้นเมื่อ 28 มิ.ย. 2568

หมายเหตุ: มันสำปะหลัง: หัวมันสด มันเส้น มันอัดเม็ด ฯลฯ (HS Code: 071410) แป้งฟลาวมันสำปะหลัง (HS Code: 11062010) แป้งมันสำปะหลังดิบ (HS Code: 110814) แป้งมันสำปะหลังดัดแปร (HS Code: 350510) กากมันสำปะหลัง (HS Code: 23031010) ทั้งนี้ การจัดกลุ่มผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังอาจจะแตกต่างกันในแต่ละการศึกษา

การค้ามันสำปะหลัง: หัวมันสด มันเส้น มันอัดเม็ด ฯลฯ

ข้อมูลในตารางที่ 47-50 แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยเป็นทั้งผู้ส่งออกและผู้นำเข้าหัวมันสำปะหลังสด มันเส้น และมันสำปะหลังอัดเม็ดรายสำคัญของโลก โดยส่วนมากจะเป็นการนำเข้าหัวมันสำปะหลังสดจากลาว และกัมพูชา และเน้นแปรรูปเป็นมันเส้นส่งออกไปยังจีน เนเธอร์แลนด์ ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา และสเปน

ตารางที่ 47 TOP 5 ประเทศผู้ส่งออก หัวมันสำปะหลังสด มันเส้นและมันสำปะหลังอัดเม็ด ปี พ.ศ 2567

อันดับ	ประเทศ	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (ล้าน USD)
1	กัมพูชา	6,131,013	690
2	ลาว	2,423,380	404
3	ไทย	2,044,462	480
4	เวียดนาม	461,520	124
5	คอซตาริกา	148,630	147

ที่มา: ประมวลจาก International Trade Centre สืบค้นเมื่อ 28 มิ.ย. 2568

หมายเหตุ: มันสำปะหลัง: หัวมันสด มันเส้น มันอัดเม็ด ฯลฯ (HS Code: 071410) ทั้งนี้ การจัดกลุ่มผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังอาจจะแตกต่างกันในแต่ละการศึกษา

ตารางที่ 48 TOP 5 ประเทศผู้นำเข้า หัวมันสำปะหลังสด มันเส้นและมันสำปะหลังอัดเม็ด ปี พ.ศ 2567

อันดับ	ประเทศ	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (ล้าน USD)
1	ไทย	4,522,263	614
2	เวียดนาม	4,444,882	486
3	จีน	2,472,492	619
4	สหรัฐอเมริกา	110,216	134
5	สาธารณรัฐเกาหลี	89,825	25

ที่มา: ประมวลจาก International Trade Centre สืบค้นเมื่อ 28 มิ.ย. 2568

หมายเหตุ: มันสำปะหลัง: หัวมันสด มันเส้น มันอัดเม็ด ฯลฯ (HS Code: 071410) ทั้งนี้ การจัดกลุ่มผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังอาจจะแตกต่างกันในแต่ละการศึกษา

ตารางที่ 49 TOP 5 ประเทศผู้ส่งออก หัวมันสำปะหลังสด มันเส้นและมันสำปะหลังอัดเม็ด มายังไทย
ปี พ.ศ 2567

อันดับ	ประเทศ	ปริมาณ (ตัน)	%	มูลค่า (ล้าน USD)	%
	โลก	4,520,229	100.0%	605.6	100.0%
1	สปป. ลาว	2,410,842	53.3%	395.7	65.3%
2	กัมพูชา	2,075,824	45.9%	204.6	33.8%
3	เมียนมา	33,564	0.7%	5.4	0.9%

ที่มา: ประมวลโดยใช้ข้อมูลจากศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร สืบค้นเมื่อ 28 มิ.ย. 2568

หมายเหตุ: ปี 2567 มีการนำเข้าจาก 3 ประเทศ โดยมันสำปะหลัง: หัวมันสด มันเส้น มันอัดเม็ด ฯลฯ (HS Code: 071410) ทั้งนี้ การจัดกลุ่มผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังอาจจะแตกต่างกันในแต่ละการศึกษา

ตารางที่ 50 TOP 5 ประเทศผู้นำเข้า หัวมันสำปะหลังสด มันเส้นและมันสำปะหลังอัดเม็ด จากไทย
ปี พ.ศ 2567

อันดับ	ประเทศ	ปริมาณ (ตัน)	%	มูลค่า (ล้าน USD)	%
	โลก	2,092,643	100.0%	495.0	100.0%
1	จีน	2,067,350	98.8%	486.9	98.4%
2	เนเธอร์แลนด์	12,908	0.6%	4.1	0.8%
3	ญี่ปุ่น	4,400	0.2%	1.2	0.2%
4	สหรัฐอเมริกา	3,038	0.1%	1.2	0.2%
5	สเปน	2,052	0.1%	0.7	0.1%

ที่มา: ประมวลโดยใช้ข้อมูลจากศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร สืบค้นเมื่อ 28 มิ.ย. 2568

หมายเหตุ: มันสำปะหลัง: หัวมันสด มันเส้น มันอัดเม็ด ฯลฯ (HS Code: 071410) ทั้งนี้ การจัดกลุ่มผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังอาจจะแตกต่างกันในแต่ละการศึกษา

การค้าแป้งฟลาวมันสำปะหลัง (Cassava Flour)

ข้อมูลในตารางที่ 51-54 แสดงให้เห็นว่าแป้งฟลาวมันสำปะหลัง (Cassava Flour) อาจจะเป็นสินค้าที่มีมูลค่าการค้าระหว่างประเทศไม่สูงมากนักเมื่อเทียบกับสินค้าชนิดอื่น ๆ เพราะข้อจำกัดของอายุและคุณสมบัติของสินค้า ไทยถือเป็นประเทศผู้ส่งออกแป้งฟลาวมันสำปะหลังที่สำคัญของโลกโดยมีตลาดส่งออกสำคัญ คือ มาเลเซีย จีน ลาว สหรัฐอเมริกา และนิวซีแลนด์

ตารางที่ 51 TOP 5 ประเทศผู้ส่งออก แป้งฟลาวมันสำปะหลัง ปี พ.ศ 2567

อันดับ	ประเทศ	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (ล้าน USD)
1	ไทย	47,141	26
2	โกตดิวัวร์	40,249	4
3	บราซิล	9,106	11
4	อินโดนีเซีย	7,026	3
5	สหรัฐอเมริกา	6,788	11

ที่มา: ประมวลจาก International Trade Centre สืบค้นเมื่อ 28 มิ.ย. 2568

หมายเหตุ: แป้งฟลาวมันสำปะหลัง (HS Code: 110620) ทั้งนี้ การจัดกลุ่มผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังอาจจะแตกต่างกันในแต่ละการศึกษา

ตารางที่ 52 TOP 5 ประเทศผู้นำเข้า แป้งฟลาวมันสำปะหลัง ปี พ.ศ 2567

อันดับ	ประเทศ	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (ล้าน USD)
1	มาเลเซีย	32,267	13
2	มาลี	18,146	1
3	สหรัฐอเมริกา	17,333	33
4	แคนาดา	5,772	14
5	ลาว	4,817	3

ที่มา: ประมวลจาก International Trade Centre สืบค้นเมื่อ 28 มิ.ย. 2568

หมายเหตุ: แป้งฟลาวมันสำปะหลัง (HS Code: 110620) ทั้งนี้ การจัดกลุ่มผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังอาจจะแตกต่างกันในแต่ละการศึกษา

ตารางที่ 53 TOP 5 ประเทศผู้ส่งออก แป้งฟลาวมันสำปะหลัง มายังไทย ปี พ.ศ 2567

อันดับ	ประเทศ	ปริมาณ (ตัน)	%	มูลค่า (ล้าน USD)	%
	โลก	105	100.0%	0.029	100.0%
1	ไทย	105	100.0%	0.029	100.0%
2	เวียดนาม	0.002	0.002%	0.00001	0.037%
3	มาเลเซีย	0.001	0.001%	0.000001	0.004%

ที่มา: ประมวลโดยใช้ข้อมูลจากศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร สืบค้นเมื่อ 28 มิ.ย. 2568

หมายเหตุ: ปี 2567 มีการนำเข้าจาก 3 ประเทศ แป้งฟลาวมันสำปะหลัง (HS Code: 11062010) ทั้งนี้ การจัดกลุ่มผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังอาจจะแตกต่างกันในแต่ละการศึกษา

ตารางที่ 54 TOP 5 ประเทศผู้นำเข้า แป้งฟลาวมันสำปะหลัง จากไทย ปี พ.ศ 2567

อันดับ	ประเทศ	ปริมาณ (ตัน)	%	มูลค่า (ล้าน USD)	%
	โลก	46,838	100.0%	24.9	100.0%
1	มาเลเซีย	24,519	52.3%	11.5	46.2%
2	จีน	9,917	21.2%	4.9	19.7%
3	สปป. ลาว	4,802	10.3%	2.6	10.3%
4	สหรัฐอเมริกา	2,950	6.3%	2.6	10.2%
5	นิวซีแลนด์	728	1.6%	0.7	2.6%

ที่มา: ประมวลโดยใช้ข้อมูลจากศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร สืบค้นเมื่อ 28 มิ.ย. 2568

หมายเหตุ: แป้งฟลาวมันสำปะหลัง (HS Code: 11062010) ทั้งนี้ การจัดกลุ่มผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังอาจจะแตกต่างกันในแต่ละการศึกษา

การค้าแป้งมันสำปะหลังดิบ (Cassava Starch)

ข้อมูลในตารางที่ 55-58 แสดงให้เห็นว่าไทยเป็นประเทศผู้ส่งออกแป้งมันสำปะหลังดิบ (Cassava Starch) รายใหญ่ของโลก โดยมีมูลค่าส่งออกมากกว่าคู่แข่งอันดับรองลงมาอย่างเวียดนามและลาว โดยตลาดส่งออกที่สำคัญของไทยคือ จีน อินโดนีเซีย ใต้หวัน มาเลเซีย และฟิลิปปินส์

ตารางที่ 55 TOP 5 ประเทศผู้ส่งออกแป้งมันสำปะหลังดิบ ปี พ.ศ 2567

อันดับ	ประเทศ	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (ล้าน USD)
1	ไทย	3,158,747	3,159
2	เวียดนาม	1,687,727	1,688
3	ลาว	403,419	403
4	กัมพูชา	56,118	56
5	สิงคโปร์	37,414	37

ที่มา: ประมวลจาก International Trade Centre สืบค้นเมื่อ 28 มิ.ย. 2568

หมายเหตุ: แป้งมันสำปะหลังดิบ (HS Code: 110814) ทั้งนี้ การจัดกลุ่มผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังอาจจะแตกต่างกันในแต่ละการศึกษา

ตารางที่ 56 TOP 5 ประเทศผู้นำเข้าแป้งมันสำปะหลังดิบ ปี พ.ศ 2567

อันดับ	ประเทศ	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (ล้าน USD)
1	จีน	1,922,790	3,830
2	ใต้หวัน	164,109	305
3	อินโดนีเซีย	162,380	300
4	มาเลเซีย	115,201	223
5	สหรัฐอเมริกา	112,076	125

ที่มา: ประมวลจาก International Trade Centre สืบค้นเมื่อ 28 มิ.ย. 2568

หมายเหตุ: แป้งมันสำปะหลังดิบ (HS Code: 110814) ทั้งนี้ การจัดกลุ่มผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังอาจจะแตกต่างกันในแต่ละการศึกษา

ตารางที่ 57 TOP 5 ประเทศผู้ส่งออกแป้งมันสำปะหลังดิบมายังไทย ปี พ.ศ 2567

อันดับ	ประเทศ	ปริมาณ (ตัน)	%	มูลค่า (ล้าน USD)	%
	โลก	3,400	100.0%	2.2	100.0%
1	สปป. ลาว	2,494	73.3%	1.2	52.0%
2	ออสเตรเลีย	58	1.7%	0.3	15.1%
3	โคลอมเบีย	200	5.9%	0.3	15.0%
4	ไทย	322	9.5%	0.2	8.0%
5	เวียดนาม	239	7.0%	0.2	7.7%

ที่มา: ประมวลโดยใช้ข้อมูลจากศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร สืบค้นเมื่อ 28 มิ.ย. 2568

หมายเหตุ: แป้งมันสำปะหลังดิบ (HS Code: 110814) ทั้งนี้ การจัดกลุ่มผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังอาจจะแตกต่างกันในแต่ละการศึกษา

ตารางที่ 58 TOP 5 ประเทศผู้นำเข้าแป้งมันสำปะหลังดิบจากไทย ปี พ.ศ 2567

อันดับ	ประเทศ	ปริมาณ (ตัน)	%	มูลค่า (ล้าน USD)	%
	โลก	3,158,631	100.0%	1,619.0	100.0%
1	จีน	1,867,263	59.1%	923.3	57.0%
2	อินโดนีเซีย	271,471	8.6%	143.2	8.8%
3	ไต้หวัน	251,370	8.0%	130.7	8.1%
4	มาเลเซีย	177,775	5.6%	90.8	5.6%
5	ฟิลิปปินส์	111,360	3.5%	62.4	3.9%

ที่มา: ประมวลโดยใช้ข้อมูลจากศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร สืบค้นเมื่อ 28 มิ.ย. 2568

หมายเหตุ: แป้งมันสำปะหลังดิบ (HS Code: 110814) ทั้งนี้ การจัดกลุ่มผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังอาจจะแตกต่างกันในแต่ละการศึกษา

การค้าแป้งมันสำปะหลังดัดแปร (Modified Starch)

ข้อมูลในตารางที่ 59-62 ชี้ให้เห็นว่าแป้งมันสำปะหลังดัดแปร (Modified Starch) เป็นผลิตภัณฑ์จากมันสำปะหลังที่มีมูลค่าสูง ปัจจุบันไทยเป็นผู้ส่งออกแป้งมันสำปะหลังดัดแปรรายใหญ่ที่สุดในโลก ซึ่งตลาดส่งออกที่สำคัญของไทยคือญี่ปุ่น จีน อินโดนีเซีย เกาหลีใต้ และสหรัฐอเมริกา

ตารางที่ 59 TOP 5 ประเทศผู้ส่งออกแป้งมันสำปะหลังดัดแปร ปี พ.ศ 2567

อันดับ	ประเทศ	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (ล้าน USD)
1	ไทย	1,062,550	944
2	เนเธอร์แลนด์	446,789	750
3	สหรัฐอเมริกา	276,326	467
4	เยอรมนี	273,414	512
5	ฝรั่งเศส	254,417	338

ที่มา: ประมวลจาก International Trade Centre สืบค้นเมื่อ 28 มิ.ย. 2568

หมายเหตุ: แป้งมันสำปะหลังดัดแปร (HS Code: 350510) ทั้งนี้ การจัดกลุ่มผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังอาจจะแตกต่างกันในแต่ละการศึกษา

ตารางที่ 60 TOP 5 ประเทศผู้นำเข้าแป้งมันสำปะหลังดัดแปร ปี พ.ศ 2567

อันดับ	ประเทศ	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (ล้าน USD)
1	จีน	513,800	540
2	ญี่ปุ่น	396,548	395
3	เยอรมนี	294,261	406
4	สหรัฐอเมริกา	176,247	380
5	อินโดนีเซีย	167,245	172

ที่มา: ประมวลจาก International Trade Centre สืบค้นเมื่อ 28 มิ.ย. 2568

หมายเหตุ: แป้งมันสำปะหลังดัดแปร (HS Code: 350510) ทั้งนี้ การจัดกลุ่มผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังอาจจะแตกต่างกันในแต่ละการศึกษา

ตารางที่ 61 TOP 5 ประเทศผู้ส่งออกแป้งมันสำปะหลังตัดแปรรูปมายังไทย ปี พ.ศ 2567

อันดับ	ประเทศ	ปริมาณ (ตัน)	%	มูลค่า (ล้าน USD)	%
	โลก	17,296	100.0%	29.1	100.0%
1	จีน	5,583	32.3%	6.3	21.6%
2	สหรัฐอเมริกา	2,073	12.0%	5.6	19.1%
3	เนเธอร์แลนด์	1,602	9.3%	2.8	9.8%
4	ออสเตรเลีย	567	3.3%	2.3	7.9%
5	เวียดนาม	2,133	12.3%	1.9	6.4%

ที่มา: ประมวลโดยใช้ข้อมูลจากศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร สืบค้นเมื่อ 28 มิ.ย. 2568

หมายเหตุ: แป้งมันสำปะหลังตัดแปรรูป (HS Code: 350510) ทั้งนี้ การจัดกลุ่มผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังอาจจะแตกต่างกันในแต่ละการศึกษา

ตารางที่ 62 TOP 5 ประเทศผู้นำเข้าแป้งมันสำปะหลังตัดแปรรูปจากไทย ปี พ.ศ 2567

อันดับ	ประเทศ	ปริมาณ (ตัน)	%	มูลค่า (ล้าน USD)	%
	โลก	1,062,721	100.0%	948.7	100.0%
1	ญี่ปุ่น	279,494	26.3%	236.8	25.0%
2	จีน	233,021	21.9%	201.6	21.2%
3	อินโดนีเซีย	109,246	10.3%	88.4	9.3%
4	เกาหลีใต้	90,585	8.5%	76.6	8.1%
5	สหรัฐอเมริกา	56,381	5.3%	61.7	6.5%

ที่มา: ประมวลโดยใช้ข้อมูลจากศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร สืบค้นเมื่อ 28 มิ.ย. 2568

หมายเหตุ: แป้งมันสำปะหลังตัดแปรรูป (HS Code: 350510) ทั้งนี้ การจัดกลุ่มผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังอาจจะแตกต่างกันในแต่ละการศึกษา

การค้ากากมันสำปะหลัง (Tapioca Residue)

ข้อมูลในตารางที่ 63-66 แสดงให้เห็นว่ากากมันสำปะหลัง (Tapioca Residue) ไม่ได้เป็นสินค้าที่มีการซื้อขายระหว่างประเทศในมูลค่าที่สูงนัก ไทยมีการส่งออกบ้าง โดยมีนิวซีแลนด์ เกาหลีใต้ เนเธอร์แลนด์ เยอรมนี และจีน เป็นผู้นำเข้ากากมันสำปะหลังจากไทย 5 อันดับแรก

ตารางที่ 63 TOP 5 ประเทศผู้ส่งออกกากมันสำปะหลัง ปี พ.ศ 2567

อันดับ	ประเทศ	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (ล้าน USD)
1	จีน	1,809,364	380
2	สหรัฐอเมริกา	1,601,596	625
3	เยอรมนี	854,421	82
4	เบลเยียม	450,103	55
5	เนเธอร์แลนด์	331,643	89

ที่มา: ประมวลจาก International Trade Centre สืบค้นเมื่อ 28 มิ.ย. 2568

หมายเหตุ: กากมันสำปะหลัง (HS Code:230310) ทั้งนี้ การจัดกลุ่มผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังอาจจะแตกต่างกันในแต่ละการศึกษา

ตารางที่ 64 TOP 5 ประเทศผู้นำเข้ากากมันสำปะหลัง ปี พ.ศ 2567

อันดับ	ประเทศ	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (ล้าน USD)
1	สาธารณรัฐเกาหลี	188,264	975
2	อินโดนีเซีย	168,278	281
3	ญี่ปุ่น	118,935	391
4	เนเธอร์แลนด์	109,787	573
5	เยอรมนี	99,549	519

ที่มา: ประมวลจาก International Trade Centre สืบค้นเมื่อ 28 มิ.ย. 2568

หมายเหตุ: กากมันสำปะหลัง (HS Code:230310) ทั้งนี้ การจัดกลุ่มผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังอาจจะแตกต่างกันในแต่ละการศึกษา

ตารางที่ 65 TOP 5 ประเทศผู้ส่งออกกากมันสำปะหลังมายังไทย ปี พ.ศ 2567

อันดับ	ประเทศ	ปริมาณ (ตัน)	%	มูลค่า (ล้าน USD)	%
	โลก	8,456	100.0%	0.8	100.0%
1	สปป. ลาว	7,643	90.4%	0.7	88.5%
2	กัมพูชา	813	9.6%	0.1	11.5%

ที่มา: ประมวลโดยใช้ข้อมูลจากศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร สืบค้นเมื่อ 28 มิ.ย. 2568

หมายเหตุ: ปี 2567 มีการนำเข้าจาก 2 ประเทศ กากมันสำปะหลัง (HS Code: 23031010) ทั้งนี้ การจัดกลุ่มผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังอาจจะแตกต่างกันในแต่ละการศึกษา

ตารางที่ 66 TOP 5 ประเทศผู้นำเข้ากากมันสำปะหลังจากไทย ปี พ.ศ 2567

อันดับ	ประเทศ	ปริมาณ (ตัน)	%	มูลค่า (ล้าน USD)	%
	โลก	119,697	100.0%	19.8	100.0%
1	นิวซีแลนด์	66,305	55.4%	9.8	49.5%
2	เกาหลีใต้	46,489	38.8%	7.7	39.0%
3	เยอรมนี	2,964	2.5%	1.1	5.4%
4	เนเธอร์แลนด์	2,204	1.8%	0.8	4.2%
5	จีน	1,334	1.1%	0.3	1.3%

ที่มา: ประมวลโดยใช้ข้อมูลจากศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร สืบค้นเมื่อ 28 มิ.ย. 2568

หมายเหตุ: กากมันสำปะหลัง (HS Code: 23031010) ทั้งนี้ การจัดกลุ่มผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังอาจจะแตกต่างกันในแต่ละการศึกษา

9. นโยบายรัฐที่สำคัญสำหรับมันสำปะหลัง

ในหัวข้อนี้ ผู้วิจัยได้สรุปนโยบายภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับมันสำปะหลังของไทย ซึ่งการกำหนดนโยบายและมาตรการหลัก ๆ ที่เกี่ยวกับมันสำปะหลังของไทยในตั้งแต่ปี 2557 ถึงปัจจุบัน เป็นบทบาทของ **คณะกรรมการนโยบายและบริหารจัดการมันสำปะหลัง (นบมส.)** ซึ่งตั้งขึ้นในปี 2557 โดยประกอบด้วยตัวแทนหน่วยงานรัฐจากกระทรวงต่าง ๆ เช่น กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงพาณิชย์ กลไกของรัฐสภาที่เกี่ยวข้อง เช่น คณะกรรมาธิการการเกษตรและสหกรณ์ และจากภาคเอกชน เช่น สมาคมผู้ผลิต สภาเกษตรกร กลุ่มเกษตรกรต่าง ๆ และสมาคมการค้าต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับมันสำปะหลัง

คณะกรรมการนโยบายและบริหารจัดการมันสำปะหลัง (นบมส.) จึงเป็นคณะกรรมการที่มีสมาชิกจากทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับมันสำปะหลังในด้านต่าง ๆ ทั้งเกษตรกร อุตสาหกรรม การพาณิชย์ และฝ่ายการเมือง โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ทำหน้าที่เป็นประธานคณะกรรมการ และอธิบดีกรมการค้าภายในเป็นเลขานุการ ทั้งนี้ คณะกรรมการนี้มีบทบาทกำกับดูแลและบริหารจัดการนโยบายเกี่ยวกับมันสำปะหลังในประเทศไทยในหลายด้านและหลายระดับ เช่น

- เสนอรอบนโยบาย: คณะกรรมการนโยบายและบริหารจัดการมันสำปะหลัง (นบมส.) มีหน้าที่เสนอรอบนโยบาย ยุทธศาสตร์ และมาตรการที่เกี่ยวข้องกับมันสำปะหลังต่อคณะรัฐมนตรี เพื่อให้มีการอนุมัติแผนงานและโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
- พิจารณามาตรการสนับสนุน: นบมส. พิจารณาหลักเกณฑ์และวิธีการสนับสนุนช่วยเหลือเกษตรกร สถาบันเกษตรกร ผู้ประกอบการ และผู้ส่งออก เพื่อให้การบริหารจัดการมันสำปะหลังเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
- รักษาเสถียรภาพราคา: นบมส. มีบทบาทในการออกแบบและพัฒนามาตรการรักษาเสถียรภาพราคามันสำปะหลังในตลาด โดยเฉพาะในช่วงที่ผลผลิตออกสู่ตลาดมาก
- เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต: นบมส. ยังมีหน้าที่ในการส่งเสริมและพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสมในการเพาะปลูกมันสำปะหลัง เพื่อช่วยลดต้นทุนการผลิตของเกษตรกร
- จัดทำโครงการต่าง ๆ: นบมส. จัดทำโครงการต่าง ๆ เช่น โครงการชดเชยดอกเบี้ยในการเก็บสต็อกมันสำปะหลัง และโครงการสินเชื่อเพื่อรวบรวมมันสำปะหลัง ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตและแปรรูปมันสำปะหลัง

ที่ผ่านมา นบมส. ได้มีมติกำหนดนโยบายและมาตรการต่าง ๆ ทั้งในด้านการผลิต การค้า ราคา และต้นทุน โดยมีกลไกในการขับเคลื่อนนโยบายทั้งที่ใช้จาก**กองทุนรวมเพื่อช่วยเหลือเกษตรกร (คชก.)** งบประมาณส่วนกลาง และเงินกู้จากสถาบันการเงินของรัฐ เช่น ธ.ก.ส. ซึ่งรายงานในส่วนนี้ได้สรุปตัวอย่างนโยบายสำคัญที่เกี่ยวข้องไว้ในหัวข้อย่อย 9.1-9.3 ดังต่อไปนี้

9.1 นโยบายด้านการผลิตมันสำปะหลัง

1) ส่งเสริมการพัฒนาสายพันธุ์มันสำปะหลังที่ให้ผลผลิตสูงและต้านทานโรค

- ภาครัฐให้ความสำคัญกับการพัฒนาสายพันธุ์มันสำปะหลังเพื่อแก้ไขปัญหาโรคใบด่างในมันสำปะหลัง ซึ่งเป็นปัญหาใหญ่ที่กระทบต่อมันผลผลิตมันสำปะหลังในหลายประเทศในภูมิภาคนี้ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน โดยมีแนวทางและนโยบายสำคัญดังนี้
 - การเร่งวิจัยและพัฒนาสายพันธุ์ต้านทานโรค
 - หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมวิชาการเกษตร ได้รับการเสนอจากคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ให้เร่งดำเนินการวิจัยและพัฒนาสายพันธุ์มันสำปะหลังที่สามารถต้านทานโรคและศัตรูพืชได้อย่างมีประสิทธิภาพ
 - การพัฒนาสายพันธุ์มักตั้งเป้าหมายที่จะเพิ่มผลผลิตต่อไร่ให้สูงขึ้น เพื่อรองรับความต้องการของเกษตรกรและตลาด
 - ความเห็น/ข้อสังเกต การกำหนดสองเป้าหมายข้างต้นไปพร้อมกันโดยไม่ได้กำหนดเป้าหมายหลักที่ชัดเจน น่าจะไม่เพียงพอสำหรับแก้ปัญหาการระบาดของโรคใบด่างให้จบลงได้โดยเร็ว (เช่น ภายใน 5-6 ปี)
 - การเร่งผลิตและกระจายท่อนพันธุ์มันสำปะหลังพันธุ์ต้านทานและพันธุ์ทนทานที่สะอาดปราศจากโรค
 - รัฐมีนโยบายสนับสนุนให้มีการกระจายท่อนพันธุ์มันสำปะหลังพันธุ์ต้านทานและพันธุ์ทนทานโรคใบด่างที่สะอาดและปราศจากโรคให้เพียงพอต่อความต้องการของเกษตรกรในแต่ละพื้นที่
 - ความเห็น/ข้อสังเกต เนื่องจากที่ผ่านมาการขยายและปรับปรุงพันธุ์มันสำปะหลังพันธุ์ต้านทานโรคใบด่างยังทำได้จำกัด ที่ผ่านมามีหลายหน่วยงานรัฐจึงแนะนำให้คัดเลือกและกระจายท่อนพันธุ์มันสำปะหลัง “พันธุ์ทนทาน” ที่สะอาดและปราศจากโรคให้เกษตรกรเป็นมาตรการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า

แต่มันสำปะหลังสายพันธุ์หลักที่นิยมปลูกในไทยในปัจจุบันไม่สามารถต้านโรคใบด่างได้จริง และเมื่อนำท่อนพันธุ์ที่สะอาดและปราศจากโรคไปปลูกในพื้นที่ที่มีปัญหาการระบาดของมัน ก็มักจะเกิดปัญหาการระบาดของโรคใบด่างที่สูง ดังนั้น มาตรการกระจายท่อนพันธุ์ที่สะอาดและ

ปราศจากโรค (รวมทั้งมาตรการตรวจโรคมันสำปะหลังนำเข้า) จึงไม่น่าเพียงพอสำหรับการแก้ปัญหาการระบาดของโรคนี้ในประเทศไทยในระยะยาว

การแก้ปัญหาในปัจจุบันจึงควรเน้นการขยายพันธุ์ด้านโรคใบด่างจากต่างประเทศ เช่น พันธุ์อิทธิ 1-3 (ซึ่งเป็นพันธุ์จากไนจีเรียที่ไทยได้รับมาจาก IAT ผ่าน CIAT¹²⁵) ซึ่งในภาวะปกติอาจมีผลผลิตต่อไร่ต่ำกว่าพันธุ์หลักที่ปลูกในไทย ควบคู่กับการพัฒนา/ปรับปรุงพันธุ์เหล่านี้ให้ได้ผลผลิตที่ดีขึ้นมากกว่าการยึดติดกับมาตรการกระจาย “ท่อนพันธุ์หนาน” ที่สะอาด ซึ่งปัจจุบันน่าจะมีผลที่พิสูจน์จากการศึกษาวิจัยในแปลงทดลองในหลายพื้นที่แล้วว่า ถึงแม้จะเริ่มปลูกด้วยท่อนพันธุ์หนานที่สะอาด (ปราศจากโรค) แต่เมื่อเวลาผ่านไปมันสำปะหลังที่ปลูกซ้ำในแปลงเหล่านั้นก็มักจะติดโรคใบด่างในที่สุด

○ การเร่งแก้ปัญหาให้เกิดผลเป็นรูปธรรมโดยเร็ว

- เน้นการพัฒนาและส่งเสริมการปลูกมันสำปะหลังพันธุ์ที่มีเปอร์เซ็นต์แป้งสูง ซึ่งจะช่วยให้เกษตรกรสามารถขายผลผลิตได้ในราคาที่ดีกว่าพันธุ์ที่มีเปอร์เซ็นต์แป้งต่ำ และลดต้นทุนค่าขนส่งได้ด้วย
- การเลือกมาตรการด้านพันธุ์มันสำปะหลังที่มีเป้าหมายหลักในการกำจัดโรคให้หมดไป จะช่วยลดความเสียหายจากโรคนี้ และน่าจะมีส่วนช่วยลดต้นทุนการผลิตลงในระยะยาว และเป็นแนวทางที่จะสามารถแก้ปัญหาหลักในด้านการผลิตมันสำปะหลังของไทยได้อย่างยั่งยืนมากกว่ามาตรการเดิม ซึ่งที่ผ่านมาเมื่อทำแล้วโรคใบด่างก็ยังคงระบาดเพิ่มขึ้นจนเป็น 3-4 ล้านไร่ในปี 2566-2567^{126 127} ในขณะที่

¹²⁵ Centro Internacional de Agricultura Tropical (CIAT) ซึ่งเป็นเครือข่ายภายใต้ CGIAR System Organization

¹²⁶ “รศ.ดร.วิจารณ์ วิชชุกิจ กรรมการมูลนิธิสถาบันพัฒนามันสำปะหลังแห่งประเทศไทย กล่าวว่า ปัจจุบันพบการระบาดของโรคใบด่างทุกจังหวัดที่ปลูกมัน มีพื้นที่รวม มากกว่า 4 ล้านไร่” จาก “สมาคมฯ มัน เผยผลสำรวจรอบ 1 ปี โรคใบด่างทุบรายได้เกษตรกร สูญ 3.5 หมื่นล้าน” ฐานเศรษฐกิจ 28 ก.ย. 2567 https://www.thansettakij.com/business/trade-agriculture/607913?fbclid=IwY2xjawLVQKtleHRuA2FlbQlXMQBicmlkETFINXJldnVuUjUUbDY5WlVlXGxAR6xZsVituzbR0XaFk4TI5oCQsMIhuLJ9qkvqxebRbpS0TOul5gAoNGluN2W2g_aem_r_1ZV1YLHii0IbyRvRWWEA

¹²⁷ “โรคใบด่าง” มันสำปะหลัง ระบาดหนัก 3 ล้านไร่” ไทยพีบีเอส. 21 สิงหาคม 2566, <https://www.thaibps.or.th/news/content/330852>

กรมส่งเสริมการเกษตรที่เคยประมาณการไว้ว่ามันสำปะหลังมีปัญหาโรคใบด่างระบาดในพื้นที่ 61,000 ไร่ในปี 2566 ก็ปรับตัวเลขเพิ่มขึ้นเป็น 1.2 ล้านไร่เมื่อเดือนมิถุนายนที่ผ่านมา บ่งชี้ถึงการขยายตัวและโอกาสที่จะส่งผลกระทบต่อผลผลิตของเกษตรกรที่อาจรุนแรงขึ้นในพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังจำนวนมากของประเทศไทย

2) สนับสนุนสินเชื่อเพื่อสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีการเกษตรที่เหมาะสม

- รัฐบาลได้ดำเนินโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการเพาะปลูกมันสำปะหลัง เช่น ในปีงบประมาณ 2566/67 รัฐบาลใช้โครงการให้สินเชื่อเพื่อสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการพัฒนาการผลิตและลดต้นทุนการเพาะปลูกของเกษตรกร โดยโครงการนี้ใช้อัตราดอกเบี้ยตามโครงการในอัตรา MRR ซึ่งปัจจุบันอยู่ที่ 6.975% โดยรัฐบาลรับภาระดอกเบี้ยในอัตรา 3% และเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการรับภาระดอกเบี้ยในอัตรา MRR - 3% ซึ่งใช้งบประมาณสนับสนุนรวม 41.4 ล้านบาท โดยธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนสินเชื่อแก่เกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังเพื่อเป็นเงินทุนในการพัฒนาการผลิตตามนโยบายนี้

3) การส่งเสริมการแปรรูป

- รัฐบาลมีโครงการสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพด้านการแปรรูปมันสำปะหลังเพื่อเพิ่มมูลค่าและประสิทธิภาพการผลิตของเกษตรกร เช่น ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566/67 รัฐบาลได้จัดทำโครงการยกระดับศักยภาพการแปรรูปมันสำปะหลัง (เครื่องสับมันสำปะหลัง) ด้วยวงเงินรวมทั้งสิ้น 10,000,000 บาท โดยรัฐให้การสนับสนุนเงินทุนแก่กลุ่มเกษตรกรในการจัดหาเครื่องสับมันสำปะหลังขนาดเล็กที่มาพร้อมเครื่องยนต์และอุปกรณ์สำหรับการตากมันเส้น โดยกำหนดวงเงินสนับสนุนเครื่องละไม่เกิน 15,000 บาท โครงการนี้มีเป้าหมายจัดหาเครื่องสับมันสำปะหลังขนาดเล็กจำนวน 650 เครื่อง เพื่อให้เกษตรกรสามารถเพิ่มประสิทธิภาพการแปรรูปและลดต้นทุนในกระบวนการผลิต

4) การส่งเสริมการใช้เอทานอลจากมันสำปะหลัง

- ปัจจุบัน ถึงแม้ว่าการผลิตเอทานอลในประเทศไทยใช้กากน้ำตาล (และ/หรือน้ำอ้อย) เป็นวัตถุดิบหลัก แต่ก็ยังมีส่วนที่ผลิตจากมันสำปะหลังที่มีนัยสำคัญ โดยรายงานจากศูนย์วิจัยกรุงศรีฯ ระบุว่าในปี 2565 การผลิตเอทานอลจากมันสำปะหลังมีสัดส่วนถึง 43% ทำให้ในช่วงที่ราคามันสำปะหลังตกต่ำ ก็มักมีผู้เสนอให้ใช้มันสำปะหลังในการผลิตเอทานอลเพิ่มขึ้น ซึ่งมีตัวอย่างข้อเสนอเชิงนโยบายในกรณีนี้ เช่น มติของคณะกรรมการการเกษตร

และสหกรณ์ เมื่อวันที่ 19 ธันวาคม 2567 เสนอให้เพิ่มการใช้มันสำปะหลังภายในประเทศ เพื่อผลิตเอทานอลสำหรับพลังงานทดแทนน้ำมัน เช่น แก๊สโซฮอลล์ E20 และ E85 รวมทั้ง เสนอให้นำเอทานอลไปใช้ในอุตสาหกรรมต่าง ๆ เพิ่มขึ้น เช่น อุตสาหกรรมเครื่องสำอางและ อุตสาหกรรมการแพทย์

5) การส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา

- มันสำปะหลังเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของไทยมาเป็นเวลายาวนาน ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลจากความสำเร็จในการวิจัยและพัฒนา ตั้งแต่ด้านพันธุ์ ด้านการปลูก และด้านการแปรรูป มันสำปะหลังอย่างต่อเนื่อง ทั้งจากภาควิชาการ ภาคเอกชน และภาครัฐ
- ปัจจุบันไทยมีหลายหน่วยงานที่ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง เช่น มูลนิธิสถาบันพัฒนามันสำปะหลังแห่งประเทศไทย สถาบันวิจัยพืชไร่และพืชทดแทนพลังงาน กรมวิชาการเกษตร สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และสำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ฯลฯ รวมถึงบางสมาคมจากภาคเอกชนที่มีการรวมกลุ่มที่เข้มแข็ง และมีบทบาทสนับสนุนและให้ความร่วมมือในการแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้และความคิดเห็นและข้อเสนอแนะกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเกษตรกร
- รายงานของสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (2566) ได้แสดงผลงานการศึกษาของหน่วยงานต่าง ๆ ที่วิจัยและพัฒนาสินค้ามันสำปะหลัง เช่น การทำน้ำตาลจากมันสำปะหลัง และกากมันสำปะหลัง การทำพลาสติกชีวภาพจากมันสำปะหลัง ผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เช่น ผงถ่าน ทรายแมว สบู่ น้ำยาล้างจาน การปลูกมันสำปะหลังอินทรีย์ และการทำแป้งมันสำปะหลังออร์แกนิก
- อย่างไรก็ตาม การวิจัยและพัฒนาต่าง ๆ ยังคงต้องการการสนับสนุนเพิ่มเติมโดยเฉพาะในขั้นตอนการปลูกซึ่งยังมีปัญหาเรื่องการพัฒนาสายพันธุ์เพื่อต้านโรคใบด่างที่ให้ผลผลิตสูงซึ่งเป็นความต้องการสำคัญของเกษตรกร รวมทั้งการพัฒนาพันธุ์เร็วขึ้น โดยการผสมกับพันธุ์ต้านทานที่มีอยู่ในปัจจุบันด้วย และการวิจัยเพื่อพัฒนาสินค้าขั้นสุดท้ายที่ตอบสนองความต้องการของอุตสาหกรรมและผู้บริโภคกลุ่มต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศ

9.2 นโยบายด้านราคาและต้นทุนมันสำปะหลัง

1) การประกันราคามันสำปะหลังขั้นต่ำเพื่อคุ้มครองรายได้ของเกษตรกร

- การประกันรายได้เป็นมาตรการสำคัญที่หลายรัฐบาลใช้ในการเพิ่มรายได้ให้เกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลัง โดยแต่ละปีเงื่อนไขของโครงการมีความแตกต่างกันไป
- ในปี 2563/64 รัฐบาลกำหนดราคาเป้าหมายสำหรับหัวมันสำปะหลังสดเชื้อแป้ง 25% ที่กิโลกรัมละ 2.50 บาท โดยชดเชยให้เกษตรกรสำหรับผลผลิตไม่เกิน 100 ตันต่อครัวเรือน โดยคำนวณผลผลิตจากปริมาณผลผลิตเฉลี่ยย้อนหลังจากข้อมูลของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ซึ่งเฉลี่ยที่ 3,419 กิโลกรัมต่อไร่
- สำหรับปี 2564/65 รัฐบาลยังคงกำหนดราคาเป้าหมายที่กิโลกรัมละ 2.50 บาท และกำหนดปริมาณผลผลิตที่ไม่เกิน 100 ตันต่อครัวเรือนเช่นเดิม แต่ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ที่ใช้ในการคำนวณถูกปรับลดลงเล็กน้อยเป็น 3,388 กิโลกรัมต่อไร่
- ในปี 2565/66 รัฐบาลยังคงกำหนดราคาเป้าหมายที่กิโลกรัมละ 2.50 บาท และกำหนดปริมาณผลผลิตที่ไม่เกิน 100 ตันต่อครัวเรือนเช่นเดิม แต่มีการปรับผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ที่ใช้ในการคำนวณตามปริมาณผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ตามที่คณะกรรมการกำกับดูแลและกำหนดเกณฑ์กลางอ้างอิงโครงการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังกำหนด

2) กองทุนหรือเงินสนับสนุนฉุกเฉินสำหรับเกษตรกรในช่วงที่ราคาตกต่ำ

- ประเทศไทยจัดตั้ง “กองทุนรวมเพื่อช่วยเหลือเกษตรกร” เป็นกลไกในการช่วยเหลือเกษตรกร ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 29 มกราคม พ.ศ. 2534 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การช่วยเหลือเกษตรกรเป็นระบบและครอบคลุมพืชเศรษฐกิจทุกชนิด กองทุนนี้เน้นการช่วยเหลือในด้านการตลาดสินค้าเกษตรและการจัดหาปัจจัยการผลิตที่จำเป็น โดยกำหนดวงเงินของกองทุนไว้ที่ 2% ของงบประมาณรายจ่ายประจำปี
- เมื่อวันที่ 31 มกราคม พ.ศ. 2560 คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้ทบทุนบทบาทและการบริหารจัดการกองทุน โดยเปลี่ยนผู้รับผิดชอบจากกระทรวงการคลัง มาเป็นกรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์ โดยให้เหตุผลว่าเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการกองทุนให้สอดคล้องกับภาคการตลาดและการแปรรูปสินค้าเกษตรมากขึ้น
- ที่ผ่านมา รัฐบาลได้นำงบประมาณจากกองทุนนี้ไปใช้สนับสนุนโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ เช่น โครงการชดเชยดอกเบี้ยในการเก็บสต็อกมันสำปะหลัง และ

โครงการยกระดับศักยภาพการแปรรูปมันสำปะหลัง โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างเสถียรภาพด้านราคาสินค้าเกษตร ลดต้นทุนการผลิต และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของเกษตรกรไทยในตลาดทั้งภายในและภายนอกประเทศ

3) การควบคุมปริมาณมันสำปะหลังที่ออกสู่ตลาด

- นอกจากการจ่ายเงินชดเชยตามโครงการประกันรายได้แล้ว รัฐบาลยังได้ดำเนินโครงการต่าง ๆ เพื่อควบคุมปริมาณผลผลิตในตลาดและเสริมสร้างเสถียรภาพด้านราคาผ่านการสนับสนุนทางการเงินและการบริหารจัดการผลผลิต
- โครงการที่สำคัญโครงการหนึ่งในปีงบประมาณก่อนหน้านี้นี้ ก็คือโครงการชดเชยดอกเบี้ยในการเก็บสต็อกมันสำปะหลังปี 2566/67 ซึ่งมีวงเงินสนับสนุน 300 ล้านบาท โดยใช้งบกลางจากรายการเงินสำรองจ่ายเพื่อกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็น โครงการนี้มีเป้าหมายในการสนับสนุนผู้ประกอบการให้สามารถเก็บสต็อกมันสำปะหลังไว้ในช่วงที่ผลผลิตออกสู่ตลาดมาก เพื่อลดแรงกดดันด้านราคาของผลผลิต
- นอกจากนี้ รัฐบาลยังมีโครงการสินเชื่อเพื่อรวบรวมมันสำปะหลังและสร้างมูลค่าเพิ่มโดยสถาบันเกษตรกรปี 2566/67 ซึ่งกำหนดอัตราดอกเบี้ยที่ 4.85% โดยรัฐบาลรับภาระชดเชยดอกเบี้ยในอัตรา 3.85% ส่วนสถาบันเกษตรกรรับภาระดอกเบี้ยเพียง 1% โครงการนี้มีวงเงินงบประมาณรวม 19.25 ล้านบาท และเน้นให้สถาบันเกษตรกรรวบรวมและแปรรูปมันสำปะหลังเพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิต
- อีกมาตรการในกลุ่มนี้คือมาตรการชะลอการเก็บเกี่ยวมันสำปะหลังปี 2566/67 ซึ่งได้รับงบประมาณสนับสนุน 56.96 ล้านบาท โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกระตุ้นให้เกษตรกรชะลอการเก็บเกี่ยวในช่วงที่มีอุปทานมากเกินไป เพื่อลดปริมาณผลผลิตที่เข้าสู่ตลาดในคราวเดียวและช่วยรักษาเสถียรภาพของราคามันสำปะหลังในช่วงที่มีอุปทานออกสู่ตลาดมาก

4) ส่งเสริมการลดต้นทุนการผลิตผ่านการจัดการรวมกลุ่มของเกษตรกร

- อีกหนึ่งนโยบายสำคัญของรัฐบาลคือ นโยบายเกษตรแปลงใหญ่ ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมการรวมกลุ่มเกษตรกรในการผลิตมันสำปะหลังในรูปแบบแปลงใหญ่ที่มีการบริหารจัดการอย่างมีระบบ โดยมุ่งเน้นให้เกษตรกรร่วมกันวางแผนพัฒนารายแปลงและแผนธุรกิจของกลุ่มให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด

- ภายใต้นโยบายนี้ รัฐบาลมีแผนพัฒนานักส่งเสริมการเกษตรให้มีบทบาทเป็นผู้จัดการแปลงที่จะช่วยบริหารจัดการและสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ให้กับเกษตรกร เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ การพัฒนาทักษะ และการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบวนการผลิต
- นโยบายดังกล่าวยังเน้นการพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตและการบริหารจัดการผลผลิตและการตลาดร่วมกัน โดยการพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรผ่านการให้ความรู้เกี่ยวกับเทคนิคการลดต้นทุนการผลิต การเพิ่มผลผลิตต่อไร่ และการรวมกลุ่มเพื่อบริหารจัดการทรัพยากรร่วมกัน โดยคาดหวังว่าการรวมกลุ่มจะช่วยให้เกษตรกรสามารถต่อรองราคาผลผลิตได้ดีขึ้น ลดต้นทุนการผลิต และสร้างโอกาสทางการตลาดที่กว้างขึ้น ส่งผลให้การผลิตมันสำปะหลังในรูปแบบแปลงใหญ่มีความยั่งยืนและสามารถแข่งขันในตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

9.3 นโยบายด้านการค้ามันสำปะหลัง

1) ข้อตกลงการค้าเสรี (FTA)

- ตารางที่ 67 และตารางที่ 68 แสดงรายละเอียดข้อตกลงการค้ามันสำปะหลัง ซึ่งเป็นหนึ่งในกลไกที่ช่วยลดอุปสรรคทางการค้า เช่น การลดหรือยกเลิกกำแพงภาษีระหว่างประเทศที่เป็นภาคีข้อตกลงที่เอื้อต่อการส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังของไทย
- ในกรอบข้อตกลง FTA มีการกำหนดโควตาและเงื่อนไขการลดภาษีทั้งในส่วนที่ไทยลดให้แก่ประเทศภาคี และในส่วนที่ประเทศภาคีลดภาษีให้แก่ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังของไทย เช่น มันเส้น แป้งมันสำปะหลัง และผลิตภัณฑ์แปรรูปอื่น ๆ การลดภาษีดังกล่าวช่วยให้ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังของไทยสามารถแข่งขันในตลาดต่างประเทศได้ดีขึ้นเนื่องจากมีต้นทุนภาษีที่ลดลง

ตารางที่ 67 ข้อตกลงทางการค้าผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังในกรณีที่ไทยนำเข้าจากประเทศคู่ภาคี

ผลิตภัณฑ์	WTO	อาเซียน (ATG)	อาเซียน- จีน (ACFTA)	อาเซียน- ญี่ปุ่น (AJCEP)	อาเซียน- เกาหลีใต้ (AKFTA)	อาเซียน- อินเดีย (AIFTA)	อาเซียน- ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ (AANZFTA)	อาเซียน- ฮ่องกง (AHKFTA)	ไทย- ออสเตรเลีย (TAFTA)	ไทย- นิวซีแลนด์ (TNFTA)	ไทย- อินเดีย (TIFTA)	ไทย-ญี่ปุ่น (JTEPA)	ไทย-ชิลี (TCFTA)	ไทย-เปรู (TPFTA)
หัวมันสำปะหลังสด (Cassava Roots) (HS Code:71410)	40%	0% ยกเว้น ลาวกับ ฟิลิปปินส์ เก็บ 5%	0%	0%	ในโควตา 20% นอกโควตา	0%	0%	0%	0%	0%	WTO	0%	0%	WTO
มันเส้น (Cassava Chip) (HS Code:71410)	40%			0%	887.4% (โควตา 25,000									
มันสำปะหลังอัดเม็ด (Cassava Pellets) (HS Code:71410)	40%			15%	ตัน) ยกเว้นมัน แช่แข็ง นอกโควตา = 45%									
แป้งฟลาวมัน สำปะหลัง (Cassava Flour) (HS Code:110620)	40%	0%	0%	0% เฉพาะ ส่วนของ อาหารสัตว์ 6.7%, 15% กรณี อื่น ๆ	5%	WTO	0%	0%	0%	0%	WTO	0% ยกเว้น 1106.20.2 02 = 4%	0%	0%
แป้งมันสำปะหลังดิบ (Cassava Starch) (HS Code:110814)	30% หรือ 2.06 บาท/ กก.	0%	0%	WTO	ในโควตา 9% นอกโควตา 445%	WTO	0%	0%	0%	0%	WTO	WTO	0%	WTO

ผลิตภัณฑ์	WTO	อาเซียน (ATG)	อาเซียน-จีน (ACFTA)	อาเซียน-ญี่ปุ่น (AJCEP)	อาเซียน-เกาหลีใต้ (AKFTA)	อาเซียน-อินเดีย (AIFTA)	อาเซียน-ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ (AANZFTA)	อาเซียน-ฮ่องกง (AHKFTA)	ไทย-ออสเตรเลีย (TAFTA)	ไทย-นิวซีแลนด์ (TNFTA)	ไทย-อินเดีย (TIFTA)	ไทย-ญี่ปุ่น (JTEPA)	ไทย-ชิลี (TCFTA)	ไทย-เปรู (TPFTA)
					(โควตา 9,600 ตัน)									
แป้งมันสำปะหลังดัดแปร (Modified Starch) (HS Code:350510)	30%	0%	0%	6.8% เฉพาะ Estified Straches and Other Strach Derivatives นอกนั้น ตาม WTO	0% เฉพาะ Dextrins Soluble Strach 192.8% Roasted Straches นอกนั้น ตาม 308.5%	5%	0%	0%	0%	0%	WTO	ในโควตา 0% (โควตา 200,000 ตัน)	0%	WTO
กากมันสำปะหลัง (Tapioca Residue) (HS Code:230310)	9%	0%	0%	0%	0%	WTO	0%	0%	0%	0%	WTO	0%	0%	0%

ที่มา: ประมวลจาก สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (2566)

ตารางที่ 68 ข้อตกลงทางการค้าผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังในกรณีที่ไทยนำเข้าจากประเทศคู่ภาคี

ผลิตภัณฑ์	WTO	อาเซียน (ATG)	อาเซียน-จีน (ACFTA)	อาเซียน-ญี่ปุ่น (AJCEP)	อาเซียน-เกาหลีใต้ (AKFTA)	อาเซียน-อินเดีย (AIFTA)	อาเซียน-ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ (AANZFTA)	อาเซียน-ฮ่องกง (AHKFTA)	ไทย-ออสเตรเลีย (TAFTA)	ไทย-นิวซีแลนด์ (TNFTA)	ไทย-อินเดีย (TIFTA)	ไทย-ญี่ปุ่น (JTEPA)	ไทย-ชิลี (TCFTA)	ไทย-เปรู (TPFTA)
หัวมันสำปะหลังสด (Cassava Roots) (HS Code:71410)	40%	0%	0% (ยกเว้น ฟิลิปปินส์ กับลาว)	0%	0% (ยกเว้น เกาหลีใต้ ฟิลิปปินส์ กับลาว)	0%	0%	33% ยกเว้น มันสำปะหลัง แช่แข็ง = 25%	0%	0%	WTO	0%	0%	WTO
มันเส้น (Cassava Chip) (HS Code:71410)	40%													
มันสำปะหลังอัดเม็ด (Cassava Pellets) (HS Code:71410)	40%													
แป้งฟลาว มันสำปะหลัง (Cassava Flour) (HS Code:110620)	40%	0%	0%	0%	0% (ยกเว้น เกาหลีใต้ ฟิลิปปินส์ กับลาว)	5%	0%	33%	0%	0%	WTO	0%	0%	0%
แป้งมันสำปะหลังดิบ (Cassava Starch) (HS Code:110814)	30% หรือ 2.06 บาท/ กก.	0%	0% (ยกเว้น ฟิลิปปินส์ กับลาว)	0%	0% (ยกเว้น เกาหลีใต้ ฟิลิปปินส์ กับ เมียนมา)	WTO	0%	25%	0%	0%	WTO	0%	0%	WTO

ผลิตภัณฑ์	WTO	อาเซียน (ATG)	อาเซียน-จีน (ACFTA)	อาเซียน-ญี่ปุ่น (AJCEP)	อาเซียน-เกาหลีใต้ (AKFTA)	อาเซียน-อินเดีย (AIFTA)	อาเซียน-ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ (AANZFTA)	อาเซียน-ฮ่องกง (AHKFTA)	ไทย-ออสเตรเลีย (TAFTA)	ไทย-นิวซีแลนด์ (TNFTA)	ไทย-อินเดีย (TIFTA)	ไทย-ญี่ปุ่น (JTEPA)	ไทย-ชิลี (TCFTA)	ไทย-เปรู (TPFTA)
แป้งมันสำปะหลังดัดแปร (Modified Starch) (HS Code:350510)	30%	0%	0% (ยกเว้น กัมพูชา)	0%	0% ยกเว้น Dextrins Soluble Strach	0%	0%	3%	0%	0%	WTO	0%	0%	WTO
กากมันสำปะหลัง (Tapioca Residue) (HS Code:230310)	9%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	3%	0%	0%	WTO	0%	0%	0%

ที่มา: ประมวลจาก สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (2566)

2) ส่งเสริมระบบตลาดกลางมันสำปะหลังให้มีความโปร่งใสและมีการแข่งขันที่เป็นธรรม

- ที่ผ่านมารัฐบาลให้ความสำคัญกับการส่งเสริมระบบตลาดกลางสำหรับมันสำปะหลัง เพื่อให้เกิดความโปร่งใสและการแข่งขันที่เป็นธรรมในกระบวนการซื้อขาย ป้องกันการเอาเปรียบเกษตรกรและช่วยรักษาเสถียรภาพด้านราคา
- ปัจจุบัน มีกฎหมายที่มีบทลงโทษผู้ที่มีพฤติกรรมการกดราคารับซื้อ ซึ่งกำหนดว่าผู้กระทำผิดจะต้องระวางโทษตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดย พ.ร.บ. ว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ พ.ศ. 2542 กำหนดโทษสูงสุดสำหรับกรณีกดราคารับซื้อไว้ที่จำคุกไม่เกิน 7 ปี หรือปรับไม่เกิน 140,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ นอกจากนี้ หากผู้ซื้อไม่แสดงราคารับซื้อ หรือแสดงราคาไม่ถูกต้อง หรือคิดค่าชั่งน้ำหนักสินค้าเกษตรที่รับซื้อโดยไม่เป็นธรรม ผู้กระทำผิดจะได้รับโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือปรับไม่เกิน 100,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
- สำหรับกรณีที่เกี่ยวข้องกับการใช้เครื่องชั่งตวงวัดที่ผิดกฎหมาย พ.ร.บ. มาตราชั่งตวงวัด พ.ศ. 2542 ได้กำหนดโทษสำหรับการใช้เครื่องชั่งที่ไม่มีเครื่องหมายรับรอง หรือใช้เครื่องชั่งที่มีการดัดแปลงแก้ไข โดยมีโทษจำคุกไม่เกิน 7 ปี และปรับไม่เกิน 280,000 บาท
- เกษตรกรที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมในการขายหัวมันสำปะหลัง หรือผู้พบเห็นการกระทำผิดสามารถแจ้งข้อมูลได้ที่สายด่วนกรมการค้าภายในหมายเลข 1569 หรือที่สำนักงานพาณิชย์จังหวัดทั่วประเทศ

3) การลดการลักลอบนำเข้า

- นอกจากการลักลอบนำเข้าน้ำมันสำปะหลังอาจส่งผลกระทบต่อราคาผลผลิตภายในประเทศในระยะสั้นแล้ว ยังอาจเพิ่มความเสี่ยงในการแพร่ระบาดของโรคพืชด้วย ซึ่งที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันมีการประมาณการว่ามันสำปะหลังมีปัญหาโรคใบด่างระบาดในพื้นที่อย่างน้อย 1-4 ล้านไร่^{128 129} และมีโอกาสที่จะขยายตัวและส่งผลกระทบต่อผลผลิตของเกษตรกรอย่างรุนแรงขึ้นได้

¹²⁸ “โรคใบด่าง” มันสำปะหลัง ระบาดหนัก 3 ล้านไร่” ไทยพีบีเอส. 21 สิงหาคม 2566,

<https://www.thaibps.or.th/news/content/330852>

¹²⁹ “รศ.ดร.วิจารณ์ วิชชุกิจ กรรมการมูลนิธิสถาบันพัฒนามันสำปะหลังแห่งประเทศไทย กล่าวว่า ปัจจุบันพบการระบาดของโรคใบด่างทุกจังหวัดที่ปลูกมัน มีพื้นที่รวม มากกว่า 4 ล้านไร่” จาก “สมาคมฯ มัน เผยผลสำรวจรอบ 1 ปี โรคใบด่างทุบรายได้เกษตรกร สูญ 3.5 หมื่นล้าน” ฐานเศรษฐกิจ 28 ก.ย. 2567 https://www.thansettakij.com/business/trade-agriculture/607913?fbclid=IwY2xjawLVQKtleHRuA2FlbQlXMQBicmlkETFINXJldnVuUjUUbDY5WlR6xAR6xZsVi_tuzbR0XaFk4TI5oCQsMIhuLJ9qkvqxebRbpS0TOul5gAoNgluN2W2g_aem_r_1ZV1YLHii0IbyRvRWWEA

- เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว รัฐบาลได้ใช้มาตรการควบคุมคุณภาพและปริมาณน้ำมันสำปะหลังที่นำเข้าและส่งออกอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งใช้หน่วยงานด้านความมั่นคงและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องมาสกัดกั้นการลักลอบนำเข้ามันสำปะหลังที่ผิดกฎหมาย โดยเน้นการเฝ้าระวังและตรวจสอบตามแนวชายแดนที่มีความเสี่ยงสูง เช่น ที่จังหวัดสระแก้ว จันทบุรี และกาญจนบุรี

4) ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการเปิดตลาดใหม่และเพิ่มการใช้มันสำปะหลังในประเทศ

- รัฐบาลได้ผลักดันความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาตลาดมันสำปะหลังภายในประเทศ โดยหนึ่งในความร่วมมือที่สำคัญคือ หอการค้าไทยร่วมมือกับกรมการค้าภายในและสมาคมมันสำปะหลังในการผลักดันให้เพิ่มการใช้มันสำปะหลังภายในประเทศเพื่อลดการพึ่งพาตลาดส่งออก
- หนึ่งในมาตรการสำคัญคือการส่งเสริมการใช้มันเส้นในการผลิตอาหารสัตว์ เพื่อลดปัญหา มันเส้นล้นตลาดและป้องกันปัญหาราคาตกต่ำ
- นอกจากนี้ หอการค้าไทยยังได้จัดตั้งศูนย์ประสานงานและประชาสัมพันธ์สินค้าเกษตรและอาหาร (AFC: Agriculture and Food Coordination and Public Relations Center) เพื่อเป็นศูนย์กลางในการแก้ไขปัญหาสินค้าเกษตรที่ราคาตกต่ำและมีปริมาณล้นตลาด โดยเน้นการประสานงานระหว่างภาครัฐและตลาดในการบริหารจัดการปริมาณผลผลิตและราคามันสำปะหลัง

10. ความเข้มแข็งทางการค้าของน้ำมันสำปะหลัง

น้ำมันสำปะหลังเป็นหนึ่งในสินค้าส่งออกสุทธิที่สำคัญของไทย โดยไทยเป็นหนึ่งในผู้ส่งออกผลิตภัณฑ์น้ำมันสำปะหลังชั้นนำของโลกในแทบทุกประเภท การติดตามและประเมินความสามารถทางการค้าของน้ำมันสำปะหลังของไทยเทียบกับประเทศคู่แข่งจึงเป็นสิ่งที่ภาครัฐควรให้ความสำคัญอย่างมากและต่อเนื่อง เพราะจะช่วยให้การวางแผนและกำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสมที่จะช่วยรักษาความเข้มแข็งและความได้เปรียบทางการค้า

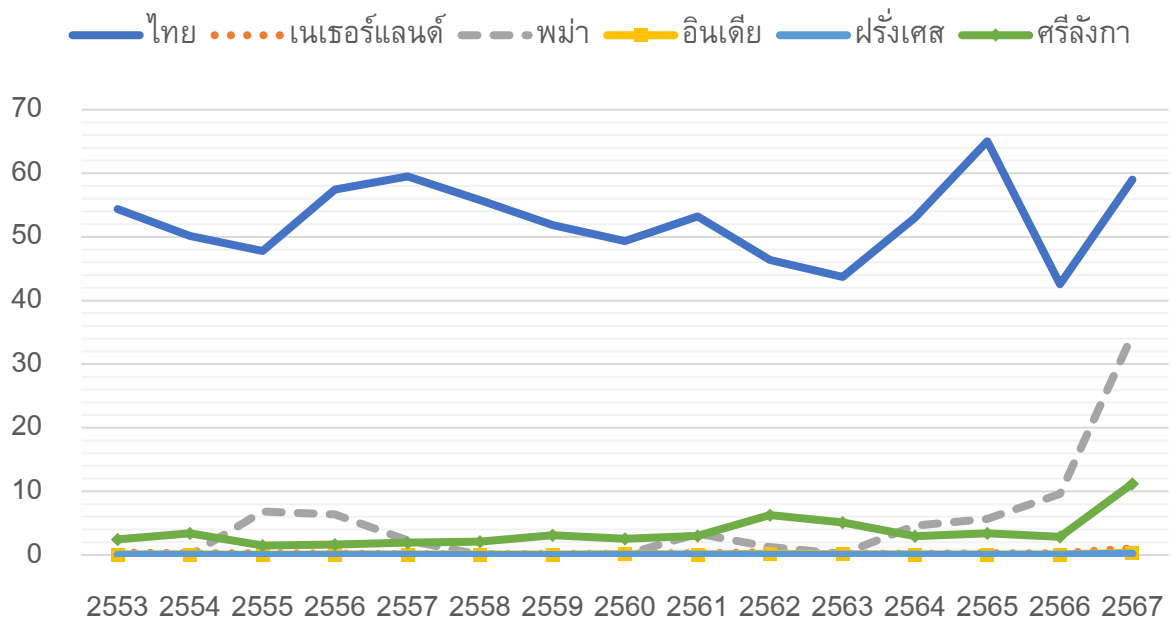
หนึ่งในเครื่องมือสำคัญที่ใช้วัดศักยภาพการส่งออกคือดัชนีความสามารถในการแข่งขันเชิงเปรียบเทียบ (Revealed Comparative Advantage: RCA) ซึ่งเป็นดัชนีที่ใช้วัดว่าประเทศมีความสามารถในการส่งออกสินค้านั้น ๆ ในระดับที่สูงกว่าค่าเฉลี่ยของโลกหรือไม่ (ดูรายละเอียดสูตรและตัวแปรที่ใช้ในการคำนวณค่า RCA ในหัวข้อ “6. ทฤษฎีที่สำคัญที่ใช้ในการวิเคราะห์ความเข้มแข็งทางการค้า”) โดยสามารถวิเคราะห์และตีความค่า RCA ที่ได้ดังต่อไปนี้

- $RCA > 1$: แสดงว่าประเทศมีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบในการส่งออกสินค้ากลุ่มนี้ หรืออีกนัยหนึ่ง ประเทศมีศักยภาพในการส่งออกสินค้าในกลุ่มนี้ และสามารถใช้เป็นสินค้าหลักในการสร้างรายได้
- $RCA < 1$: แสดงว่าประเทศไม่มีความได้เปรียบในสินค้าเหล่านี้ และอาจจะต้องพิจารณาลดการลงทุนหรือเปลี่ยนกลยุทธ์

คณะผู้วิจัยได้ประมวลการเปลี่ยนแปลงของค่า RCA ในแต่ละผลิตภัณฑ์น้ำมันสำปะหลัง โดยพิจารณาประเทศผู้ส่งออกที่มีมูลค่าการส่งออกมากที่สุด 5 อันดับแรกของโลกรวมไทย

ค่า RCA ในรูปที่ 18 แสดงให้เห็นว่าภาพรวมไทยมีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบในการส่งออกหัวมันสำปะหลังสด มันเส้นและมันสำปะหลังอัดเม็ด โดยไทยมีแนวโน้มความได้เปรียบส่วนนี้ลดลงจากแนวโน้มการเปลี่ยนไปส่งออกสินค้าแปรรูปขั้นสูงขึ้นมากขึ้น แต่ไทยก็ยังได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบประเทศคู่แข่งในภูมิภาคเอเชีย

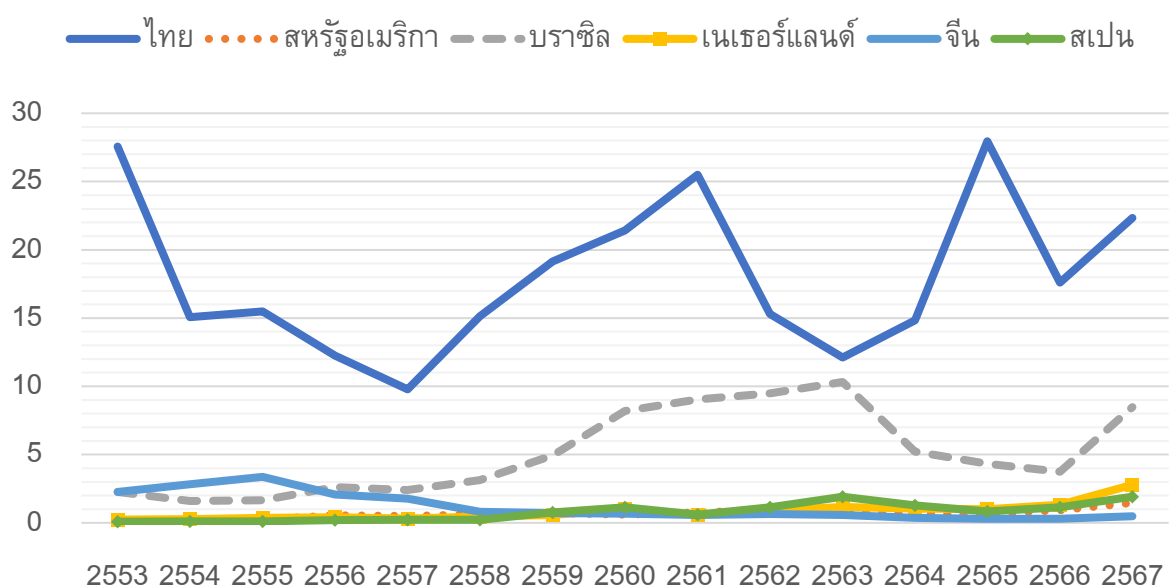
รูปที่ 18 ค่า RCA การส่งออกหัวมันสำปะหลังสด มันเส้น และมันสำปะหลังอัดเม็ด

ที่มา: ประมวลผลจาก International Trade Centre สืบค้นเมื่อ 28 มิ.ย. 2568

ค่า RCA ในรูปที่ 19 แสดงให้เห็นว่าโดยภาพรวม ไทยมีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบในการส่งออก แป้งฟลาวมันสำปะหลัง โดยไทยมีแนวโน้มความได้เปรียบส่วนนี้ลดลง อย่างไรก็ตามไทยมีการส่งออกสินค้านี้ ในมูลค่าที่น้อยเมื่อเทียบกับสินค้าจากมันสำปะหลังชนิดอื่น

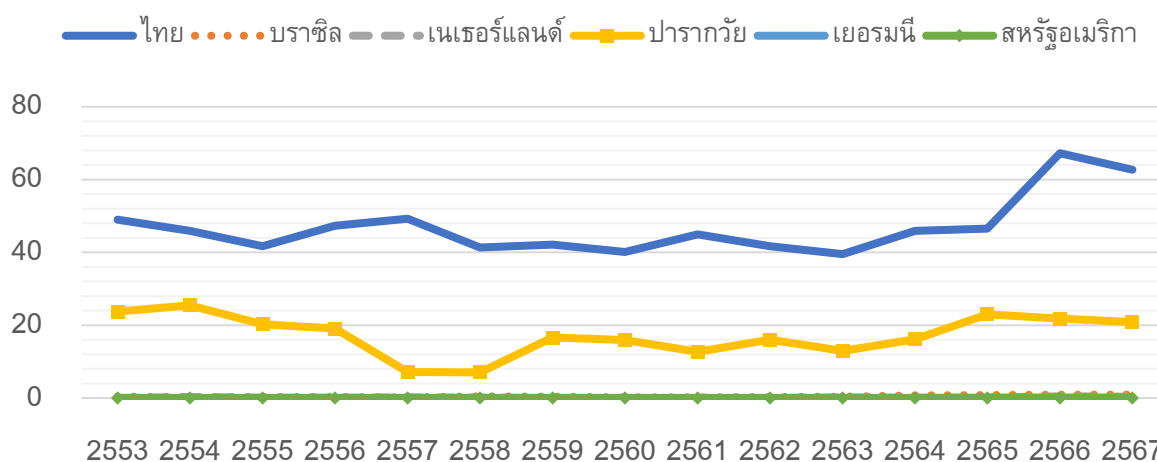
รูปที่ 19 ค่า RCA การส่งออกแป้งฟลาวมันสำปะหลัง

ที่มา: ประมวลผลจาก International Trade Centre สืบค้นเมื่อ 28 มิ.ย. 2568

ค่า RCA ในรูปที่ 20 แสดงให้เห็นว่าโดยภาพรวมไทยมีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบในการส่งออก แป้งมันสำปะหลังดิบ โดยไทยมีแนวโน้มความได้เปรียบส่วนนี้เพิ่มขึ้นจากการปรับการส่งออกจากมันเส้นเป็น สินค้าชนิดนี้เพิ่มมากขึ้น ไทยได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบประเทศคู่แข่งในภูมิภาคเอเชีย

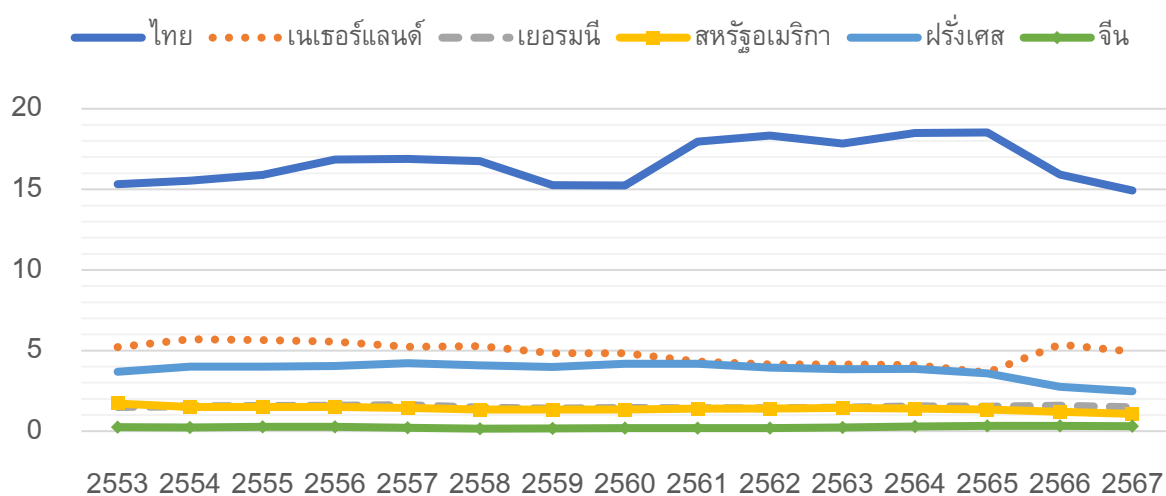
รูปที่ 20 ค่า RCA การส่งออกแป้งมันสำปะหลังดิบ

ที่มา: ประมวลจาก International Trade Centre สืบค้นเมื่อ 28 มิ.ย. 2568

ค่า RCA ในรูปที่ 21 แสดงให้เห็นว่าโดยภาพรวมไทยมีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบในการส่งออก มันสำปะหลังดัดแปร อย่างไรก็ตาม ในช่วง 2-3 ปีหลังไทยมีความได้เปรียบน้อยลง ไทยได้เปรียบเชิง เปรียบเทียบประเทศคู่แข่งในภูมิภาคเอเชีย โดยมีคู่แข่งที่สำคัญ คือ จีน

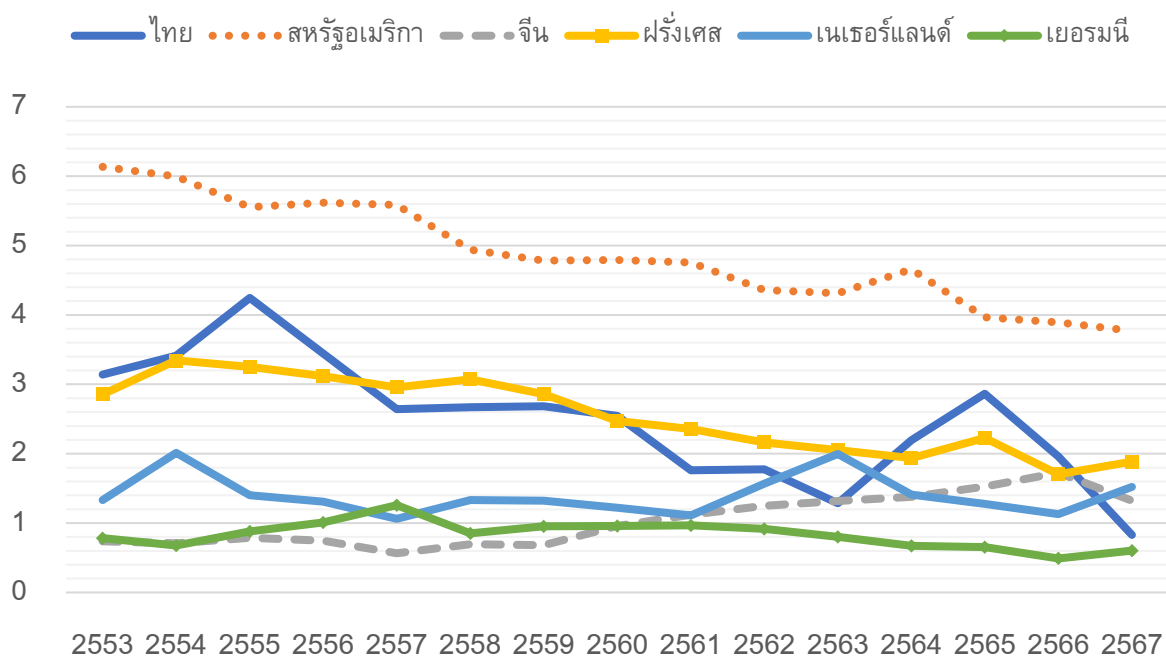
รูปที่ 21 ค่า RCA การส่งออกแป้งมันสำปะหลังดัดแปร

ที่มา: ประมวลจาก International Trade Centre สืบค้นเมื่อ 28 มิ.ย. 2568

ค่า RCA ในรูปที่ 22 แสดงให้เห็นว่าโดยภาพรวมไทยมีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบในการส่งออกน้ำมันสำเร็จรูป ยกเว้นปี 2567 โดยไทยมีแนวโน้มความได้เปรียบส่วนนี้ลดลง อย่างไรก็ตามไทยมีการส่งออกสินค้าในมูลค่าที่น้อยเมื่อเทียบกับสินค้าจากน้ำมันสำเร็จรูปชนิดอื่น

รูปที่ 22 ค่า RCA การส่งออกน้ำมันสำเร็จรูป

ที่มา: ประมวลจาก International Trade Centre สืบค้นเมื่อ 28 มิ.ย. 2568

อย่างไรก็ตาม การใช้ค่า RCA ในการประเมินศักยภาพทางการแข่งขันยังมีประเด็นที่ควรต้องพิจารณาเพิ่มเติม เนื่องจากค่า RCA อาจได้รับผลกระทบจากนโยบายอุดหนุนภาครัฐ เช่น การสนับสนุนราคาหรือการช่วยเหลือด้านการผลิต ซึ่งอาจทำให้ค่า RCA ที่คำนวณออกมาไม่ได้สะท้อนศักยภาพที่แท้จริงของประเทศในการแข่งขันทางการค้า

ดังนั้น การติดตามและวิเคราะห์ค่า RCA จึงเป็นเพียงส่วนหนึ่งของการวัดความเข้มแข็งทางการค้าในการวางแผนเชิงกลยุทธ์ ภาครัฐควรพิจารณาปัจจัยอื่น ๆ ควบคู่กันไปด้วย ซึ่งในหัวข้อถัดไปจะเป็นการวิเคราะห์เชิงคุณภาพเพื่อพิจารณาปัจจัยที่เป็นจุดแข็ง จุดอ่อน ความเสี่ยง และโอกาสของสินค้าสำเร็จรูปของไทย

11. การวิเคราะห์ปัจจัยที่สำคัญสำหรับมันสำปะหลัง

ในหัวข้อนี้คณะผู้วิจัยได้ประมวลจุดแข็ง (Strengths) จุดอ่อน (Weaknesses) โอกาส (Opportunities) และอุปสรรค (Threats) ของอุตสาหกรรมมันสำปะหลังของไทย โดยวิเคราะห์จากข้อมูลในหัวข้อก่อนหน้า ทั้งจากข้อมูลทฤษฎี การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ งานวิจัยในอดีต ข้อมูลสถิติต่าง ๆ และนโยบายที่ถูกดำเนินการในช่วงที่ผ่านมา สรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 69 ปัจจัยที่สำคัญสำหรับมันสำปะหลัง

จุดแข็ง (Strengths)	S1 ไทยเป็นผู้นำการส่งออกมันสำปะหลังทั้งของทวีปเอเชียและของโลก ข้อพิจารณา: ○ ไทยเป็นผู้ผลิตมันสำปะหลังรายใหญ่อันดับ 3 ของโลก แต่เป็นผู้ส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังอันดับ 1 มาอย่างคงเส้นคงวาใน 40 ปีที่ผ่านมา ○ สถิติการส่งออกของเอเชียพบว่ามูลค่าสินค้าส่งออกมันสำปะหลังของประเทศในภูมิภาคเอเชียเกือบ 70% เป็นมูลค่าการส่งออกของไทย ○ ผู้ประกอบการไทยมีความเชี่ยวชาญในการผลิต มีกระบวนการผลิตที่ได้รับการรับรองมาตรฐานการผลิตระดับสากล ทำให้สามารถที่จะส่งออกสินค้ามันสำปะหลังมูลค่าสูง (แป้งมันสำปะหลังดิบและแป้งมันสำปะหลังดัดแปร) ในสัดส่วนที่เพิ่มมากขึ้น และลดการส่งออกสินค้าขั้นต้นและชิ้นกลางที่มีมูลค่าต่ำกว่า (หัวมันสำปะหลัง มันเส้น มันสำปะหลังอัดเม็ด) ลง S2 การมีอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องที่ครบวงจรที่ครอบคลุมตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ ข้อพิจารณา: ○ จากงานวิจัยในอดีตพบว่าไทยประสบความสำเร็จในการพัฒนาพันธุ์มันสำปะหลังอย่างต่อเนื่อง ถึงแม้ว่าในช่วงหลังสายพันธุ์ที่พัฒนาจะยังไม่ประสบความสำเร็จในการต้านทานโรคระบาดที่สำคัญในปัจจุบัน ○ ไทยมีอุตสาหกรรมทั้งอาหารสัตว์ อาหารคน พลังงานจากมันสำปะหลัง และอุตสาหกรรมสินค้าแปรรูปจากมันสำปะหลัง

จุดแข็ง
(Strengths)

- ไทยเป็นผู้ผลิตอาหารและอาหารสัตว์รายใหญ่ของโลก และมีการนำมันสำปะหลังไปใช้ผลิตเอทานอลและก๊าซชีวภาพด้วย ถึงแม้ว่าจะยังมีต้นทุนที่สูงเมื่อเทียบกับวัตถุดิบอื่น เช่น กากน้ำตาลหรือน้ำอ้อยโรงงาน และอุตสาหกรรมสินค้าแปรรูปจากมันสำปะหลังของไทย ยังไม่ได้มีเทคโนโลยีการผลิตที่สูงนัก และยังมีสินค้าจากประเทศคู่แข่ง เช่น จีน เกาหลีใต้ และเวียดนาม และอาจมีลาวมาเพิ่มอีกในอนาคต

S3 มีกลไกกำหนดนโยบายและการบริหารมันสำปะหลังที่รวบรวมฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาร่วมกัน

ข้อพิจารณา:

- ตั้งแต่ปี 2557 ไทยตั้งคณะกรรมการนโยบายและบริหารจัดการมันสำปะหลัง (นบมส.) ขึ้นมาเป็นกลไกหลักกำหนดนโยบายและการบริหารมันสำปะหลังที่รวบรวมฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาร่วมกัน ทั้งหน่วยงานรับผิดชอบ เช่น กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงอุตสาหกรรม และกลุ่มต่าง ๆ ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น สมาคมผู้ผลิตต่าง ๆ สภาเกษตรกรและกลุ่มเกษตรกรต่าง รวมถึงคณะกรรมการจากภาคการเมือง มีหน้าที่เสนอกรอบนโยบาย ยุทธศาสตร์ และมาตรการที่เกี่ยวข้องกับมันสำปะหลังต่อคณะรัฐมนตรี และอนุมัติแผนงาน โครงการ และมาตรการเกี่ยวกับการผลิตและการตลาดมันสำปะหลัง ซึ่งครอบคลุมนโยบายและมาตรการต่าง ๆ เพื่อรักษาเสถียรภาพราคา
- ประเทศไทยมีกองทุนและแหล่งเงินทุนที่สามารถเสนอขอหรือกู้ยืมมาใช้รักษาเสถียรภาพราคามันสำปะหลังหลายแหล่ง ทั้งจากงบประมาณกองทุนรวมเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรฯ และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธกส.) ฯลฯ
- ที่ผ่านมามีไทยใช้หลายนโยบาย/มาตรการเพื่อรักษาเสถียรภาพราคา เช่น การอุดหนุน โครงการประกันรายได้ และการจัดการปริมาณมันสำปะหลังภายในประเทศ

จุดแข็ง
(Strengths)

S4 มีการรวมกลุ่มของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เข้มแข็งในการผลักดัน/ขับเคลื่อนนโยบาย

ข้อพิจารณา:

- อุตสาหกรรมมันสำปะหลังของไทย มีการรวมกลุ่มของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เข้มแข็งในการผลักดัน/ขับเคลื่อนนโยบาย โดยในปัจจุบัน อุตสาหกรรมนี้ประกอบด้วยสมาคมและกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลายกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นสมาคมผู้ผลิต สมาคมโรงงานแปรรูป และกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลัง
- ผู้แทนจากสมาคมและกลุ่มเกษตรกรต่างก็มีบทบาทในการเข้าพบกับหน่วยงานของรัฐโดยตรง เพื่อเสนอความต้องการและแนวทางแก้ไขของภาคส่วนต่าง ๆ โดยเฉพาะในกรณีที่มีปัญหา เช่น ราคามันสำปะหลังตกต่ำหรือการลักลอบนำเข้า

จุดอ่อน
(Weaknesses)

W1 ไทยมีผลผลิตต่อไร่ที่ค่อนข้างต่ำ เมื่อเทียบกับประเทศเพื่อนบ้านที่เป็นคู่แข่งด้วย

ข้อพิจารณา:

- ประเทศไทยมีปัญหาผลผลิตมันสำปะหลังต่อไร่ที่ต่ำ เมื่อเทียบกับประเทศเพื่อนบ้านที่เป็นคู่แข่งที่เริ่มปลูกมันสำปะหลังหลังไทย แต่ก็มักมีความได้เปรียบด้านความอุดมสมบูรณ์ของดิน
- สาเหตุหลักของผลผลิตต่ำ ได้แก่ ทรัพยากรดินที่เสื่อมโทรม การใช้พันธุ์ที่ไม่มีประสิทธิภาพ และการมีระบบชลประทานที่จำกัด
- งานวิจัยพบว่า ระบบน้ำหยดสามารถเพิ่มผลผลิตได้อย่างมีนัยสำคัญ แต่พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังส่วนใหญ่ของไทยเป็นพื้นที่ที่พึ่งน้ำฝนเป็นหลัก และมักมีข้อจำกัดจากการขาดทั้งแหล่งน้ำชลประทานผิวดินและน้ำใต้ดิน
- เกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังจำนวนมากเป็นรายย่อยที่เช่าที่ดินทำกินโดยมีสัญญาระยะสั้น ทำให้ขาดแรงจูงใจในการบำรุงดินหรือลงทุนในเทคโนโลยีใหม่ ๆ

จุดอ่อน

(Weaknesses)

W2 ความผันผวนของราคา

ข้อพิจารณา:

- ราคามันสำปะหลังในประเทศไทยมีความผันผวนสูงเมื่อเทียบกับประเทศคู่แข่งและคู่ค้า ซึ่งน่าจะมีสาเหตุหลักมาจากโครงสร้างการผลิตและ/หรือการตลาดที่เป็นลักษณะเฉพาะของประเทศไทย ซึ่งลักษณะหนึ่งที่เป็นที่สังเกตคือ ไทยมีรอบเก็บเกี่ยวผลผลิตที่กระจุกตัวอยู่ในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเมษายน ซึ่งแตกต่างจากบางประเทศ เช่น เวียดนาม ที่มีรอบการเก็บเกี่ยวกระจายตลอดทั้งปี นอกจากนี้ประเทศไทยยังพึ่งพาส่งออกเป็นหลัก ซึ่งมีผู้ซื้อรายใหญ่มากรายเดียวคือจีน
- จากการวิเคราะห์ข้อมูลราคารายเดือนในแต่ละปีของไทย (ดูตารางที่ 40) พบว่าช่วงราคาสูงสุดและต่ำสุดไม่ค่อยสัมพันธ์กับฤดูกาลผลิต ซึ่งอาจจะสะท้อนถึงอิทธิพลของมาตรการแทรกแซงราคาของภาครัฐที่ดำเนินการแตกต่างกันไปในแต่ละปีด้วย
- ความผันผวนที่สูงนี้เกิดขึ้นในสภาวะการณ์ที่แทบทุกรัฐบาลที่ผ่านมาได้ออกมาตรการที่มีเป้าหมายเพื่อรักษาเสถียรภาพของราคาและสร้างความมั่นคงทางรายได้ให้กับเกษตรกร เช่น มาตรการอุดหนุนราคาผ่านโครงการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลัง ซึ่งจ่ายเงินส่วนต่างให้เกษตรกรในกรณีที่ราคาตลาดต่ำกว่าราคาเป้าหมาย และมาตรการอุดหนุนเพื่อการจัดเก็บมันสำปะหลัง ซึ่งสนับสนุนให้มีการเก็บสต็อกในช่วงที่อุปทานล้นตลาดเพื่อควบคุมปริมาณมันสำปะหลังที่เข้าสู่ตลาด

W3 โรคใบด่างระบาด

ข้อพิจารณา:

- การระบาดของโรคใบด่างมันสำปะหลังได้กลายเป็นปัญหาที่สำคัญต่ออุตสาหกรรมมันสำปะหลังในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (รวมถึงประเทศไทย) มาเป็นเวลา 7-8 ปีแล้ว โดยโรคนี้สร้างความเสียหายและส่งผลกระทบต่อผลผลิตต่อไร่และผลผลิตรวมลดลงอย่างมีนัยสำคัญ
- แม้ว่าการระบาดของโรคใบด่างในช่วงแรกจะเกิดมากในประเทศเพื่อนบ้านโดยเฉพาะกัมพูชา แต่ปัจจุบันการระบาดของโรคใบด่างได้กระจายไป

จุดอ่อน
(Weaknesses)

ในพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังจำนวนมากในประเทศไทย ทำให้การสกัดการนำเข้้ำมันสำปะหลังจากประเทศเพื่อนบ้านไม่ได้ช่วยบรรเทาปัญหานี้ลงได้มากนัก

- แม้ว่าที่ผ่านมา จะมีความพยายามในการขยายพัฒนาพันธุ์มันสำปะหลังที่ต้านทานโรคใบด่าง (พันธุ์อิทธิ 1-3) ซึ่งเป็นพันธุ์ต้านทานโรคใบด่างจากไนจีเรียที่มีความสามารถในการต้านทานโรคในแปลงทดลองของไทยได้ดี และกำลังปรับปรุงพันธุ์มันสำปะหลังที่ต้านทานโรคใบด่างโดยผสมสายพันธุ์ต้านทานจากไนจีเรียเหล่านี้กับสายพันธุ์ของไทยที่มีชื่อเสียงในด้านการให้ผลผลิตและเปอร์เซ็นต์แป้งสูง แต่ยังมีข้อจำกัดในการขยายพันธุ์ที่ได้ไม่รวดเร็วพอ (ส่วนหนึ่งติดปัญหาขาดเงินทุน/งบ) และยังไม่มั่นใจเรื่องผลผลิตต่อไร่ เพราะที่ผ่านมายังขาดแคลนท่อนพันธุ์ที่จะนำมาทดลองปลูกในแปลงเกษตรกรจริง (ซึ่งมักได้ผลผลิตต่ำกว่าในแปลงทดลองที่มีทั้งระบบน้ำและการดูแลที่ดีกว่า) และผลผลิต (น้ำหนักและปริมาณแป้ง) ในแปลงทดลองสายพันธุ์ที่ต้านทานโรคได้ดีเหล่านี้ ส่วนใหญ่ยังให้ผลผลิตต่อไร่ที่ยังต่ำผลผลิตปกติของพันธุ์ที่เกษตรกรนิยมปลูกอยู่ในปัจจุบัน
- ผลของการระบาดนี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผลผลิตต่อไร่ของไทยมีแนวโน้มลดลงในปีหลัง ๆ นี้ ซึ่งอาจจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่ประกอบกับความเสื่อมถอยของทรัพยากรที่ดิน และอาจรวมถึงปัจจัยอื่น ๆ ด้วย

W4 ต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้นและมีปัญหาการขาดแคลนแรงงานรุนแรงขึ้น

ข้อพิจารณา:

- จากข้อมูลสถิติโครงสร้างต้นทุนการผลิตมันสำปะหลังในประเทศไทย พบว่าต้นทุนการผลิตมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในอัตราที่สูง โดยต้นทุนที่เพิ่มขึ้นมากได้แก่ต้นทุนค่าแรงงาน ซึ่งเป็นสัดส่วนหลักในต้นทุนรวมของเกษตรกร นอกจากนี้ ต้นทุนปุ๋ยและต้นทุนด้านพลังงาน ก็มีการปรับตัวสูงขึ้นเช่นกัน ทำให้มีความเสี่ยงที่ต้นทุนการผลิตมันสำปะหลังของไทยจะสูงกว่าประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ลาวและกัมพูชา และอาจลดความสามารถในการแข่งขันทางการค้าของมันสำปะหลังของไทยในระยะยาว

จุดอ่อน

(Weaknesses)

- ปัญหานี้มีแนวโน้มที่จะทวีความรุนแรงมากขึ้นเมื่อประเทศไทยเข้าสู่สังคมสูงวัย (Aging Society) เนื่องจากจำนวนแรงงานภาคเกษตรจะลดลงตามโครงสร้างประชากรที่เปลี่ยนแปลง ส่งผลให้การผลิตใด ๆ ที่พึ่งพาแรงงานมากอาจกลายเป็นข้อจำกัดสำคัญสำหรับการขยายการผลิต นอกจากนี้ต้นทุนแรงงานที่เพิ่มขึ้นอาจทำให้เกษตรกรต้องหันไปพึ่งพาเทคโนโลยีและเครื่องจักรมากขึ้น ซึ่งในบางกรณีมีต้นทุนสูงและต้องใช้เงินลงทุนสูง

W5 ความเสื่อมถอยของทรัพยากรส่งผลต่อผลผลิตต่อไร่ในระยะยาว

ข้อพิจารณา:

- การเสื่อมถอยของทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะหน้าดินและแหล่งน้ำเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อผลผลิตมันสำปะหลังต่อไร่ในระยะยาว งานวิจัยหลายชิ้นชี้ให้เห็นว่าแม้จะมีการพัฒนาสายพันธุ์มันสำปะหลังที่มีศักยภาพที่จะให้ผลผลิตสูง แต่เกษตรกรจำนวนมากยังขาดการบริหารจัดการทรัพยากรดินอย่างเหมาะสม ทั้งนี้ การเพาะปลูกในพื้นที่เดิมอย่างต่อเนื่องโดยไม่ให้ความสำคัญต่อการฟื้นฟูและบำรุงดินอย่างเพียงพอส่งผลให้ดินเสื่อมสภาพและความอุดมสมบูรณ์ลดลง ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผลผลิตต่อไร่มีแนวโน้มลดลงในระยะยาว
- นอกจากนี้ ปัญหาเรื่องแหล่งน้ำที่มีจำกัดและการจัดการน้ำที่ยังไม่ทั่วถึงในหลายพื้นที่ส่งผลต่อการเพาะปลูกและการเพิ่มผลผลิต เกษตรกรในหลายพื้นที่ต้องพึ่งพาน้ำฝนเป็นหลัก ซึ่งทำให้การผลิตมีความเสี่ยงสูงในช่วงที่เกิดภัยแล้งหรือสภาวะแห้งแล้งที่ยาวนาน

W6 การจัดการผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม

ข้อพิจารณา:

- อุตสาหกรรมมันสำปะหลังในประเทศไทยเผชิญกับความท้าทายสำคัญในด้านผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นปัจจัยที่อาจส่งผลกระทบต่อความยั่งยืนในระยะยาว หากไม่ได้รับการจัดการอย่างเหมาะสม
- หนึ่งในปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ชัดเจนคือ ปัญหาฝุ่นจากมันเส้น ที่เกิดขึ้นในกระบวนการแปรรูปและการขนส่ง ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพอากาศและสุขภาพของประชาชนในชุมชนใกล้เคียง

จุดอ่อน
(Weaknesses)

- นอกจากนี้ การรุกรานพื้นที่ป่าเพื่อการเกษตร รวมทั้งการบุกรุกป่าเพื่อขยายพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม อาจส่งผลให้เกิดปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรป่าไม้และดิน การสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ และเพิ่มความเสี่ยงต่อปัญหาการพังทลายของดินในพื้นที่ลาดชัน ปัญหาเหล่านี้ไม่เพียงส่งผลต่อผลผลิตทางการเกษตรเท่านั้น แต่ยังสร้างผลกระทบภายนอกด้านลบต่อเศรษฐกิจและสังคมโดยรวม เช่น ทำให้สังคมมีต้นทุนค่าใช้จ่ายในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น และทำให้รายได้จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศลดน้อยลง
- หากไม่มีการจัดการที่เหมาะสม ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมจะกลายเป็นอุปสรรคสำคัญต่อความสามารถในการแข่งขันในระยะยาว เนื่องจากคู่ค้าหลักในตลาดโลก เช่น สหภาพยุโรป หรือแม้กระทั่งจีน คงมีแนวโน้มที่จะให้ความสำคัญกับมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อมมากขึ้น การเพิกเฉยต่อปัญหานี้อาจทำให้สินค้าเกษตรของไทยเผชิญกับปัญหา/ข้อจำกัดด้านการค้าที่รุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ ได้

W7 ขาดการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ

ข้อพิจารณา:

- แม้ว่าอุตสาหกรรมมันสำปะหลังของไทยประสบความสำเร็จในการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีพื้นฐานจนถึงเป็นแนวหน้าของโลก แต่ไทยก็ยังขาดการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ทั้งในด้านการเพาะปลูกและการแปรรูปผลิตภัณฑ์มูลค่าสูง
- ในด้านการเกษตร การขาดการพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสมทำให้เกษตรกรยังคงใช้วิธีการเพาะปลูกแบบดั้งเดิม ซึ่งมีแนวโน้มที่จะมีประสิทธิภาพต่ำ (อย่างไรก็ตาม การที่มันสำปะหลังเป็นสินค้าที่มีราคาค่อนข้างต่ำทำให้การลงทุนในเทคโนโลยีการเกษตรสมัยใหม่ เช่น ระบบเกษตรแม่นยำ (Precision Agriculture) อาจไม่ใช่เป็นวิธีที่คุ้มค่ากับการลงทุน (Cost Effective) เสมอไป ถึงแม้ว่าการลงทุนในบางด้าน เช่น ระบบน้ำหยด และการวิเคราะห์ดินที่สามารถนำไปสู่การใช้ปุ๋ยอย่างเหมาะสม อาจคุ้มค่าการลงทุนจากผลผลิตที่เพิ่มขึ้น และ/หรือต้นทุนปุ๋ยที่ลดลงได้จากที่ ทำให้สามารถลดการใช้ปุ๋ยลงเหลือเท่าที่จำเป็นเท่านั้น

จุดอ่อน (Weaknesses)	○ ในด้านการแปรรูป ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังของไทยส่วนใหญ่ยังเป็นวัตถุดิบขั้นต้นและชั้นกลางอย่าง มันเส้น แป้งมันสำปะหลัง และแป้งมันสำปะหลังดัดแปร โดยยังมีสัดส่วนการผลิตสินค้าที่มีมูลค่าเพิ่มสูง เช่น เคมีภัณฑ์ ชีวพลาสติก และผลิตภัณฑ์อาหารจากพืช (plant-based food/meat) ไม่มากนัก ○ อุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์และนวัตกรรมจากมันสำปะหลัง ซึ่งสามารถต่อยอดจากแป้งมันสำปะหลังไปสู่การผลิตชีวพลาสติกหรือผลิตภัณฑ์ชีวภาพอื่น ๆ ยังล่าช้าเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศที่มีการลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การขาดการลงทุนในด้านนี้อาจทำให้ไทยยังขาดการพัฒนาสินค้าที่มีมูลค่าเพิ่มสูงและความต้องการสูงในตลาดโลก
โอกาส (Opportunities)	O1 โอกาสในตลาดพลังงาน ข้อพิจารณา: ○ มันสำปะหลังมีศักยภาพในการเป็นวัตถุดิบหลักสำหรับการผลิตเอทานอล ซึ่งเป็นพลังงานทดแทนที่ใช้อยู่ทั่วโลก รวมทั้งในภาคขนส่งที่มักใช้เอทานอลผสมในน้ำมันเชื้อเพลิง ○ การสนับสนุนจากนโยบายพลังงานของภาครัฐในอดีต ทำให้ที่ผ่านมาเอทานอลจากมันสำปะหลังมักเป็นทางเลือกสำคัญในการเพิ่มสัดส่วนพลังงานทดแทนของประเทศ อย่างไรก็ตาม โอกาสในตลาดพลังงานนี้ก็ต้องเผชิญกับความท้าทายทั้งจากคู่แข่งทางการค้าและแรงกดดันด้านราคา รวมทั้งความจำเป็นในการควบคุมต้นทุนพลังงาน ○ ในปัจจุบัน นโยบายพลังงานของไทยให้ความสำคัญกับการผลิตเอทานอลจากวัตถุดิบจากการเกษตรอย่างมันสำปะหลังและกากน้ำตาล (โมลาส) มาผสมกับน้ำมันหรือมาใช้เป็นพลังงานทดแทนน้ำมัน เช่น แก๊สโซฮอล์ E20 และ E85 ซึ่งใช้เอทานอลผสมกับน้ำมันเชื้อเพลิงหรือใช้เป็นเชื้อเพลิงโดยตรง แม้ว่ามันสำปะหลังจะเป็นวัตถุดิบที่สามารถใช้ผลิตในประเทศได้เพียงพอสำหรับใช้ในประเทศ แต่ก็ยังต้องแข่งขันกับวัตถุดิบอื่น เช่น กากน้ำตาลและน้ำอ้อย ซึ่งมักมีต้นทุนในการผลิตเอทานอลที่ต่ำกว่าเอทานอลที่ผลิตจากมันสำปะหลัง

โอกาส (Opportunities)

- อุตสาหกรรมอ้อยและน้ำตาล มีข้อได้เปรียบในการนำน้ำอ้อยหรือกากน้ำตาล (โมลาส) ซึ่งเป็นผลพลอยได้จากการผลิตน้ำตาลทรายมาใช้ผลิตเอทานอลได้โดยมีต้นทุนต่อหน่วยต่ำกว่าที่ต้นทุนในการผลิตเอทานอลจากมันสำปะหลัง
- นอกจากนี้ ถ้าราคาน้ำมันในตลาดโลกปรับลดลงไปอีก อุตสาหกรรมเอทานอลจากมันสำปะหลังก็อาจต้องเผชิญกับแรงกดดันด้านต้นทุนที่เพิ่มขึ้นและมีอัตรากำไรที่ลดลง
- อย่างไรก็ตาม ในระยะยาว โครงการวิจัยและพัฒนาที่มุ่งเน้นการเพิ่มประสิทธิภาพการเพาะปลูก การสกัดแป้ง (หรือแม้แต่การแปรรูปมันสำปะหลังให้ได้ปริมาณเอทานอลที่สูงขึ้น) จะเป็นกุญแจสำคัญในการลดต้นทุนและสร้างโอกาสในการขยายตลาด นอกจากนี้ การพัฒนาผลิตภัณฑ์พลังงานทดแทนใหม่ ๆ เช่น พลังงานชีวภาพจากมันสำปะหลัง จะช่วยเพิ่มความหลากหลาย และน่าจะช่วยให้สามารถลดการแข่งขันกับวัตถุดิบประเภทอื่นลงได้บ้าง

O2 โอกาสในอุตสาหกรรมพลาสติกชีวภาพและเนื้อจากพืช

ข้อพิจารณา:

- มันสำปะหลังมีศักยภาพสูงในการเป็นวัตถุดิบหลักสำหรับการผลิตพลาสติกชีวภาพ (Bioplastics) และเนื้อ/โปรตีนจากพืช (Plant-Based Meat) ซึ่งเป็นสินค้าที่กำลังได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นและมีราคาสูงในตลาดโลก เนื่องจากกระแสความตื่นตัวในด้านสุขภาพและในด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
- ในอุตสาหกรรม พลาสติกชีวภาพ แป้งมันสำปะหลังถูกนำมาใช้เป็นวัตถุดิบสำคัญในการผลิตพลาสติกที่ย่อยสลายได้ตามธรรมชาติ เช่น พลาสติก PLA (Polylactic Acid) ซึ่งมีความต้องการเพิ่มขึ้นในกลุ่มอุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ความต้องการที่เพิ่มขึ้นนี้มาจากนโยบายหลายประเทศที่ให้ความสำคัญกับการลดการใช้พลาสติกทั่วไปและสนับสนุนการใช้ผลิตภัณฑ์ที่ย่อยสลายได้ นอกจากนี้ ต้นทุนการผลิตพลาสติกชีวภาพจากมันสำปะหลังมีแนวโน้มลดลงเมื่อเทียบกับ

โอกาส (Opportunities)

วัตถุดิบชีวภาพชนิดอื่น เช่น ข้าวโพดและอ้อย ทำให้ไทยสามารถเป็นผู้ส่งออกสำคัญในตลาดนี้ได้

- ในอุตสาหกรรมเนื้อจากพืช (Plant-Based Meat) มันสำปะหลังมีบทบาทสำคัญในการเป็นแหล่งแป้งและคาร์โบไฮเดรตสำหรับใช้ในกระบวนการผลิตโปรตีนจากพืช โดยเนื้อสัตว์จากพืชที่มีส่วนผสมของมันสำปะหลังสามารถให้เนื้อสัมผัสและคุณสมบัติคล้ายเนื้อสัตว์จริง อีกทั้งยังเป็นที่ต้องการในตลาดอาหารสุขภาพและผู้บริโภคที่ต้องการหลีกเลี่ยงเนื้อสัตว์
- มีโอกาสที่อุตสาหกรรมทั้งสองนี้จะสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับมันสำปะหลังได้อย่างมีนัยสำคัญ ไทยจึงควรเร่งพัฒนางานวิจัยและการลงทุนด้านเทคโนโลยีเพื่อแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่ตอบโจทย์ความต้องการของตลาด

03 โอกาสในการขยายตัวเพื่อเป็น HUB ด้านการแปรรูปในภูมิภาค

ข้อพิจารณา:

- ประเทศไทยเป็นผู้นำตลาดมันสำปะหลังในภูมิภาค รวมถึงการมีอุตสาหกรรมต่อเนื่องที่หลากหลาย
- ไทยจึงมีโอกาสด้านการพัฒนาตนเองให้กลายเป็นศูนย์กลาง (Hub) ด้านการค้าและการแปรรูปมันสำปะหลังในภูมิภาค
- การเป็นเจ้าของตลาดให้อำนาจต่อรองที่สำคัญในเชิงการค้า เนื่องจากไทยมีส่วนแบ่งตลาดสูงและสามารถกำหนดทิศทางการส่งออกในภูมิภาค ซึ่งอาจช่วยให้สามารถรักษาระดับราคาสินค้าและเสถียรภาพของตลาดได้ นอกจากนี้ การเป็นศูนย์กลางด้านการค้าและการผลิตยังส่งผลดีต่อการสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น อุตสาหกรรมแปรรูปชีวภาพ พลาสติกชีวภาพ และอาหารสัตว์
- อย่างไรก็ตาม ไทยยังคงเผชิญกับความท้าทายจากคู่แข่งในภูมิภาค เช่น เวียดนาม กัมพูชา และอินโดนีเซีย ที่เริ่มพัฒนาศักยภาพในการผลิตและแปรรูปมันสำปะหลังเพื่อการส่งออก ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อประเทศคู่ค้าของไทย

โอกาส
(Opportunities)

เช่น จีนและเกาหลีใต้ หันไปนำเข้าจากประเทศเหล่านี้แทน โดยเฉพาะถ้าประเทศเหล่านี้สามารถเสนอราคาที่ต่ำกว่าไทยได้

04 กลไกพาณิชย์ที่สามารถใช้เป็นเครื่องมือช่วยขยายตลาดและเพิ่มโอกาสในการส่งออกมันสำปะหลังของไทย

ข้อพิจารณา:

- กลไกพาณิชย์เป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยขยายตลาดและเพิ่มโอกาสในการส่งออกมันสำปะหลังของไทย โดยเฉพาะการใช้เครือข่ายทูตพาณิชย์ และการเจรจาข้อตกลงระหว่างประเทศ เช่น MOU (Memorandum of Understanding) และ ข้อตกลงการค้าเสรี (FTA) กับประเทศคู่ค้าต่าง ๆ ซึ่งช่วยลดข้อกีดกันทางการค้าและสร้างช่องทางการจำหน่ายสินค้าในตลาดใหม่
- การทำ MOU กับประเทศคู่ค้า มีบทบาทสำคัญในการสร้างความร่วมมือเชิงพาณิชย์ระหว่างประเทศ โดยเฉพาะการเจรจาเงื่อนไขที่เอื้อต่อการส่งออกมันสำปะหลังในรูปแบบต่าง ๆ เช่น มันเส้น แป้งมันสำปะหลัง และผลิตภัณฑ์แปรรูป นอกจากนี้ การเจรจา FTA กับประเทศใหม่ ๆ ยังช่วยให้ไทยสามารถเข้าถึงตลาดที่มีศักยภาพสูงโดยไม่มีข้อจำกัดด้านภาษีหรือมาตรการกีดกันทางการค้า
- ตัวอย่างความสำเร็จของกลไกนี้คือ การที่ทูตพาณิชย์ประจำประเทศคู่ค้า มีบทบาทในการเจรจาและขยายความร่วมมือด้านการค้า โดยเน้นการสร้างเชื่อมั่นให้กับผู้ซื้อในต่างประเทศเกี่ยวกับคุณภาพและมาตรฐานของผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังไทย รวมถึงการพัฒนาตลาดใหม่ในภูมิภาคที่มีความต้องการสูง เช่น ตะวันออกกลาง แอฟริกา และอเมริกาใต้
- การใช้กลไกพาณิชย์ที่มีประสิทธิภาพนี้จะช่วยให้ไทยสามารถเพิ่มส่วนแบ่งการตลาด และขยายการส่งออกไปยังประเทศใหม่ ๆ ซึ่งจะช่วยลดการพึ่งพิงตลาดหลักอย่างจีน และเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันในตลาดโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นในระยะยาว

T1 การพึ่งพาประเทศผู้ซื้อรายใหญ่

ข้อพิจารณา:

- แม้ว่าไทยจะเป็นผู้นำในตลาดการส่งออกมันสำปะหลังในภูมิภาคและมีบทบาทสำคัญในตลาดโลก แต่การพึ่งพาดตลาดผู้ซื้อหลักอย่างจีนมากก็ถือเป็นปัจจัยเสี่ยงของอุตสาหกรรมมันสำปะหลังของไทย
- การที่จีนเป็นผู้ซื้อรายใหญ่ที่สุดของไทยทำให้ไทยมีอำนาจต่อรองทางการค้าต่ำ และการที่ต้องพึ่งพาจีนในระดับสูงทำให้ตลาดมันสำปะหลังของไทยมีโอกาสที่จะผันผวนตามความต้องการและนโยบายการผลิตและการนำเข้าของจีน
- ในกรณีที่จีนลดปริมาณการนำเข้าหรือเปลี่ยนแปลงข้อกำหนดทางการค้า เช่น การกำหนดมาตรฐานคุณภาพหรือการตั้งกำแพงภาษี อาจส่งผลกระทบต่อราคามันสำปะหลังภายในประเทศและรายได้ของเกษตรกรไทยอย่างรุนแรง การพึ่งพาดตลาดจีนยังเพิ่มความเสี่ยงด้านความไม่แน่นอนทางการค้า เมื่อเกิดปัจจัยภายนอก เช่น ความขัดแย้งทางการค้าระหว่างประเทศ หรือการเปลี่ยนแปลงนโยบายเศรษฐกิจในจีน ถึงแม้ว่าไทยจะยังเป็นเจ้าตลาดส่งออกมันสำปะหลังในภูมิภาค

T2 การเติบโตของคู่แข่งและศักยภาพในการดึงดูดเงินทุนต่างชาติ

ข้อพิจารณา:

- การเติบโตอย่างรวดเร็วของประเทศคู่แข่งในภูมิภาคนี้อย่างลาวและกัมพูชา กำลังกลายเป็นความท้าทายที่สำคัญต่ออุตสาหกรรมมันสำปะหลังของไทย ไม่ว่าจะเป็นในด้านการดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ ซึ่งประเทศเหล่านี้ได้รับความสนใจจากนักลงทุนต่างชาติอย่างมากในระยะหลัง เนื่องจากมีต้นทุนวัตถุดิบและค่าแรงงานที่ต่ำกว่าไทย
- ตัวอย่างล่าสุด คือการที่ประเทศจีนมีการลงทุนเปิดโรงงานผลิตแป้งมันสำปะหลังหลายแห่งในลาว และทำให้ลาวเริ่มมีนโยบายที่จะเก็บหัวมันสดไว้สำหรับโรงงานในประเทศ
- ความได้เปรียบของประเทศคู่แข่งอยู่ที่ต้นทุนวัตถุดิบที่ถูกกว่า เนื่องจากที่ดินและปัจจัยการผลิตมีราคาต่ำกว่าไทย อีกทั้งค่าแรงงานในลาวและ

อุปสรรค
(Threats)

กัมพูชายังต่ำกว่าไทยมาก ซึ่งอาจทำให้นักลงทุนต่างชาติมองว่าการลงทุนในประเทศเหล่านี้มีความคุ้มค่ามากกว่าการลงทุนในไทย

T3 การลักลอบนำเข้า

ข้อพิจารณา:

- การลักลอบนำเข้ามันสำปะหลังจากประเทศเพื่อนบ้าน เช่น เมียนมา ลาว และกัมพูชา อาจส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมมันสำปะหลังของไทย โดย การลักลอบนำเข้าอาจทำให้เกิดภาวะมันสำปะหลังส่วนเกินในตลาด ซึ่งส่งผลให้ราคาภายในประเทศต่ำลงโดยเฉพาะในระยะสั้น
- ปัญหานี้อาจส่งผลกระทบต่อนโยบายอุดหนุนของภาครัฐด้วย เช่น ในช่วงที่มีการลักลอบนำเข้ามันสำปะหลังจากเพื่อนบ้านเข้าสู่ประเทศไทย เกษตรกรจากประเทศเพื่อนบ้านก็อาจได้รับประโยชน์จากการอุดหนุนของภาครัฐไทยทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม ซึ่งรัฐบาลต้องแบกรับภาระค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมโดยไม่เกิดผลลัพธ์ในการช่วยเหลือเกษตรกรไทย

T4 การพึ่งพาการอุดหนุนรัฐ

ข้อพิจารณา:

- การอุดหนุนจากภาครัฐเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ช่วยเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกรและผู้ผลิตสินค้าจากมันสำปะหลังในประเทศไทย โดยที่ผ่านมา นโยบายการอุดหนุนมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องในทุกปี ผ่านโครงการต่าง ๆ เช่น โครงการประกันรายได้เกษตรกร โครงการอุดหนุนการเก็บสต็อกมันสำปะหลัง และโครงการชดเชยดอกเบี้ยเพื่อการจัดเก็บและแปรรูป
- อย่างไรก็ตาม การพึ่งพาการอุดหนุนจากภาครัฐมากเกินไปทำให้เกิดความเสี่ยงต่อความยั่งยืนในระยะยาวของอุตสาหกรรม โดยเฉพาะเมื่อมีเสียงวิพากษ์วิจารณ์ว่า การอุดหนุนในบางโครงการอาจเข้าข่ายเป็นการอุดหนุนการส่งออก (Export Subsidy) ซึ่งขัดต่อหลักการขององค์การการค้าโลก (WTO) กรณีนี้มีความคล้ายคลึงกับปัญหาในอุตสาหกรรมอ้อยและน้ำตาลโรงงานของไทย ที่เคยถูกตั้งข้อกล่าวหาเรื่องการอุดหนุน

อุปสรรค
(Threats)

การส่งออก ส่งผลให้ไทยต้องปรับตัวเพื่อลดความเสี่ยงต่อการถูกฟ้องร้อง
ในเวทีการค้าโลก

- หากไทยยังใช้นโยบายอุดหนุนในรูปแบบที่ผิดหลักการค้าเสรี ก็อาจเผชิญกับ
การถูกกีดกันทางการค้าหรือการเรียกร้อยค่าชดเชยจากประเทศคู่ค้า ซึ่ง
จะส่งผลกระทบต่อ การส่งออกมันสำปะหลังในตลาดโลก ซึ่งที่ผ่านมาไทย
มีนโยบายการอุดหนุนเกษตรกรและผู้ผลิตสินค้าจากมันสำปะหลังหลาย
โครงการในแทบทุกปี

T5 มาตรการกีดกันทางการค้า

ข้อพิจารณา:

- ในปัจจุบัน หลายประเทศได้ออกมาตรการกีดกันทางการค้า ซึ่งเป็น
อุปสรรคสำคัญที่ส่งผลต่อการส่งออกมันสำปะหลังของไทย โดยมาตรการ
เหล่านี้ประกอบด้วย มาตรการทางภาษี เช่น การตั้งอัตราภาษีนำเข้าที่สูง
และ มาตรการที่ไม่ใช่ภาษี เช่น การกำหนดมาตรฐานคุณภาพ
การตรวจสอบสุขอนามัยพืช และกฎระเบียบด้านสิ่งแวดล้อม
- หนึ่งในปัจจัยสำคัญที่อาจถูกใช้เป็นเครื่องมือในการกีดกันการค้าคือ
ข้อกำหนดด้านสิ่งแวดล้อม โดยประเทศผู้นำเข้าอาจตั้งเงื่อนไขเกี่ยวกับ
ความยั่งยืนของการผลิต เช่น การตรวจสอบว่าการเพาะปลูกมันสำปะหลัง
ไม่ส่งผลกระทบต่อป่าไม้หรือระบบนิเวศ
- นอกจากนี้ ปัญหาโรคระบาดในพืช ก็อาจถูกนำมาใช้เป็นข้ออ้างในการ
จำกัดการนำเข้ามันสำปะหลังจากไทย หากไทยไม่สามารถควบคุมและ
รับรองความปลอดภัยได้
- มาตรการกีดกันเหล่านี้ อาจส่งผลกระทบต่อความสามารถในการแข่งขัน
ของไทยในตลาดโลก โดยเฉพาะในตลาดสำคัญ เช่น จีน ซึ่งเป็นตลาดใหญ่
และสหภาพยุโรป ซึ่งให้ความสำคัญกับมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อมและ
สุขอนามัยพืชเป็นอย่างสูง

ส่วนที่ 5 การวิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่าและ มาตรการทางการค้าของข้าวโพด เลี้ยงสัตว์

- ภาพรวมห่วงโซ่คุณค่าของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์
- ข้อมูลสถิติที่เกี่ยวข้อง
- ตัวอย่างนโยบายภาครัฐที่สำคัญ
- ความเข้มแข็งทางการค้า
- การวิเคราะห์ปัจจัยที่สำคัญ

ส่วนที่ 5

การวิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่าและมาตรการทางการค้าของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

12. ภาพรวมห่วงโซ่คุณค่าของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เป็นพืชเศรษฐกิจที่มีบทบาทสำคัญต่ออุตสาหกรรมอาหารสัตว์และปศุสัตว์ของไทยมานานกว่าครึ่งศตวรรษ โดยไทยมีบทบาทเป็นทั้งผู้ผลิต ผู้บริโภค/ผู้ใช้ และผู้ค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ แต่บทบาททางการค้าของไทยเปลี่ยนแปลงไปมาจากที่เคยเป็นผู้ส่งออกมาเป็นผู้นำเข้าสุทธิ ซึ่งการวิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่าของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของไทยในบทนี้จะแบ่งผู้ที่เกี่ยวข้องออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ (รูปที่ 23) โดยมีรายละเอียดดังนี้

12.1 ต้นน้ำ: ผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์และเกษตรกร

ประกอบด้วยผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

1) ผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

เมล็ดพันธุ์ข้าวโพดที่เกษตรกรไทยใช้อยู่ในปัจจุบันมีที่มาจากแหล่งผลิตภายในประเทศ สำหรับผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่มหลัก คือ ผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ของภาครัฐและภาคเอกชน

- ก) ผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ภาครัฐ ที่ผ่านมา กรมวิชาการเกษตรเป็นหน่วยงานภาครัฐที่เป็นหลักในการพัฒนาสายพันธุ์ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์มานานกว่าครึ่งศตวรรษ โดยมีเป้าหมายที่จะเพิ่มผลผลิตต่อไร่ การทนทานต่อโรคและสภาพอากาศต่าง ๆ โดยศูนย์วิจัยที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของไทย ได้แก่ ศูนย์วิจัยข้าวโพดและข้าวฟ่างแห่งชาติ จังหวัดนครราชสีมา และศูนย์วิจัยพืชไร่นครสวรรค์ โดยสายพันธุ์ที่พัฒนาหลายสายพันธุ์มุ่งเน้นการใช้งานในพื้นที่เฉพาะ เช่น พันธุ์สุวรรณ 5821 พัฒนาขึ้นมาสำหรับพื้นที่สูง
- ข) ผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ภาคเอกชน ข้อมูลจากของสมาคมการค้าเมล็ดพันธุ์ไทยบ่งชี้ว่าตลาดผู้ผลิตและจำหน่ายเมล็ดพันธุ์มีผู้เล่นที่หลากหลาย ทั้งบริษัทไทยรายใหญ่ เช่น เมล็ดพันธุ์เจียไต๋ (ในเครือ CP) ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาและจัดจำหน่ายเมล็ดพันธุ์คุณภาพสูงซึ่งเหมาะสมกับพื้นที่เพาะปลูกที่หลากหลายของไทย และบริษัทไทยรายย่อยอื่น ๆ ที่มีบทบาทในการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ให้แก่เกษตรกรในพื้นที่ปลูกข้าวโพดในชนบท โดยมีข้อได้เปรียบในด้านความใกล้ชิดกับเกษตรกรและความสะดวกในการเข้าถึง นอกจากนี้ยังมีบริษัทข้ามชาติที่เข้ามาลงทุนพัฒนาเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในไทยสำหรับส่งออกไปขายประเทศอื่นด้วย เช่น แบริคเมล็ดพันธุ์มอนซานโต้ไทยแลนด์ ไพโอเนียไฮ-เบรด (ไทยแลนด์) และซินเจนทา ซีดส์ สาเหตุหนึ่งที่บริษัทต่างชาติให้ความสนใจเข้ามาลงทุนเพื่อพัฒนาสายพันธุ์ในประเทศไทยก็คือสภาพภูมิประเทศของ

ไทยสามารถเป็นตัวแทนสภาพภูมิประเทศของหลายประเทศอื่นในภูมิภาคนี้ได้ และการให้ความสำคัญในการพัฒนาสายพันธุ์ของไทย ที่มีการทำวิจัยสายพันธุ์ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ทั้งหน่วยงานรัฐเอง และมีความร่วมมือกับเอกชนที่ในการทำวิจัยเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของเมล็ดพันธุ์และสร้างความหลากหลายของผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง

การเลือกใช้พันธุ์ของเกษตรกรขึ้นกับหลายปัจจัย เช่นสภาพพื้นที่และผลผลิตต่อไร่ที่คาดหวัง แต่สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2561) พบว่าในระยะหลังเกษตรกรมักนิยมใช้เมล็ดพันธุ์ของเอกชน เพราะนอกจากจะมีอัตราการงอกและผลผลิตต่อไร่ที่ค่อนข้างสูงแล้ว เมล็ดพันธุ์ของเอกชนยังหาซื้อง่ายและมักมีพันธุ์หลากหลายให้เกษตรกรนิยมใช้ในพื้นที่ต่าง ๆ และถึงแม้ว่าราคามักจะสูงกว่าเมล็ดพันธุ์ของภาครัฐเป็นเท่าตัว แต่เกษตรกรจำนวนมากก็ประเมินว่าด้วยอัตราการงอกและผลผลิตต่อไร่ที่สูงจะทำให้การใช้เมล็ดพันธุ์ของเอกชนมีความคุ้มค่ากว่าการใช้พันธุ์ของรัฐ ซึ่งมักมีช่องทางการจำหน่ายน้อย การพัฒนาสายพันธุ์ล่าช้ากว่าภาคเอกชน และไม่ค่อยมีความหลากหลายของสายพันธุ์ จึงมักเป็นที่นิยมปลูกในพื้นที่ที่จำกัดกว่า เช่น พันธุ์ของกรมวิชาการเกษตรมักเป็นที่นิยมในทางภาคเหนือ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม การที่ไทยยังไม่มีเมล็ดพันธุ์ GMO (ซึ่งที่ผ่านมามีคุณสมบัติที่โดดเด่นกว่าเมล็ดพันธุ์ที่ไม่ใช้เทคโนโลยี GM) ก็อาจทำให้การแข่งขันด้านเมล็ดพันธุ์ของไทยจะเริ่มยากขึ้นในอนาคต

2) เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

ก) เกษตรกรที่ปลูกข้าวโพดเมล็ดพันธุ์ ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรพันธสัญญา (Contract Farming) ซึ่งมีบริษัทใหญ่ ๆ เช่น บริษัทแปซิฟิคเมล็ดพันธุ์ จำกัด และบริษัทเจริญโภคภัณฑ์ (ซีพี) เข้ามาสนับสนุน โดยมีรูปแบบการทำสัญญา 3 ประเภทหลัก ได้แก่:

- แบบประกันรายได้: บริษัทจะจัดหาปัจจัยการผลิต เช่น เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย และยาฆ่าแมลง รวมถึงให้คำแนะนำด้านการเพาะปลูก ให้แก่เกษตรกรที่มีที่ดิน แรงงาน และแหล่งน้ำเพียงพอ เมื่อเก็บเกี่ยวผลผลิต บริษัทจะซื้อในราคาที่ตั้งลงกันไว้หักค่าใช้จ่ายปัจจัยการผลิตต่าง ๆ (เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย ยา) ที่บริษัทได้จัดหาให้เกษตรกร¹³⁰
- แบบประกันราคา: เกษตรกรต้องลงทุนเองทั้งหมด โดยบริษัทจะซื้อผลผลิตในราคาที่ตั้งลงกัน แต่หากเกิดความเสียหายจากโรคหรือภัยพิบัติ เกษตรกรจะต้องรับภาระความเสียหายเอง
- แบบรับซื้อตามราคาตลาด: มักเป็นกรณีเกษตรกรมีพื้นที่และแรงงานเพียงพอ โดยพ่อค้าคนกลางหรือผู้ลงทุนท้องถิ่นจะจัดหาปัจจัยการผลิตให้ เมื่อผลผลิตออก บริษัทจะซื้อในราคาตลาด หรือเกษตรกรสามารถขายให้กับพ่อค้าคนอื่นได้

ข) เกษตรกรที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อขายเป็นผลผลิต ในกลุ่มนี้มีทั้งแบบลงทุนเอง และแบบพันธสัญญานอกระบบ (หรือ ระบบ “ลูกไร่” ซึ่งเป็นเกษตรกรที่ไม่ได้ทำสัญญากับบริษัทชัดเจนเหมือนกับกลุ่มเกษตรกรพันธสัญญา) นอกจากนี้ ยังมีเกษตรกรที่อยู่ในห่วงโซ่อุปทานข้าวโพด

¹³⁰ <https://thaipublica.org/2015/05/orphya/>

เลี้ยงสัตว์ตั้งแต่ต้นน้ำไปถึงกลางน้ำ เช่น เกษตรกรที่มีบทบาทเป็น ผู้รับจ้างโม่ นายหน้า ผู้รับจ้างขนผลผลิต และผู้รวบรวมผลผลิตหรือผู้รับซื้อรายย่อยในท้องถิ่น

12.2 ระดับกลางน้ำ: สหกรณ์การเกษตร ลานรับซื้อ และพ่อค้าคนกลาง

ห่วงโซ่อุปทานข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในประเทศไทยประกอบด้วยผู้รวบรวมผลผลิต เช่น สหกรณ์การเกษตร ลานรับซื้อ และพ่อค้าคนกลาง ซึ่งต่างก็มีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงผลผลิตจากเกษตรกรไปยังโรงงานแปรรูปและตลาดปลายทาง โดยอาจแบ่งประเภทได้ดังนี้

ก) พ่อค้าคนกลางและลานรับซื้อ

- เป็นตัวกลางในการรับซื้อผลผลิตจากเกษตรกร
 - บางรายมีบทบาทขายปัจจัยการผลิต เช่น เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย ยา และเป็นแหล่งสินเชื่อในระบบ "เกี้ยว" ซึ่งเกษตรกรสามารถนำปัจจัยการผลิตไปใช้ก่อน แล้วชำระคืนเป็นผลผลิต
 - บางรายเป็นแหล่งสินเชื่อให้แก่เกษตรกรในรูปแบบของระบบเกี้ยวซึ่งเกษตรกรสามารถซื้อปัจจัยการผลิตไปใช้ก่อน แต่ต้องนำผลผลิตที่ได้มาขายคืนให้แก่พ่อค้า แต่แนวโน้มลดลงเนื่องจากเกษตรกรมีทางเลือกด้านสินเชื่อเพิ่มขึ้น เช่น ธ.ก.ส. และกองทุนหมู่บ้าน ที่ให้ดอกเบี้ยต่ำกว่า และพ่อค้าคนกลางหลายรายก็ประสบปัญหาเกษตรกรผิดนัดชำระหนี้ โดยเฉพาะเมื่อราคาข้าวโพดในตลาดสูงขึ้น เกษตรกรมักเลือกขายให้พ่อค้าชาจรที่ให้ราคาดีกว่า
- นำข้าวโพดเลี้ยงสัตว์มาปรับปรุงคุณภาพ เช่น ลดความชื้น (ตากหรืออบแห้ง) คัดแยกสิ่งเจือปน และคัดเมล็ดแตก ก่อนจัดเก็บไว้ในไซโลและส่งต่อให้โรงงาน

ข) สหกรณ์การเกษตร

- รับซื้อผลผลิตจากสมาชิก โดยอาจให้ราคาสูงกว่าพ่อค้าคนกลางรายย่อยเล็กน้อย
- แต่มีข้อจำกัดด้านเครื่องอบแห้งและพื้นที่จัดเก็บ ทำให้ต้องขายผ่านพ่อค้าคนกลาง/ลานรับซื้อ แทนที่จะส่งให้โรงงานโดยตรง

ทั้งนี้ กระบวนการรับซื้อและรวบรวมผลผลิต สามารถแบ่งออกเป็น 5 รูปแบบหลัก ดังนี้:

- ก) การขายให้พ่อค้าผู้ให้สินเชื่อ (ระบบลูกไร่) เกษตรกรที่เป็นลูกไร่รับสินเชื่อเป็นปัจจัยการผลิตจากพ่อค้า และต้องขายผลผลิตคืนให้ผู้ให้สินเชื่อ ราคาที่เกษตรกรขายได้มักต่ำกว่าราคาตลาด หรืออาจถูกหักดอกเบี้ยที่กู้ยืมไปในอัตราที่ค่อนข้างสูง
- ข) ขายให้ "หัวสี" (พ่อค้าท้องถิ่นที่มีเครื่องสี) ซึ่งจะให้บริการรับซื้อผลผลิตถึงไร่ โดยคิดค่าสีและค่าขนส่งจากไร่ไปยังโกดังหรือไซโลของผู้รับซื้อ พบบ่อยในพื้นที่ที่ห่างไกลและมีข้อจำกัดด้านคมนาคม โดยเฉพาะพื้นที่ภูเขา
- ค) ขายให้ลานรับซื้อ ตลาดกลาง โรงอบฟืนไร่ หรือสหกรณ์ เกษตรกรนำผลผลิตไปขายเอง ซึ่งมักได้ราคาสูงกว่าการขายผ่านพ่อค้าคนกลาง เนื่องจากไม่มีการหักค่าสินเชื่อหรือค่าบริการ

- ง) ขายให้พ่อค้าคนกลางหรือพ่อค้าท้องถิ่น ซึ่งมักเป็นผู้รวบรวมรายย่อยที่เก็บผลผลิตในระยะสั้น ก่อนส่งต่อไปยังผู้รวบรวมรายใหญ่หรือโรงงาน
- จ) ขายให้โรงงานแปรรูปหรือฟาร์มปศุสัตว์โดยตรง ซึ่งมักต้องเป็นเกษตรกรที่มีผลผลิตจำนวนมาก หรือมีการรวมกลุ่มในรูปสหกรณ์การเกษตร เช่น สหกรณ์การเกษตรเพื่อการตลาดลูกค้า ธ.ก.ส. (สกต.)

12.3 ระดับปลายน้ำ: โรงงานอาหารสัตว์และผู้ส่งออก

ระดับปลายน้ำของห่วงโซ่อุปทานข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในประเทศไทย ประกอบด้วยโรงงานอาหารสัตว์และผู้ส่งออก ซึ่งเป็นผู้ซื้อรายใหญ่และมีบทบาทสำคัญต่อการกำหนดโครงสร้างราคาและคุณภาพของผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

- ก) โรงงานอาหารสัตว์ เป็นผู้ซื้อหลักของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในประเทศ โดยมีการกำหนดราคารับซื้อรายวันและเงื่อนไขการตรวจสอบคุณภาพที่เข้มงวด เช่น ความชื้นต้องไม่เกิน 14.5% หากเกินจะต้องถูกหักลดน้ำหนักตามเกณฑ์ที่กำหนด¹³¹ ผู้ขายต้องมีเอกสารรับรองแหล่งที่มาของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ โดยเกษตรกรหรือพ่อค้าคนกลางที่ต้องการขายข้าวโพดให้โรงงานจำเป็นต้องผ่านกระบวนการตรวจสอบนี้ นอกจากนี้ โรงงานอาหารสัตว์บางแห่งยังรับซื้อข้าวโพดเลี้ยงสัตว์โดยตรงจากเกษตรกร โดยมีเงื่อนไขว่าต้องสามารถลดความชื้นให้ได้ตามที่กำหนด และจะรับซื้อในปริมาณที่สอดคล้องกับผลผลิตที่ประเมินไว้ต่อไร่ เพื่อป้องกันปัญหาการสวมสิทธิ์และการนำเข้าข้าวโพดผิดกฎหมาย

ปกติโรงงานอาหารสัตว์เป็นผู้ซื้อรายใหญ่ที่สุดในตลาด ทำให้มีอำนาจต่อรองสูง โรงงานอาหารสัตว์มักจะไม่นิยมทำสัญญาซื้อขายระยะยาว แต่จะรับซื้อจากผู้ขายหลายรายรวมทั้งจากพ่อค้าคนกลางและเกษตรกรรายใหญ่ อย่างไรก็ตาม ในบางพื้นที่ กลุ่มสหกรณ์หรือเกษตรกรที่รวมตัวกันอาจได้รับสิทธิพิเศษ เช่น การให้บริการขนส่งสินค้าก่อนพ่อค้าคนกลาง และมักได้รับราคาที่ดีกว่าขายให้พ่อค้าคนกลางด้วย

- ข) ผู้ส่งออก มีบทบาทรองจากโรงงานอาหารสัตว์ โดยมักรับซื้อข้าวโพดที่ไม่ได้คุณภาพหรือไม่ผ่านมาตรฐานของโรงงานในราคาต่ำกว่าราคาหน้าโรงงาน นอกจากนี้ ยังเคยมีกรณีที่พ่อค้าจะนำเข้าข้าวโพดจากประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ลาวและเมียนมา ที่มีคุณภาพต่ำและไม่ผ่านมาตรฐานโรงงานอาหารสัตว์ มาผสมกับข้าวโพดไทยเพื่อการส่งออก แต่ปัจจุบันบทบาทของการส่งออกข้าวโพดลดลงมากจนแทบจะเป็นศูนย์

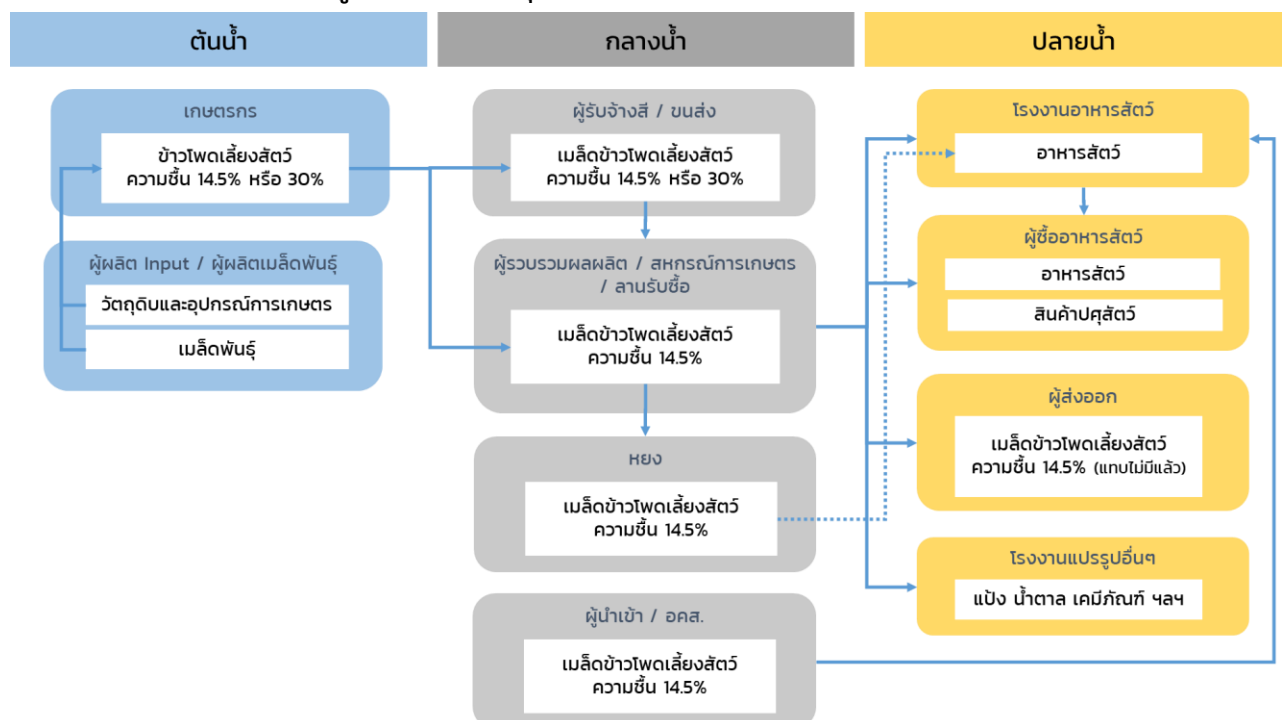
ภาพรวมของตลาดข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นการผลิตเพื่อใช้ในประเทศ โดยโรงงานอาหารสัตว์มีความต้องการใช้สูงกว่าอุตสาหกรรมอื่น ๆ เช่น อุตสาหกรรมแป้งข้าวโพด น้ำตาลเด็กซ์โตรส หรือซีรับข้าวโพด โรงงานอาหารสัตว์จึงมีบทบาทหลักในการส่งสัญญาณราคาตลาดไปถึงพ่อค้าคน

¹³¹ ประกาศกรมการค้าภายใน เรื่อง การกำหนดมาตรฐานการหักลดน้ำหนักเมล็ดข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่มีความชื้น (ดูตารางที่ 104)

กลางและเกษตรกร ซึ่งจะต้องคำนึงถึงและปรับตัวตามมาตรฐานการรับซื้อของโรงงาน รวมไปถึงแนวโน้มตลาดผลิตภัณฑ์อาหารจากสัตว์ในต่างประเทศที่ให้ความสำคัญกับกระบวนการผลิตสินค้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

ในปัจจุบัน โรงงานอาหารสัตว์รายใหญ่เริ่มให้ความสำคัญกับการรับซื้อข้าวโพดที่ต้องมีเอกสารสิทธิ์รับรองแหล่งที่มาเพื่อลดความเสี่ยงในการนำเข้าข้าวโพดผิดกฎหมาย ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าตลาดข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ภายในประเทศของไทยมีการปรับตัวไปสู่ระบบที่มีความโปร่งใสและมาตรฐานสูงขึ้นเพื่อรองรับมาตรฐานการค้าที่มีแนวโน้มที่เข้มงวดมากขึ้นในระยะยาว

รูปที่ 23 ห่วงโซ่คุณค่าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของไทย

ที่มา: ปรับปรุงจาก นิพนธ์ พัวพงศกร และคณะ (2561)

ในอดีต โครงสร้างตลาดข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของประเทศไทยอาจจัดเป็นแบบที่ผู้ซื้อมีอำนาจในการกำหนดราคา (World Wide Fund for Nature, 2561) โดยอาจแบ่งพิจารณาออกเป็น 2 ช่วง คือ

- 1) ช่วงระหว่างกลางน้ำและปลายน้ำ โรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปเป็นผู้กำหนดราคา (Price Setter) ส่วนพ่อค้าคนกลางที่นำข้าวโพดมาขายต่อให้กับโรงงานต้องยอมรับราคาร้านั้น (Price Taker)
- 2) ช่วงระหว่างต้นน้ำและกลางน้ำ พ่อค้าคนกลางเป็นผู้กำหนดราคา (Price Setter) ในขณะที่เกษตรกรต้องยอมรับราคาดังกล่าว (Price Taker) ทั้งนี้ ปกติระดับราคาข้าวโพดที่พ่อค้าคนกลางกำหนดจะขึ้นกับคุณภาพข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ แต่ก็เป็นที่น่าสังเกตว่า ในทางปฏิบัติเกษตรกรมักมีปัญหากับการผลิตข้าวโพดที่ได้มาตรฐาน (ที่ความชื้นไม่เกิน 14.5%) ทำให้ราคาที่เกษตรกรที่ได้รับมักต่ำกว่าราคาอ้างอิง ถึงและอาจทำให้เกิดภาพว่าเกษตรกรขายข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ได้ราคาต่ำทั้งที่มีความต้องการภายในประเทศสูง

แต่ในระยะหลัง ประมาณ 10 ปีที่ผ่านมา รัฐบาลได้เข้ามาแทรกแซงตลาดข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของไทย จนแทบจะกลายเป็นผู้กำหนดราคารับซื้อข้าวโพดในประเทศโดยทางอ้อม (ผ่านมาตรการควบคุมการนำเข้าสินค้าทดแทนอื่น โดยเฉพาะข้าวสาลี) และสามารถรักษาให้ราคาข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในประเทศสูงกว่าราคาเป้าหมายที่โครงการประกันรายได้ตั้งไว้เป็นส่วนใหญ่ จนรัฐบาลแทบจะไม่เคยต้องจ่ายเงินชดเชยให้เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการนี้ในระยะหลังเลย

13. ข้อมูลสถิติที่เกี่ยวข้องกับข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

13.1 ข้อมูลด้านการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

สรุปประเด็นที่สำคัญ:

- การผลิตและความต้องการใช้ข้าวโพดเพิ่มขึ้นทั่วโลก สหรัฐอเมริกาและจีนยังคงเป็นผู้ผลิตหลักของโลก สหรัฐอเมริกา มีความต้องการใช้ข้าวโพดมากที่สุด แต่บราซิลและอินเดียมีแนวโน้มความต้องการใช้ข้าวโพดที่เพิ่มสูงขึ้นมาก
- ผู้ส่งออกรายใหญ่ของโลกยังคงเป็นสหรัฐอเมริกา แต่บราซิลมีการเติบโตเร็ว ส่วนผู้นำเข้าข้าวโพดรายใหญ่ของโลก คือ จีน ตามด้วยเม็กซิโก ญี่ปุ่น และสหภาพยุโรป
- ในประเทศไทย ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ส่วนใหญ่ (เกือบ 90 เปอร์เซ็นต์) จะปลูกในหน้าฝน (รุ่นที่ 1) ที่เหลืออีกประมาณ 10% ปลูกในหน้าแล้ง
- จังหวัดที่เป็นพื้นที่เพาะปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่สำคัญ ได้แก่ เพชรบูรณ์ นครราชสีมา ตาก น่าน ลพบุรี เลย นครสวรรค์ เชียงใหม่ ลำปาง เชียงราย แพร่ พิษณุโลก สระบุรี แม่ฮ่องสอน อุตรดิตถ์ และพะเยา
- จังหวัดที่มีจำนวนทุนจดทะเบียนนิติบุคคลที่ทำธุรกิจเกี่ยวกับข้าวโพดเลี้ยงสัตว์มากที่สุด ได้แก่ กรุงเทพมหานคร ปทุมธานี นครปฐม ชลบุรี ลพบุรี สมุทรปราการ ลำพูน เชียงใหม่ นครราชสีมา สระบุรี เพชรบูรณ์ และลำปาง

ข้าวโพดเป็นหนึ่งในธัญพืชสำคัญของโลกนอกเหนือจากข้าวสาลีและข้าว ปัจจุบันข้าวโพดเป็นพืชที่ปลูกมากเป็นอันดับสองของโลก โดยมีพื้นที่การปลูกทั่วโลกประมาณ 197 ล้านเฮกตาร์ (หรือประมาณ 1.2 พันล้านไร่) และผลผลิตมากกว่า 1.1 พันล้านตันในแต่ละปี สามารถปลูกได้ทั่วไปในเขตร้อนอากาศอบอุ่นเขตกึ่งร้อนชื้น และพื้นที่ราบเขตร้อน การผลิตข้าวโพดมีความสำคัญอย่างมากต่อความมั่นคงทางอาหารและเศรษฐกิจของหลายประเทศทั่วโลก โดยข้าวโพดเป็นแหล่งอาหารหลักสำหรับหลายประเทศ โดยเฉพาะในแอฟริกาและเอเชีย

การผลิตข้าวโพดทั่วโลกเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา ในช่วง 25 ปีหลัง ผลผลิตข้าวโพดเพิ่มขึ้นถึง 118% จากทั้งการขยายพื้นที่เพาะปลูกและผลผลิตต่อพื้นที่เพิ่มขึ้น โดยผลผลิตต่อพื้นที่ทั่วโลกเพิ่มขึ้นเฉลี่ย 76 กิโลกรัมต่อเฮกตาร์ต่อปี คิดเป็น 2.0% ต่อปี ซึ่งเป็นอัตราเพิ่มที่สูงกว่าข้าวและข้าวสาลี¹³²

ข้อมูลจากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรระบุว่าผลผลิตข้าวโพดทั่วโลกเพิ่มขึ้นเฉลี่ย 1.56% ต่อปี ในช่วง 5 ปีหลังนี้ (2563/64-2567/68) โดยคาดว่าผลผลิตจะอยู่ที่ 1,219.40 ล้านตัน ในปี 2567/68 ประเทศผู้ผลิตรายใหญ่คือสหรัฐอเมริกาและจีนยังคงมีบทบาทสำคัญในการผลิตข้าวโพดของโลก โดยมีผลผลิตข้าวโพด

¹³² Erenstein et al. (2022)

รวมกันมากกว่าครึ่งหนึ่งของผลผลิตของทั้งโลก โดยจีนมีอัตราการเพิ่มผลผลิตเฉลี่ยที่ 2.89% ต่อปี ในขณะที่บราซิลมีอัตราการเติบโตของผลผลิตสูงที่สุดที่ 8.4% ต่อปี ซึ่งเป็นผลมาจากการขยายตัวพื้นที่เพาะปลูกเพื่อรองรับความต้องการของโรงงานเอทานอลที่มากขึ้น และอินเดียก็เป็นอีกประเทศหนึ่งที่มีอัตราการขยายตัวของผลผลิตสูงเฉลี่ย 4.88% ต่อปี จากการขยายตัวของอุตสาหกรรมเอทานอลและอุตสาหกรรมเลี้ยงไก่ (ตารางที่ 70) ในขณะที่สงครามรัสเซีย-ยูเครนส่งผลให้ผลผลิตข้าวโพดของยูเครนลดลง และคาดว่าจะมีแนวโน้มลดลงต่อเนื่อง จากการที่มีพื้นที่เก็บเกี่ยวลดลง และเกษตรกรที่ประสบปัญหาขาดแคลนเชื้อเพลิงและเงินทุนส่วนหนึ่งละทิ้งพื้นที่เพาะปลูก¹³³

ตารางที่ 70 ผลผลิตข้าวโพดของโลก 2563/2564-2567/2568

หน่วย: ล้านตัน

ประเทศ	2563/64	2564/65	2565/66	2566/67	2567/68	อัตราเพิ่ม (%)
สหรัฐอเมริกา	357.82	381.47	346.74	389.67	384.64	1.67
จีน	260.67	272.55	277.2	288.84	292	2.89
บราซิล	87	116	137	122	127	8.4
สหภาพยุโรป	67.44	71.67	52.33	61.45	58.8	-4.19
อาร์เจนตินา	55	52	37	50	51	-1.88
อินเดีย	31.65	33.73	37.67	37.67	38	4.88
ยูเครน	30.3	42.13	32.5	32.5	26.2	-5.35
เม็กซิโก	27.35	26.76	23.5	23.5	24.5	-3.44
อื่น ๆ	216.44	222.04	223.48	223.48	217.26	0.14
รวม	1,133.67	1,218.35	1,162.99	1,229.11	1,219.4	1.56

ที่มา: สถานการณ์สินค้าเกษตรที่สำคัญและแนวโน้มปี 2568, สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ความต้องการใช้ข้าวโพดโดยรวมของโลกยังมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีอัตราเพิ่มขึ้นเฉลี่ยที่ 1.49% ต่อปี ในขณะที่สหรัฐอเมริกาที่มีความต้องการใช้ข้าวโพดสูงที่สุดในโลก คิดเป็นประมาณ 32% ของผลผลิตข้าวโพดทั้งโลก (ตารางที่ 71) แต่ความต้องการใช้ข้าวโพดในสหรัฐอเมริกาค่อนข้างคงที่ตลอดช่วงเวลา 5 ปี โดยมีอัตราการเพิ่มขึ้นประมาณ 1.67% แสดงให้เห็นว่าความต้องการใช้ข้าวโพดในสหรัฐอเมริกายังคงเสถียรและไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก ส่วนจีนมีความต้องการใช้ข้าวโพดสูงรองลงมา แต่มีแนวโน้มความต้องการใช้ข้าวโพดที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีอัตราการเพิ่มขึ้นถึง 2.44% ต่อปี และปริมาณความต้องการใช้ในปีล่าสุดสูงเกือบเทียบเท่าสหรัฐอเมริกาแล้ว ในขณะที่บราซิลและอินเดียมีแนวโน้มความต้องการใช้ข้าวโพดที่

¹³³ สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (2566)

เพิ่มสูงขึ้นมากที่อัตรา 5.13% และ 9.55% ต่อปีตามลำดับ จากนโยบายส่งเสริมการผลิตเอทานอลในประเทศ และการขยายตัวที่รวดเร็วของภาคปศุสัตว์และอุตสาหกรรมอาหารสัตว์¹³⁴

ตารางที่ 71 ความต้องการใช้ข้าวโพดของโลก ปี 2563/2564-2567/2568

หน่วย: ล้านตัน

ประเทศ	2563/64	2564/65	2565/66	2566/67	2567/68	อัตราเพิ่ม (%)
สหรัฐอเมริกา	308.22	315.67	305.93	322	321.71	1.06
จีน	285	291	299	307	313	2.44
บราซิล	70.5	71	78	83.5	83.5	5.13
สหภาพยุโรป	77.7	81.7	74.8	77.1	75.1	-1.25
เม็กซิโก	43.8	44	46	48.1	48.7	3.06
อินเดีย	27.85	30	34.7	37.9	39.1	9.55
อาร์เจนตินา	16.8	15.7	14.2	15.25	16.3	-0.89
แคนาดา	13.98	17.98	14.93	15.78	15.6	0.89
อื่น ๆ	307.05	333.64	304.87	312.85	316.48	-0.04
รวม	1,150.9	1,200.69	1,172.43	1,219.48	1,229.48	1.49

ที่มา: สถานการณ์สินค้าเกษตรที่สำคัญและแนวโน้มปี 2568, สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ในด้านการส่งออกข้าวโพดของโลกนั้น ในภาพรวมปริมาณการส่งออกข้าวโพดเพิ่มขึ้นจาก 184.45 ล้านตันในปี 2563/2564 เป็น 197.97 ล้านตันในปี 2566/2567 ก่อนลดลงเล็กน้อยเป็น 190.32 ล้านตันในปี 2567/2568 คิดเป็นอัตราเพิ่มเฉลี่ย 0.86% ต่อปี (ตารางที่ 72) โดยประเทศผู้ส่งออกสำคัญของโลกคือ สหรัฐอเมริกา แต่ในปี 2565/2566 ปริมาณส่งออกของสหรัฐอเมริกาลดลงอย่างมาก เนื่องจากประสบปัญหาภัยแล้งทำให้ผลผลิตลดลง ทำให้ปริมาณการส่งออกของสหรัฐอเมริกาลดเหลือ 42.84 ล้านตัน ในปีดังกล่าว และทำให้ในปีนั้นบราซิลที่มีการการขยายพื้นที่เพาะปลูกอย่างต่อเนื่องกลายเป็นผู้ส่งออกรายใหญ่ที่สุดในโลก แต่การส่งออกของสหรัฐอเมริกาก็ฟื้นตัวหลังจากนั้นและกลับมาเป็นผู้ส่งออกรายใหญ่ของโลก ในขณะที่บราซิลกลายเป็นผู้ส่งออกลำดับที่สอง ตามด้วยอาร์เจนตินา

ในด้านการนำเข้า แต่เดิมประเทศผู้นำเข้าข้าวโพดรายใหญ่ที่สุดของโลกคือจีน ตามมาด้วยเม็กซิโก ญี่ปุ่น และสหภาพยุโรป (ตารางที่ 73) อย่างไรก็ตามในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา เม็กซิโกนำเข้าข้าวโพดเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญจาก 16.5 ล้านตันในปี 2563/2564 เป็น 24 ล้านตันในปี 2567/2568 คิดเป็นอัตราเพิ่ม 11.54% ต่อปี จากการขยายตัวของอุตสาหกรรมปศุสัตว์ในประเทศ สหภาพยุโรปมีการนำเข้าเพิ่มจาก 14.49 ล้านตันในปี 2563/2564 เป็น 19 ล้านตันในปี 2567/2568 เพื่อรองรับความต้องการอาหารสัตว์ที่เพิ่มขึ้นในภูมิภาค

¹³⁴ Colussi *et al.* (2023); USDA (2024)

เช่นเดียวกัน ขณะที่จีนที่เคยเป็นผู้นำเข้าข้าวโพดอันดับหนึ่งของโลกกลับลดการนำเข้าจาก 29.51 ล้านตันในปี 2563/2564 เหลือ 16 ล้านตันในปี 2567/2568 จากนโยบายลดการพึ่งพาการนำเข้าสินค้าจากแหล่งผลิตเดียว เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงด้านอาหารของประเทศ

ตารางที่ 72 ปริมาณการส่งออกข้าวโพดของโลก ปี 2563/2564-2567/2568

หน่วย: ล้านตัน

ประเทศ	2563/64	2564/65	2565/66	2566/67	2567/68	อัตราเพิ่ม (%)
สหรัฐอเมริกา	68.29	62.9	42.84	59.35	59	-3.44
บราซิล	27.49	31.92	53.29	46.47	48.5	16.31
อาร์เจนตินา	36.54	38.85	25.74	31.21	37	-1.92
ยูเครน	23.86	26.98	27.12	29.6	23	0.19
สหภาพยุโรป	3.74	6.03	4.2	4.4	3.3	-5.47
รัสเซีย	3.99	4	5.9	6.6	3.3	1.22
อื่น ๆ	20.54	22.86	21.86	20.34	16.22	-5.72
รวม	184.45	193.54	180.95	197.97	190.32	0.86

ที่มา: สถานการณ์สินค้าเกษตรที่สำคัญและแนวโน้มปี 2568, สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ตารางที่ 73 ปริมาณการนำเข้าข้าวโพดของโลก ปี 2563/2564-2567/2568

หน่วย: ล้านตัน

ประเทศ	2563/64	2564/65	2565/66	2566/67	2567/68	อัตราเพิ่ม (%)
เม็กซิโก	16.5	17.58	19.39	24.76	24	11.54
สหภาพยุโรป	14.49	19.74	21.19	19.5	19	5.44
จีน	29.51	21.88	18.71	23.41	16	-10.92
ญี่ปุ่น	15.47	15	14.93	15.29	15.5	0.23
เวียดนาม	11.2	9.1	9.5	11.3	12.2	3.95
เกาหลีใต้	11.71	11.51	11.1	11.55	11.8	0.19
อื่น ๆ	85.57	98.73	86.13	92.16	91.82	0.72
รวม	184.45	193.54	180.95	197.97	190.32	0.86

ที่มา: สถานการณ์สินค้าเกษตรที่สำคัญและแนวโน้มปี 2568, สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

สำหรับสถานการณ์การผลิตข้าวโพดของประเทศกลุ่มอาเซียนนั้น ในภาพรวมกลุ่มประเทศอาเซียนมีผลผลิตข้าวโพดทั้งหมดประมาณ 35 ล้านตันต่อปี และมีแนวโน้มลดลงเล็กน้อยในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา ประเทศผู้ผลิตข้าวโพดรายใหญ่ของกลุ่มประเทศอาเซียน คือ อินโดนีเซีย รองลงมาคือฟิลิปปินส์ ไทย และเวียดนาม ประเทศที่มีอัตราเพิ่มผลผลิตสูงที่สุดคือกัมพูชาที่อัตรา 7.99% ต่อปี ส่วนเมียนมา ลาว ฟิลิปปินส์ ไทย และเวียดนาม มีแนวโน้มที่ลดลง (ตารางที่ 74)

การบริโภคข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของกลุ่มประเทศอาเซียนในภาพรวมมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเล็กน้อยในระหว่างปี 2563/2564-2567/2568 ประเทศผู้บริโภครายใหญ่ของกลุ่มประเทศอาเซียนคือเวียดนาม รองลงมาคือ อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ ไทย และมาเลเซีย อย่างไรก็ตาม การบริโภคข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของเวียดนามมีแนวโน้มลดลงเล็กน้อยในช่วงที่ผ่านมา

เป็นที่น่าสังเกตว่าประเทศในกลุ่มอาเซียนที่มีการบริโภคสูงกว่าการผลิตได้แก่เวียดนาม อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และไทย ส่วนประเทศในกลุ่มอาเซียนที่มีการผลิตสูงกว่าการบริโภคได้แก่เมียนมา กัมพูชา และลาว

ตารางที่ 74 ผลผลิตและการบริโภคข้าวโพดของประเทศกลุ่มอาเซียน 2563/2564-2567/2568

หน่วย: ล้านตัน

ประเทศ	2563		2564		2565		2566		2567		อัตราเพิ่ม (%)	
	ผลผลิต	การบริโภค	ผลผลิต	การบริโภค	ผลผลิต	การบริโภค	ผลผลิต	การบริโภค	ผลผลิต	การบริโภค	ผลผลิต	การบริโภค
เมียนมา	2.8	0.2	2.9	0.55	2.65	0.45	2.85	0.2	2.5	0.15	-2.793	-6.940
กัมพูชา	0.985	0.6	0.895	0.65	0.906	0.65	1.48	1.01	1.34	0.805	7.998	7.625
อินโดนีเซีย	12.6	13.3	12.7	13.8	12.4	13.4	12.7	14.1	12.8	14.3	0.394	1.829
ลาว	0.548	0.4	0.546	0.3	0.463	0.3	0.45	0.3	0.43	0.3	-5.882	-6.940
มาเลเซีย	0.06	3.75	0.06	3.7	0.06	3.555	0.06	3.85	0.06	3.85	0.000	0.660
ฟิลิปปินส์	8.352	8.9	8.344	8.9	8.322	9.2	8.1	9.6	8.3	9.8	-0.156	2.438
ไทย	5.5	7.3	5.3	7.1	5.35	6.45	5.3	6.9	5.4	7.2	-0.458	-0.344
เวียดนาม	4.558	16.45	4.446	14.75	4.423	13.85	4.35	14.25	4.3	15.25	-1.446	-1.876
รวม	35.403	50.9	35.191	49.75	34.574	47.855	35.29	50.205	35.13	51.655	-0.193	0.369

ที่มา: USDA Foreign Agricultural Service

ข้าวโพดที่ปลูกในประเทศไทยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ ข้าวโพดฝักสดและข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ โดยข้าวโพดฝักสด (รวมทั้งข้าวโพดหวาน) ปลูกเพื่อใช้สำหรับบริโภคเป็นอาหารและส่งออก ส่วนข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของไทยปลูกเพื่อใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตอาหารสัตว์เป็นหลัก ซึ่งโครงการวิจัยนี้จะศึกษาเกี่ยวกับข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เป็นหลัก

ข้อมูลจากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ แสดงให้เห็นว่าพื้นที่เพาะปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในประเทศไทยในภาพรวมได้เปลี่ยนแปลงไปมากในช่วง 50 ปีที่ผ่านมา โดยในปี 2528-2529 พื้นที่เพาะปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของไทยเพิ่มขึ้นไปถึงจุดสูงสุดที่ประมาณ 12 ล้านไร่ แต่หลังจากนั้นก็ค่อย ๆ ลดลงอย่างต่อเนื่องจนเหลือเพียง 6.3 ล้านไร่ในปี 2550 จากการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินเนื่องจากมีความ

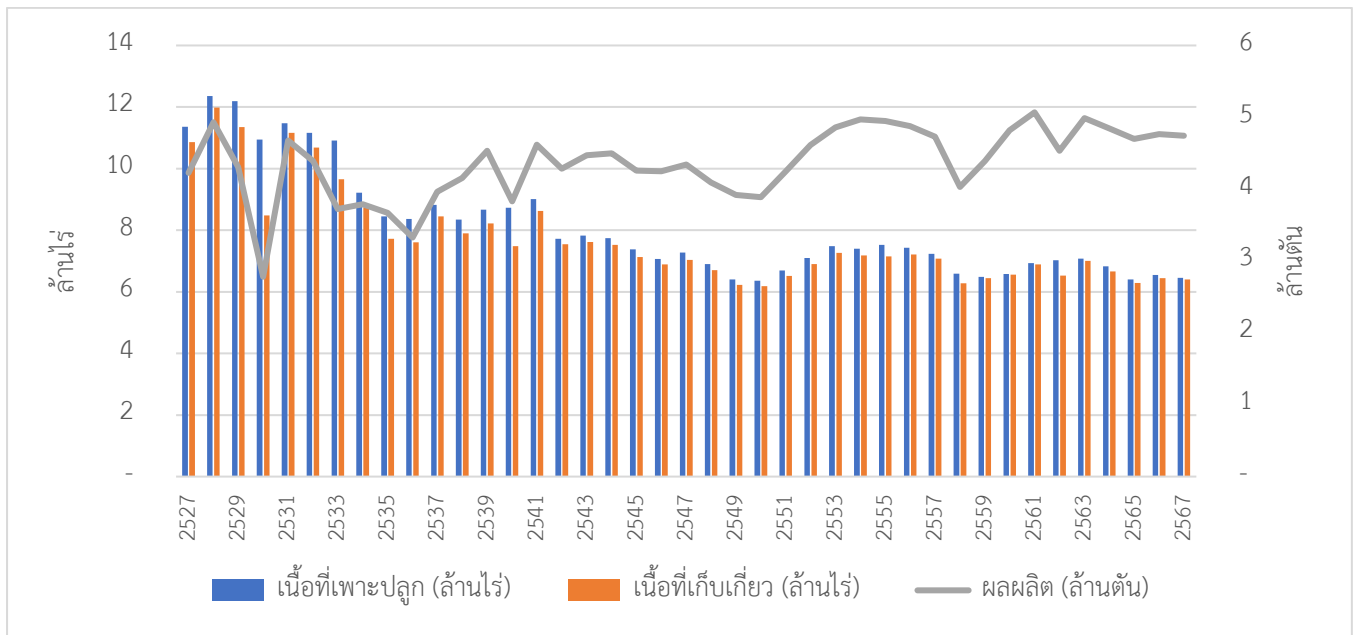
ต้องการปลูกพืชเศรษฐกิจอื่น ๆ เพิ่มขึ้น และถึงแม้ว่าหลังจากปี 2550 ไปจนถึงปี 2553-2555 พื้นที่เพาะปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอีกครั้ง แต่ก็ไม่มากนัก และหลังจากนั้นก็แกว่งขึ้นลงอยู่ระหว่าง 6-7 ล้านไร่ มาจนถึงปัจจุบัน (รูปที่ 24)

ในช่วงปี 2527-2536 ผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ลดลงตามแนวโน้มการหดตัวของพื้นที่เพาะปลูก แต่หลังจากปี 2536 ผลผลิตกลับมามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (แม้จะมีความผันผวนในบางปี) จนแตะระดับเกือบ 5 ล้านตันในปี 2554-2555 ซึ่งเป็นจุดสูงสุดของผลผลิตในรอบหลายปี แต่หลังจากปี 2555 ผลผลิตเริ่มมีแนวโน้มลดลงเล็กน้อย และคงอยู่ในระดับประมาณ 4-5 ล้านตันในปัจจุบัน

เป็นที่น่าสังเกตว่าถึงแม้พื้นที่ปลูกจะลดลง แต่ผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์กลับมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นในช่วง 30 ปีหลัง (2536-2567) ซึ่งสะท้อนผลผลิตต่อไร่เพิ่มขึ้นอย่างช้า ๆ แต่ต่อเนื่องในช่วง 40 ปีที่ผ่านมา จากผลผลิตต่อไร่เฉลี่ยที่ 389 กิโลกรัมต่อไร่ในปี 2527 ค่อย ๆ เพิ่มขึ้นมาเป็น 748 กิโลกรัมต่อไร่ในปี 2567 (รูปที่ 25) **ด้วยอัตราเพิ่มเฉลี่ย 1.6% ต่อปี** บ่งชี้ว่ามีการพัฒนาผลผลิตภาพด้วยเทคโนโลยีที่ดีขึ้น เช่น การใช้พันธุ์ข้าวโพดลูกผสมที่ให้ผลผลิตสูงขึ้น การใช้ปุ๋ยและสารเคมีทางการเกษตรเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม ผลผลิตต่อไร่ของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของไทยก็ยังคงมีความผันผวนอยู่พอสมควร ซึ่งอาจเกิดจากปัจจัยต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปลูกในเขตนํ้าฝนเป็นหลักมาโดยตลอดจนถึงปัจจุบันซึ่งในปี 2566 97% ของพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เป็นการปลูกนอกเขตชลประทาน ซึ่งมีความเสี่ยงจากความแปรปรวนของปริมาณนํ้าฝน (รวมทั้งภาวะฝนแล้งหรือฝนทิ้งช่วง) และยังเผชิญกับโรคและศัตรูพืชซึ่งมักเป็นปัญหาในเขตร้อนอย่างไทยมากกว่าเขตอื่น นอกจากนี้เกษตรกรที่ปลูกข้าวโพดจำนวนมากมีรายได้ที่ไม่สูงนัก ทำให้ในบางช่วงที่สถานการณ์ดูไม่ดี บางรายเกษตรกรจำนวนไม่น้อยอาจลดการใช้ปัจจัยการผลิตอย่างปุ๋ยและยาในกรณีที่มีราคาสูงขึ้นมาก¹³⁵

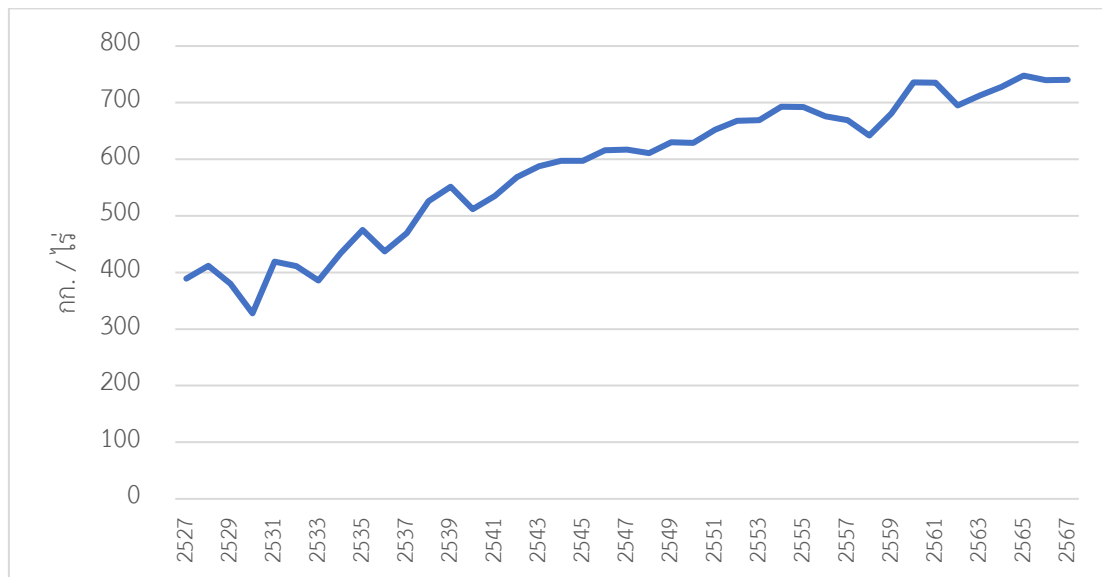
¹³⁵ นอกจากนี้ ยังมีผู้ตั้งข้อสังเกตด้วยว่า อีกสาเหตุหนึ่งที่อาจทำให้ตัวเลขผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นสวนทางกับพื้นที่ปลูกที่ลดลง อาจเป็นเพราะมีการนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์จากพื้นที่ที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ และข้าวโพดที่ลักลอบนำเข้าจากประเทศเพื่อนบ้านในช่วงที่ยังห้ามนำเข้ามาขายโดยสมมติว่าเป็นข้าวโพดไทยที่ปลูกนอกเขตป่าด้วย

รูปที่ 24 พื้นที่เพาะปลูก พื้นที่เก็บเกี่ยว และผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ปี 2527-2567

ที่มา: ประมวลจากข้อมูลสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

รูปที่ 25 ผลผลิตต่อไร่เฉลี่ยของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของไทย ปี 2527-2567

ที่มา: ประมวลจากข้อมูลสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

การปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในประเทศไทยแบ่งช่วงการปลูกออกเป็นสองรุ่นหลัก ๆ คือ

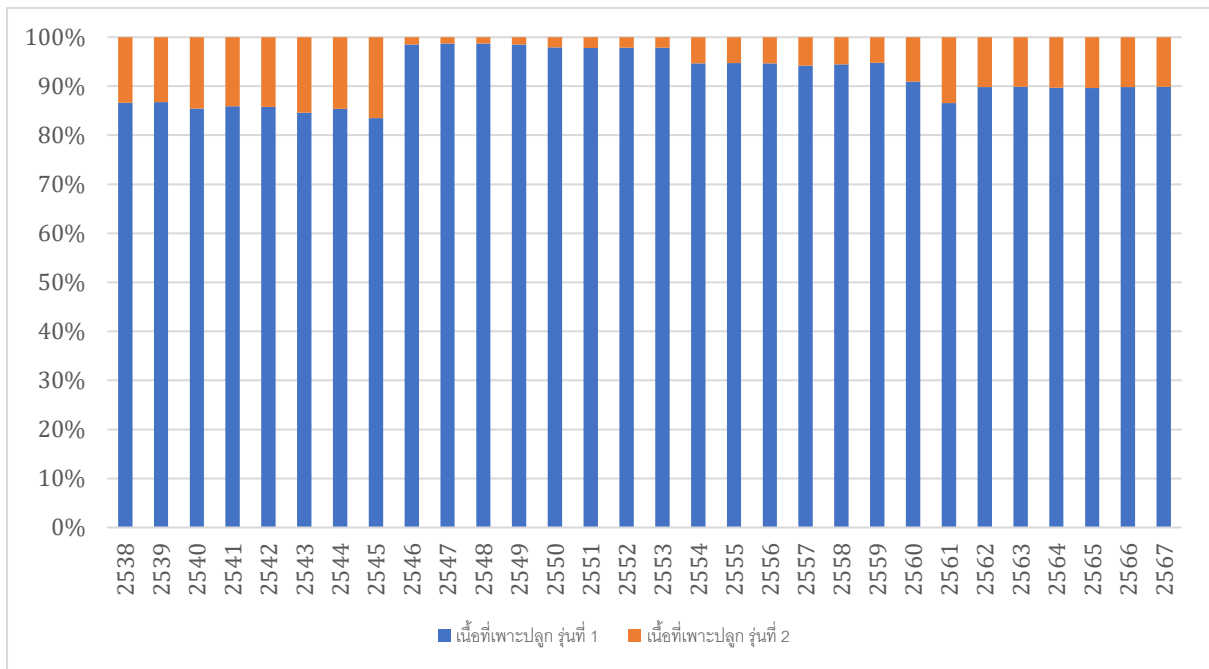
(1) ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ รุ่น 1: เป็นข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่ปลูกในฤดูฝน โดยเริ่มปลูกตั้งแต่เดือนมีนาคมถึงเดือนตุลาคม และเก็บเกี่ยวในช่วงเดือนมิถุนายนถึงกุมภาพันธ์ โดยอาจแบ่งย่อยออกไปอีกเป็น

- ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์รุ่นต้นฝน หมายถึง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่เกษตรกรทำการเพาะปลูกตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม ถึง 31 กรกฎาคม
- ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์รุ่นปลายฝน หมายถึง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่เกษตรกรทำการเพาะปลูกตั้งแต่วันที่ 1 สิงหาคม ถึง 31 ตุลาคม

(2) ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ รุ่น 2 (ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ฤดูแล้ง): เริ่มปลูกในช่วงปลายปี โดยเริ่มปลูกตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์ และเก็บเกี่ยวในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนพฤษภาคม

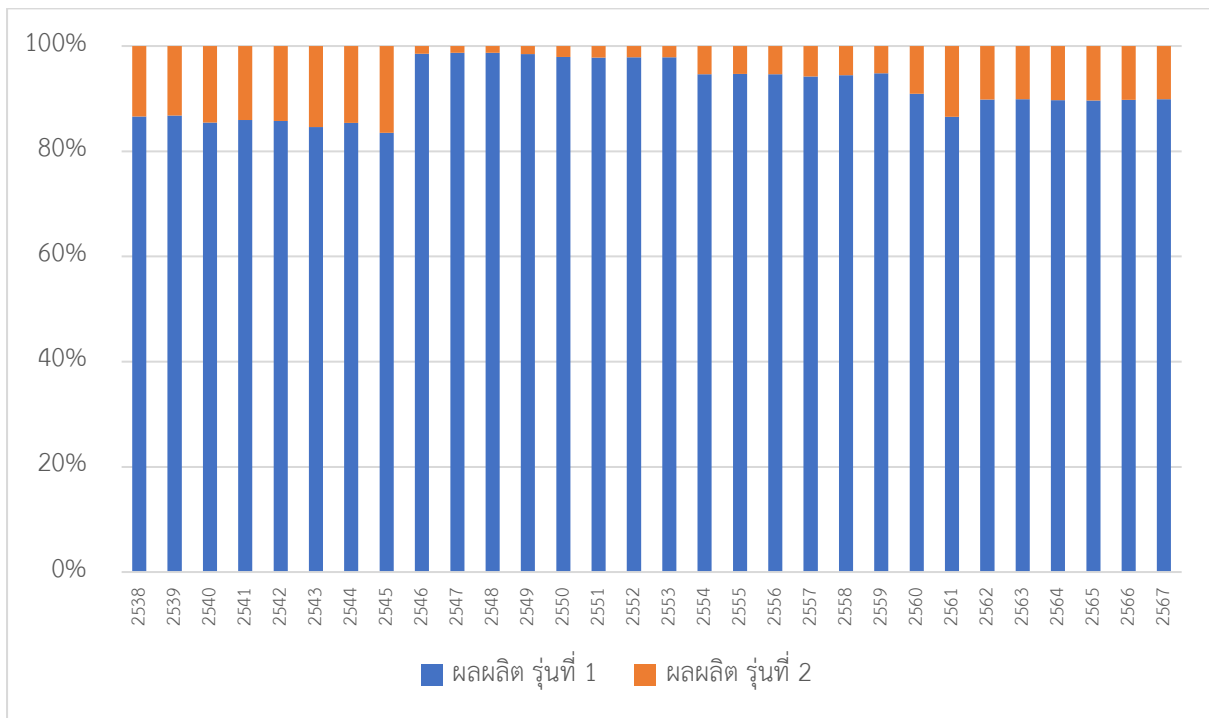
ข้อมูลสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร แสดงให้เห็นว่า พื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ส่วนใหญ่ของไทย (เกือบ 90%) จะปลูกในหน้าฝน (รุ่นที่ 1) ที่เหลืออีกประมาณ 10% เท่านั้นที่ปลูกในหน้าแล้ง (รุ่นที่ 2) เป็นที่น่าสังเกตว่าพื้นที่ปลูกของรุ่นที่ 2 ลดลงอย่างมากในปี 2546 แต่ทยอยเพิ่มขึ้นจนมีระดับคงที่ประมาณ 10% จนถึงปัจจุบัน ในด้านผลผลิตนั้น สัดส่วนผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เปรียบเทียบระหว่างรุ่นที่ปลูกก็มีแนวโน้มไปในทิศทางเดียวกับพื้นที่เพาะปลูก (รูปที่ 26 และ 27)

รูปที่ 26 สัดส่วนพื้นที่เพาะปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์รุ่นที่ 1 และ รุ่นที่ 2 2538-2567

ที่มา: ประมวลจากข้อมูลสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

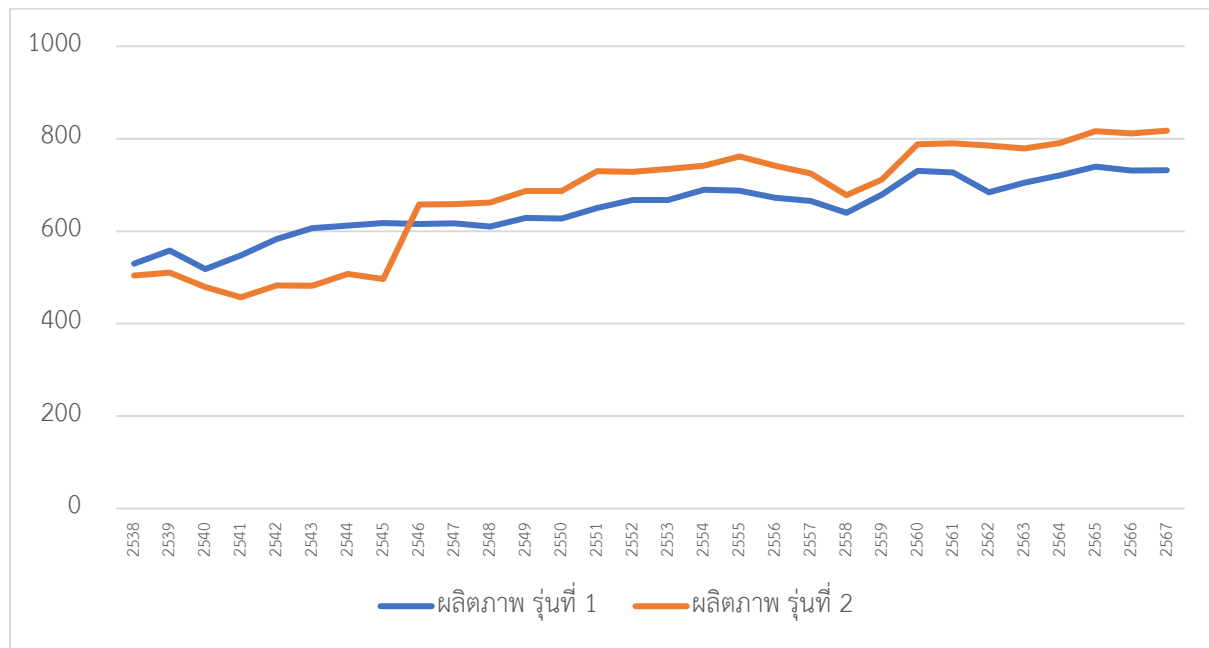
รูปที่ 27 สัดส่วนผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์รุ่นที่ 1 และ รุ่นที่ 2 2538-2567

ที่มา: ประมวลจากข้อมูลสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

เมื่อเปรียบเทียบผลิภาพการผลิตระหว่างการเพาะปลูกรุ่นที่ 1 และ รุ่นที่ 2 พบว่า ผลิภาพการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของรุ่นที่ 2 เคยอยู่ในระดับต่ำกว่ารุ่นที่ 1 แต่ตั้งแต่ปี 2546 เป็นต้นมา ผลิภาพการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของรุ่นที่ 2 กลับสูงกว่ารุ่นที่ 1 จนถึงปัจจุบัน (รูปที่ 28) เมื่อพิจารณาประกอบกับรูปที่ 26-รูปที่ 27 ก็ชวนให้คิดว่าการเปลี่ยนนิยามของรุ่นที่ 2 และ 1 ในปี 2546 ซึ่งทำให้รายงานพื้นที่ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์รุ่นที่ 2 ลดลงไปมากตั้งแต่ปี 2546 จนถึงปัจจุบัน

รูปที่ 28 ผลิภาพข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เปรียบเทียบรุ่นที่ 1 และ รุ่นที่ 2 2538-2567

ที่มา: ประมวลจากข้อมูลสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ในปี 2567 พื้นที่เพาะปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ทั้งประเทศอยู่ที่ 6.39 ล้านไร่ โดยมีพื้นที่เก็บเกี่ยว 6.28 ล้านไร่ และผลผลิตรวมอยู่ที่ 4.70 ล้านตัน ซึ่งผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่เก็บเกี่ยวอยู่ที่ 740 กิโลกรัมต่อไร่ แหล่งผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่สำคัญของไทยในปี 2567 อยู่ใน 3 ภาคของประเทศ โดยพื้นที่เพาะปลูกกระจายอยู่ในภาคเหนือเป็นหลัก ตามด้วยภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนภาคใต้แทบไม่มีการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์มาตั้งแต่ปี 2542 เป็นต้นมา (ตารางที่ 75)

ภาคเหนือยังคงเป็นศูนย์กลางของการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์แหล่งผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่ใหญ่ที่สุด โดยมีพื้นที่เพาะปลูก 4.32 ล้านไร่ คิดเป็น 67.6% ของพื้นที่เพาะปลูกทั้งประเทศ และให้ผลผลิตรวม 3.19 ล้านตัน คิดเป็น 67.9% ของผลผลิตทั้งประเทศ โดยผลผลิตต่อไร่เก็บเกี่ยวอยู่ที่ 746 กิโลกรัมต่อไร่

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีพื้นที่เพาะปลูก 1.18 ล้านไร่ คิดเป็น 18.5% ของพื้นที่เพาะปลูกทั้งหมด และให้ผลผลิตรวม 0.85 ล้านตัน คิดเป็น 18.2% ของผลผลิตทั้งหมด โดยผลผลิตต่อไร่เก็บเกี่ยวอยู่ที่ 750 กิโลกรัมต่อไร่ ซึ่งสูงกว่าภาคเหนือเล็กน้อย สะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต

ภาคกลางมีพื้นที่เพาะปลูกเพียง 0.89 ล้านไร่ คิดเป็น 13.9% ของพื้นที่เพาะปลูกทั้งหมด และให้ผลผลิต 0.65 ล้านตัน คิดเป็น 13.9% ของผลผลิตรวม โดยผลผลิตต่อไร่เก็บเกี่ยวอยู่ที่ 752 กิโลกรัมต่อไร่

เมื่อพิจารณาเป็นรายจังหวัด จังหวัดที่มีพื้นที่เพาะปลูกมากที่สุด 5 อันดับแรก ได้แก่ เพชรบูรณ์ นครราชสีมา ตาก น่าน และลพบุรี ตามลำดับ โดยแหล่งผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่สำคัญโดยส่วนใหญ่เป็นจังหวัดในภาคเหนือตอนล่าง

ตารางที่ 75 สถิติการเพาะปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ปี พ.ศ. 2567

จังหวัด	รวมรุ่น			รุ่นที่ 1			รุ่นที่ 2		
	พื้นที่ปลูก	พื้นที่เก็บเกี่ยว	ปริมาณผลผลิต	พื้นที่ปลูก	พื้นที่เก็บเกี่ยว	ปริมาณผลผลิต	พื้นที่ปลูก	พื้นที่เก็บเกี่ยว	ปริมาณผลผลิต
	(1,000 ไร่)	(1,000 ไร่)	(1,000 ตัน)	(1,000 ไร่)	(1,000 ไร่)	(1,000 ตัน)	(1,000 ไร่)	(1,000 ไร่)	(1,000 ตัน)
รวมทั้งประเทศ	6457.15	6403.82	4742.14	5803.62	5751.23	4208.68	653.54	652.59	533.46
เพชรบูรณ์	713.21	708.59	561.83	620.02	615.52	477.37	93.19	93.07	84.46
นครราชสีมา	643.27	636.08	497.10	643.10	635.91	496.99	0.17	0.17	0.10
ตาก	584.30	577.69	418.42	537.87	531.32	378.80	46.43	46.36	39.61
น่าน	505.17	490.74	332.95	483.62	469.24	316.32	21.55	21.50	16.63
ลพบุรี	395.73	395.21	290.64	390.95	390.44	286.83	4.79	4.77	3.81
นครสวรรค์	326.58	323.44	268.85	284.09	281.02	231.21	42.49	42.42	37.64
เลย	321.04	321.04	205.08	300.96	300.96	190.99	20.08	20.08	14.09
เชียงใหม่	286.95	286.95	215.70	282.69	282.69	212.61	4.26	4.26	3.09
ลำปาง	272.56	271.88	198.21	249.23	248.56	181.07	23.33	23.33	17.14
เชียงราย	260.40	259.11	186.15	237.99	236.84	171.10	22.41	22.27	15.04
แพร่	247.62	247.62	170.73	205.32	205.32	137.37	42.30	42.30	33.35
พิษณุโลก	236.87	236.49	163.75	173.34	172.96	112.50	63.53	63.53	51.24
สระบุรี	181.52	181.18	136.03	176.98	176.64	132.18	4.54	4.54	3.85
แม่ฮ่องสอน	174.81	174.81	133.41	174.81	174.81	133.41	0.00	0.00	0.00
อุดรดิตถ์	162.16	161.71	109.70	132.62	132.17	88.33	29.54	29.54	21.37
พะเยา	155.71	155.57	110.31	136.48	136.34	95.82	19.22	19.22	14.49
สระแก้ว	140.37	140.22	106.15	140.37	140.22	106.15	0.00	0.00	0.00
กำแพงเพชร	121.71	120.73	97.19	74.02	73.04	56.82	47.69	47.69	40.37
อุทัยธานี	112.70	103.45	85.25	97.80	88.66	72.39	14.89	14.80	12.86
สุโขทัย	87.25	86.70	61.16	69.79	69.26	48.47	17.46	17.44	12.69
กาญจนบุรี	83.92	83.82	61.09	83.92	83.82	61.09	0.00	0.00	0.00
อุบลราชธานี	76.00	75.84	64.63	3.92	3.92	3.04	72.08	71.92	61.59
ชัยภูมิ	74.14	74.14	54.36	73.28	73.28	53.74	0.85	0.85	0.62
ลำพูน	74.12	72.83	51.99	72.97	71.68	51.15	1.15	1.15	0.84
พิจิตร	50.71	50.24	37.32	33.80	33.37	24.33	16.91	16.87	13.00
สุพรรณบุรี	40.97	40.97	29.06	35.88	35.88	25.43	5.09	5.09	3.64
ศรีสะเกษ	33.79	33.72	29.14	8.58	8.58	7.10	25.21	25.14	22.04
ปราจีนบุรี	28.07	28.00	21.61	27.33	27.26	20.93	0.74	0.74	0.67

จังหวัด	รวมรุ่น			รุ่นที่ 1			รุ่นที่ 2		
	พื้นที่ปลูก	พื้นที่เก็บเกี่ยว	ปริมาณผลผลิต	พื้นที่ปลูก	พื้นที่เก็บเกี่ยว	ปริมาณผลผลิต	พื้นที่ปลูก	พื้นที่เก็บเกี่ยว	ปริมาณผลผลิต
	(1,000 ไร่)	(1,000 ไร่)	(1,000 ตัน)	(1,000 ไร่)	(1,000 ไร่)	(1,000 ตัน)	(1,000 ไร่)	(1,000 ไร่)	(1,000 ตัน)
หนองบัวลำภู	16.49	16.43	10.74	8.60	8.60	5.49	7.90	7.84	5.24
ชัยนาท	15.33	15.14	10.62	13.09	12.90	8.80	2.23	2.23	1.82
จันทบุรี	11.75	11.65	8.12	11.75	11.65	8.12	0.00	0.00	0.00
ขอนแก่น	6.83	6.83	4.93	4.66	4.66	3.58	2.17	2.17	1.36
เพชรบุรี	4.84	4.84	2.81	4.84	4.84	2.81	0.00	0.00	0.00
ฉะเชิงเทรา	4.66	4.66	3.27	4.66	4.66	3.27	0.00	0.00	0.00
บุรีรัมย์	2.07	1.99	1.48	1.46	1.38	1.07	0.61	0.61	0.41
อุดรธานี	1.66	1.66	1.16	1.33	1.33	0.95	0.33	0.33	0.21
ราชบุรี	0.82	0.82	0.49	0.82	0.82	0.49	0.00	0.00	0.00
นครนายก	0.39	0.39	0.35	0.39	0.39	0.35	0.00	0.00	0.00
สุรินทร์	0.34	0.32	0.16	0.00	0.00	0.00	0.34	0.32	0.16
ประจวบคีรีขันธ์	0.31	0.31	0.20	0.31	0.31	0.20	0.00	0.00	0.00
อำนาจเจริญ	0.04	0.04	0.02	0.00	0.00	0.00	0.04	0.04	0.02
กาฬสินธุ์	0.01	0.01	0.01	0.00	0.00	0.00	0.01	0.01	0.01

ที่มา: ประมวลจากข้อมูลของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

เมื่อพิจารณาพื้นที่ปลูกแยกตามในเขตชลประทานและนอกเขตชลประทาน พบว่าในภาพรวมของประเทศนั้น พื้นที่เพาะปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในเขตชลประทานมีเพียง 0.24 ล้านไร่ หรือ 3.7% ของพื้นที่เพาะปลูกทั้งหมด ขณะที่พื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์นอกเขตชลประทานมีถึง 6.16 ล้านไร่ หรือ 96.3% ของพื้นที่เพาะปลูกทั้งหมด (ตารางที่ 76)

ในด้านผลผลิต พบว่าผลผลิตต่อไร่เก็บเกี่ยว (yield per harvested area) ของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในเขตชลประทานในปี 2565/66 อยู่ที่ 0.19 ล้านตัน คิดเป็น 4% ของผลผลิตรวม ซึ่งสูงกว่าสัดส่วนของพื้นที่ที่ 3.7% เล็กน้อย ขณะที่ผลผลิตนอกเขตชลประทานในปีดังกล่าวอยู่ที่ 4.51 ล้านตัน (96% ของผลผลิตรวม)

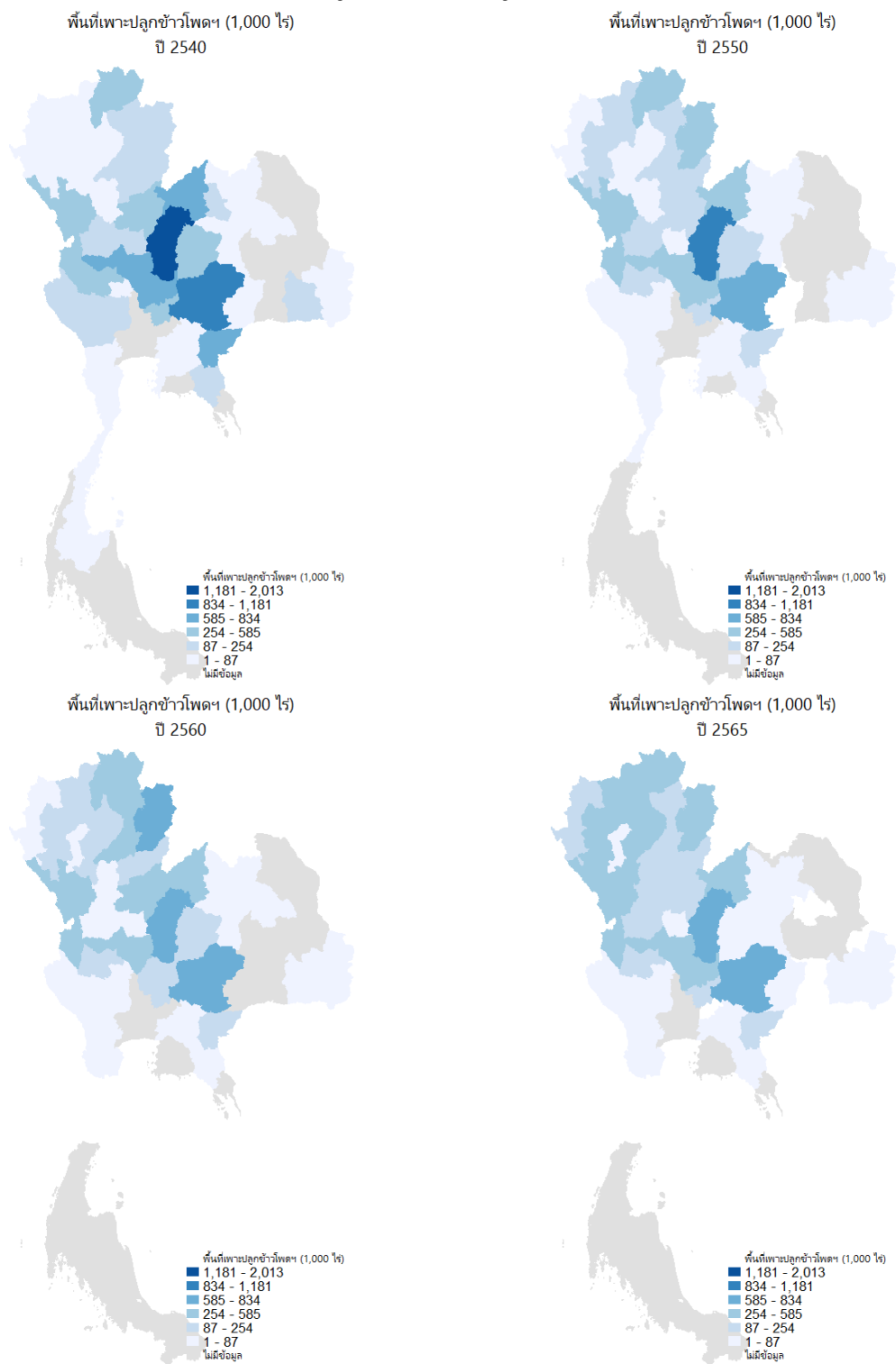
เมื่อเปรียบเทียบผลผลิตต่อไร่ที่เก็บเกี่ยวในเขตชลประทานและนอกเขตชลประทาน พบว่าผลผลิตต่อไร่ของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในเขตชลประทานของประเทศเฉลี่ยที่ 817 กิโลกรัมต่อไร่ ซึ่งสูงกว่าผลผลิตต่อไร่ที่เก็บเกี่ยวของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์นอกเขตชลประทานของประเทศที่มีค่าเฉลี่ยที่ 745 กิโลกรัมต่อไร่ **ประมาณ 9.6%** สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการมีน้ำที่ควบคุมได้ และอาจรวมถึงการใช้ปัจจัยการผลิตที่ต่างกันด้วย แต่ก็เป็นที่สังเกตว่าพื้นที่เพาะปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในประเทศไทยมากกว่า 96% เป็นการปลูกในพื้นที่นอกเขตชลประทาน ส่วนในฤดูแล้งมีพื้นที่ในเขตชลประทานเพิ่มขึ้นมาประมาณเท่าตัว แต่ก็ยังอยู่ที่ประมาณ 2.5% ของพื้นที่เก็บเกี่ยวข้าวโพดเลี้ยงสัตว์รวมของประเทศในแต่ละปีเท่านั้น และถึงแม้ว่ารัฐบาลจะสนับสนุนให้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ฤดูแล้งหลังนา แต่เกษตรกรในเขตชลประทานก็ไม่ค่อยสนใจมากนักเมื่อเทียบกับการปลูกพืชอื่น รวมทั้งการปลูกข้าวโพดเมล็ดพันธุ์ซึ่งมักให้ผลตอบแทนที่ดีกว่าการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ทั่วไป

ตารางที่ 76 พื้นที่เพาะปลูก พื้นที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ แยกตามเขตชลประทาน ระดับประเทศ ภาค ปีเพาะปลูก 2565/66

ประเทศ/ภาค/ จังหวัด	รวม (ในเขตและนอกเขตชลประทาน)					ในเขตชลประทาน					นอกเขตชลประทาน				
	พื้นที่ เพาะปลูก (ไร่)	พื้นที่ เก็บ เกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่		พื้นที่ เพาะปลูก (ไร่)	พื้นที่ เก็บ เกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่		พื้นที่ เพาะปลูก (ไร่)	พื้นที่ เก็บ เกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่	
				เพาะปลูก (กก.)	เก็บ เกี่ยว (กก.)				เพาะปลูก (กก.)	เก็บ เกี่ยว (กก.)				เพาะปลูก (กก.)	เก็บ เกี่ยว (กก.)
รวมทั้งประเทศ	6,397,072	6,285,804	4,700,344	735	748	236,063	232,721	190,091	805	817	6,161,009	6,053,083	4,510,253	732	745
รุ่น 1	5,734,473	5,625,730	4,161,329	726	740	78,974	75,978	57,512	728	757	5,655,499	5,549,752	4,103,817	726	739
รุ่น 2	662,599	660,074	539,015	813	817	157,089	156,743	132,579	844	846	505,510	503,331	406,436	804	807
เหนือ	4,320,362	4,275,410	3,190,756	739	746	186,596	185,597	152,644	818	822	4,133,766	4,089,813	3,038,112	735	743
รุ่น 1	3,810,967	3,767,734	2,772,591	728	736	46,450	45,721	35,000	753	766	3,764,517	3,722,013	2,737,591	727	736
รุ่น 2	509,395	507,676	418,165	821	824	140,146	139,876	117,644	839	841	369,249	367,800	300,521	814	817
ตะวันออกเฉียงเหนือ	1,185,676	1,139,253	854,610	721	750	38,222	36,138	28,950	757	801	1,147,454	1,103,115	825,660	720	748
รุ่น 1	1,048,745	1,003,019	746,834	712	745	21,279	19,271	14,015	659	727	1,027,466	983,748	732,819	713	745
รุ่น 2	136,931	136,234	107,776	787	791	16,943	16,867	14,935	881	885	119,988	119,367	92,841	774	778
กลาง	891,034	871,141	654,978	735	752	11,245	10,986	8,497	756	773	879,789	860,155	646,481	735	752
รุ่น 1	874,761	854,977	641,904	734	751	11,245	10,986	8,497	756	773	863,516	843,991	633,407	734	750
รุ่น 2	16,273	16,164	13,074	803	809	0	0	0	0	0	16,273	16,164	13,074	803	809

ที่มา: ประมวลจากข้อมูลของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

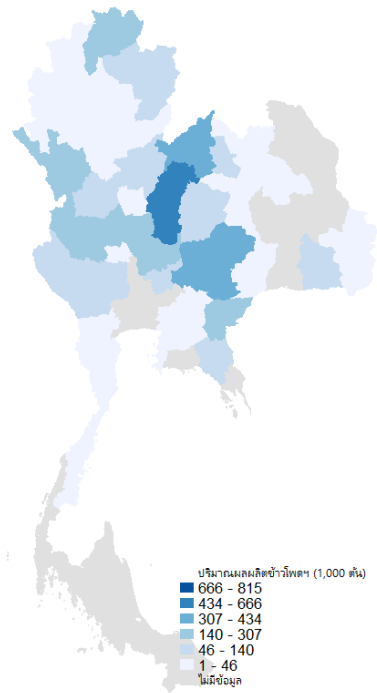
รูปที่ 29 พื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

ที่มา: ประมวลจากข้อมูลของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

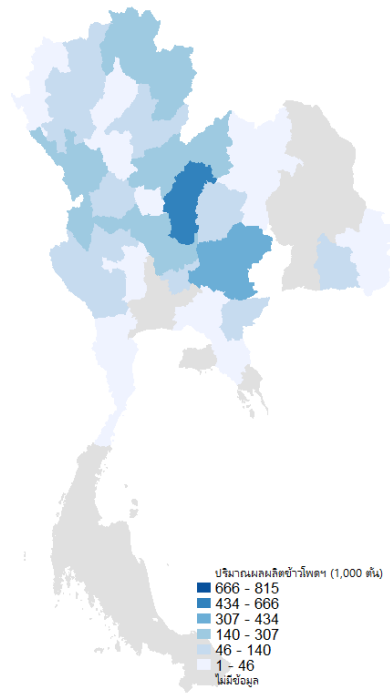
รูปที่ 30 ปริมาณผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

ปริมาณผลผลิตข้าวโพดฯ (1,000 ตัน)
ปี 2540

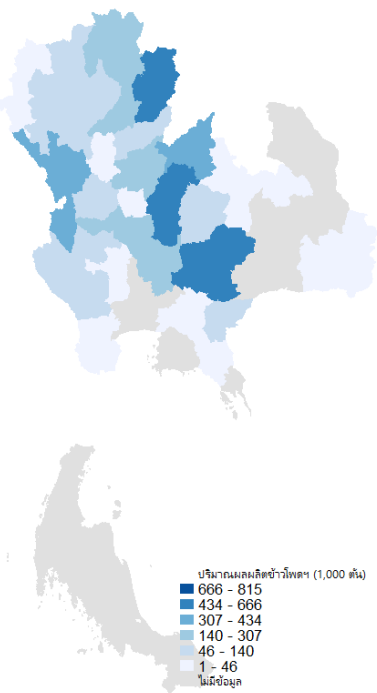

ปริมาณผลผลิตข้าวโพดฯ (1,000 ตัน)
ปี 2560

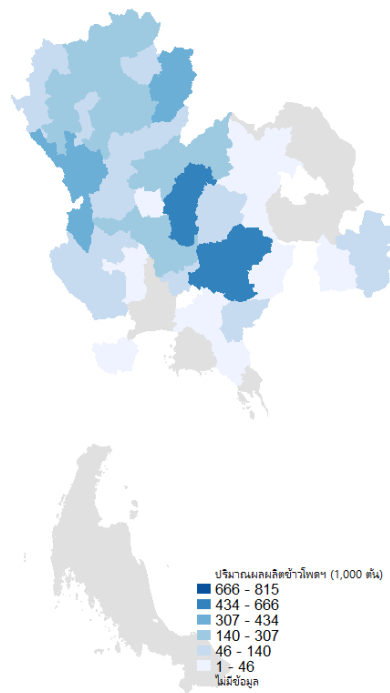
ปริมาณผลผลิตข้าวโพดฯ (1,000 ตัน)
ปี 2550

ปริมาณผลผลิตข้าวโพดฯ (1,000 ตัน)
ปี 2565

ที่มา: ประมวลจากข้อมูลของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ตารางที่ 77 จังหวัดที่มีจำนวนทุนจดทะเบียนนิติบุคคลที่ทำธุรกิจเกี่ยวกับข้าวโพดเลี้ยงสัตว์มากที่สุด
ปี 2567

หน่วย: ล้านบาท

อันดับ	จังหวัด	จำนวนนิติบุคคล	ทุนจดทะเบียน	รายได้รวม	กำไรสุทธิ	สินทรัพย์รวม	ส่วนของผู้ถือหุ้น
	รวมทั้งประเทศ	531	20,953	26,036	559	14,710	7,889
1	กรุงเทพมหานคร	96	18,343	4,752	-200	4,112	1,966
2	ปทุมธานี	21	534	263	-8	453	429
3	นครปฐม	12	315	8,911	3	1,368	439
4	ชลบุรี	10	260	199	-3	172	86
5	ลพบุรี	19	250	1,435	-4	610	264
6	สมุทรปราการ	11	201	474	-4	288	272
7	ลำพูน	6	107	539	5	377	138
8	เชียงใหม่	13	99	549	43	460	135
9	นครราชสีมา	24	98	1,151	6	473	99
10	สระบุรี	21	70	2,866	685	4,774	3,449
11	เพชรบูรณ์	11	66	142	3	229	76
12	ลำปาง	14	60	877	4	282	55
13	ระยอง	2	51	NA	NA	NA	NA
14	ราชบุรี	8	45	137	3	76	46
15	เพชรบุรี	4	40	53	3	25	16
16	สุพรรณบุรี	11	34	377	5	82	30
17	นครสวรรค์	7	31	81	-1	43	22
18	เชียงราย	16	25	273	3	47	24
19	นนทบุรี	11	23	24	0	9	2
20	อุดรดิตถ์	10	22	461	3	102	15

ที่มา: ประมวลจากข้อมูลของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า สืบค้นเมื่อ 15 ธ.ค. 2567

หมายเหตุ: สืบค่าจากคำบรรยายประเภทธุรกิจและคำบรรยายวัตถุประสงค์ของนิติบุคคล ที่ระบุว่างานนิติบุคคลมีการทำธุรกิจเกี่ยวข้องกับ “ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์” แม้บางนิติบุคคลอาจไม่ได้จดทะเบียนรหัสประเภทธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับ “ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์” โดยตรง

NA คือ ไม่มีข้อมูล เนื่องจากไม่ปรากฏข้อมูลงบการเงินของนิติบุคคลในกลุ่มนี้

ตารางที่ 78 จังหวัดที่มีจำนวนทุนจดทะเบียนนิติบุคคลที่ทำธุรกิจเกี่ยวกับข้าวโพดเลี้ยงสัตว์มากที่สุด
(ธุรกิจเกษตร) ปี 2567

หน่วย: ล้านบาท

อันดับ	จังหวัด	จำนวนนิติบุคคล	ทุนจดทะเบียน	รายได้รวม	กำไรสุทธิ	สินทรัพย์รวม	ส่วนของผู้ถือหุ้น
	รวมทั้งประเทศ	94	1,129.62	4,500.76	569.55	6,996.88	4,567.22
1	กรุงเทพมหานคร	4	947.00	1,511.86	-142.83	2,005.69	973.04
2	สระบุรี	16	64.02	2,799.29	682.37	4,735.56	3,414.59
3	ปทุมธานี	1	36.00	0.59	-0.12	33.06	31.61
4	ราชบุรี	1	22.50	0.00	-0.01	22.26	22.25
5	เชียงใหม่	3	9.30	52.74	27.24	55.77	36.32
6	อุดรธานี	2	6.00	0.02	0.02	5.44	5.44
7	นนทบุรี	2	6.00	NA	NA	NA	NA
8	อุบลราชธานี	2	5.10	3.27	-0.87	24.04	3.88
9	กาญจนบุรี	2	5.05	42.76	2.16	69.66	59.95
10	นครสวรรค์	3	4.60	0.39	-0.85	0.70	-0.71

ที่มา: ประมวลจากข้อมูลของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า สืบค้นเมื่อ 15 ธ.ค. 2567

หมายเหตุ: เช่นเดียวกับตารางก่อนหน้านี้ จากนั้นจึงเลือกเฉพาะนิติบุคคลที่มีรหัสกิจกรรม = 01111 – 03229
NA คือ ไม่มีข้อมูล เนื่องจากไม่ปรากฏข้อมูลงบการเงินของนิติบุคคลในกลุ่มนี้

ตารางที่ 79 จังหวัดที่มีจำนวนทุนจดทะเบียนนิติบุคคลที่ทำธุรกิจเกี่ยวกับข้าวโพดเลี้ยงสัตว์มากที่สุด
(ธุรกิจการผลิต) ปี 2567

หน่วย: ล้านบาท

อันดับ	จังหวัด	จำนวนนิติบุคคล	ทุนจดทะเบียน	รายได้รวม	กำไรสุทธิ	สินทรัพย์รวม	ส่วนของผู้ถือหุ้น
	รวมทั้งประเทศ	53	1,959.53	3,093.44	-11.94	2,140.11	1,383.88
1	กรุงเทพมหานคร	13	884.70	1,018.54	-3.07	552.95	319.52
2	ปทุมธานี	1	468.00	163.97	-5.38	379.89	375.57
3	นครปฐม	1	211.00	305.78	-10.36	230.83	212.06
4	สมุทรปราการ	1	186.50	63.82	-3.41	275.01	268.82
5	ลพบุรี	1	81.00	333.80	1.90	288.26	82.56
6	ลำปาง	13	41.00	494.05	3.67	182.44	39.05
7	เพชรบุรี	5	37.00	53.23	2.95	24.73	16.30
8	เพชรบูรณ์	3	11.00	106.91	3.22	83.24	30.58
9	ชลบุรี	4	7.00	28.35	0.41	18.41	10.93
10	นนทบุรี	2	6.00	0.02	-0.08	0.15	0.14

ที่มา: ประมวลจากข้อมูลของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า สืบค้นเมื่อ 15 ธ.ค. 2567

หมายเหตุ: เช่นเดียวกับตารางก่อนหน้านี้ จากนั้นจึงเลือกเฉพาะนิติบุคคลที่มีรหัสกิจกรรม = 10111 – 43909
NA คือ ไม่มีข้อมูล เนื่องจากไม่ปรากฏข้อมูลงบการเงินของนิติบุคคลในกลุ่มนี้

ตารางที่ 80 จังหวัดที่มีจำนวนทุนจดทะเบียนนิติบุคคลที่ทำธุรกิจเกี่ยวกับข้าวโพดเลี้ยงสัตว์มากที่สุด
(ธุรกิจการค้า) ปี 2567

หน่วย: ล้านบาท

อันดับ	จังหวัด	จำนวนนิติบุคคล	ทุนจดทะเบียน	รายได้รวม	กำไรสุทธิ	สินทรัพย์รวม	ส่วนของผู้ถือหุ้น
	รวมทั่วประเทศ	361	16,789.78	18,167.54	95.42	5,035.58	1,823.09
1	กรุงเทพมหานคร	78	15,492.41	1,948.22	39.22	1,021.58	559.13
2	ชลบุรี	8	253.00	170.31	-3.85	153.49	75.34
3	ลพบุรี	9	166.12	1,085.76	-5.63	304.42	177.26
4	ลำพูน	6	107.08	538.69	4.96	377.09	137.81
5	นครปฐม	8	102.50	8,605.06	13.79	1,137.45	227.15
6	เชียงใหม่	10	89.20	496.70	15.87	404.44	98.28
7	นครราชสีมา	13	88.00	1,041.49	4.33	429.69	94.01
8	เพชรบูรณ์	7	54.41	35.31	0.00	145.39	45.48
9	สุพรรณบุรี	10	33.50	377.36	5.07	81.64	30.20
10	ปทุมธานี	15	30.06	97.99	-2.31	39.92	21.97

ที่มา: ประมวลจากข้อมูลของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า สืบค้นเมื่อ 15 ธ.ค. 2567

หมายเหตุ: เช่นเดียวกับตารางก่อนหน้านี้ จากนั้นจึงเลือกเฉพาะนิติบุคคลที่มีรหัสกิจกรรม = 45101 – 53200
NA คือ ไม่มีข้อมูล เนื่องจากไม่ปรากฏข้อมูลงบการเงินของนิติบุคคลในกลุ่มนี้

ตารางที่ 81 จังหวัดที่มีจำนวนทุนจดทะเบียนนิติบุคคลที่ทำธุรกิจเกี่ยวกับ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มากที่สุด
(ธุรกิจบริการอื่น ๆ) ปี 2567

หน่วย: ล้านบาท

อันดับ	จังหวัด	จำนวนนิติบุคคล	ทุนจดทะเบียน	รายได้รวม	กำไรสุทธิ	สินทรัพย์รวม	ส่วนของผู้ถือหุ้น
	รวมทั้งประเทศ	23	1,073.77	274.32	-94.49	537.24	115.15
1	กรุงเทพมหานคร	1	1,019.23	273.34	-93.55	532.14	113.93
2	ระยอง	1	50.00	NA	NA	NA	NA
3	พิษณุโลก	3	1.50	0.42	-0.95	3.60	-0.23
4	นครราชสีมา	3	1.02	0.50	0.04	0.40	0.36
5	ตาก	1	1.00	0.02	0.01	1.03	1.03
6	ลำปาง	1	1.00	NA	NA	NA	NA
7	พะเยา	1	0.03	0.05	-0.04	0.07	0.06

ที่มา: ประมวลจากข้อมูลของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า สืบค้นเมื่อ 15 ธ.ค. 2567

หมายเหตุ: เช่นเดียวกับตารางก่อนหน้านี้ จากนั้นจึงเลือกเฉพาะนิติบุคคลที่มีรหัสกิจกรรม = 55101 – 99009

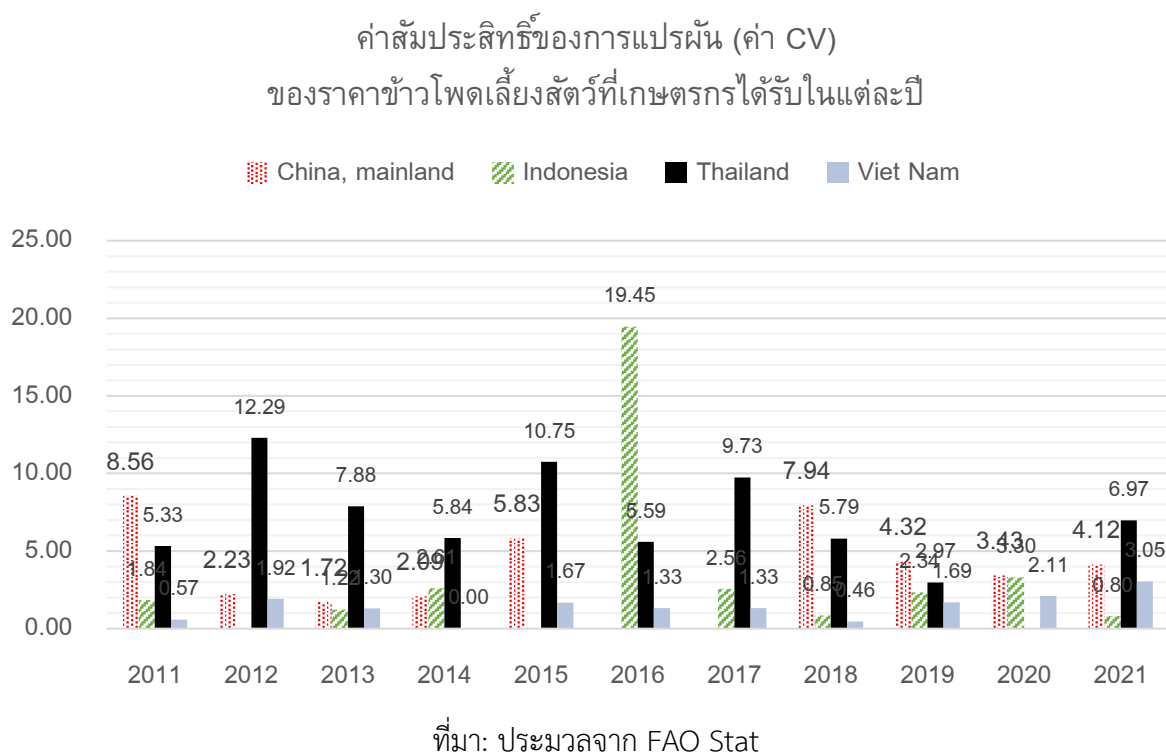
NA คือ ไม่มีข้อมูล เนื่องจากไม่ปรากฏข้อมูลงบการเงินของนิติบุคคลในกลุ่มนี้

13.2 ข้อมูลด้านราคาและต้นทุนข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

สรุปประเด็นที่สำคัญ:

- ราคาข้าวโพดเลี้ยงสัตว์มีความผันผวน (รูปที่ 31 และรูปที่ 33) โดยมักแปรผกผันกับผลผลิต
- ในช่วง 10 ปี ต้นทุนรวมต่อไร่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง โดยเฉลี่ย 1.86% ต่อปี จาก 4,526.63 บาท/ไร่ ในปี 2558 เพิ่มขึ้นเป็น 5,342.02 บาท/ไร่ ในปี 2567 ซึ่งเป็นผลมาจากการเพิ่มขึ้นของต้นทุนผันแปร ที่เติบโตเฉลี่ย 2.65% ต่อปี ในขณะที่ต้นทุนคงที่มีแนวโน้มลดลง เฉลี่ย -2.21% ต่อปี สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างต้นทุน (ตารางที่ 83-85)
- สัดส่วนต้นทุนผันแปรเพิ่มขึ้นจาก 80.8% ในปี 2558 เป็น 86.7% ในปี 2567 โดยมีอัตราเปลี่ยนแปลงเฉลี่ยต่อปี 2.7% แสดงให้เห็นว่าต้นทุนส่วนนี้มีบทบาทสำคัญต่อการผลิตมากขึ้น
- ค่าแรงงาน แม้ว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญของต้นทุนผันแปร แต่มีสัดส่วนลดลงเล็กน้อยในต้นทุนผันแปร ในส่วนของต้นทุนค่าแรงในการดูแลรักษา มีอัตราเพิ่มขึ้นสูงที่สุดที่อัตราเพิ่มเฉลี่ย 4.6% ต่อปี ซึ่งอาจเกิดจากค่าแรงที่สูงขึ้นหรือการดูแลพืชให้มีคุณภาพมากขึ้น ในขณะที่ต้นทุนค่าแรงในการเก็บเกี่ยวลดลงเล็กน้อย
- ค่าวัสดุการเกษตร กลายเป็นองค์ประกอบสำคัญของต้นทุนผันแปร ต้นทุนเมล็ดพันธุ์ เพิ่มขึ้นเล็กน้อย ในขณะที่ต้นทุนค่าปุ๋ย มีอัตราเพิ่มเฉลี่ย 4.2% ต่อปี และค่ายาปราบศัตรูพืชและวัชพืช ที่เพิ่มขึ้นอย่างมากในอัตราเพิ่มเฉลี่ย 6.4% ต่อปี
- เมื่อเปรียบเทียบโครงสร้างต้นทุนการผลิตรายภาค พบว่าภาคเหนือมีต้นทุนรวมสูงที่สุด โดยเฉพาะต้นทุนผันแปรในภาคเหนือที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงมาก
- ผลตอบแทนสุทธิแม้จะมีความผันผวน แต่โดยรวมมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น สูงกว่าต้นทุนเฉลี่ย โดยน่าจะได้รับอิทธิพลจากราคาข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่เพิ่มขึ้นในบางช่วงเวลา
- เมื่อพิจารณาในส่วนของผลตอบแทนสุทธিরายภาค พบว่าปัจจุบันภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีผลตอบแทนสุทธิสูงสุด
- ต้นทุนต่อกิโลกรัมมีทิศทางความเปลี่ยนแปลงที่ไม่ชัดเจน ซึ่งคงสะท้อนความแปรปรวนของผลผลิตต่อไร่และราคาที่เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละปีตามสถานการณ์น้ำฝนและสถานการณ์ราคา รวมทั้งผลจากการเปลี่ยนแปลงนโยบายภาครัฐ

รูปที่ 31 ค่าสัมประสิทธิ์ของการแปรผัน (ค่า CV) ของราคาข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่เกษตรกรได้รับในแต่ละปี

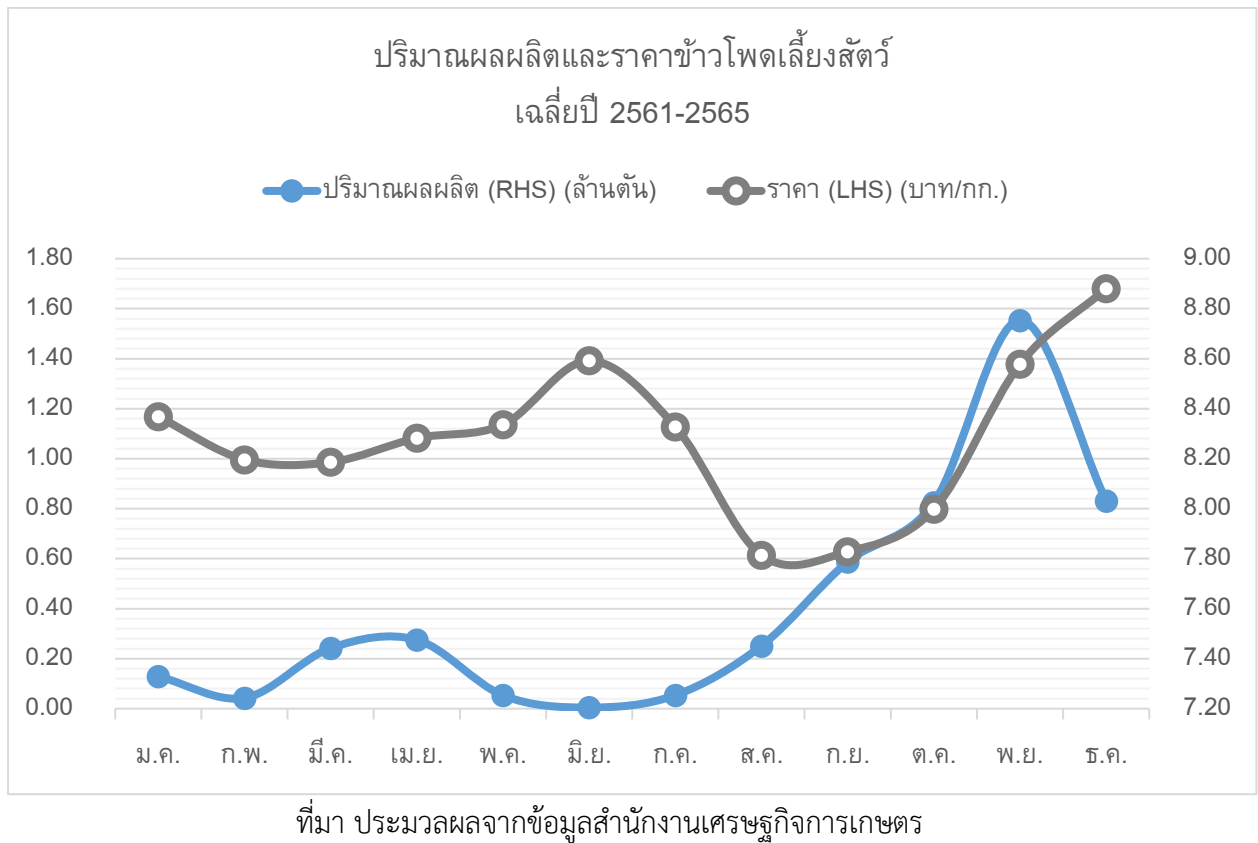

ตารางที่ 82 ราคาข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่เกษตรกรได้รับรายเดือน (บาท/กิโลกรัม)

ปี	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เฉลี่ย มค.-มี.ค.	*เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	เฉลี่ย มค.-มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	เฉลี่ย มค.-ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	เฉลี่ย มค.-ธ.ค.	เฉลี่ยปีเพาะปลูก มิ.ย. - พ.ค.
2550	6.53	7.02	7.10	6.63	7.04	6.81	6.63	6.66	6.16	5.99	6.66	6.42	7.28	7.19	7.26	6.63	6.89
2551	7.48	7.69	8.38	7.57	8.56	8.31	8.16	7.64	9.85	8.58	7.67	7.99	6.69	6.69	6.13	7.64	7.01
2552	6.51	6.45	6.26	6.48	6.94	6.20	6.51	6.51	6.42	5.19	5.09	5.28	5.18	6.08	6.83	5.38	5.43
2553	6.93	7.17	7.61	7.01	8.16	8.32	8.46	7.10	8.74	8.34	8.09	8.07	7.89	7.94	8.00	8.03	8.13
2554	8.21	8.38	8.36	8.24	8.87	8.62	8.13	8.29	8.02	7.22	7.43	7.45	7.76	8.39	8.54	7.61	7.63
2555	8.61	8.67	8.48	8.61	9.18	8.96	9.09	8.65	9.24	9.95	9.25	9.43	8.94	9.46	8.75	9.35	9.34
2556	8.44	8.84	8.99	8.53	8.96	8.62	8.18	8.56	8.31	7.59	6.92	7.34	6.76	6.92	6.23	7.19	7.01
2557	6.11	6.68	7.24	6.26	7.18	7.36	7.54	6.33	7.70	7.87	6.75	7.10	6.78	7.61	8.07	7.13	7.31
2558	8.59	8.75	8.18	8.58	8.11	8.33	8.33	8.55	8.00	8.15	7.59	7.89	7.41	7.33	7.49	7.76	7.73
2559	8.16	7.95	7.56	8.09	7.66	7.61	7.84	8.06	8.10	7.70	6.94	7.33	6.04	6.07	6.17	7.01	6.86
2560	6.26	6.30	6.45	6.28	5.97	6.00	6.40	6.26	5.54	6.21	6.00	6.10	5.86	6.18	6.92	6.10	6.25
2561	8.06	8.24	8.30	8.14	8.48	8.48	8.63	8.29	7.17	6.77	6.56	7.36	7.22	8.33	8.78	7.97	7.96
2562	8.97	8.19	8.05	8.65	7.82	7.49	7.82	8.27	7.69	7.33	7.42	7.78	7.39	7.66	7.86	7.67	7.60
2563	7.81	7.46	7.42	7.67	7.49	7.72	7.92	7.61	8.12	7.49	7.60	7.60	7.44	7.68	7.90	7.65	7.69
2564	8.15	8.15	8.06	8.12	7.93	7.69	8.07	8.03	8.29	7.72	8.23	8.06	8.40	8.76	8.97	8.57	8.69
2565	8.85	8.94	9.10	8.93	9.69	10.30	10.52	9.30	10.37	9.76	9.33	9.40	9.54	10.46	10.89	10.11	10.28
2566	11.18	11.60	11.08	11.19	10.70	10.69	10.79	10.98	9.99	9.56	9.61	10.21	9.22	8.74	8.98	9.21	9.00
2567	8.93	8.81	8.86	8.90	8.61	8.62	8.70	8.78	9.00	9.10	8.39	8.68	8.19	8.23	8.36	8.35	8.34
2568	8.61	8.62	8.73	8.64	8.75	8.70	8.51	8.69	8.34			8.67				8.67	8.34

ที่มา: ประมวลข้อมูลของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

รูปที่ 32 วงจรปริมาณผลผลิตและราคาข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เฉลี่ย ปี 2561-2565

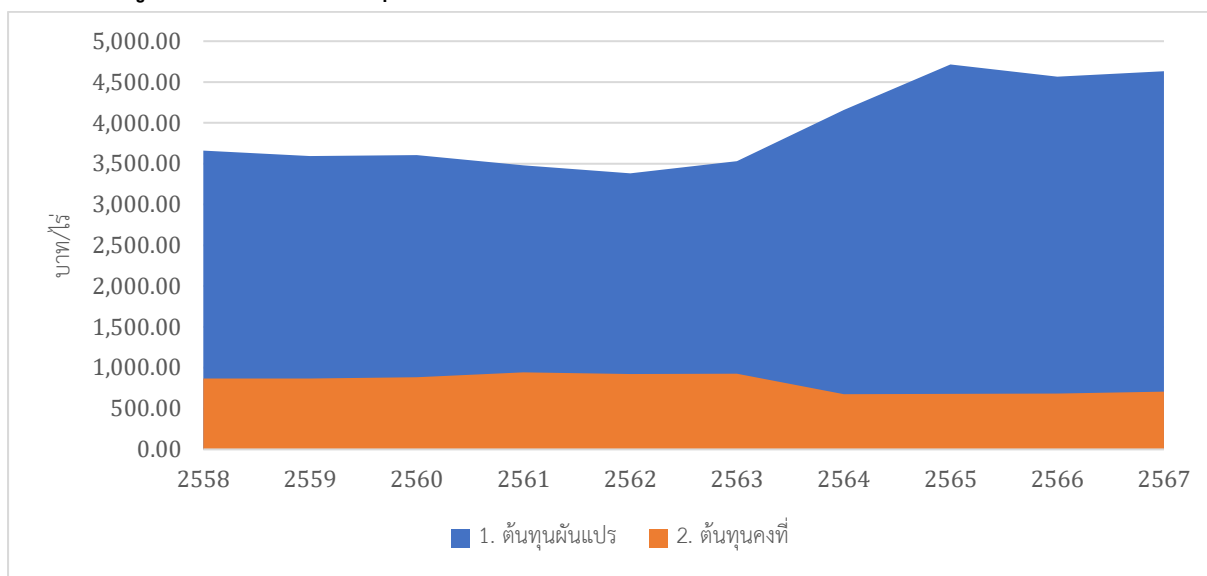
ตารางที่ 83 ต้นทุนรวมการผลิตและผลตอบแทนสุทธิข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ปี 2558-2567

หน่วย: บาท/ไร่

รายการ	2558	2559	2560	2561	2562	2563	2564	2565	2566	2567	อัตราการเปลี่ยนแปลงเฉลี่ยต่อปี (%)
1. ต้นทุนผันแปร	3,659.47	3,591.19	3,604.59	3,477.70	3,382.16	3,530.88	4,159.30	4,714.84	4,564.48	4,632.70	2.65%
2. ต้นทุนคงที่	867.16	867.71	882.32	943.78	923.88	927.62	677.07	681.34	683.44	709.32	-2.21%
3. ต้นทุนรวมต่อไร่	4,526.63	4,458.90	4,486.91	4,421.48	4,306.04	4,458.50	4,836.38	5,396.18	5,247.92	5,342.02	1.86%
4. ต้นทุนรวมต่อกิโลกรัม	7.40	6.60	6.12	6.04	6.67	6.32	6.81	7.34	7.22	7.28	-0.18%
5. ผลตอบแทนสุทธิต่อไร่	204.13	178	94	1,405.24	604	963	1,333.52	2,160	1,295	786.88	16.17%
6. ผลตอบแทนสุทธิต่อกิโลกรัม	0.33	0.26	0.13	1.92	0.93	1.37	1.88	2.94	1.78	1.07	13.96%

ที่มา: ประมวลผลจากข้อมูลศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

รูปที่ 33 แนวโน้มต้นทุนการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ แยกตามประเภท ปี 2558-2567

ที่มา: ประมวลผลจากข้อมูลศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ตารางที่ 84 ต้นทุนรวมการผลิตและผลตอบแทนสุทธิข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ แยกตามภาค ปี 2558 2563 และ 2567

หน่วย: บาท/ไร่

รายการ	ภาคเหนือ			ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ			ภาคกลาง		
	2558	2563	2567	2558	2563	2567	2558	2563	2567
1. ต้นทุนผันแปร	3,730.47	3,584.89	4,662.73	3,512.39	3,654.75	4,547.12	3,442.21	3,096.95	4,544.88
2. ต้นทุนคงที่	872.30	843.05	691.02	859.41	1,151.30	745.94	848.92	1,063.43	750.00
3. ต้นทุนรวมต่อไร่	4,602.77	4,427.94	5,353.75	4,371.80	4,806.05	5,293.06	4,291.13	4,160.38	5,294.88
4. ต้นทุนรวมต่อกิโลกรัม	7.42	6.28	7.31	7.23	6.86	7.16	7.54	5.87	7.17
5. ผลตอบแทนสุทธิต่อไร่	103.03	993.51	897.53	474.25	584.64	1,313.60	10.51	1,291.83	926.46
6. ผลตอบแทนสุทธิต่อกิโลกรัม	0.17	1.41	1.23	0.78	0.83	1.78	0.02	1.82	1.26

ที่มา: ประมวลผลจากข้อมูลศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ตารางที่ 85 สัดส่วนต้นทุนการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ปี 2558 และ 2567

รายการ	สัดส่วนต้นทุน		อัตรา เปลี่ยนแปลง เฉลี่ยต่อปี (%)	รายการ	สัดส่วนต้นทุน		อัตรา เปลี่ยนแปลง เฉลี่ยต่อปี (%)	รายการ	สัดส่วนต้นทุน		อัตรา เปลี่ยนแปลง เฉลี่ยต่อปี (%)
	2558	2567			2558	2567			2558	2567	
1. ต้นทุนผันแปร	80.8%	86.7%	2.7%	1.1 ค่าแรงงาน	42.3%	40.4%	1.3%	เตรียมดิน	12.8%	11.4%	0.5%
								ปลูก	5.2%	5.0%	1.6%
								ดูแลรักษา	8.6%	10.9%	4.6%
								เก็บเกี่ยว	15.7%	13.0%	-0.2%
				1.2 ค่าวัสดุ	36.7%	44.3%	4.0%	ค่าพันธุ์	10.3%	12.2%	3.8%
								ค่าปุ๋ย	17.2%	21.0%	4.2%
								ค่ายาปราบศัตรูพืชและวัชพืช	5.2%	7.7%	6.4%
								ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่น	1.5%	1.3%	0.8%
								ค่าวัสดุการเกษตรและวัสดุสิ้นเปลือง	2.6%	2.1%	-0.6%
								ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร	0.0%	0.0%	6.3%
				1.3 ค่าเสียโอกาสเงินลงทุน	1.8%	2.0%	2.6%	ค่าเสียโอกาสเงินลงทุน	1.8%	2.0%	2.6%
2. ต้นทุนคงที่	19.2%	13.3%	-2.2%	2. ต้นทุนคงที่	19.2%	13.3%	-2.2%	ค่าใช้ที่ดิน	17.9%	12.8%	-1.9%
								ค่าเสื่อมอุปกรณ์การเกษตร	1.1%	0.4%	-8.1%
								ค่าเสียโอกาสเงินลงทุนอุปกรณ์การเกษตร	0.2%	0.1%	-10.1%
ต้นทุนรวมต่อไร่	100.0%	100.0%	1.9%	3. ต้นทุนรวมต่อไร่	100.0%	100.0%	1.9%	ต้นทุนรวมต่อไร่	100.0%	100.0%	1.9%

ที่มา ประมวลผลจากข้อมูลศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

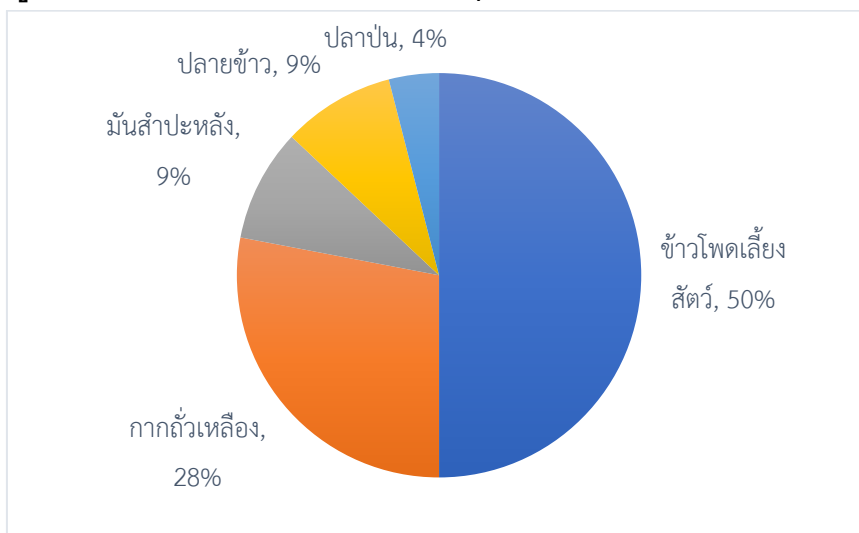
13.3 ข้อมูลด้านการค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

สรุปประเด็นที่สำคัญ:

- ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เคยเป็นธัญพืชส่งออกอันดับสองรองจากข้าว แต่เมื่อภาคปศุสัตว์และอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ของไทยเติบโตขึ้น ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่ไทยผลิตได้เกือบทั้งหมดถูกนำมาใช้ผลิตอาหารสัตว์ แต่ก็ยังไม่เพียงพอ ทำให้ในระยะหลังไทยจึงกลายมาเป็นผู้นำเข้าข้าวโพดสุทธิ
- ความต้องการข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อใช้เป็นวัตถุดิบมีมากขึ้นตามปริมาณปศุสัตว์ และมีความต้องการอื่น (มักไม่ถึง 10%) ไทยเป็นประเทศผู้นำเข้าสุทธิข้าวโพดเลี้ยงสัตว์มานานแล้ว และตั้งแต่ปี 2561 จนถึงปัจจุบัน การนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์มีอัตราเพิ่มสูงมาก (รูปที่ 35)
- สมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์ไทยประมาณการว่าโรงงานอาหารสัตว์ของไทยมีความต้องการใช้ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ 50% ของวัตถุดิบที่ต้องใช้ทั้งหมด (รูปที่ 34) หรือเฉลี่ยปีละประมาณ 8-9 ล้านตัน แต่ที่ผ่านมาจะใช้ต่ำข้าวโพดกว่านั้น โดยนอกจากจะซื้อข้าวโพดที่ผลิตในประเทศทั้งหมดปีละ 4-5 ล้านตันแล้ว ยังมักนำเข้าจากประเทศเพื่อนบ้านภายใต้กรอบ AFTA (ซึ่งปลอดภาษี) อีกปีละ 1-2 ล้านตันที่เหลือจะใช้วัตถุดิบทดแทนอื่น (เช่น กากถั่วเหลือง กากข้าวโพด มันสำปะหลัง ข้าวสาลี ข้าวบาร์เลย์ ปลาป่น) เนื่องจากการนำเข้าวัตถุดิบเหล่านี้เสียภาษีน้อยกว่าการนำเข้าข้าวโพดนอกโควตาที่ให้สัตยาบันไว้กับ GATT/WTO ซึ่งเป็นส่วนที่ปกติไทยเก็บภาษีนำเข้าในอัตราสูงมาก ทั้งนี้ โรงงานอาหารสัตว์มักจะปรับสูตรอาหารตามราคาวัตถุดิบต่าง ๆ ให้ได้ต้นทุนที่ต่ำสุดภายใต้เงื่อนไขความต้องการอาหารที่มีส่วนผสมของสารอาหารต่าง ๆ ตาม specification สำหรับสัตว์แต่ละชนิด
- สมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์ไทยประมาณการว่าไทยมีความต้องการข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เฉลี่ยปีละประมาณ 8-9 ล้านตัน แต่ผลิตภายในประเทศได้ปีละ 4-5 ล้านตัน ส่วนที่ขาดมีทั้งที่นำเข้าข้าวโพดหรือพืชอื่นจากต่างประเทศ โดยไทยนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์คิดเป็นสัดส่วนประมาณ 15-20% ของปริมาณการใช้ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ทั้งหมด ประเทศแหล่งนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์หลัก คือ เมียนมา กัมพูชา และ สปป.ลาว รวมเกือบ 100% (ตารางที่ 87) เนื่องจากได้รับข้อยกเว้นด้านภาษีนำเข้าจากข้อตกลง AFTA
- จากปัญหาการขาดแคลนข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และเงื่อนไข/ข้อจำกัดในการนำเข้าข้าวโพด (ซึ่งนำเข้าได้เพียงบางช่วงเวลา และการนำเข้าข้าวสาลีที่มีการกำหนดโควตาในการนำเข้าตามการซื้อข้าวโพดในประเทศ) ทำให้ WWF (2561) ประเมินว่ายังมีการลักลอบการนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์จากประเทศเพื่อนบ้านประมาณ 8 แสนตันถึง 1 ล้านตันต่อปี
- แม้ว่าในระยะหลังไทยจะยังมีการส่งออกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์อยู่บ้าง โดยเฉพาะข้าวโพดเกรดต่ำ แต่ตั้งแต่ปี 2562 จนถึงปัจจุบัน ยอดการส่งออกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในแต่ละปีลดลงจนเหลือน้อยมาก (รูปที่ 35)

- ตั้งแต่ปี 2562 ไทยเป็นประเทศผู้นำเข้าสุทธิข้าวโพดเลี้ยงสัตว์มาโดยตลอด และนำเข้าสุทธิเกิน 1 ล้านตันตั้งแต่ปี 2563 เป็นต้นมา (รูปที่ 35) โดยในระยะหลังข้าวโพดที่นำเข้าประมาณ 90% เป็นการนำเข้าจากประเทศเมียนมา ที่เหลือนำเข้าจากกัมพูชา และ สปป.ลาว (ตารางที่ 87)

รูปที่ 34 ประมาณการสัดส่วนการใช้วัตถุดิบอาหารสัตว์ของไทยในปี 2566

ที่มา: สมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์ไทย อ้างใน วรรณวิษา และ อิศราวดี 2567

ตารางที่ 86 ความต้องการใช้ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของไทย

ปี	ประมาณการความต้องการใช้ในประเทศ (ล้านตัน) 1/	การส่งออก 2/		การนำเข้า 2/	
		ปริมาณ (ล้านตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)	ปริมาณ (ล้านตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)
2562	8.51	0.002	17.85	0.68	4,772.17
2563	8.34	0.001	6.41	1.59	8,687.96
2564	8.57	0.027	256.79	1.83	12,722.79
2565	8.11	0.001	11.17	1.48	15,022.42
2566	8.44	0.0017	2.41	1.33	15,187.93
อัตราเพิ่ม (%)	-0.44	-45.07	-29.17	13.54	33.15
2567	8.99	0.00074	2.74*	2.01	19,433.32
2568*	9.20			2.00*	

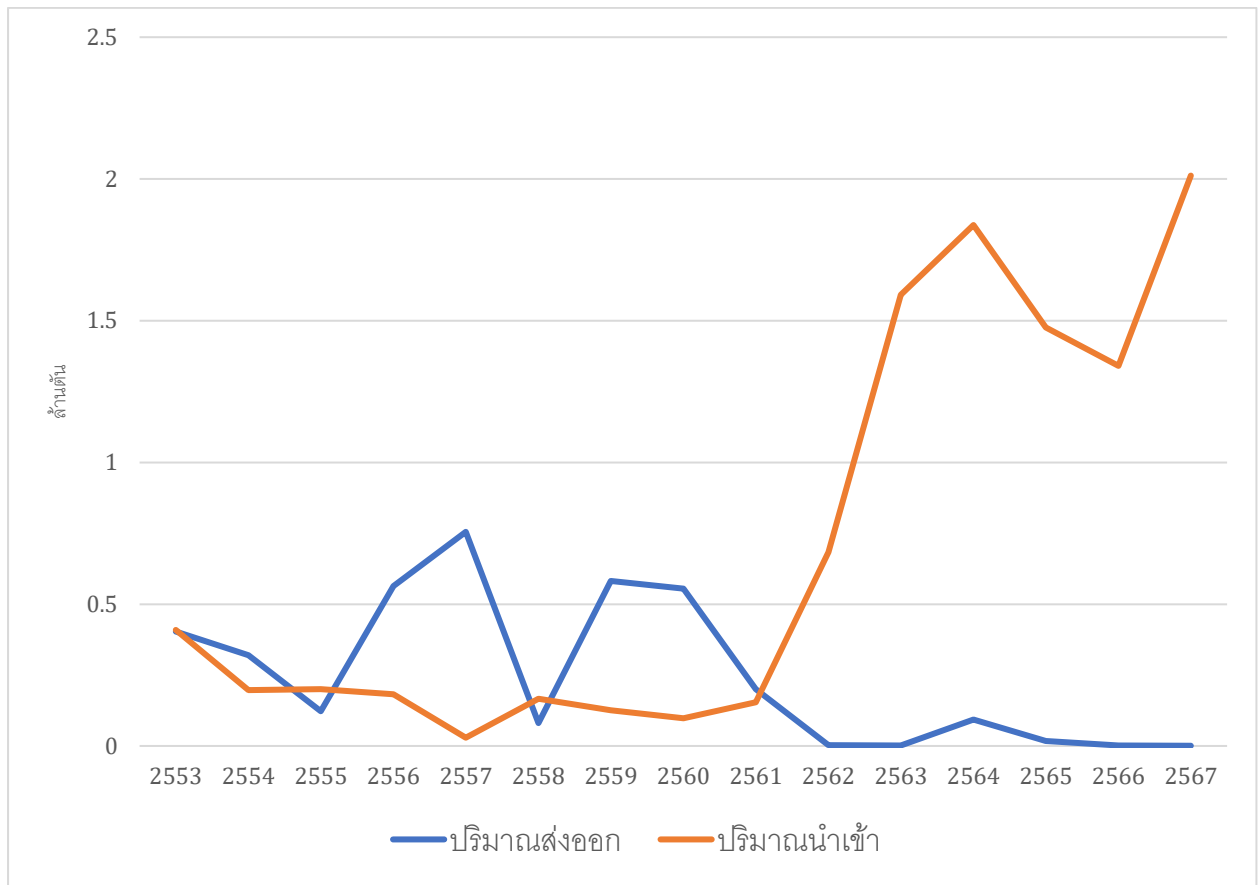
ที่มา: สถานการณ์สินค้าเกษตรที่สำคัญและแนวโน้มปี 2568, สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

หมายเหตุ: * ประมาณการ

1/ สมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์ไทย

2/ กรมศุลกากร

รูปที่ 35 เปรียบเทียบปริมาณนำเข้าและปริมาณส่งออกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ปี 2553-2566

ที่มา: ประมวลโดยใช้ข้อมูลจากศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์
 โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร สืบค้นเมื่อ 28 มิ.ย. 2568

ตารางที่ 87 ปริมาณนำเข้าเมล็ดข้าวโพดสำหรับทำอาหารเลี้ยงสัตว์ของไทย (HS Code: 10059099001) ปี 2553-2567

หน่วย: ล้านตัน

ประเทศ	2553	2554	2555	2556	2557	2558	2559	2560	2561	2562	2563	2564	2565	2566	2567
เมียนมา	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.01	0.00	0.00	0.59	1.41	1.80	1.38	1.20	1.75
สปป. ลาว	0.18	0.17	0.15	0.12	0.00	0.14	0.10	0.04	0.06	0.05	0.03	0.02	0.02	0.09	0.25
กัมพูชา	0.18	0.03	0.04	0.07	0.03	0.02	0.02	0.06	0.10	0.05	0.15	0.01	0.03	0.04	0.01
อินเดีย	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.05	0.00	0.00
ปากีสถาน	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
เวียดนาม	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
จีน	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
มาเลเซีย	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
สหรัฐอเมริกา	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
อินโดนีเซีย	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
ฝรั่งเศส	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
โลก	0.37	0.20	0.20	0.18	0.03	0.17	0.12	0.10	0.15	0.68	1.59	1.83	1.48	1.33	2.01

ที่มา: ประมวลโดยใช้ข้อมูลจากศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร สืบค้นเมื่อ 28 มิ.ย. 2568

หมายเหตุ: ปี 2553 - 2565 ใช้ HS Code: 10059099002

ตารางที่ 88 มูลค่าการนำเข้าเมล็ดข้าวโพดสำหรับทำอาหารเลี้ยงสัตว์ของไทย (HS Code: 10059099001) ปี 2553-2567

หน่วย: ล้านดอลลาร์ สรอ.

ประเทศ	2553	2554	2555	2556	2557	2558	2559	2560	2561	2562	2563	2564	2565	2566	2567
เมียนมา	0	0	0	0	0	0.49	1.47	0	0	134.66	238	403.87	413.22	412.03	469.45
สปป. ลาว	19.62	20.4	17.16	15.02	0.19	20.26	13.99	4.95	8.01	7.23	5.49	2.59	3.51	24.2	62.36
กัมพูชา	22.3	3.87	6.11	9.42	3.81	2.49	3.58	11.97	19.75	9.35	31.05	1.35	6.56	5.96	2.23
อินเดีย	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	19.03	0	0
ปากีสถาน	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0.18	0	0
เวียดนาม	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0.02	0	0	0	0
จีน	0	0.01	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
มาเลเซีย	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
สหรัฐอเมริกา	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
อินโดนีเซีย	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ฝรั่งเศส	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
โลก	41.92	24.27	23.27	24.44	4.00	23.67	19.04	16.93	27.76	151.24	274.56	410.02	442.5	442.19	534.04

ที่มา: ประมวลโดยใช้ข้อมูลจากศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร สืบค้นเมื่อ 28 มิ.ย. 2568

หมายเหตุ: ปี 2553 - 2565 ใช้ HS Code: 10059099002

ตารางที่ 89 ปริมาณส่งออกเมล็ดข้าวโพดสำหรับทำอาหารเลี้ยงสัตว์ของไทย (HS Code: 10059099001) ปี 2553-2567

หน่วย:ตัน

ประเทศ	2553	2554	2555	2556	2557	2558	2559	2560	2561	2562	2563	2564	2565	2566	2567
อินโดนีเซีย	0	56,250	0	13,300	2,600	9,000	6,600	6,315	190	0	225	80	31	140	0
เมียนมา	0	0	3	254	87	0	0	83	116	97	0	960	5	0	0
ไต้หวัน	193	561	123	480	0	144	576	25,541	75	0	0	0	75	0	0
ญี่ปุ่น	147	5,240	10,200	0	0	22	22	88	0	0	22	43	20	0	0
สปป. ลาว	0	91	310	217	202	265	502	341	59	0	0	0	844	0	0
เวียดนาม	223,591	90,990	3,300	157,149	19,950	0	6,500	113,350	0	0	0	0	0	0	0
กัมพูชา	0	0	0	119	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
จีน	0	0	17,945	3,100	135,170	1	4,046	54	19	0	0	0	0	0	0
ติมอร์-เลสเต	0	0	0	0	0	0	205	0	0	0	0	0	0	0	0
ติมอร์ตะวันออก	0	3070	480	425	66	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ฟิลิปปินส์	68,585	42,740	89,950	319,425	472,256	70,950	558,115	152,156	81,565	1	0	25,300	0	0	0
มาเลเซีย	100,164	119,718	0	65,975	1100	0	3,996	20,306	0	0	0	0	0	0	0
ฮ่องกง	640	302	44	692	66	258	975	2,289	386	1,690	385	0	0	0	0
โลก	393,319	318,961	122,355	561,136	631,497	80,640	581,537	320,523	82,428	1,788	631	26,479	977	141	0

ที่มา: ประมวลโดยใช้ข้อมูลจากศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร สืบค้นเมื่อ 28 มิ.ย. 2568

หมายเหตุ: ปี 2553-2564 ใช้ HS Code: 10059090002

ตารางที่ 90 มูลค่าการส่งออกเมล็ดข้าวโพดสำหรับทำอาหารเลี้ยงสัตว์ของไทย (HS Code: 10059099001) ปี 2553-2567

หน่วย: ล้านดอลลาร์ สรอ.

ประเทศ	2553	2554	2555	2556	2557	2558	2559	2560	2561	2562	2563	2564	2565	2566	2567
อินโดนีเซีย	0	17.18	0	3.52	0.61	2.23	1.64	1.33	0.05	0	0.07	0.03	0.01	0.06	0
เมียนมา	0	0	0	0.05	0.03	0	0	0.01	0.02	0.02	0	0.21	0.01	0	0
ไต้หวัน	0.06	0.22	0.05	0.14	0	0.04	0.18	5.62	0.02	0	0	0	0.03	0	0
ญี่ปุ่น	0.05	1.68	3.64	0	0	0.01	0.01	0.03	0	0	0.01	0.02	0.01	0	0
สปป. ลาว	0	0.02	0.08	0.03	0.03	0.05	0.11	0.08	0.01	0	0	0	0.25	0	0
เวียดนาม	43.27	28.46	0.92	34.96	4.7	0	1.66	22.77	0	0	0	0	0	0	0
กัมพูชา	0	0	0	0.02	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
จีน	0	0	5.37	0.8	35.36	0	0.77	0.01	0	0	0	0	0	0	0
ติมอร์-เลสเต	0	0	0	0	0	0	0.08	0	0	0	0	0	0	0	0
ติมอร์ตะวันออก	0	1.08	0.23	0.16	0.02	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ฟิลิปปินส์	16.87	12.68	27.86	77.05	118.73	19.3	132.32	32.7	20.84	0	0	7.97	0	0	0
มาเลเซีย	22.26	37.35	0	16.08	0.24	0	1.02	4.13	0	0	0	0	0	0	0
ฮ่องกง	0.19	0.11	0.02	0.19	0.02	0.08	0.28	0.62	0.12	0.56	0.13	0	0	0	0
โลก	82.7	98.79	38.17	133.01	159.74	21.72	138.07	67.28	21.08	0.58	0.21	8.27	0.33	0.07	0

ที่มา: ประมวลโดยใช้ข้อมูลจากศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร สืบค้นเมื่อ 28 มิ.ย. 2568

หมายเหตุ: ปี 2553-2564 ใช้ HS Code: 10059090002

การส่งออกและนำเข้าสินค้าที่เกี่ยวข้อง

สรุปประเด็นที่สำคัญ:

- **เมล็ดพันธุ์ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์สำหรับการเพาะปลูก**
 - ไทยเป็นผู้ส่งออกเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์รายใหญ่อันดับ 10 ของโลก โดยมีมูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (ตารางที่ 91)
 - ตลาดส่งออกหลักของไทย ได้แก่ ปากีสถาน เวียดนาม เมียนมา และแอฟริกา
 - ในระยะหลังตลาดเมียนมาจะเติบโตขึ้นจากการส่งเสริมการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อส่งออกมายังประเทศไทยมากขึ้น (ตารางที่ 87)
 - เวียดนามหันไปใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวโพด GMO มากขึ้น ซึ่งอาจทำให้นำเข้าเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดจากไทย (ที่เป็นลูกผสม) น้อยลงในอนาคต ในกรณีที่ไทยยังไม่อนุญาตให้ปลูกข้าวโพด GMO
- **อาหารสัตว์ (เฉพาะปศุสัตว์ ไม่รวมอาหารสำหรับสุนัขและแมว)**
 - ไทยเป็นผู้ส่งออกอาหารสัตว์ (ปศุสัตว์) รายใหญ่อันดับที่ 16 ของโลก โดยมีมูลค่าการส่งออกมีแนวโน้มสูงขึ้น ยกเว้นในปี 2567 (ตารางที่ 93)
 - ตลาดส่งออกหลัก ได้แก่ เวียดนาม กัมพูชา เมียนมา และลาว ซึ่งเป็นตลาดที่มีการเติบโตของอุตสาหกรรมปศุสัตว์และอาหารสัตว์ (ไทยนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และสร้างมูลค่าเพิ่มจากการส่งออก) (ตารางที่ 93)
- **การนำเข้าข้าวสาลีที่ใช้เป็นวัตถุดิบอาหารสัตว์**
 - ไทยนำเข้าข้าวสาลีเพื่อใช้เป็นวัตถุดิบในอาหารสัตว์ ทดแทนข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในช่วงข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ขาดแคลนหรือไม่เพียงพอ
 - ปริมาณนำเข้าข้าวสาลิลดลง 53% ในปี 2560 (จากการเริ่มใช้มาตรการ 3:1 ตั้งแต่ 10 ธันวาคม 2559) เหลือประมาณครึ่งเดียวของปี 2559 แต่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นมากในปี 2566 และ 2567 โดยในระยะหลังส่วนใหญ่นำเข้าจาก ยูเครน (ยกเว้นปี 2565) บัลแกเรีย บราซิล และออสเตรเลีย (อันดับ 1 ในปี 2564 และ 2566) และนำเข้าจากอินเดียเป็นอันดับ 1 ในปี 2565 ที่เริ่มสงครามในยูเครน แต่ในปริมาณที่น้อยกว่าปีอื่น ๆ มาก (ตารางที่ 95)
- **การนำเข้ากากถั่วเหลือง**
 - ไทยนำเข้ากากถั่วเหลืองเพื่อใช้เป็นโปรตีนในอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ โดยปริมาณนำเข้าเพิ่มขึ้นจาก 2.7 ล้านตันในปี 2557 เป็น 3.0 ล้านตันในปี 2566 และลดลงเล็กน้อยเหลือ 2.8 ล้านตันในปี 2567 (ตารางที่ 97)
 - ไทยนำเข้ากากถั่วเหลืองจากบราซิลมากที่สุด คิดเป็นสัดส่วนมากกว่า 91% และ 96% ของการนำเข้าทั้งหมดในปี 2567 และ 2566 ถัดมาได้แก่อาร์เจนตินา ปารากวัย และสหรัฐอเมริกา (ซึ่งเคยเป็นอันดับ 2 ในปี 2558 2559 และ 2561)

- **การนำเข้าปลาป่น**

- ปลาป่นเป็นวัตถุดิบโปรตีนที่สำคัญอีกชนิดหนึ่งสำหรับอาหารสัตว์
- ไทยนำเข้าปลาป่นที่มีโปรตีนมากกว่า 60 เปอร์เซ็นต์ของน้ำหนัก จากประเทศในกลุ่มอาเซียน เช่น เมียนมา ฟิลิปปินส์ และมาเลเซีย เป็นหลัก (ตารางที่ 99)

ตารางที่ 91 มูลค่าการส่งออกเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ใช้สำหรับการเพาะปลูกจากไทย (HS Code: 100510) ปี 2553-2567

หน่วย: ล้านดอลลาร์ สรอ.

ประเทศ	2553	2554	2555	2556	2557	2558	2559	2560	2561	2562	2563	2564	2565	2566	2567
ปากีสถาน	1.53	4.17	7.17	6.89	6.47	6.15	9.96	13.15	10.19	14.52	16.45	29.35	29.5	26.22	27.37
เวียดนาม	34.2	29.9	24.55	30.3	42.79	25.32	15.21	18.38	13.54	14.89	9.62	9.94	15.14	17.04	13.97
เมียนมา	1.43	3.58	2.4	6.16	11.58	13.01	10.15	12.5	13.52	10.3	15.55	15.18	18.47	24.81	11.08
เอกวาดอร์	0.39	0.82	0.29	0.54	0.59	1.81	1.4	1.83	4.85	6.19	6.86	5.57	8.42	6.72	5.48
ศรีลังกา	2.35	2.11	4.15	4.26	3.55	3.28	2.29	3.26	3.4	2.55	3.81	3.57	1.22	2.76	4.32
อินโดนีเซีย	2.93	5.43	4.55	1.52	4.18	6.65	1.13	4.09	0.45	0.69	1.04	1.72	1.45	3.23	3.8
สปป. ลาว	0.87	1.73	1.72	1.5	1.62	1.05	0.72	0.68	0.84	1.08	1.28	1.68	2.71	4.07	3.2
กัมพูชา	1.09	2.21	1.94	2.63	2.54	0.97	2.65	3.3	4.02	4.11	4.52	3.25	3.27	4.17	2.91
ฟิลิปปินส์	6.16	1.1	1.27	0.89	0.54	0.7	0.4	1.11	0.68	0.57	0.41	0.75	0.55	1.64	2.15
เปรู	0	0.04	0.13	0.33	0.08	0.18	0.19	0.46	0.49	1.7	1.64	2.99	5.64	5.43	2.13
บังกลาเทศ	0.68	0.71	0.54	0.97	2.04	1.17	1.54	1.76	2.42	0.77	1.15	0.77	1.18	1.29	1.79
มาเลเซีย	0.81	8.21	1.49	1.89	2.79	2.16	4.88	0.86	0.62	0.83	1.24	2.38	1.33	1.44	1.23
โลก	55.32	66.57	52.47	60.16	82.57	65.95	53.13	66.43	59.12	62.93	68.41	82.32	97.18	107	85.93

ที่มา: ประมวลโดยใช้ข้อมูลจากศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร สืบค้นเมื่อ 28 มิ.ย. 2568

ตารางที่ 92 ประเทศผู้ส่งออกเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์สำหรับการเพาะปลูกหลักของโลก และมูลค่าการส่งออก ปี 2563-2567

หน่วย: ล้านดอลลาร์ สรอ.

อันดับ	ประเทศผู้ส่งออก	2563	2564	2565	2566	2567
1	ฝรั่งเศส	808.0	821.8	863.4	912.6	907.6
2	อิตาลี	298.5	285.0	304.6	312.6	343.4
3	สหรัฐอเมริกา	268.6	270.8	290.8	384.2	286.0
4	โรมาเนีย	158.2	165.2	236.0	283.2	261.5
5	ออสเตรเลีย	190.6	160.7	212.1	225.6	236.4
6	บราซิล	66.9	91.2	109.5	147.6	123.4
7	โปแลนด์	37.2	73.1	132.5	200.3	122.4
8	ยูเครน	13.4	17.3	73.4	116.4	118.3
9	เยอรมนี	77.5	86.3	88.1	106.6	95.1
10	ไทย	68.4	80.3	94.9	105.4	86.6
	โลก	2,896.1	2,960.5	3,383.3	3,864.5	3,477.2

ที่มา: ประมวลผลจากข้อมูล International Trade Centre

ตารางที่ 93 มูลค่าส่งออกอาหารเลี้ยงสัตว์ของไทย แยกตามประเทศปลายทาง (HS Code: 230990) ปี 2553-2567*

หน่วย: ล้านดอลลาร์ สรอ.

ประเทศ	2553	2554	2555	2556	2557	2558	2559	2560	2561	2562	2563	2564	2565	2566	2567
เวียดนาม	28.7	33.91	38.33	44.69	43.15	38.26	42.24	41.28	55.23	52.98	53.32	60.54	72.55	62.74	60.04
กัมพูชา	37.22	50.04	64.63	50.64	60.59	54.24	30.74	31.99	26.6	29.13	25.53	31.64	47.03	56.62	38.4
เมียนมา	5.86	7.47	8.25	9.77	9.9	11.11	13.71	16.33	18	15.25	18.41	21.72	29.77	28.69	36.69
สปป. ลาว	18.38	23.32	32.67	36.71	41.43	41.19	39.87	37.99	37.93	41.4	47.43	68.38	64.1	61.97	35.51
อินโดนีเซีย	1.52	2.87	3.4	4.12	7.95	8.5	9.33	8.65	10.17	9.84	13.48	24.37	20.11	24.86	29.65
อินเดีย	8.47	19.37	25.42	17.48	23.99	22.2	18.96	22.21	22.75	28.57	33.7	39.34	35.1	24.46	24.99
มาเลเซีย	27.39	29.56	18.37	23.62	17.52	23.08	24.16	23.86	16.56	17.18	20.24	18.89	17.89	19.56	19.94
ฟิลิปปินส์	13.02	17.78	18.38	7.93	8.4	8.54	9.86	9.22	12.21	12.33	15.83	16.14	15	13.18	17.18
บังกลาเทศ	9.47	6.85	5.11	5.84	6.18	5.99	8.05	9.92	13.61	15.83	18.81	16.15	14.07	13.35	15.48
เกาหลีใต้	1.12	2.15	2.83	2.64	3.74	4.54	5.75	6.36	5.29	6.76	8.71	10.72	10.3	11.24	11.49
รวมส่งทุกประเทศ	178.47	222.02	256.09	243.19	253.86	253.92	233.67	266.74	273.52	281.96	324.44	373.47	372.39	356.56	328.81

ที่มา: ประมวลโดยใช้ข้อมูลจากศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร สืบค้นเมื่อ 28 มิ.ย. 2568

หมายเหตุ อาหารเลี้ยงสัตว์ ไม่รวมอาหารสุนัขและแมว

ตารางที่ 94 ประเทศผู้ส่งออกอาหารสัตว์หลักของโลก และมูลค่าการส่งออก (ล้านดอลลาร์ สรอ.) ปี 2563-2567

หน่วย: ล้านดอลลาร์ สรอ.

อันดับ	ประเทศผู้ส่งออก	2563	2564	2565	2566	2567
1	เนเธอร์แลนด์	2,342.8	2,747.1	3,145.2	2,874.5	2,776.2
2	เยอรมนี	1,382.3	1,667.1	1,795.5	1,728.3	1,710.1
3	สหรัฐอเมริกา	1,629.5	1,724.7	1,886.3	2,238.9	1,679.7
4	จีน	1,073.3	1,398.0	1,743.1	1,520.6	1,615.8
5	เบลเยียม	1,390.5	1,540.6	1,667.7	1,684.4	1,574.8
6	ฝรั่งเศส	1,152.6	1,390.7	1,327.2	1,274.9	1,336.9
7	สหราชอาณาจักร	769.2	769.3	791.5	833.5	904.8
8	สเปน	555.6	710.8	651.3	607.1	627.3
9	อิตาลี	439.1	521.4	599.1	558.1	586.2
10	เดนมาร์ก	447.6	505.8	437.5	445.3	460.1
11	ออสเตรเลีย	327.0	377.9	369.8	419.8	459.9
12	บราซิล	268.9	334.0	350.9	350.3	386.9
13	โปแลนด์	231.3	292.8	320.9	339.8	375.9
14	แคนาดา	249.9	268.8	308.3	317.8	356.0
15	ตุรกี	152.2	239.2	394.5	347.8	353.7
16	ไทย	323.5	368.4	369.0	352.8	328.0
17	มาเลเซีย	213.2	269.4	326.4	273.1	319.4

อันดับ	ประเทศผู้ส่งออก	2563	2564	2565	2566	2567
18	อินเดีย	221.4	264.1	279.0	279.1	314.5
19	เวียดนาม	357.3	353.5	337.9	350.3	264.7
20	ฮังการี	173.6	215.3	237.7	231.9	263.8
	โลก	16,999.5	19,742.5	21,745.9	21,310.2	21,074.3

ที่มา: ประมวลผลจากข้อมูล International Trade Centre

ตารางที่ 95 ปริมาณการนำเข้าข้าวสาลีที่ใช้เป็นวัตถุดิบอาหารสัตว์ (HS Code: 10019999) ปี 2558-2567

หน่วย: พันตัน

ประเทศ	2558	2559	2560	2561	2562	2563	2564	2565	2566	2567
ยูเครน	1,446.9	2,237.3	802.1	488.2	962.0	540.1	342.5	10.1	182.8	1,364.2
บัลแกเรีย	-	-	-	19.9	108.5	184.3	59.6	-	410.9	547.4
บราซิล	459.8	68.7	-	65.3	-	-	66.3	-	113.3	249.6
ฝรั่งเศส	694.2	335.1	-	-	-	-	-	-	0.0	135.8
โรมาเนีย	56.7	-	-	14.2	229.0	142.2	126.5	-	144.3	86.6
สหรัฐอเมริกา	189.9	59.0	69.3	80.7	66.5	18.1	-	-	-	7.0
ออสเตรเลีย	76.0	45.2	93.8	16.3	32.0	6.4	464.6	86.2	1,294.5	3.0
อินเดีย	1.3	-	-	0.0	-	-	1.7	207.4	-	-
อาร์เจนตินา	-	757.0	540.4	688.7	202.3	585.2	201.9	-	-	-
รวมจากทุกประเทศ	3,467.1	3,546.7	1,656.3	1,832.3	1,702.2	1,848.4	1,263.0	303.7	2,145.8	2,536.5

ที่มา: ประมวลโดยใช้ข้อมูลจากศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร สืบค้นเมื่อ 28 มิ.ย. 2568

ตารางที่ 96 มูลค่าการนำเข้าข้าวสาลีที่ใช้เป็นวัตถุดิบอาหารสัตว์ (HS Code: 10019999) ปี 2558-2567

หน่วย:ล้านดอลลาร์ สรอ.

ประเทศ	2558	2559	2560	2561	2562	2563	2564	2565	2566	2567
ยูเครน	311.8	444.0	160.8	114.7	230.4	122.2	99.7	3.9	54.0	363.1
บัลแกเรีย	-	-	-	4.8	23.2	43.7	18.4	-	117.8	148.1
บราซิล	107.3	14.1	-	13.8	-	-	18.7	-	39.2	67.0
ฝรั่งเศส	166.9	66.2			-	-	-	-	-	39.7
โรมาเนีย	12.0	-	-	3.4	54.8	35.7	35.5	-	43.4	23.9
สหรัฐอเมริกา	48.2	14.8	17.4	22.9	18.5	5.7	-	-	-	1.8
ออสเตรเลีย	22.6	11.8	21.8	4.5	10.2	1.8	129.7	31.5	443.1	1.0
อินเดีย	0.3	-	-	0.0	-	-	0.5	75.3	-	-
อาร์เจนตินา	-	152.9	107.4	152.5	53.8	137.9	51.7	-	-	-
รวมจากทุกประเทศ	802.0	712.9	337.0	421.5	417.4	432.7	354.2	110.7	697.5	683.0

ที่มา: ประมวลโดยใช้ข้อมูลจากศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร สืบค้นเมื่อ 28 มิ.ย. 2568

ตารางที่ 97 ปริมาณการนำเข้ากากั่วเหลือง (HS Code: 23040029) ปี 2558-2567

หน่วย: พันตัน

ประเทศ	2558	2559	2560	2561	2562	2563	2564	2565	2566	2567
บราซิล	1,159.7	1,479.0	1,942.9	2,105.3	2,145.4	2,217.2	2,466.0	2,693.0	3,015.8	2,591.2
อาร์เจนตินา	707.4	470.9	597.5	347.9	836.9	338.4	220.1	70.5	44.3	127.5
ปารากวัย	19.4	82.8	40.3	27.5	115.8	88.2	50.8	91.8	-	82.4
สหรัฐอเมริกา	797.7	503.6	337.2	421.6	109.0	0.0	45.4	58.6	15.7	19.8
อินเดีย	10.4	21.8	31.2	51.3	2.5	3.5	9.6	1.0	70.4	0.9
จีน	-	19.8	0.1	0.2	0.3	0.1	0.4	0.3	0.0	7.3
เนเธอร์แลนด์	-	0.0	0.0	0.0	0.0	0.2	0.3	1.5	3.0	2.8
รวมจากทุกประเทศ	2,694.7	2,578.0	2,949.2	2,953.8	3,209.9	2,649.6	2,792.7	2,916.8	3,150.5	2,832.5

ที่มา: ประมวลโดยใช้ข้อมูลจากศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร สืบค้นเมื่อ 28 มิ.ย. 2568

หมายเหตุ: ก่อนปี 2565 เป็นข้อมูลของรหัส HS Code: 23040090

ตารางที่ 98 มูลค่าการนำเข้ากากถั่วเหลือง (HS Code: 23040029) ปี 2558-2567

หน่วย: ล้านดอลลาร์ สรอ.

ประเทศ	2558	2559	2560	2561	2562	2563	2564	2565	2566	2567
บราซิล	531.4	601.1	769.6	906.9	834.1	842.7	1,213.2	1,497.5	1,699.8	1,241.2
อาร์เจนตินา	313.5	168.8	214.0	138.9	307.5	123.4	110.0	40.1	25.5	63.4
ปารากวัย	8.2	34.3	17.1	11.7	44.0	33.7	24.8	49.5		40.2
สหรัฐอเมริกา	379.6	211.8	144.5	171.0	44.5	-	23.7	30.5	9.7	9.4
อินเดีย	6.5	10.7	13.2	21.8	1.4	2.0	5.7	1.0	41.2	0.6
จีน	-	8.3	0.1	0.2	0.2	0.1	0.2	0.2	-	4.2
เนเธอร์แลนด์	-	0.0	-	0.0	0.0	0.2	0.3	1.2	3.1	2.6
รวมจากทุกประเทศ	1,239.4	1,035.1	1,158.4	1,250.4	1,231.7	1,003.2	1,377.9	1,620.1	1,780.3	1,362.0

ที่มา: ประมวลโดยใช้ข้อมูลจากศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร สืบค้นเมื่อ 28 มิ.ย. 2568

หมายเหตุ: ก่อนปี 2565 เป็นข้อมูลของรหัส HS Code: 23040090

ตารางที่ 99 ปริมาณการนำเข้าปลาป่นที่มีโปรตีน 60 เปอร์เซ็นต์ขึ้นไปตามน้ำหนัก (HS Code: 23012020) ปี 2558-2567

หน่วย: พันตัน

ประเทศ	2558	2559	2560	2561	2562	2563	2564	2565	2566	2567
เมียนมา	15.1	28.6	26.6	28.8	25.5	27.7	30.5	23.8	28.3	39.5
ฟิลิปปินส์	-	-	3.6	3.4	0.9	2.2	5.4	0.8	4.3	3.1
มาเลเซีย	0.1	0.1	-	0.3	0.4	0.1	-	-	0.2	3.1
เวียดนาม	10.6	36.1	24.5	17.0	8.2	4.8	14.1	12.6	4.8	1.6
อินโดนีเซีย	-	-	0.0	-	-	1.2	0.6	0.8	3.7	1.3
รวมทุกประเทศ	27.4	68.1	58.8	52.9	40.4	41.7	58.9	40.3	44.3	51.1

ที่มา: ประมวลโดยใช้ข้อมูลจากศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร สืบค้นเมื่อ 28 มิ.ย. 2568

ตารางที่ 100 มูลค่าการนำเข้าปลาป่นที่มีโปรตีน 60 เปอร์เซ็นต์ขึ้นไปตามน้ำหนัก (HS Code: 23012020) ปี 2558-2567

หน่วย: ล้านดอลลาร์ สหรัฐ.

ประเทศ	2558	2559	2560	2561	2562	2563	2564	2565	2566	2567
เมียนมา	11.1	27.4	29.6	34.5	29.3	30.5	35.9	26.7	31.1	43.9
ฟิลิปปินส์	0.0	0.0	3.8	4.2	1.0	2.6	6.2	1.2	6.5	4.0
มาเลเซีย	0.1	0.1	0.0	0.4	0.4	0.1	0.0	0.0	0.3	4.0
เวียดนาม	13.7	44.4	28.9	20.8	8.6	4.7	15.4	16.0	5.6	1.8
อินโดนีเซีย	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	1.3	0.7	1.1	5.4	1.9
รวมทุกประเทศ	27.5	76.3	69.2	64.8	46.2	46.5	70.8	50.3	54.8	60.8

ที่มา: ประมวลโดยใช้ข้อมูลจากศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร สืบค้นเมื่อ 28 มิ.ย. 2568

14. นโยบายรัฐที่สำคัญสำหรับข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

ในหัวข้อนี้ ผู้วิจัยได้สรุปตัวอย่างนโยบายภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของไทย ซึ่งการกำหนดนโยบายและมาตรการหลัก ๆ ที่เกี่ยวกับข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ตั้งแต่ปี 2557 ถึงปัจจุบัน เป็นบทบาทของ **คณะกรรมการนโยบายและบริหารจัดการข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (นบขพ.)** ซึ่งตั้งขึ้นในปี 2557 โดยประกอบด้วยตัวแทนหน่วยงานรัฐจากกระทรวงต่าง ๆ เช่น กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงพาณิชย์ กลไกของรัฐสภาที่เกี่ยวข้อง เช่น คณะกรรมาธิการการเกษตรและสหกรณ์ และจากภาคเอกชน เช่น สมาคมผู้ผลิต สภาเกษตรกร กลุ่มเกษตรกรต่าง ๆ และสมาคมการค้าต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

คณะกรรมการนโยบายและบริหารจัดการข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (นบขพ.) จึงเป็นคณะกรรมการที่มีสมาชิกจากทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (นบขพ.) ในด้านต่าง ๆ ทั้งเกษตรกรรม อุตสาหกรรมการพาณิชย์ และฝ่ายการเมือง โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ทำหน้าที่เป็นประธานคณะกรรมการและอธิบดีกรมการค้าภายในเป็นเลขานุการ ทั้งนี้ คณะกรรมการนี้มีบทบาทกำกับดูแลและบริหารจัดการนโยบายเกี่ยวกับมันสำปะหลังในประเทศไทยในหลายด้านและหลายระดับ อันได้แก่

14.1 นโยบายด้านการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

1) การส่งเสริมการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่ที่เหมาะสม

- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ดำเนินโครงการส่งเสริมการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ฤดูแล้งปี 2567/68 โดยตั้งเป้าหมายเพิ่มพื้นที่เพาะปลูก 1 ล้านไร่ เพื่อลดการนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์จากต่างประเทศ
- มีการพัฒนาศักยภาพกระบวนการผลิตให้ได้คุณภาพมาตรฐานตามที่ตลาดต้องการ

2) นโยบายสนับสนุนเทคโนโลยีและมาตรการช่วยเหลือเกษตรกร

- ภาครัฐมีโครงการสินเชื่อเพื่อสนับสนุนเกษตรกรและสหกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เช่น
 - โครงการชดเชยดอกเบี้ยในการเก็บสต็อกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ โดยเพิ่มการชดเชยจาก 3% เป็น 4% เพื่อช่วยเหลือสถาบันเกษตรกรให้สามารถบริหารจัดการผลผลิตได้ดีขึ้น
 - โครงการสินเชื่อเพื่อรวบรวมข้าวโพดเลี้ยงสัตว์และสร้างมูลค่าเพิ่มโดยสถาบันเกษตรกร เพื่อช่วยให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงแหล่งทุนที่มีดอกเบี้ยต่ำ
- สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีการผลิตที่ช่วยเพิ่มผลผลิตต่อไร่ ลดต้นทุน และลดการใช้สารเคมี

3) การควบคุมผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

- กรมวิชาการเกษตรได้จัดทำ โครงการ GAP PM 2.5 Free โดยเลือกพื้นที่เป้าหมายที่ไม่มีการเผาต้นข้าวโพดก่อนและหลังการเก็บเกี่ยว

- สมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์ไทยและสมาคมภาคปศุสัตว์ได้ร่วมกันสนับสนุนมาตรการแก้ปัญหาฝุ่น PM 2.5 ด้วยการประกาศไม่รับซื้อผลผลิตข้าวโพดอาหารสัตว์จากแปลงเผาทั้งในประเทศและต่างประเทศ
- บริษัทเอกชนบางราย เช่น เครือเจริญโภคภัณฑ์ (CP) ได้ประกาศนโยบายไม่รับซื้อและไม่นำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์จากเมียนมาที่มาจากการบุกรุกป่าหรือมาจากการเผา

14.2 นโยบายด้านราคาและต้นทุนสำหรับข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

1) นโยบายประกันรายได้เกษตรกร

- รัฐบาลดำเนินโครงการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์อย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2562- 2565/66 โดย
 - กำหนดราคาเป้าหมายที่กิโลกรัมละ 8.50 บาท ณ ความชื้น 14.5%
 - โดยให้สิทธิ์ครัวเรือนละไม่เกิน 30 ไร่
 - มีการชดเชยส่วนต่างราคาขายในกรณีที่ราคาตลาดต่ำกว่าราคาประกัน
- ในช่วงที่ราคาข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในตลาดสูงกว่าราคาประกันจะไม่มีเงินชดเชยเนื่องจากเกษตรกรได้รับราคาที่สูงกว่าราคาเป้าหมายสำหรับผลผลิตใน 30 ไร่แรกอยู่แล้ว
- โครงการหยุดไปหลังปี 2566

2) นโยบายควบคุมราคาและมาตรการรักษาเสถียรภาพตลาด

- คณะกรรมการนโยบายและบริหารจัดการข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (นบขพ.) มีนโยบายและมาตรการควบคุมราคาข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ซึ่งในขณะนี้ (กันยายน 2568) กำหนดให้ผู้รวบรวมข้าวโพดรับซื้อจากเกษตรกรที่ 7.05 บาท ที่ความชื้น 30% (ซึ่งเทียบได้กับ 9 บาทที่ความชื้น 14.5%) และกำหนดให้โรงงานอาหารสัตว์รับซื้อที่ราคา 9.80 บาทที่ความชื้น 14.5%
- ตัวอย่างมาตรการ/โครงการช่วยเหลือ เช่น
 - โครงการชดเชยดอกเบี้ยสำหรับผู้ประกอบการที่เก็บสต็อกข้าวโพด เพื่อจูงใจให้เก็บสต็อกข้าวโพดในช่วงต้นฤดูไม่ให้ออกสู่ตลาดพร้อมกันเป็นจำนวนมาก จนอาจจะมีอุปทานมากจนกระทบราคาตลาด
 - มาตรการเพิ่มช่องทางการตลาดข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เพื่อกระจายการค้าผ่านช่องทางต่าง ๆ

14.3 นโยบายด้านการค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

1) มาตรการกำหนดสัดส่วนการนำเข้าข้าวสาลีต่อการซื้อข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

- มาตรการนี้เริ่มใช้เมื่อ 10 ธันวาคม 2559 กำหนดให้ผู้ประกอบการที่นำเข้าข้าวสาลีต้องซื้อข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ภายในประเทศในอัตราส่วนที่รัฐบาลกำหนด ซึ่งที่ผ่านมาส่วนใหญ่มาตรการนี้กำหนดให้ผู้ประกอบการอาหารสัตว์ที่ต้องการนำเข้าข้าวสาลีต้องซื้อข้าวโพดในประเทศ 3 เท่าของปริมาณที่จะมาขอโควตานำเข้า เพื่อเป็นหลักประกันว่าเมื่ออนุญาตให้นำเข้าข้าวสาลีแล้ว จะยังมีความต้องการซื้อข้าวโพดในประเทศที่ผลิตได้ทั้งหมด
- หลังจากใช้มาตรการนี้ การนำเข้าข้าวสาลิลดลงมากตั้งแต่ปี 2560 ซึ่งที่ผ่านมา มีทั้งความพยายามจากกลุ่มผู้ผลิตอาหารสัตว์ผลักดันให้ลดสัดส่วนเป็น 2 ต่อ 1 (ซึ่งการประมาณการในตารางที่ 101 ข้างล่าง ก็บ่งชี้ว่าการกำหนดสัดส่วนที่ 3:1 น่าจะทำให้ไม่สามารถนำเข้าข้าวสาลีมาทดแทนส่วนที่ขาดได้เพียงพอ ในทางกลับกัน องค์กรเกษตรกรเรียกร้องให้ใช้มาตรการนี้อย่างเข้มงวด โดยเน้นเฉพาะการซื้อข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในประเทศในปีนั้น ๆ เท่านั้น ซึ่งจะทำให้ผู้นำเข้าข้าวสาลีต้องซื้อข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในประเทศในปีนั้น ๆ ครบถ้วนตามเงื่อนไข 3 ต่อ 1 จริง ๆ
- มาตรการดังกล่าวมีการผ่อนปรนเป็นการชั่วคราวในบางช่วงที่มีปัญหาพิเศษ เช่น เคยมีการยกเว้นการใช้มาตรการ 3:1 ในระหว่างเดือน พ.ค.-ก.ค. 2565 (รวม 3 เดือน) เพื่อรับมือกับภาวะราคาวัตถุดิบอาหารสัตว์ที่สูงขึ้นจากสงครามรัสเซีย-ยูเครน โดยมีเงื่อนไขว่าหากมีการนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ข้าวสาลี และข้าวบาร์เลย์ นับตั้งแต่เดือน เม.ย 65 รวมทุกช่องทางครบ 1.2 ล้านตัน (ซึ่ง นบขพ. ประเมินว่าเป็นปริมาณที่ขาดในช่วงต้นสงครามดังกล่าว) ก็ให้สิ้นสุดการผ่อนปรนแล้วกลับไปใช้มาตรการเดิม นอกจากนี้ ยังมีการปรับเปลี่ยนมาตรการตามความจำเป็นของตลาดในช่วงเวลานั้น ๆ เช่น ในสถานการณ์ที่วัตถุดิบภายในประเทศมีปริมาณ ไม่เพียงพอ หรือราคาวัตถุดิบในประเทศปรับตัวสูงขึ้นมากจากเหตุการณ์ภายนอก (เช่น กรณีสงครามรัสเซีย-ยูเครนที่กระทบห่วงโซ่อุปทานในไทยด้วย)
- อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่ไทยหันมานำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพิ่มขึ้นจากสหรัฐอเมริกาในปริมาณมากโดยไม่ได้ใช้มาตรการนี้กับการนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ การนำเข้าข้าวสาลีเพื่อมาทดแทนข้าวโพดก็น่าจะลดน้อยลงมากหรือหมดไปในบางปี (แต่มีแนวโน้มที่รัฐบาลอาจหันมาใช้มาตรการ 3:1 หรือมาตรการทำนองเดียวกันกับข้าวโพดที่นำเข้าจากสหรัฐอเมริกา)

2) นโยบายการเปิดตลาดและการควบคุมนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

ที่ผ่านมาไทยมีมาตรการเปิดตลาดภายใต้กรอบ WTO และความตกลงการค้าเสรีต่าง ๆ เช่น AFTA TNZCEP TAFTA JTEPA AJCEP AKFTA TCFTA ซึ่งมีตัวอย่างมาตรการดังต่อไปนี้

- มาตรการกำหนดช่วงเวลาการนำเข้า → ที่ผ่านมารัฐบาลไทยได้กำหนดกรอบระยะเวลาการนำเข้าข้าวโพดที่ใช้เป็นวัตถุดิบอาหารสัตว์ภายใต้ ASEAN Free Trade Area (AFTA) โดยให้อัตราภาษีศุลกากร 0% สำหรับข้าวโพดที่นำเข้าจากประเทศสมาชิกอาเซียน
- มาตรการกำหนดโควตาการนำเข้า → รัฐบาลได้กำหนดอัตราราคาที่ต่ำสำหรับการนำเข้าในโควตานำเข้าที่ไทยได้ให้ค้ำประกันไว้กับ GATT/WTO โดยให้สิทธิองค์การคลังสินค้า (อคส.) เป็นผู้นำเข้าเพียงผู้เดียวในปริมาณไม่เกิน 54,700 ตันต่อปีในอัตราราคา 20% ซึ่งเป็นปริมาณที่น้อยมาก (ประมาณ 0.6% ของประมาณการความต้องการข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ภายในประเทศในปัจจุบัน เนื่องจากการให้ค้ำประกันกับ GATT/WTO ในอดีตทำไปเพื่อป้องกันการนำเข้าในสมัยที่ไทยยังเป็นผู้ส่งออกข้าวโพดสุทธิ) ยกเว้นในช่วง 3 เดือน ระหว่าง พ.ค.-ก.ค. 2565 หลังจากที่รัสเซียส่งกองกำลังทหารบุกยูเครนในเดือน ก.พ. 2565 โดยรัฐบาลไทยได้ผ่อนผันให้ผู้นำเข้าทั่วไปสามารถนำเข้าข้าวโพดได้ในอัตราราคา 0% ในปริมาณไม่เกิน 6 แสนตัน

3) มาตรการป้องกันการลักลอบนำเข้าและการจัดระเบียบตลาด

- ตรวจสอบการลักลอบนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์จากประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อป้องกันการนำเข้านอกช่วงเวลาที่กำหนด
- ติดตามและควบคุมการซื้อขายในตลาด เพื่อให้มีการซื้อขายที่โปร่งใส

เป็นที่น่าสังเกตว่า มาตรการกำหนดสัดส่วนการนำเข้าข้าวสาลีต่อการซื้อข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในประเทศที่ 3:1 ถูกออกแบบมาเพื่อลดผลกระทบต่อเกษตรกรไทยและกระตุ้นการซื้อข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในประเทศ แต่เนื่องจากในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา ความต้องการใช้ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพิ่มขึ้นเฉลี่ยปีละ 0.4 ล้านตัน ขณะที่ผลผลิตในประเทศค่อนข้างทรงตัว ทำให้มีความพยายามนำเข้าจากประเทศเพื่อนบ้าน เช่น เมียนมา กัมพูชา และลาว เพิ่มขึ้น แต่ที่ผ่านมามีปริมาณนำเข้าก็ขึ้นกับข้าวโพดที่ผลิตได้ในประเทศเพื่อนบ้านด้วย ซึ่งปริมาณนำเข้าเพิ่มขึ้นอย่างมากในระหว่างปี 2562 และ 2567 บ่งชี้ว่ามีการขยายการปลูกข้าวโพดอย่างขนานใหญ่ในเมียนมาเพื่อส่งออกมาไทย ซึ่งบางส่วนน่าจะเกิดจากนักธุรกิจไทยไปส่งเสริมการปลูกในเมียนมาในระยะหลังด้วย

นอกจากนี้ การจำกัดการนำเข้าข้าวโพดอาจส่งผลกระทบต่อราคาอาหารสัตว์และอุตสาหกรรมปศุสัตว์ในไทยด้วย เพราะข้าวสาลีและมันสำปะหลังไม่สามารถทดแทนข้าวโพดได้ 100% (ถึงแม้อาจผสมกับกากถั่วเหลืองและกากข้าวโพดแล้วก็ตาม) และอาหารไก่มักต้องการใช้ข้าวโพดเป็นส่วนประกอบหลัก

ตารางที่ 101 อัตราส่วนที่จะทำให้ผู้ซื้อข้าวโพดสามารถนำเข้าข้าวสาลีมาทดแทนส่วนที่ขาดได้ทั้งหมด

ปี	ความต้องการใช้ ในประเทศ* (ล้านตัน) (1)	ผลผลิต ข้าวโพดเลี้ยง สัตว์ของไทย (ล้านตัน) (2)	การนำเข้า ข้าวโพด เลี้ยงสัตว์ (ล้านตัน) (3)	ประมาณการ ส่วนที่ยังขาด (ล้านตัน) (4) = (1)-(2)-(3)	อัตราส่วนที่จะทำให้ผู้ซื้อ ข้าวโพดสามารถนำเข้าข้าว สาลีมาทดแทนส่วนที่ขาดได้ ทั้งหมด** (5) = (2)/(4)
2562	8.51	4.54	0.68	3.29	1.38 : 1
2563	8.34	4.99	1.59	1.76	2.84 : 1
2564	8.57	4.85	1.83	1.89	2.57 : 1
2565	8.11	4.70	1.48	1.93	2.44 : 1
2566	8.44	4.61	1.33	2.35	1.96 : 1
2567	8.99	4.56	2.01	2.42	1.88 : 1
2568e	9.20	4.74	2.00e	2.46	1.93 : 1

ที่มา: คณะผู้วิจัยคำนวณจากข้อมูลสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, สมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์ไทย และกรมศุลกากร

หมายเหตุ: e = ประมาณการจาก สศก

*ประมาณการว่าความต้องการข้าวโพด = 50% ของอาหารสัตว์

** สมมติว่าข้าวสาลีทดแทนข้าวโพดได้สมบูรณ์

ตารางที่ 102 อัตราภาษีนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของไทยภายใต้กรอบความตกลงต่าง ๆ

กรอบความตกลง	อัตราภาษี		ปริมาณโควตา ^{1/}	Import instruction
	ในโควตา	นอกโควตา		
WTO	20%	73% บวก ค่าธรรมเนียมพิเศษ 180 บาท/ตัน	WTO 54,700 ตัน	- องค์การคลังสินค้า (อคส.) เป็นผู้นำเข้าเพียง รายเดียวสำหรับข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในโควตา - อคส. นำเข้าได้ไม่จำกัดช่วงเวลา
Thailand- Australia FTA	0%	65.7%	ไม่จำกัดปริมาณ	-
Thailand-New Zealand CEP	0		ไม่จำกัดปริมาณ	-
ASEAN-Korea FTA	0%	73% บวก ค่าธรรมเนียมพิเศษ 180 บาท/ตัน	WTO 54,700 ตัน	องค์การคลังสินค้า (อคส.) เป็นผู้นำเข้าเพียง รายเดียวสำหรับข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในโควตา
ASEAN-Japan CEP	0%	73% บวก ค่าธรรมเนียมพิเศษ 180 บาท/ตัน	WTO 54,700 ตัน	องค์การคลังสินค้า (อคส.) เป็นผู้นำเข้าเพียง รายเดียวสำหรับข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในโควตา
Japan-Thailand EPA	0%	73% บวก ค่าธรรมเนียมพิเศษ 180 บาท/ตัน	WTO 54,700 ตัน	องค์การคลังสินค้า (อคส.) เป็นผู้นำเข้าเพียง รายเดียวสำหรับข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในโควตา

กรอบความตกลง	อัตราภาษี		ปริมาณโควตา ^{1/}	Import instruction
	ในโควตา	นอกโควตา		
Thailand-Chile FTA	0%	73% บวก ค่าธรรมเนียมพิเศษ 180 บาท/ตัน	WTO 54,700 ตัน	องค์การคลังสินค้า (ออส.) เป็นผู้นำเข้าเพียงรายเดียวสำหรับข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในโควตา
ASEAN	0%		ไม่จำกัดปริมาณ	- องค์การคลังสินค้า (ออส.) นำเข้าได้ไม่จำกัดช่วงเวลา - ผู้นำเข้าทั่วไป ต้องนำเข้าระหว่าง 1 ก.พ.- 31 ส.ค. - ผู้นำเข้าปฏิบัติตามข้อกำหนดมาตรฐานควบคุมการนำเข้าตาม พ.ร.บ.ควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์พ.ศ. 2558
ประเทศนอกความตกลง	2.75 บาท/กก. บวกค่าธรรมเนียมพิเศษ 1,000 บาท/ตัน		-	-

ที่มา: สรุปจากข้อมูลกรมการค้าต่างประเทศ

หมายเหตุ

1/ โควตานำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ภายใต้ความตกลง WTO AKFTA AJCEP JTEPA และ TCFTA รวมอยู่ในโควตา 54,700 ตันภายใต้ WTO

ตารางที่ 103 สรุปนโยบายและมาตรการการค้าอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

นโยบาย	รายละเอียด
การบริหารจัดการการนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์และวัตถุดิบทดแทน	- กำหนดสัดส่วนการนำเข้าข้าวสาลีต่อการรับซื้อข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ซึ่งในปีหลัง ๆ ใช้สัดส่วน 1:3 - การตรวจสอบการลักลอบนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์จากประเทศเพื่อนบ้าน
การดูแลความสมดุล ตามประกาศของคณะกรรมการกลางว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ (กกร.)	- การบริหารจัดการ ปริมาณ สถานที่เก็บ และจัดทำบัญชีคงคลังสินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ โดยให้ผู้นำเข้าแจ้งการปริมาณนำเข้า สถานที่เก็บและจัดทำ - ออส. จัดทำแผนการจัดซื้อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ด้านการผลิตการตลาด ภาวะราคา และความต้องการใช้ เพื่อไม่ให้กระทบต่อราคาผลผลิตในประเทศ - ควบคุมการขนย้ายข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่ 47 จังหวัด 59 อำเภอ รวมถึงเขตคลองเตย กรุงเทพฯ โดยห้ามขนย้ายปริมาณครั้งละตั้งแต่ 10,000 กิโลกรัมขึ้นไป เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

นโยบาย	รายละเอียด
	กำกับดูแลมาตรฐานด้านคุณภาพการซื้อขายข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ โดยกำหนดให้ผู้ประกอบการที่รับซื้อข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ต้องปฏิบัติตามมาตรฐานด้านความชื้นและคุณภาพที่กำหนด

ที่มา: สรุปจากข้อมูลกรมการค้าต่างประเทศ

15. ความเข้มแข็งทางการค้าของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

สรุปปัจจัยที่ส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันของไทย

- **ความต้องการใช้ในประเทศสูง**
 - ไทยมีอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ที่เติบโตอย่างต่อเนื่อง ทำให้มีความต้องการข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เฉลี่ยปีละ 8-9 ล้านตัน มากกว่าความสามารถในการผลิตในประเทศได้ที 4-5 ล้านตัน
- **โครงสร้างตลาดข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่มีมานาน**
 - มีระบบห่วงโซ่อุปทานที่ชัดเจน ตั้งแต่เกษตรกร ผู้รวบรวมผลผลิต โรงงานอาหารสัตว์ และตลาดปลายทาง
 - บริษัทผู้ผลิตอาหารสัตว์รายใหญ่ เช่น CP และ Betagro มีบทบาทสำคัญในการรับซื้อผลผลิตในประเทศอย่างต่อเนื่อง
- **ศักยภาพการส่งออกเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์**
 - ไทยเป็นผู้ส่งออกเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์มากเป็นอันดับ 10 ของโลก โดยมีตลาดหลักอยู่ในอาเซียน
 - คุณภาพเมล็ดพันธุ์ของไทยได้รับการยอมรับ และมีศักยภาพในการพัฒนาเป็นศูนย์กลางการพัฒนาสายพันธุ์ข้าวโพดในภูมิภาค
- **การสนับสนุนจากภาครัฐผ่านนโยบายและมาตรการทางการค้า**
 - มีการกำหนดโควตาและมาตรการนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ภายใต้ข้อตกลงการค้าเสรี (AFTA) โดยให้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร 0% สำหรับข้าวโพดจากประเทศสมาชิกอาเซียน
 - มี นบขพ. เป็นกลไกกำหนดนโยบายและการบริหาร ที่รวบรวมฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาร่วมกัน
 - มีมาตรการด้านราคา ที่ช่วยให้เกษตรกรได้ราคาที่ดี โดยแทบไม่ต้องพึ่งนโยบายประกันรายได้เกษตรกรในหลายปีที่ผ่านมา
- **ความสามารถในการแข่งขันในระดับภูมิภาค**
 - ไทยมีความได้เปรียบทางภูมิศาสตร์ ทำให้สามารถนำเข้าข้าวโพดจากประเทศเพื่อนบ้าน เช่น กัมพูชา เมียนมา และลาว ได้ง่าย
 - การผลิตข้าวโพดในประเทศเริ่มมีการนำเทคโนโลยีการเกษตรเข้ามาช่วยเพิ่มผลผลิต เช่น การใช้พันธุ์ต้านทานโรค เทคโนโลยีลดความชื้น และระบบชลประทานที่ดีขึ้น
- **ความหลากหลายของวัตถุดิบทดแทน**
 - ไทยสามารถใช้พืชทดแทน เช่น มันสำปะหลัง ปลายข้าว และข้าวสาลี ในการผลิตอาหารสัตว์ ซึ่งช่วยลดความเสี่ยงจากปัญหาการขาดแคลนข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

ประเด็นที่สำคัญในด้านต่าง ๆ สำหรับข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

รายงานในส่วนนี้ได้นำเสนอและวิเคราะห์ประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ซึ่งได้ข้อมูลจากการลงพื้นที่สำรวจในพื้นที่ผลิตหลักของประเทศ และการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อระดมความคิดเห็นจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในห่วงโซ่การผลิตและการตลาด เช่น เกษตรกร ผู้รวบรวมผลผลิต ผู้ประกอบการ ภาคเอกชน ตลอดจนหน่วยงานภาครัฐและภาควิชาการ โดยข้อมูลที่ได้สะท้อนถึงข้อจำกัด ปัญหาเชิงระบบ รวมถึงโอกาสในการพัฒนา ซึ่งสามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังต่อไปนี้

1. ประเด็นด้านการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

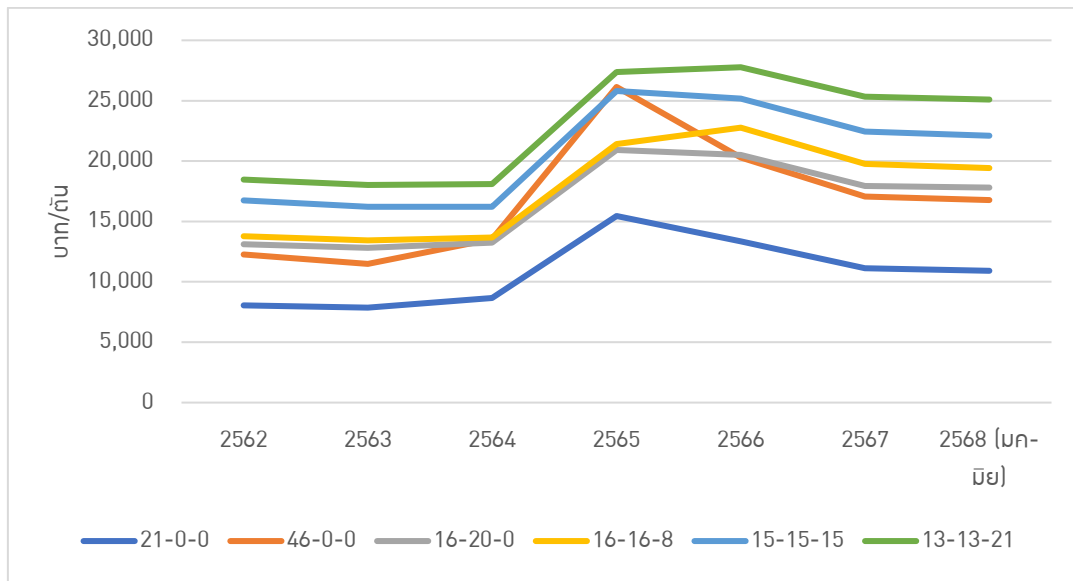
ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เป็นพืชเศรษฐกิจที่มีความสำคัญต่อภาคปศุสัตว์ของไทย โดยเฉพาะในฐานะวัตถุดิบหลักในการผลิตอาหารสัตว์ ที่มีความต้องการในประเทศเพิ่มขึ้นทุกปี แต่การผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ภายในประเทศมีปัญหาหลายด้าน เช่น ด้านต้นทุน การจัดการน้ำ การเก็บเกี่ยว และการรวมกลุ่มเกษตรกร ซึ่งจำกัดศักยภาพของไทยในการเพิ่มผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของไทย

1.1 ต้นทุนการผลิตที่มีแนวโน้มสูงขึ้น

หนึ่งในปัญหาสำคัญที่เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ต้องเผชิญ คือ ต้นทุนการผลิตบางรายการมีแนวโน้มปรับตัวสูงขึ้นทุกปี เช่น ราคาเมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย และสารเคมีที่จำเป็นในการควบคุมศัตรูพืช ซึ่งหลายตัวมีแนวโน้มปรับราคาสูงขึ้นตามต้นทุนพลังงานและราคาสินค้านำเข้า

รูปที่ 36 จะเห็นได้ว่าราคาปุ๋ยเคมีเฉลี่ยในประเทศไทยมีความผันผวนตลอดช่วงปี 2562–2568 โดยเฉพาะในปี 2565 ราคาปุ๋ยเคมีปรับตัวสูงขึ้นอย่างมากแตะระดับสูงสุดเกิน 25,000 บาทต่อตัน ในปุ๋ยบางสูตรสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับสถานการณ์ราคาพลังงานโลกและวิกฤตการณ์ด้านห่วงโซ่อุปทานในช่วงหลังการแพร่ระบาดของโควิด-19 และสถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างประเทศที่ส่งผลต่อราคานำเข้าสินค้าการเกษตร หลังจากปี 2565 เป็นต้นมา ราคาปุ๋ยเคมีมีแนวโน้มลดลงเล็กน้อย แต่ยังคงอยู่ในระดับสูงเมื่อเทียบกับช่วงก่อนปี 2564 ความผันผวนของราคาปุ๋ยนี้ส่งผลกระทบต่อต้นทุนการผลิตของเกษตรกร รวมทั้งผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่ต้องพึ่งพาการใช้ปุ๋ยเคมีจำนวนมากในการบำรุงดินและเพิ่มผลผลิต

รูปที่ 36 ราคาขายปลีกเฉลี่ยปุ๋ยเคมีสูตรที่สำคัญของไทย

ที่มา สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

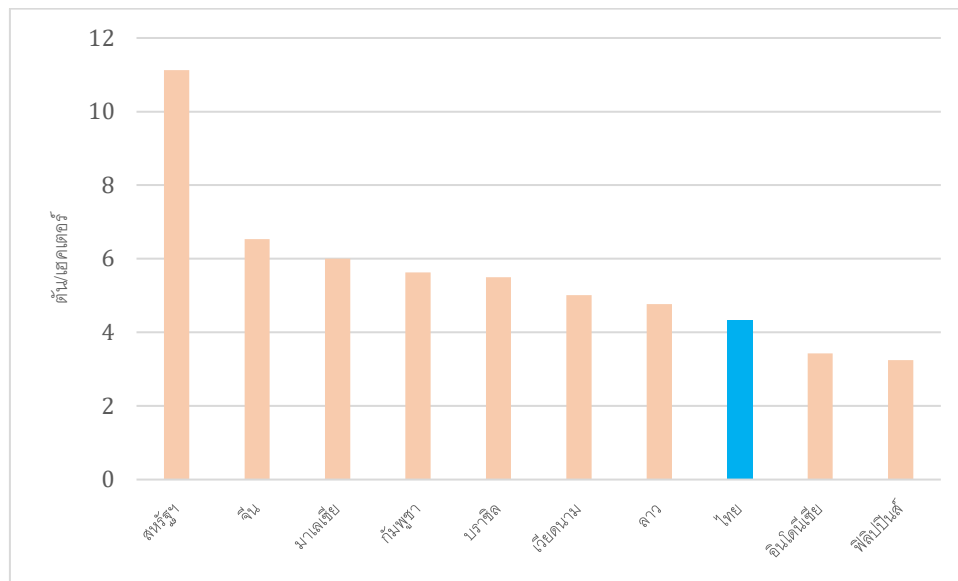
นอกจากนี้ แรงงานในภาคการเกษตรยังมีแนวโน้มขาดแคลน ข้อมูลภาวะการทำงานของประชากรในภาคเกษตรลดลงอย่างต่อเนื่องในรอบ 10 ปี จาก 12.3 ล้านคนในปี 2558 เหลือ 11.5 ล้านคนในปี 2567 ทำให้เกษตรกรต้องจ้างแรงงานในราคาสูงขึ้น อีกทั้งโครงสร้างประชากรเกษตรกรยังมีอายุเฉลี่ยสูงขึ้นเป็น 62 ปี (TTB Analytics, 2567) ทำให้เกิดความกังวลต่อการสืบทอดอาชีพและความมั่นคงของแรงงานในอนาคต และเพิ่มแรงกดดันด้านค่าแรงที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น

1.2 ผลผลิตต่อไร่ต่ำและไม่สม่ำเสมอ

ข้อจำกัดอีกประการที่พบจากทั้งข้อมูลสถิติและการศึกษาในพื้นที่ ก็คือ ผลผลิตข้าวโพดต่อไร่ของเกษตรกรไทยยังอยู่ในระดับต่ำและมีความผันผวนสูงจากปีหนึ่งไปอีกปีหนึ่ง ส่วนหนึ่งคงเป็นเพราะพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของไทยมักเป็นพื้นที่สูงหรือพื้นที่ลาดชันที่ในเขตเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาแห่งชาติอินทนนท์ หรือพื้นที่ลาดชันที่ในเขตเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง อีกทั้งมักมีข้อจำกัดด้านน้ำใต้ดินอีกด้วย

เมื่อเปรียบเทียบผลผลิตต่อไร่ของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของไทยกับประเทศผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่สำคัญ ก็พบว่าผลผลิตต่อไร่ของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของไทยอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ เช่น ต่ำกว่าครึ่งของสหรัฐอเมริกา (รูปที่ 37)

รูปที่ 37 เปรียบเทียบผลผลิตต่อไร่ของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในประเทศผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่สำคัญ
ปี 2566/2567

ที่มา Foreign Agricultural Service, USDA

ในด้านเมล็ดพันธุ์นั้น ไทยถือเป็นหนึ่งในศูนย์กลางการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดในเอเชีย โดยเฉพาะเมล็ดพันธุ์ลูกผสม (hybrid) ที่พัฒนาหรือผลิตในไทยซึ่งเหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศในเขตร้อนและกึ่งร้อน ปัจจุบันมีทั้งบริษัทข้ามชาติและผู้ประกอบการไทยที่เข้ามาดำเนินธุรกิจเพาะพันธุ์และจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ในประเทศ เช่น บริษัท ซีพีเอฟ (CPF) บริษัท แอดวานต้า (ประเทศไทย) จำกัด บริษัท ไบเออร์ไทย จำกัด เป็นต้น

แต่ถึงแม้ไทยจะมีพันธุ์ลูกผสมที่มีประสิทธิภาพ ผลผลิตเฉลี่ยของเกษตรกรทั้งประเทศยังคงอยู่ในระดับต่ำ เมื่อเทียบกับผลผลิตที่ได้จากการทดลองในแปลงวิจัย ซึ่งอาจเกิดจากสาเหตุหลายประการ เช่น การปลูกในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม โดยเฉพาะในพื้นที่ที่ได้รับน้ำไม่สม่ำเสมอ สภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลง การเลือกใช้เมล็ดพันธุ์ที่ไม่เหมาะสมกับพื้นที่ และถึงแม้ว่าจะมีเมล็ดพันธุ์ที่ทนแล้งอยู่ในตลาด แต่ส่วนใหญ่ก็ให้ผลผลิตต่อไร่ที่ต่ำในแปลงของเกษตรกร ทำให้เกษตรกรไม่นิยมใช้ เป็นต้น

ทั้งนี้ การพัฒนาเมล็ดพันธุ์ของไทยเน้นการคัดเลือกพันธุ์กรรมแบบดั้งเดิม (conventional breeding) ร่วมกับการใช้เครื่องหมายโมเลกุลเพื่อการคัดเลือก (marker-assisted selection) แต่ไม่ได้ใช้เทคโนโลยีการเพาะปลูกโดยใช้พันธุ์พืชดัดแปลงพันธุกรรม (GMO) ซึ่งในหลายประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา บราซิล และ อาร์เจนตินา มีการนำมาใช้กันอย่างแพร่หลายเพื่อความต้านทานต่อยาปราบศัตรูพืช โรคและแมลง และคุณสมบัติอื่น เช่น การทนแล้ง (ซึ่งยังไม่ค่อยประสบความสำเร็จมากนัก)

ในประเทศไทย ถึงแม้จะมีการวิจัยและพัฒนาเมล็ดพันธุ์ภายในประเทศ แต่ข้อจำกัดด้านกฎหมายและข้อกังวลของสังคมเกี่ยวกับความปลอดภัยของ GMO ทำให้ไทยไม่มีการผลิตหรือจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ GMO เกษตรกรไทยจึงยัง無法เข้าถึงทางเลือกนี้ ซึ่งมีส่วนทำให้ผลิตภาพทางการเกษตรของไทยต่ำกว่าศักยภาพที่อาจเป็นไปได้ และเสียเปรียบในการแข่งขันกับข้าวโพดจากทวีปอเมริกา ถึงแม้ว่านักวิจัยด้านเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของไทยจะระบุว่า ในแปลงเกษตรกรที่เหมาะสม เมล็ดพันธุ์ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของไทยก็สามารถให้ผลผลิตที่สูงกว่าค่าเฉลี่ยที่เป็นอยู่มากกว่าหนึ่งเท่าตัว (เช่น 1,900 กก./ไร่)

1.3 การเก็บเกี่ยวที่ขาดประสิทธิภาพจากการเก็บเกี่ยวข้าวโพดที่ยังไม่สุกดี

อีกหนึ่งปัญหาหลักที่ส่งผลต่อคุณภาพของผลผลิต คือการเก็บเกี่ยวที่ยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ เกษตรกรจำนวนมากเลือกเก็บเกี่ยวก่อนที่ข้าวโพดจะแก่เต็มที่ เพื่อหลีกเลี่ยงความเสียหายจากฝนหรือเพื่อเร่งรอบการปลูก ซึ่งมีผลทำให้เมล็ดข้าวโพดมีความชื้นสูงถึงราว 30% หรือบางกรณีเกิน 35% ซึ่งนอกจากจะทำให้ได้ราคาต่ำลงแล้ว ยังส่งผลต่อคุณภาพของผลผลิตโดยรวม

ขณะเดียวกัน การใช้เครื่องจักรเก็บเกี่ยวที่ไม่มีประสิทธิภาพหรือขาดการปรับแต่งให้เหมาะสมกับพื้นที่ปลูก ยังส่งผลกระทบต่อปริมาณและคุณภาพของผลผลิต เช่น เมล็ดแตกหัก ความชื้นไม่สม่ำเสมอ หรือการปนเปื้อนของสิ่งแปลกปลอมในกระบวนการเก็บเกี่ยว

1.4 การรวมกลุ่มเกษตรกรและข้อจำกัดด้านพื้นที่

การรวมกลุ่มเกษตรกรเป็นแนวทางหนึ่งที่ภาครัฐพยายามผลักดันเพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองและเข้าถึงการสนับสนุนจากภาครัฐ แต่จากการศึกษาในภาคสนามก็ยังพบข้อจำกัดในการรวมกลุ่มหลายประการ แนวคิดเรื่องเกษตรแปลงใหญ่ ซึ่งปกติหมายถึงการรวมแปลงเข้าด้วยกันเป็นแปลงขนาดใหญ่เพื่อจัดการร่วมกัน แทบจะไม่ได้รับความสนใจจากเกษตรกร และการผลักดันโดยภาครัฐเองก็ไม่ค่อยประสบความสำเร็จและในบางกรณีไม่สอดคล้องกับเงื่อนไขทางกายภาพด้วย เช่น มีโครงการรวมแปลงที่อยู่คนละหมู่บ้าน/ตำบล หรือมีระยะห่างระหว่างแปลงมากจนไม่สามารถรวมกลุ่มในเชิงพื้นที่จริงๆ หรือบางโครงการเกษตรกรรายย่อยที่มาร่วมก็ไม่ได้รับประโยชน์ที่ชัดเจนจากการรวมกลุ่ม และในการศึกษาภาคสนามก็พบกลุ่มที่เล็กหรือหยุดกิจกรรมไปด้วยเหตุผลเหล่านี้ด้วย

กลุ่มแปลงใหญ่ที่ดูเหมือนจะประสบความสำเร็จอยู่บ้าง มักเกิดจากการมีผู้นำกลุ่มที่เป็นเอกชนที่มีความสามารถในการจัดการธุรกิจ มีเครือข่ายกับแหล่งปัจจัยการผลิต หรือมีบทบาทในตลาดท้องถิ่น เช่น เป็นเจ้าของร้านค้าปุ๋ย/ยา หรือเคยเป็นผู้รับซื้อผลผลิต อย่างไรก็ตาม กลุ่มเหล่านี้ดูคล้ายธุรกิจเอกชนซึ่งมีนักธุรกิจเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่เสียมากกว่า นอกจากนี้ก็มีกลุ่มทำข้าวโพดซื้อมา ซึ่งได้ประโยชน์จากการที่ภาครัฐ

สนับสนุนเครื่องจักรในการห่อหุ้ม หมัก และเก็บรักษาข้าวโพดซื้อในช่วงที่รอขายหรือก่อนแกะออกเพื่อนำไปเลี้ยงสัตว์

2. ประเด็นด้านการค้าและการลงทุนของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในประเทศไทย

ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญของประเทศไทย โดยเฉพาะในภาคเหนือและภาคตะวันตกเฉียงเหนือ อย่างไรก็ตาม แม้จะมีความต้องการใช้ภายในประเทศสูง โดยเฉพาะจากภาคอุตสาหกรรมผลิตอาหารสัตว์ แต่ระบบการตลาดของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในประเทศไทยยังเผชิญกับปัญหาเชิงโครงสร้างที่ส่งผลกระทบต่อความสามารถในการแข่งขันของเกษตรกรและผู้ประกอบการภายในประเทศ

2.1 ราคาผลผลิตผันผวนตามตลาดโลก และต่ำลงจากปัญหาคุณภาพผลผลิต

แม้ประเทศไทยจะมีความต้องการใช้ข้าวโพดในประเทศมากกว่าปริมาณที่สามารถผลิตได้ และมีมาตรการควบคุมการนำเข้าข้าวโพดและพืชทดแทนบางชนิด ทำให้ราคาข้าวโพดในประเทศมีแนวโน้มสูงกว่าราคาตลาดโลก แต่ข้าวโพดต้องเผชิญกับการแข่งขันจากพืชทดแทนอื่น ๆ เช่น ข้าวสาลี มันสำปะหลัง และกากถั่วเหลือง ซึ่งสามารถใช้ในสูตรอาหารสัตว์แทนกันได้ระดับหนึ่ง และถึงแม้รัฐจะมีมาตรการแทรกแซงตลาด เช่น การกำหนดให้ผู้นำเข้าข้าวสาลีต้องซื้อข้าวโพดในประเทศในอัตราส่วน 3:1 ตั้งแต่ 10 ธันวาคม 2559 (มีผลต่อการนำเข้าตั้งแต่ปี 2560 เป็นต้นมา) เพื่อช่วยรักษาระดับราคาข้าวโพด (ซึ่งโครงการประกันรายได้ในช่วงนั้นมักกำหนดราคาเป้าหมายที่ 8.50 ต่อ กิโลกรัม) ซึ่งในหลายปีที่ผ่านมาราคาข้าวโพดในประเทศมักจะไม่ต่ำกว่านี้ และบางปีก็มีช่วงที่สูงกว่า 11-12 บาทต่อกิโลกรัม แต่ก็มีแนวโน้มที่ผันผวนตามราคาตลาดโลกและฤดูกาลเช่นเดียวกับสินค้าเกษตรอื่น ๆ

นอกจากนี้ ในทางปฏิบัติเกษตรกรจำนวนมากเก็บเกี่ยวข้าวโพดรุ่นแรกก่อนสุกเต็มที่ เพื่อให้สามารถปลูกข้าวโพดอีกรุ่นก่อนฝนหมด หรือเพื่อเร่งการจำหน่ายในปีที่ราคาดี หรือตามรถเกี่ยวรับจ้างที่เข้ามาในพื้นที่ ส่งผลให้ข้าวโพดมีความชื้นสูง คุณภาพไม่ดี และได้ราคาต่ำเมื่อเทียบกับราคารมาตรฐานที่ความชื้นไม่เกิน 14.5% โดยในทางปฏิบัติมักจะพบว่าข้าวโพดที่นำมาขายมีความชื้นสูงกว่า 20-25% ทำให้ถูกหักค่าความชื้นและค่าอบในอัตราที่ทำให้ราคาลดลงไปถึง 1.4% ต่อความชื้นที่เพิ่มขึ้นมา 1% และส่งผลต่อกระบวนการอบและเก็บรักษาจนผู้รับซื้อบางรายปฏิเสธการซื้อข้าวโพดที่มีความชื้นสูงกว่า 25% เพราะมักต้องอบมากกว่าหนึ่งรอบและข้าวโพดที่อบแล้วยังมีคุณภาพที่ไม่ดี (เมล็ดแตกง่าย) จนบางครั้งไม่สามารถขายให้โรงงานอาหารสัตว์ได้

2.2 ข้อจำกัดด้านพื้นที่ผลิตและการเข้าถึงตลาด

ข้าวโพดในประเทศไทยมักปลูกในพื้นที่สูง หรือพื้นที่ห่างไกลจากศูนย์กลางการค้า เช่น เชียงราย น่าน ตาก แม่ฮ่องสอน และเพชรบูรณ์ ซึ่งแต่ละพื้นที่อาจมีผู้รับซื้อไม่กี่ราย ทำให้ผู้รับซื้อรายใหญ่บางรายอาจมีอำนาจต่อรองสูง และเกษตรกรมักไม่ค่อยมีทางเลือกในการจำหน่ายที่หลากหลาย

ยิ่งไปกว่านั้น ระบบโลจิสติกส์ในพื้นที่ชนบทก็มีข้อจำกัด ไม่ว่าจะเป็นถนนที่ไม่ดีในฤดูฝน ค่าขนส่งที่สูงจากต้นทางไปยังลานตากหรือโรงงานแปรรูป ส่งผลให้ต้นทุนรวมของเกษตรกรสูงขึ้น และทำให้ผลตอบแทนที่ได้รับลดลง

2.3 ความไม่เชื่อมั่นต่อมาตรฐานการวัดความชื้น

ราคารับซื้อข้าวโพดเลี้ยงสัตว์จะถูกหักตามความชื้น (ตารางที่ 102) ซึ่งหักค่าความชื้น (รวมค่าอบ) ในอัตราที่เท่ากับหักน้ำหนัก 1.4% ต่อความชื้นที่เพิ่มขึ้นมา 1%

จากการศึกษาในพื้นที่ยังพบว่าเกษตรกรจำนวนหนึ่งยังแสดงความไม่มั่นใจในมาตรฐานของเครื่องวัดความชื้นที่ใช้ในลานรับซื้อหรือโดยพ่อค้าเร่ เนื่องจากพบว่าเครื่องวัดความชื้นยี่ห้อที่ต่างกันมักวัดค่าความชื้นได้ต่างกันด้วย ซึ่งอาจเกิดจากไม่มีการสอบเทียบ (calibrate) เครื่องมืออย่างสม่ำเสมอ ซึ่งบางครั้งก็ก่อให้เกิดความกังขาในเรื่องความถูกต้องและเป็นธรรมในการรับซื้อ

แต่ในบางกรณี ผลการวัดที่ได้ต่างกันก็เกิดจากวิธีการสูมตัวอย่างที่ต่างกัน โดยไม่ได้มีกติกาการสูมที่ชัดเจน ซึ่งบางครั้งก็ทำให้เกิดความกังขาหรือไม่พอใจ และอาจมีผลทำให้ขาดแรงจูงใจในการปรับปรุงคุณภาพหรือลดความชื้นผลผลิตของเกษตรกร

ตารางที่ 104 อัตราการหักลดน้ำหนักเมล็ดข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่มีความชื้นสูงกว่า 14.5%

ตารางการหักลดน้ำหนักเมล็ดข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่มีความชื้น
ท้ายประกาศกรมการค้าภายใน
เรื่อง การกำหนดมาตรฐานการหักลดน้ำหนักเมล็ดข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่มีความชื้น
ลงวันที่ ๒๔ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๒

ความชื้น (%)	อัตราหักน้ำหนัก (กก./ตัน)
๑๔.๑ - ๑๔.๕	๐
๑๔.๖ - ๑๕.๐	๗
๑๕.๑ - ๑๕.๕	๑๔
๑๕.๖ - ๑๖.๐	๒๑
๑๖.๑ - ๑๖.๕	๒๘
๑๖.๖ - ๑๗.๐	๓๕
๑๗.๑ - ๑๗.๕	๔๒
๑๗.๖ - ๑๘.๐	๔๙
๑๘.๑ - ๑๘.๕	๕๖
๑๘.๖ - ๑๙.๐	๖๓
๑๙.๑ - ๑๙.๕	๗๐
๑๙.๖ - ๒๐.๐	๗๗
๒๐.๑ - ๒๐.๕	๘๔
๒๐.๖ - ๒๑.๐	๙๑
๒๑.๑ - ๒๑.๕	๙๘
๒๑.๖ - ๒๒.๐	๑๐๕

ความชื้น (%)	อัตราหักน้ำหนัก (กก./ตัน)
๒๒.๑ - ๒๒.๕	๑๑๒
๒๒.๖ - ๒๓.๐	๑๑๙
๒๓.๑ - ๒๓.๕	๑๒๖
๒๓.๖ - ๒๔.๐	๑๓๓
๒๔.๑ - ๒๔.๕	๑๔๐
๒๔.๖ - ๒๕.๐	๑๔๗
๒๕.๑ - ๒๕.๕	๑๕๔
๒๕.๖ - ๒๖.๐	๑๖๑
๒๖.๑ - ๒๖.๕	๑๖๘
๒๖.๖ - ๒๗.๐	๑๗๕
๒๗.๑ - ๒๗.๕	๑๘๒
๒๗.๖ - ๒๘.๐	๑๘๙
๒๘.๑ - ๒๘.๕	๑๙๖
๒๘.๖ - ๒๙.๐	๒๐๓
๒๙.๑ - ๒๙.๕	๒๑๐
๒๙.๖ - ๓๐.๐	๒๑๗

หมายเหตุ : อัตราการหักลดน้ำหนักเมล็ดข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ข้างต้น คำนวณจากน้ำหนักน้ำที่สูญหายไปกับค่าใช้จ่ายในการทำแห้ง ๑.๖๖ สตางค์/กก./ร้อยละความชื้น และราคาข้าวเปลือกเมล็ดข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เฉลี่ย ๗.๒๘ บาท/กก. ณ ความชื้น ๑๔.๕%

ที่มา: ประกาศกรมการค้าภายใน เรื่องการกำหนดมาตรฐานการหักลดน้ำหนักเมล็ดข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่มีความชื้น 8 ก.พ. 2562

3. ประเด็นด้านเทคโนโลยีเกี่ยวข้องกับข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

3.1 เทคโนโลยีเมล็ดพันธุ์และการปรับปรุงพันธุ์:

การพัฒนาเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ถือเป็นหัวใจสำคัญในการยกระดับประสิทธิภาพการผลิต เพิ่มความมั่นคงทางอาหาร และเสริมความสามารถในการแข่งขันของไทยในตลาดโลก โดยในปัจจุบันมีทางเลือกด้านเทคโนโลยีเมล็ดพันธุ์หลัก ๆ 3 แนวทาง¹³⁶ ได้แก่:

1. การปรับปรุงพันธุ์แบบดั้งเดิม (Conventional Breeding):

เป็นวิธีที่ไทยใช้อย่างต่อเนื่อง โดยอาศัยการคัดเลือกและผสมพันธุ์สายพันธุ์ที่มีลักษณะดี เพื่อให้ได้พันธุ์ที่ให้ผลผลิตสูง ต้านทานโรค และเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของแต่ละพื้นที่ ซึ่งในระยะหลังมักเป็นการใช้พันธุ์ลูกผสม (hybrid) เป็นหลัก ซึ่งมีข้อดีคือได้รับการยอมรับจากสังคมและไม่ติดข้อจำกัดด้านกฎหมาย แต่มีข้อจำกัดเรื่องระยะเวลาและความแม่นยำ

2. การใช้เทคโนโลยีการตัดต่อจีโนม (Genome Editing):

เช่น CRISPR ซึ่งเป็นนวัตกรรมที่ช่วยปรับปรุงพันธุกรรมของพืชอย่างเฉพาะจุด มีความแม่นยำสูงและไม่ต้องนำยีนจากสิ่งมีชีวิตอื่นเข้ามา จึงได้รับการยอมรับในหลายประเทศว่าแตกต่างจาก GMO โดยปัจจุบันเทคโนโลยีการตัดต่อจีโนมได้รับการสนับสนุนและยอมรับในหลายประเทศทั่วโลก รวมถึงในสหภาพยุโรป (EU) และประเทศไทย โดยมีการรับรองว่าเทคโนโลยีนี้มีความปลอดภัยสูง เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และไม่จัดเป็นพืชดัดแปลงพันธุกรรม (GMOs) เนื่องจากไม่มีการถ่ายฝากยีนจากสิ่งมีชีวิตอื่น

3. การดัดแปรหรือดัดแปลงพันธุกรรม (Genetically Modified Organism: GMO):

สิ่งมีชีวิตที่ดัดแปร/ดัดแปลงพันธุกรรม (Genetically Modified Organism: GMO) เป็นการพัฒนาเทคโนโลยีการเพิ่มความต้านทานศัตรูพืชหรือความทนทานต่อสภาพแวดล้อมโดยตัดต่อยีนจากสิ่งมีชีวิตอื่นที่มีคุณสมบัติที่ต้องการ ปัจจุบันมีหน่วยงานวิชาการของไทยที่ระบุว่ามีความพร้อมด้านการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีนี้ แต่รัฐบาลไทยยังไม่มีนโยบายในการอนุญาตให้เกษตรกรใช้ GMO ในการเพาะปลูก ทั้งที่ปัจจุบันประเทศไทยอนุญาตให้นำเข้าอาหารที่ใช้วัตถุดิบที่เป็นถั่วเหลืองและข้าวโพด GMO โดย “ประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 431) พ.ศ. 2565 ออกตามความในพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 เรื่อง อาหารที่ได้จากสิ่งมีชีวิตดัดแปรพันธุกรรม” ซึ่งประกาศเมื่อวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2565 (ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

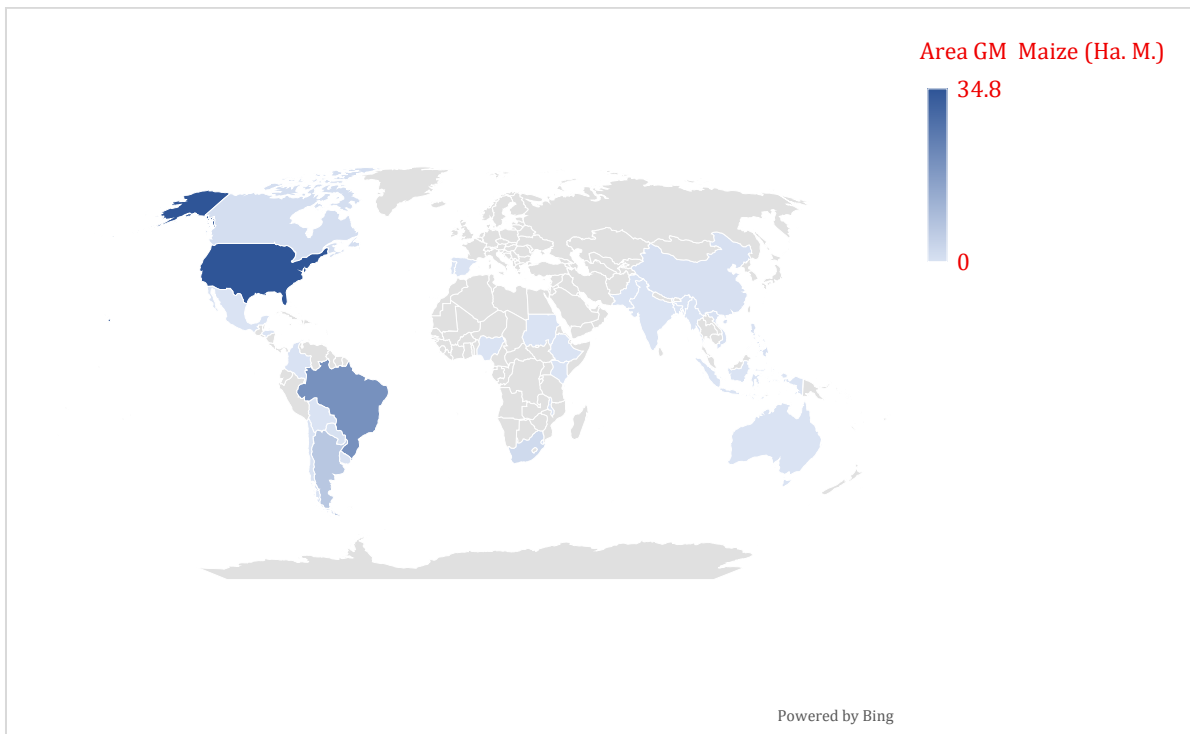
¹³⁶ ข้อมูลจากการประชุมเชิงปฏิบัติการโครงการจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายการสร้างเสถียรภาพและความเข้มแข็งทางการค้าสินค้าพืชไร่ (มันสำปะหลังและข้าวโพดเลี้ยงสัตว์) ณ วันพฤหัสบดีที่ 15 พฤษภาคม พ.ศ. 2568 เวลา 09.00–16.00 น. ณ ห้องประชุม Amber 1 ชั้น 5 โรงแรม แกรนด์ ริชมอนด์ สโตนีส์ คอนเวนชัน โฮเทล ซึ่งเป็นการให้ข้อมูลความรู้โดยผู้แทนจากสมาคมการค้าเมล็ดพันธุ์ไทย

เมื่อ 7 มิถุนายน พ.ศ. 2565 และมีผลบังคับใช้หลังจากนั้นอีก 180 วัน) ได้กำหนดบัญชี "positive list" สำหรับอาหารที่ได้จากสิ่งมีชีวิตที่ดัดแปรพันธุกรรม (GMO) ที่อนุญาตให้นำเข้าสินค้าภายใต้ระบบ Biosafety Clearing House (BCH) ซึ่งรวมอาหารที่ได้จากข้าวโพดดัดแปรพันธุกรรม (GMO) ที่ระบุไว้ในบัญชีแนบท้ายหมายเลข 1 จำนวน 29 สายพันธุ์ และในบัญชีแนบท้ายหมายเลข 6 อีก 42 สายพันธุ์ รวมเป็น 71 สายพันธุ์ (และอาหารที่ได้จากถั่วเหลืองดัดแปรพันธุกรรมตามบัญชีแนบท้ายหมายเลข 1 และ 6 จำนวน 15 และ 7 สายพันธุ์ รวมเป็น 22 สายพันธุ์) ซึ่งทั้งหมดครอบคลุมอาหารคนที่ได้จากพืช GMO ดังกล่าว

ในปัจจุบัน หลายประเทศยอมรับพืชดัดแปลงพันธุกรรม (GMO หรือ GM) มากขึ้น มีการปลูกพืช GM ในเชิงพาณิชย์ทั้งหมด 32 ประเทศ (ข้อมูลจาก International Service for the Acquisition of Agri-biotech Applications (ISAAA) Inc.) โดยพืช GM ที่ปลูกส่วนใหญ่ในโลก ได้แก่ ถั่วเหลือง ข้าวโพด และ ฝ้าย ตามลำดับ

สำหรับประเทศที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ GM ในเชิงพาณิชย์ปัจจุบันมี 19 ประเทศ (รูปที่ 38) โดยประเทศที่ปลูกข้าวโพด GM มากที่สุด ได้แก่ สหรัฐอเมริกา และบราซิล ประเทศล่าสุดที่อนุมัติการปลูกข้าวโพดดัดแปลงพันธุกรรมได้แก่ไนจีเรียในปี 2024 โดยมีการอนุมัติให้ปลูกข้าวโพด GM 4 สายพันธุ์ ภายใต้โครงการ TELA Maize Project ข้าวโพดเหล่านี้มีลักษณะด้านทานแมลงศัตรูพืช (หนอนเจาะลำต้นและหนอนกระทุ้งข้าวโพดลายจุด) ทนแล้ง และสามารถให้ผลผลิตสูงถึง 10 ตันต่อเฮกตาร์ (ประมาณ 1600 กิโลกรัมต่อไร่) ภายใต้การจัดการที่ดี สูงกว่าพันธุ์ลูกผสมทั่วไปที่ให้ผลผลิตเฉลี่ย 6 ตันต่อเฮกตาร์ (ประมาณ 828 กิโลกรัมต่อไร่ ซึ่งสูงกว่าผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ของไทยในปี 2567 ทั้งในเขตชลประทาน ที่ 817 กิโลกรัมต่อไร่ และนอกเขตชลประทาน ที่ 745 กิโลกรัมต่อไร่)

รูปที่ 38 ประเทศที่มีการปลูกข้าวโพดดัดแปลงพันธุกรรม (GMO) ในเชิงพาณิชย์

ที่มา: คณะผู้วิจัยรวบรวมจาก Global GM Crop Area Review (2025)¹³⁷

3.2 ข้อถกเถียงเรื่องการปลูกข้าวโพดดัดแปลงพันธุกรรม (GM) ในไทย

ปัจจุบันประเทศไทยอนุญาตให้นำเข้าข้าวโพดดัดแปลงพันธุกรรม (GM Corn) ได้เพื่อใช้เป็นวัตถุดิบอาหารสัตว์ แต่ยังไม่อนุญาตให้เกษตรกรภายในประเทศปลูกข้าวโพด GM ส่งผลให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันในแง่ของต้นทุนและผลผลิตภาพ ซึ่งมีเกษตรกรบางส่วนเสนอว่าหากรัฐอนุญาตให้มีการนำเข้าข้าวโพด GM ก็ควรพิจารณาให้เกษตรกรไทยมีสิทธิใช้เทคโนโลยีดังกล่าวเช่นเดียวกัน เพื่อให้สามารถแข่งขันกันได้อย่างเท่าเทียม

อย่างไรก็ตาม ที่ผ่านมาก็มีหลายประเทศที่มีท่าทีคัดค้านพืช GM เช่นบางประเทศในสหภาพยุโรป โดยเฉพาะประเทศอย่างฝรั่งเศส เยอรมนี ออสเตรีย และอิตาลีที่ออกมาตรการห้ามปลูก และมีบางประเทศนอกยุโรป เช่น รัสเซีย ก็ได้ออกข้อห้ามหรือข้อจำกัดในการเพาะปลูกพืช GM เช่นกัน ส่วนบางประเทศในแอฟริกาและเอเชีย แม้จะมีการพิจารณาหรือดำเนินมาตรการห้ามทดลองหรือเพาะปลูก แต่ก็ยังเปิดให้มีการนำเข้าและใช้ประโยชน์จากอาหาร GMO อยู่ รวมทั้งไทย ซึ่งที่ผ่านมาได้มีการอนุญาตให้ใช้ถั่วเหลืองและข้าวโพด GM สำหรับอาหาร แต่ยังไม่อนุญาต/รับรองให้ปลูกพืช GM

¹³⁷ AgbioInvestor. (2025). Global GM Crop Area Review. AgbioInvestor GM Monitor, <https://gm.agbioinvestor.com/downloads/9>

ในส่วนและเทคโนโลยีการตัดต่อยีนในพืช (Genome Editing หรือ GEd) นั้น ปัจจุบันเทคโนโลยีนี้ได้รับการยอมรับในประเทศส่วนใหญ่มากกว่า GMO เนื่องจากเป็นเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพในการปรับปรุงพันธุ์พืชให้มีความทนทานต่อโรคและสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้น มีผลผลิตสูงขึ้น และมีคุณค่าทางโภชนาการมากขึ้น โดยเฉพาะเทคโนโลยี CRISPR-Cas9 ที่มีความแม่นยำและรวดเร็ว และการตัดต่อยีนที่ไม่ได้นำยีนจากสิ่งมีชีวิตต่างชนิดเข้ามา ก็ช่วยลดความกังวลด้านความปลอดภัยเมื่อเทียบกับการสร้างพัฒนาพืช GM/GMO

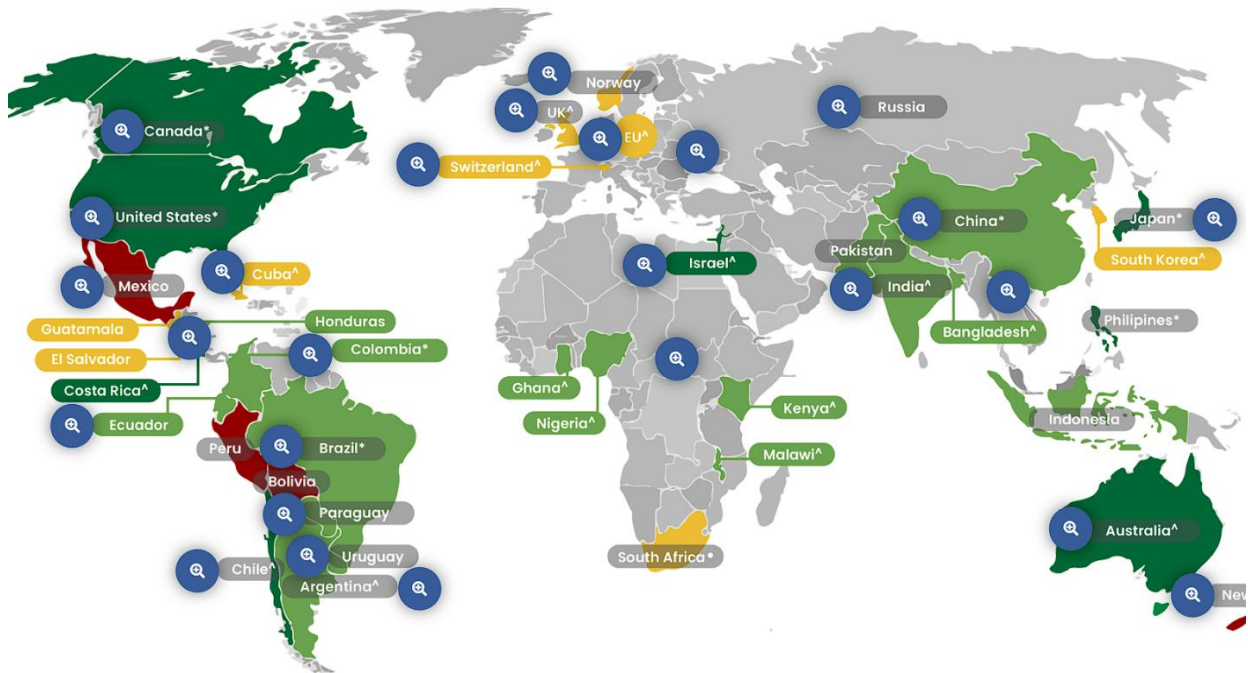
ปัจจุบันมีหลายประเทศที่มีการยอมรับเทคโนโลยีการตัดต่อยีนในพืช (Genome Editing) และกำหนดกฎระเบียบที่อนุญาตให้ใช้เทคโนโลยี Genome Editing แบบที่ไม่มีการแทรกดีเอ็นเอจากสิ่งมีชีวิตอื่น (Non-transgenic) ไว้โดยเฉพาะ โดยไม่จัดให้เป็น GMO ได้แก่ สหรัฐอเมริกา แคนาดา ออสเตรเลีย ญี่ปุ่น รวมถึงหลายประเทศในเอเชียและแอฟริกา ขณะที่สหภาพยุโรปและนิวซีแลนด์ยังจัดให้พืชที่ผ่านการ Genome Editing อยู่ภายใต้การควบคุมเหมือน GMO (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, 2567¹³⁸)

อย่างไรก็ตาม ล่าสุดคณะมนตรียุโรป (European Council) เห็นชอบในหลักการ เพื่อเริ่มต้นเจรจาจัดทำกฎหมายร่วมกับรัฐสภายุโรปสำหรับพืชที่ใช้เทคนิคจีโนมใหม่ (New Genomic Techniques – NGT) ซึ่งอาจจะใช้เวลาหลายปีที่กว่ากฎหมายฉบับนี้จะมีผลบังคับใช้ เนื่องจากยังมีหลายองค์กรที่คัดค้านอยู่

สำหรับประเทศไทยนั้น กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้รับรองรับรองสิ่งมีชีวิตที่พัฒนาจากเทคโนโลยีการปรับแต่งจีโนม (Genome Editing, GEd) เพื่อใช้ประโยชน์ในภาคการเกษตรตั้งแต่วันที่ 15 สิงหาคม 2567 ตาม “ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง การรับรองสิ่งมีชีวิตที่พัฒนาจากเทคโนโลยีการปรับแต่งจีโนมเพื่อใช้ประโยชน์ในภาคการเกษตร พ.ศ. ๒๕๖๗” ลงวันที่ 11 กรกฎาคม 2567 มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 15 สิงหาคม 2567 ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับการรับรองสิ่งมีชีวิตที่พัฒนาจากเทคโนโลยีการปรับแต่งจีโนม ว่ามีศักยภาพสำหรับการปรับปรุงพันธุ์สิ่งมีชีวิตเพื่อใช้ประโยชน์ในภาคการเกษตร สามารถปล่อยสู่สิ่งแวดล้อมได้อย่างปลอดภัย และจำหน่ายเชิงพาณิชย์อย่างเหมาะสม

¹³⁸ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (2567), แนวทางการพิจารณาเทคโนโลยีการปรับแต่งจีโนม (genome editing). <https://www.biotec.or.th/biosafety/images/document/guideline/GEd2024.pdf>

รูปที่ 39 สถานะด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีการตัดต่อยีนในพืช (Genome Editing) ของโลก
ณ พ.ศ. 2567

Ratings Guide

4	No restrictions
3	Approved case-by-case
2	Debate ongoing, likely approval
1	Prohibited or restricted
0	Regulatory future unclear

ที่มา: Genetic Literacy Project¹³⁹

¹³⁹ <https://crispr-gene-editing-regs-tracker.geneticliteracyproject.org/>

สามารถพิจารณารายละเอียดเพิ่มเติมในการศึกษาของ Sprink, T., Wilhelm, R. (2023). Genome Editing in Biotech Regulations Worldwide. In: Ricroch, A., Eriksson, D., Miladinović, D., Sweet, J., Van Laere, K., Woźniak-Gientka, E. (eds) A Roadmap for Plant Genome Editing . Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031-46150-7_25

แม้ว่าไทยจะมีศักยภาพในการพัฒนาและใช้เทคโนโลยีทั้งสามรูปแบบ (Conventional/Hybrid GM และ GE) แต่ก็ยังขาดกรอบนโยบายและกฎหมายที่ชัดเจนในด้านการกำกับดูแลความปลอดภัยทางชีวภาพ (Biosafety Regulation) ซึ่งบางประเทศมีกฎหมายลำดับรองที่กำหนดกติกา/หลักเกณฑ์ว่าจะอนุญาตให้ใช้เทคโนโลยี GMO หรือ Genome Editing ในภาคเกษตรหรือไม่อย่างไร

ในประเทศไทยเคยมีการร่างกฎหมายนี้เข้าสู่กระบวนการพิจารณาของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แต่ก็ชะงักไปโดยไม่มีวี่แวงความคืบหน้า ซึ่งมีนักวิชาการด้านนี้เสนอว่าควรนำกลับมาพิจารณาเสนอใหม่เพื่อให้ไทยมีกฎหมายกำกับการใช้/พัฒนา/ควบคุมเทคโนโลยีกลุ่มนี้ที่มีความชัดเจน เพราะถ้าหากประเทศเพื่อนบ้านอย่างเวียดนาม อินโดนีเซีย และกัมพูชา ซึ่งเริ่มอนุญาตให้ใช้หรือผลิตพืช GMO ในการผลิต แล้วมีการค้าข้ามพรมแดนเพิ่มขึ้น ในขณะที่ไทยยังไม่มีมาตรการทางกฎหมายหรือระบบกำกับดูแลรองรับ ก็อาจส่งผลกระทบต่อความสามารถของประเทศไทยในการควบคุมคุณภาพ ความปลอดภัย และอาจส่งผลกระทบต่อความสามารถในการแข่งขันของไทยในระยะยาวด้วย

4. ประเด็นด้านภูมิรัฐศาสตร์

4.1 ผลกระทบของสงครามทางการค้าระหว่างสหรัฐอเมริกา และจีนต่อตลาดการค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์โลก

ความตึงเครียดทางการค้าระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีนยังคงเป็นปัจจัยสำคัญที่สร้างความไม่แน่นอนให้กับตลาดสินค้าเกษตรโลก รวมถึงตลาดข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อนายโดนัลด์ ทรัมป์ได้กลับเข้ามาดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีในวาระที่สอง ซึ่งทำให้มีความเป็นไปได้สูงว่าความขัดแย้งทางการค้าระหว่างสองประเทศมหาอำนาจจะกลับมารุนแรงขึ้นอีกครั้งหนึ่ง

ที่ผ่านมาจีนเป็นผู้นำเข้าข้าวโพดรายใหญ่ของโลก และในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมาก็ได้ลดการพึ่งพาข้าวโพดจากสหรัฐอเมริกา ลงอย่างต่อเนื่อง พร้อมกับหันไปขยายการนำเข้าจากประเทศอื่น เช่น บราซิลและอาร์เจนตินา ซึ่งมีข้อได้เปรียบเชิงภูมิอากาศและต้นทุนที่ต่ำกว่า แม้แนวโน้มนี้จะสะท้อนความพยายามของจีนในการกระจายความเสี่ยงด้านซัพพลาย แต่ก็เกิดแรงสั่นสะเทือนต่อภาคเกษตรของสหรัฐอเมริกา อย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่เกิดกำลังมีความขัดแย้งทางการค้าในปัจจุบัน

สงครามระหว่างรัสเซียกับยูเครนที่ยืดเยื้อยังคงส่งผลกระทบต่อซัพพลายเชนของสินค้าเกษตรทั่วโลก โดยรัสเซียและยูเครนเป็นผู้ส่งออกธัญพืชรายใหญ่ของโลก การหยุดชะงักของการขนส่งจากภูมิภาคนี้ไม่เพียงแต่ทำให้ราคาสินค้าเกษตรผันผวนสูงขึ้นเท่านั้น แต่ยังเพิ่มความไม่แน่นอนต่อการเข้าถึงวัตถุดิบของประเทศผู้นำเข้าอย่างไทยอีกด้วย

ในบริบทนี้ ไทยจึงควรพิจารณากระจายความเสี่ยงโดยการขยาย/กระจายแหล่งนำเข้าวัตถุดิบอาหารสัตว์จากประเทศอื่นที่มีศักยภาพในการผลิตสูง เช่น บราซิล อาร์เจนตินา สหรัฐอเมริกา และออสเตรเลีย ซึ่งต่างก็มีบทบาทเป็นผู้ส่งออกธัญพืชรายสำคัญในตลาดโลก ซึ่งสามารถทดแทนการนำเข้าจากยูเครนและรัสเซียได้ในระดับหนึ่ง นอกจากนี้ การกระจายแหล่งนำเข้าไปยังภูมิภาคอื่นยังช่วยลดผลกระทบหรือแรงกระแทกจากความขัดแย้งหรือภัยพิบัติในภูมิภาคใดภูมิภาคหนึ่ง ทั้งนี้ การดำเนินมาตรการดังกล่าวควรทำควบคู่กับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านโลจิสติกส์และระบบกำกับดูแลด้านมาตรฐานวัตถุดิบด้วย เพื่อให้สามารถนำเข้าจากแหล่งใหม่ ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและปลอดภัย

4.2 แนวโน้มการนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์จากสหรัฐอเมริกา

ในระยะหลังไทยเป็นฝ่ายเกินดุลการค้ากับสหรัฐอเมริกามาอย่างต่อเนื่อง ทำให้สหรัฐอเมริกาใช้มาตรการกีดกันทางการค้า โดยตั้งแต่ช่วงต้นปี 2568 สหรัฐอเมริกา ประกาศขึ้นภาษ้นำเข้าแบบฐานขั้นต่ำในอัตรา 10% จากทุกประเทศที่เกินดุลการค้ากับสหรัฐอเมริกา โดยไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่ได้รับผลกระทบจากมาตรการนี้ และเริ่มถูกเก็บภาษ้นำเข้าในอัตรา 19% ตั้งแต่ 1 สิงหาคม 2568

ทั้งนี้ สหรัฐอเมริกามีท่าทีชัดเจนว่าต้องการขยายการส่งออกสินค้าเกษตรของตนไปยังตลาดต่างประเทศให้ได้มากที่สุด สินค้าสำคัญที่ถูกจับตามองในกรณีของไทยคือ พืชวัตถุดิบอาหารสัตว์อย่างข้าวโพดเลี้ยงสัตว์และกากถั่วเหลือง ซึ่งเป็นกลุ่มสินค้าที่สหรัฐอเมริกา ผลิตได้เป็นจำนวนมาก ขณะที่ไทยยังต้องพึ่งพาการนำเข้าอยู่พอสมควร โดยในกรณีของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ซึ่งความต้องการใช้ในประเทศไทยมีประมาณ 8-9 ล้านตันต่อปี แต่ข้อมูลจากกระทรวงเกษตรรายงานกำลังการผลิตภายในประเทศที่ประมาณ 5 ล้านตันต่อปี จึงมีช่องว่างประมาณ 4-5 ล้านตัน ซึ่งที่ผ่านมาไทยพึ่งพาการนำเข้าจากประเทศเพื่อนบ้านประมาณ 2 ล้านตันต่อปี และเสริมด้วยการนำเข้าข้าวสาลีจากประเทศต่าง ๆ เช่น ยูเครน ประมาณปีละ 1.3-2.5 ล้านตันในระหว่างปี 2560-2567 (ยกเว้นปี 2565 ที่นำเข้าน้อยเพราะมีปัญหารัสเซียบุกยูเครน) ประกอบกับพืชและกากพืชชนิดอื่น ๆ ซึ่งสามารถนำมาใช้ทดแทนข้าวโพดได้

การเปิดให้สหรัฐส่งออกวัตถุดิบเหล่านี้เข้ามาไทยเพิ่มขึ้น น่าจะเป็นประโยชน์ทั้งต่อสหรัฐและไทย โดยสหรัฐอาจสามารถลดการขาดดุลการค้ากับไทยลงได้ถึงประมาณ 84,000 ล้านบาทต่อปี หรือประมาณ 2,500 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในกรณีที่ไทยเปลี่ยนแหล่งนำเข้าจาก AFTA เป็นสหรัฐอเมริกา ทั้งหมด ซึ่งการนำเข้าจากสหรัฐน่าจะช่วยลดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งเชื่อกันว่าฝุ่นละออง PM 2.5 ในบางส่วนของไทยเกิดจากการเผาไร่ข้าวโพดในประเทศเพื่อนบ้านด้วย

ทั้งนี้ การนำเข้าวัตถุดิบกลุ่มนี้จากแหล่งอื่นที่นอกเหนือจากประเทศเพื่อนบ้านของไทย ยังมีข้อจำกัดจากโควตาการนำเข้าที่ถูกกำหนดไว้ภายใต้นโยบายปกป้องเกษตรกรภายในประเทศ ซึ่งกำหนดภาษ้นำเข้านอก

โควตาของ WTO ไว้ในอัตราที่สูงมากจนไม่คุ้มที่จะนำเข้า และถึงแม้ว่าระบบดังกล่าวคงจะต้องถูกแก้ไขเพื่อให้สามารถนำเข้าจากสหรัฐอเมริกาได้ด้วยภาษีที่นำเข้าต่ำมาก (หรือ 0% คือไม่เก็บเลย) แต่ก็คาดว่ารัฐบาลไทยคงตั้งเงื่อนไขอื่น ๆ ที่จะทำให้ปริมาณการนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์จากสหรัฐอเมริกาจะไม่สูงอย่างตัวเลข 84,000 ล้านบาทต่อปีข้างต้น และไทยอาจใช้มาตรการที่คล้ายกับที่ใช้กับข้าวสาลีอันจะทำให้การนำเข้าข้าวโพดจากสหรัฐอเมริกาส่งผลกระทบต่อราคาข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในประเทศไม่มากนัก

อย่างไรก็ตาม การนำเข้าข้าวโพดจากสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นข้าวโพดดัดแปลงพันธุกรรม (GMO) ด้วยได้กลายเป็นประเด็นที่ก่อให้เกิดการถกเถียงอย่างกว้างขวางในประเทศไทย ด้วยเหตุผลทั้งทางด้านความมั่นคงทางอาหาร และผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมต่อเกษตรกรในประเทศ เนื่องจากคาดกันว่าราคาข้าวโพดนำเข้าจากสหรัฐอเมริกาคงต่ำกว่าต้นทุนการผลิตข้าวโพดของไทยมาก สมาคมอาหารสัตว์แห่งประเทศไทยมีท่าทีสนับสนุนการนำเข้า โดยให้เหตุผลว่าข้าวโพดนำเข้าจากสหรัฐอเมริกาจะสามารถตอบสนองความต้องการวัตถุดิบในปริมาณมากได้อย่างต่อเนื่อง และมีราคาต่ำกว่าข้าวโพดที่ผลิตในประเทศ ซึ่งจะช่วยลดต้นทุนการผลิตอาหารสัตว์ เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมปศุสัตว์ และรองรับการขยายตัวของตลาดทั้งในและต่างประเทศ

ในทางตรงกันข้าม สมาคมการค้าพืชไร่มีจุดยืนคัดค้าน โดยให้เหตุผลว่าการนำเข้าดังกล่าวอาจส่งผลกระทบต่อราคาผลผลิตข้าวโพดในประเทศอย่างรุนแรง โดยจะกระทบต่อทั้งรายได้ของเกษตรกรรายย่อยและผู้ประกอบการในห่วงโซ่อุปทาน และยังอ้างด้วยว่าเป็นมาตรการที่ไม่เป็นธรรมทางการค้า เนื่องจากประเทศไทยยังคงห้ามการปลูกข้าวโพดดัดแปลงพันธุกรรมเชิงพาณิชย์ แต่กลับอนุญาตให้นำเข้าข้าวโพดดัดแปลงพันธุกรรม นอกจากนี้ยังมีข้อกังวลเกี่ยวกับความเสี่ยงจากการปนเปื้อนทางพันธุกรรมสู่ข้าวโพดที่ไม่ใช่ GMO ซึ่งอาจกระทบต่ออุตสาหกรรมข้าวโพดหวานเพื่อการส่งออก จึงมีข้อเรียกร้องให้ภาครัฐประเมินผลกระทบในการอนุญาตให้นำเข้าและ/หรือปลูกข้าวโพด GMO ในมิติต่าง ๆ อย่างรอบด้านก่อนการตัดสินใจ

สำหรับเกษตรกรนั้น มีเกษตรกรบางส่วนเสนอว่าหากมีการอนุญาตให้นำเข้าข้าวโพดดัดแปลงพันธุกรรม เกษตรกรไทยก็ควรได้รับอนุญาตให้สามารถปลูกข้าวโพดดัดแปลงพันธุกรรมได้เพื่อให้สามารถแข่งขันได้อย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งได้กล่าวถึงไว้แล้วในหัวข้อย่อย 3.2 ข้างต้น

5. มาตรการจำกัดการนำเข้า

ประเทศไทยใช้มาตรการต่าง ๆ เพื่อควบคุมและจำกัดการนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์จากต่างประเทศ แต่ประสิทธิภาพของมาตรการเหล่านี้ยังมีข้อจำกัด และอาจก่อให้เกิดผลกระทบหลายด้าน ดังนี้:

5.1. โควตาภายใต้กรอบ WTO

ประเทศไทยกำหนดโควตาการนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ภายใต้พันธกรณีขององค์การการค้าโลก (WTO) ไว้ที่ 54,700 ตันต่อปี โดยกำหนดภาษีนำเข้าในอัตรา 20% อย่างไรก็ตาม โควตาดังกล่าวคิดเป็นสัดส่วนที่น้อยมากเมื่อเทียบกับปริมาณการบริโภคจริงในอุตสาหกรรมปศุสัตว์ของไทย และในทางปฏิบัติให้องค์การคลังสินค้า กระทรวงพาณิชย์ (อศส.) เป็นผู้นำเข้า ในขณะที่ภาษีนำเข้านอกโควตามีอัตรา 73% บวกค่าธรรมเนียมพิเศษ 180 บาท/ตัน ซึ่งสูงจนปกติไม่มีผู้นำเข้า ผลกระทบที่แท้จริงของมาตรการนี้ในช่วงที่ผ่านมาจึงเป็นการจำกัดการนำเข้าข้าวโพดภายใต้กรอบ WTO ไปโดยปริยาย

5.2 การจำกัดช่วงเวลาการนำเข้าภายใต้ AFTA

ภายใต้ข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) ไทยอนุญาตให้ผู้นำเข้าทั่วไปนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ถึงสิงหาคมของแต่ละปีเท่านั้น เพื่อไม่ให้กระทบต่อราคาผลผลิตในประเทศในช่วงเก็บเกี่ยว (กันยายน-มกราคม) อย่างไรก็ตาม การจำกัดช่วงเวลาดังกล่าวอาจทำให้ประเทศเพื่อนบ้านต้องเก็บข้าวโพดไว้เป็นเวลานานในขณะที่ไม่ได้มีศักยภาพการกักเก็บที่ได้มาตรฐาน และต้องเร่งส่งออกข้าวโพดในช่วงเวลาที่ไม่มีความพร้อม ส่งผลให้คุณภาพข้าวโพดที่นำเข้ามีปัญหาคุณภาพ เช่น มีการปนเปื้อนเชื้อรา มากกว่าที่โรงงานอาหารสัตว์ยอมรับ หรืออาจมีการลักลอบนำเข้าในช่วงที่ยังไม่ได้อนุญาตให้นำเข้า

5.3 มาตรการผูกมัดส่วนนำเข้าข้าวสาลีต่อการรับซื้อข้าวโพดในประเทศ (3:1)

ภาครัฐกำหนดให้ผู้ประกอบการที่นำเข้าข้าวสาลีต้องรับซื้อข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในประเทศในอัตราส่วน 3:1 (คือทุก 1 ตันของข้าวสาลีที่นำเข้า จะต้องซื้อข้าวโพดในประเทศไทย 3 ตันในราคาที่กำหนด) เพื่อรักษาเสถียรภาพราคาและตลาดของข้าวโพดไทยในประเทศ ปัจจุบันมีความเป็นไปได้ด้วยว่าไทยอาจหันมาใช้มาตรการนี้กับการนำเข้าข้าวโพดจากสหรัฐอเมริกาด้วย ซึ่งในกรณีที่มีการนำเข้าข้าวโพดจากสหรัฐอเมริกา อุตสาหกรรมอาหารสัตว์น่าจะมีความสนใจในการนำเข้าข้าวสาลีน้อยลง

5.4 ปัญหาการลักลอบนำเข้าผ่านช่องทางธรรมชาติ

แม้ว่าตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) ไทยจะอนุญาตให้ผู้นำเข้าทั่วไปนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์จากประเทศใน AFTA โดยปลอดภาษี แต่ก็จำกัดเวลาที่ให้นำเข้าได้ ทำให้นำเข้ายังมีแรงจูงใจในการลักลอบนำเข้าข้าวโพดจากประเทศเพื่อนบ้านผ่านพรมแดนธรรมชาติ และก็มีกรกล่าวอ้างอยู่เรื่อย ๆ ว่ามี

การลักลอบนำเข้าที่ไม่ผ่านการตรวจสอบด้านคุณภาพหรือความปลอดภัยของผลผลิต ซึ่งนอกจากอาจส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยของสัตว์/ผู้บริโภคแล้ว ก็ยังอาจเกิดกรณีการนำเข้าข้าวโพดที่ลักลอบเข้ามาสวมสิทธิ์ว่าเป็นผลผลิตของไทย ทำให้ตัวเลขผลผลิตข้าวโพดของไทยอาจคลาดเคลื่อน และอาจส่งผลต่อการวางแผนนโยบายของภาครัฐด้วย

6. ประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม

การผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของไทยกำลังเผชิญกับความท้าทายด้านสิ่งแวดล้อมหลายประการ ซึ่งไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติในประเทศ แต่ยังอาจกลายเป็นข้อจำกัดทางการค้าภายใต้กฎระเบียบด้านสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศในอนาคต โดยมีประเด็นที่ควรพิจารณาหลายประเด็น เช่น:

6.1 การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของไทยส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่นอกเขตชลประทานและต้องพึ่งพาน้ำฝนเป็นหลัก ทำให้มีความเปราะบางต่อความแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศ (Climate Variability) และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (climate change) โดยเฉพาะในช่วงวิกฤตของวงจรการเพาะปลูก เช่น ช่วงออกฝัก ซึ่งต้องการน้ำในปริมาณมาก หากเกิดภัยแล้งหรือฝนทิ้งช่วงจะกระทบต่อผลผลิตและคุณภาพของข้าวโพดอย่างมีนัยสำคัญ

นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงของอุณหภูมิโลกและรูปแบบฝน ยังมีแนวโน้มทำให้ฤดูเพาะปลูกแปรปรวนมากขึ้น ส่งผลต่อการวางแผนการผลิต และอาจกระทบความมั่นคงทางรายได้ของเกษตรกรในระยะยาว

6.2 การเผาตอซังและเศษซากข้าวโพด

การเผาตอซังเพื่อเตรียมพื้นที่เพาะปลูกใหม่ ยังคงเป็นแนวปฏิบัติที่พบได้ในหลายพื้นที่ โดยเฉพาะในภาคเหนือของไทย ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM 2.5) และมลพิษทางอากาศที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน โดยเฉพาะในช่วงฤดูแล้ง

ข้อมูลจากกรมควบคุมมลพิษ (2566) ระบุว่า การเผาในที่โล่งจากภาคเกษตรเป็นแหล่งกำเนิด PM 2.5 ที่สำคัญในพื้นที่ภาคเหนือ และมีความเชื่อมโยงกับอัตราการเจ็บป่วยจากโรคทางเดินหายใจในกลุ่มประชากรเปราะบาง เช่น เด็กและผู้สูงอายุ

เพื่อลดผลกระทบดังกล่าว ภาคเอกชนบางส่วนได้เริ่มใช้มาตรการรับซื้อแบบมีเงื่อนไข เช่น การไม่รับซื้อข้าวโพดจากแปลงที่มีการเผา หรือส่งเสริมระบบการเพาะปลูกแบบไม่เผา (No-burn Agriculture) ซึ่งกำลังอยู่ในช่วงของการขยายผลและประเมินประสิทธิภาพ

6.3 การวัดคาร์บอนฟุตพริ้นท์ของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ไทย

ในช่วงที่ผ่านมา ประเทศผู้นำเข้าหลักอย่างสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรป (EU) ได้เพิ่มความเข้มงวดของมาตรการด้านสิ่งแวดล้อมในห่วงโซ่การผลิตสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรม โดยเฉพาะในรูปแบบของกฎหมายและกลไกทางการค้า ซึ่งอาจส่งผลกระทบโดยตรงต่อการส่งออกสินค้าเกษตรของไทยในอนาคต

หนึ่งในมาตรการสำคัญของนโยบาย European Green Deal คือ “กลไกการปรับคาร์บอนก่อนข้ามพรมแดน” หรือ Carbon Border Adjustment Mechanism (CBAM) ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อป้องกันการย้ายฐานการผลิตไปยังประเทศที่มีมาตรการสิ่งแวดล้อมต่ำ (Carbon Leakage) และสร้างความเท่าเทียมด้านต้นทุนคาร์บอนระหว่างสินค้าภายในและภายนอกสหภาพยุโรป โดย CBAM จะเรียกเก็บภาษีคาร์บอนจากสินค้านำเข้าตามปริมาณก๊าซเรือนกระจกที่ปล่อยในกระบวนการผลิต เมื่อเทียบกับมาตรฐานของสหภาพยุโรป

แม้ในระยะแรก (ตุลาคม 2023–ธันวาคม 2025) CBAM จะอยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่าน ซึ่งจะยังไม่เรียกเก็บค่าธรรมเนียมจริงจนถึงต้นปี 2026 และยังจำกัดเฉพาะสินค้าอุตสาหกรรม เช่น ซีเมนต์ เหล็ก อะลูมิเนียม ปุ๋ย ไฟฟ้า และไฮโดรเจน แต่ก็มีแนวโน้มว่าหากมีหลักฐานว่าการผลิตสินค้าเกษตรปล่อยคาร์บอนสูง สินค้าเหล่านี้ อาจถูกนำมาอยู่ภายใต้ขอบเขตของ CBAM ในอนาคต ประเทศผู้ผลิตอย่างไทยจึงควรเตรียมระบบตรวจวัดคาร์บอนฟุตพริ้นท์ของสินค้าเกษตรให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล เพื่อลดความเสี่ยงหรือผลกระทบจากมาตรการดังกล่าว (ถลั่นนันทน์ ดันติเวชวุฒิกุล และคณะ, 2567)

ในบริบทของไทย ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์จำนวนมากปลูกในระบบปลูกไร่หรือ “เกี้ยว” ซึ่งผู้ค้าให้การสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย และสารเคมีแก่เกษตรกร พร้อมทำสัญญารับซื้อผลผลิตกลับคืน จึงมีความเป็นไปได้ที่เกษตรกรจำนวนไม่น้อยอาจมีแนวโน้มที่จะใช้ปัจจัยการผลิตอย่างเข้มข้น โดยเฉพาะปุ๋ยเคมี ซึ่งในกรณีที่ใช้เกินความจำเป็น ก็อาจกลายเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ค่าคาร์บอนฟุตพริ้นท์ของผลผลิตสูงกว่าที่ควรจะเป็น นอกจากนี้ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ยังเป็นพืชอายุสั้น ซึ่งไม่มีศักยภาพในการกักเก็บคาร์บอนเทียบเท่าพืชอายุยืนหรือป่าไม้ จึงยิ่งเพิ่มความเปราะบางต่อมาตรการตรวจสอบด้านสิ่งแวดล้อมจากประเทศคู่ค้า

การประเมินคาร์บอนฟุตพริ้นท์ของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในประเทศไทยในปัจจุบันยังอยู่ในช่วงเริ่มต้น โดยส่วนใหญ่เป็นการประมาณการ ที่ยังไม่มีระบบการวัดค่าจริงในภาคสนามที่เป็นระบบหรือได้รับการรับรอง

อย่างไรก็ตาม เริ่มมีความพยายามจากภาคีปศุสัตว์และสัตว์น้ำไทย¹⁴⁰ ในการพัฒนาแนวทางวัดค่าการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เพื่อเตรียมความพร้อมรับมือกับมาตรการด้านสิ่งแวดล้อมในอนาคต

นอกจาก CBAM แล้ว สหภาพยุโรปยังออกกฎหมายสำคัญอีกฉบับ คือ กฎหมายสินค้าปลอดการตัดไม้ทำลายป่า (EU Deforestation Regulation: EUDR) ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2023 กำหนดให้สินค้าเกษตรที่ส่งเข้าสหภาพยุโรป เช่น ถั่วเหลือง โกโก้ กาแฟ น้ำมันปาล์ม และเนื้อวัว ต้องแสดงหลักฐานว่าไม่เกี่ยวข้องกับการตัดไม้ทำลายป่า และต้องมีข้อมูลพิกัดภูมิศาสตร์ของพื้นที่เพาะปลูก เพื่อความโปร่งใสในห่วงโซ่อุปทาน แม้ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์จะยังไม่ได้อยู่ในรายการสินค้าที่อยู่ภายใต้ข้อบังคับของ EUDR แต่ก็มีโอกาสที่จะถูกเพิ่มเข้าไป หากพบการผลิตที่เกี่ยวข้องกับการบุกรุกป่าไม้หรือขาดความยั่งยืน (ประพันธ์ ลีน้อย, 2566)

ทั้งนี้ มาตรการด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศผู้นำเข้า โดยเฉพาะสหภาพยุโรป มีแนวโน้มที่จะส่งผลกระทบต่อเป็นลูกโซ่ไปทั้งห่วงโซ่อุปทานของไทย หากวัตถุดิบป้อนอุตสาหกรรม เช่น ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน ก็อาจส่งผลกระทบต่อความสามารถในการผลิตอาหารสัตว์ ต้นทุนการผลิตในอุตสาหกรรมปศุสัตว์ และท้ายที่สุดอาจกระทบต่อการส่งออกเนื้อสัตว์ เช่น ไก่แปรรูป ซึ่งเป็นหนึ่งในสินค้าส่งออกที่สำคัญของไทย

7. การยกระดับมาตรฐานการเก็บข้อมูลข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

ตลอดช่วงการศึกษาวิจัยของโครงการนี้ รวมทั้งในการสัมมนาเผยแพร่ผลการศึกษา สมาคมการค้าพืชไร่ ได้แสดงข้อกังขากับความน่าเชื่อถือของข้อมูลการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของไทย โดยเฉพาะข้อมูลพื้นที่

¹⁴⁰ ภาคีปศุสัตว์และสัตว์น้ำไทยจัดตั้งขึ้นเมื่อเดือน ตุลาคม 2564 ปัจจุบันมีสมาชิกรวม 15 หน่วยงาน ประกอบด้วย 1. สมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์ไทย 2. สมาคมสัตว์บาลแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์ฯ 3. สมาคมสัตวแพทย์ควบคุมฟาร์มสุกรไทย 4. สมาคมสัตวแพทย์ควบคุมฟาร์มสัตว์ปีก 5. สมาคมสัตวแพทย์ควบคุมฟาร์มสัตว์เคี้ยวเอื้อง 6. สมาคมสัตวแพทย์สัตว์น้ำไทย 7. สมาคมธุรกิจเวชภัณฑ์สัตว์ 8. สมาคมการค้าเมล็ดพันธุ์ไทย 9. สมาคมผู้เลี้ยงโคนมไทยโฮลสไตน์ฟรีเชียน 10. สมาคมอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์อาหารนมไทย 11. สมาคมกุ้งไทย 12. สมาคมผู้ผลิตไก่เพื่อส่งออกไทย 13. สมาคมผู้เลี้ยงไก่พันธุ์ 14. สมาคมผู้เพาะเลี้ยงปลาไทย 15. บริษัทซีพี แอ็กชีตร้า จำกัด (มหาชน) โดยภาคีฯ ได้มีความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี เพื่อดำเนินโครงการด้านการลดก๊าซเรือนกระจกในห่วงโซ่อุตสาหกรรมปศุสัตว์ไทย (Greenhouse Gas Emissions Reduction in Thai Livestock Production Chain Towards Climate Neutrality in Year 2040) และมีการจัดตั้งคณะทำงาน 4 สินค้าได้แก่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ปลาปน เนื้อโค นมโค ซึ่งถือเป็นสินค้าเป้าหมายหลักที่จะเริ่มดำเนินการก่อน

เพาะปลูกและปริมาณผลผลิต ซึ่งเป็นข้อมูลหลักที่รัฐบาลใช้ในการกำหนดนโยบายด้านการผลิตและการนำเข้า วัตถุดิบอาหารสัตว์ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา

สมาคมการค้าพืชไร่ตั้งข้อสังเกตว่าข้อมูลผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในประเทศไทยที่รายงานโดย กระทรวงเกษตรและสหกรณ์น่าจะต่ำกว่าความเป็นจริง ทำให้รัฐบาลประมาณการยอดความขาดแคลนวัตถุดิบ ของอุตสาหกรรมอาหารสัตว์สูงกว่าความเป็นจริง และอาจนำไปสู่การอนุญาตให้นำเข้าสินค้าทดแทนข้าวโพด เลี้ยงสัตว์ (โดยเฉพาะข้าวสาลี และอาจรวมถึงข้าวบาร์เลย์ด้วย) จากต่างประเทศเพิ่มขึ้น

อย่างไรก็ตาม ข้อสังเกตดังกล่าวเป็นเพียงการคาดการณ์จากสมาคมฯ ซึ่งมีผู้รวบรวม/รับซื้อข้าวโพด จำนวนหนึ่งเชื่อว่าข้อมูลผลผลิตและผลผลิตต่อไร่ที่รายงานโดยสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรน่าจะต่ำเกินไป โดยหลายรายเชื่อว่าผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ของข้าวโพดไทยน่าจะอยู่ที่ประมาณ 1 ตันต่อไร่ เนื่องจากมีตัวอย่างไร่ ข้าวโพดหลายแห่งที่มีผลผลิตที่เทียบเป็นข้าวโพดแห้ง (ที่ความชื้น 14.5%) ได้มากกว่า 1 ตันต่อไร่ แต่การ คาดการณ์ข้างต้นก็เป็นการคาดการณ์ที่ไม่ได้มีผลการสำรวจที่มีการรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบและน่าเชื่อถือมายืนยัน

สำหรับการรายงานสถิติการผลิตสินค้าเกษตรของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่รายงานโดย สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรนั้น ในอดีตใช้ข้อมูลจากการสำรวจ (Crop Cutting Survey) เป็นหลัก แต่ใน ระยะหลังมักมีการประชุมภายในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่มีการถกกันของหน่วยงานต่าง ๆ ก่อนที่ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรจะรายงานตัวเลขออกมาเป็นทางการในแต่ละปี

ข้อสังเกตเหล่านี้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการมีระบบการจัดเก็บข้อมูลสถิติการเกษตรที่ถูกต้อง มากขึ้น เช่น การสำรวจพื้นที่เพาะปลูกและผลผลิตพืชที่สำคัญ (รวมทั้งข้าวโพดเลี้ยงสัตว์) อย่างเป็นระบบ การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น ภาพถ่ายดาวเทียม หรือฐานข้อมูลเกษตรกร เพื่อให้หน่วยงานรัฐและผู้มีส่วน เกี่ยวข้องมีและใช้ข้อมูลที่ถูกต้องในการวางแผนและตัดสินใจเชิงนโยบาย

16. การวิเคราะห์ปัจจัยสำคัญสำหรับข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

ในหัวข้อนี้ คณะผู้วิจัยได้ประมวลจุดแข็ง (Strengths) จุดอ่อน (Weaknesses) โอกาส (Opportunities) และอุปสรรค (Threats) ของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของไทย โดยวิเคราะห์จากข้อมูลในหัวข้อก่อนหน้า ซึ่งครอบคลุมทั้งข้อกฎหมาย ความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ งานวิจัยในอดีต ข้อมูลสถิติต่าง ๆ และนโยบายที่มีการดำเนินการในช่วงที่ผ่านมา สรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 105 ปัจจัยที่สำคัญสำหรับข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

จุดแข็ง (Strengths)	S1 มีความต้องการใช้ในประเทศสูง ข้อพิจารณา: ○ อุตสาหกรรมอาหารสัตว์และปศุสัตว์ของไทยมีความต้องการข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในปริมาณมาก เฉลี่ยปีละ 8-9 ล้านตัน ○ ไทยผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ได้เพียงปีละ 4-5 ล้านตัน ซึ่งยังต่ำกว่าความต้องการมาก ○ ในทศวรรษที่ผ่านมา ไทยนำเข้าข้าวสาลีเข้ามาทดแทนข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เป็นหลัก โดยนอกเหนือจากการนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์จากประเทศประเทศเพื่อนบ้าน (ในกลุ่ม AFTA) แล้ว ก็นำเข้ากากถั่วเหลืองและกากข้าวโพดจากการผลิตเอทานอล (Dried Distillers Grains With Solubles หรือ DDGS) ○ ตั้งแต่ 10 ธันวาคม 2559 กระทรวงพาณิชย์ตั้งเงื่อนไขในการให้โควตาผู้นำเข้าข้าวสาลี โดยต้องซื้อข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ภายในประเทศในอัตรา 3:1 และในราคาที่กำหนด ทำให้ที่ผ่านมาข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของไทยไม่ค่อยมีปัญหาด้านการขายและ/หรือราคาที่ขายได้ S2 เป็นผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ non-GMO ที่มีคุณภาพสูง ข้อพิจารณา: ○ ไทยได้พัฒนาตัวเองเป็นศูนย์กลางการพัฒนา ผลิต และส่งออกเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดลูกผสมในภูมิภาคนี้ ○ ปัจจุบันไทยเป็นผู้ส่งออกเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์อันดับ 10 ของโลก ถึงแม้จะเผชิญกับการแข่งขันจากเวียดนามและประเทศอื่น ๆ

จุดแข็ง (Strengths)	○ การใช้เมล็ดพันธุ์คุณภาพช่วยเพิ่มผลผลิตต่อไร่ โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีความเหมาะสมระดับปานกลางขึ้นไป S3 อายุสั้น ปลูกง่าย ข้อพิจารณา: ○ เป็นพืชอายุสั้น (120 วัน และเกษตรกรจำนวนมากเก็บเกี่ยวตั้งแต่ 110 วัน) ○ สามารถปลูกในสภาพภูมิประเทศหลายแบบ เพราะเป็นพืชที่ต้องการน้ำค่อนข้างสม่ำเสมอแค่ในช่วงสั้นๆ แค่ 4 เดือน โดยรวมจึงต้องการน้ำน้อยเมื่อเทียบกับพืชไร่ชนิดอื่น เช่น อ้อย (หรือพืชอาหารหลักอย่างข้าว) และสามารถปลูกในเขตน้ำฝนได้ดี (รวมทั้งที่ดอน และที่สูง) ได้ดี และในบางพื้นที่สามารถปลูกได้ปีละมากกว่า 1 ครั้ง S4 มีระบบโลจิสติกส์และโครงสร้างพื้นฐานสำหรับการค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่ดี ข้อพิจารณา: ○ ไทยมีระบบขนส่งและโลจิสติกส์ที่ดี เช่น ท่าเรือ แหล่งเก็บสต็อก และโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งที่สามารถรองรับการค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ทั้งในและต่างประเทศ ○ ความสามารถในการกระจายสินค้าอย่างรวดเร็วช่วยลดต้นทุนการขนส่งและการเก็บรักษาผลผลิต
จุดอ่อน (Weaknesses)	W1 ราคาผันผวน และต้นทุนสูง ข้อพิจารณา: ○ ราคาข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในไทยได้รับอิทธิพลจากตลาดโลก และมักได้รับประโยชน์จากการแทรกแซงของรัฐ แต่ราคาก็ยังมีความผันผวนเหมือนสินค้าเกษตรส่วนใหญ่ ○ สศก. ประเมินต้นทุนเฉลี่ยของเกษตรกรที่ 5.5 บาท/กิโลกรัม ซึ่งค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับราคาเฉลี่ยที่เกษตรกรได้รับ

จุดอ่อน

(Weaknesses)

W2 ผลิภาพการผลิตต่ำในพื้นที่ปลูก

ข้อพิจารณา:

- การปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่ลาดชันมีผลผลิตต่อไร่ต่ำกว่าในที่ดอนและที่ราบ
- เมล็ดพันธุ์ที่พัฒนาและใช้ในไทยถูกทิ้งห่างจากเมล็ดพันธุ์ GMO มาก

W3 ปัญหาคุณภาพและความชื้นของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

ข้อพิจารณา:

- เกษตรกรบางส่วนขาดความรู้หรือเทคโนโลยีหลังการเก็บเกี่ยวและมักเลือกเก็บเกี่ยวข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ก่อนครบกำหนด 120 วัน ทำให้ได้ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ความชื้นสูงที่มีคุณภาพต่ำ และเกษตรกรส่วนใหญ่ก็เข้าไม่ถึงเทคโนโลยีหลังการเก็บเกี่ยวอย่างไซโลและเครื่องอบลดความชื้น ทำให้ต้องรับขายข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ความชื้นสูง/คุณภาพต่ำและได้ราคาข้าวโพดสดที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานมาก

W4 การปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่ลาดชันและที่สูงในหลายพื้นที่ใช้วิธีเผาตอซังส่งผลด้านลบต่อสิ่งแวดล้อม

ข้อพิจารณา:

- การปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่สูงหลายพื้นที่มักใช้วิธีเผาตอซังซึ่งส่งผลด้านลบต่อสิ่งแวดล้อม รวมทั้งปัญหาฝุ่นควัน และ PM 2.5

W5 ระบบการซื้อขายข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่ต้องใช้เอกสารสิทธิ์ที่ดิน

ข้อพิจารณา:

- ในระยะหลังโรงงานอาหารสัตว์ตั้งเงื่อนไขรับซื้อข้าวโพดเลี้ยงสัตว์จากผู้ผลิตที่มีเอกสารสิทธิ์ เพื่อลดข้อครหาว่าส่งเสริมการบุกรุกป่าทำให้เกษตรกรที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ไม่สามารถขายให้โรงงานอาหารสัตว์ได้
- ระบบนี้อาจทำให้พ่อค้าคนกลางมีบทบาทสำคัญในการรับซื้อ และมีอำนาจต่อรองในการซื้อขายข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เหนือเกษตรกรมากขึ้น

โอกาส

(Opportunities)

O1 การเติบโตของอุตสาหกรรมอาหารสัตว์และปศุสัตว์

ข้อพิจารณา:

- ไทยมีความต้องการอาหารสัตว์เฉลี่ยปีละ 20 ล้านตัน ซึ่งอุตสาหกรรมอาหารสัตว์นิยมใช้ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เป็นวัตถุดิบมากที่สุด
- โรงงานอาหารสัตว์ในไทยต้องการข้าวโพดเลี้ยงสัตว์คุณภาพสูง และมีการกำหนดมาตรฐานการรับซื้อที่เข้มงวด

O2 การนำเข้าข้าวโพดจากประเทศเพื่อนบ้านภายใต้ AFTA

ข้อพิจารณา:

- ตามข้อตกลง AFTA ผู้นำเข้าของไทยสามารถนำเข้าข้าวโพดจากเมียนมา กัมพูชา ลาว ด้วยภาษี 0%
- ข้าวโพดจากประเทศเพื่อนบ้านมักมีต้นทุนต่ำกว่าข้าวโพดไทย ทำให้มีการนำเข้ามาใช้เป็นวัตถุดิบทดแทนข้าวโพดไทยในอุตสาหกรรมอาหารสัตว์
- ในระยะหลังมีการส่งเสริมการปลูกข้าวโพดในเมียนมาเพื่อส่งมายังไทย โดยทั้งนักธุรกิจเมียนมาและไทย (ปัจจุบันข้าวโพดที่ไทยนำเข้าในประมาณ 90% มาจากเมียนมา) ทำให้เมียนมายังเป็นแหล่งนำเข้าที่ยังมีศักยภาพที่จะเพิ่มการผลิตและการส่งออกข้าวโพดมาไทย

O3 การนำเข้าข้าวโพดจากประเทศนอก AFTA

ข้อพิจารณา:

- ถ้ามีการเปิดเสรีให้นำเข้าข้าวโพดจากประเทศนอก AFTA น่าจะทำให้ไทยหันไปนำเข้าข้าวโพดจากทวีปอเมริกาซึ่งโดยทั่วไปแล้วมีราคาต่ำกว่าข้าวโพดจากประเทศใน AFTA
- การนำเข้าจากทวีปอเมริกาน่าจะช่วยลดปัญหาฝุ่น PM 2.5 ที่เป็นปัญหาใหญ่ของไทยในปัจจุบันลงได้บ้างด้วย

○4 พัฒนาหรือเจรจาเพื่อปรับข้อตกลงทางการค้าใหม่ ๆ หรือ FTA กับประเทศ ผู้ส่งออกข้าวโพดนอก AFTA

ข้อพิจารณา:

- การเจรจาการค้ากับสหรัฐอเมริกาที่ผ่านมา (ก่อน 1 สิงหาคม 2568) เข้าใจว่าไทยน่าจะยื่นข้อเสนอลดภาษีนำเข้าข้าวโพดจากสหรัฐลงต่ำมาก (หรือเหลือ 0) ซึ่งถ้าไม่ได้ผูกกับมาตรการอื่นก็น่าจะมีผลทำให้ไทยสามารถนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในต้นทุนที่รวมค่าขนส่งและค่าใช้จ่ายอื่นแล้วยังต่ำกว่าราคาข้าวโพดที่นำเข้าจากประเทศเพื่อนบ้านใน AFTA
- ผลในกรณีนี้อาจที่ใกล้เคียงกันถ้าไทยปรับโควตา และ/หรือ อัตราภาษีนำเข้า MFN จากประเทศสมาชิก WTO อื่นๆ (หรือกับประเทศที่มี FTA กับไทยแล้ว หรือทำ FTA เพิ่มเติมกับประเทศผู้ส่งออกอื่น เช่น บราซิล)

○5 การพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุน

ข้อพิจารณา:

- การใช้เมล็ดพันธุ์คุณภาพ เทคโนโลยีลดต้นทุน เช่น ระบบน้ำหยด และเครื่องจักรกลทางการเกษตรโดยเก็บเกี่ยวในเวลาที่เหมาะสม จะช่วยเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุนข้าวโพดรุ่นหลัก (รุ่น 1) ของเกษตรกรลงได้บ้าง

○6 มีโอกาสขยายส่งออกไปยังประเทศที่มีความต้องการสูง

ข้อพิจารณา:

- ประเทศผู้นำเข้าหลายประเทศ เช่น เม็กซิโก สหภาพยุโรป และฟิลิปปินส์ ยังมีแนวโน้มนำเข้าข้าวโพดเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง
- แต่กรณีคงยังไม่ใช่อีกโอกาสที่มีนัยสำคัญ เพราะคงยากที่ไทยจะสามารถส่งออกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในปริมาณที่มีนัยสำคัญในอนาคตอันใกล้

T1 ข้อจำกัดด้านพื้นที่เกษตร และ/หรือ ข้อจำกัดในการขยายพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

ข้อพิจารณา:

- พื้นที่เกษตรของไทย (รวมทั้งพื้นที่เพาะปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์) มีจำกัดและเกือบทั้งหมดเป็นพื้นที่นอกเขตชลประทาน ทำให้ยากที่จะเพิ่มผลผลิตด้วยวิธีเพิ่มพื้นที่เพาะปลูก
- ถึงแม้รัฐบาลสนับสนุนให้เกษตรกรปลูกข้าวโพดหน้าแล้ง/หลังนา แต่เกษตรกรในเขตชลประทานที่อาจปลูกได้มักจะสนใจปลูกพืชอื่น (รวมทั้งข้าวโพดเมล็ดพันธุ์) มากกว่าเพาะปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

T2 ศัตรูพืชและภัยธรรมชาติ

ข้อพิจารณา:

- พื้นที่เพาะปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในไทยส่วนใหญ่อยู่นอกเขตชลประทาน ทำให้อาจได้รับผลกระทบจากภัยแล้งและน้ำท่วม
- หลายพื้นที่ได้รับผลกระทบจากการระบาดของหนอนกระทู้ข้าวโพดลายจุด (Fall Army Worm) เป็นเวลาหลายปี และยังมีปัญหาศัตรูพืชอื่นด้วย
- พืช Aflatoxin จากเชื้อรา A. Flavus ยังเป็นปัญหาที่มีนัยสำคัญในช่วงเก็บเกี่ยวข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในฤดูฝน ส่งผลกระทบต่อคุณภาพข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ไทยจำนวนหนึ่ง ซึ่งปัจจุบันก็ยังมีข้าวโพดเลี้ยงสัตว์บางส่วนที่ไม่สามารถขายให้โรงงานอาหารสัตว์ ถึงแม้จะน้อยกว่าในอดีตที่ในบางช่วงข้าวโพดจากไทยก็เคยถูกปฏิเสธจากประเทศผู้นำเข้าที่มีมาตรฐานควบคุม Aflatoxin ที่เข้มงวด

T3 ปัญหาสิ่งแวดล้อมและการบุกรุกป่า

ข้อพิจารณา:

- ข้อมูลจากดาวเทียม Landset (จากระบบ GIS ของ GISTDA) ใน 4 ตำบลในสองอำเภอของจังหวัดน่าน แสดงให้เห็นว่า พื้นที่ปลูกข้าวโพดที่เพิ่มขึ้น 70% ระหว่างปี 2545 และ 2556 นั้น พื้นที่ 60.9% เป็นพื้นที่ซึ่งบุกรุกป่าหรือคิดเป็น 23% ของพื้นที่อุทยานในแถบนั้น

อุปสรรค
(Threats)

- การเผาตอซังและใช้สารเคมีมากเกินไป ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชน
- การจำกัดการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในไทย โดยหันไปส่งเสริมการปลูกและนำเข้าจาก AFTA อาจกลับทำให้ปัญหาการเผาและฝุ่น PM 2.5 ในไทยและในภูมิภาคนี้เลวลงได้ เพราะไทยอาจควบคุมการเผาในต่างประเทศได้ยากกว่าการควบคุมการเผาภายในประเทศเสียอีก

T4 ข้อกังวลการเปิดให้นำเข้าข้าวอาจกระทบราคาข้าวโพดในประเทศ

ข้อพิจารณา:

- การเปิดเสรีนำเข้าข้าวสาลีในปี 2559 ทำให้โรงงานอาหารสัตว์ลดการซื้อข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ไทย ส่งผลให้ราคาข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ตกลง
- แม้ในระยะหลังจะมีการกำหนดมาตรการ 3:1 (นำเข้าข้าวสาลี 1 ส่วน ต้องซื้อข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ไทย 3 ส่วน) และในระยะหลังได้มีความพยายามใช้มาตรการดังกล่าวอย่างเข้มงวดขึ้น แต่มาตรการนี้จะมีผลน้อยลงมากในกรณีที่ไทยเปิดให้นำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์จากนอก AFTA โดยเฉพาะจากสหรัฐอเมริกามากขึ้น (เว้นแต่จะมีการใช้มาตรการทำนองเดียวกันกับข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่จะนำเข้าจากสหรัฐอเมริกาด้วย)

T5 การกำหนดมาตรฐานสิ่งแวดล้อมที่เข้มงวดขึ้นในตลาดโลก

ข้อพิจารณา:

- ประเทศคู่ค้าที่สำคัญ เช่น สหภาพยุโรป และจีน เริ่มเข้มงวดกับแหล่งที่มาของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ โดยต้องมาจากแหล่งที่ปลูกอย่างถูกต้องตามกฎหมายและไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม
- การปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์บนพื้นที่บุกรุกป่าและการเผาตอซังอาจส่งผลกระทบต่อ การส่งออกสินค้าเกษตรของไทย (ในทำนองเดียวกับปัญหา IUU ที่เคยเป็นปัญหากับอุตสาหกรรมประมงของไทย)

ส่วนที่ 6 สรุปและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับมันสำปะหลัง
- ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

ส่วนที่ 6 สรุปและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

โครงการวิจัยนี้มีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่พยายามสร้างเสถียรภาพและเสริมความเข้มแข็งทางการค้าของสินค้าพืชไร่สองชนิด คือ มันสำปะหลังและข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ รวมถึงผลิตภัณฑ์จากพืชทั้งสองซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทยในหลายทศวรรษที่ผ่านมา

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเหล่านี้พัฒนาขึ้นจากการวิเคราะห์ข้อมูลสถิติ ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง งานวิจัยที่มีอยู่เดิม ประกอบกับผลจากการวิจัยภาคสนามของโครงการใน 4 ภูมิภาค และการจัดประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นและนำเสนอผลการศึกษาในวงกว้าง มาพิจารณาและสังเคราะห์เป็นข้อเสนอเชิงนโยบายที่คำนึงถึงความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญที่มักเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วขึ้นในช่วงหลัง โดยพยายามตอบโจทย์เชิงประจักษ์และให้ความสำคัญกับการเพิ่มโอกาส ช่องทางการตลาด และศักยภาพในการแข่งขันทางการค้าของพืชไร่ทั้งสองนี้และผลิตภัณฑ์ ให้สามารถพัฒนาต่อไปและตอบสนองความต้องการของทั้งตลาดภายในประเทศและตลาดต่างประเทศในอนาคต

17. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับมันสำปะหลัง

จากส่วนที่ 4 พบว่าการปลูกมันสำปะหลังของไทยยังมีปัญหาด้านการผลิตที่สำคัญ คือการระบาดของโรคใบด่างอย่างต่อเนื่องเป็นเวลายาวนาน ซึ่งมีส่วนที่ซ้ำเติมปัญหาผลผลิตต่อไร่ของไทยที่มีแนวโน้มต่ำเมื่อเทียบกับประเทศคู่แข่ง โดยมีสาเหตุสำคัญมาจากทั้งพื้นที่ปลูกส่วนใหญ่ต้องพึ่งพาน้ำฝนเป็นหลัก และยังมีปัญหาดินเสื่อมโทรมจากการปลูกซ้ำ ๆ ในพื้นที่เดิมเป็นเวลาหลายสิบปี ในขณะที่เกษตรกรจำนวนหนึ่งไม่เห็นความคุ้มค่าหรือขาดแรงจูงใจในการลงทุนปรับปรุงที่ดิน อีกทั้งเกษตรกรจำนวนหนึ่งยังเลือกใช้พันธุ์ที่ไ้เปอร์เซ็นต์แป้งต่ำ เพื่อรับมือกับปัญหาเหล่านี้ คณะผู้วิจัยเสนอแนะนโยบายที่เน้นการแก้ปัญหาการระบาดของโรคใบด่างอย่างเร่งด่วนเป็นระบบ ผ่านการวิจัยและขยายพันธุ์ด้านทาน โดยภาครัฐควรสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรอื่น ๆ ที่เพียงพอ ผ่านกลไกงบประมาณที่ยืดหยุ่นกว่าที่เป็นอยู่ (ข้อเสนอ A1) ตลอดจนข้อเสนอ A2 ที่เสนอให้วิจัยและพัฒนาสายพันธุ์ด้านทานโรคใบด่างที่ให้ผลผลิตต่อไร่และเปอร์เซ็นต์แป้งที่สูง และส่งเสริมเทคโนโลยีการผลิตที่เหมาะสม เช่น ระบบน้ำหยด (ในพื้นที่ที่มีน้ำเพียงพอ) และการจัดการธาตุอาหาร

ในอีกด้านหนึ่ง ข้อจำกัดเรื่องต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น ทั้งจากค่าปุ๋ย ค่าพลังงาน และค่าแรงงาน ตลอดจนปัญหาเชิงโครงสร้าง เช่น การเช่าที่ดินระยะสั้น และการขาดแรงจูงใจในการลงทุนของเกษตรกรรายย่อย สะท้อนให้เห็นจุดอ่อนด้านต้นทุน และความเสี่ยงจากการเข้าสู่สังคมสูงวัยในภาคเกษตรไทย เพื่อแก้ไขปัญหา จึงมีข้อเสนอ A5 ที่ส่งเสริมระบบการเช่าที่ดินระยะยาวควบคู่กับการปรับปรุงกฎหมายภาษีที่ดิน เพื่อสร้างแรงจูงใจด้านการลงทุนในเทคโนโลยีและการปรับปรุงดิน ในขณะเดียวกัน ก็เสนอให้ส่งเสริมการเข้าถึงเทคโนโลยีการเกษตรผ่านแพลตฟอร์มกลาง (ข้อเสนอ A7) เพื่อช่วยให้เกษตรกรสามารถลดต้นทุนการผลิต

การวิเคราะห์ในส่วนต่าง ๆ ก่อนหน้านี้ยังแสดงให้เห็นด้วยว่า ถึงแม้ไทยจะเป็นผู้นำในอุตสาหกรรมมันสำปะหลังของ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียรวมตัวกันเป็นกลุ่มองค์กรที่มีการร่วมมือกันภายในกลุ่มที่ดีพอสมควร แต่ก็ยังมีข้อจำกัดจากระบบบริหารราชการไทยที่มักรวมศูนย์อำนาจการตัดสินใจไว้ที่ส่วนกลาง รวมทั้งการอนุมัติ/อนุญาตต่าง ๆ ที่ไม่ค่อยให้ความสำคัญกับความต้องการและการมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่นในการวางแผนภายในท้องถิ่นเอง ที่มักมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดลอมและการใช้ที่ดินในชุมชนด้วย จึงมีข้อเสนอที่เกี่ยวกับการกำหนด อนุญาต และปรับปรุงผังเมืองที่ให้อำนาจท้องถิ่นตัดสินใจ (ข้อเสนอ A8) รวมถึงส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากผลพลอยได้และการกำจัดของเสียในระบบการผลิตแบบเศรษฐกิจหมุนเวียน (ข้อเสนอ A9) เพื่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรได้อย่างคุ้มค่าและยั่งยืนมากขึ้น และยังลดต้นทุนด้านการขนส่งลงได้ด้วย

ในด้านการค้ำนี้ การวิเคราะห์ SWOT ชี้ว่านอกจากอุตสาหกรรมแป้งมันสำปะหลังของไทยจะประสบความสำเร็จเป็นอย่างสูงโดยสามารถพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสมแล้ว ก็ยังมีโอกาสที่จะขยายไปสู่อุตสาหกรรมใหม่ ๆ เช่น พลังงานชีวภาพ พลาสติกชีวภาพ และเนื้อจากพืชด้วย อย่างไรก็ตาม ที่ผ่านมา การส่งออกมันสำปะหลังของไทยในระยะหลังยังพึ่งพาดตลาดจีนในสัดส่วนที่สูงมาก และยังส่งออกสินค้าปฐมภูมิอย่างมันเส้นในปริมาณมาก ทำให้มีความเสี่ยงต่อการเปลี่ยนแปลงนโยบายจากประเทศคู่ค้า ข้อเสนอเชิงนโยบายจึงรวมการเสริมสร้างศักยภาพในการแปรรูปมันสำปะหลังและแป้งมันสำปะหลังดัดแปร รวมทั้งใช้ประโยชน์จากการวิจัยพัฒนามันสำปะหลังพันธุ์ที่มีคุณสมบัติพิเศษอย่างพันธุ์แว็กซ์ (Waxy) ซึ่งสามารถนำมาทำแป้งที่มีคุณสมบัติคล้ายแป้งข้าวเหนียวได้ โดยไม่ต้องทำเป็นแป้งมันสำปะหลังดัดแปร โดยกระบวนการทางเคมี (โดยเสนอให้พัฒนามันสำปะหลังพันธุ์แว็กซ์ที่ต้านทานโรคใบด่างขึ้นมาแทนพันธุ์ปัจจุบัน) ควบคู่กับการเจรจาการค้าและสร้างเครือข่ายตลาดใหม่ ๆ ผ่านกลไกทูตพาณิชย์ในประเทศต่าง ๆ

นอกจากนี้ การวิเคราะห์ยังพบว่า นโยบายและการดำเนินโครงการเกษตรแปลงใหญ่ไม่ได้เป็นการทำเกษตรโดยนำแปลงเล็ก ๆ ของเกษตรกรมาทำรวมกันเป็นแปลงใหญ่ดังเช่นที่ชื่อโครงการสื่อ และคงไม่ใช่วิธีตอบโจทย์ที่เหมาะสมของการทำเกษตรโดยทั่วไปด้วย ถึงแม้จะพบประโยชน์จากการรวมกลุ่มของเกษตรกรอยู่บ้าง ข้อเสนอ A6 จึงเสนอให้ทบทวนแนวทางการรวมกลุ่มและพัฒนารูปแบบธุรกิจที่เหมาะสมกับเกษตรกรในบริบทที่เป็นจริง และในกรณีที่เป็นโครงการที่รัฐสนับสนุนหรือเครื่องจักรกลให้ ก็ควรมีระบบติดตามตรวจสอบ และประเมินผลที่โปร่งใส

จากนั้น คณะผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ SWOT มาพัฒนาเป็นชุดข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อวางรากฐานสู่การพัฒนาอุตสาหกรรมมันสำปะหลังไทยให้เข้มแข็งและรักษาความสามารถในการแข่งขันเอาไว้ได้ในระยะยาว

ข้อเสนอเชิงนโยบายสำหรับมันสำปะหลังนำเสนอในสามด้านหลัก ได้แก่ 1) ข้อเสนอด้านการผลิต 2) ข้อเสนอด้านราคาและต้นทุน และ 3) ข้อเสนอด้านการค้า โดยคณะผู้วิจัยได้สรุปการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ในรูปแบบ TOWS Matrix ตามผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่สำคัญในส่วนก่อนหน้า โดยสรุปรายการข้อเสนอต่าง ๆ ไว้ในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 106 สรุปการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ข้อเสนอเชิงนโยบายกรณีน้ำมันสำปะหลัง

	จุดแข็ง	จุดอ่อน
	1) ไทยเป็นผู้นำการส่งออก น้ำมันสำปะหลังทั้งของทวีปเอเชีย และของโลก 2) มีอุตสาหกรรมครบวงจรที่ ครอบคลุมตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ 3) มีกลไกกำหนดนโยบายและ การบริหารน้ำมันสำปะหลังที่รวบรวม ฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาร่วมกัน 4) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียรวมกลุ่มเข้มแข็ง	1) ผลผลิตต่อไร่ต่ำกว่าประเทศคู่แข่ง 2) ราคามีความผันผวนสูง 3) โรคใบด่าง 4) ต้นทุนการผลิตและค่าแรงสูงขึ้น 5) ดินเสื่อมโทรมและน้ำขาดแคลน 6) ปัญหาผลกระทบสิ่งแวดล้อม 7) ขาดการวิจัยและพัฒนา เทคโนโลยีเพื่อสร้าง นวัตกรรมใหม่
โอกาส 1) ความต้องการใช้ในตลาด พลังงาน 2) ศักยภาพผลิตสินค้ามูลค่าสูงขึ้น เช่น พลาสติกชีวภาพ โปรตีน จากพืช 3) เป็นศูนย์กลางแปรรูปในภูมิภาค 4) มีโอกาสใช้และพัฒนากลไก พาณิชย์ที่มีอยู่เป็นเครื่องมือช่วย ขยายตลาดและเพิ่มโอกาสใน การส่งออกน้ำมันสำปะหลังของไทย ในอนาคต	กลยุทธ์เชิงรุก A2 วิจัยพัฒนาเพื่อเพิ่มผลผลิตต่อไร่ และเปอร์เซ็นต์แบ่งของน้ำมันสำปะหลัง A4 ส่งเสริมและกำกับดูแลการส่งเสริม น้ำมันสำปะหลังพันธุ์แก้วชี A7 ส่งเสริมการพัฒนาแพลตฟอร์ม เทคโนโลยีการเกษตร A10 ส่งเสริมการถ่ายทอดเทคโนโลยี และองค์ความรู้จากภาคเอกชนสู่ เกษตรกร A11 ปรับระบบส่งเสริมการวิจัยพัฒนา ผลิตภัณฑ์ปลายน้ำ	กลยุทธ์เชิงแก้ไข A1 ส่งเสริมการขยายและวิจัยพัฒนา พันธุ์ด้านทานโรคใบด่าง A3 แก้ไขปัญหาการปลูกมันสำปะหลัง สายพันธุ์ที่ไม่ได้รับการรับรอง B1 ปรับโครงสร้างการกำหนดราคา รับซื้อมันสำปะหลังตามเปอร์เซ็นต์แบ่ง B3 กระจายความเสี่ยงแหล่งนำเข้า ปุ๋ยเคมี และส่งเสริมการใช้วัตถุดิบใน ประเทศ C2 ส่งเสริมการลดการค้ำมันสำปะหลัง แบบมันคละ
อุปสรรค 1) พังพาดตลาดจีนมาก 2) คู่แข่งในภูมิภาคเติบโต และ พัฒนา ทำให้ดึงดูดทุนต่างชาติ มาลงทุนแข่งกับไทย 3) มาตรการกีดกันทางการค้า ระหว่างประเทศเข้มงวดขึ้น 4) ราคาพลังงานและต้นทุน การผลิตผันผวน	กลยุทธ์เชิงป้องกัน A9 ส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากผล พลอยได้และของเสียในอุตสาหกรรม A12 ปรับระบบใบอนุญาตและโควตา การขายพลังงานชีวภาพ A13 ปรับปรุงกระบวนการขออนุญาต ผลิตพลังงานทดแทนให้สะดวก B2 ในระยะยาวควรลดการใช้นโยบาย แทรกแซงราคามันสำปะหลัง	กลยุทธ์เชิงรับ A5 ส่งเสริมระบบเช่าที่ดินเกษตรระยะ ยาว A6 ทบทวนโครงการเกษตรแปลงใหญ่ A8 ปรับปรุงระบบผังเมืองให้ยืดหยุ่น และเหมาะสมกับบริบทพื้นที่ C1 พิจารณาจัดระบบขึ้นทะเบียนลาน มันสำปะหลังและรถไถ C3 ยกระดับความน่าเชื่อถือของ มาตรฐานการวัดเปอร์เซ็นต์แบ่งในมัน สำปะหลัง

หมายเหตุ: A คือข้อเสนอเชิงนโยบายด้านการผลิต B คือข้อเสนอเชิงนโยบายด้านราคาและต้นทุนและ C คือข้อเสนอเชิงนโยบายด้านการค้า

ตารางที่ 107 รายละเอียดข้อเสนอเชิงนโยบายตลาดมันสำปะหลัง

ข้อเสนอด้าน การผลิต	A1 ส่งเสริมการขยายและวิจัยพัฒนาพันธุ์ “ด้านทานโรคใบด่าง” เป็นเป้าหมายหลัก สนับสนุนและปรับปรุงระบบงบประมาณเพื่อเร่งแก้ปัญหาโรคใบด่างในมันสำปะหลังอย่างมีประสิทธิภาพและรวดเร็วขึ้น ข้อพิจารณาและรายละเอียดการดำเนินการ: ○ โรคใบด่างยังคงเป็นภัยคุกคามต่อเกษตรกรที่ปลูกมันสำปะหลังในพื้นที่ส่วนใหญ่ของไทย (และประเทศเพื่อนบ้านส่วนใหญ่ที่ปลูกมันสำปะหลังด้วย) จึงจำเป็นต้องมีการวิจัยอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านชีววิทยา/ระบาดวิทยา และแนวทางการจัดการที่เหมาะสม ซึ่งรวมทั้งการเร่งผลิตท่อนพันธุ์มันสำปะหลังที่ต้านโรคใบด่างร่วมกับเกษตรกร ○ ที่ผ่านมา ภาครัฐ โดยมูลนิธิสถาบันพัฒนามันสำปะหลังฯ และกองทุนเพื่อการพัฒนามันสำปะหลังอย่างยั่งยืน ภายใต้คณะกรรมการนโยบายและบริหารจัดการมันสำปะหลัง (นบมส.) มุ่งเน้นที่จะควบคุมและลดการระบาดของโรคใบด่างในมันสำปะหลังอย่างยั่งยืน ผ่านการลงทุนในงานวิจัย และการผลิต/ขยายท่อนพันธุ์สะอาด ○ การจัดหา รับรอง และกระจายท่อนพันธุ์สะอาดที่ต้านทานโรค เป็นเครื่องมือสำคัญในการควบคุมโรคในระยะยาว ซึ่งทั้งภาครัฐและเอกชนควรสนับสนุนให้ผลิตและขยายให้เพียงพอสำหรับใช้ของเกษตรกรทั่วประเทศภายใน 5-6 ปี ○ แม้ว่าในอดีต จะมีนโยบายขยายและกระจาย “ท่อนพันธุ์ทนทานที่สะอาด/ปลอดเชื้อ” ให้เกษตรกร แต่ก็พบหลายกรณีที่เมื่อใช้พันธุ์เหล่านั้นติดต่อกัน เช่น 3 รุ่น อัตราการติดเชื้อก็มักจะเพิ่มสูงขึ้นมาก (เช่น สูงถึง 80-90 %) บ่งชี้ว่ามาตรการนี้ไม่ได้ผลในระยะยาว และอาจมีส่วนในการทำให้การแพร่กระจายโรคมีความรวดเร็วหรือรุนแรงมากขึ้นด้วย ดังนั้น วิธีนี้ควรใช้เป็นแค่มาตรการชั่วคราว/ระยะสั้น/ชดเชย ในกรณีที่ยังไม่สามารถขยายพันธุ์ต้านทานได้ทันกับความต้องการ ○ เป้าหมายในระยะยาว ควรต้องมุ่งใช้มาตรการขยาย/พัฒนาพันธุ์ “ด้านทาน” เป็นหลัก ซึ่งปัจจุบัน พันธุ์อูธิ 1 และ 2 ที่มีอยู่ น่าจะเป็นตัวเลือกที่ดีที่สุดสมควรสำหรับนำมาขยายและส่งเสริมให้เกษตรกรปลูก และควรนำพันธุ์อูธิต่าง ๆ มาทดลองผสมกับพันธุ์เดิมของไทยที่ให้ผลผลิตและเปอร์เซ็นต์แป้งที่สูง เพื่อปรับปรุงพันธุ์ด้านทานที่ให้ผลผลิต

ข้อเสนอด้าน
การผลิต

และเปอร์เซ็นต์แบ่งที่สูงกว่า “พันธุ์ต้านทาน” ที่ไทยได้รับมาจาก
ต่างประเทศ

- ระบบงบประมาณที่ใช้สนับสนุนการวิจัยและการจัดการโรคใบด่างยังใช้/เป็นระบบที่ไม่สอดคล้องกับรอบการผลิตของพืชไร่ และเมื่อมีปัญหาการอนุมัติงบล่าช้า ก็ยังทำให้ไม่สามารถดำเนินการตามแผนได้ (ถึงแม้ว่าอาจจะวางแผนเอาไว้ดีพอสมควรแล้ว) จึงควรมีการปรับปรุงกระบวนการจัดสรรงบประมาณที่ตอบสนองต่อการแก้ไขภาวะฉุกเฉินทางการเกษตร ซึ่งแม้ว่าจะต้องยึดเป้าหมายหลักไว้ให้ได้นั้น แต่ก็ต้องสามารถยืดหยุ่นและสามารถปรับระบบงบประมาณให้สอดคล้องกับสถานการณ์ และความจำเป็นในการดำเนินการในพื้นที่/ภาคสนามในขณะนั้น
- ปรับกติกากการเคลื่อนย้ายต้นพันธุ์ให้สะดวกแก่การวิจัยและพัฒนาสายพันธุ์มากขึ้น แก้ไขระเบียบ/ข้อห้ามด้านการขนย้ายต้นพันธุ์และท่อนพันธุ์ เช่น การกำหนดให้ต้องไปขออนุญาตหรือแจ้งการขนย้ายกับพาณิชย์จังหวัด ซึ่งนอกจากอาจซ้ำซ้อนหรือไม่ได้ช่วยในกระบวนการควบคุมโรคแล้ว ยังอาจทำให้กระบวนการขยายและส่งมอบพันธุ์ต้านทานทำได้ช้าลงไปอีก

หน่วยงานรับผิดชอบ:

- กองทุนเพื่อการพัฒนาฯ สำหรับอย่างยั่งยืน ภายใต้คณะกรรมการนโยบายและบริหารจัดการมันสำปะหลัง (นบมส.) – กลไกสำคัญในการเสนองบประมาณสำหรับการวิจัยและควบคุมโรค
- กรมวิชาการเกษตร – วิจัยพัฒนาองค์ความรู้ด้านโรคใบด่างและผลิตท่อนพันธุ์สะอาด
- กรมส่งเสริมการเกษตร – ถ่ายทอดความรู้สู่เกษตรกรและสนับสนุนการกระจายท่อนพันธุ์
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (สศก.) – ออกแบบระบบงบประมาณให้สอดคล้องกับรอบการผลิตและความจำเป็นเร่งด่วนในภาคสนาม
- กระทรวงพาณิชย์ และสำนักงานพาณิชย์จังหวัด -- แก้ไขระเบียบ/ข้อห้ามด้านการขนย้ายต้นพันธุ์และท่อนพันธุ์

A2 วิจัยพัฒนาเพื่อเพิ่มผลผลิตต่อไร่และเปอร์เซ็นต์แบ่งของมันสำปะหลังด้วยการพัฒนาสายพันธุ์ต้านทานที่มีคุณสมบัติดีขึ้น และส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีการผลิตที่เหมาะสม

ข้อพิจารณาและรายละเอียดการดำเนินการ:

ข้อเสนอด้าน
การผลิต

- มุ่งเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและคุณภาพของน้ำมันสำปะหลัง เพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของน้ำมันสำปะหลัง อุตสาหกรรมแป้งและอาหารสัตว์ของไทย ทั้งในตลาดภายในประเทศและต่างประเทศ
- ประเทศไทยมีผลผลิตน้ำมันสำปะหลังต่อไร่ที่มักต่ำกว่าประเทศเพื่อนบ้านที่เป็นคู่แข่งที่เริ่มปลูกมันสำปะหลังหลังไทย สาเหตุหลักที่ผลผลิตต่ำได้แก่ โรคระบาด ดินเสื่อมโทรม สายพันธุ์ไม่เหมาะสม และการปลูกมันสำปะหลังส่วนใหญ่อยู่ในเขตที่ดอนที่มักต้องพึ่งน้ำฝนเป็นหลัก โดยมีพื้นที่ที่มีชลประทาน/น้ำใต้ดินเพียงเล็กน้อย
- น้ำมันสำปะหลังบางสายพันธุ์ที่เกษตรกรนิยมปลูกเป็นเพราะให้ผลผลิตสูง (น้ำหนักดี) แต่มีเปอร์เซ็นต์แป้งต่ำ ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการผลิตของโรงงานแป้งและคุณภาพของอาหารสัตว์ การวิจัยและส่งเสริมสายพันธุ์จึงต้องกำหนดเป้าหมายที่มีความสมดุลระหว่างปริมาณแป้งต่อน้ำหนัก (หรือปริมาตร) และศักยภาพในการต้านทานโรค/ศัตรูพืชที่สำคัญ (โดยเฉพาะโรคใบด่างในปัจจุบัน)
- นอกจากการพัฒนาสายพันธุ์ด้านทาน (โดยขั้นตอนต่อไปควรเน้นปริมาณแป้งรวมเป็นหลัก) แล้ว เทคโนโลยีการผลิต เช่น ระบบน้ำหยด การจัดการธาตุอาหารในดิน และระบบการปลูกพืช (เช่น เกษตรแม่นยำ หรือ Precision Farming) ที่เหมาะสม ยังมีส่วนช่วยในการเพิ่มผลผลิตให้ได้ปริมาณและคุณภาพที่ดีขึ้นได้
- แม้วาระบบน้ำหยดช่วยเพิ่มผลผลิตได้จริง แต่พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังของไทยก็มีข้อจำกัดมากในด้านแหล่งน้ำ เพราะส่วนใหญ่อยู่นอกในพื้นที่ชลประทานผิวดิน ทำให้การหาแหล่งน้ำเพิ่มเติมพึ่งพาน้ำใต้ดินเกือบจะล้วน ๆ ซึ่งการใช้น้ำบาดาลเป็นปริมาณมากในพื้นที่ดอนก็มักมีความเสี่ยงในด้านความยั่งยืนมากกว่าในพื้นที่เขตชลประทานผิวดินด้วย

หน่วยงานรับผิดชอบ:

- กรมวิชาการเกษตร มหาวิทยาลัยในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และมูลนิธิสถาบันพัฒนามันสำปะหลังแห่งประเทศไทย – วิจัยและพัฒนาสายพันธุ์มันสำปะหลังที่เหมาะสม
- กรมพัฒนาที่ดิน – สนับสนุนการวิเคราะห์และปรับปรุงดิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการธาตุอาหารในดิน
- กรมส่งเสริมการเกษตร – ถ่ายทอดเทคโนโลยี เช่น ระบบน้ำหยด การจัดการแปลง และการใช้พันธุ์ที่เหมาะสม

ข้อเสนอด้าน
การผลิต

- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (สศก.) – วิเคราะห์ต้นทุน-ผลตอบแทน และเสนอแนวทางพัฒนา ส่งเสริม และนโยบาย
- องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) และ อบท. ต่าง ๆ – พิจารณาพัฒนา โครงสร้างพื้นฐานน้ำในพื้นที่

A3 แก้ไขปัญหาการปลูกมันสำปะหลังสายพันธุ์ที่ไม่ได้รับการรับรอง โดยเน้น การให้ข้อมูลที่ถูกต้อง ปรับระบบราคา และควบคุมการโฆษณาที่เกินจริง

ข้อพิจารณาและรายละเอียดการดำเนินการ:

- มุ่งลดการปลูกมันสำปะหลังสายพันธุ์ที่ไม่มีคุณภาพหรือไม่ได้รับการรับรอง ซึ่งส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการผลิตและคุณภาพของ ผลผลิตในระดับประเทศ โดยเฉพาะปัญหาเรื่องเปอร์เซ็นต์แป้งต่ำ
- กรมวิชาการเกษตรและกรมส่งเสริมการเกษตรควรประกาศการรับรอง พันธุ์ พันธุ์ที่ไม่รับรอง และแนะนำสายพันธุ์ที่เหมาะสมสำหรับพื้นที่ต่าง ๆ
- อาจพิจารณามาตรการควบคุมโดยอ้อม เช่น ปรับเพิ่มราคาขึ้นลงในการ รับซื้อมันสำปะหลังบางสายให้เพิ่ม/ลดตามเปอร์เซ็นต์แป้งในอัตราที่สูงขึ้น
- ส่งเสริมการให้ความรู้เกี่ยวกับสายพันธุ์และผลกระทบของพันธุ์ที่ไม่มี คุณภาพ โดยใช้ช่องทางที่เข้าถึงเกษตรกรได้จริง เช่น วิทยุชุมชน ผู้นำชุมชน แพลตฟอร์มออนไลน์ และเครือข่ายกลุ่มเกษตรกร
- ปรับปรุงการโฆษณาเกินจริงของผู้จำหน่ายพันธุ์ที่ทำให้เกษตรกรเข้าใจ ผิด เช่น อ้างสรรพคุณเกินจริงโดยไม่มีข้อมูลทางวิทยาศาสตร์รองรับ

หน่วยงานรับผิดชอบ:

- กรมวิชาการเกษตร – รับรองพันธุ์ที่เหมาะสม วิจัยและเผยแพร่ข้อมูล คุณลักษณะของสายพันธุ์
- กรมส่งเสริมการเกษตร – ถ่ายทอดความรู้สู่เกษตรกรและส่งเสริมการใช้ พันธุ์ที่เหมาะสม
- สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ.) – สนับสนุนการควบคุม โฆษณาเกินจริง (ถ้าต้องการเพิ่มอีกระดับ)

A4 ส่งเสริมและกำกับดูแลการส่งเสริมมันสำปะหลังพันธุ์แว็กซ์ให้เกษตรกร ได้รับข้อมูลที่ชัดเจนทั้งในด้านการผลิตและผลตอบแทน

ข้อพิจารณาและรายละเอียดการดำเนินการ:

- มันสำปะหลังพันธุ์แว็กซ์ (Waxy Cassava) มีคุณสมบัติเด่นที่แป้งดิบมี ลักษณะคล้ายแป้งข้าวเหนียว ทำให้สามารถสกัดออกมาใช้สำหรับ อุตสาหกรรมบางประเภทได้ โดยไม่ต้องผ่านกระบวนการตัดแปรเพิ่มเติม

ข้อเสนอแนะ
การผลิต

- ความต้องการมันแวกซ์ทำให้เกิดการส่งเสริมในหลายพื้นที่ ซึ่งบางครั้งผู้ส่งเสริมที่เป็นบริษัทเอกชน ก็ยังให้ข้อมูลที่ขัดแย้งกัน (เช่น มีการอ้างความทนทานของพันธุ์ต่อโรคใบด่าง ซึ่งไม่ใช่คุณสมบัติพื้นฐานของมันพันธุ์นี้)
- โดยทั่วไปแล้ว การปลูกมันสำปะหลังพันธุ์แวกซ์มักต้องการระบบการผลิตที่พิถีพิถันกว่ามันสำปะหลังพันธุ์ทั่วไป หรือต้องการการเกษตรแบบประณีต ซึ่งอาจหมายถึงการลงทุนที่เพิ่มขึ้นจากการปลูกมันสำปะหลังพันธุ์ทั่วไปด้วย
- การส่งเสริมพันธุ์นี้โดยเอกชนเป็นการเพิ่มทางเลือกให้เกษตรกร แต่ภาครัฐก็จำเป็นต้องมีข้อมูลพื้นฐานที่ถูกต้องและครบถ้วนเช่นเดียวกัน เพื่อให้สามารถถ่ายทอดข้อมูลให้เกษตรกรได้อย่างถูกต้องและครบถ้วนด้วย ซึ่งถ้าเกษตรกรได้รับข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วนพอ ก็น่าจะสามารถเลือกด้วยตัวเองได้ดีขึ้น (เช่น เปรียบเทียบดูว่าผลตอบแทนที่ดีขึ้น คำนึงกับความเสี่ยงโรคที่อาจเพิ่มขึ้น และต้นทุนที่เพิ่มขึ้นหรือไม่อย่างไร)

หน่วยงานรับผิดชอบ:

- สำนักงานเกษตรจังหวัด – ถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการผลิตและให้คำแนะนำเกษตรกร
- กรมส่งเสริมการเกษตร – สนับสนุนเครื่องมือทางวิชาการและการรวมกลุ่มของเกษตรกร
- ภาคเอกชน (ผู้ซื้อ/ผู้ใช้แป้ง) – สร้างระบบเกษตรพันธสัญญาที่ร่วมเฉลี่ยความเสี่ยงกับเกษตรกรอย่างเป็นธรรม

A5 ส่งเสริมระบบเช่าที่ดินเกษตรกรระยะยาวควบคู่กับการปรับปรุงกฎหมายภาษีที่ดิน เพื่อสร้างแรงจูงใจในการลงทุนของเกษตรกรรายย่อย

ข้อพิจารณาและรายละเอียดการดำเนินการ:

- เกษตรกรรายย่อยจำนวนมากไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ต้องเช่าที่ดินด้วยสัญญาระยะสั้น ทำให้ขาดแรงจูงใจในการบำรุงดินหรือลงทุนในเครื่องจักรหรือเทคโนโลยีการผลิต
- หากเกษตรกรสามารถเช่าที่ดินในระยะยาวขึ้น เช่น 3-5 ปี ซึ่งพอ ๆ กับอายุการใช้งานของเครื่องจักรบางประเภท ก็น่าจะจูงใจให้เกิดการลงทุนเพิ่มขึ้นในระยะยาว

ข้อเสนอแนะ
การผลิต

- เสนอนโยบายที่เอื้อกับการเช่าที่ดินระยะยาวมากขึ้น เช่น ธนาครเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) อาจพิจารณาจัดสินเชื่อสำหรับการลงทุนปรับปรุงพื้นที่
- ปรับหลักเกณฑ์ภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างในส่วนของผู้ที่ดินเกษตร เพื่อป้องกันพฤติกรรมการปลูกพืชเล็กน้อยโดยไม่ใช้เพื่อผลิตจริง เพียงเพื่อเลี่ยงภาษี และควรออกแบบระบบภาษีให้เจ้าของที่ดินมีแรงจูงใจในการปล่อยเช่าให้เกษตรกรรายย่อยในระยะยาวมากขึ้น

หน่วยงานรับผิดชอบ:

- ธนาครเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) – พัฒนาสินเชื่อเพื่อสนับสนุนการลงทุนในที่ดินเช่าระยะยาว
- กรมส่งเสริมการเกษตร – ให้คำปรึกษาด้านการบริหารจัดการ
- กรมที่ดิน / กระทรวงการคลัง – อาจพิจารณาทบทวนและปรับปรุงเกณฑ์ภาษีที่ดินเกษตร

A6 ทบทวนโครงการเกษตรแปลงใหญ่ โดยเน้นความเหมาะสมของรูปแบบธุรกิจและการจัดการกลุ่ม

ข้อพิจารณาและรายละเอียดการดำเนินการ:

- โครงการส่งเสริมเกษตรแปลงใหญ่ที่ผ่านมา เป็นโครงการแบบ Top Down ที่ไม่ได้เกิดจากความต้องการของเกษตรกร การดำเนินงานจริงในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นเพียงการรวมกลุ่มในทางเอกสาร แต่ในทางปฏิบัติยังคงแยกกันทำเกษตรในแต่ละแปลง
- มีบางกลุ่มที่รวมตัวข้ามพื้นที่โดยไม่มีความเชื่อมโยงที่ชัดเจน เช่น รวมกลุ่มจากหลายหมู่บ้าน ซึ่งในบางกรณีห่างกันถึง 60 กิโลเมตร
- เพื่อลดการเข้าใจผิดที่อาจจะมี ควรเปลี่ยนชื่อให้สะท้อนความเป็นจริงว่าโครงการเหล่านี้คือการรวมกลุ่มเกษตรกร ซึ่งแม้ว่าจะมีข้อดีของตัวเองในบางด้าน แต่จะไม่นำไปสู่การรวมแปลงในความเป็นจริง (ซึ่งอาจจะมีโอกาสเกิดขึ้นจริงบ้างในอ้อย แต่บทบาทหลักน่าจะเป็นบทบาทของโรงงานกับเกษตรกรมากกว่า)
- ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกลุ่มเหล่านี้คือ ความสามารถในการจัดการธุรกิจของผู้นำกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มที่มีผู้นำซึ่งเป็นผู้ประกอบการในชุมชน มักมีการจัดการที่มีประสิทธิภาพมากกว่ากลุ่มที่ขับเคลื่อนโดยเจ้าหน้าที่รัฐ

ข้อเสนอด้าน
การผลิต

- อย่างไรก็ตาม กลุ่มที่ขับเคลื่อนโดยนักธุรกิจอาจมีลักษณะคล้ายธุรกิจเอกชน ทำให้เกิดคำถามเรื่องการใช้ทรัพยากรที่รัฐอุดหนุน (เช่น เครื่องจักรสำหรับแปลงใหญ่ที่ไม่มีการรวมแปลงจริง) และการกระจายผลประโยชน์
- นอกจากควรเปลี่ยนชื่อให้ตรงกับความเป็นจริงมากขึ้นแล้ว ก็ควรมีการทบทวนรูปแบบธุรกิจ (Business Model) ให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่ และสอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกรในกลุ่ม
- ควรมีกกลไกติดตาม ตรวจสอบ และแสดงความรับผิดชอบต่อการใช้ทรัพยากรสาธารณะ เช่น งบประมาณสนับสนุน เครื่องจักรหรือการอบรม เพื่อสร้างความโปร่งใสและประสิทธิภาพในระยะยาว

หน่วยงานรับผิดชอบ:

- กรมส่งเสริมการเกษตร – ทบทวนโครงการเกษตรแปลงใหญ่ และรูปแบบการรวมกลุ่มที่เหมาะสมกับเกษตรกรไทยและบริบทของท้องถิ่น
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (สศก.) – ประเมินโครงการเกษตรแปลงใหญ่ และเสนอแนวทางใหม่ในการพัฒนาเกษตรกร/กลุ่ม
- สำนักงานเกษตรจังหวัด – กำกับ ติดตาม และเสนอแนวทางปรับปรุงการบริหารจัดการกลุ่มในระดับพื้นที่

A7 ส่งเสริมการพัฒนาแพลตฟอร์มเทคโนโลยีการเกษตรเพื่อช่วยลดต้นทุนการผลิตของเกษตรกร

ข้อพิจารณาและรายละเอียดการดำเนินการ:

- การเข้าถึงเทคโนโลยีการเกษตร เช่น เครื่องจักรกล ระบบน้ำหยด หรือระบบจัดการแปลงอย่างแม่นยำ จะสะดวกขึ้นมีต้นทุนต่ำลง หากมีแพลตฟอร์มกลางที่รวบรวมข้อมูล อุปกรณ์ และบริการที่มีอยู่
- เสนอให้เริ่มต้นจากการพัฒนา “ระบบทะเบียนและแพลตฟอร์มเข้ายืมเครื่องจักรกลเกษตร” ที่เคยได้รับการสนับสนุนจากโครงการภาครัฐ เช่น โครงการแปลงใหญ่ หรือกองทุนหมู่บ้าน ให้สามารถใช้งานกันระหว่างชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- ส่งเสริมให้ภาคเอกชนและวิสาหกิจชุมชนเข้ามาดำเนินธุรกิจเทคโนโลยีการเกษตรในรูปแบบแพลตฟอร์ม เช่น บริการให้เช่าอุปกรณ์เกษตรแบบ on-demand หรือการให้คำปรึกษาด้านเทคนิคผ่านแอปพลิเคชัน

ข้อเสนอด้าน
การผลิต

- พัฒนาแพลตฟอร์มในรูปแบบเปิด (open platform) ที่สามารถเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงาน เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร ธ.ก.ส. และ อบต. เพื่อให้ข้อมูลเข้าถึงเกษตรกรในพื้นที่ต่าง ๆ ได้จริง

หน่วยงานรับผิดชอบ:

- กรมส่งเสริมการเกษตร – พัฒนาระบบฐานข้อมูลเครื่องจักรกลและส่งเสริมการใช้งานในชุมชน
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) – ให้สิทธิประโยชน์กับธุรกิจที่ลงทุนในแพลตฟอร์มเทคโนโลยีการเกษตร
- ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) – สนับสนุนสินเชื่อสำหรับผู้ประกอบการหรือวิสาหกิจชุมชนที่ดำเนินธุรกิจแพลตฟอร์ม
- สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (DGA) – สนับสนุนการออกแบบแพลตฟอร์มในรูปแบบที่เชื่อมโยงข้อมูลข้ามหน่วยงานได้

A8 ปรับปรุงระบบผังเมืองให้ยืดหยุ่นและเหมาะสมกับบริบทพื้นที่ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น (Bottom-Up Planning)

ข้อพิจารณาและรายละเอียดการดำเนินการ:

- การวางผังเมืองในปัจจุบันอยู่ภายใต้การกำกับดูแลหลักโดยกรมโยธาธิการและผังเมือง ซึ่งมีแนวโน้มใช้รูปแบบการกำหนดผังแบบส่วนกลางที่อาจไม่สอดคล้องกับข้อเท็จจริงในพื้นที่
- เสนอให้กระจายอำนาจการกำหนดและเสนอแก้ไขผังเมืองลงสู่ท้องถิ่น โดยเปิดโอกาสให้ หน่วยงานระดับจังหวัด เช่น สำนักงานเกษตรจังหวัด พาณิชย์จังหวัด อุตสาหกรรมจังหวัด อบจ. รวมถึงภาคเอกชนในพื้นที่ เช่น หอการค้าจังหวัด มีบทบาทร่วมกำหนดทิศทางการใช้ที่ดิน
- ควรพิจารณาแนวทางอนุญาตให้ตั้งโรงงานหรือกิจการในพื้นที่เกษตรกรรม โดยยึดหลักการควบคุมมลพิษหรือกิจกรรมจริง แทนที่จะใช้หลักการควบคุมตาม “ประเภทธุรกิจ” ซึ่งอาจมีความหลากหลายในระดับความเสี่ยง
- ตัวอย่างเช่น ลานมันหรือโรงอบแห้งที่ใช้เทคโนโลยีสะอาดควรสามารถตั้งอยู่ใกล้แหล่งผลิต เช่น แปลงมันสำปะหลัง เพื่อช่วยลดต้นทุนการขนส่งลดมลพิษจากการเดินทาง (ทั้งก๊าซเรือนกระจก และการหลุดรอดออกไปของสารอันตราย อย่างไซยาไนด์ในกากมัน) และกระตุ้นเศรษฐกิจในท้องถิ่น/ระดับตำบล

ข้อเสนอด้าน
การผลิต

- เสนอให้ทบทุนเกณฑ์การแบ่งพื้นที่สีต่าง ๆ ในผังเมือง เช่น เปิดโอกาสให้มี “ช้อยกเว้นโดยมีเงื่อนไข” สำหรับกิจกรรมที่ปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อมและเป็นประโยชน์เชิงเศรษฐกิจท้องถิ่น
- ปรับบทบาทขององค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) ให้สามารถเสนอแนวทางการจัดผังเมืองร่วมกับภาคประชาชน และเป็นหน่วยประสานการพิจารณาร่วมกับกรมโยธาธิการฯ ในระดับจังหวัด

หน่วยงานรับผิดชอบ:

- กรมโยธาธิการและผังเมือง – ทบทวนแนวทางการวางผังเมืองและพิจารณาการกระจายอำนาจการตัดสินใจ
- องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) – มีบทบาทในการเสนอและบริหารแนวทางการใช้ที่ดินในระดับจังหวัด
- สำนักงานเกษตรจังหวัด / พาณิชยจังหวัด / อุตสาหกรรมจังหวัด / หอการค้าจังหวัด – ให้ข้อมูลเชิงพื้นที่ ข้อเสนอจากผู้ประกอบการ และข้อเท็จจริงด้านเศรษฐกิจท้องถิ่น

A9 ส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากผลพลอยได้และของเสียในอุตสาหกรรมมันสำปะหลัง เพื่อลดต้นทุนและสร้างมูลค่าเพิ่มตามแนวทางเศรษฐกิจหมุนเวียน

ข้อพิจารณาและรายละเอียดการดำเนินการ:

- กระบวนการผลิตมันสำปะหลัง เช่น โรงแป้งและโรงอบแห้ง ทำให้เกิดผลพลอยได้จำนวนมาก เช่น กากแป้ง ตะกอนน้ำเสีย และเปลือกมัน ซึ่งถ้าหากไม่ได้รับการจัดการอย่างเหมาะสม ผลพลอยได้บางส่วนอาจกลายเป็นของเสียที่ก่อมลพิษต่อสิ่งแวดล้อมในพื้นที่
- มีงานวิจัย (เช่น จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) ที่ใช้หัวเชื้อจุลินทรีย์ในการลดสารเคมีตกค้างในตะกอนน้ำเสียจากโรงแป้ง ซึ่งสามารถทำให้ของเสียเหล่านี้ปลอดภัยต่อการนำไปใช้เป็นวัสดุปรับปรุงดินหรือผลิตปุ๋ยอินทรีย์
- เสนอให้กระทรวงอุตสาหกรรม และสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (NIA) สนับสนุนการนำผลงานวิจัยเหล่านี้ไปพัฒนาสู่ระดับที่ใช้ได้จริงในระดับอุตสาหกรรม เช่น ผ่านโครงการนำร่อง หรือการให้ทุนปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิตในโรงงาน
- ในกรณีที่มิงานวิจัยพัฒนาที่พิสูจน์ได้ว่าสามารถนำมาใช้ได้จริงในระดับอุตสาหกรรม ก็อาจเสนอให้ทบทุนกฎหมายหรือข้อกำหนดของกรมโรงงานอุตสาหกรรมและกรมควบคุมมลพิษ ให้สามารถอนุญาตให้โรงงาน

ข้อเสนอด้านการ
ผลิต

ที่มีกระบวนการจัดการเคมีตกค้างได้ตามมาตรฐานสามารถบริหารจัดการของเสียภายในโรงงานเองได้ (ตัวอย่างเช่น หากโรงงานสามารถผลิตกากแปปลอสตสารปนเปื้อนจากจุลินทรีย์หรือเทคโนโลยีชีวภาพ ก็ควรสามารถแจกจ่ายให้เกษตรกรนำไปใช้เป็นวัสดุปรับปรุงดินหรือปุ๋ยได้โดยไม่ต้องส่งกำจัดผ่านบริษัทเอกชนภายนอก ซึ่งมีต้นทุนสูง)

- ส่งเสริมให้มีศูนย์กลางความรู้หรือแพลตฟอร์มระดับจังหวัด ที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากของเสียในอุตสาหกรรมมันสำปะหลัง เช่น แหล่งกากคุณภาพดี แหล่งรับซื้อ/รับแจก และแนวทางปรับใช้ในฟาร์ม

หน่วยงานรับผิดชอบ:

- กระทรวงอุตสาหกรรม / กรมโรงงานอุตสาหกรรม – สนับสนุนการปรับปรุงเทคโนโลยีในโรงงานและปรับกฎหมายรองรับการใช้ประโยชน์ของเสีย
- สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (NIA) – สนับสนุนทุนวิจัยและการนำผลงานวิจัยไปใช้จริงในภาคอุตสาหกรรม
- กรมควบคุมมลพิษ – ปรับมาตรฐานการกำจัดและนิยามของเสียเพื่อให้โรงงานมีความยืดหยุ่นในการจัดการ
- กรมส่งเสริมการเกษตร / อบจ. – ช่วยกระจายองค์ความรู้และส่งเสริมให้เกษตรกรใช้ผลพลอยได้จากอุตสาหกรรมอย่างปลอดภัย

A10 ส่งเสริมการถ่ายทอดเทคโนโลยีและองค์ความรู้จากภาคเอกชนสู่เกษตรกรในระบบมันสำปะหลัง

ข้อพิจารณาและรายละเอียดการดำเนินการ:

- ปกติตลาดมันสำปะหลังของไทยไม่มี “ระบบลูกไร่” หรือ “ระบบเกี่ยว” แบบพืชเศรษฐกิจอื่นบางพืช (เช่น อ้อย) อย่างไรก็ตาม มีบางธุรกิจเอกชนเริ่มการใช้ระบบที่เหมือนเกษตรพันธสัญญา (Contract Farming)
- โรงแปงเอกชนบางแห่ง สนับสนุนพันธุ์ (เช่น แว็กซี) ระบบ/ท่อน้ำหยด ยา ปุ๋ย รวมทั้งถ่ายทอดเทคนิคการปลูก การดูแล และการเก็บเกี่ยว โดยมีเงื่อนไขว่าเกษตรกรจะต้องนำมาขาย (และหักหนี้ค่าใช้จ่าย) ให้กับโรงงาน ซึ่งจะได้มันสำปะหลังชนิดที่โรงงานต้องการ (และอาจรวมถึงคุณภาพที่โรงงานคาดหวังจากกระบวนการเพาะปลูก/ดูแลตามที่โรงงานแนะนำ)
- วิธี/แนวทางนี้มักใช้ไปกับสินค้าที่มีความเฉพาะเจาะจง (เช่น การจ้างผลิตเมล็ดพันธุ์ต่าง ๆ) ซึ่งในกรณีที่ประสบความสำเร็จเกษตรกรมักได้ราคา

ข้อเสนอด้านการผลิต

ดีกว่าตลาด แต่มักต้องผลิตและดูแลด้วยความพิถีพิถันมากกว่าสินค้าเกษตรปกติทั่วไป

- ภาครัฐอาจพิจารณาสนับสนุนภาคเอกชนที่ถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยีการผลิต รวมทั้งในการเร่งผลิตพันธุ์มันสำปะหลังไว้กึ่งที่ด้านโรคใบด่างร่วมกับเอกชน และเกษตรกร โดยอาจใช้มาตรการต่าง ๆ เช่น
 - สนับสนุนโครงการผลิตท่อนพันธุ์มันสำปะหลังไว้กึ่งที่ด้านโรคใบด่างของภาคเอกชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ทำร่วมกับเกษตรกร
 - สนับสนุนโครงการผลิตท่อนพันธุ์มันสำปะหลังพันธุ์ต้านทานโรคใบด่าง (เช่น อธิติ 1 และ 2) ที่ภาคเอกชนที่ทำร่วมกับเกษตรกร

หน่วยงานรับผิดชอบ:

- กรมส่งเสริมการเกษตร – เป็นหน่วยงานกลางประสานการอบรมถ่ายทอดความรู้ และประเมินผล
- กระทรวงอุตสาหกรรม / สมาคมโรงงานมันสำปะหลัง – เป็นผู้ประสานความร่วมมือกับโรงงานและผู้รับซื้อในภาคเอกชน

A11 ปรับระบบส่งเสริมการวิจัยพัฒนาผลิตภัณฑ์ปลายน้ำให้ยืดหยุ่นและสอดคล้องกับธรรมชาติของงานวิจัยเชิงทดลอง

ข้อพิจารณาและรายละเอียดการดำเนินการ:

- การวิจัยพัฒนาผลิตภัณฑ์ปลายน้ำจากมันสำปะหลัง เช่น แป้งดัดแปร วัสดุชีวภาพ หรือผลิตภัณฑ์นวัตกรรมอื่น ๆ เป็นขั้นตอนสำคัญในการยกระดับมูลค่าในห่วงโซ่อุปทาน
- หน่วยงานหลักด้านวิจัย เช่น สวทช. และ มหาวิทยาลัยต่าง ๆ มีบทบาทสำคัญในการวิจัยในห้องปฏิบัติการ แต่การนำผลงานวิจัยไปสู่เชิงพาณิชย์ยังมีข้อจำกัด โดยเฉพาะในช่วงระยะเปลี่ยนผ่านจาก Lab-scale ไป Pilot-scale หรือ Commercial-scale
- ระบบให้ทุนวิจัยในปัจจุบัน เช่น แผนงาน ววน. (วัตถุประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม) หรือหน่วยบริหารทุนวิจัยต่าง ๆ ยังมีแนวโน้มประเมินความสำเร็จของโครงการตามเกณฑ์งบประมาณและผลลัพธ์ที่ชัดเจนในระยะสั้น ซึ่งไม่สอดคล้องกับธรรมชาติของงานวิจัยนวัตกรรมที่ต้องการความยืดหยุ่น

ข้อเสนอด้าน
การผลิต

- เสนอให้ปรับแนวทางการสนับสนุนทุนวิจัยให้สอดคล้องกับธรรมชาติของ “การทดลอง” ที่มีโอกาสล้มเหลว/ล่าช้าได้ และกำหนดให้การสรุปบทเรียนเป็นส่วนหนึ่งของผลผลิต/ผลลัพธ์ของการวิจัยด้วย
- ระบบการสนับสนุนทุนควรมีกฎแบ่งช่วง (milestone funding) ที่ไม่ผูกติดกับปีงบประมาณ และมีความยืดหยุ่นในการปรับแผนระหว่างทาง เพื่อให้การวิจัยเชิงทดลองสามารถดำเนินต่อเนื่องและในกรณีที่ที่มีศักยภาพ ก็สามารถต่อยอดไปถึงระดับอุตสาหกรรมได้

หน่วยงานรับผิดชอบ:

- หน่วยงานในระบบ ววน. โดยเฉพาะหน่วยบริหารและจัดการทุนวิจัย (PMU) – ปรับระบบบริหารทุนวิจัยให้สอดคล้องกับธรรมชาติของการทดลองและความเสี่ยง
- สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) – สนับสนุนการเชื่อมโยงระหว่างห้องปฏิบัติการกับภาคอุตสาหกรรม
- มหาวิทยาลัย / สถาบันวิจัยระดับภูมิภาค – เป็นหน่วยวิจัยหลักและพัฒนาศักยภาพด้านนวัตกรรม
- กระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) – กำหนดยุทธศาสตร์ภาพรวมและปรับหลักเกณฑ์ที่สนับสนุนความยืดหยุ่นของระบบวิจัย

A12 ปรับระบบใบอนุญาตและโควตาการขายพลังงานชีวภาพ เพื่อเปิดทางให้โรงงานแป่งสามารถขายพลังงานส่วนเกินได้

ข้อพิจารณาและรายละเอียดการดำเนินการ:

- โรงงานแป่งมันสำปะหลังจำนวนมากมีการผลิตแก๊สชีวภาพ (Biogas) จากของเสีย เช่น น้ำเสียหรือกากมัน ซึ่งสามารถนำไปใช้ผลิตพลังงานไฟฟ้าหรือความร้อนในโรงงานได้
- อย่างไรก็ตาม โรงงานหลายแห่งมีพลังงานส่วนเกินจากระบบแก๊สชีวภาพที่ยังไม่สามารถขายเข้าสู่ระบบเชิงพาณิชย์ได้ เนื่องจากติดข้อจำกัดด้านใบอนุญาตผลิต/จำหน่ายพลังงานไฟฟ้า และการกำหนดโควตาที่เข้มงวด
- เสนอให้กระทรวงพลังงาน/สำนักงานคณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน (กกพ.) ทบทวนระบบใบอนุญาตการขายพลังงานหมุนเวียน เพื่อให้โรงงานแป่งสามารถขายพลังงานชีวภาพส่วนเกินเข้าสู่ระบบได้โดยไม่ต้องผ่านกระบวนการที่ยุ่งยาก

ข้อเสนอด้าน
การผลิต

- ควรมีการจัดสรรหรือปรับปรุงระบบโควตา (Feed-in Quota) ให้สามารถโอนหรือจัดสรรใหม่จากผู้ได้รับโควตาเดิมที่ไม่มีการผลิตจริง หรือผลิตต่ำกว่าข้อกำหนด ไปยังผู้ผลิตพลังงานชีวภาพรายใหม่ที่พร้อมจ่ายพลังงานเข้าสู่ระบบ
- การเปิดให้โรงงานสามารถจำหน่ายพลังงานส่วนเกิน จะช่วยให้เกิดรายได้เสริม ลดต้นทุนการผลิต และเพิ่มแรงจูงใจในการบริหารจัดการของเสียที่ต้นทุนมากขึ้น
- เสนอให้พิจารณาระบบสนับสนุนพิเศษ เช่น Feed-in Tariff ที่เหมาะสม หรือสนับสนุนต้นทุนเชื่อมต่อระบบ (Grid Connection) สำหรับผู้ประกอบการรายย่อยในอุตสาหกรรมเกษตรที่มี Biogas ส่วนเกิน
- แนวทางนี้จะสอดคล้องกับเป้าหมาย BCG Economy และการเพิ่มสัดส่วนพลังงานหมุนเวียนของประเทศตามแผน PDP (Power Development Plan) ด้วย

หน่วยงานรับผิดชอบ:

- สำนักงานคณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน (กกพ.) – ทบทวนระบบใบอนุญาตผลิต/จำหน่ายพลังงาน และการกำหนดโควตา
- กระทรวงพลังงาน / กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน (พพ.) – พัฒนาแนวทางสนับสนุนการใช้พลังงานชีวภาพในอุตสาหกรรมเกษตร
- กรมโรงงานอุตสาหกรรม / กระทรวงอุตสาหกรรม – สนับสนุนการปรับระบบผลิตภายในโรงงานให้สอดคล้องกับมาตรฐานพลังงาน
- สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจชีวภาพ (BEDO) – บูรณาการนโยบายด้านพลังงานหมุนเวียนกับอุตสาหกรรมเกษตร

A13 ปรับปรุงกระบวนการขออนุญาตผลิตพลังงานทดแทนให้สะดวกและส่งเสริมการลงทุนในพลังงานสะอาด

ข้อพิจารณาและรายละเอียดการดำเนินการ:

- ในปัจจุบัน การขออนุญาตผลิตพลังงานทดแทน เช่น แก๊สชีวภาพหรือพลังงานแสงอาทิตย์ ยังมีขั้นตอนที่ยุ่งยากและใช้เวลานาน ซึ่งเป็นปัญหากับโรงงาน โดยเฉพาะโรงงานขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคอุตสาหกรรมเกษตร

ข้อเสนอด้านการผลิต	○ ระบบการอนุญาตที่มีขั้นตอนซับซ้อน เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการลงทุนในพลังงานสะอาด แม้โรงงานหรือชุมชนจะมีความพร้อมด้านเทคโนโลยีและทรัพยากร ○ เสนอให้ทบทวนและปรับปรุงกระบวนการอนุญาตจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ให้มีระบบ One Stop Service สำหรับการผลิตพลังงานทดแทนในระดับโรงงานชุมชนหรืออุตสาหกรรมเกษตร ○ สนับสนุนการลงทุนในพลังงานสะอาดผ่านมาตรการจูงใจ เช่น ● การลดขั้นตอนและระยะเวลาการอนุมัติ สำหรับโรงงานที่ใช้ของเสียเป็นวัตถุดิบในการผลิตพลังงาน ● เงินสนับสนุนหรือลดค่าธรรมเนียมใบอนุญาต สำหรับกลุ่มเป้าหมาย เช่น โรงงานแป่ง โรงอบมัน โรงสี ● สนับสนุนทางเทคนิคและกฎหมาย สำหรับผู้ประกอบการรายใหม่ที่ต้องการใช้พลังงานทดแทน ○ แนวทางนี้จะช่วยส่งเสริมการใช้พลังงานสะอาด ลดต้นทุนการผลิตของอุตสาหกรรมในชนบท และเพิ่มสัดส่วนพลังงานหมุนเวียนตามเป้าหมายของประเทศ หน่วยงานรับผิดชอบ: ○ สำนักงานคณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน (กกพ.) – ทบทวนและปรับปรุงกระบวนการอนุญาตผลิตพลังงานทดแทน ○ กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน (พพ.) – สนับสนุนทางเทคนิคและสร้างแนวทางส่งเสริมการลงทุนในพลังงานสะอาด ○ กรมโรงงานอุตสาหกรรม – ร่วมออกแบบกระบวนการอนุมัติที่เหมาะสมกับอุตสาหกรรม
ข้อเสนอด้านราคาและต้นทุน	B1 ปรับโครงสร้างการกำหนดราคารับซื้อน้ำมันสำหรับตามเปอร์เซ็นต์แป่ง เพื่อจูงใจให้เลือกใช้พันธุ์ที่มีคุณภาพ และสะท้อนกลไกตลาดในแต่ละฤดู ข้อพิจารณาและรายละเอียดการดำเนินการ: ○ ปัจจุบันราคารับซื้อน้ำมันสำหรับของไทยเป็นราคาที่กำหนดสำหรับมันสำหรับที่เปอร์เซ็นต์แป่ง 25% โดยมีการปรับราคาเพิ่มขึ้น/ลดลงตามเปอร์เซ็นต์แป่งที่ต่างจากค่าอ้างอิง ○ แต่อัตราค่าปรับราคาต่อเปอร์เซ็นต์แป่งยังค่อนข้างต่ำ (เมื่อเทียบกับราคาในอดีต) โดยปัจจุบันกำหนดไว้ที่ ± 0.05 บาทต่อ ± 1 เปอร์เซ็นต์แป่ง

- อัตรานี้กำหนดโดยคณะกรรมการกลางว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ (กกร.) ซึ่งใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ พ.ศ. 2542
 - พบการกำหนดเงื่อนไขครั้งแรกใน “ประกาศ กกร. เรื่อง แนวทางปฏิบัติการแสดงราคารับซื้อหวัมน้ำสำหรับหลังสด” ลงวันที่ 19 ตุลาคม พ.ศ. 2554 ซึ่งกำหนดอัตราเพิ่ม/ลดไว้ที่ ± 0.02 บาทต่อ ± 1 เปอร์เซ็นต์แบ่ง
 - หลังจากนั้น ก็มี “ประกาศ กกร. เรื่อง การกำหนดหลักเกณฑ์เงื่อนไขการรับซื้อ และการแสดงราคารับซื้อหวัมน้ำสำหรับหลังสดตามเปอร์เซ็นต์เชื้อแบ่ง ปี 2556” ลงวันที่ 28 มกราคม พ.ศ. 2556 ซึ่งปรับอัตราเพิ่ม/ลดเป็น ± 0.05 บาทต่อ ± 1 เปอร์เซ็นต์แบ่ง
 - ประกาศ กกร. หลังจากนั้น ใช้เงื่อนไขเดียวกันนี้ คือ ± 0.05 บาทต่อ ± 1 เปอร์เซ็นต์แบ่ง มาตลอดจนถึงปัจจุบัน
- แต่เงื่อนไขนี้ (การปรับราคาเพิ่ม/ลด ± 0.05 บาทต่อ ± 1 เปอร์เซ็นต์แบ่ง) น่าจะไม่เพียงพอในการจูงใจให้เกษตรกรเลือกปลูกพันธุ์ที่มีเปอร์เซ็นต์แบ่งสูง และดูแลแปลงให้มีคุณภาพ
 - ในระยะยาว คณะผู้วิจัยเสนอให้ปรับโครงสร้างราคาไปเป็นการซื้อตามเปอร์เซ็นต์แบ่งล้วน ๆ โดยอัตราเพิ่ม/ลด เป็นสัดส่วนโดยตรงกับราคาอ้างอิง เช่น
 - ถ้าราคารับซื้อที่แบ่ง 25% อยู่ที่ 2.50 บาท/กก. ก็ปรับเพิ่ม/ลดเป็น ± 0.10 บาทต่อ ± 1 เปอร์เซ็นต์แบ่ง
 - ถ้าราคารับซื้อที่แบ่ง 25% สูงกว่า 2.50 บาท/กก. ก็ปรับเพิ่ม/ลดมากกว่า ± 0.10 บาทต่อ ± 1 เปอร์เซ็นต์แบ่ง
 - แต่ถ้าราคารับซื้อที่แบ่ง 25% ต่ำกว่า 2.50 บาท/กก. ก็ปรับเพิ่ม/ลดน้อยกว่า ± 0.10 บาทต่อ ± 1 เปอร์เซ็นต์แบ่ง
 - แต่ในช่วงแรกอาจเสนอให้ปรับราคาเพิ่มตามสัดส่วน เปอร์เซ็นต์แบ่งจริง คือเพิ่ม $1/25$ ต่อทุก เปอร์เซ็นต์แบ่งจริงที่สูงกว่า 25% แต่ราคาที่ปรับลดจะต้อง ลดลงไม่เกิน ± 0.10 บาทต่อ ± 1 เปอร์เซ็นต์แบ่ง เพื่อไม่ทำให้เกษตรกรเป็นกังวลว่าอาจถูกหักเงินเพิ่มขึ้นกว่าเดิมมากในช่วงที่มันสำหรับราคาดี

ข้อเสนอด้าน
ราคาและต้นทุน

- ถ้าโรงแป่งต้องการมันสำปะหลังที่สม่ำเสมอ ก็ควรพิจารณาโครงสร้างราคามันสำปะหลังที่สะท้อนความแตกต่างของเปอร์เซ็นต์แป้งตามฤดูด้วย เนื่องจากช่วงฤดูหนาว/แล้ง จะมีเปอร์เซ็นต์แป้งสูงกว่าในฤดูร้อนและฤดูฝน (ในฤดูฝนมักมีเปอร์เซ็นต์แป้งต่ำสุด)
- ตัวอย่างที่ใกล้เคียงกับแนวทางที่เสนอ คือแนวทางที่ใช้ในประเทศเวียดนาม ซึ่งใช้ราคาต่อเปอร์เซ็นต์แป้ง โดยราคามันสำปะหลังมักที่เป็นราคาที่เทียบจากแป้ง 30% เช่น
 - ในช่วง ธ.ค.66-มี.ค.67: ราคา 110-120 ดอง (ประมาณ 0.14-0.15 บาท) ต่อ 1 เปอร์เซ็นต์แป้ง (คูณด้วย 30 เป็นราคามันสำปะหลังที่ 3,300-3,600 ดง/กิโลกรัม)
 - ในเดือน เม.ย.67: ราคา 80 ดอง (ประมาณ 0.10 บาท) ต่อ 1 เปอร์เซ็นต์แป้ง (คูณด้วย 30 เป็นราคามันสำปะหลังที่ 2,400 ดอง/กิโลกรัม)
 - ราคามันสำปะหลังจะเท่ากับราคาแป้ง 30%
- เสนอให้สมาคมมันสำปะหลังทั้ง 4 แห่ง ร่วมกันจัดทำฐานข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อเสนอข้อมูล เปอร์เซ็นต์แป้งในเดือนต่าง ๆ รายละเอียดแนวทางการปรับโครงสร้างราคา และให้กรมการค้าภายในเป็นเจ้าภาพจัดประชุมเชิงวิชาการ โดยมีการเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและนักวิชาการให้มั่นใจว่ามีการพิจารณาในแง่มุมต่าง ๆ ที่รัดกุมพอ

หน่วยงานรับผิดชอบ:

- กรมการค้าภายใน (กระทรวงพาณิชย์) – เจ้าภาพกำหนดแนวทางราคาประสานงานการประชุมเชิงนโยบาย และรับรองแบบจำลองราคารับซื้อ
- สมาคมมันสำปะหลังทั้ง 4 แห่ง – จัดทำข้อมูลราคาตลาดเพื่อเปรียบเทียบให้เกษตรกรเห็นผลต่อรายได้ของเกษตรกรและตอบข้อข้องใจของเกษตรกร
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (สศก.) – ตรวจสอบ/วิเคราะห์ผลกระทบทางเศรษฐกิจต่อรายได้เกษตรกร
- กรมวิชาการเกษตร – ให้ข้อมูลด้านสายพันธุ์ที่มีศักยภาพที่มี เปอร์เซ็นต์แป้งสูง และผลผลิตเฉลี่ยตามฤดู/เดือนที่เก็บเกี่ยว

B2 ในระยะยาว ควรลดการใช้นโยบายแทรกแซงราคามันสำปะหลัง รวมทั้งการประกันรายได้ ซึ่งต่างก็มีผลในการอุดหนุนการส่งออกคล้ายกับนโยบายจำนำข้าว

ข้อพิจารณาและรายละเอียดการดำเนินการ:

- ในปี 2563/64 - 2565/66 รัฐบาลได้ดำเนินโครงการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลัง โดยกำหนดราคาเป้าหมายสำหรับหัวมันสำปะหลังสดที่ เปอร์เซ็นต์แป้ง 25% ไว้ที่ 2.50 บาท/กิโลกรัม
- โครงการกำหนดเพดานปริมาณผลผลิตที่ได้รับการประกันไว้ไม่เกิน 100 ตันต่อครัวเรือน และใช้อัตราเฉลี่ยผลผลิตที่ประกาศเป็นเกณฑ์ในการจ่ายเงินชดเชย หากราคาตลาดตกต่ำกว่าราคาเป้าหมาย
- ในกรณีที่ราคาตลาดสูงกว่าราคาเป้าหมายรัฐจะไม่จ่ายชดเชย ซึ่งทำให้มาตรการดูเหมือนเป็นการ “ประกันรายได้ขั้นต่ำ” มากกว่าการอุดหนุนโดยตรง
- อย่างไรก็ตาม นโยบายลักษณะนี้อาจมีผลคล้ายกับภาษีสรรพสามิตติดลบ (negative excise tax) ซึ่งปกติผู้ขายที่ถูกเก็บภาษีสรรพสามิตสามารถผลักภาระบางส่วนไปให้ผู้ซื้อ
- ในกรณีนี้ เมื่อรัฐบาลจ่ายเงินอุดหนุนให้ผู้ผลิตจำนวนหนึ่ง ผู้ซื้อจากต่างประเทศบางรายก็ใช้ข้อเท็จจริงนี้มาเป็นเครื่องมือในการต่อรองราคากับผู้ส่งออกไทย โดยขอซื้อในราคาที่ต่ำลง โดยให้เหตุผลว่าเกษตรกรได้รับการชดเชยจากรัฐบาลอยู่แล้ว จึงควรยอมรับราคาขายที่ต่ำกว่าปกติ
- หรืออีกนัยหนึ่ง “การอุดหนุน” (ภาษีติดลบที่รัฐบาลอุดหนุนให้) บางส่วนก็ถูกแบ่งไปให้ผู้ซื้อจากต่างประเทศ (คล้ายกับกรณีผู้ขายผลักภาระภาษีที่เป็นบวกบางส่วนมาให้ผู้ซื้อ) ทำให้เกษตรกรไม่ได้รับประโยชน์จากการอุดหนุนของรัฐมากอย่างที่รัฐหวัง เพราะบางส่วนถูกยก/แบ่งไปให้ผู้ซื้อในต่างประเทศ

หน่วยงานรับผิดชอบ:

- กระทรวงพาณิชย์ (กรมการค้าภายใน) – พิจารณาปรับลดมาตรการแทรกแซงราคา (รวมทั้งมาตรการประกันรายได้ ซึ่งก็ส่งผลทำนองเดียวกัน)
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (สศก.) – ประเมินผลกระทบเชิงโครงสร้างของมาตรการและให้คำแนะนำเชิงนโยบาย

ข้อเสนอด้าน
ราคาและต้นทุน

B3 กระจายความเสี่ยงแหล่งนำเข้าปุ๋ยเคมี และส่งเสริมการใช้วัตถุดิบในประเทศ

ข้อพิจารณาและรายละเอียดการดำเนินการ:

- ประเทศไทยมีการผลิตสินค้าเกษตรจำนวนมาก และต้องใช้ปุ๋ยเคมีในปริมาณมากตามไปด้วย
- ปัจจัยระหว่างประเทศ เช่น สงครามรัสเซีย-ยูเครน หรือความไม่แน่นอนด้านโลจิสติกส์ ทำให้ราคาปุ๋ยผันผวนอย่างรุนแรงในช่วงก่อนหน้านี้
- ไทยอาจกระจายความเสี่ยงด้านแหล่งนำเข้าปุ๋ย และแสวงหาแหล่งนำเข้าเพิ่มเติมจากประเทศผู้ส่งออกรายใหญ่ เช่น ตุรกีและบราซิล เพื่อเพิ่มทางเลือกและลดปัญหาจากเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิด
- เสนอให้รัฐสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาการผลิตปุ๋ยอินทรีย์และปุ๋ยผสมโดยใช้วัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร เช่น กากมันสำปะหลัง เพื่อทดแทนบางส่วน of ปุ๋ยเคมีในพื้นที่ที่เหมาะสม
- ให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์ดินมากขึ้น ซึ่งอาจทำให้สามารถลดการใช้ปุ๋ยเกินความจำเป็นลงได้บ้าง

หน่วยงานรับผิดชอบ:

- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ / กรมวิชาการเกษตร – ดูแลคุณภาพและมาตรฐานปุ๋ย สนับสนุนการวิจัยและทดลองใช้วัสดุเหลือใช้ในอุตสาหกรรมเกษตร
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (สศก.) – ประเมินผลกระทบทางเศรษฐกิจและต้นทุนการผลิต

ข้อเสนอด้าน
การค้า

C1 พิจารณาจัดระบบขึ้นทะเบียนลานมันสำปะหลังและรถไถเพื่อควบคุมคุณภาพผลผลิตและป้องกันการเอาเปรียบเกษตรกร

ข้อพิจารณาและรายละเอียดการดำเนินการ:

- ปัจจุบันเกษตรกรนิยมขายผลผลิตให้กับรถเกี่ยวหรือรถไถ ซึ่งมาเก็บเกี่ยวและรับซื้อถึงที่ แต่อาจให้ราคาที่ไม่ดีมากและไม่ได้แยกมันตามคุณภาพ
- หลายรายรับซื้อเป็น “มันคละ” ส่งผลให้เกษตรกรไม่มีแรงจูงใจในการปลูกพันธุ์ที่ให้เชื้อแป้งสูงหรือดูแลผลผลิตให้มีคุณภาพดี ซึ่งกระทบต่อทั้งระบบอุตสาหกรรมแป้งมันสำปะหลังของประเทศ
- ลานมันบางแห่งรับซื้อและส่งต่อผลผลิตที่ไม่ได้คุณภาพ ทำให้เกิดความเสียหายต่อโรงงานแป้ง
- เสนอให้มีการขึ้นทะเบียนลานมัน และควบคุมมาตรฐานการจัดการคุณภาพ

ข้อเสนอด้านการค้า

- เสนอให้มีระบบขึ้นทะเบียนรถไถ/รถเกี่ยวที่รับซื้อน้ำมัน และกำหนดหลักเกณฑ์คุณภาพการขุด เก็บเกี่ยว และการรับซื้อ เพื่อป้องกันการกดราคาระยะตรึง และลดความเสียหายของหัวมันสำปะหลังในภาคสนาม
- แนวทางนี้จะช่วยสร้างมาตรฐานกลางในตลาดมันสำปะหลังระดับท้องถิ่น และเสริมสร้างแรงจูงใจให้เกษตรกรผลิตผลผลิตที่มีคุณภาพสูงขึ้น

หน่วยงานรับผิดชอบ:

- กรมการค้าภายใน (กระทรวงพาณิชย์) – ออกหลักเกณฑ์การขึ้นทะเบียนลานมัน และควบคุมการซื้อขายให้เป็นธรรม
- กรมส่งเสริมการเกษตร – ถ่ายทอดข้อมูลคุณภาพการผลิตและจัดทำระบบตรวจสอบคุณภาพแปลง
- กรมขนส่งทางบก / องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) – พัฒนาระบบขึ้นทะเบียนรถเกี่ยว/รถไถในเชิงพาณิชย์
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (สศก.) – ประเมินผลกระทบของมาตรการต่อรายได้เกษตรกรและตลาดรวม

C2 ส่งเสริมการตลาดน้ำมันสำปะหลังแบบมันคละ และสร้างแรงจูงใจในการผลิตมันสำปะหลังคุณภาพสูงผ่านระบบราคา

ข้อพิจารณาและรายละเอียดการดำเนินการ:

- การซื้อขายมันคละโดยไม่วัดเชื้อแบ่งเป็นระบบที่ไม่จูงใจให้เกษตรกรผลิตมันสำปะหลังคุณภาพดี และเป็นอุปสรรคต่อการยกระดับมาตรฐานอุตสาหกรรมแป้งและอาหารสัตว์ของประเทศ
- ควรส่งเสริมให้เกษตรกรได้รับราคาตามเปอร์เซ็นต์แบ่ง เพื่อให้เกิดแรงจูงใจในการดูแลแปลง เลือกพันธุ์ดี และเก็บเกี่ยวในเวลาที่เหมาะสม

หน่วยงานรับผิดชอบ:

- กรมการค้าภายใน (กระทรวงพาณิชย์) – ปรับปรุงกติกาการซื้อขายให้สะท้อนคุณภาพ และเผยแพร่ราคากลางที่เชื่อมโยงกับเปอร์เซ็นต์แบ่ง
- 4 สมาคมมันสำปะหลัง – รวบรวมและส่งข้อมูลเปอร์เซ็นต์แบ่งเฉลี่ยจากโรงงานทั่วประเทศ เสนอแนวทางการรับซื้อ และสนับสนุนการใช้ราคาตามคุณภาพอย่างเป็นระบบ

C3 ยกระดับความน่าเชื่อถือของมาตรฐานการวัดเปอร์เซ็นต์แบ่งในมัน สำปะหลังให้เป็นธรรมและโปร่งใสมากขึ้น

ข้อพิจารณาและรายละเอียดการดำเนินการ:

- ปัจจุบันยังมีความกังขาเกี่ยวกับการวัดเปอร์เซ็นต์แบ่งที่ลานมัน/โรงงานใช้อยู่บ้าง แม้ว่าเป็นเครื่องที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน
- ความแตกต่างในการวัดส่วนหนึ่งเกิดจากวิธีการสุ่มตัวอย่าง
- อาจพิจารณากำหนดแนวทางมาตรฐานกลางในการสุ่มตรวจและสอบเทียบเครื่องวัด เช่น การใช้หัวมันสำปะหลังเฉลี่ยจากหลายจุดในแปลง และควรมีแนวทางที่ใช้ได้ทั้งในกรณีปกติและเมื่อมีข้อร้องเรียน
- เนื่องจากระบบการตรวจโดยหน่วยงานกลางแบบที่ใช้ในอุตสาหกรรมน้ำตาล (เช่น โรงงานน้ำตาลไม่กี่แห่งทั่วประเทศ) มีต้นทุนสูงและอาจไม่เหมาะกับโครงสร้างของอุตสาหกรรมมันสำปะหลัง ที่มีโรงงานจำนวนมาก และกระจายตัว จึงควรเน้นระบบตรวจสอบแบบ “เผื่อระวังปัญหา” มากกว่า
- ในพื้นที่ที่มีการร้องเรียนผิดปกติ ควรมีการส่งเจ้าหน้าที่จากกรมการค้าภายในหรือนิติกรของพาณิชย์จังหวัดเข้าไปตรวจสอบการสอบเทียบเครื่องวัด
- ควรประชาสัมพันธ์และให้ความรู้แก่เกษตรกร เกี่ยวกับสิทธิในการร้องเรียนและช่องทางติดต่อหน่วยงานภาครัฐ เมื่อพบปัญหาเกี่ยวกับการชั่งตวงวัด
- ส่งเสริมให้ทั้งผู้ประกอบการและเกษตรกร เข้าใจธรรมชาติของการสุ่มและการกระจายของผลวัด เพื่อสร้างความไว้วางใจร่วมกันในระบบ
- สนับสนุนให้ 4 สมาคมมันสำปะหลัง และโรงงานมีส่วนร่วมในการวางระบบตรวจสอบภายใน และประกาศค่ากลางเปอร์เซ็นต์แบ่งเฉลี่ยรายสัปดาห์หรือรายเดือน

หน่วยงานรับผิดชอบ:

- กรมการค้าภายใน (กระทรวงพาณิชย์) – ควรพิจารณาทบทวนและเสริมความเข้มแข็งให้กับหลักเกณฑ์มาตรฐานการวัด การสุ่ม และระบบรับเรื่องร้องเรียน โดยแม้ว่าจะมีหลักเกณฑ์มาตรฐานอยู่แล้วในปัจจุบัน แต่ควรเพิ่มเติมในประเด็นสำคัญ ได้แก่ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในขั้นตอนการสุ่มตรวจเพื่อสร้างความโปร่งใสและความเชื่อมั่น การพัฒนาระบบรับเรื่องร้องเรียนออนไลน์ที่ใช้งานง่าย

ข้อเสนอแนะ
การค้า

พร้อมระบบติดตามผลแบบเรียลไทม์สำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการดำเนินการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการตรวจสอบและแนวทางการปรับปรุงของกรมอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดการยอมรับในระดับพื้นที่

- สำนักงานพาณิชย์จังหวัด – รับเรื่องร้องเรียน ตรวจสอบเครื่องวัด และให้คำแนะนำแก่เกษตรกรในพื้นที่
- สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) – พิจารณาทบทวนมาตรฐานเครื่องวัดเชิงเทคนิค
- 4 สมาคมมันสำปะหลัง – ร่วมมือในการปรับปรุงระบบสอบเทียบภายใน และเผยแพร่ข้อมูลที่ช่วยสร้างความน่าเชื่อถือ

C4 ส่งเสริมการติดตั้งเครื่องสับดินระดับชุมชนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการค้าและลดต้นทุนการขนส่ง

ข้อพิจารณาและรายละเอียดการดำเนินการ:

- ปัจจุบันเกษตรกรในหลายพื้นที่ยังประสบปัญหา มันสำปะหลังที่เก็บเกี่ยวมีดินติดมาจำนวนมาก ซึ่งส่งผลกระทบทั้งต่อคุณภาพสินค้าและต้นทุนในระบบ
- การขนส่งมันสำปะหลัง ที่มีดินติดไปยังลานมันหรือโรงแปง เท่ากับเป็นการขนดินร่วมมาด้วย ทำให้สิ้นเปลืองต้นทุนขนส่งโดยไม่จำเป็น และอาจทำให้โรงงานรับซื้อในราคาต่ำ
- แม้ลานมันสำปะหลังและโรงแปงจะมีเครื่องสับดินอยู่แล้ว แต่การแก้ปัญหาให้มีเครื่องสับดินในระดับชุมชน (ก่อนถึงจุดขาย) จะช่วยคัดแยกสิ่งปนเปื้อนออกจากแหล่งผลิตต้นทาง
- ควรมีการส่งเสริมการจัดตั้ง “จุดสับดินชุมชน” ซึ่งสามารถบริหารจัดการโดยกลุ่มเกษตรกร วิสาหกิจชุมชน หรือ อบต. โดยใช้รูปแบบการลงทุนร่วม หรือเช่าใช้ร่วมกัน
- ควรให้ความรู้แก่เกษตรกรเรื่องประโยชน์ของการสับดินก่อนขาย เช่น การลดค่าขนส่ง การเพิ่มราคาขาย และการไม่ทำลายโครงสร้างดินของแปลงผลิต

หน่วยงานรับผิดชอบ:

- กรมส่งเสริมการเกษตร – ถ่ายทอดองค์ความรู้และสนับสนุนการรวมกลุ่มเพื่อบริหารจัดการจุดสับดิน

ข้อเสนอด้าน
การค้า

- องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) / องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) – สนับสนุนการจัดซื้อหรือบริหารจัดการเครื่องสับตั้นระดับท้องถิ่น
- กรมพัฒนาชุมชน / กรมส่งเสริมสหกรณ์ – สนับสนุนการบริหารจัดการแบบกลุ่ม วิสาหกิจชุมชน หรือสหกรณ์
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (สศก.) – วิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนเพื่อกำหนดแนวทางส่งเสริมเชิงนโยบาย

**C5 ผลักดันไทยเป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมแป้งมันสำปะหลัง โดยอนุญาตให้
นำเข้าหัวมันสำปะหลังสดจากประเทศเพื่อนบ้าน**

ข้อพิจารณาและรายละเอียดการดำเนินการ:

- เป้าหมายของไทยในระยะยาวคือการเป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมแป้งมันสำปะหลังของภูมิภาค
- ปัจจุบันไทยมีนโยบายห้ามหรือจำกัดการนำเข้าหัวมันสำปะหลังสดเพื่อรักษาราคามันสำปะหลังภายในประเทศ และอาจช่วยควบคุมโรคระบาดแต่แนวทางนี้อาจทำลายอุตสาหกรรมแป้งไทยในระยะยาว
- การแข่งขันในตลาดโลกเป็นการแข่งขันเสรี — จีนสามารถซื้อแป้งจากเวียดนาม ลาว หรือกัมพูชาได้โดยไม่จำกัด
- การห้ามนำเข้าทำให้โรงแป้งไทยขาดวัตถุดิบต้นทุนต่ำ ขณะที่ประเทศเพื่อนบ้านสามารถผลิตแป้งราคาถูกกว่าและส่งออกแข่งกับไทยได้
- โรงแป้งไทยต้องลดราคาขายเพื่อให้แข่งขันได้ ก็จะมีผลลดราคามันสำปะหลังในไทยลงโดยอ้อมอยู่ดี
- ในระยะยาว การแข่งขันควรมุ่งที่ประสิทธิภาพการผลิต การเพิ่มมูลค่าและความสามารถด้านเทคโนโลยี แทนการพึ่งพานโยบายกีดกัน
- ปัจจุบัน แม้ไทยจะต้องการห้ามนำเข้า แต่ลาวเองก็เริ่มห้ามการส่งออกมันสดมายังไทยแล้ว ส่งผลให้แป้งราคาถูกจะถูกผลิตและส่งออกจากลาวและเวียดนามมากขึ้น โดยแป้งจากไทยน่าจะแข่งขันได้ยากขึ้นในอนาคต
- หากไทยต้องการรักษาอุตสาหกรรมแป้ง ควรมีนโยบายให้สามารถนำเข้าหัวมันสำปะหลังจากลาวหรือกัมพูชาอย่างน้อยในช่วงที่จำเป็นเพื่อนำมาใช้เป็นวัตถุดิบป้อนโรงงานไทยที่มีศักยภาพในการแปรรูปสูงและช่วยรักษาการจ้างงานภายในประเทศไทย
- โดยภาครัฐอาจพิจารณาแนวทางอนุญาตการนำเข้าที่ช่วยเพิ่มความสมดุล เช่น กำหนดให้นำเข้าได้เฉพาะช่วงที่ผลผลิตไทยยังมีไม่เพียงพอ

หน่วยงานรับผิดชอบ:

ข้อเสนอด้านการค้า

- กรมการค้าต่างประเทศ (กระทรวงพาณิชย์) – เจรจากการค้าและออกใบอนุญาตนำเข้า
- กรมศุลกากร – ควบคุมคุณภาพและปริมาณการนำเข้า
- กรมการค้าภายใน – ติดตามผลกระทบด้านราคาต่อเกษตรกรและผู้แปรรูป
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (สศก.) – ประเมินผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจมันสำปะหลังและออกแบบระบบชดเชยที่เหมาะสม

C6 ส่งเสริมการขยายตลาดมันสำปะหลังทั้งในเชิงภูมิศาสตร์และอุตสาหกรรมปลายทาง

ข้อพิจารณาและรายละเอียดการดำเนินการ:

- ประเทศไทยในฐานะประเทศผู้ส่งออกขนาดเล็ก มักมีอำนาจต่อรองต่ำ จึงควรขยายตลาดทั้งเชิงภูมิศาสตร์ (เพิ่มประเทศปลายทาง) และเชิงอุตสาหกรรม (เพิ่มกลุ่มลูกค้าใหม่)
- ควรลดการพึ่งพาสถานที่หลักอย่างจีน โดยมองหาโอกาสในตลาดเกิดใหม่ เช่น อินเดีย บังกลาเทศ ตะวันออกกลาง และแอฟริกา
- การขยายตลาดไม่ใช่เพียงเปลี่ยนประเทศ แต่รวมถึงการเพิ่มความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ เช่น จากมันเส้นเพื่อเอทานอล → อาหารสัตว์ → แป้งดัดแปร → ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม/อาหาร
- ใช้กลไกของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กรมการค้าต่างประเทศ กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ ในการเปิดตลาด สร้างความเชื่อมั่น และลดอุปสรรคทางการค้า
- จัดงานแสดงสินค้า (Trade Fair) และเชิญ Buyer จากต่างประเทศเข้ามาดูศักยภาพอุตสาหกรรมไทย

หน่วยงานรับผิดชอบ:

- กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ / สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ
- กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ
- กรมการค้าต่างประเทศ
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.)

C7 พัฒนาระบบฐานข้อมูลการค้าและการพยากรณ์ตลาดมันสำปะหลัง เพื่อ เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการไทย

ข้อพิจารณาและรายละเอียดการดำเนินการ:

- จัดทำระบบฐานข้อมูลราคาสินค้าพืชเศรษฐกิจ (เช่น มันสำปะหลัง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ฯลฯ) ในตลาดสำคัญของโลก โดยเน้นข้อมูล “ราคาซื้อขายจริง” ในเมืองที่มีการซื้อขายหลัก เช่น เมืองท่าหรือ คลังสินค้าระหว่างประเทศ
- พัฒนาระบบคาดการณ์ผลผลิตและทิศทางตลาด โดยใช้โมเดล AI ที่เรียนรู้ จากข้อมูลย้อนหลัง รัฐควรอุดหนุนการพัฒนาแบบจำลองและเปิดให้ ภาคเอกชนร่วมทดสอบ
- จัดตั้งหน่วยวิเคราะห์ตลาดและแนวโน้มการค้า ภายใต้ความร่วมมือ ระหว่างภาครัฐ นักวิชาการ และภาคเอกชน โดยจัดงบประมาณว่าจ้าง นักวิเคราะห์มืออาชีพ และเปิดเผยผลวิเคราะห์เป็นระยะ
- กำหนดกลไกการเข้าถึงข้อมูลให้แก่ “ผู้ประกอบการที่ขึ้นทะเบียนหรือเป็น สมาชิกสมาคม” เพื่อให้ข้อมูลยังคงมีความได้เปรียบเชิงยุทธศาสตร์ ของประเทศ
- เสริมบทบาทสมาคมพืชเศรษฐกิจไทย (เช่น สมาคมมันสำปะหลังไทยทั้ง 4 สมาคม) เป็นตัวกลางนำข้อมูลไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยเจรจา ต่อรองทางการค้า
- ใช้ข้อมูลเหล่านี้ประกอบการออกแบบนโยบายภาครัฐ เช่น การกำหนด ราคากลาง แนวโน้มการแทรกแซงตลาด หรือวางแผนการส่งเสริม การผลิต-ส่งออกในระยะยาว

หน่วยงานรับผิดชอบ:

- กรมการค้าต่างประเทศ – รวบรวมข้อมูลการค้าและการส่งออก
- กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ – จัดทำระบบฐานข้อมูลการตลาด ระหว่างประเทศ
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (สศก.) – พัฒนาแบบจำลองคาดการณ์ ผลผลิต
- สมาคมมันสำปะหลังไทยทั้ง 4 สมาคม – ถ่ายทอดข้อมูลและ ใช้ประกอบการเจรจาทางการค้า
- กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม – สนับสนุนการพัฒนาโครงสร้าง พื้นฐานดิจิทัล

- หน่วยงานวิจัย เช่น NECTEC หรือมหาวิทยาลัย – พัฒนา AI เพื่อการพยากรณ์

18. ข้อเสนอเชิงนโยบายสำหรับข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

การวิเคราะห์ในส่วนที่ 5 “สถานการณ์ของอุตสาหกรรมข้าวโพดเลี้ยงสัตว์” พบว่าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของไทยมีจุดแข็งที่สำคัญหลายประการ เช่น ความต้องการใช้ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในประเทศอยู่ในระดับสูงอย่างสม่ำเสมอ การมีเมล็ดพันธุ์คุณภาพดีซึ่งไทยเป็นผู้ส่งออกที่อยู่ใน 10 อันดับแรกของโลก ความสามารถของข้าวโพดในการเติบโตในภูมิประเทศที่หลากหลาย และโครงสร้างพื้นฐานด้านโลจิสติกส์ที่พร้อมรองรับการกระจายสินค้าและการค้าทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ

อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อจำกัดหลายประการที่มีผลกระทบต่อความสามารถในการแข่งขัน โดยเฉพาะต้นทุนการผลิตที่สูงจากปัจจัยการผลิตและแรงงาน ผลผลิตต่อไร่ที่ยังอยู่ในระดับต่ำในบางพื้นที่ โดยเฉพาะในที่ลาดชัน รวมถึงปัญหาความชื้นและคุณภาพของเมล็ดข้าวโพดที่มักต้องเก็บเกี่ยวในหน้าฝน และความเสื่อมซึ่งยังตอกย้ำข้อเสียเปรียบในการแข่งขันเมื่อเทียบกับประเทศเพื่อนบ้านที่มีต้นทุนต่ำกว่า

เพื่อแก้ไขข้อจำกัดเหล่านี้ ข้อเสนอเชิงนโยบายจึงเน้นการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและลดต้นทุนผ่านการวิจัยและพัฒนาเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดที่เหมาะสมกับสภาพอากาศไทย (ข้อเสนอ A1) พร้อมทั้งทบทวนแนวทางการใช้เทคโนโลยีชีวภาพ เช่น Genome Editing และ GMO ภายใต้กรอบกฎหมายที่ชัดเจนและปลอดภัย นอกจากนี้ ควรส่งเสริมระบบเกษตรแม่นยำในกรณีที่คุ้มค่ากับการลงทุน (ข้อเสนอ A5) และการจัดการน้ำที่เหมาะสมในพื้นที่นอกเขตชลประทาน (ข้อเสนอ A6) เพื่อยกระดับผลผลิตต่อไร่ให้สูงขึ้นและเสถียรขึ้น

ในประเด็นการใช้พื้นที่อย่างยั่งยืน ข้อเสนอ A4 มุ่งเน้นการเปลี่ยนระบบการผลิตในพื้นที่เสี่ยง เช่น พื้นที่สูงที่มีความเสี่ยงต่อการบุกรุกป่าและปัญหาไฟป่า โดยสนับสนุนการปลูกพืชเศรษฐกิจอื่น หรือการปลูกป่าเพื่อเข้าสู่ระบบคาร์บอนเครดิต ขณะที่ข้อเสนอ A3 และ A7 มุ่งพัฒนาเรื่องคุณภาพผลผลิตและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว โดยเฉพาะการเก็บเกี่ยวให้ครบอายุและการลดความชื้น รวมถึงการสนับสนุนรูปแบบการผลิตแบบข้าวโพดซอปปเป็นทางเลือกสำหรับพื้นที่ที่มีฟาร์มปศุสัตว์ใกล้เคียงจำนวนมากพอ ซึ่งจะช่วยให้เพิ่มโอกาสในการผลิตให้ได้จำนวนรุ่นมากขึ้นและเพิ่มโอกาสสร้างรายได้ที่มั่นคงให้เกษตรกร

ในด้านต้นทุนและรายได้ ข้อเสนอ B1 เสนอให้ปรับรูปแบบโครงการประกันรายได้เกษตรกรโดยเพิ่มกลไกร่วมจ่ายเพื่อป้องกันการสวมสิทธิ์ และเตรียมการตั้งกองทุนชดเชยรายได้ในช่วงเปลี่ยนผ่านหากมีการเปิดเสรีการนำเข้าอย่างเต็มรูปแบบ ส่วนข้อเสนอ B2 สนับสนุนการเข้าถึงเครื่องจักรกลการเกษตรที่เหมาะสม โดยเฉพาะในพื้นที่ลาดชัน และสำหรับเกษตรกรสูงอายุ เพื่อให้เกิดความปลอดภัยและลดต้นทุนแรงงาน

ในด้านการค้า ข้อเสนอ C1 สนับสนุนการเปิดเสรีนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์จากนอก AFTA ภายใต้เงื่อนไขที่เหมาะสม ทั้งในแง่ปริมาณและฤดูกาล เพื่อลดต้นทุนของอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ ขณะที่ข้อเสนอ C2 เน้นการควบคุมผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมจากการนำเข้า โดยส่งเสริมระบบตรวจสอบย้อนกลับและการออกเอกสารรับรองว่าแหล่งผลิตไม่มีการเผาตอซัง เพื่อลดฝุ่นข้ามพรมแดน ซึ่งเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบทั้งในเชิงสิ่งแวดล้อมและการค้าระหว่างประเทศ

สุดท้าย ข้อเสนอ C3 และ C4 มุ่งยกระดับห่วงโซ่อุปทานให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และสอดคล้องกับมาตรฐานสากล โดยเน้นการปรับปรุงระบบวัดความชื้นให้เป็นธรรมทั่วประเทศ การจัดตั้งคลังสินค้าและศูนย์กระจายสินค้าในพื้นที่ผลิตหลัก การใช้เทคโนโลยีจัดการซัพพลายเชน และการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อนบ้านเพื่อสร้างความมั่นคงด้านวัตถุดิบอาหารสัตว์ ทั้งหมดนี้จะช่วยให้ประเทศไทยสามารถแข่งขันในตลาดข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ได้อย่างยั่งยืนในระยะยาว

ข้อเสนอเชิงนโยบายในกรณีของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์สามารถจำแนกออกเป็นสามด้านหลัก ได้แก่ 1) ข้อเสนอด้านการผลิต 2) ข้อเสนอด้านราคาและต้นทุน และ 3) ข้อเสนอด้านการค้า ซึ่งคณะผู้วิจัยได้สรุปการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ ในรูป TOWS Matrix ตามผลการวิเคราะห์ปัจจัยสำคัญในส่วนก่อนหน้านี้โดยสรุปรายการข้อเสนอต่าง ๆ ไว้ในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 108 สรุปการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ข้อเสนอเชิงนโยบายกรณีข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

	จุดแข็ง	จุดอ่อน
	1) มีความต้องการใช้ในประเทศสูง มีตลาดรองรับแน่นอน 2) เป็นผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ Non-GMO ที่มีคุณภาพสูง 3) อายุสั้น และปลูกง่าย 4) มีระบบโลจิสติกส์และโครงสร้างพื้นฐานทางการค้า/ส่งออกที่ดี	1) ราคาผันผวนและต้นทุนเกษตรกรสูง 2) ผลผลิตต่อไร่ต่ำในหลายพื้นที่ 3) ปัญหาความชื้นและคุณภาพเมล็ด 4) การปลูกในพื้นที่สูงมักใช้วิธีเผาตอซัง เกิดปัญหาฝุ่นควัน และ PM 2.5 5) เกษตรกรจำนวนมากไม่มีเอกสารสิทธิ์ อาจมีปัญหาการขายผลผลิต
โอกาส 1) ความต้องการจากอาหารสัตว์ 2) สามารถนำเข้าจาก AFTA ด้วยภาษี 0% 3) การนำเข้าจากนอก AFTA ช่วยลดต้นทุนปลายน้ำและ PM 2.5 4) มีโอกาสเจรจาการค้า/FTA ซึ่งจะช่วยเพิ่มความยืดหยุ่นทางการค้า 5) มีโอกาสพัฒนาเทคโนโลยีเกษตรที่ช่วยเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุน	กลยุทธ์เชิงรุก A1 พัฒนาเทคโนโลยีเมล็ดพันธุ์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ C1 ขยายหรือเปิดเสรีการนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์นอก AFTA โดยยังมีเงื่อนไข C4 เพิ่มขีดความสามารถของห่วงโซ่อุปทานข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของภาคเอกชน และส่งเสริมความร่วมมือด้านสิ่งแวดล้อมกับประเทศเพื่อนบ้าน	กลยุทธ์เชิงแก้ไข A3 ปรับปรุงมาตรฐานการผลิต A5 ใช้เทคโนโลยีเกษตรแม่นยำ (Precision Farming) ในกรณีที่คุ้มค่ากับการลงทุน A7 พิจารณาส่งเสริมการปลูกข้าวโพดซ้อนในพื้นที่ที่มีตลาด B2 ปัจจัยการผลิตของเกษตรกรและอุตสาหกรรม
อุปสรรค 1) พื้นที่ปลูกจำกัด/พืชน้ำฝนเกือบทั้งหมด 2) เสี่ยงภัยธรรมชาติ ศัตรูพืช และราอะฟลาทอกซิน (Aflatoxin) 3) ปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการบุกรุกป่าและเผาตอซัง 4) มาตรฐานสิ่งแวดล้อมโลกเข้มงวด อาจกระทบการส่งออกเนื้อสัตว์/อาหาร	กลยุทธ์เชิงป้องกัน A2 ปรับรูปแบบและชื่อ “เกษตรแปลงใหญ่” เป็นส่งเสริมการรวมกลุ่มในระดับที่มีประสิทธิภาพและเป็นจริง B1 กลไกรายได้และการคุ้มครองเกษตรกร C2 เร่งรัดการใช้มาตรการควบคุมการนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่เข้มงวดด้านสิ่งแวดล้อม	กลยุทธ์เชิงรับ A4 ส่งเสริมการเปลี่ยนพืชหรือระบบการผลิตในพื้นที่สูง A6 สนับสนุนระบบการจัดการน้ำ C3 แนวทางการยกระดับมาตรฐานการวัดความชื้นข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

หมายเหตุ A คือข้อเสนอนโยบายด้านการผลิต B คือข้อเสนอนโยบายด้านราคาและต้นทุนและ C คือข้อเสนอนโยบายด้านการค้า

ตารางที่ 109 รายละเอียดข้อเสนอเชิงนโยบายกรณีข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

ข้อเสนอด้านการผลิต	A1 พัฒนาเทคโนโลยีเมล็ดพันธุ์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ข้อพิจารณาและรายละเอียดการดำเนินการ: ○ ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาปรับปรุงพันธุ์ข้าวโพดให้เหมาะกับภูมิอากาศและพื้นที่ปลูกของไทยมากขึ้น เพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตต่อไร่ ○ ในกรณีที่มีโอกาสที่การปรับปรุงพันธุ์กรรมโดยการตัดแต่งยีนที่ไม่ข้ามข้ามสปีชีส์ (Non-transgenic Genome Editing) ซึ่งปกติถือว่าไม่ใช่ GMO ตามนิยามที่ใช้กันทั่วไป และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้รับรองสิ่งมีชีวิตที่พัฒนาจากเทคโนโลยีการปรับแต่งจีโนม (Genome Editing, GE) เพื่อให้ประโยชน์ในภาคการเกษตร ตั้งแต่เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2567 แล้ว¹⁴¹ ก็ควรสนับสนุนการวิจัยพัฒนาเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดด้วยเทคโนโลยีกลุ่มนี้ด้วย เพื่อเพิ่มทางเลือกในอนาคต และเพื่อให้ทวิชาการด้านนี้ของไทยสามารถตามทันเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ใช้กันแพร่หลายในโลก ○ ในปัจจุบันที่เทคโนโลยีการดัดแปลงพันธุกรรม (Genetic Modification หรือ GM) ได้ถูกนำมาใช้เป็นเวลา 30 ปีแล้ว ไทยควรพิจารณาทบทวนจุดยืนของประเทศไทยด้าน GM/GMO รวมทั้งในกรณีข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ซึ่งมีใช้เป็นหลักในประเทศผู้ส่งออกหลายประเทศที่สำคัญ ซึ่งที่ผ่านมาไม่ได้มีรายงานปัญหาความปลอดภัยด้านอาหารที่มีนัยสำคัญ ○ ในกรณีที่ทบทวน ควรนำร่าง พ.ร.บ. ความปลอดภัยทางชีวภาพ กลับมาทบทวน/พิจารณาปรับแก้ เพื่อให้ประเทศไทยมีกรอบกฎหมายที่ชัดเจนในการพิจารณาอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ใช้ GM/GMO อย่างมีหลักการและเหตุผลที่หนักแน่น และในกรณีที่อนุมัติก็จะต้องมีกฎหมายรองรับการพัฒนาและการควบคุมพืช GMO อย่างรัดกุม ○ ในกรณีที่รัฐบาลสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาพันธุ์พืช GMO ก็ควรเริ่มโดยการทดลองแบบควบคุมในพื้นที่ปลอดภัย/จำกัด (confined field trials)

¹⁴¹ ตาม “ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง การรับรองสิ่งมีชีวิตที่พัฒนาจากเทคโนโลยีการปรับแต่งจีโนมเพื่อใช้ประโยชน์ในภาคการเกษตร พ.ศ. ๒๕๖๗” ลงวันที่ ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๖๗ มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๗ ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับการรับรองสิ่งมีชีวิตที่พัฒนาจากเทคโนโลยีการปรับแต่งจีโนม ว่ามีศักยภาพสำหรับการปรับปรุงพันธุ์สิ่งมีชีวิตเพื่อใช้ประโยชน์ในภาคการเกษตร สามารถปล่อยสู่สิ่งแวดล้อมได้อย่างปลอดภัย และจำหน่ายเชิงพาณิชย์อย่างเหมาะสม

ข้อเสนอด้าน
การผลิต

เพื่อประเมินผลกระทบและความเป็นไปได้เชิงเศรษฐกิจและผลกระทบต่อ
สิ่งแวดล้อมโดยมีกระบวนการทดลองที่รัดกุมเพื่อในการควบคุม

หน่วยงานรับผิดชอบ:

- กรมวิชาการเกษตร – วิจัยและปรับปรุงพันธุ์พืชให้เหมาะสมกับสภาพอากาศไทย
- สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) – สนับสนุนการวิจัยด้านเทคโนโลยีชีวภาพ
- ศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ (BIOTEC) – พัฒนาและประเมินพันธุ์กรรมและเทคโนโลยี Genome Editing/GM
- สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) – สนับสนุนทุนวิจัยและพัฒนา
- กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม – พิจารณากฎหมายความปลอดภัยทางชีวภาพและผลกระทบสิ่งแวดล้อม

A2 ปรับรูปแบบและชื่อ “เกษตรแปลงใหญ่” เป็นส่งเสริมการรวมกลุ่มในระดับที่มีประสิทธิภาพและตรงกับความป็นจริง

ข้อพิจารณาและรายละเอียดการดำเนินการ:

- ส่งเสริมการรวมกลุ่มของเกษตรกรซึ่งพบกรณีที่มีประโยชน์ เช่น ในการซื้อปัจจัยการผลิตร่วมกัน และการสนับสนุนความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การจัดการน้ำ การลดการใช้สารเคมี
- ปรับรูปแบบและเปลี่ยนชื่อ “เกษตรแปลงใหญ่” (ซึ่งส่วนใหญ่หรือเกือบทั้งหมดไม่ได้รวมแปลงกันจริง ๆ) ให้มีประสิทธิภาพและตรงกับความป็นจริงมากขึ้น
- สร้างระบบจูงใจ เช่น ลดต้นทุนการผลิตสำหรับกลุ่มที่รวมกลุ่มและใช้เทคโนโลยีร่วมกัน

หน่วยงานรับผิดชอบ:

- กรมส่งเสริมการเกษตร – ส่งเสริมการรวมกลุ่มและให้ความรู้แก่เกษตรกร
- กรมส่งเสริมสหกรณ์ – ส่งเสริมการบริหารจัดการแบบสหกรณ์
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร – วิเคราะห์นโยบายจูงใจและวางแผนระบบสนับสนุนภาคเอกชน

A3 ปรับปรุงมาตรฐานการผลิต

ข้อพิจารณาและรายละเอียดการดำเนินการ:

- หาทางปรับระบบการหักความชื้นและสิ่งเจือปนให้จูงใจให้เกษตรกรเก็บเกี่ยวข้าวโพดที่สุกเต็มที่ (เช่น เมื่ออายุ 120 วัน)
- ภาครัฐจัดอบรม/ประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรเก็บเกี่ยวข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ให้ตรงช่วงอายุที่สุกเพื่อเพิ่มคุณภาพเมล็ด
- สนับสนุนระบบการตรวจสอบย้อนกลับ (Traceability) ของการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เพื่อยกระดับคุณภาพและลดการเผา

หน่วยงานรับผิดชอบ:

- กรมวิชาการเกษตร – กำหนดมาตรฐานการเก็บเกี่ยว/การวัดคุณภาพเมล็ด ให้ความรู้เกษตรกร
- สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.) – กำหนดมาตรฐานการตรวจสอบย้อนกลับ
- กรมส่งเสริมการเกษตร – ฝึกอบรมเกษตรกรเรื่องคุณภาพและการเก็บเกี่ยว

A4 ส่งเสริมการเปลี่ยนพืชหรือระบบการผลิตในพื้นที่สูง

ข้อพิจารณาและรายละเอียดการดำเนินการ:

- สำหรับพื้นที่สูงที่มีความเสี่ยงต่อการบุกรุกป่าและการเกิดไฟป่า ควรส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจอื่นที่เหมาะสม หรือฟื้นฟูเป็นป่าเศรษฐกิจ
- สนับสนุนการปลูกป่าเพื่อเก็บคาร์บอนเครดิตแทนการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เปลี่ยนจากเกษตรกรเป็นผู้ดูแล ทั้งนี้ ต้องพัฒนาตลาดคาร์บอนเครดิตของไทยให้เกิดขึ้นและใช้ได้จริงอย่างมีประสิทธิภาพ โดยในช่วงแรกอาจเริ่มจากระบบตลาดคาร์บอนเครดิตภาคสมัครใจ (Voluntary Carbon Market) แล้วค่อยพิจารณาพัฒนาภาคบังคับขึ้นมาด้วย
- ส่งเสริมการเข้าถึงเครื่องมือการเงินที่เกี่ยวข้อง/ที่มีอยู่ในปัจจุบันและอนาคต เช่น เงินอุดหนุนกิจกรรมคาร์บอน การรับรองผลประโยชน์จากการปลูกป่า

หน่วยงานรับผิดชอบ:

- กรมพัฒนาที่ดิน – วางแผนใช้ที่ดินในพื้นที่สูง

ข้อเสนอแนะ
การผลิต

- กรมป่าไม้ – ส่งเสริมการปลูกป่าเศรษฐกิจและตรวจสอบการใช้พื้นที่
- องค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก (อบก.) – กำกับตลาดคาร์บอนเครดิต

- กรมส่งเสริมการเกษตร – สนับสนุนเกษตรกรให้เปลี่ยนระบบการผลิต

A5 ใช้เทคโนโลยีเกษตรแม่นยำ (Precision Farming) ในกรณีที่คุ้มค่ากับการลงทุน

ข้อพิจารณาและรายละเอียดการดำเนินการ:

- ส่งเสริมการใช้โดรนเพื่อฉีดพ่นปุ๋ยและสารกำจัดศัตรูพืช ลดการใช้แรงงานและสารเคมี

หน่วยงานรับผิดชอบ:

- กรมส่งเสริมการเกษตร – ถ่ายทอดเทคโนโลยีให้เกษตรกร
- สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (NIA) – สนับสนุนการพัฒนาและสตาร์ทอัพด้านโดรน
- กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม – สนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีและข้อมูล

A6 สนับสนุนการพัฒนาระบบการจัดการน้ำ

ข้อพิจารณาและรายละเอียดการดำเนินการ:

- พัฒนาระบบน้ำหยดในพื้นที่ปลูกข้าวโพด เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำโดยเฉพาะนอกเขตชลประทาน ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ปลูกข้าวโพดถึง 96-97%
- แต่ละพื้นที่มีศักยภาพแตกต่างกัน ควรมีสำรวจพื้นที่ว่ามีแหล่งน้ำใต้ดินเพียงพอหรือไม่
- สนับสนุนการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรของชุมชน

หน่วยงานรับผิดชอบ:

- กรมชลประทาน – วางระบบน้ำหยดและแหล่งน้ำขนาดเล็ก
- สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (GISTDA) – สำรวจพื้นที่และวางแผนการใช้น้ำ
- กรมส่งเสริมการเกษตร – ถ่ายทอดความรู้การจัดการน้ำระดับไร

A7 พิจารณาส่งเสริมการปลูกข้าวโพดซื้อในพื้นที่ที่มีตลาด

ข้อเสนอด้าน การผลิต	ข้อพิจารณาและรายละเอียดการดำเนินการ: ○ ในพื้นที่ใกล้ฟาร์มโคนม/โคขุนที่มีความต้องการ “ข้าวโพดชื้อบ” (ข้าวโพดที่ปลูก ตัด สับ และหมักข้าวโพดสดก่อนกำหนดเก็บเกี่ยวปกติ) ส่งเสริมการรวมกลุ่มเพื่อทำข้าวโพดชื้อบ โดยพยายามทำข้อตกลงซื้อขายล่วงหน้ากับฟาร์ม/สหกรณ์ เพื่อลดความเสี่ยงด้านผู้ซื้อและราคาด้วย ○ พัฒนาระบบน้ำหยด บ่อเก็บน้ำขนาดเล็ก และการจัดการน้ำ โดยอาจร่วมกับฟาร์มสัตว์ใกล้เคียง ○ พิจารณาขอการสนับสนุนเครื่องอัดก้อน ตู้อบแห้ง และอุปกรณ์อื่นที่จำเป็น เช่น โดรน หน่วยงานรับผิดชอบ: ○ กรมวิชาการเกษตร – พัฒนาพันธุ์และระบบปลูก ○ กรมส่งเสริมการเกษตร – รวมกลุ่มเกษตรกรและจัดฝึกอบรม ○ กรมส่งเสริมสหกรณ์ – จัดทำข้อตกลงกับสหกรณ์ และเชื่อมโยงกับฟาร์ม ○ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร – วิเคราะห์ความคุ้มค่าและผลตอบแทน
ข้อเสนอด้าน ราคาและต้นทุน	B1 กลไกรายได้และการคุ้มครองเกษตรกร ข้อพิจารณาและรายละเอียดการดำเนินการ: ○ ถ้าจะยังคงโครงการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เอาไว้ ควรออกแบบวิธีที่ให้เกษตรกรร่วมจ่ายเบี้ยประกันพืชผล (ถึงแม้จะในระดับต่ำ) ซึ่งจะเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันการทุจริตและการสวมสิทธิ์จากผลผลิตประเทศเพื่อนบ้าน ○ หากมีการเปิดเสรีการนำเข้าอย่างเต็มรูปแบบที่ส่งผลกระทบทำให้เกษตรกรจำนวนหนึ่งต้องเลิกปลูกข้าวโพด ควรพิจารณาจัดตั้ง “กองทุนชดเชยรายได้ในช่วงเปลี่ยนผ่าน” หน่วยงานรับผิดชอบ: ○ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร – ออกแบบกลไกประกันรายได้ร่วมจ่าย ○ กรมการค้าภายใน – กำหนดราคาเกณฑ์กลางอ้างอิง ○ ธ.ก.ส. – ดำเนินโครงการประกันรายได้และการจ่ายเงิน

ข้อเสนอด้าน
ราคาและต้นทุน

- กรมบัญชีกลาง / สำนักงานงบประมาณ – จัดสรรงบประมาณสนับสนุนกองทุนชดเชย

B2 ปัจจัยการผลิตของเกษตรกรและอุตสาหกรรม

ข้อพิจารณาและรายละเอียดการดำเนินการ:

- วิจัยพัฒนาและสนับสนุนการเข้าถึงเครื่องจักรกลการเกษตรที่เหมาะสมสำหรับพื้นที่เพาะปลูกข้าวโพด (เช่น สนับสนุนการวิจัยพัฒนา และลดภาษีนำเข้าเครื่องจักรที่ใช้หรือใช้ในการผลิตเครื่องจักรในประเทศ)
- วิจัยพัฒนาเครื่องจักรกลการเกษตรที่เหมาะสมกับที่ลาดชันและผู้สูงอายุ (ใช้งานง่าย ปลอดภัย น้ำหนักเบา) ด้วย

หน่วยงานรับผิดชอบ:

- กรมวิชาการเกษตร – วิจัยและพัฒนาเครื่องจักรกล
- กระทรวงอุตสาหกรรม – สนับสนุนภาคเอกชนในการผลิตเครื่องจักรในประเทศ
- กระทรวงการคลัง – พิจารณานโยบายภาษีนำเข้าเครื่องจักร

ข้อเสนอด้าน
การค้า

C1 ขยายหรือเปิดเสรีการนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์นอก AFTA โดยอาจยังมีเงื่อนไขในระยะสั้น

ข้อพิจารณาและรายละเอียดการดำเนินการ:

- ปรับโควตาและภาษีโควตาการนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ภายใต้ WTO ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งถ้าจะใช้ระบบ MFN เป็นหลัก ก็ควรต้องลดภาษีนอกโควตาลงมาให้เหลือต่ำมาก
- อีกทางเลือกคืออาจเริ่มจากปรับกติกาโดยขยายโควตานำเข้าให้เฉพาะข้าวโพดนำเข้าจากสหรัฐอเมริกาและลดภาษีในโควตาให้เท่ากับที่ตกลงกับสหรัฐ (แต่วิธีที่น่าจะดีกว่าคือทำและใช้ข้อตกลงทวิภาคีพิเศษด้านภาษีตอบโต้กับสหรัฐอเมริกาก่อน)
- ในกรณีที่ใช้ภาษีนำเข้า = 0 ในขั้นต้น/ระยะสั้นอาจใช้มาตรการที่ใช้กับข้าวสาลี และอาจพิจารณาจำกัดช่วงเวลาและปริมาณนำเข้าให้สอดคล้องกับฤดูเก็บเกี่ยวและปริมาณในประเทศ เพื่อลดผลกระทบต่อเกษตรกรไทย
- แต่ควรต้องเตรียมมาตรการอื่นเพื่อรับมือกับกรณีที่ประเทศคู่ค้า (โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา) มีปัญหาที่รุนแรงกับมาตรการข้างต้น

หน่วยงานรับผิดชอบ:

ข้อเสนอแนะด้านการค้า

- คณะกรรมการนโยบายและบริหารจัดการข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (นบขพ.)
 - วางแผนบริหารจัดการโควตาการนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์
- กรมการค้าต่างประเทศ – กำกับการนำเข้าและเจรจาภาษี
- กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ – เจรจาทวิภาคี
- กรมศุลกากร – ดำเนินการด้านภาษีโควตาและภาษี MFN

C2 เร่งรัดการใช้มาตรการควบคุมการนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่เข้มงวดด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อป้องกันการแพร่กระจายของฝุ่นข้ามพรมแดน

ข้อพิจารณาและรายละเอียดการดำเนินการ:

- การขึ้นทะเบียนเกษตรกรในประเทศเพื่อนบ้าน
- การออกเอกสารรับรองว่าข้าวโพดปลอดจากกระบวนการเผา พร้อมข้อมูลสำคัญ เช่น แหล่งเพาะปลูก ที่ตั้งแปลงปลูก ปริมาณการนำเข้า และสามารถตรวจสอบย้อนกลับได้
- แต่ถ้ามาตรการและการควบคุม/บังคับใช้ไม่ดีพอ ก็อาจจะไม่ได้ผลลัพธ์ด้านสิ่งแวดล้อมตามที่ตั้งเป้าหมายเอาไว้

หน่วยงานรับผิดชอบ:

- กรมการค้าต่างประเทศ – กำกับกระบวนการนำเข้าและใบรับรอง
- กรมศุลกากร – ตรวจสอบสินค้านำเข้า
- กรมวิชาการเกษตร – ออกใบรับรองแหล่งผลิต / ติดตาม traceability
- กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม – ประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากฝุ่นข้ามพรมแดนกรมการค้าต่างประเทศ

C3 แนวทางการยกระดับมาตรฐานการวัดความชื้นข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

ข้อพิจารณาและรายละเอียดการดำเนินการ:

- การวัดความชื้นของข้าวโพดในจุดรับซื้อยังมีความแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ ทำให้เกิดความไม่มั่นใจหรือไม่พอใจของเกษตรกรบางราย
- เครื่องวัดความชื้นบางแห่งไม่มีการสอบเทียบหรือมาตรฐานกลาง ทำให้ผลการวัดคลาดเคลื่อน ส่งผลต่อราคาที่เกษตรกรได้รับ
- ส่งเสริมให้จุดรับซื้อใช้เครื่องวัดความชื้นดิจิทัลที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน พร้อมบันทึกผลการวัดในระบบฐานข้อมูลกลางเพื่อความโปร่งใส

ข้อเสนอแนะ
การค้า

- จัดให้มีการตรวจสอบแบบสุ่มโดยหน่วยงานรัฐ และเปิดให้เกษตรกรสามารถร้องเรียนหรือขอตรวจสอบซ้ำได้
- พิจารณากำหนดแนวทางการหักเปอร์เซ็นต์ความชื้นที่เป็นธรรมและสอดคล้องกับสภาพพื้นที่

หน่วยงานรับผิดชอบ:

- สำนักงานกลางจังหวัดวัด กรมการค้าภายใน – กำหนดและควบคุมมาตรฐานเครื่องมือและระบบชั่งตวงวัด
- กรมการค้าภายใน – ควบคุมตลาดและจุดรับซื้อ

C4 เพิ่มขีดความสามารถของห่วงโซ่อุปทานข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของภาคเอกชน และส่งเสริมความร่วมมือด้านสิ่งแวดล้อมกับประเทศเพื่อนบ้าน

ข้อพิจารณาและรายละเอียดการดำเนินการ:

- สนับสนุนภาคเอกชนให้พัฒนาโครงข่ายคลังสินค้าและศูนย์กระจายสินค้าสำหรับข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ให้ครอบคลุมพื้นที่ผลิตหลัก เพื่อลดต้นทุนขนส่งและเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บ
- ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการซัพพลายเชน เช่น ระบบติดตามผลผลิต GPS, ระบบข้อมูลตลาดล่วงหน้า
- ส่งเสริมความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น เมียนมา ลาว กัมพูชา ผ่านกลไกความร่วมมือระดับทวิภาคี เช่น ตั้งคณะทำงานร่วมด้านการค้าข้าวโพด ซึ่งเน้นการควบคุมด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อช่วยทำความเข้าใจและพัฒนาความร่วมมือกับเกษตรกรในประเทศเพื่อนบ้านด้วย

หน่วยงานรับผิดชอบ:

- กรมการค้าภายใน – ส่งเสริมตลาดภายในและเชื่อมโยงผู้ผลิต-ผู้ใช้
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) – สนับสนุน SME และนวัตกรรมในห่วงโซ่อุปทาน
- กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม – ส่งเสริมเทคโนโลยีหลังการเก็บเกี่ยวและกระบวนการแปรรูป
- สำนักงานพาณิชย์จังหวัดชายแดน / กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ: สนับสนุนความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในด้านการการค้าและสิ่งแวดล้อม

ส่วนที่ 7 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

- สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะหลัก
- ข้อเสนอแนะแนวทางการดำเนินงานของ สนค. ในด้านพีชไร

ส่วนที่ 7 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะหลัก

ส่วนนี้เป็นการสรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะหลักของโครงการวิจัยที่มุ่งวิเคราะห์สถานการณ์และกำหนดแนวทางเชิงนโยบายเพื่อสร้างเสถียรภาพและยกระดับความสามารถในการแข่งขันของสินค้าพืชไร่ที่สำคัญของไทย ได้แก่ มันสำปะหลัง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และสินค้าที่เกี่ยวข้อง

19. สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะหลัก

โครงการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อวิเคราะห์สถานการณ์และเสนอแนวทางเชิงนโยบายสำหรับการสร้างเสถียรภาพและยกระดับความสามารถในการแข่งขันของสินค้าพืชไร่ที่สำคัญของไทย โดยเฉพาะมันสำปะหลังและข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ โดยมีวัตถุประสงค์รวม 3 ประการคือ

1) ศึกษาและรวบรวมข้อมูลสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการค้าสินค้าพืชไร่ทั้งในประเทศและต่างประเทศ เช่น โครงสร้างต้นทุนการผลิต มาตรฐานการผลิต ราคาตลาดห่วงโซ่อุปทาน และการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในภาคเกษตร เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างศักยภาพของสินค้าเกษตรไทยให้สามารถแข่งขันได้ในตลาดโลก

2) จัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อเพิ่มเสถียรภาพ สร้างโอกาสและช่องทางตลาด ตลอดจนเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของสินค้าพืชไร่ไทยทั้งในตลาดภายในและต่างประเทศ และ

3) เผยแพร่ผลการศึกษาและข้อเสนอเชิงนโยบายสู่หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน วิชาการ และอุตสาหกรรมต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์เชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

ภาคเกษตรกรรมไทยเป็นภาคการผลิตที่มีบทบาทต่อเศรษฐกิจที่ลดลงจากในอดีต แต่ข้อมูลจากการสำรวจต่าง ๆ ก็ยังรายงานสัดส่วนของแรงงานและพื้นที่ที่ใช้ในภาคเกษตรที่สูงมาก ในปี 2567 ภาคเกษตรมีมูลค่าเศรษฐกิจคิดเป็น 8.7% ของ GDP ในขณะที่ข้อมูลจากภาครัฐระบุว่าแรงงานภาคเกษตรมีสัดส่วนกว่า 30.5% ของแรงงานทั้งหมด และมีพื้นที่การเกษตรมากกว่า 147.73 ล้านไร่ หรือ 46.1% ของพื้นที่ประเทศ ภาคเกษตรกรรมจึงยังมีผลทั้งต่อรายได้ของคนจำนวนมาก และต่อการใช้ทรัพยากรในระดับที่น่าจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างมีนัยสำคัญ

19.1 สรุปผลการทบทวนวรรณกรรม กฎหมาย และนโยบายที่เกี่ยวข้อง

19.1.1 สรุปผลการทบทวนวรรณกรรม กรณีมันสำปะหลัง

การทบทวนวรรณกรรม กฎหมาย และนโยบาย/มาตรการที่เกี่ยวข้อง พบว่ามันสำปะหลังเป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญที่มีบทบาทหลากหลาย ทั้งในด้านการบริโภคของมนุษย์ การผลิตอาหารสัตว์ พลังงาน (เช่น เอทานอล) และอุตสาหกรรมต่อเนื่องอื่น ๆ เช่น เคมีภัณฑ์และเวชภัณฑ์ต่าง ๆ ประเทศไทยเป็นหนึ่งในผู้ผลิตและผู้ส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังอันดับต้น ๆ ของโลกมาเป็นเวลานานถึงครึ่งศตวรรษ โดยไทยประสบความสำเร็จในการปรับปรุงพันธุ์โดยภาครัฐ/วิชาการ และการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานของรัฐและเอกชน และศักยภาพทางธุรกิจของภาคเอกชน/ส่งออก ที่ทำให้ไทยสามารถเป็นผู้นำในการส่งออกสินค้ามันสำปะหลังและผลิตภัณฑ์ในยุคที่ยังมีราคาต่อหน่วยต่ำในปริมาณมากไปถึงทวีปยุโรปตอนเหนือ และหลังจากที่ไทยสูญเสียตลาดสำคัญอย่างสหภาพยุโรปในช่วงต่อมา ก็สามารถปรับตัวโดยขยายการส่งออกไปยังภูมิภาคเอเชียแทน

นอกจากนี้ มันสำปะหลังยังเป็นสินค้าเกษตรหนึ่งในไม่กี่ชนิดของไทยที่สามารถพัฒนาอุตสาหกรรมแปรรูป (ซึ่งส่วนใหญ่แปรรูปเป็นวัตถุดิบสำหรับใช้ทำอาหารมนุษย์ด้วย) ประกอบกับสามารถขยายการลงทุนอุตสาหกรรมแปรรูปลงทุนในประเทศเพื่อนบ้านจำนวนหนึ่งอีกด้วย อย่างไรก็ตาม อุตสาหกรรมมันสำปะหลังของไทยยังมีปัญหาและความเสี่ยงในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการขาดแคลนวัตถุดิบ คุณภาพของวัตถุดิบ ปัญหาโรคระบาดที่ยาวนาน ปัญหาการแข่งขันจากประเทศเพื่อนบ้านอย่างเวียดนาม กัมพูชา และลาว และการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีของประเทศคู่ค้าที่สำคัญ (เช่น จีนที่เริ่มหันไปผลิตเอทานอลจากอ้อยแทนมันสำปะหลัง) ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความต้องการนำเข้ามันสำปะหลังของจีนจากไทยในระยะยาว

ความสำเร็จของอุตสาหกรรมมันสำปะหลังของไทยในครึ่งศตวรรษที่ผ่านมามีส่วนสำคัญที่เกิดจากความสามารถของภาควิชาการและภาคเอกชน ทั้งในด้านการปรับปรุงพันธุ์ การเพาะปลูก การวิจัยพัฒนา และการรับการถ่ายทอดเทคโนโลยีในการผลิตแปรรูปมันสำปะหลังดัดแปร การบริหารจัดการด้านโลจิสติกส์และการค้าการส่งออกไปสู่ตลาดโลก แต่ก็ยังมีความท้าทายที่สำคัญหลายประการที่อุตสาหกรรมนี้ต้องเผชิญ เช่น การที่ผลผลิตต่อไร่ของไทยมักต่ำกว่าประเทศเพื่อนบ้าน ขณะที่ต้นทุนการผลิตมันสำปะหลังของไทยมักสูงกว่าประเทศเพื่อนบ้านที่เป็นคู่แข่งด้วย การที่ต้นทุนการผลิตเอทานอลจากมันสำปะหลังมีแนวโน้มที่สูงกว่าต้นทุนการผลิตเอทานอลจากกากน้ำตาล/น้ำอ้อย และแนวโน้มการสนับสนุนจากภาครัฐที่ลดลงทั้งในกรณีเอทานอลและการสนับสนุนงบแก้ไขปัญหาโรคใบด่างที่ล่าช้า/ไม่เพียงพอในบางช่วง รวมถึงในปัจจุบันที่ยังมีการระบาดที่รุนแรงและในพื้นที่นับล้านไร่

การศึกษานี้จึงมุ่งเสนอแนวทางสร้างเสถียรภาพทางการค้าและพัฒนาส่วนต่าง ๆ ของห่วงโซ่อุปทานให้เกิดความมั่นคงทั้งในระดับเกษตรกร ผู้ประกอบการ และอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเสนอบทบาทของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงพาณิชย์ และกระทรวงอุตสาหกรรม ในการสนับสนุนและส่งเสริมศักยภาพทั้งในด้านการวิจัยและพัฒนา และความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมมันสำปะหลังของไทยในตลาดโลกอย่างต่อเนื่องในอนาคต

การวิเคราะห์นโยบาย/มาตรการช่วยเหลือของภาครัฐ ในด้านนโยบายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับมันสำปะหลังนั้น รัฐบาลได้ตั้งคณะกรรมการนโยบายและบริหารมันสำปะหลัง (นบมส.) ขึ้นมากำกับดูแลในปี 2547 ซึ่งนอกจากการกำหนดนโยบายและการบริหารมันสำปะหลังโดยทั่วไปส่วนที่คล้ายกับพืชอื่น ๆ เช่น นโยบายรักษาระดับราคาผลผลิตในประเทศ โดยหลายปีที่ผ่านมาจะมีการกำหนดราคาประกันรายได้ ซึ่งช่วยรักษาระดับรายได้ของเกษตรกรโดยเฉพาะรายเล็ก ในช่วงที่ราคามันสำปะหลังต่ำกว่าราคาอ้างอิง (หรือราคาประกัน) โดยมักเริ่มจ่ายเงินชดเชยงวดแรกในช่วงปลายปีการผลิต นอกจากนี้ ยังมีมาตรการให้สินเชื่อผ่านธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) และสหกรณ์การเกษตร สำหรับการรวบรวม จัดเก็บ และเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ตลอดจนการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานด้านการผลิตและการแปรรูป

อย่างไรก็ตาม ความท้าทายที่สำคัญที่สุดในช่วง 7-8 ปีที่ผ่านมา คือปัญหาโรคใบด่างในมันสำปะหลังที่ระบาดอย่างรุนแรงทั้งในประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งส่งผลกระทบต่อผลผลิตต่อไร่โดยตรง (ถึงแม้ว่าผลผลิตในปีที่ฝนดีจะกระเตื้องขึ้นดังเช่นในปีการผลิตล่าสุด (2567/68) โดยมาตรการต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในช่วงที่ผ่านมาก็ยังคงมีความคืบหน้าของการดำเนินการไม่มากนัก โดยเฉพาะมาตรการขยายพันธุ์ด้านทาน (อย่างพันธุ์อติ 1 และ 2) ให้เกษตรกร ซึ่งดำเนินการไปได้ไม่เร็วนัก อีกทั้งมีปัญหาข้อจำกัดด้านกฎหมายและงบของรัฐที่ทำให้การดำเนินงานต่าง ๆ ล่าช้ากว่าประเทศเพื่อนบ้านอย่างเวียดนาม สำหรับมาตรการอื่นที่มีการดำเนินการในหลายปีที่ผ่านมา เช่น มาตรการขยาย “พันธุ์ทนทาน” ที่สะอาด/ปราศจากโรคให้เกษตรกร และมาตรการควบคุมการนำเข้ามันสำปะหลัง (และการห้ามนำเข้า/เคลื่อนย้ายท่อนพันธุ์) ไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอสำหรับการป้องกันหรือแก้ปัญหาการแพร่ระบาดให้ลุกลามไปได้ และในบางกรณีมาตรการเหล่านี้กลับเป็นอุปสรรคในกระบวนการขยายพันธุ์ใหม่ที่พัฒนาขึ้นเพื่อแก้ปัญหาโรคระบาด เช่น การที่ต้องขอใบอนุญาตเคลื่อนย้ายมันสำปะหลังจากเจ้าหน้าที่ของรัฐในการเคลื่อนย้ายท่อนพันธุ์

นอกจากนี้ ยังมีปัญหาสำคัญที่ต้องการการตัดสินใจเชิงนโยบายอีกปัญหาคือการลักลอบนำเข้ามันสำปะหลังจากประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งนอกจากจะมีประเด็นเรื่องโรคระบาดตามที่กล่าวมาแล้วด้วย ยังถูกมองว่าเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ราคาในประเทศตกด้วย (ถึงแม้ในกรณีที่ผลกระทบจริงต่อราคาภายในประเทศอาจจะไม่มาก) หรือมีความเป็นไปได้ที่มันสำปะหลังที่ลักลอบนำเข้าอาจถูกนำไปสวมสิทธิ์เพื่อไปขายในจุดรับซื้อที่ได้รับการอุดหนุนจากภาครัฐ ถึงแม้จุดรับซื้อส่วนใหญ่ก็ไม่ได้ใกล้กับแนวชายแดน

ในด้านการส่งออกมันสำปะหลังนั้น ปัจจุบันประเทศจีนซึ่งที่เคยเป็นผู้ซื้อหลักของไทย มีแนวโน้มลดการนำเข้ามันสำปะหลังจากไทย โดยหันไปลงทุนในประเทศที่มีต้นทุนต่ำกว่า (เช่น ลาว) และปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีการผลิตเอทานอลที่หันมาใช้ถ่านหินเพิ่มขึ้น ทำให้ไทยมีความจำเป็นต้องพิจารณาปรับแผนระยะยาวสำหรับอุตสาหกรรมมันสำปะหลัง โดยเฉพาะสำหรับภาคเอกชน/ส่งออก แต่แนวโน้มนี้ก็อาจช่วยลดแรงกดดันด้านความขาดแคลนวัตถุดิบภายในประเทศ และลดแรงกดดันในการนำเข้ามันสำปะหลังจากประเทศเพื่อนบ้านด้วย แต่ความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ก็ทำให้มีความจำเป็นที่ไทยควรต้องติดตามความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ อย่างใกล้ชิด ควบคู่กับการออกแบบนโยบายที่ตอบโจทย์ทั้งด้านเศรษฐกิจ การค้า รวมทั้ง

ประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม (ที่มักจะถูกนำมาผูกกับการค้า) อย่างสมดุลด้วย ซึ่งในการศึกษานี้คณะผู้วิจัยได้นำเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในสามด้านหลัก ๆ คือ ด้านการผลิต ด้านราคาและต้นทุน และด้านการค้าทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งคณะผู้วิจัยสรุปรวมเอาไว้ในหัวข้อสุดท้ายของรายงานนี้ (19.2)

19.1.2 สรุปผลการทบทวนวรรณกรรม กรณีข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เป็นพืชไร่อีกชนิดที่มีบทบาทสำคัญในภาคเกษตรของไทย โดยเฉพาะเป็นวัตถุดิบหลักของอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ อย่างไรก็ตาม การผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในประเทศไทยยังมีข้อจำกัดที่สำคัญหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นปริมาณผลผลิตภายในประเทศที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการ คุณภาพของผลผลิต และต้นทุนการผลิตที่สูงกว่าประเทศเพื่อนบ้าน นอกจากนี้ กระบวนการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ยังมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อขยายพื้นที่เพาะปลูก และการเผาเศษซากพืชหลังเก็บเกี่ยว ซึ่งกลายเป็นแหล่งสำคัญของฝุ่นละออง PM 2.5 ที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพอากาศในหลายพื้นที่ของประเทศ

เพื่อลดผลกระทบจากปัญหาดังกล่าว ภาครัฐได้ดำเนินมาตรการหลากหลายรูปแบบ เช่น การจำกัดช่วงเวลานำเข้าข้าวโพดจากประเทศใน AFTA การกำหนดสัดส่วนการซื้อข้าวโพดในประเทศสำหรับผู้นำเข้าข้าวสาลี และการส่งเสริมกลไกการตลาดผ่านสถาบันเกษตรกร อย่างไรก็ตาม มาตรการเหล่านี้ยังไม่สามารถแก้ปัญหาทั้งในด้านการผลิตและการตลาดของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ให้สามารถแข่งขันได้อย่างเพียงพอ การศึกษานี้จึงเน้นการเสนอแนะแนวทางเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ไทยในระยะยาว โดยมุ่งเน้นการปรับปรุงคุณภาพผลผลิต การเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการผลิต การลดต้นทุนผ่านเทคโนโลยีและนวัตกรรม การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสนับสนุนในระดับพื้นที่ และการส่งเสริมแนวทางการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดความสมดุลทั้งด้านเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และความมั่นคงด้านอาหารของประเทศ

ในด้านนโยบายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้าวโพดเลี้ยงสัตว์นั้น รัฐบาลได้ตั้งคณะกรรมการนโยบายและบริหารข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (นบขพ.) ขึ้นมากำกับดูแลในปี 2547 ซึ่งนอกจากการกำหนดนโยบายและการบริหารข้าวโพดเลี้ยงสัตว์โดยทั่วไปส่วนที่คล้ายกับพืชอื่น ๆ เช่น นโยบายรักษาระดับราคาผลผลิตในประเทศ ซึ่งหลายปีที่ผ่านมามักกำหนดราคาประกันรายได้ที่กิโลกรัมละ 8.50 บาทแล้ว ในด้านมาตรการควบคุมการนำเข้านั้น มาตรการสำคัญที่ถูกนำมาใช้กับข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ก็คือมาตรการควบคุมการนำเข้าข้าวสาลี ซึ่ง นบขพ. ได้กำหนดสัดส่วนการแลกซื้อข้าวโพดในประเทศในอัตรา 3:1 (คือทุก 1 ตันที่นำเข้าข้าวสาลีเข้ามา จะต้องซื้อข้าวโพดภายในประเทศ 3 ตัน) ตั้งแต่ปลายปี 2559 ซึ่งมาตรการนี้มีส่วนช่วยให้สามารถรักษาราคาข้าวโพดในไทยให้สูงกว่าราคาประกันที่มักกำหนดไว้ที่ 8.50 บาท/กก. และถึงแม้ว่าจะเคยมีข้อเสนอจากกลุ่มผู้ผลิตอาหารสัตว์ให้ลดอัตราสัดส่วนดังกล่าวเหลือ 2:1 แต่กลุ่มเกษตรกรก็ยังผลักดันให้คงมาตรการ 3:1 ไว้เช่นเดิมต่อไป (แต่ในสถานการณ์ปัจจุบันที่รัฐบาลน่าจะจะไปตกลงนำเข้าข้าวโพดจากสหรัฐอเมริกาในระดับที่มีนัยสำคัญ ก็คงทำให้การนำเข้าข้าวสาลีสลดลงหรืออาจจะไม่เหลือเลยในกรณีที่ราคา

ข้าวโพดไม่ได้อยู่ในระดับสูง) นอกจากนี้ หลายรัฐบาลยังดำเนินนโยบายประกันรายได้และประกันภัยพิบัติสำหรับเกษตรกรควบคู่กับมาตรการสินเชื่อและการสนับสนุนตลาดอย่างต่อเนื่อง

ในช่วงหลัง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ตกเป็นประเด็นวิพากษ์วิจารณ์ในด้านสิ่งแวดล้อมมากขึ้นจากภาคส่วนต่าง ๆ ไปจนถึงนานาชาติ โดยเฉพาะในเรื่องการบุกรุกพื้นที่ป่าและการเผาเศษวัสดุทางการเกษตรที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม ทั้งอาจส่งผลกระทบต่อโอกาสในการส่งออกสินค้าเกษตรต่อเนื่อง เช่น เนื้อสัตว์ ไปยังประเทศที่ให้ความสำคัญกับการใช้วัตถุดิบจากแหล่งที่ยั่งยืนด้วย ข้อเสนอเชิงนโยบายของคณะผู้วิจัยจึงให้ความสนใจกับ การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของสินค้าต่อเนื่องอย่างการส่งออกเนื้อสัตว์/สัตว์ปีกด้วย จึงต้องพิจารณาทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดความยั่งยืน และตอบสนองต่อความคาดหวังของทั้งผู้ผลิต ผู้บริโภค และพันธมิตรทางการค้าระหว่างประเทศได้อย่างสมดุลในระยะยาว

19.2 สรุปข้อเสนอเชิงนโยบายที่สำคัญ

คณะผู้วิจัยได้รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลด้านการผลิต ด้านราคาและต้นทุน และด้านการค้าของ มันสำปะหลังและผลิตภัณฑ์ และของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ทั้งข้อมูลสถิติ ข้อมูลการจัดทำนโยบายที่ผ่านมา มาประกอบกับข้อมูลและความเห็นที่ได้จากการวิจัยภาคสนาม การประชุมเชิงปฏิบัติการและการนำเสนอผลการศึกษา (ดูรายละเอียดในหัวข้อ 17 และ 18 ในส่วนที่ 6) ได้ข้อสรุปประเด็นพิจารณาที่สำคัญและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายไว้ดังต่อไปนี้

19.2.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับมันสำปะหลังและผลิตภัณฑ์

1) ข้อเสนอด้านการผลิต

- โรคใบด่างยังเป็นปัญหาใหญ่ที่สุดสำหรับมันสำปะหลังของไทยและเพื่อนบ้าน และที่ผ่านมาการใช้ท่อนพันธุ์สะอาดจาก “พันธุ์หนาน” ต่าง ๆ ของไทยเองก็ไม่สามารถยับยั้งการระบาดของ การนำมาขยายพันธุ์ปลูกซ้ำได้ จึงควรใช้แต่พันธุ์ต้านทาน ที่ปัจจุบันมีเพียงพันธุ์อิทธิ 1 ที่ให้ผลผลิตและเปอร์เซ็นต์แป้งที่ใกล้เคียงกับพันธุ์เดิม และพันธุ์อิทธิ 2 ให้ผลผลิตใกล้เคียงกับพันธุ์เดิม แต่ยังมีเปอร์เซ็นต์แป้งที่ต่ำกว่าพันธุ์เดิม ส่วนพันธุ์อิทธิ 3 นั้น ยังให้ทั้งผลผลิต และเปอร์เซ็นต์แป้งที่ต่ำกว่าพันธุ์เดิมมากพอสมควร
- เนื่องจากจำนวนท่อนพันธุ์ที่ต้องการมีจำนวนมากสำหรับปลูกในพื้นที่ประมาณ 10 ล้านไร่ ในขณะที่ในช่วงที่ผ่านมาสามารถปลูกพันธุ์อิทธิ 1-3 ได้เพียงประมาณ 5,000 ไร่ เท่านั้น จึงควรต้องใช้วิธีการขยายพันธุ์ที่เร็วขึ้น โดยเฉพาะการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ (Tissue

Culture)¹⁴² ซึ่งถ้าขยายและกระจายพันธุ์ได้ปีละ 10 ล้านลำ ก็จะสามารถขยายการปลูกในพื้นที่ประมาณ 6.8 ล้านไร่ภายใน 5 ปี อย่างไรก็ตาม การขยายพันธุ์ในระดับนี้ต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก ซึ่งควรต้องได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ

- ระหว่างที่ดำเนินการขยายพันธุ์ด้านทานโรคแรกไปทั่วประเทศนั้น นักวิจัย ควรเน้นการวิจัย/ผสมพันธุ์ด้านทานใหม่ที่ให้ผลผลิตและเปอร์เซ็นต์แป้ง (หรือผลคูณของสองตัวแปรนี้) ที่สูงกว่าหรืออย่างน้อยใกล้เคียงกับพันธุ์เดิมที่มีทั้งผลผลิตและเปอร์เซ็นต์แป้งที่สูง โดยอาจเริ่มโดยผสมพันธุ์อูธิ 1-3 (โดยอาจเน้นอูธิ 1-2) กับพันธุ์อื่นของไทยที่ให้ผลผลิตและเปอร์เซ็นต์แป้งที่สูง รวมทั้งผสมกับพันธุ์แวกซ์ที่เป็นพันธุ์ที่ให้แป้งพรีเมียมแต่ยังไม่ได้มีคุณสมบัติเป็น “พันธุ์ทนทาน” อย่างที่มีผู้กล่าวอ้างในช่วงที่ผ่านมา
 - ในปัจจุบัน มีโรงงานแป้ง (เช่น บ้านโป่งทาปิโอกา) ได้รับทุนสนับสนุนจาก สวทช. ให้ทำการขยายพันธุ์แวกซ์ด้วยวิธีเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ (Tissue Culture) ซึ่งอย่างน้อยสามารถผลิตพันธุ์ที่มั่นใจว่าปลอดโรคใบด่าง นำมาใช้ในระหว่างที่ยังอยู่ในระหว่างการพัฒนาและทดสอบพันธุ์แวกซ์รุ่นใหม่ที่สามารถต้านทานโรคใบด่างได้จริง
- ปรับระบบงบประมาณด้านวิจัยและควบคุมโรคระบาดทางการเกษตรให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้น โดยเฉพาะในประเด็นต่อไปนี้
 - จัดสรรงบประมาณฉุกเฉินหรือกองทุนสำรอง สำหรับรองรับสถานการณ์โรคระบาดที่เกิดขึ้นนอกแผนประจำปี เช่น กรณีพบการระบาดของใบด่างนอกฤดู หรือขยายวงกว้างเร็วกว่าที่คาดการณ์
 - ลดข้อจำกัดด้านระยะเวลาการใช้จ่ายงบประมาณ เช่น ในระบบที่ใช้ในปัจจุบันนั้น หากมีปัญหาการอนุมัติงบล่าช้าในช่วงต้นปีงบประมาณ ก็อาจทำให้ไม่สามารถเริ่มงานได้ทันฤดูปลูก ซึ่งควรปรับระเบียบที่เอื้อต่อการใช้งบประมาณต่อเนื่องหรือเร่งรัดในกรณีเร่งด่วน
 - ควรเปิดโอกาสให้หน่วยงานวิจัยหรือกรมวิชาการเกษตรสามารถปรับแผนงบประมาณของหน่วยงานในระหว่างปีได้คล่องตัวขึ้น ตัวอย่างเช่น ถ้าหากเกิดสถานการณ์โรคระบาดก็ให้สามารถโยกงบวิจัยไปสู่กิจกรรมควบคุมโรคหรือขยายพันธุ์ด้านทานได้โดยไม่ต้องผ่านขั้นตอนต่าง ๆ ใหม่ ซึ่งมักจะมีปัญหาความล่าช้าจนไม่สามารถใช้งบที่ผ่านการอนุมัติมาในช่วงหลังจากเริ่มฤดูการผลิตไปแล้ว

¹⁴² ซึ่งเทคนิคการขยายพันธุ์พืชโดยการนำชิ้นส่วนของพืช เช่น เซลล์ เนื้อเยื่อ หรือส่วนของอวัยวะ มาเลี้ยงในอาหารสังเคราะห์ที่ปราศจากเชื้อ เพื่อให้ชิ้นส่วนเหล่านั้นเจริญเติบโตเป็นต้นใหม่ที่มีลักษณะเหมือนต้นแม่ทุกประการ
ดู รศ.ดร.วิจารณ์ วิชชุกิจ “แนวทางการพัฒนาการปลูกมันสำปะหลังเพื่อสู้โรคระบาดและเพิ่มผลผลิตต่อไร่และเชื้อแป้ง”
นำเสนอในการสัมมนาประชาสัมพันธ์โครงการวิจัยครั้งที่สอง ที่จัดโดยสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) ร่วมกับ สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า (สนค.) เมื่อวันที่ 30 กรกฎาคม 2568 ที่ จ.นครราชสีมา

การปรับระบบงบประมาณในลักษณะนี้จะทำให้สามารถดำเนินมาตรการป้องกัน
ควบคุม และวิจัยโรคใบด่าง (และอาจรวมถึงโรค/ศัตรูพืชใหม่ ๆ) ได้อย่างทันท่วงที
โดยไม่ล่าช้าจนเลวร้ายต่อการผลิตของพืชนั้น ๆ ไปแล้ว

- แม้ว่าการปรับปรุงพันธุ์มันสำปะหลังให้ได้ผลผลิตและเปอร์เซ็นต์แป้งสูงจะเป็นเป้าหมายที่สำคัญ แต่เป้าหมายทั้งสองนี้ควรทำควบคู่ไปกับการขยายพันธุ์ด้านทาน มาหลังการแก้ปัญหาโรคใบด่างที่มีอยู่ในปัจจุบัน (โดยเฉพาะพันธุ์อิทธิ 1 และ 2) สู่เกษตรกร ขณะที่ทำการทดลองผสมพันธุ์ใหม่และทดลองปลูกในแปลงทดลองและแปลงของเกษตรกร โดยตั้งเป้าที่จะให้ได้พันธุ์ใหม่ที่มีคุณสมบัติครบถ้วนและผ่านการยืนยันจากทดลองในแปลงทดลองและแปลงของเกษตรกรและเริ่มขยายพันธุ์ในจำนวนมากได้ภายใน 5 ปี
- ลดการปลูกสายพันธุ์ที่ไม่ได้รับการรับรอง โดยนอกจากให้ข้อมูลสายพันธุ์ที่เหมาะสมกับพื้นที่และควบคุมการโฆษณาเกินจริงแล้ว การปรับโครงสร้างราคาเป็นการซื้อตามเปอร์เซ็นต์แป้งล้วน ๆ หรือเริ่มโดยปรับการเพิ่ม/หักราคาเป็น ± 0.1 บาท/กก. (ในกรณีที่ราคากลางสูงกว่า 2.50 บาทต่อ กก. สำหรับมันสำปะหลังที่มีแป้ง 25%) ก็น่าจะช่วยจูงใจให้เกษตรกรหันมาเลือกปลูกพันธุ์ด้านทานที่มีเปอร์เซ็นต์แป้งสูงกันเอง (ถ้าสามารถกระจายพันธุ์ไปถึงเกษตรกรได้)
- ควรสนับสนุนระบบเช่าที่ดินระยะยาวสำหรับเกษตรกรรายย่อย และปรับระบบภาษีที่ดินให้เอื้อต่อการปล่อยเช่า เพื่อจูงใจให้ลงทุนในเทคโนโลยีและการปรับปรุงพื้นที่
- โครงการเกษตรแปลงใหญ่ควรได้รับการทบทวนใหม่ โดยหลีกเลี่ยงการตั้งซื้อหรือระบุวัตถุประสงค์ที่สื่อว่าวัตถุประสงค์หลักคือการรวมแปลง (ซึ่งที่ผ่านมาไม่เคยเกิดขึ้นจริงในทางปฏิบัติ) แต่ควรหันมาสนับสนุนการรวมกลุ่มเกษตรกรในรูปแบบธุรกิจ (Business Model) ที่เกษตรกรจะได้ประโยชน์จากการรวมตัวกันจริง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพในการบริหาร
- การพัฒนาแพลตฟอร์มเทคโนโลยีการเกษตร เช่น ระบบเช่าเครื่องจักรหรือแอปพลิเคชันให้คำปรึกษา อาจช่วยลดต้นทุน เพิ่มประสิทธิภาพ และสร้างโอกาสทางธุรกิจในระดับชุมชนได้
- ควรปรับระบบและกฎหมายผังเมืองให้ยืดหยุ่นมากขึ้น โดยเปิดทางให้กิจกรรมแปรรูปในพื้นที่เกษตร เช่น ลานมันสะอาดหรือโรงอบแห้งที่มีหลักฐานว่าไม่ก่อปัญหามลพิษตั้งอยู่ใกล้แหล่งผลิตได้ เพื่อลดต้นทุนและกระตุ้นเศรษฐกิจท้องถิ่น
- ควรหาทางนำผลพลอยได้/ของเสียจากโรงงาน เช่น กากแป้งและตะกอนน้ำเสีย มาใช้ผลิตปุ๋ยหรือวัสดุปรับปรุงดินในกรณีที่สามารถทำได้อย่างปลอดภัย และทบทวนข้อกำหนดที่ยังเป็นอุปสรรคในการใช้และส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีชีวภาพ
- ภาครัฐควรพิจารณาสนับสนุนระบบที่ภาคเอกชนมีการถ่ายทอดเทคโนโลยีและมีส่วนร่วมในการแบ่งรับความเสี่ยงกับเกษตรกรอย่างเหมาะสม เช่น ระบบพันธสัญญา ซึ่งปัจจุบันมี

กฎหมายรองรับ และประสานงานอบรมเกษตรกรร่วมกับระบบการส่งเสริมการเกษตรของรัฐ เพื่อช่วยให้เกษตรกรเข้าถึงการอบรมได้มาก/ทั่วถึงขึ้น

- ระบบสนับสนุนงานวิจัยปลายน้ำควรยืดหยุ่นมากขึ้น โดยยอมรับความเสี่ยงของนวัตกรรมที่อาจล้มเหลว และพิจารณาสนับสนุนโครงการที่มีศักยภาพ/ผลการศึกษาวิจัยที่มีโอกาสนำมาใช้ได้สูงอย่างต่อเนื่องถึงระดับ Pilot/Commercial Scale
- โรงงานที่ผลิตพลังงานชีวภาพควรได้รับสิทธิขายพลังงานส่วนเกินเข้าสู่ระบบได้ง่ายขึ้น ด้วยการปรับระบบใบอนุญาตและโควตา เพื่อสร้างรายได้เสริมและส่งเสริมการจัดการของเสียที่ดี
- ควรลดอุปสรรคในการขออนุญาตผลิตพลังงานทดแทน โดยปรับระบบเป็นแบบเบ็ดเสร็จ (One Stop Service) รวมทั้งพิจารณาสนับสนุนเงินทุนและเทคนิคสำหรับโครงการที่ดูแล้วว่าสามารถพัฒนาได้ เพื่อจูงใจให้เกิดการลงทุนในพลังงานสะอาด

2) ข้อเสนอด้านราคาและต้นทุน

- โครงสร้างราคามันสำปะหลังควรสะท้อนคุณภาพจริง โดยในระยะยาวควรกำหนดโครงสร้างราคาซื้อตามเปอร์เซ็นต์แป้ง (แต่ในระยะแรกอาจกำหนดเพดานการหักราคาไว้ไม่เกิน 0.1 บาท/กก. ต่อ 1 เปอร์เซ็นต์แป้งที่ต่ำกว่ามาตรฐาน ซึ่งอัตราที่สูงเป็นสองเท่าของอัตราการหักในปัจจุบัน)
- และอย่างน้อยในระยะสั้นควรปรับราคาขึ้นลงตามเปอร์เซ็นต์แป้งให้สูงขึ้น (เช่น เริ่มด้วยปรับการเพิ่ม/หักราคาเป็น +/-0.1 บาท/กก. ในกรณีที่ราคากลางสูงกว่า 2.50 บาท/กก. สำหรับมันสำปะหลังที่มีแป้ง 25% และอาจมีเงื่อนไขให้ปรับเพิ่มให้เหมาะสมกับฤดูกาลด้วย) เพื่อจูงใจให้เกษตรกรผลิตมันสำปะหลังคุณภาพดี โดยอาจให้กรมการค้าภายในเป็นเจ้าภาพในการประเมินอัตราที่เหมาะสมผ่านการร่วมมือกับสมาคมมันสำปะหลังทั้ง 4 และภาคส่วนอื่น ๆ
- การประกันรายได้และการแทรกแซงราคาควรถูกลดบทบาทลง เนื่องจากอาจส่งผลย้อนกลับต่อความสามารถในการส่งออกของผู้ส่งออกไทยในตลาดโลก
- ไทยควรกระจายแหล่งนำเข้าปุ๋ยเคมีเพื่อลดความเสี่ยง และส่งเสริมการใช้วัตถุดิบในพื้นที่ เช่น ปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยที่ทำจากกากมันและวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร ในกรณีที่สามาถช่วยลดต้นทุนค่าปุ๋ยของเกษตรกรลงได้

3) ข้อเสนอด้านการค้า

- ควรมีระบบขึ้นทะเบียนลานมันและรถไถที่รับซื้อมัน เพื่อควบคุมคุณภาพผลผลิต ป้องกันการเอาเปรียบเกษตรกร และสร้างแรงจูงใจในการผลิตมันสำปะหลังคุณภาพสูง
- การซื้อขายมันคละควรถูกลดบทบาท โดยส่งเสริมระบบรับซื้อตามเปอร์เซ็นต์แป้งแทน เพื่อเชื่อมโยงราคากับคุณภาพอย่างแท้จริง

- ควรให้ความสำคัญกับการตรวจวัดเปอร์เซ็นต์แบ่งให้โปร่งใสและเป็นธรรม ด้วยแนวทาง สุ่มตรวจประกอบกับระบบการรับรองเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ
- ในระยะยาว ควรเปิดทางให้สามารถนำเข้าห้วมน้ำสำหรับผลิตจากประเทศเพื่อนบ้านเพื่อเป็น แหล่งวัตถุดิบสำรองสำหรับโรงแปงของไทย โดยมีกระบวนการควบคุมคุณภาพและโรค อย่างเหมาะสม
- ไทยควรหาทางขยายตลาดน้ำสำหรับผลิตด้วยการเพิ่มทั้งประเทศปลายทางและ กลุ่มอุตสาหกรรมปลายทาง เพื่อกระจายความเสี่ยงที่อาจเกิดจากการพึ่งพาผู้ซื้อจากประเทศ เดียวหรือไม่ก็ประเทศ
- การพัฒนาฐานข้อมูลการค้าและระบบพยากรณ์ตลาดจะช่วยเพิ่มความสามารถใน การตัดสินใจของผู้ประกอบการและวัดผลจากมาตรการต่าง ๆ ของรัฐได้แม่นยำขึ้น

19.2.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

1) ข้อเสนอด้านการผลิต

- แม้ว่าที่ผ่านมาภาคเอกชนของไทยประสบความสำเร็จในการวิจัยและพัฒนาเมล็ดพันธุ์ ข้าวโพดส่งออก แต่ก็ยังมีข้อจำกัดในการวิจัยและพัฒนาเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดที่เหมาะสมกับ สภาพภูมิประเทศของพื้นที่ปลูกข้าวโพดของไทย และเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตในไทยที่ผ่านมาก็มี ข้อจำกัดด้านเทคโนโลยีที่มากกว่าข้าวโพด GMO ทำให้มีช่องว่างด้านผลผลิตต่อไร่เพิ่มขึ้น เรื่อย ๆ ประเทศไทยควรพิจารณาทบทวนจุดยืนของประเทศต่อการใช้เทคโนโลยี ทางพันธุกรรมอย่าง GMO อย่างมีเหตุผล โดยอาศัยหลักวิชาการและข้อมูลเชิงประจักษ์ ด้านความปลอดภัยต่อสุขภาพมนุษย์ สิ่งแวดล้อม และผลกระทบทางเศรษฐกิจ เพื่อให้ไทย มีโอกาสเลือกใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและลดความเสี่ยง จากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศได้อย่างเหมาะสม ไม่ตกขบวนการพัฒนาเกษตรกรรม ของโลก
 - ในขณะเดียวกันก็ควรพัฒนากฎหมายและระบบกำกับดูแลที่มีความรัดกุมและเป็นไป ตามมาตรฐานสากล เพื่อควบคุมการใช้เทคโนโลยีเหล่านี้อย่างปลอดภัย โปร่งใส และตรวจสอบได้ โดยไม่กระทบต่อความเชื่อมั่นของผู้บริโภคและตลาดส่งออก
- ควรปรับการส่งเสริมการรวมกลุ่มเกษตรกรให้สอดคล้องกับความเป็นจริง ในระดับที่ เหมาะสม เช่น ในระดับที่ทำให้สามารถเพิ่มอำนาจต่อรองและลดต้นทุน
 - ควรเปลี่ยนชื่อโครงการ “เกษตรแปลงใหญ่” ให้ตรงกับสภาพจริงซึ่งแทบจะไม่มี การรวมแปลงจริง ๆ แต่มีการใช้งบสนับสนุนเครื่องจักรกลให้กลุ่มซึ่งในหลายกรณี สมาชิกกลุ่มอาจไม่ได้ใช้หรือรับประโยชน์อย่างทั่วถึง และอาจเป็นการลงทุนที่มีอัตรา การใช้ประโยชน์ที่ต่ำ

- กลุ่มข้าวโพดแปลงใหญ่ที่ค่อนข้างประสบความสำเร็จก็มีกลุ่มทำข้าวโพดชื้อป (ข้าวโพดที่ปลูก แล้วเก็บเกี่ยวก่อนกำหนดปกติโดย ตัด สับ และหมัก เพื่อทำเป็น อาหารสัตว์เคี้ยวเอื้อง) ซึ่งเป็นทางเลือกที่มักช่วยให้เกษตรกรในพื้นที่ใกล้ฟาร์ม โคนม/โคขุน สามารถปลูกข้าวโพดได้ปีละสองรอบ โดยเกษตรกรมักรวมกลุ่มกันเพื่อ ทำข้าวโพดชื้อป โดยอาจทำข้อตกลงซื้อขายล่วงหน้ากับฟาร์ม/สหกรณ์ เพื่อลดความเสี่ยงด้านผู้ซื้อและราคา และหลายกลุ่มได้ประโยชน์จากการที่ภาครัฐ สนับสนุนเครื่องจักรในการห่อหุ้ม หมัก และเก็บรักษาข้าวโพดชื้อปในช่วงที่รอขาย และรักษาคุณค่าทางอาหารก่อนที่ผู้ซื้อแกะห่อออกเพื่อนำไปเลี้ยงสัตว์ นอกจากนี้ การรวมกลุ่มในกรณีนี้ก็อาจเพิ่มโอกาสในการพัฒนาระบบน้ำหยด บ่อน้ำ/บาดาล และการจัดการน้ำร่วมกันในพื้นที่ที่มีแหล่งน้ำใต้ดิน

- ในพื้นที่สูงควรส่งเสริมการปลูกพืชทางเลือกหรือป่าเศรษฐกิจแทนข้าวโพด เพื่อป้องกันการบุกรุกป่าและไฟป่า พร้อมส่งเสริมการปลูกป่าเพื่อคาร์บอนเครดิตโดยหาทางพัฒนา ตลาดคาร์บอนเครดิตที่สามารถลดต้นทุนการตรวจสอบให้ต่ำลง เพื่อให้เกษตรกรที่เข้าร่วม โครงการมีรายได้ที่พึงพาได้มากขึ้น
- ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเกษตรแม่นยำในกรณีที่คุ้มค่า เช่น โดรนฉีดพ่น เพื่อลดต้นทุน แรงงาน ลดการใช้สารเคมี และเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตโดยเฉพาะในพื้นที่ที่แรงงาน ขาดแคลน

2) ข้อเสนอด้านราคาและต้นทุน

- ในช่วงประมาณ 10 ปีที่ผ่านมา รัฐบาลได้เข้ามาแทรกแซงตลาดข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของไทย จนแทบจะกลายเป็นผู้กำหนดราคารับซื้อข้าวโพดในประเทศโดยทางอ้อม (ผ่านมาตรการ ควบคุมการนำเข้าสินค้าทดแทนอื่น โดยเฉพาะข้าวสาลี) ซึ่งแม้ว่ารัฐบาลจะ ประสบความสำเร็จในการรักษาให้ราคาข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในประเทศสูงกว่าราคาเป้าหมายที่ โครงการประกันรายได้ตั้งไว้เป็นส่วนใหญ่ (จนรัฐบาลแทบจะไม่เคยต้องจ่ายเงินชดเชยให้ เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการนี้ในระยะหลังเลย) แต่มาตรการ 3:1 นี้ก็อาจส่งผลกระทบต่อ ความสามารถในการเติบโตและการแข่งขันของอุตสาหกรรมปลายน้ำ (ที่น่าจะมีมูลค่าสูง กว่ามาก) ที่ไม่สามารถนำเข้าวัตถุดิบเข้ามาได้เพียงพอ

- ในกรณีที่ต้องการใช้มาตรการนี้ต่อไป หรือนำมาตรการนี้มาใช้กับข้าวโพดที่นำเข้า จากสหรัฐอเมริกา ควรพิจารณาอัตราลง (เช่น เหลือไม่เกิน 2:1)

- ควรลดมาตรการแทรกแซงราคาลงในระยะยาว รวมทั้งโครงการประกันรายได้ ซึ่งในรูปแบบ ที่เคยใช้ก็ยังมีความเสี่ยงที่จะถูกกล่าวหาว่าเป็นการอุดหนุนการส่งออก ที่อาจสร้างปัญหา ทางการค้าในอนาคตได้

- อาจสนับสนุนการประกันภัยผลิตและราคาโดยรัฐอาจพิจารณาอุดหนุนเบี้ยประกันบางส่วนแทน

3) ข้อเสนอด้านการค้า

- ควรพิจารณาเปิดให้มีการนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์จากนอก AFTA ซึ่งมีข้อดีด้านต้นทุนและสิ่งแวดล้อม โดยอาจใช้มาตรการหรือกำหนดเงื่อนไขในการลดผลกระทบต่อเกษตรกรไทย รวมทั้งพิจารณาตั้ง “กองทุนชดเชยรายได้ช่วงเปลี่ยนผ่าน” เพื่อช่วยเกษตรกรที่ต้องการหันไปปลูกพืชอื่นหรือไปทำอาชีพอื่น
- หลังจากที่ไทยหันไปนำเข้าข้าวโพดจากนอก AFTA แล้ว ก็ควรใช้มาตรการควบคุมสิ่งแวดล้อมที่เข้มงวดสำหรับข้าวโพดที่นำเข้าจากประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อลดปัญหาฝุ่นควัน PM 2.5 ที่ก่อให้เกิดต้นทุนทางสังคมให้กับไทยเป็นอย่างมาก¹⁴³ และเป็นการสร้างมาตรฐานใหม่ที่สอดคล้องกับแนวโน้มการค้าโลกที่ให้ความสำคัญกับประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืน
- ควรยกระดับมาตรฐานการวัดความชื้นข้าวโพดให้เกษตรกรมีความเชื่อมั่นมากขึ้น โดยมีระบบสุ่มตรวจสอบเครื่องมือที่ผ่านการรับรอง และในกรณีที่มีการร้องเรียน ตรวจสอบได้ เพื่อสร้างความโปร่งใสและลดข้อกังขาหรือข้อขัดแย้งในจุดรับซื้อ

ทั้งนี้ การจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อสร้างเสถียรภาพและความเข้มแข็งทางการค้าสินค้าพืชไร่ (ทั้งมันสำปะหลังและข้าวโพดเลี้ยงสัตว์) จะสามารถบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้ จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งเกษตรกร หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ตลอดจนมีการขับเคลื่อนเชิงนโยบายอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม โดยคณะผู้วิจัยได้จัดทำรายละเอียดข้อเสนอเชิงนโยบาย พร้อมระบุหน่วยงานที่มีศักยภาพในการเป็นผู้ดำเนินการหลักไว้ในส่วนที่ 6 ก่อนหน้านี้

¹⁴³ เช่น ตรวจสอบกระบวนการออกใบรับรองแหล่งผลิต และใช้ระบบตรวจสอบย้อนกลับอย่างเข้มงวดเพื่อปกป้องสิ่งแวดล้อม และลดผลกระทบต่อปัญหาฝุ่นควัน/PM 2.5 ในไทย

20. ข้อเสนอแนะทางการดำเนินงานของ สทน. ในด้านพืชไร่

ในอดีต นอกเหนือจากบทบาทปกติของกระทรวงต่าง ๆ แล้ว รัฐบาลมักตั้งคณะกรรมการต่าง ๆ จำนวนมาก มาจัดการกับปัญหาสินค้าเกษตรที่สำคัญ โดยเฉพาะพืชผลที่เป็น “สินค้าการเมือง” ต่อมารัฐบาลได้พยายามรวบรวมโครงการช่วยเหลือเกษตรกรเข้าด้วยกัน เช่นในปี 2534 รัฐบาลได้ตั้งกองทุนรวมเพื่อช่วยเหลือเกษตรกร โดยออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยกองทุนรวมเพื่อช่วยเหลือเกษตรกร พ.ศ. 2534 ให้มีคณะกรรมการนโยบายและมาตรการช่วยเหลือเกษตรกร (คชก.) ทำหน้าที่พิจารณาเสนอแนะนโยบายและมาตรการวางระบบช่วยเหลือเกษตรกร กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ มาตรการ และเงื่อนไขในการช่วยเหลือด้านการตลาดและด้านปัจจัยการผลิต พิจารณานุมัติการใช้เงินกองทุนรวมเพื่อช่วยเหลือเกษตรกร ซึ่งเป็นกองทุนเงินนอกงบประมาณที่จัดตั้งขึ้นตาม พระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี 2535 และต่อมาในปี 2560 คณะรัฐมนตรีได้ทบทวนมติคณะรัฐมนตรีปี 2534 **ให้กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์ เป็นผู้รับผิดชอบกองทุนนี้**แทนกระทรวงการคลัง และปรับแก้ไขระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยกองทุนรวมเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรเพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการบริหารทุนหมุนเวียน พ.ศ. 2558 โดยปรับแก้ไขอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการนโยบายและมาตรการช่วยเหลือเกษตรกร (คชก.) จากเดิม “พิจารณานุมัติการใช้เงิน” เป็น “กำกับจัดการและการบริหารเงินกองทุน ให้เป็นไปตามนโยบายและแผนการบริหารทุนหมุนเวียนที่คณะกรรมการนโยบายการบริหารทุนหมุนเวียนหรือคณะรัฐมนตรีกำหนด” **กำหนดให้กรมการค้าภายในเป็นผู้รับผิดชอบกองทุน** และให้มีคณะกรรมการบริหารกองทุนรวมเพื่อช่วยเหลือเกษตรกร (คบท.) ทำหน้าที่กำหนดนโยบายเกี่ยวกับการบริหารจัดการกองทุน อนุมัติแผนการดำเนินงานประจำปี และจัดสรรเงินกองทุนให้หน่วยงานผู้ใช้จ่ายเงินตามแผนการดำเนินงาน โดยมีผู้จัดการกองทุนรวมเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรทำหน้าที่ บริหารจัดการกองทุนฯ ภายใต้กรอบนโยบาย มาตรการ หลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไขและระบบการให้ความช่วยเหลือตามที่คณะกรรมการนโยบายและมาตรการช่วยเหลือเกษตรกร (คชก.) กำหนดและกระทรวงการคลังอนุมัติก่อนการใช้จ่ายเงิน

ในปี 2557 รัฐบาลได้ตั้ง “คณะกรรมการนโยบายและบริหารจัดการมันสำปะหลัง” (นบมส.) และ “คณะกรรมการนโยบายและบริหารจัดการข้าวโพดเลี้ยงสัตว์” (นบขพ.) มากำหนดนโยบายและแนวทางการบริหารมาตรการที่สำคัญสำหรับมันสำปะหลังและข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของประเทศ ในฐานะพืชที่มีความสำคัญของประเทศในทำนองเดียวกับ “คณะกรรมการนโยบายและบริหารจัดการข้าว” (นบข.)¹⁴⁴ ซึ่งทั้งสองคณะตั้งขึ้นในปีเดียวกัน โดยในการตั้ง**สองคณะกรรมการนี้** (นบมส. และ นบขพ.) ได้**กำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์เป็นประธาน และอธิบดีกรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์ เป็นเลขานุการ**

¹⁴⁴ โดยมีบทบาทที่คล้ายกับ คณะกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติ (กขช.) และคณะกรรมการนโยบายและมาตรการข้าว (กนข.) ก่อนหน้านั้น

สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า (สนค.) มีภารกิจการเสนอแนะในการกำหนดและจัดทำ นโยบายและยุทธศาสตร์การค้าของประเทศ เพื่อชี้นำการพัฒนาเศรษฐกิจการค้าของประเทศ ให้เจริญเติบโตอย่างมั่นคงและยั่งยืน พร้อมขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ วางแผนกลยุทธ์เชิงรุกด้านการค้า ตลอดจนพัฒนาและสร้างเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ในการชี้วัด พยากรณ์ และเตือนภัยจากวิกฤติเศรษฐกิจทั้งภายในและภายนอกที่มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจประเทศ

สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า (สนค.) จึงมีบทบาทเป็นคลังสมอง (Think Tank) ของ กระทรวงพาณิชย์ ซึ่งมีบทบาทในการกำหนดและจัดทำ นโยบายและยุทธศาสตร์การค้าของประเทศ และ ขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติ วางแผนกลยุทธ์เชิงรุกด้านการค้า ตลอดจนพัฒนาและสร้างเครื่องมือ ทางเศรษฐศาสตร์ในการชี้วัด พยากรณ์ และเตือนภัยจากวิกฤติเศรษฐกิจประเทศ ซึ่งรวมถึง ภาคเกษตรกรรมที่ยังมีความสำคัญทางเศรษฐกิจสำหรับประชาชนจำนวนมาก และการที่ทั้ง นบมส. และ นบขพ. มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์เป็นประธาน และอธิบดีกรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์ เป็น เลขานุการ ก็ทำให้ผู้บริหารกระทรวงพาณิชย์ ทั้งฝ่ายการเมืองและฝ่ายราชการ จำเป็นต้องมีความรอบรู้เกี่ยวกับ สินค้าเกษตรพืชไร่สองชนิดนี้เป็นอย่างดีในระดับที่สามารถรับมือกับความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ เช่น กรณีที่ รัฐบาลสหรัฐและประธานาธิบดีทรัมป์ออกข่าวการเก็บภาษีนำเข้าตอบโต้ และการเจรจาของฝ่ายไทยในเรื่องนี้ ในช่วงที่ผ่านมา

การที่ สนค. สนับสนุนให้มีโครงการศึกษาวิจัยนี้ อีกทั้งผู้อำนวยการ สนค. และเจ้าหน้าที่ สนค. มาเข้าร่วมในการวิจัยภาคสนามในบางช่วง และประสานงานให้เจ้าหน้าที่อื่น ๆ ของกระทรวงพาณิชย์มาร่วมให้ ข้อมูลและรับฟังปัญหาและข้อเสนอแนะจากผู้ที่มีส่วนได้เสียในวงการพืชไร่อย่างมันสำปะหลังและข้าวโพด เลี้ยงสัตว์ จึงเป็นแนวทางที่ดีที่ที่น่าจะช่วยพัฒนาและเพิ่มขีดความสามารถของ สนค. ในการทำความเข้าใจกับ ปัญหาและในการจัดทำและขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การค้า และเสนอแนวทางในการปรับ และขับเคลื่อน ยุทธศาสตร์การค้าของ สนค. และกระทรวงพาณิชย์ ให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วในตลาดโลกและ เวทีทางการเมืองของโลก และสามารถรับมือกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในปัจจุบันด้วย

ในด้านบทบาทของ สนค. ในการประสานงานและเชื่อมโยงกับหน่วยงานต่าง ๆ ในการกำหนด ยุทธศาสตร์และนโยบายส่งเสริมธุรกิจพืชไร่มันสำปะหลังและข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เพื่อความสะดวกในการนำ ผลการศึกษาไปใช้ประโยชน์ร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ ต่อไปนั้น เป็นส่วนที่คณะผู้วิจัยซึ่งทำการศึกษาจาก ภายนอกเป็นหลัก มีข้อจำกัดในการเข้าถึงและประเมิน คณะผู้วิจัยจึงวิเคราะห์และให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม การดำเนินงานของ สนค. ตามพันธกิจหลัก 5 ประการ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับโครงการวิจัยนี้ดังต่อไปนี้

1. “บูรณาการ” จัดทำและขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การค้าแห่งชาติให้มีทิศทางชัดเจนเป็นเอกภาพ ทั้งยุทธศาสตร์รายสินค้า รายประเทศ และพัฒนาขีดความสามารถทางการแข่งขัน

ในฐานะหน่วยงานนโยบาย สนค. ควรเป็นผู้ริเริ่ม (Initiator) และผู้ออกแบบยุทธศาสตร์ (Strategist) ที่สามารถสร้างกรอบยุทธศาสตร์หลักที่มีความคงเส้นคงวาในภาพรวมของประเทศเป็นหลัก

แม้ว่า สนค. คงจะต้องมีกระบวนการไปรวบรวมความคิดเห็นจากกลุ่มที่มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ ด้วย แต่บทบาทของ สนค. ควรเป็นการเสนอยุทธศาสตร์และ roadmap ที่เน้นภาพใหญ่ และเน้นการแก้ปัญหา ด้วยวิธีที่สอดคล้องกับแนวทางที่ควรจะเป็นของประเทศในระยะยาว

ตัวอย่างเช่น เป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ของ สนค. ไม่ควรอยู่ที่จะต้องทำอะไรให้เกษตรกรทุกคน สามารถมีรายได้เพียงพอจากสิ่งที่กำลังทำอยู่ แต่ควรจะผลักดันให้เกษตรกรทำในสิ่งที่ตัวเองมีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ (Comparative Advantage) ซึ่งอาจไม่ใช่สิ่งที่เขากำลังทำในปัจจุบัน เช่น ยุทธศาสตร์ของไทย ไม่ควรเป็นการอุดหนุนให้เกษตรกรที่ขาดทุนจากการปลูกข้าวโพดในที่สูง/ลาดชัน/ที่ต้องพึ่งการเผา มีรายได้จากการปลูกข้าวโพดมากขึ้น แต่ควรเป็นการช่วยให้เขาเข้าถึงความรู้และมีทางเลือกในการทำเกษตร ในที่สูงอย่างเหมาะสมมากกว่า หรือมีทางเลือกในการเปลี่ยนไปประกอบอาชีพอื่นที่ทำให้เขาและสังคมได้ประโยชน์สุทธิมากที่สุด

ในทำนองเดียวกัน เป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ของ สนค. ไม่ควรมุ่งเน้นเพียงการประสานงานเพื่อ สนับสนุนให้หน่วยงานของรัฐดำเนินมาตรการที่ไม่ก่อให้เกิดความคุ้มค่าต่อการใช้จ่ายเงินภาษีของประชาชน ตัวอย่างเช่น การอุดหนุนเครื่องจักรกลสำหรับโครงการเกษตรแปลงใหญ่ ทั้งที่ในทางปฏิบัติ เกษตรกรไม่ได้รวมแปลงเพื่อทำการผลิตจริงในลักษณะ “แปลงใหญ่” ผลลัพธ์จึงอาจนำไปสู่การลงทุนที่ไม่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพของภาครัฐ และอาจเลวร้ายกว่ากรณีของญี่ปุ่น ซึ่งแม้เกษตรกรญี่ปุ่นรายย่อยจำนวนมากลงทุนเครื่องจักรกลเกินความจำเป็นในการเพาะปลูกบนพื้นที่ขนาดเล็ก และใช้งานได้เฉพาะบางปีที่ได้รับโควตาน้ำชลประทาน แต่ก็ยังเป็นการตัดสินใจลงทุนโดยสมัครใจของเอกชนที่ใช้เงินทุนของตนเอง แตกต่างจากการใช้ภาษีของประชาชนเพื่ออุดหนุน “กลุ่มแปลงใหญ่” ที่บางกรณีผู้ได้รับประโยชน์จริงกลับมีเพียง “ผู้นำ” หรือ “ผู้ถือหุ้นใหญ่” ของกลุ่มหรือวิสาหกิจชุมชนเพียงไม่กี่รายเท่านั้น

2. ศึกษา วิเคราะห์ ติดตามสถานการณ์ และมาตรการทางการค้าที่สำคัญ เพื่อเสนอแนะนโยบายและ มาตรการให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง

สนค. ควรมีบทบาทเป็นหน่วยงานวิเคราะห์เชิงรุก (Proactive Analyst) ที่สามารถเป็นผู้นำในการเสนอแนวทาง ยุทธศาสตร์ และมาตรการต่าง ๆ ที่ทำนายแนวโน้มและเสนอนโยบายได้อย่างแม่นยำและทัน่วงที โดยใช้ข้อมูลที่ลึกและครอบคลุมกว่าเดิม

- **ติดตามและพัฒนาฐานข้อมูลเชิงลึก:** สนค. ควรจัดทำและพัฒนาฐานข้อมูลราคาซื้อขายจริง (Real Transaction Price) ในตลาดโลก พร้อมทั้งวิเคราะห์นโยบายและมาตรการทางการค้าของประเทศ คู่ค้าและคู่แข่งสำคัญ เช่น จีน เวียดนาม กัมพูชา ลาว และเมียนมา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีรายละเอียดในระดับที่ทัดเทียมกับภาครัฐกิจ
- **ใช้เทคโนโลยีช่วยพยากรณ์:** สนค. ควรนำเทคโนโลยี AI และ Big Data ซึ่งแพร่หลายและใช้การได้ดี และกว้างขวางขึ้นมาก และพอมีทางเลือกในราคาที่ไม่สูงเกินไปปัจจุบัน มาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์

และพยากรณ์ปริมาณผลผลิต ทิศทางตลาด และแนวโน้มความต้องการสินค้าของผู้บริโภค เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถวางแผนรับมือได้อย่างทันการณ์

3. จัดทำและพัฒนาเครื่องชี้วัดทางเศรษฐกิจการค้า เพื่อสนับสนุนการออกแบบนโยบายและยุทธศาสตร์ พร้อมทั้งเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการด้านเศรษฐกิจการค้าของประเทศ

เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจเชิงนโยบายที่ถูกต้องและครอบคลุมประเด็นที่สำคัญ สนค. ควรพัฒนา **เครื่องมือชี้วัด (Indicator)** ที่ไม่ใช่แค่ตัวเลขทางเศรษฐกิจทั่วไป แต่เป็นเครื่องมือที่สะท้อนสถานการณ์จริงของต้นทุนและความสามารถในการแข่งขัน

- **สร้างดัชนีชี้วัดที่ครอบคลุม:** พัฒนาเครื่องชี้วัดที่สะท้อนต้นทุนการผลิตและโลจิสติกส์ ผลตอบแทนของพันธุ์พืชที่แตกต่างกัน และความเสี่ยงด้านนโยบายการค้า เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจเชิงนโยบาย
- **ส่งเสริมความรู้ด้านมาตรฐานสากล:** สนค. ควรศึกษาและเสนอแนะการพัฒนามาตรฐานต่าง ๆ ที่เป็นที่ยอมรับในระดับสากล เช่น Carbon Footprint และ CBAM (ซึ่งจะเริ่มมีผลบังคับใช้ในปีหน้า) เพื่อให้การวิเคราะห์ครอบคลุมประเด็นการค้าที่สำคัญอย่างครบถ้วน

4. เป็นศูนย์กลางระบบฐานข้อมูลเชิงลึกด้านเศรษฐกิจการค้า

สนค. ควรเป็น **ศูนย์กลางข้อมูล (Central Data Hub)** ที่รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเศรษฐกิจการค้าพืชไร่ (และสินค้าที่สำคัญอื่น ๆ) จากแหล่งหลัก ๆ ทุกแหล่ง เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

- **จัดตั้งแพลตฟอร์มข้อมูลครบวงจร:** สร้างแพลตฟอร์มข้อมูล (Data Platform) ที่รวบรวมข้อมูลจากทุกภาคส่วนทั้งในและต่างประเทศ โดยเน้นให้ข้อมูลมีความทันสมัยและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในเชิงปฏิบัติได้จริง เช่น การวิเคราะห์เชิงลึกและคำแนะนำเชิงนโยบายตามกรอบเศรษฐกิจ BCG (Bio-Circular-Green Economy)
- **สร้างระบบแลกเปลี่ยนข้อมูล:** สนค. ควรจัดทำระบบการแลกเปลี่ยนข้อมูลกับหน่วยงานอื่นอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ข้อมูลครบถ้วนและทันสมัย รวมถึงการพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อช่วยในการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลให้มีประสิทธิภาพและสะดวกต่อการใช้งาน
- **ประสานงานข้อมูลภาคสนาม:** สนค. ควรทำงานร่วมกับหน่วยงานภาคปฏิบัติ เช่น เกษตรจังหวัด หรือสถาบันการศึกษาในพื้นที่ เพื่อให้ได้ข้อมูลภาคสนามที่ถูกต้องและเป็นจริงมาใช้ในการวิเคราะห์และพัฒนาเครื่องชี้วัด รวมถึงการใช้ Big Data ในการประเมินพื้นที่เพาะปลูกและผลผลิต

- **สร้างระบบการเข้าถึงที่เหมาะสม:** สนับสนุนให้ภาคเอกชน โดยเฉพาะสมาคมต่าง ๆ รวมทั้งสาธารณะ สามารถเข้าถึงข้อมูลเชิงวิเคราะห์ที่ได้ เพื่อใช้ในการต่อรองทางการค้าและวางแผนธุรกิจ โดยอาจจำกัดการเข้าถึงข้อมูลเชิงลึกเฉพาะผู้ที่ขึ้นทะเบียน

5. สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

สนค. สามารถพัฒนาบทบาทการเป็นผู้ริเริ่ม (Initiator) และผู้ออกแบบยุทธศาสตร์ (Strategist) ที่มีความเข้มแข็งในด้านวิชาการที่สามารถสร้างและวางกรอบหลักด้านยุทธศาสตร์ที่และเป็นผู้เชื่อมประสาน (Facilitator) ในการสร้างและขับเคลื่อนเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน สมาคมการค้า และองค์กรท้องถิ่น ซึ่งควรมีบทบาทเหล่านี้ด้วย

- **จัดเวทีนโยบาย ให้ความรู้ต่อสาธารณะ และรับฟังจากทุกฝ่ายรวมทั้งเกษตรกร:** สนค. ควรจัดเวทีสำหรับแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายและผลกระทบที่เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่รอบด้านจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และเกษตรกร และเป็นการให้ความรู้ต่อสาธารณะและเกษตรกรด้วย
- **สร้างเครือข่ายข้อมูลนโยบาย:** สนค. ควรเป็นผู้ประสานงานหลักในการจัดตั้งหน่วยวิเคราะห์ตลาดจากความร่วมมือระหว่างภาครัฐ นักวิชาการ และภาคเอกชน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่รอบด้านและเป็นปัจจุบันสำหรับการตัดสินใจเชิงนโยบาย/กลยุทธ์
- **สร้างกลไกการทำงานร่วมกัน:** สนค. ควรเสนอให้มีการจัดตั้งคณะทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และท้องถิ่น เพื่อวางแผนและติดตามนโยบายร่วมกันอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และแนวปฏิบัติที่ดีระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ

โดยสรุปแล้ว การพัฒนา/ปรับบทบาทของ สนค. ไปเป็น "ศูนย์กลางนโยบาย" ที่มีศักยภาพเพียงพอที่จะทำหน้าที่ออกแบบยุทธศาสตร์เกษตรและพืชไร่ (และสินค้าที่สำคัญอื่น ๆ) ของประเทศที่มีความคงเส้นคงวา สามารถวิเคราะห์เชิงรุก และสามารถทำหน้าที่เป็น "ผู้ประสานงานหลัก" ที่เข้มแข็งและไปชักนำให้ทั้งหน่วยงานและผู้บริหารของกระทรวงพาณิชย์และกระทรวงอื่นที่เกี่ยวข้อง (เช่น ในทั้ง นบมส. และ นบขพ. ซึ่งถูกออกแบบให้กระทรวงพาณิชย์มีบทบาทนำในการปรับและพัฒนายุทธศาสตร์สำหรับสินค้าพืชไร่สองกลุ่มนี้ของไทย) ซึ่งทั้งหมดนี้จะเป็นไปได้ต่อเมื่อ สนค. สามารถพัฒนาขึ้นมาเป็นองค์กรที่มีบุคลากรที่มีความเข้มแข็งในด้านวิชาการให้ได้ก่อน ซึ่งจะทำให้ สนค. สามารถแสดงบทบาทเป็นคลังสมองในการเสนอยุทธศาสตร์ที่มีวิชาการสนับสนุนอย่างแข็งขัน และสามารถเป็น “ผู้เชื่อมประสาน/ผู้ประสานงานหลัก” ที่แท้จริงในระยะยาวได้

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิทยาศาสตร์บริการ. (ม.ป.ป.). มันสำปะหลังและผลิตภัณฑ์. Retrieved February 2, 2025, from <http://otop.dss.go.th/index.php/en/knowledge/informationrepack/339-tapioca-and-products?showall=1&limitstart=>
- กลุ่มส่งเสริมพืชไร่อุตสาหกรรม. (2567). ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์.
- ชัยวัฒน์ สาวเจริญสุข. (2567). แนวโน้มธุรกิจ/อุตสาหกรรม 2567-2569: อุตสาหกรรมมันสำปะหลัง. <https://www.krungsri.com/th/research/industry/industry-outlook/agriculture/cassava/io/cassava-2024-2026>
- นิชาภัทร วงศ์ขุ้ม. (2554). การวิเคราะห์อุปสงค์แป้งมันสำปะหลังของไทย.
- นันทมน ธีระกุล และพิมพ์มล แก้วมณี. (2561). โครงการแนวทางการปรับโครงสร้างการผลิต การตลาด และนโยบายรัฐบาลสู่ความยั่งยืนของอุตสาหกรรมข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในประเทศไทย.
- นิพนธ์ พัวพงศกร, บุญจิต ฐิตาภวัฒนกุล, วรรณมา ม่วงงาม, สมนึก ทับพันธุ์, สุรเกียรติ์ เสถียรไทย และอภิชาติ สถิตนิรามัย. (2536). ความเหมาะสมในการต่ออายุความตกลงว่าด้วยมันสำปะหลัง ไทย-ประชาคมยุโรป.
- นิพนธ์ พัวพงศกร, เณสรา สุขพานิช และนิภา ศรีอนันต์. (2550). อุตสาหกรรมมันสำปะหลัง : แนวโน้มตลาดและการแทรกแซงของรัฐ.
- นิพนธ์ พัวพงศกร, วิโรจน์ ณ ระนอง, เชษฐา อินทรวีทักษ์, นณริฏ พิศลยบุตร, อำไพ หรรณารักษ์, ณัฐนันท์ วิจิตรอักษร, นิภา ศรีอนันต์, กัมพล ปันตะแก้ว, ปัญจสิทธิ์ โชคสัมฤทธิ์ผล, ศุภชัย มงคลนิตย, วุฒิพงษ์ ตุ่นยุทธ์, อุไรรัตน์ จันทศิริ, ปัสสรา รัตนสิมานนท์, ภัทรพล ยุทธศักดิ์นุกุล, เกศินี ธารีสังข์, ภัทร อภิวัฒนกุล, และกาญจณัฏฐา บัวคำ. (2561). โครงการศึกษาแนวทางการปรับตัวของภาคเกษตรเพื่อรองรับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนเพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขันของไทย (Competitiveness Adaptation of Thai Agriculture in Response to the AEC).
- นิพนธ์ พัวพงศกร, อภิวัฒน์ รัตนวราหะ, อธิพงษ์ มหาธนเศรษฐ์, อรรถชัย จินตะเวช, ศิริพร กิตติการกุล, กานพิชชา บุญศิริ, นิภา ศรีอนันต์, กัมพล ปันตะแก้ว, ณัฐธิดา วิวัฒนวิษา, และ ชวัลรัตน์ บุณณะกิจ. (2565). โครงการวิจัย อนาคตชาวนา-ชาวนวนรายเล็ก.
- นอร์ สิริมงคลเลิศกุล. (2560). การศึกษาต้นทุนและห่วงโซ่อุปสงค์-อุปทาน การค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์บนพื้นที่สูง ตำบลลาววี จังหวัดเชียงราย.
- พรชัย ตั้งกิจรัตน์. (2563). นวัตกรรมการสร้างมูลค่าเพิ่มของห่วงโซ่อุปทานมันสำปะหลังในประเทศไทย.
- มติชนออนไลน์. (2567). เคาะ 5 มาตรการ พุงราคาข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ‘พิชัย’ จ่อนำเข้า ครม. งบ 320 ล้าน.
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี. (2551). อุตสาหกรรมแป้งมันสำปะหลัง. https://web.sut.ac.th/cassava/?name=10cas_technology&file=readknowledge&id=13
- มูลนิธิสถาบันพัฒนามันสำปะหลังแห่งประเทศไทย. (ม.ป.ป.). อุตสาหกรรมมันเส้น. Retrieved February 2,

2025, from <https://tapiocathai.org/E2.html>

วนิดา พิมพ์โคตร. (2561). การศึกษาศักยภาพในการแข่งขันของอุตสาหกรรมมันสำปะหลัง และผลิตภัณฑ์ของ
ไทยในอาเซียน+3.

วรรณวิษา ศรีรัตน และอิสราวดี เหมะ. (2567). ปี 2567 คาดไทยนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพิ่มขึ้น 5.2% และ
นำเข้าจากประเทศ CLM เกือบทั้งหมด. 2-4.

วิโรจน์ ณ ระนอง, ทักษิณ ฤกษ์สุต, และ วุฒิพงษ์ ตันยุพธ. (2565). โครงการติดตาม ประเมิน และเสนอแนะ
แนวทางในการแก้ปัญหาการหนีภาษีเรื่องอ้อยและน้ำตาลกับบราซิลในองค์การการค้าโลก (WTO) และ
จัดทำแผนการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมอ้อยและน้ำตาล ตามข้อผูกพันกับ WTO ที่ให้ลำดับ
ความสำคัญกับการรักษาสภาพประโยชน์ของเกษตรกร ปีที่สอง. สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.

วิโรจน์ ณ ระนอง, วุฒิพงษ์ ตันยุพธ, อรุณพร พรพูนสวัสดิ์, เสฎฐวุฒิ บุญฤทธิ์, เทียนสว่าง ธรรมวณิช, และ
ศิราภรณ์ ธูปเทียน. (2567). การวิเคราะห์โครงสร้างห่วงโซ่คุณค่าของหมากไทย และแนวทางส่งเสริม
การสร้างมูลค่าและความยั่งยืน. สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.

วิศาล บุปผเวส, สนั่นชัย ศรีสวัสดิ์สุข, สุนทราภรณ์ รัตนดิลก ณ ภูเก็ต, ไพบุลย์ ใจเด็ด, ดีพร้อม ไชยวงศ์
เกียรติ, เรืองโร โตกฤษณะ, ศาสตรา สุดสวาสดี, วิศิษฐ์ชัย ศรีสวัสดิ์สุข, พิริยะ ผลพิรุฬห์, พันปรีชา ภู
ทอง, ธนรัตน์ เกิดผล, ทศนีย์ ปิยนรินทร์, และ ขนิษฐา ปะกีนาง. (2550). โครงการศึกษาและ
สังเคราะห์ข้อมูลเพื่อกำหนดแนวทางการลดผลกระทบการแก้ไขป้องกันปัญหาและเพื่อเพิ่มศักยภาพด้าน
การเกษตร ภายใต้ข้อตกลงเขตการค้าเสรี (FTA).

วิศาล บุปผเวส, สนั่นชัย ศรีสวัสดิ์สุข, สุนทราภรณ์ รัตนดิลก ณ ภูเก็ต, ไพบุลย์ ใจเด็ด, ดีพร้อม ไชยวงศ์
เกียรติ, เรืองโร โตกฤษณะ, ศาสตรา สุดสวาสดี, วิศิษฐ์ชัยศรีสวัสดิ์สุข, พิริยะ ผลพิรุฬห์, พันปรีชา ภู
ทอง, ธนรัตน์ เกิดผล, ทศนีย์ ปิยนรินทร์, ขนิษฐา ปะกีนาง, และ นุชนาถ นาคเจริญ. (2552). โครงการ
ศึกษาวิจัยการพัฒนาศักยภาพในการแข่งขันด้านการเกษตรของประเทศไทยสู่ความเป็นเลิศ.

วิศาล บุปผเวส, พันปรีชา ภูทอง, และ ขนิษฐา ปะกีนาง. (2567). โครงการศึกษาแนวทางส่งเสริมศักยภาพ
ธุรกิจการค้าที่เกี่ยวข้องกับสินค้าเกษตร: ลังผลไม้.

วีระศักดิ์ สมยานะ. (2561). การผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในระบบพันธสัญญาระหว่าง สปป.ลาว กับประเทศไทย:
ผลตอบแทนและประโยชน์ที่เกษตรกรได้รับ.

ศาสน์ สุขประเสริฐ และคณะ. (2550). การศึกษาระบบการขนส่งในการผลิตและส่งออกของอุตสาหกรรมแป้ง
มัน สำปะหลัง (A Study of Transportation Systems of Products and Export in Cassava
Starch Industry).

เศรษฐ์ สัมภิตตะกุล. (2559). การวิเคราะห์การปล่อยก๊าซเรือนกระจกและฝุ่นละอองขนาดเล็ก จากกิจกรรม
การเพาะปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ในพื้นที่อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่.

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2561). โครงการศึกษาแนวทางการปรับตัวของภาคเกษตรเพื่อรองรับ
การเปิด ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขันของไทย. *Studies in*

Family Planning, 3(5), 77. <https://doi.org/10.2307/1964837>

- สถาบันวิทยาการพลังงาน. (2559). *การศึกษาโครงสร้างการผลิตและราคาของเอทานอลที่เหมาะสมและเป็นธรรม*. https://www.thailand-energy-academy.org/assets/upload/coursedocument/file/กลุ่มอาทิตย์_การศึกษาโครงสร้างการผลิตและราคาของเอทานอลที่เหมาะสมและเป็นธรรม_0.pdf
- สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย. (2566). รายงานพืชเศรษฐกิจมันสำปะหลัง โครงการสร้างมูลค่าเพิ่ม 5 พืชเศรษฐกิจด้วยเทคโนโลยี และนวัตกรรมเพื่อขับเคลื่อนสู่ Smart Agriculture Industry. <https://km.fti.or.th/wp-content/uploads/2023/08/รายงานพืชเศรษฐกิจมันสำปะหลัง.pdf>
- สมพงษ์ พรหมทิ และคณะ. (2565). แนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกร ในอำเภอ กบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี.
- สมาคมแป้งมันสำปะหลังไทย. (ม.ป.ป.). *Tapioca Starch Processing*.
- สฤณี อาชวานันทกุล และคณะ. (2556). การวิเคราะห์การจัดการห่วงโซ่อุปทานของข้าวโพดอาหารสัตว์ เพื่อส่งเสริมการจัดการลุ่มน้ำอย่างยั่งยืนในจังหวัดน่าน.
- สวลี ดีประเสริฐ และคณะ. (2555). การใช้ประโยชน์จากกากมันสำปะหลังเพื่อผลิตเป็นน้ำตาล.
- สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า. (2567). การศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพการค้ามันสำปะหลัง.
- สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า. (2568). การส่งออกมันสำปะหลังกลับมาพื้นตัวในรอบ 14 เดือนส่งออกจีน ขยายตัวร้อยละ 25.1.
- สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ. (2566). คาดการณ์หวั่นผลผลิตข้าวโพดยุคนลดลงอีก.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2567ก). *ตัวชี้วัดเศรษฐกิจการเกษตรของไทย ปี 2566*.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2567ข). *สถานการณ์สินค้าเกษตรสำคัญและแนวโน้มปี 2568*.
- อัมมาร สยามวาลา, มิ่งสรรพ ขาวสะอาด, สุทัศน์ เศรษฐบุญสร้าง, ประยงค์ เนตยารักษ์, ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์, บุญจิต ฐิตาภิวัฒน์กุล, ต่อทรัพย์ ผลดี, จริญญาศักดิ์ นามะฮง, วรพรรณ ขาญด้วยวิทย์, จิราภรณ์ แผลงประพันธ์, และ ฐิติมา ทรงสกุล.. (2535). *มันสำปะหลัง: ภาพในสิบปีข้างหน้า*.
- อัศนีย์ เครือดวงคำ. (2557). *ความสามารถในการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของประเทศไทยเพื่อทดแทนการนำเข้า*.
- Colussi, J., Paulson, N., Schnitkey, G., & Baltz, and J. (2023). Brazil Emerges as Corn-Ethanol Producer with Expansion of Second Crop Corn. *Farmdoc Daily*, 13(120), 1–5.
- Erenstein, O., Jaleta, M., Sonder, K., Mottaleb, K., & Prasanna, B. M. (2022). Global maize production, consumption and trade: trends and R&D implications. *Food Security*, 14(5), 1295–1319. <https://doi.org/10.1007/s12571-022-01288-7>
- Guinea, O. (2022). *When the State Becomes the Only Buyer: Monopsony in China's Public Procurement of Medical Technology*.
- Pupphavesa, W., Bhuthong, P., Pakinamhang, K., & Ketthong, S. (2016). *Promotion Regional*

Economic Integration in South-East Asia by Addressing NTBs: A Case Study of Maize in Thailand.

RESEARCH, I. F. P., & INSTITUTE. (2024). *Maize Residue Management in Myanmar*. September.

USDA. (2024). *Surge in India Corn Consumption Shifts Regional Market Dynamics*.

Vuttha, H., & Vathana, T. (2009). *AGRICULTURAL TRADE IN THE GREATER MEKONG SUBREGION*.

Watananonta, W., & Howeler, R. (2018). *Present situation and future potential of cassava production and utilization in Thailand*.

Wongpit, P., Boungvatthana, T., Xaysombath, A., & Chanhthlangma, V. (2024). Enhancing the Cassava Value Chain: Policy Recommendations and Strategies for Sustainable Development. *Research on World Agricultural Economy*, 37–48.

<https://doi.org/10.36956/rwae.v5i4.1163>

World Wide Fund for Nature. (2018). *Sustainable Consumption and Production of Maize Supply Chain in Thailand*. 36.

ภาคผนวก

- องค์กรที่มีความสำคัญในธุรกิจมันสำปะหลัง
และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์
- ข้อมูลที่ปรึกษา
- การเผยแพร่ผลการศึกษา

ภาคผนวก ก องค์กรที่มีความสำคัญในธุรกิจมันสำปะหลังและข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

ผู้วิจัยได้รวบรวมรายนามองค์กรที่มีความสำคัญต่อธุรกิจมันสำปะหลังและข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาการวางแผนรวบรวมข้อมูลความเห็นในกิจกรรมขั้นตอนต่าง ๆ ของการศึกษา และเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่ศึกษาเพิ่มเติม ซึ่งสรุปเบื้องต้นได้ตามรายชื่อต่อไปนี้

ตารางที่ 110 องค์กรที่มีความสำคัญในธุรกิจพืชไร่ที่เกี่ยวข้อง

ประเภท	ชื่อ	สินค้า	ที่อยู่	จังหวัด
สมาคมภาคเอกชน	สมาคมการค้ามันสำปะหลังไทย	มันสำปะหลัง	เลขที่ 92/58 อาคารสาทรธานี(2) ชั้น 20 ถนน สาทรเหนือ แขวงสีลม เขตบางรัก กรุงเทพมหานคร 10500	กรุงเทพมหานคร
สมาคมภาคเอกชน	สมาคมแป้งมันสำปะหลังไทย	แป้งมันสำปะหลัง	แอล.พี.เอ็น.ทาวเวอร์ 216/5 อาคาร ชั้น 7 ถนน นางลิ้นจี่ แขวงช่องนนทรี เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร 10120	กรุงเทพมหานคร
สมาคมภาคเอกชน	สมาคมโรงงานผลิตมันสำปะหลังไทย	มันสำปะหลัง	45/1 หมู่ 1 ถนนบายพาส ตำบลบ้านสวน อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี 20000	ชลบุรี
สมาคมภาคเอกชน	สมาคมโรงงานผู้ผลิตมันสำปะหลังภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	มันเส้น มันอัดแปง	126 ราชสีมา-โชคชัย ถนนโชคชัย ตำบล โพธิ์กลาง อำเภอเมือง นครราชสีมา นครราชสีมา 30000	นครราชสีมา
สมาคมภาคเอกชน	สมาคมเอทานอลจากมันสำปะหลัง	เอทานอล	123 อาคาร ชั้นทาวเวอร์ส เอ ห้อง 2106 ชั้น 21 ถนนวิภาวดีรังสิต แขวงจอมพล เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900	กรุงเทพมหานคร
สมาคมภาคเอกชน	สมาคมการค้าผู้ผลิตเอทานอลไทย	เอทานอล	388 อาคาร เอส.พี. ชั้น 18, ถนน พหลโยธิน, แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร, 10400	กรุงเทพมหานคร
สมาคมภาคเอกชน	สมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์ไทย	อาหารสัตว์	ชั้น 17 ห้อง 170 ไทย ซีซี ทาวเวอร์ 43 ถ. สาทรใต้ แขวงยานนาวา เขตสาทร กรุงเทพมหานคร 10120	กรุงเทพมหานคร
สมาคมภาคเอกชน	กลุ่มเกษตรกรชาวไร่ข้าวโพดเพชรบูรณ์	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์		
สมาคมภาคเอกชน	สมาคมพ่อค้าข้าวโพดและพืชพันธุ์ไทย	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	อาคารชุดสาทรธานี (อาคาร 2) ชั้น 11 เลขที่ 92/26-27 ถนนสาทรเหนือ	กรุงเทพมหานคร

ประเภท	ชื่อ	สินค้า	ที่อยู่	จังหวัด
			แขวงสีลม เขตบางรัก กรุงเทพมหานคร	
สมาคม ภาคเอกชน	สมาคมพืชไร่จังหวัดเพชรบูรณ์	ข้าวโพดเลี้ยง สัตว์		เพชรบูรณ์
สมาคม ภาคเอกชน	กลุ่มเกษตรกรชาวไร่ข้าวโพด เพชรบูรณ์	ข้าวโพดเลี้ยง สัตว์		เพชรบูรณ์
สมาคม ภาคเอกชน	วิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่ข้าวโพด เลี้ยงสัตว์ระเริง	ข้าวโพดเลี้ยง สัตว์	ตำบลระเริง อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดนครราชสีมา	นครราชสีมา
สมาคม ภาคเอกชน	วิสาหกิจแปลงใหญ่ข้าวโพดเลี้ยง สัตว์	ข้าวโพดเลี้ยง สัตว์	ตำบลลานบ่า อำเภอลำลูกกล้า จังหวัดเพชรบูรณ์	เพชรบูรณ์
สมาคม ภาคเอกชน	สมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์ไทย	อาหารสัตว์	889 ถนนสาทรใต้ แขวงยานนาวา เขตสาทร กรุงเทพมหานคร 10120	กรุงเทพมหานคร
สมาคม ภาคเอกชน	สมาคมผู้เลี้ยงสุกรแห่งชาติ	ปศุสัตว์	90/141 หมู่ที่ 15 ถนนบางนาตราด ตำบลบางแก้ว อำเภอบางพลี	สมุทรปราการ
สมาคม ภาคเอกชน	สมาคมผู้เลี้ยงสุกรภาคเหนือ	ปศุสัตว์		ลำพูน
สมาคม ภาคเอกชน	สมาคมผู้ผลิตไก่เพื่อส่งออกไทย	ปศุสัตว์	62 11th floor Thaniya Building (BTS WING 62 อาคารธนิยะ BTS Wing ถนน สีลม แขวงสุริยวงศ์ เขตบางรัก	กรุงเทพมหานคร
สมาคม ภาคเอกชน	สมาคมผู้เลี้ยงไก่เนื้อแห่งประเทศไทย	ปศุสัตว์	44/80-81 ซ.รามอินทรา 65 หมู่ 8 ถ.รามอินทรา แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กทม. 10230	กรุงเทพมหานคร
สถาบันวิจัย	มูลนิธิสถาบันพัฒนามันสำปะหลัง แห่งประเทศไทย	มันสำปะหลัง	168/26 อาคารลุมพินีทาวเวอร์ ชั้น 15 แขวงทุ่งมหาเมฆ เขตสาทร 10120	กรุงเทพมหานคร
สถาบันวิจัย	สถาบันพัฒนามันสำปะหลัง (ห้วย บง)	มันสำปะหลัง	131 หมู่ 5 ตลาดห้วยบง ต.ห้วยบง อ. ด่านขุนทด จ.นครราชสีมา 30210	นครราชสีมา
สถาบันวิจัย	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ภาควิชาพืชไร่นา คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	มันสำปะหลัง	เลขที่ 50 ถนนงามวงศ์วาน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900	กรุงเทพมหานคร
สถาบันวิจัย	หน่วยปฏิบัติการเทคโนโลยีแปรรูป มันสำปะหลังและแป้ง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	มันสำปะหลัง และแป้ง	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 50 ถนนพหลโยธิน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900	กรุงเทพมหานคร

ประเภท	ชื่อ	สินค้า	ที่อยู่	จังหวัด
สถาบันวิจัย	สถาบันวิจัยพืชไร่และพืชทดแทนพลังงาน กรมวิชาการเกษตร	อ้อย มันสำปะหลัง ปาล์มน้ำมัน และข้าวโพด เลี้ยงสัตว์	เลขที่ 50 แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900	กรุงเทพมหานคร
สถาบันวิจัย	สถาบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วว.)	-	35 เทคโนธานี ถนนเลียบคลองห้า ตำบลคลองห้า อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี 12120	ปทุมธานี
สถาบันวิจัย	ศูนย์วิจัยมันสำปะหลังและผลิตภัณฑ์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี	มันสำปะหลัง และ ผลิตภัณฑ์ เกี่ยวกับมัน สำปะหลัง	111 ถ.มหาวิทยาลัย ต.สุรนารี อ.เมือง จ.นครราชสีมา 30000	นครราชสีมา
สถาบันวิจัย	คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา	เอทานอล	169 ถนน ลงหาดบางแสน ตำบลแสนสุข อำเภอเมืองชลบุรี ชลบุรี 20131	ชลบุรี
สถาบันวิจัย	วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา	มันสำปะหลัง	ตึกคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ 2 :169 ถนน ลงหาดบางแสน ต.แสนสุข อำเภอเมืองชลบุรี 20131	ชลบุรี
สถาบันวิจัย	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	มันสำปะหลัง เส้น	239 ถ. ห้วยแก้ว ตำบลสุเทพ อำเภอเมืองเชียงใหม่ เชียงใหม่ 50200	เชียงใหม่
สถาบันวิจัย	มหาวิทยาลัยแม่โจ้	กากมัน สำปะหลัง	63 ตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย เชียงใหม่ 50290	เชียงใหม่
สถาบันวิจัย	มหาวิทยาลัยนเรศวร	กากมัน สำปะหลัง	99 หมู่ที่ 9 ถนน พิษณุโลก-นครสวรรค์ ตำบล ท่าโพธิ์ อำเภอเมืองพิษณุโลก พิษณุโลก 65000	พิษณุโลก
สถาบันวิจัย	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์	มันสำปะหลัง	83 หมู่ 11 ถนนสระบุรี-หล่มสัก ตำบลสะเดียง อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ 67000	เพชรบูรณ์
องค์กรระหว่างประเทศ	องค์กรเกษตรเขตร้อนนานาชาติ (CIAT)			ประเทศโคลอมเบีย

ประเภท	ชื่อ	สินค้า	ที่อยู่	จังหวัด
องค์กรระหว่างประเทศ	สถาบันวิจัยนโยบายอาหารระหว่างประเทศ (IFPRI)			ประเทศสหรัฐอเมริกา
องค์กรระหว่างประเทศ	องค์การการค้าโลก (World Trade Organization : WTO)			ประเทศสวิตเซอร์แลนด์
องค์กรระหว่างประเทศ	สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ASEAN)			ประเทศอินโดนีเซีย
หน่วยงานรัฐด้านการผลิตและการค้า	ศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีแห่งชาติ	-	อุทยานวิทยาศาสตร์ประเทศไทย 113 ตำบล คลองหนึ่ง อำเภอกลองหลวง ปทุมธานี 12120	ปทุมธานี
หน่วยงานรัฐด้านการผลิตและการค้า	ตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้า	สัญญาซื้อขายล่วงหน้า	กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์ 44/100 ถนนสนามบินน้ำ ตำบลบางกระสอ อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี 11000	นนทบุรี
หน่วยงานรัฐด้านการผลิตและการค้า	สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI)	-	555 ถนนวิภาวดีรังสิต แขวงจตุจักร เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900	กรุงเทพมหานคร
หน่วยงานรัฐด้านการผลิตและการค้า	ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.)	-	เลขที่ 2346 ถนนพหลโยธิน แขวงเสนานิคม เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900	กรุงเทพมหานคร
หน่วยงานรัฐด้านการวิจัย	สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)		เลขที่ 196 ถนนพหลโยธิน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900	กรุงเทพมหานคร
หน่วยงานรัฐด้านการวิจัย	สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (NIA)		73/2 ถ. พระรามที่ 6 แขวงทุ่งพญาไท เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร 10400	กรุงเทพมหานคร
หน่วยงานรัฐด้านการวิจัย	สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร องค์การมหาชน (สวก.)		2003/61 ถนนพหลโยธิน แขวง ลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900	กรุงเทพมหานคร
หน่วยงานรัฐด้านการวิจัย	หน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.)		สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (สอวช.) 319 อาคารจัตุรัส	กรุงเทพมหานคร

ประเภท	ชื่อ	สินค้า	ที่อยู่	จังหวัด
			จามจุรี ชั้น 14 ถนนพญาไท แขวงปทุมวัน เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330	
หน่วยงานรัฐ ด้านการวิจัย	หน่วยบริหารและจัดการทุนด้าน การพัฒนากำลังคน และทุนด้าน การพัฒนาศาสนาบัณฑิตศึกษา การ วิจัย และสร้างนวัตกรรม (บพค.)		319 อาคารจัตุรัสจามจุรี ชั้น 14 ถนนพญาไท แขวงปทุมวัน เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330	กรุงเทพมหานคร
หน่วยงานรัฐ ด้านการวิจัย	หน่วยบริหารจัดการทุนด้านการ เพิ่มความสามารถในการแข่งขัน ของประเทศ (บพข.)		สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม แห่งชาติ (สอวช.) 319 อาคารจัตุรัส จามจุรี ชั้น 14 ถนนพญาไท แขวงปทุม วัน เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330	กรุงเทพมหานคร
หน่วยงาน ภาครัฐด้าน นโยบาย	กระทรวงพาณิชย์		สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ 563 ถนน นนทบุรี ตำบล บางกระสอ อำเภอ เมือง จังหวัด นนทบุรี 11000	นนทบุรี
หน่วยงาน ภาครัฐด้าน นโยบาย	กระทรวงเกษตรและสหกรณ์		3 ถนน ราชดำเนินกลาง แขวงบ้าน พานถม เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร 10200	กรุงเทพมหานคร
หน่วยงาน ภาครัฐด้าน นโยบาย	กรมการค้าต่างประเทศ		563 ถ. นนทบุรี บางกระสอ อำเภอเมืองนนทบุรี นนทบุรี 11000	นนทบุรี
หน่วยงาน ภาครัฐด้าน นโยบาย	กรมวิชาการเกษตร		เลขที่ 50 ถนนพหลโยธิน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900	กรุงเทพมหานคร
หน่วยงาน ภาครัฐด้าน นโยบาย	กรมการค้าภายใน		44/100 ถนนสนามบินน้ำ ตำบลบาง กระสอ อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี 11000	นนทบุรี
หน่วยงาน ภาครัฐด้าน นโยบาย	กรมส่งเสริมการเกษตร		เลขที่ 2143/1 ถนนพหลโยธิน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900	กรุงเทพมหานคร
หน่วยงาน ภาครัฐด้าน นโยบาย	กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ		กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ 563 ถนน นนทบุรี ตำบล บางกระสอ อำเภอเมืองนนทบุรี นนทบุรี 11000	นนทบุรี

ประเภท	ชื่อ	สินค้า	ที่อยู่	จังหวัด
หน่วยงาน ภาครัฐด้าน นโยบาย	กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและ อนุรักษ์พลังงาน		บ้านพิบูลธรรม เลขที่ 17 ถนนพระราม ที่ 1 แขวงรองเมือง เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร 10330	กรุงเทพมหานคร
หน่วยงาน ภาครัฐด้าน นโยบาย	กรมพัฒนาธุรกิจการค้า		563 ถนน นนทบุรี ตำบลบางกระสอ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี 11000	นนทบุรี
หน่วยงาน ภาครัฐด้าน นโยบาย	สำนักงานวิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยีแห่งชาติ		111 อุทยานวิทยาศาสตร์ประเทศไทย ถนนพหลโยธิน ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี 12120	ปทุมธานี
หน่วยงาน ภาครัฐด้าน นโยบาย	สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร		ภายในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ถ.พหลโยธิน กรุงเทพมหานคร 10900	กรุงเทพมหานคร

ที่มา: รวบรวมโดยคณะผู้วิจัย

ภาคผนวก ข ข้อมูลของทีปรีกษา

สรุปประวัติและคุณสมบัติของทีปรีกษา

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) เป็นสถาบันวิจัยเชิงนโยบายแห่งแรกในประเทศไทย ก่อตั้งขึ้นเมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. 2527 โดยความริเริ่มของ ดร.เสนาะ อุณาภูล เลขาธิการสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ให้อยู่ในรูปแบบ “มูลนิธิที่ไม่แสวงหากำไร” มีฐานะเป็นองค์กรอิสระ ไม่ใช่หน่วยงานราชการ เพื่อให้สถาบันทำหน้าที่เป็น “คลังสมอง” ของประเทศ ผ่านการสะสมข้อมูล องค์ความรู้ และต่อยอดการวิจัยได้อย่างเต็มที่ มีความคล่องตัว และไม่ติดอยู่กับกฎเกณฑ์ในระบบราชการ

ในช่วงแรกตั้ง ทีดีอาร์ไอ ได้รับเงินสนับสนุนจาก หอการค้าไทย สมาคมอุตสาหกรรมไทย และ สมาคมธนาคารไทย ในการจดทะเบียนจัดตั้ง และต่อมา องค์กรเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศแห่งแคนาดา (Canada International Development Agency: CIDA) โดยการสนับสนุนจากรัฐบาลแคนาดาได้มอบเงินอุดหนุนก้อนแรกจำนวน 4.48 ล้านดอลลาร์แคนาดา สำหรับการดำเนินงานของสถาบันในช่วง 5 ปีแรก

ปัจจุบันสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทยได้มีทีมการศึกษาวิจัยในสาขาต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการสร้างการวิจัยและความรู้ และการขับเคลื่อนนโยบายเพื่อการพัฒนาประเทศ รวม 27 ทีมได้แก่

- 1) นโยบายเศรษฐกิจส่วนรวม
- 2) นโยบายศึกษาการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจ และนโยบายเกษตรสมัยใหม่
- 3) นโยบายด้านการกำกับดูแลที่ดี
- 4) นโยบายด้านการขนส่งและโลจิสติกส์
- 5) กฎหมายดิจิทัลและการกำกับดูแลโครงสร้างพื้นฐาน
- 6) การปฏิรูปกฎหมาย
- 7) โครงการวิเคราะห์เศรษฐกิจเชิงลึก
- 8) นโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศและการพัฒนา
- 9) นโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศและการพัฒนา
- 10) นโยบายด้านการพัฒนาอย่างทั่วถึง
- 11) นโยบายเศรษฐกิจส่วนรวมและเศรษฐศาสตร์ประยุกต์
- 12) นโยบายด้านสาธารณสุขและการเกษตร
- 13) นโยบายเพื่อการพัฒนาสังคม
- 14) นโยบายพลังงานเพื่อความยั่งยืน
- 15) นโยบายด้านแรงงาน
- 16) นโยบายด้านการปฏิรูปการศึกษา
- 17) นโยบายนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
- 18) นโยบายการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่

- 19) นโยบายภูมิรัฐศาสตร์
- 20) นโยบายการดำเนินธุรกิจและการพัฒนาที่ยั่งยืน
- 21) นโยบายด้านหลักประกันทางสังคม
- 22) นโยบายทรัพยากรธรรมชาติและ การลดก๊าซเรือนกระจก
- 23) นโยบายด้านภูมิอากาศและการพัฒนาสีเขียว
- 24) นโยบายกฎหมายเพื่อการพัฒนา
- 25) นโยบายทรัพยากรมนุษย์
- 26) นโยบายวิเคราะห์ตลาดแรงงาน
- 27) นโยบายพลังงาน

ทั้งนี้ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย มีคุณสมบัติครบถ้วนตามเงื่อนไขของโครงการ ประกอบด้วย

- 1) มีความสามารถตามกฎหมาย
- 2) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย
- 3) ไม่อยู่ระหว่างเลิกกิจการ
- 4) ไม่เป็นบุคคลซึ่งอยู่ระหว่างถูกระงับการยื่นข้อเสนอหรือทำสัญญากับหน่วยงานของรัฐไว้ชั่วคราว เนื่องจากเป็นผู้ที่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้ประกอบการตามระเบียบที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังกำหนดตามที่ประกาศเผยแพร่ในระบบเครือข่ายสารสนเทศของกรมบัญชีกลาง
- 5) เป็นนิติบุคคลที่ประกอบอาชีพเป็นที่ปรึกษาในสาขาที่จะจ้าง และได้ขึ้นทะเบียนไว้กับศูนย์ข้อมูลที่ปรึกษา กระทรวงการคลัง (เลขทะเบียน เลขที่: 1065/2564)
- 6) ไม่เป็นผู้ที่ถูกระบุชื่อไว้ในบัญชีรายชื่อผู้ทำงานของทางราชการและได้แจ้งเวียนชื่อให้เป็นผู้ทำงานของหน่วยงานของรัฐในระบบเครือข่ายสารสนเทศของกรมบัญชีกลาง ซึ่งรวมถึงนิติบุคคลที่ผู้ทำงาน เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ กรรมการผู้จัดการ ผู้บริหาร ผู้มีอำนาจในการดำเนินงานในกิจการของนิติบุคคลนั้นด้วย
- 7) มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามที่คณะกรรมการนโยบายการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐกำหนดในราชกิจจานุเบกษา
- 8) ไม่เป็นผู้มีผลประโยชน์ร่วมกันกับที่ปรึกษารายอื่นที่เข้ายื่นข้อเสนอให้แก่สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า
- 9) ไม่เป็นผู้ได้รับเอกสิทธิหรือความคุ้มกัน ซึ่งอาจปฏิเสธไม่ยอมขึ้นศาลไทยเว้นแต่รัฐบาลของผู้ยื่นข้อเสนอได้มีคำสั่งให้สละสิทธิหรือความคุ้มกันเช่นนั้น
- 10) ผู้เสนอราคาต้องลงทะเบียนในระบบจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐด้วยอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Government Procurement: e-GP) ของกรมบัญชีกลาง (เลขทะเบียน เลขที่: 03-0102)

- 11) เป็นนิติบุคคลที่ประกอบอาชีพเป็นที่ปรึกษาในสาขาที่จะจ้าง และได้ขึ้นทะเบียนไว้กับศูนย์ข้อมูลที่ปรึกษากระทรวงการคลังในสาขาการวิจัยและการประเมินผล การเกษตรและการพัฒนาชนบท อุตสาหกรรม สิ่งแวดล้อม หรือเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (หมายเลข 235 ระดับ 1)

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) มีผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา การจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายและการเผยแพร่ผลการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับโครงการจำนวนมาก โดยมีตัวอย่างบางส่วนของผลงานโครงการวิจัยตามรายการต่อไปนี้

ที่	ชื่อโครงการ	หน่วยงานเจ้าของโครงการ	ปีที่จัดจ้าง	มูลค่าโครงการ
1.	โครงการศึกษาแนวทางส่งเสริมศักยภาพธุรกิจการค้าที่เกี่ยวข้องกับสินค้าเกษตร: โรงคัดบรรจุผลไม้ (ลำผลไม้)	สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า	2567	1.8 ล้านบาท
2.	การวิเคราะห์โครงสร้างห่วงโซ่มูลค่าของหมากไทย และแนวทางส่งเสริมการสร้างมูลค่าและความยั่งยืน	สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (องค์การมหาชน) (สวก.)	2566	2.6 ล้านบาท
3.	ผลกระทบของระบบควบคุมสารกำจัดศัตรูพืชและการส่งเสริมการเกษตรที่ยั่งยืนในประเทศไทย (ระยะที่ 1)	สมาคมอารักขาพืชไทย (ส.อ.ท.)	2566	6.9 แสนบาท
4.	โครงการติดตาม ประเมิน และเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหากรณีพิพาทเรื่องอ้อยและน้ำตาลกับบราซิลในองค์การการค้าโลก (WTO) และจัดทำแผนการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมอ้อยและน้ำตาล ตามข้อผูกพันกับ WTO ที่ให้ลำดับความสำคัญกับการรักษาผลประโยชน์ของเกษตรกร ปีที่สอง	สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (องค์การมหาชน) (สวก.)	2562	4.7 ล้านบาท
5.	Agricultural trade between China and Greater-Mekong Sub-Region countries: A value chain analysis in Thailand”	Cambodia Development Resource Institute (CDRI)	2561	USD 45,000
6.	โครงการศึกษาแนวทางการปรับตัวของภาคเกษตรเพื่อรองรับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนเพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขันของไทย	สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	2561	3.8 ล้านบาท

ที่	ชื่อโครงการ	หน่วยงานเจ้าของโครงการ	ปีที่จัดจ้าง	มูลค่าโครงการ
7.	Promoting Regional Economic Integration in Southeast Asia by Addressing NTBs: A Case Study of Maize in Thailand	The Asia Foundation	2558	2.1 ล้านบาท
8.	โครงการศึกษาวิจัย การพัฒนาศักยภาพในการแข่งขันด้านการเกษตรของประเทศไทยสู่ความเป็นเลิศ	สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	2550	3.9 ล้านบาท
9.	โครงการศึกษารวบรวม วิเคราะห์ สังเคราะห์ ข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตรเกี่ยวกับการลดต้นทุนเพิ่มมูลค่าและสร้างความโดดเด่นเพื่อพัฒนาศักยภาพในการแข่งขันด้านการเกษตรของประเทศไทย : พืช ผัก สมุนไพรและผลไม้	สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	2549	3 แสนบาท
10.	โครงการศึกษาและสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อกำหนดแนวทางการลดผลกระทบการแก้ไขป้องกันปัญหาและเพื่อเพิ่มศักยภาพด้านการเกษตรภายใต้ข้อตกลงเขตการค้าเสรี (Way and Means to Reduce and Remedy Ad versed Effects of FTAs and Increase Competitiveness of Thailand's Agricultural Sector)	สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	2549	4 ล้านบาท

ประวัติ ประสบการณ์ และผลงานของบุคลากรของที่ปรึกษา

ที่ปรึกษาฯ ได้จัดให้มีบุคลากรที่มีคุณสมบัติ มีความรู้ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ 6 ราย ประกอบด้วย หัวหน้าโครงการ นักวิจัย และเลขานุการ ทั้งนี้ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทยมีบุคลากรสนับสนุนในการดำเนินโครงการนอกเหนือจากบุคคลตามรายชื่อที่เสนออีกด้วย ทั้งกลุ่มผู้ช่วยวิจัย กลุ่มงานอำนวยการ กลุ่มงานการเงินและกลุ่มงานการจัดการความรู้ ซึ่งพร้อมมีส่วนร่วมให้กิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการสำเร็จได้ด้วยดีตามแผนและวัตถุประสงค์ที่วางไว้

1) ดร.วิโรจน์ ณ ระนอง (หัวหน้าโครงการ)

ดร.วิโรจน์ ณ ระนอง จบการศึกษาปริญญาตรีสาขาเภสัชศาสตร์ ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปริญญาโท สาขาเศรษฐศาสตร์ (ภาคภาษาอังกฤษ) ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปริญญาเอกสาขาเศรษฐศาสตร์ ที่ Vanderbilt University และ Postdoctoral Fellowship ที่ Economic Growth Center, Yale University ปัจจุบันดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการวิจัยด้านนโยบายสาธารณสุขและการเกษตร และประธานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน ของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) ซึ่งเป็นสถาบันวิจัยเชิงนโยบายที่เป็นที่ยอมรับอย่างสูงในประเทศไทย

ดร.วิโรจน์ ณ ระนอง มีประสบการณ์ทำงานวิจัยเชิงนโยบายมาเป็นเวลายาวนานกว่า 35 ปี โดยเริ่มทำวิจัยในโครงการวิจัยของธนาคารโลกเรื่องเอกสารสิทธิที่ดินในไทยตั้งแต่ปี 2527-2528 ซึ่งภายหลังได้นำข้อมูลมาทำวิทยานิพนธ์ปริญญาโทสาขาเศรษฐศาสตร์ (ภาคภาษาอังกฤษ) ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ก่อนจะเริ่มอาชีพนักวิจัยที่ TDRI ต่อมาได้มีโอกาสไปศึกษาปริญญาเอกสาขาเศรษฐศาสตร์ที่ Vanderbilt University พร้อมกับได้ทำงานวิจัยให้ Vanderbilt Institute of Public Policy Studies (VIPPS) ภายหลังจากจบการศึกษาปริญญาเอก ได้ไปเป็นนักวิจัยในตำแหน่ง Rockefeller Postdoctoral Fellow ที่ Economic Growth Center, Yale University ทำให้ได้มีโอกาสทำงานวิจัยกับนักเศรษฐศาสตร์ที่มีชื่อเสียงระดับโลกเป็นเวลา 2 ปี (2538-2540) ก่อนที่จะกลับมาเป็นนักวิจัยผู้เชี่ยวชาญ (Research Specialist) ที่ TDRI เมื่อปลายปี 2540 และทำงานวิจัยเต็มเวลาที่ TDRI ต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

ดร.วิโรจน์ มีผลงานวิจัยที่เป็นที่ยอมรับเป็นอย่างสูง ทำให้ได้รับรางวัลทั้งในระดับชาติและระดับสถาบันหลายรางวัล เช่น

- รางวัลนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ สาขาเศรษฐศาสตร์ ประจำปี 2558 รางวัลสภานิติบัญญัติแห่งชาติ และเครื่องราชอิสริยาภรณ์ จตุตถดิเรกคุณาภรณ์ (จ.ภ.). 2560.
- รางวัลผลงานวิจัยดีเยี่ยมสาขาเศรษฐศาสตร์ ประจำปี 2538 รางวัลสภานิติบัญญัติแห่งชาติ จากหนังสือ “ประมวลความรู้เรื่องข้าว” (ร่วมกับ อัมมาร สยามวาลา). 2538.
- รางวัลผลงานวิจัยดีเด่นสาขาเศรษฐศาสตร์ ประจำปี 2557 รางวัลสภานิติบัญญัติแห่งชาติ จากโครงการวิจัย “การศึกษาเพื่อปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมอ้อยและน้ำตาลของไทย” (ในฐานะเป็นหัวหน้าโครงการ) (ร่วมกับ ศิริกัญญา ตันสกุล)

- รางวัลผลงานวิจัยดีเด่นสาขาเศรษฐศาสตร์ ประจำปี 2552 รางวัลสภาวิจัยแห่งชาติ จากชุดโครงการวิจัย “การใช้ข้อมูลการสำรวจมาวัดผลกระทบของโครงการ 30 บาทฯ และหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าที่มีต่อภาระค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพของประชาชนและการลดความยากจน และการสร้างดัชนีชี้วัดความเป็นธรรมด้านสุขภาพ” (หัวหน้าโครงการ)
- รางวัลผลงานวิจัยดีสาขาเศรษฐศาสตร์ ประจำปีงบประมาณ 2566 รางวัลสภาวิจัยแห่งชาติ. จากโครงการวิจัย “โครงการติดตาม ประเมิน และเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหากรณีพิพาทเรื่องอ้อยและน้ำตาลกับบราซิลในองค์การการค้าโลก (WTO) และจัดทำแผนการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมอ้อยและน้ำตาลตามข้อผูกพันกับ WTO ที่ให้ลำดับความสำคัญกับการรักษาผลประโยชน์ของเกษตรกร (ปีที่สอง)” (หัวหน้าโครงการ)
- รางวัลผลงานวิจัยดีสาขารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ ประจำปี 2552 รางวัลสภาวิจัยแห่งชาติ จาก “โครงการศึกษาวิจัยแนวทางการพัฒนาศูนย์กลางสุขภาพของประเทศไทย (Thailand Medical Hub)” (ร่วมกับ อัญญา ณ ระนอง และ ศิริชัย จินดารักษ์). .
- รางวัลผลงานวิจัยสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ ประจำปี 2551 รางวัลสภาวิจัยแห่งชาติ จากชุดโครงการวิจัย “โครงการติดตามประเมินผลการจัดหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ระยะที่ 2 (2547-2548)” (หัวหน้าโครงการ).
- รางวัลโครงการวิจัยด้านการเกษตรดีเด่น ลำดับที่ 3 ประจำปี 2566 ของสำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (สวก.) จากโครงการวิจัย “โครงการติดตาม ประเมิน และเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหากรณีพิพาทเรื่องอ้อยและน้ำตาลกับบราซิลในองค์การการค้าโลก (WTO) และจัดทำแผนการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมอ้อยและน้ำตาลตามข้อผูกพันกับ WTO ที่ให้ลำดับความสำคัญกับการรักษาผลประโยชน์ของเกษตรกร (ปีที่สอง)” (เป็นหัวหน้าโครงการ)
- รางวัลผลงานวิจัยเด่น กลุ่มงานวิจัยและพัฒนา ประจำปี 2554 ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) จากโครงการวิจัย “การปฏิรูปเศรษฐกิจเพื่อความเป็นธรรมในสังคม” (ร่วมกับ นิพนธ์ พัวพงศกร และคณะ). .
- รางวัลศิษย์เก่าดีเด่น สมาคมเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์ ประจำปี 2566 และรางวัลศิษย์เก่าดีเด่น ในวาระ 75 ปี เศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์ (พ.ย. 67)

นอกจากนี้ จากการทำงานวิจัยที่มีคุณภาพสูง ทำให้ ดร.วิโรจน์ ได้รับเชิญมาทำหน้าที่กรรมการอนุกรรมการที่ปรึกษา และคณะทำงานหลายชุด รวมทั้งได้รับการเสนอชื่อต่อทั้งสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาไปทำหน้าที่เป็นกรรมาธิการและที่ปรึกษาของคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติอ้อยและน้ำตาลทราย (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ของสภาผู้แทนราษฎร (ในปี 2563-2565) และกรรมาธิการของวุฒิสภา (ในปี 2565) รวมทั้งทำหน้าที่เป็นรองประธานคณะอนุกรรมการ และคณะทำงานภายใต้คณะกรรมการฯ ชุดดังกล่าวของสภาผู้แทนราษฎรด้วย

ดร.วิโรจน์ ณ ระนอง มีผลงานวิจัยเกี่ยวกับการวิเคราะห์และจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายเกษตรหลายโครงการ รายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ <https://tdri.or.th/staff/viroj-naranong/>

2) พันปรีชา ภูทอง (นักวิจัย)

นายพันปรีชา ภูทอง จบปริญญาโทสาขาเศรษฐศาสตร์ จาก University of Illinois Urbana-Champaign ปัจจุบันดำรงตำแหน่งเป็นนักวิจัยอาวุโส ฝ่ายนโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศและการพัฒนา สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย มีประสบการณ์ทำงานวิจัยมากกว่า 20 ปี มีความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ร่วมทำวิจัยเกี่ยวกับนโยบายเศรษฐกิจการเกษตรและแนวทางการส่งเสริมศักยภาพธุรกิจการค้าที่เกี่ยวข้องกับสินค้าเกษตรหลากหลายโครงการ ล่าสุดเป็นนักวิจัยร่วมในโครงการ “โครงการศึกษาแนวทางส่งเสริมศักยภาพธุรกิจการค้าที่เกี่ยวข้องกับสินค้าเกษตร: ลังผลไม้” เสนอต่อ สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า กระทรวง โดยรับผิดชอบหลักในการศึกษาโครงสร้างตลาดผลไม้ในประเทศ ส่วนแบ่งตลาดผลไม้ วิถีตลาดผลไม้ ห่วงโซ่อุปทานผลไม้ไทย มีความเชี่ยวชาญในการฐานข้อมูลคลังธุรกิจ (DBD Datawarehouse) และฐานข้อมูลของกรมวิชาการเกษตร รวมทั้งได้ร่วมจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายของโครงการ

นายพันปรีชา เป็นนักวิจัยร่วมโครงการวิจัยเกี่ยวกับการเพิ่มศักยภาพสินค้าเกษตรและประเมิณองค์กรวิจัยการเกษตรหลายโครงการ สามารถพิจารณารายละเอียดได้ที่ <https://tdri.or.th/staff/punpreecha-bhuthong/>

3) วุฒิพงษ์ ตันยุทธ์ (นักวิจัย)

นายวุฒิพงษ์ ตันยุทธ์ นักวิจัยฝ่ายนโยบายสาธารณสุขและการเกษตร สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย มีประสบการณ์ทำงานในฐานะนักวิจัยมากกว่า 7 ปี และมีประสบการณ์ในฐานะนักการเงินของบริษัท โทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน) (ชื่อเดิม ทีโอที) 3 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาโทสาขาเศรษฐศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปริญญาตรีสาขาเศรษฐศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และปริญญาโทสาขาสถิติประยุกต์ ณ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง มีความเชี่ยวชาญด้านนโยบายการเกษตรทั้งการส่งเสริมห่วงโซ่คุณค่าสินค้าเกษตรและนโยบายการค้าภาครัฐ การวิเคราะห์เชิงปริมาณ การประมวลข้อมูลขนาดใหญ่ และการจัดทำสื่อเพื่อใช้ประกอบการส่งเสริมข้อเสนอเชิงนโยบาย

นายวุฒิพงษ์ ตันยุทธ์ เป็นนักวิจัยร่วมโครงการวิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริมห่วงโซ่คุณค่าสินค้าเกษตรและนโยบายการค้าภาครัฐหลายโครงการ สามารถพิจารณารายละเอียดได้ที่ <https://tdri.or.th/staff/wuttipong-tunyut/>

4) อรุณพร พรพูนสวัสดิ์ (ผู้ช่วยวิจัย)

นายอรุณพร พรพูนสวัสดิ์ จบปริญญาโทสาขาบริหารธุรกิจจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปริญญาตรี สาขาเศรษฐศาสตร์จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และปริญญาตรีสาขากฎหมายจากมหาวิทยาลัยรามคำแหง ปัจจุบันดำรงตำแหน่งนักวิจัย ฝ่ายนโยบายด้านสาธารณสุขและการเกษตร สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย มีความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ร่วมทำวิจัยเกี่ยวกับนโยบายเศรษฐกิจการเกษตรและแนวทางส่งเสริมศักยภาพธุรกิจการค้าที่เกี่ยวข้องกับสินค้าเกษตร ล่าสุดเป็นนักวิจัยร่วมในโครงการ “การวิเคราะห์โครงสร้างห่วงโซ่คุณค่าของหมากไทย และแนวทางส่งเสริมการสร้างมูลค่าและความยั่งยืน” ปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 เสนอต่อสำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (องค์การมหาชน) โดยรับผิดชอบหลักในการศึกษาตลาดหมากในต่างประเทศ ห่วงโซ่อุปทานหมากของไทย โอกาสและอุปสรรคในการแปรรูปและส่งออกหมากของไทย ร่วมจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายของโครงการ ร่วมจัดการประชุมสัมมนาทั้งในกรุงเทพและต่างจังหวัด รวมทั้งจัดทำสื่อวีดิทัศน์เผยแพร่ผลงานของโครงการ

นายอรุณพร พรพูนสวัสดิ์ เป็นนักวิจัยร่วมโครงการวิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริมห่วงโซ่คุณค่าสินค้าเกษตร และนโยบายการค้าภาครัฐหลายโครงการ สามารถพิจารณารายละเอียดได้ที่ <https://tdri.or.th/en/staff/aronporn-pornpoonsawad/>

5) เทียนสว่าง ธรรมวณิช (เลขานุการโครงการ)

นางสาวเทียนสว่าง ธรรมวณิช จบปริญญาตรี สาขาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปริญญาโทวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีสารสนเทศ (M.S. Information Technology) สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ปัจจุบันดำรงตำแหน่งนักวิจัยอาวุโส ฝ่ายวิจัยนโยบายการกำกับดูแลที่ดี สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย มีความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ร่วมทำวิจัยเกี่ยวกับนโยบายที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) สถิติ เทคโนโลยี นโยบายการส่งเสริมธุรกิจและการค้า ล่าสุดเป็นนักวิจัยในโครงการ “การศึกษาวิเคราะห์ ทบทวนกฎ ระเบียบ ประกาศ และข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการอนุญาตและการดำเนินการอื่นนอกเหนือจากการอนุญาตเพื่อลดขั้นตอนหรือการดำเนินการที่ไม่จำเป็นหรือเป็นอุปสรรคต่อการประกอบธุรกิจในตลาดทุนไทย” ปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 เสนอต่อ กองทุนส่งเสริมการพัฒนาตลาดทุน โดยรับผิดชอบหลักในการศึกษาขั้นตอนกฎระเบียบที่เป็นอุปสรรคของหน่วยธุรกิจ โอกาสและอุปสรรคในการประกอบธุรกิจของไทย โดยเฉพาะธุรกิจในตลาดทุนไทยที่ไม่ได้ประกอบกิจการในกรุงเทพมหานคร นอกจากนี้ยังนำเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายโดยเน้นการนำเทคโนโลยีเข้ามาสนับสนุนในการแก้ปัญหา นางสาวเทียนสว่าง เป็นนักวิจัยร่วมโครงการวิจัยเกี่ยวกับธุรกิจและการค้า สามารถพิจารณารายละเอียดได้ที่ <https://tdri.or.th/staff/tiensawang-thamwanic/>

6) ศิราภรณ์ รูปเทียน (เลขานุการโครงการ)

นางสาวศิราภรณ์ รูปเทียน จบปริญญาตรีสาขาบริหารธุรกิจ จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง ปัจจุบันดำรงตำแหน่งเป็นเลขานุการ ฝ่ายนโยบายด้านสาธารณสุขและการเกษตร สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย มีประสบการณ์ทำงานมากกว่า 25 ปี มีประสบการณ์ร่วมทำวิจัย เป็นประสานงานโครงการ และเลขานุการหลายโครงการ ล่าสุดเป็นเลขานุการในโครงการ “การวิเคราะห์โครงสร้างห่วงโซ่คุณค่าของหมากไทย และแนวทางส่งเสริมการสร้างมูลค่าและความยั่งยืน” เสนอต่อ สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (องค์การมหาชน) สวก. โดยรับหน้าที่ความรับผิดชอบหลักเป็นผู้ประสานงานโครงการ มีความเชี่ยวชาญในการบริหารจัดการโครงการ เช่น การทำงานประมาณโครงการ การจัดประชุมสัมมนา การจัดทำรายงาน และอำนวยความสะดวก และประสานงานในการลงพื้นที่เพื่อจัดเก็บข้อมูลเป็นอย่างดี

นางสาวศิราภรณ์ เป็นผู้ประสานงานและเลขานุการโครงการวิจัยหลายโครงการ สามารถพิจารณารายละเอียดได้ที่ <https://tdri.or.th/staff/siraporn-gebben/>

ภาคผนวก ค การเผยแพร่ผลการศึกษากับมันสำปะหลัง

1) การเผยแพร่ทางสื่อสิ่งพิมพ์:

- บทความ “ถึงเวลาปรับนโยบายมันสำปะหลังไทย?”
- หนังสือพิมพ์ประชาชาติธุรกิจ
- ฉบับวันที่: พุธที่ 4 - อาทิตย์ 7 กันยายน 2568

2) การเผยแพร่ทางสื่อออนไลน์:

- บทความ “ถึงเวลาปรับนโยบายมันสำปะหลังไทย?”
- ประชาชาติธุรกิจออนไลน์
- เผยแพร่เมื่อ วันที่ 4 กันยายน 2568
- Url: <https://www.prachachat.net/economy/news-1876626>

3) การเผยแพร่ทางสื่อออนไลน์:

- บทความ “ถึงเวลาปรับนโยบายมันสำปะหลังไทย?”
- เว็บไซต์ TDRI
- เผยแพร่เมื่อ วันที่ 4 กันยายน 2568
- Url: <https://tdri.or.th/2025/09/time-to-rethink-thai-cassava-policy-article/>

ประชาชาติ ธุรกิจ Prachachat Turakij Circulation: 120,000 Ad Rate: 1,650	Section: First Section/ต่างประเทศ - บทความ วันที่: พุธที่ 4 - อาทิตย์ 7 กันยายน 2568 ปีที่: 48 ฉบับที่: 5807 หน้า: 10(ล่าง) Col.Inch: 72.20 Ad Value: 119,130 PRValue (x3): 357,390 คลิป: สีสี่ คอลัมน์: นอกรอบ: ถึงเวลาปรับนโยบาย มั่นสำปะหลังของไทย ?

นอกรอบ

วิโรจน์ ณ ระนอง วุฒิพงษ์ ดันยฤทธิ์ .
อรุณพร พรพูนสวัสดิ์

มั่นสำปะหลังเป็นพืชที่สำคัญต่อภาคเกษตรและอุตสาหกรรมของไทย ซึ่งเป็นผู้ผลิตมันสำปะหลังมากเป็นอันดับ 3 ของโลก และเป็นผู้ส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังอันดับ 1 ของโลกมานานกว่า 4 ทศวรรษ นำรายได้เข้าประเทศ 110,276 ล้านบาทในปี 2567

ในระยะหลังไทยเปลี่ยนจากการส่งออกสินค้าแปรรูปขึ้นต้นอย่างมันเส้นและมันอัดเม็ดมาเป็นส่งออกสินค้าที่มีมูลค่าเพิ่มมากขึ้น โดยผลิตภัณฑ์หลักคือแป้งมันสำปะหลัง ซึ่งประกอบด้วยแป้งมันสำปะหลังดิบ (Native Starch) และแป้งมันสำปะหลังดัดแปร (Modified Starch) ซึ่งเป็นผลมาจากความสำเร็จในการวิจัยและพัฒนาของทั้งภาคเอกชน ภาครัฐ และการอย่างสถาบันอุดมศึกษา รวมทั้งมูลนิธิสถาบันพัฒนามันสำปะหลังและอุตสาหกรรมต่อเนื่องอื่น ๆ

แต่ในปัจจุบันมันสำปะหลังไทยกำลังเผชิญกับความท้าทายที่สำคัญหลายประการ ทั้งจากโรคระบาดที่ยาวนาน และจากที่ประเทศเพื่อนบ้านหันมาปลูกและพัฒนาอุตสาหกรรมแป้งมัน จนกลายเป็นคู่แข่งของไทยทั้งในตลาดแป้งมันและมันเส้น

ในขณะนี้ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาระบบไทย (TDRI) ได้ศึกษาวิจัยแนวทางการสร้างเสถียรภาพและความเข้มแข็งทางการค้าสินค้ามันสำปะหลัง ให้สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า (สนค.) กระทรวงพาณิชย์ และได้สรุปปัญหาและเสนอแนวทางพัฒนาการผลิตและการค้ามันสำปะหลังของไทยโดยสังเขปดังนี้

ปัญหาที่ต้องเร่งแก้ไข

โรคใบด่างมันสำปะหลัง เป็นปัญหาใหญ่สุดของมันสำปะหลังในภูมิภาคนี้ โดยระบาดมากทั้งในกัมพูชา ไทย และเวียดนาม ในช่วง 7-8 ปีที่ผ่านมา การ

ถึงเวลาปรับนโยบาย มันสำปะหลังของไทย ?

ระบาดในไทยขยายตัวเป็นวงกว้างหลายล้านไร่ในพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังแทบทุกภาค ส่งผลกระทบรุนแรงต่อผลผลิตต่อไร่ของเกษตรกร และมีความเสี่ยงที่จะเกิดการระบาดของโรคอื่นตามมาด้วย และถึงแม้ที่ผ่านมา ภาครัฐจะสนับสนุนให้ใช้ท่อนพันธุ์ “ท่อนาน” ที่ปลอดเชื้อ แต่พันธุ์เหล่านี้มักติดเชื้อหลังจากที่ปลูกไปเพียง 2-3 รุ่น จึงไม่ใช่วิธีที่สามารถควบคุมการระบาดได้

ผลผลิตต่อไร่ต่ำและต้นทุนสูง ผลผลิตต่อไร่ของไทยมีแนวโน้มต่ำลง ซึ่งแม้ว่าส่วนหนึ่งเป็นผลจากโรคใบด่าง แต่ผลผลิตต่อไร่ของไทยก็มีแนวโน้มต่ำกว่าประเทศเพื่อนบ้านด้วย และต้นทุนการผลิตมีแนวโน้มสูงขึ้นด้วย โดยเฉพาะปุ๋ยและค่าแรง

การพึ่งพาตลาดจีน ไทยส่งออกมันเส้นและแป้งมันไปจีนในสัดส่วนที่สูง ทำให้มีความเสี่ยงสูงเมื่อจีนเปลี่ยนนโยบายหรือหันไปลงทุนในประเทศที่มีต้นทุนต่ำกว่า

การนำเข้ามันสำปะหลังจากเพื่อนบ้านในบางช่วงไทยอาจจำเป็นต้องควบคุมหรือห้ามนำเข้าเพื่อควบคุมโรคระบาด แต่ไทยพัฒนาและลงทุนด้านโรงแป้งไปมาก จนมีแนวโน้มที่จะขาดแคลนมันสำปะหลังสำหรับอุตสาหกรรมแปรรูป และอุตสาหกรรมต่อเนื่องในระยะยาว

ข้อเสนอเชิงนโยบายสำหรับมันสำปะหลังไทยใน 3 ด้าน

1. ข้อเสนอด้านการผลิต

เร่งขยายพันธุ์ต้านทานโรคใบด่างอย่างเป็นระบบ : ควรเปลี่ยนจากการส่งเสริมการใช้พันธุ์ “ท่อนาน” มาเน้นการขยายพันธุ์ “ต้านทาน” โรคใบด่าง โดยเริ่มจากพันธุ์อูททิ 1 และ 2 ซึ่งผลการวิจัยให้ผลผลิตและเปอร์เซ็นต์แป้งใกล้เคียงพันธุ์เกษตรกรศาสตร์ 50 ที่ไม่ติดโรค โดยรัฐควรจัดสรรงบประมาณสนับสนุน

การเร่งขยายพันธุ์ต้านทานด้วยวิธีเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ (Tissue Culture) เพื่อให้สามารถขยายพันธุ์ต้านทานที่มีอยู่ได้อย่างรวดเร็วให้เพียงพอต่อความต้องการของเกษตรกรทั่วประเทศภายใน 5-6 ปี พร้อมทั้งปรับปรุงระบบงบประมาณให้ยืดหยุ่นเพื่อรองรับสถานการณ์ฉุกเฉินด้านโรคระบาดด้วย

เร่งวิจัยพัฒนาพันธุ์ต้านทานที่ให้ผลผลิตและเปอร์เซ็นต์แป้งสูง โดยใช้พันธุ์ต้านทานที่มีอยู่มาผสมกับพันธุ์หลักของไทย และพันธุ์พิเศษอย่างพันธุ์แวกซ์ (ซึ่งมีคุณสมบัติคล้ายแป้งข้าวเหนียวที่สามารถนำไปทำแป้งพรีเมียมได้โดยไม่ต้องผ่านกระบวนการทางเคมีแบบการทำแป้งดัดแปร)

การจัดการสิ่งแวดล้อม สนับสนุนงานวิจัยต้นแบบในการจัดการและใช้ประโยชน์จากผลพลอยได้ เช่น กากมันและน้ำเสียจากโรงแป้งมัน เพื่อผลิตปุ๋ยหรือวัสดุบำรุงดินอย่างปลอดภัย และในกรณีที่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวแล้ว ก็เสนอให้ปรับปรุงกฎหมายผังเมืองให้ยืดหยุ่นเพื่อสนับสนุนการตั้งโรงงานแปรรูปใกล้แหล่งผลิตได้ภายใต้เงื่อนไขด้านสิ่งแวดล้อม และส่งเสริมการผลิตปุ๋ยหรือวัสดุบำรุงดินที่โรงงานตามแนวทางของเศรษฐกิจหมุนเวียน (BCG) โดยไม่ต้องส่งของเสียออกไปกำจัดหรือบำบัดนอกโรงงาน

2. ข้อเสนอด้านราคาและต้นทุน

ปรับโครงสร้างราคามันสำปะหลังตามเปอร์เซ็นต์แป้ง เพื่อจูงใจให้เกษตรกรผลิตมันสำปะหลังที่มีคุณภาพสูง และได้รับผลตอบแทนเต็มที่จากการปรับปรุงคุณภาพ ปัจจุบันเกษตรกรไทยที่ขายมันที่มีแป้ง 30% จะได้ราคาเพิ่มจากมันที่มีแป้ง 25% เพียง 0.25 บาท/กก. แต่ถ้าราคามันในเวียดนามที่มีแป้ง 25% อยู่ที่ 2.50 บาท/กก.

รหัสข่าว: C-250904023038 (3 ก.ย. 68/04:44)

หน้า: 1/2

dxt:360
essential

Dataxet Limited | 888/178 Ploenchit Road, 17th Floor, Mahatun Plaza Building, Lumpini, Patumwan, Bangkok 10330, THAILAND
02-253-5000, 02-651-4700 | www.dataxet.co | help@dataxet.co | Dataxet Thailand

ประชาชาติ ธุรกิจ Prachachat Turakij Circulation: 120,000 Ad Rate: 1,650	Section: First Section/ต่างประเทศ - บทความ วันที่: พุธที่ 4 - อาทิตย์ 7 กันยายน 2568 ปีที่: 48 ฉบับที่: 5807 หน้า: 10(ล่าง) Col.Inch: 72.20 Ad Value: 119,130 PRValue (x3): 357,390 คลิป: สีสี่ คอลัมน์: นอกรอบ: ถึงเวลาปรับนโยบาย มั่นสำปะหลังของไทย ?

เกษตรกรที่ทำมันที่มีแบ่ง 30% จะได้ราคาเพิ่มขึ้นมา 0.50 บาท/กก. หรือสองเท่าของราคาที่เคยได้เพิ่มลดการแทรกแซงราคา ลดการใช้ นโยบายประกันรายได้และการแทรกแซงราคา ซึ่งมีผลระยะยาวไม่ต่างจากการนำภาษีมาอุดหนุนการส่งออก

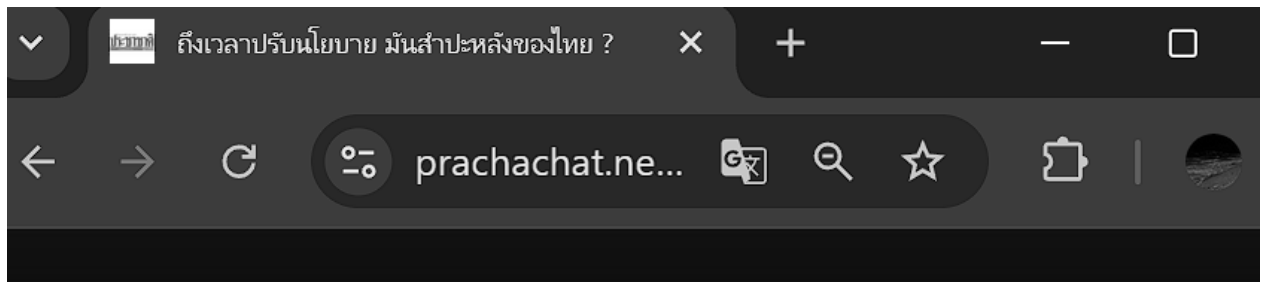
3.ข้อเสนอด้านการค้า

ปรับนโยบายการนำเข้าวัตถุดิบเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาอุตสาหกรรมมันสำปะหลังของไทย ความสำเร็จในการพัฒนาอุตสาหกรรมแปรรูปมันสำปะหลังและอุตสาหกรรมต่อเนื่อง ทำให้มีแนวโน้มที่ไทยจะต้องการวัตถุดิบมากขึ้น และขาดแคลนวัตถุดิบในอนาคต ในระยะยาวจึงควรมีนโยบายอนุญาตให้นำเข้ามันสำปะหลังจากประเทศเพื่อนบ้านเข้ามาใช้เป็นวัตถุดิบ เพราะในระยะยาวนั้น ราคา มันในประเทศไทยจะขึ้นกับราคามันในตลาดโลก มากกว่าขึ้นกับปริมาณมันที่ซื้อขายกันในประเทศไทย

จากปัญหาและแนวโน้มความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น น่าจะถึงเวลาที่ไทยควรต้องปรับนโยบายและเป้าหมาย เพื่อช่วยให้การผลิตและการค้ามันสำปะหลังของไทยมีเสถียรภาพและความยั่งยืนในอนาคต ซึ่งจะต้อง

อาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐที่ต้องกำหนดนโยบายและจัดสรรงบประมาณที่จำเป็นให้เพียงพอ และปรับกฎกติกาการค้าให้สอดคล้องกับการพัฒนา ภาคเอกชนที่ต้องลงทุนวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ เกษตรกรที่ยกระดับประสิทธิภาพการผลิต ภาควิชาการที่ติดตามปัญหาและถ่ายทอดองค์ความรู้ ตลอดจนความร่วมมือกับนานาชาติ หากทุกภาคส่วนร่วมกันขับเคลื่อนอย่างจริงจัง ก็จะทำให้มันสำปะหลังไทยจะยังคงเป็นสินค้าที่สร้างรายได้ให้ประเทศ อุตสาหกรรม และเกษตรกรของไทยอย่างมีเสถียรภาพและยั่งยืนสืบไป

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการศึกษาเพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายการสร้างเสถียรภาพและความเข้มแข็งทางการค้าสินค้าพืชไร่ (มันสำปะหลังและข้าวโพดเลี้ยงสัตว์) ของสำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า (สนค.) กระทรวงพาณิชย์ โดยมีสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) เป็นที่ปรึกษาและศึกษาวิจัยโครงการ

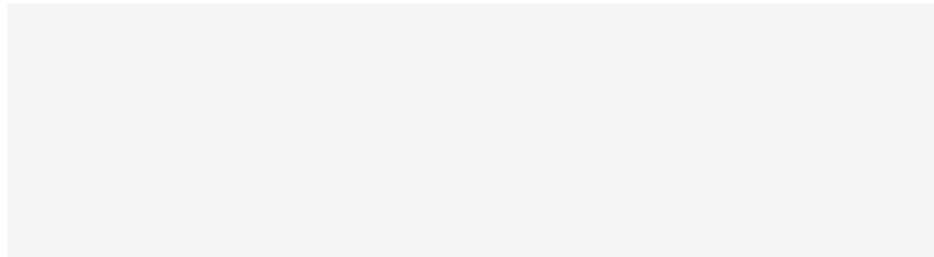

ประชาชาติธุรกิจ

WWW.PRACHACHAT.NET ออนไลน์

หน้าแรก | กลุ่ม-การเมือง | อสังหา | เศรษฐกิจ | การตลาด | การเมือง | ด้านประเทศ | ในประเทศ | สมทบ | ไอที | ท่องเที่ยว | SD PLUS | ศิลปะ | วิดีโอ

หน้าแรก > เศรษฐกิจในประเทศ > ถึงเวลาปรับ...

ข่าวล่าสุด | เซ็นทรัล พาร์ค เปิดตัววันแรก ยอดขายทะลุ 70,000 คนตามเป้า

เศรษฐกิจในประเทศ

ถึงเวลาปรับนโยบาย มันสำปะหลังของไทย ?

วันที่ 4 กันยายน 2568 - 07:48 น.

Pile of cassava root agriculture is harvesting tapioca in market from cassava farms. Other name (manihot esculenta, yuca, manioc, mandioca, Brazilian arrowroot)

CrowdStrike®

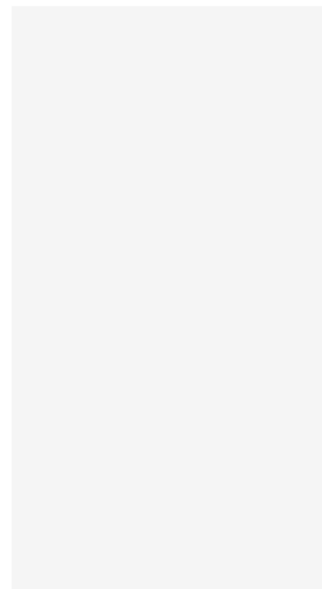
2025 Global Threat Report

DOWNLOAD

คอลัมน์ : นอกรอบ

ผู้เขียน : วิโรจน์ ณ ระนอง วุฒิพงษ์ ดันยฤทธิ์, อรุณพร พรขุนสวัสดิ์

มันสำปะหลังเป็นพืชที่สำคัญต่อภาคเกษตรและอุตสาหกรรมของไทย ซึ่งเป็นผู้ผลิตมันสำปะหลังมากเป็นอันดับ 3 ของโลก และเป็นผู้ส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังอันดับ 1 ของโลกมานานกว่า 4 ทศวรรษ นำรายได้เข้าประเทศ 110,276 ล้านบาทในปี 2567

ข่าวเด่นวันนี้

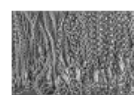
เซ็นทรัล พาร์ค เปิดตัววันแรก คิวแน่นตั้งแต่ยังไม่เปิดห้าง เช็กชื่อร้านดัง

กรมอุทกาศเปิดซื้อทุเรียนใหม่ "เมือผ่า"-เตือนไทยเนคตกหนักถึง 10 ก.ย.นี้...

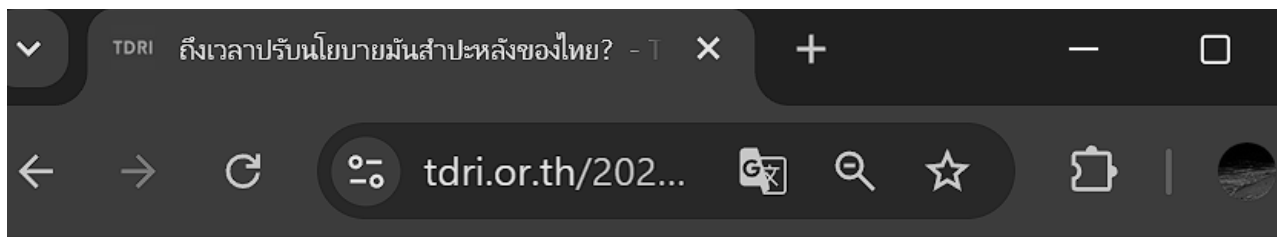

วีซีซีสิทธิเงินช่วยเหลือชาวนาโงะ 1,000 บาท ผ่าน chongkha.inbaac.com

ราคาทองคำวันนี้(4 ก.ย. 68) ร้อนแรง ปรับขึ้นลง 16 ครั้ง รูปพรรณจ่อ 55,000 บาท

ช.ก.ส.ชี้แจงกรณีการ...

ค้นหา ...

Home » ถึงเวลาปรับนโยบายมันสำปะหลังของไทย?

📅 4 กันยายน 2025
🕒 Read in 5 Minutes

15 Views

ถึงเวลาปรับนโยบายมันสำปะหลังของไทย?

มันสำปะหลังเป็นพืชที่สำคัญต่อภาคเกษตรและอุตสาหกรรมของไทย ซึ่งเป็นผู้ผลิตมันสำปะหลังมากเป็นอันดับ 3 ของโลก และเป็นผู้ส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังอันดับ 1 ของโลกมานานกว่า 4 ทศวรรษ นำรายได้เข้าประเทศ 110,276 ล้านบาทในปี 2567

ในระยะหลังไทยเปลี่ยนจากการส่งออกสินค้าแปรรูปขึ้นต้นอย่างมันเส้นและมันอัดเม็ดมาเป็นส่งออกสินค้าที่มีมูลค่าเพิ่มมากขึ้น โดยผลิตภัณฑ์หลักคือแป้งมันสำปะหลัง ซึ่งประกอบด้วยแป้งมันสำปะหลังดิบ (Native Starch) และแป้งมันสำปะหลังดัดแปร (Modified Starch) ซึ่งเป็นผลมาจากความสำเร็จในการวิจัยและพัฒนาของทั้งภาคเอกชน ภาควิชาการอย่างสถาบันอุดมศึกษารวมทั้งมูลนิธิสถาบันพัฒนามันสำปะหลัง และอุตสาหกรรมต่อเนื่องอื่น ๆ

แต่ในปัจจุบันมันสำปะหลังไทยกำลังเผชิญกับความท้าทายที่สำคัญหลายประการ ทั้งจากโรคระบาดที่ยาวนาน และจากที่ประเทศเพื่อนบ้านหันมาปลูกและพัฒนาอุตสาหกรรมแป้งมัน จนกลายเป็นคู่แข่งของไทยทั้งในตลาดแป้งมันและมันเส้น

ภาคผนวก ง การเผยแพร่ผลการศึกษาเกี่ยวกับข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

1) การเผยแพร่ทางสื่อสิ่งพิมพ์:

- บทความ “ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์” ในความเปลี่ยนแปลง”
- หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ
- ฉบับวันที่: พุธ 3 กันยายน 2568

2) การเผยแพร่ทางสื่อออนไลน์:

- บทความ “ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์” ในความเปลี่ยนแปลง”
- กรุงเทพธุรกิจ
- เผยแพร่เมื่อ วันที่ 3 กันยายน 2568
- Url: <https://www.bangkokbiznews.com/business/economic/1196984>

3) การเผยแพร่ทางสื่อออนไลน์:

- บทความ "ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในความเปลี่ยนแปลง”
- เว็บไซต์ TDRI
- เผยแพร่เมื่อ วันที่ 4 กันยายน 2568
- Url: <https://tdri.or.th/2025/09/thai-feed-corn-in-transition-article/>

กรุงเทพธุรกิจ Krungthep Turakij Circulation: 100,000 Ad Rate: 833	Section: First Section/ทัศนะ วันที่: พุธ 3 กันยายน 2568 ปีที่: 38 ฉบับที่: 12981 หน้า: 7(บนซ้าย) Col.Inch: 90.89 Ad Value: 75,711.37 PRValue (x3): 227,134.11 คลิ๊ป: ชาว-ดำ หัวข้อข่าว: บทความพิเศษ: 'ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์' ในความเปลี่ยนแปลง

‘ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์’ ในความเปลี่ยนแปลง

ไทยปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์มานานจนเคยเป็นัญพืชส่งออกรองจากข้าว แต่เมื่อปศุสัตว์และอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ของไทยเติบโตขึ้น ข้าวโพดที่ผลิตได้เกือบทั้งหมดถูกนำมาใช้ผลิตอาหารสัตว์ ในระยะหลังไทยจึงกลายเป็นผู้นำเข้าข้าวโพด

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (สศก.) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รายงานว่าไทยมีพื้นที่ปลูกข้าวโพด 6-7 ล้านไร่ ผลผลิต 4-5 ล้านตันต่อปี และนำเข้าข้าวโพด 1-2 ล้านตันต่อปี (ซึ่งสอดคล้องตามข้อตกลง AFTA โดยในปีหลังๆ ประมาณ 90% นำเข้าจากเมียนมา) และมีการนำเข้าพืชอื่นมาทดแทน เช่น ข้าวสาลีและกากถั่วเหลือง (แต่ตั้งแต่ปลายปี 2559 ผู้นำเข้าข้าวสาลีต้องซื้อข้าวโพดในประเทศ 3 เท่าของปริมาณนำเข้า) เมื่อรวมกันแล้วจะได้ตัวเลขที่ใกล้เคียง (แต่ต่ำกว่า) ที่สมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์

บทความพิเศษ ● วิจัย ณ ระนอง พันปรีชา ภูทอง

ระบุว่ามีความต้องการใช้ข้าวโพดปีละ 8-9 ล้านตัน เล็กน้อย

ข้าวโพดต่างกับพืชไร่อย่างอ้อยและมันสำปะหลัง โดยข้าวโพดเป็นพืชอายุสั้นเพียง 4 เดือน และปกติการปลูกต้องมีน้ำดี และสม่ำเสมอ การเปลี่ยนจากพืชอื่นมาปลูกข้าวโพดจึงทำได้ยาก แม้ในช่วงที่ข้าวโพดราคาดี ข้าวโพด 90% ปลูกในรุ่นที่ 1 ในฤดูฝนในปี 2567 พื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในเขตชลประทานมีเพียง 0.24 ล้านไร่ หรือ 3.7% ของพื้นที่เพาะปลูก ซึ่งสองในสามของพื้นที่เป็นการปลูกรุ่น 2 ในหน้าแล้ง

ถึงแม้ว่ารัฐบาลจะสนับสนุนให้ปลูกข้าวโพดหลังนา แต่เกษตรกรในเขต

ชลประทานก็ไม่ค่อยสนใจมากนัก ที่ผ่านมามีพื้นที่ปลูกข้าวโพดเพิ่มขึ้นไปสูงสุดที่ 12 ล้านไร่ในปี 2528 แล้วค่อยๆ ลดลงเหลือ 6.3 ล้านไร่ในปี 2550 แล้วขึ้นๆ ลงๆ ระหว่าง 6-7 ล้านไร่มาจนถึงปัจจุบัน ในขณะที่พื้นที่ปลูกอ้อยและมันสำปะหลังยังเพิ่มขึ้นหรือขึ้นลงตามราคา

ทั้งหมดนี้ชี้ให้เห็นข้อจำกัดในการขยายพื้นที่ปลูกข้าวโพดในไทย ซึ่ง สศก. ก็ระบุว่าพื้นที่ปลูกข้าวโพดส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม ซึ่งควรรวมพื้นที่ป่าหรือที่สูงในภาคเหนือและตามแนวชายแดนเมียนมาและลาว บางส่วนเป็นพื้นที่ป่าต้นน้ำ เสี่ยงต่อการพังทลายของดินและใช้วิธีเผาตอซังหลังเก็บเกี่ยวเพื่อเตรียมปลูกรุ่นใหม่ ซึ่งเป็นวิธีที่ง่ายและต้นทุนต่ำ

แต่ก่อปัญหาฝุ่นควัน PM2.5 ทั้งในประเทศและข้ามพรมแดน กระทบสุขภาพ

รหัสข่าว: c-250903011046 (3 ก.ย. 68/04:03)

หน้า: 1/2

dxt:360
essential

Dataxet Limited | 888/178 Ploenchit Road, 17th Floor, Mahatun Plaza Building, Lumpini, Patumwan, Bangkok 10330, THAILAND
☎ 02-253-5000, 02-651-4700 🌐 www.dataxet.co ✉ help@dataxet.co 📱 Dataxet Thailand

กรุงเทพธุรกิจ Krungthep Turakij Circulation: 100,000 Ad Rate: 833	Section: First Section/ทัศนะ วันที่: พุธ 3 กันยายน 2568 ปีที่: 38 ฉบับที่: 12981 หน้า: 7(บนซ้าย) Col.Inch: 90.89 Ad Value: 75,711.37 PRValue (x3): 227,134.11 คลิป์: ชาว-ดำ หัวข้อข่าว: บทความพิเศษ: 'ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์' ในความเปลี่ยนแปลง

และอาจกลายเป็นประเด็นการถกเถียงระหว่างประเทศ และถึงแม้ว่าผู้ซื้อบางรายจะเลิกซื้อข้าวโพดที่มีการเผาในประเทศ แต่ข้าวโพดที่นำเข้าจากประเทศเพื่อนบ้านก็มีความเสี่ยงที่ปลูกด้วยกระบวนการที่สร้างปัญหา PM2.5 กับประเทศไทยเช่นกัน

กรณีข้าวโพดมีความซับซ้อนมากขึ้น จากที่ไทยเพิ่งทำข้อตกลงการค้ากับสหรัฐฯ ซึ่งรัฐบาลยังไม่ได้ให้รายละเอียด แต่คาดว่าจะนำเข้าข้าวโพดจากสหรัฐจำนวนมากในราคาต่ำกว่าข้าวโพดไทยและเพื่อนบ้านแต่จะเป็นข้าวโพดที่ไม่ก่อปัญหา PM 2.5 ในไทย

ถึงแม้ข้าวโพดนำเข้าจากสหรัฐ คงเป็นข้าวโพดตัดแต่งพันธุกรรม (GMO) แต่ในช่วง 3 ทศวรรษที่ผ่านมา ยังไม่พบปัญหาสุขภาพที่ชัดเจนจากข้าวโพด GMO ทำให้โดยทั่วไปแล้วข้าวโพด GMO ก็ยังได้รับการยอมรับในด้านความปลอดภัยทางอาหาร

นอกจากนี้ การที่เทคโนโลยี GMO ถูกนำมาใช้อย่างกว้างขวาง ทำให้ถึงแม้การตัดต่อยีนอาจไม่ช่วยเพิ่มผลผลิตโดยตรง (เช่น การตัดต่อยีนที่ทำให้ข้าวโพดทนยาฆ่าหญ้า จะส่งผลให้ผลผลิตต่อไร่เพิ่มขึ้นก็ต่อเมื่อเกษตรกรลงทุนใช้ยาฆ่าหญ้า) แต่การตัดต่อยีนข้าวโพดที่เพิ่มความสามารถในการกำจัดศัตรู และโรคพืชก็ช่วยให้ผลผลิตต่อไร่สูงขึ้น และอาจช่วยให้คุณภาพข้าวโพดดีขึ้นด้วย

เพราะข้าวโพด GMO มักเสียหายจากแมลงและเห็ดน้อยกว่า ทำให้โอกาสที่จะติดเชื้อราที่ผลิตอะฟลาทอกซิน (ซึ่งเคยเป็นปัญหาใหญ่ของการส่งออกข้าวโพดไทยในอดีต) ลดลง นอกจากนี้ ก็ยังมีการพัฒนาเมล็ดพันธุ์ข้าวโพด GMO ที่ทนแล้ง แต่ยังไม่ค่อยประสบความสำเร็จ

การพัฒนาเมล็ดพันธุ์ข้าวโพด GMO ใน 3 ทศวรรษที่ผ่านมา ทำให้มีคุณสมบัติที่เพิ่มขึ้นจากเมล็ดพันธุ์ลูกผสมพอสมควร (ถึงแม้เมล็ดพันธุ์ลูกผสมของไทยจะประสบความสำเร็จในการพัฒนาและส่งออกไปหลายประเทศ) เป็นเหตุให้เกษตรกรไทยบางส่วนเรียกร้องว่าในเมื่อรัฐบาลอนุญาตให้นำเข้าข้าวโพด GMO เข้ามกแข่งกับข้าวโพดไทย รัฐบาลก็ควรอนุญาตให้เกษตรกรปลูกข้าวโพด GMO แข่งกับข้าวโพดนำเข้าด้วย

ในปัจจุบันผลผลิตข้าวโพดต่อไร่ของสหรัฐสูงกว่าไทยถึงเท่าตัว ที่ผ่านม นักวิชาการไทยด้านนี้ก็แนะนำให้รัฐอนุมัติการใช้เทคโนโลยีการตัดต่อยีนในสิ่งมีชีวิตประเภทเดียวกัน (Genome Editing) เป็นอย่างน้อย เพื่อเป็นฐานให้ไทยสามารถพัฒนาไปแข่งขันกับเทคโนโลยี GMO ในอนาคต

ประเด็นสำคัญอื่น ๆ ที่รัฐบาลควรพิจารณา

1.การนำเข้าข้าวโพดและกากถั่วเหลืองจากสหรัฐ รัฐบาลอาจต้องปรับกติกาเรื่องโควตานำเข้า ภายในและนอกโควตา โดยควรปรับเป็นมาตรการสำหรับทุกประเทศมากกว่าไปตั้งกีดกันเฉพาะเพื่อรองรับสหรัฐ ซึ่งอาจถูกกล่าวหาได้ว่าเลือกปฏิบัติ

2.การจัดการผลกระทบจากการนำเข้า รัฐบาลไม่ควรใช้วิธีเดิม ๆ (เช่น เพิ่มโควตานำเข้า แล้วให้สิทธิ์เฉพาะเอกชน นำเข้าข้าวโพดส่วนนี้ ทั้งนี้ ภาครัฐไม่ควรเข้ามาสู่ตลาดข้าวโพดเหมือนเป็นผู้เล่นรายใหญ่ เสียเอง ข้าวโพดมีสินค้าทดแทนหลายชนิด (เช่น กากถั่วเหลือง กากข้าวโพด มันสำปะหลัง ข้าวสาลี ข้าวบาร์เลย์ ปลาป่น

3.โรงงานอาหารสัตว์มักปรับสูตรอาหารตามราคาวัตถุดิบต่างๆ การแทรกแซงของ

รัฐกับแค่บางพืชจึงมีผลจำกัด และการแทรกแซงมากเกินไปก็จะเกิดผลกระทบทางลบต่ออุตสาหกรรมอื่น **ข้าวโพดเป็นพืชที่ต้องระวังการขยายการปลูกในพื้นที่ใหม่ อาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม**

สรุป ไทยเปลี่ยนจากผู้ส่งออกข้าวโพดมาเป็นผู้นำเข้าสุทธิ โดยเกษตรกรลดพื้นที่ปลูกลงตั้งแต่ 4 ทศวรรษก่อนและถึงแม้จะสามารถผลิตได้ 4-5 ล้านตันจากผลผลิตต่อไร่ที่เพิ่มขึ้นเกือบเท่าตัวใน 3 ทศวรรษแต่ไทยก็ยังไม่สามารถผลิตข้าวโพดได้พอความต้องการภายในอดีต ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจึงไม่ควรหวังว่ารัฐบาลจะสามารถปกป้องเกษตรกร ที่ปลูกข้าวโพดไม่ให้ได้รับผลกระทบใดๆ เลย ขณะที่รัฐบาลก็ควรเตรียมมาตรการช่วยเหลือผู้ที่อาจต้องย้ายไปประกอบอาชีพอื่นด้วย

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของ โครงการศึกษาเพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายการสร้างเสถียรภาพและความเข้มแข็งทางการค้าสินค้าพืชไร่ (มันสำปะหลังและข้าวโพดเลี้ยงสัตว์) ของสำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า (สนค.) กระทรวงพาณิชย์ โดยมีสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) เป็นที่ปรึกษาและศึกษาวิจัยโครงการฯ

เศรษฐกิจ

"ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์" ในความเปลี่ยนแปลง

By วิโรจน์ ณ ระนอง, พันปรีชา ภูทอง | 03 ก.ย. 2025 เวลา 8:35 น.

ไทยปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์มายาวนานจนเคยเป็นธัญพืชส่งออกทรงจากข้าว แต่เมื่อปศุสัตว์และอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ของไทยเติบโตขึ้น ข้าวโพดที่ผลิตได้เกือบทั้งหมดถูกนำมาใช้ผลิตอาหารสัตว์

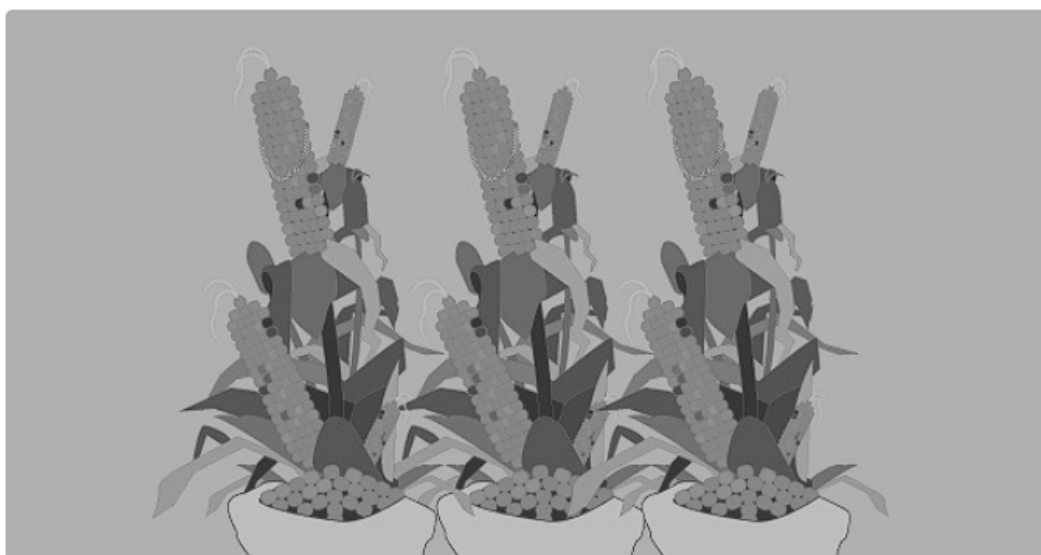
ในระยะหลังไทยจึงกลายเป็นผู้นำเข้าข้าวโพด

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (สศก.) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รายงานว่าไทยมีพื้นที่ปลูกข้าวโพด 6-7 ล้านไร่ ผลผลิต 4-5 ล้านตันต่อปี และนำเข้าข้าวโพด 1-2 ล้านตันต่อปี (ซึ่งปลอดภาษีตามข้อตกลง AFTA โดยในปีหลังๆ ประมาณ 90% นำเข้าจากเมียนมา)

และมีการนำเข้าพืชเลี้ยงสัตว์แบบแห้ง ข้าวสาลีและถั่วเหลือง (แต่ตั้งแต่ปลายปี 2550 หักนำเข้า

ค้นหา ...

Home » ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ไทยในความเปลี่ยนแปลง

📅 4 กันยายน 2025
🕒 Read in 5 Minutes

19 Views

ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ไทยในความเปลี่ยนแปลง

ไทยปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์มายาวนานจนข้าวโพดเคยเป็นธัญพืชส่งออกรองจากข้าว แต่เมื่อปศุสัตว์และอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ของไทยเติบโตขึ้น ข้าวโพดที่ผลิตได้เกือบทั้งหมดถูกนำมาใช้ผลิตอาหารสัตว์ ในระยะหลังไทยจึงกลายเป็นผู้นำเข้าข้าวโพด

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (สศก.) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รายงานว่าไทยมีพื้นที่ปลูกข้าวโพด 6-7 ล้านไร่ ผลผลิต 4-5 ล้านตันต่อปี และนำเข้าข้าวโพด 1-2 ล้านตันต่อปี (ซึ่งปลอดภัยตามข้อตกลง AFTA โดยในปีหลัง ๆ ประมาณร้อยละ 90 นำเข้าจากเมียนมา) และมีการนำเข้าพืชอื่นมาทดแทน เช่น ข้าวสาลีและกากถั่วเหลือง (แต่ตั้งแต่ปลายปี 2559 ผู้นำเข้าข้าวสาลีต้องซื้อข้าวโพดในประเทศ 3 เท่าของปริมาณนำเข้า) เมื่อรวมกันแล้ว จะได้ตัวเลขที่ใกล้เคียง (แต่ต่ำกว่า) ที่สมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์ระบุว่ามีความต้องการใช้ข้าวโพดปีละ 8-9 ล้านตันเล็กน้อย

TPSO
สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า
Trade Policy and Strategy Office

TDRI

THAILAND
DEVELOPMENT
RESEARCH
INSTITUTE

ติดต่อ

สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า (สนค.)

กระทรวงพาณิชย์

563 ถนนนันทบุรี อำเภอเมืองนันทบุรี จังหวัดนันทบุรี 11000

โทรศัพท์: 02-507-7895

E-mail: agri.indus.tpso@gmail.com

Facebook: <https://www.facebook.com/TPSO.MOC>

Website: <https://www.tpso.go.th/>

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ)

565 ซอยรามคำแหง 39 (เทพลีลา) เขตวังทองหลาง กรุงเทพฯ 10310

โทรศัพท์ 02-718-5460

โทรสาร 02-718-5461-2

